UANL
IDAD AUTÓNOMA DE NUEV
CCIÓN GENERAL DE BIBLIOTEC

HX1787
.P56
1789
v.1

1080044471

R. P. F. FELICIS POTESTATIS EXAMEN ECCLESIASTICUM,

CUM NOVIS ADDITIONIBUS NUNQUAM ANTEA EDITIS.

46510

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ®
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

UNIVERSIDAD AUTONOMA DE NUEVO LEON
CAPILLA ALFONSINA BIBLIOTECA UNIVERSITARIA
MICROPILMADO

R. P. F. FELICIS POTESTATIS PANORMITANI

Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia Ministri Provincialis, Lectoris Jubilati, & S. Officii Consultoris, &c.

EXAMEN ECCLESIASTICUM,

In quo universæ Materiæ Morales, omnesque fere Casus Conscientiæ excogitabiles, [illegible] ac [illegible] resolvuntur;

CUM DENUNCIATIONIBUS AD MONITORIA, ATQUE EDICTA;

Necnon Instructione Sacræ Pœnitentiariæ, Propositionibus damnatis, Examine Ordinandorum, & Arte Prædicandi.

Opus non tantum Confessariis, ac Pœnitentibus, verum etiam Prædicatoribus, Ordinandis, Missionariis, cunctisque Ecclesiasticis summopere utile, ac necessarium.

IN HAC NOVISSIMA EDITIONE

Accessunt suis omnique locis inserta plures Additiones [illegible] antea editis, Romanorum Pontificum, & præsertim Benedicti XIV. [illegible] Moralem [illegible], Propositiones aliquæ recenter ab iisdem Romanis Pontificibus damnatæ, atque in calce operis Appendix Thesium Quesnellianarum.

VENETIIS,
MDCCLIX.

Ex Typographia Remondiniana
SUPERIORUM PERMISSU.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

BX1757
.P86
1759

TYPOGRAPHUS
AD LECTOREM
PRO HAC NOVISSIMA EDITIONE.

POstquam magni nominis, & molis non exiguæ Theologi plures novis omnes, luculentissimisque additionibus illustrati e meis typis prodiere, unum aliquem proferre cogitabam, qui doctrinæ præstantia cæteros quidem æquaret, sed parva mole sua esset simul emptorum omnium utilitati magis accommodatus. Hæc mecum reputanti opportune occurrit Felicis Potestatis Panormitani Theologi Examen Ecclesiasticum. Opus istud, si voluminis magnitudinem spectes, breve quidem est, & exiguum; sed si materias, quas continet, rerumque, quas satis enucleate pertractat, ubertatem & copiam diligenter inspicias, amplum illud jure optimo nuncupari potest; vix enim casus aliquis practicus ad quamcumque materiam pertinens excogitabitur, qui non ab illo affatim, solideque resolvatur. Quanto vero in pretio a Scientiæ Moralis Professoribus habeatur, supervacaneum est hic commemorari; hoc enim innumeræ propemodum illius editiones satis superque demonstrant. Cum autem in novis recudendis operibus hoc mihi semper proposuerim, ut editiones meæ aliquam supra anteactas ceteras habeant utilitatem atque præstantiam, idem de hac faciendum curavi. Primum quidem cum animadverterem reliquas fere omnes hujusce operis editiones infinitis, iisque tam gravibus mendis scatere ut plurimis in locis non verba solum, sed etiam sententiæ fœdarentur, & nonnumquam auctoris sensus rorsus inverteretur, omnem curam adhibui, ut quoad eri posset, emendatum prodiret. Plura quoque adjicienda curavi ad auctoris doctrinam vel illustrandam vel etiam emendandam, si quo in loco indigere cogno-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

vi, atque Additionum titulo prænotavi. Propositiones aliquas quæ a Romanis Pontificibus damnatæ sunt postquam Auctoris opus in lucem prodiit, nec non eorumdem Pontificum, ac præsertim Benedicti XIV. Constitutiones ad rem moralem pertinentes suis locis inserui. Denique in calce operis appendicem Thesium Quesnellianarum opportune apposui. Diligentiam hanc meam, amice Lector, haud tibi ingratam fore confido: quod si perspexero, ad alia alacrius suscipienda animum suppeditabit. Vale

AD LECTOREM

PRIMUS EDICTOR.

INgemisce, pie Lector: non enim siccis oculis hujus voluminis paginas, in quibus ejus Auctoris memoria tibi obvia occurret, transilire valebis. Lacrymare quam in tanti viri funere passa est Felix Civitas infelicitatem, ac Trinacria tota jacturam. Felix nomine, Felix moribus, Felix ingenio, in aliorum utilitatem semper scribendo feliciter laboravit; nec unquam labori defuit animus, sed defuit anima, laborum præmium in Cœlis (ut pie creditur) acceptura. Quamquam enim Examini Ecclesiastico jampridem in lucem edito diutius elaborasset, cum tamen adhuc in dies ille, qui nullum diem sine linea prætermisit, alia, quæ ibi non tetigerat, multa perlegeret, multaque ipsi, successu interjecti temporis, quæ resolutione indigebant, ad aures pervenissent, ne quid amplissimo operis titulo intus deesset, quod dubiam mentem in resolvendo possibiles casus relinquere posset; de explenda omni tua pia curiositate sollicitus, eidem amplificando studiosius insudavit, & veluti apis ingeniosa, ex omnibus floribus, quos, nedum in Moralium, verum & Canonistarum spatiosissimis campis, reperire potuit, ut pro viribus, brevitati simul, ac utilitati studiosorum consuleret, succum collegit, favumque uberiorem emisit. Hinc idem Examen, jam in duo parva volumina partitum, in unum, sed novis casibus, aliisque diversis materiebus maxime adauctum, necnon sacris Canonibus, principiisque Theologicis pinguius refertum, tandem redegit, quo modo nunc tibi denuo prodit in lucem. Opus, si ea omnia, de quibus in ipso agitur, aspicias, breve est, sed minime abbreviatum; imo copiosius, quæ in multiplicatis magnisque tum veterum, tum recentiorum voluminibus conscribuntur, omnia continens; in ipso enim omnes pene excogitabiles casus practicos morales ad quamcumque materiam spectantes, nec nimis arctando, nec nimis relaxando, fideliter, ac solide resolutos invenies: nam haud novitatis, vel vanitatis amator, sed veritatis, paleas excussit, frumentum purum elegit. Igitur gratanter accipe, quod anhelanti animo cupiebas: nec dubites ob funeris eventum, totum esse Auctoris quidquid in opere reperitur; hujus enim operis complementum fuit suæ consummationis initium; & cum finem huic Examini fecisset, laudemque Deo scripsisset, postridie in febrim incidens, ad alterius sæculi Examen se disposuit, ad quod vocabat Divina Majestas. Hinc securiter opus tene, ipsi sedulo incumbe, attenteque perlege, & proculdubio universam Moralem scientiam possidebis. Vale.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL

INDEX CAPITUM PRIMI TOMI.

De Examine Confessariorum.

Litt. P, paginam; N, numerum marginalem designat.

PARS I.

De regula actuum humanorum.

CAP. I.

De conscientia regula interna actuum humanorum. Pag. 7

CAP. II.

De Legibus, & Præceptis in genere. p. 16

PARS II.

De Decem Præceptis Decalogi.

DE PRIMO PRÆCEPTO.

CAP. I.

De Religione. pag. 26.

CAP. II.

De tribus Virtutibus Theologicis. *ibid.*

CAP. III.

De Horis Canonicis. pag. 37

CAP. IV.

De Sacrilegio. pag. 44

CAP. V.

De Monialibus. pag. 105

CAP. VI.

De Reliquiis. pag. 112

CAP. VII.

De Tentatione Dei. pag. 113

DE II. PRÆCEPTO DECALOGI.

CAP. I.

De Blasphemia. pag. 113

CAP. II.

De Juramento. *ibid.*

CAP. III.

De Voto. pag. 128

DE III. PRÆCEPTO DECALOGI. pag. 138.

DE IV. PRÆCEPTO DECALOGI. pag. 142.

DE V. PRÆCEPTO DECALOGI. p. 14.

DE VI. IX. & X. PRÆCEPTO DECALOGI. p. 151

DE VII. PRÆCEPTO DECALOGI. pag. 162.

CAP. I.

De Justitia & Jure. *ibid.*

CAP. II.

De Contractibus. pag. 166

CAP. III.

De Furto. pag. 188

CAP. IV.

De Restitutione. pag. 101

DE VIII. PRÆCEPTO DECALOGI. pag. 192.

PARS

PARS III.

De quinque Præceptis Ecclesiæ.

DE I. PRÆCEPTO. pag. 203
DE II. PRÆCEPTO. pag. 204
DE III. PRÆCEPTO. pag. 217
DE IV. & V. PRÆCEPTO. pag. 220

PARS IV.

DE SACRAMENTIS.

CAP. I.

De Sacramentis in genere pag. 221

CAP. II.

De Baptismo. pag. 223

CAP. III.

De Confirmatione. pag. 226

CAP. IV.

De Pœnitentia. *ibid.*

CAP. V.

De Ministro Sacramenti Pœnitentiæ. pag. 241.

CAP. VI.

De Peccatis. pag. 283

CAP. VII.

De septem vitiis capitalibus. pag. 288.

CAP. VIII.

De Indulgentiis. pag. 289

CAP. IX.

De Jubilæo. pag. 294

CAP. X.

De Bulla Cruciatæ. pag. 295

CAP. XI.

De Extrema Unctione. pag. 301

DE MATRIMONIO.

CAP. I.

De Sponsalibus. pag. 302

CAP. II.

De Matrimonio secundum se. pag. 304.

CAP. III.

De consensu conditionato. pag. 305.

CAP. IV.

De solemnitatibus Matrimonii. *ibid.*

CAP. V.

De impedimentis Matrimonii. pag. 308.

CAP. VI.

De Dispensationibus. pag. 322

CAP. VII.

De Matrimonio invalido revalidando. pag. 329.

CAP. VIII.

De indissolubilitate Matrimonii. *ibid.*

CAP. IX.

De impedimento actus conjugalis ex voto. pag. 330.

CAP. X.

De Divortio. pag. 331

CAP. XI.

De debito conjugali. pag. 332

CAP. XII.

De usu Matrimonii, & aliis obligationibus conjugalibus. pag. 333

PARS V.

DE CENSURIS, & POENIS.

CAP. I.

De Censuris. pag. 335

CAP. II.

De Pœnis irregularitatis. pag. 341

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

INDEX CAPITUM
SECUNDI TOMI.

De Denunciationibus.

PARS I.

DE Denunciationibus faciendis ad monitoria Papæ, & Episcoporum.

CAP. I.
De Superioribus, qui possunt monitoria edere. pag. 353

CAP. II.
De illis, qui ex vi monitorii denunciare tenentur. pag. 355

PARS II.

De Denunciationibus faciendis ad edicta Inquisitorum.

CAP. I.
Affertur edictum universalis Inquisitionis Romanæ. pag. 373

CAP. II.
Affertur edictum DD. Inquisitorum Regni Siciliæ. pag. 374

CAP. III.
De virtute edicti Inquisitorum. p. 377

CAP. IV.
De Personis, quæ ex vi edicti denunciare tenentur. pag. 378

CAP. V.
De Personis, quæ denunciari debent. p. 380

CAP. VI.
De delictis ad sanctum Officium spectantibus. pag. 383

CAP. VII.
De libris prohibitis. pag. 390

CAP. VIII.
De Excommunicatione Bullæ Cœnæ contra legentes, retinentes, &c. libros hæreticorum. pag. 397

CAP. IX.
De legentibus libros hæreticorum. p. 401

CAP. X.
De Retinentibus libros hæreticorum. p. 402

CAP. XI.
De Imprimentibus libros hæreticorum. pag. 403.

CAP. XII.
De Defendentibus libros hæreticorum. pag. 404.

CAP. XIII.
De Libris prohibitis comburendis, aut expurgandis. ibid.

PARS III.

De Denunciationibus faciendis pro Confessariis sollicitantibus.

CAP. I.
De Bullis, & Decretis circa onus denunciandi Confessarios sollicitantes. p. 406

CAP. II.
De prima clausula. *Omnes & singulos Sacerdotes*. pag. 408

CAP. III.
De secunda clausula. *Personæ, quæcumque illæ sint*. pag. 409

CAP. IV.
De tertia clausula. *Ad inhonesta*. ibid.

CAP. V.
De quarta clausula. *Sive inter se, sive cum aliis quomodolibet peractranda*. pag. 410

CAP. VI.
De quinta clausula. *In actu Sacramentalis Confessionis, sive ante, vel post immediate*. ibid.

CAP. VII.
De sexta clausula. *Seu occasione, vel prætextu confessionis hujusmodi, etiam ipsa confessione non secuta*. pag. 411

CAP. VIII.
De septima clausula. *Sive extra occasionem confessionis in confessionali*. pag. 413

CAP. IX.

CAP. IX.
De octava clausula. *Aut in loco quocumque, ubi confessiones Sacramentales audiantur, &c.* pag. 414

CAP. X.
De nona clausula. *Sollicitare, vel provocare tentaverint*. pag. 416

CAP. XI.
De decima clausula. *Aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, sive tractatus habuerint*. ibid.

CAP. XII.
De undecima clausula. *Mandantes omnibus Confessariis, ut suos pœnitentes moneant de obligatione denunciandi, &c.* p. 420

CAP. XIII.
De duodecima clausula. *Quod si hoc officium prætermiserint, &c.* pag. 425

CAP. XIV.
De qualitate delicti sollicitationis, pag. 426.

INDEX CAPITUM
TERTII TOMI.

De Examine Ordinandorum, Prædicatorum, & Missionariorum.

PARS I.

EXAMEN ORDINANDORUM.

CAP. I.
De Sacramento Ordinis. pag. 427

CAP. II.
De Sacrosancto Sacrificio Missæ. pag. 439

PARS II.

EXAMEN PRÆDICATORUM.

CAP. I.
De causa efficiente sacræ concionis. pag. 461.

CAP. II.
De causa finali. pag. 461

CAP. III.
De causa materiali. ibid.

CAP. IV.
De causa formali. pag. 465

PARS III.

Examen Missionariorum. pag. 468

Appendix Variarum Propositionum ab aliquibus Summis Pontificibus damnatorum. pag. 470

Appendix Thesium Quesnellianarum. pag. 482.

NOI

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ®
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

NOI RIFORMATORI

dello Studio di Padova.

CONcedemo Licenza a *Gio: Battista Remondini* Stampator *di Venezia* poter ristampare il Libro intitolato; *Felicis Potestatis Examen Ecclesiasticorum; &c.* osservando gli ordini soliti in materia di stampe, e presentando le Copie alle Publiche Librarie di Venezia e di Padova.

Dat. li 3. *Giugno* 1719.

(*Gio: Emo Procur. Rifor.*

(*Z. Alvise Mocenigo Rifor.*

(*Marco Foscarini Cav. Procur. Rifor.*

Registrato in Libro a Carte 9. al Num. 52.

Gio: Girolamo Zuccato Segr.

EXA-

EXAMEN CONFESSARIORUM.

TOMUS PRIMUS.

Complectens Conscientiam, Leges, Instructionem S. Pœnitentiæ, Præcepta Decalogi & Ecclesiæ, Sacramenta, Censuras, Pœnas, in quibus, plura de Monialibus; & Propositiones ab Alexandro VII. Innocentio XI. & Alexandro VIII. damnatas;

Quæ prius hic, tamquam totius Operis Speculum ad labes delendas, offerunturi; deinde in propriis locis trium Tomorum rejectæ citantur.

Quorum locorum Indicem habes in fine Tomi Tertii.

1. PROPOSITIONES 45. AB ALEXAND. VIII. DAMNATÆ

Feria V. Die 24. Septembris 1665.

In Congr. Gen. S. Rom. & Univ. Inquis. habita in Palatio Apost. Monitis Quirinalis coram SS. D. N. Alexandro Divina Providentia Papa VII.

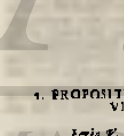

Sanctissimus D. N. audiens, non sine magno animi sui moerore, cumulum ejusmodi opinionum Christianæ disciplinæ relaxativarum, & animarum perniciem inferentium, partim antiquatas aliquantum sufficiavit, partim denuo prodire: & summam illam solicitudinem ingeniorum licentiam in dies magis excrescere, per quam in rebus ad conscientiam pertinentibus modici spinarum instar aliorum omnia ab Evangelica simplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, & quam ipse recta regula fideles in praxi sequerentur, incoeli conspiratur esset Christiana vita corruptela. Quare, ne ullo unquam saeculo viam salutis, quam suprema veritas Dei, cujus verba in aeternum permanent, aeriam esse definivit, in animarum perniciem dilatari, seu varius pervertere contingeret, idem SS. D. N. ut cuique fidei credendi ad ejusmodi spatiosa latitudine, per quam iter ad perditionem, sic, per pastoralis solicitudinis in rectam semitam revocavit, eumdem omnibus examen plenius in Sacra Theologia Magistris, & deinde Emmmis. & Reverendiss. DD. Cardinalibus contra haereticam pravitatem Genr. Inquis. sacro commisit. Qui rem hanc negotium sibi aggressi, rique sedulo incumbentes, & mature discussis usque ad hanc diem in, ad jecipsi praecipuis, super unaquaque ipsarum sua suffragia Sanctissimi Suae singillatim exposuerunt.

1 Homo tutus unquam esse suae semper vencre et ejusdem fidei, & charitatis ea si praeceptorum civilium ad eos spectantes contineretur.

2 Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

3 Sententia affirmans, Bullam Cœnæ suum prohibere absolutionem haeresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Trid. in ea de occultis criminibus termo est, anno 1656. 18. Junii in Consistorio S. Congr. Eminentiss. Card. visa, & tolerata est.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

NOI RIFORMATORI

dello Studio di Padova.

CONcedemo Licenza a *Gio: Battista Remondini* Stampator *di Venezia* poter ristampare il Libro intitolato; *Felicis Potestatis Examen Ecclesiasticorum; &c.* osservando gli ordini soliti in materia di stampe, e presentando le Copie alle Publiche Librarie di Venezia e di Padova.

Dat. li 3. *Giugno* 1719.

(*Gio: Emo Procur. Rifor.*

(*Z. Alvise Mocenigo Rifor.*

(*Marco Foscarini Cav. Procur. Rifor.*

Registrato in Libro a Carte 9. al Num. 52.

Gio: Girolamo Zuccato Segr.

EXA-

EXAMEN CONFESSARIORUM.

TOMUS PRIMUS.

Complectens Conscientiam, Leges, Instructionem S. Pœnitentiæ, Præcepta Decalogi & Ecclesiæ, Sacramenta, Censuras, Pœnas, in quibus, plura de Monialibus; & Propositiones ab Alexandro VII. Innocentio XI. & Alexandro VIII. damnatas;

Quæ prius hic, tamquam totius Operis Speculum ad labes delendas, offeruntur; deinde in propriis locis trium Tomorum rejectæ citantur.

Quorum locorum Indicem habes in fine Tomi Tertii.

1. PROPOSITIONES 45. AB ALEXAND. VIII. DAMNATÆ

Feria V. Die 24. Septembris 1665.

In Congr. Gen. S. Rom. & Univ. Inquis. habita in Palatio Ap. S. Mensis Quintilis coram SS. D. N. Alexandro Divina Providentia Papa VII.

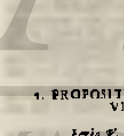

Sanctissimus D. N. audiens, non sine magno animi sui moerore, cumulares spiritum Christianæ disciplinæ relaxationes, & animarum perniciem inferentes, partim antiquatas atque viam substravit, partim novas produxit: & summam illam sententiam ingeniosam licentiam in dies magis excrescere, per quam in rebus ad conscientiam pertinentibus modos spiritui Christi alienos omnino ab Evangelica simplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, & quam ipse recta regula fideles in praxi sequerentur, incoli conspiratur esse Christiana vita corruptela. Quare, ne ullo unquam tempore viam salutis, quam suprema veritas Dei, cujus verba in æternum permanent, aeriam esse definivit, in animarum perniciem dilatari, seu novis pravitatis contingere, idem SS. D. N. ut erat, sibi credidit ad ejusmodi spatiosa latitudine, res quam ipse ad perditionem, sic, per angustam salutis semitam in vitam sempiternam conducere, earumdem opinionum examen plenius in Sacra Theologia Magistri, & deinde Eminentiss. & Reverendiss. DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Genr. Inquis. seria commisit. Qui rarum negotium strenue aggressi, atque sedulo incumbentes, & maxime discussis usque ad hanc diem in propositiones præcipuas, super unanimes suffragia Sanctissimi Suæ sententiam expresserunt.

1 Homo vel a unquam vitare suae semperque vencre et diligere debet fidei, & charitatis ea vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.

2 Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

3 Sententia affirmans, Bullam Cœnæ suum prohibere absolutionem haereticis, & aliorum criminum, cuando publica sunt, & id non derogare facultati Trid. in ea de occultis criminibus termo est, anno 1656. 18. Junii in Consistorio S. Congr. Eminentiss. Card. visa, & tolerata est.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

4 Prælati Regulares possunt in foro conscientiæ absolvere quoscumque sæculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam incursa.

5 Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse hæreticum, non teneris denunciare, si probare non possis.

6 Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit Pœnitenti chartam postea legendam, in qua ad Venerem incitat, non censetur sollicitasse in Confessione, ac proinde non est denunciandus.

7 Modus evadendi obligationem denunciandæ sollicitationis est: Si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denunciandi.

8 Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem, idque post Decretum Urbani VIII.

9 Post Decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minore stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.

10 Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, & sacrificium unum offerre: neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam, promissione etiam juramento firmata, danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.

11 Peccata in Confessione omissa, seu oblita ob instans periculum vitæ, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti Confessione exprimere.

12 Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopis reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate.

13 Satisfacit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injuste reprobato.

14 Qui facit Confessionem voluntarie nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.

15 Pœnitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat.

16 Qui Beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.

17 Est licitum Religioso, vel Clerico, calumniatorem, gravia crimina de se vel de sua Religione spargere minantem, occidere; quando alius modus defendendi non suppetit, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publice, & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.

18 Licet interficere falsum accusatorem, falsos Testes, ac etiam Judicem, a quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare.

19 Non peccat maritus occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehensam.

20 Restitutio a Pio V. imposita Beneficiatis non recitantibus non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Judicis, eo quod sit pœna.

21 Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud Beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si Officium per alium recitet.

22 Non est contra justitiam, Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa Beneficia Ecclesiastica pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione Beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

23 Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat; puta, quia non vult se subjicere præcepto.

24 Mollities, sodomia, & bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimæ; ideoque sufficit dicere in confessione, se procurasse pollutionem.

25 Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit Confessionis præcepto, dicens: commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam.

26 Quando litigantes habent pro se opiniones æque probabiles, potest Judex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius præ alio.

27 Si liber sit alicujus junioris, & moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet, rejectam esse a Sede Apostolica tamquam improbabilem.

28 Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem a Principe promulgatam.

Quibus peractis, dum similium Propositionum examini cura & studium impenditur, interea idem Sanctissimus re mature considerata statuit, & decrevit, prædictas Propositiones, & unamquamque ipsarum, ut minimum, tamquam scandalosas, esse damnandas, & prohibendas, sicut eas damnat, ac prohibet: ita ut quicumque illas, aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputative publice, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, a qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, nisi a pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi.

Insuper districte in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christi fidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis, ac status, etiam speciali, & specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum, ad praxim deducant.

Jo. Lupus S. Rom. & Univers. Inquis. Notar. &c.

Loco ✠ Sigilli.

Præmissum Decretum fuit publicatum, 2. Octobris 1665.

Feria V. die 18. Martii 1666.

In Congr. Gener. S. Rom. & Univ. Inq. habita in Palatio Apost. Montis Quirinalis coram SS. D. N. Alexandro Divina Provid. Papa VII. &c.

Sanctissimus D. N. post latum Decretum die 24. Septembris proxime elapsi, quo viginti octo Propositiones damnatæ fuerunt; examinatis sedulo & accurate usque ad hunc diem infrascriptis aliis quadragesimumquintum numerum implentibus, per plures in Sacra Theologia Magistros, ac per Eminentissimos, & Reverendissimos D. D. Cardinales, adversus hæreticam pravitatem Generales Inquisitores, eorum suffragia singillatim super unaquaque ipsarum audivit.

Propositio 29. In die jejunii, qui sæpius modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.

30 Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii: nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.

31 Excusantur absolute a præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter unius diei conficiant.

32 Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova & lacticinia in Quadragesima obliget.

33 Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascumque eleemosynas, quas antea beneficiarius de fructibus sui beneficii fecerit.

34 In die Palmarum recitans Officium Paschale, satisfacit præcepto.

35 Unico Officio potest quis satisfacere duplici præcepto pro die præsenti, & crastino.

36 Regulares possunt in foro conscientiæ uti privilegiis suis, quæ sunt expresse revocata per Concilium Tridentinum.

37 In-

37 Indulgentiæ concessæ Regularibus, & revocatæ a Paulo V. hodie sunt revalidatæ.

38 Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quamprimum, est consilium, non præceptum.

39 Illa particula, *quamprimum*, intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur.

40 Est probabilis opinio, quæ dicit, esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris, & pollutionis.

41 Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii, vulgo, *regalo*, dum deficiente illa, nimis ægre ageret vitam; & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficile inveniretur.

42 Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.

43 Annuum legatum pro anima relictum, non durat plus, quam per decem annos.

44 Quoad forum conscientiæ, reo correcto, ejusque contumacia cessante, cessant censuræ.

45 Libri prohibiti, donec expurgentur, possunt retineri, usque dum adhibita diligentia corrigantur.

Quibus mature pensatis, idem Sanctissimus statuit, ac decrevit, prædictas Propositiones, & unamquamque ipsarum, ut minimum, tamquam scandalosas esse damnandas, & prohibendas, sicut eas damnat, ac prohibet. Ita ut quicumque illas, aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputative, publice, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, a qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam Dignitate fulgente, nisi a pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi.

Insuper districte in virtute Sanctæ Obedientiæ & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christifidelibus, cujuscumque conditionis, Dignitatis, ac Status, etiam speciali, & specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Jo. Lupus S. Rom. & Univers. Inquis. Not.

Loco ✠ Sigilli.

Præmissum Decretum fuit publicatum 15. Martii 1666.

2. PROPOSITIONES 65. AB INNOC. XI. DAMNATÆ.

Feria V. Die 2. Martii 1679.

In Gener. Congr. S. R. & Univers. Inq. habita Palatio Apost. Vaticano coram SS. D. N. Innoc. Divina Prov. Papa XI. &c.

Sanctissimus D. N. Innocentius Papa XI. prædictus ovium sibi a Deo creditarum saluti sedulo incumbens, & salubre opus in segregandis noxiis doctrinarum pascuis ab innoxiis a fel. rec. Alex. VII. prædecessore suo inchoatum prosequi volens, plurimas propositiones, partim ex diversis, vel libris, vel thesibus, seu scriptis excerptas, & partim noviter adinventas, Theologorum plurium examini, & deinde Eminentiss. & Reverendiss. Dominis Cardinalibus, contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus, subjecit. Quibus propositionibus sedulo, & accurate sæpius discussis, eorumdem Eminentissimorum Cardinalium, & Theologorum Votis per Sanctitatem Suam auditis: Idem Sanctissimus D. N. re postea mature considerata, statuit, & decrevit pro nunc sequentes propositiones, & unamquamque ipsarum, sicut jacent, ut minimum tanquam scandalosas, & in praxi perniciosas, esse damnandas, & prohibendas, sicut nunc damnat, & prohibet. Non intendens tamen Sanctitas Sua per hoc Decretum alias propositiones in ipso non expressas, & Sanctitati Suæ quomodolibet, & ex quacumque parte exhibitas, vel exhibendas, ullatenus approbare.

1 Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.

2 Probabiliter existimo, judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.

3 Generatim, dum probabilitate, sive intrinseca, sive extrinseca, quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

4 Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens, ductus opinione minus probabili.

5 An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus.

6 Probabile est, ne singulis quidem rigorose quinquenniis per se obligare præceptum charitatis erga Deum.

7 Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possimus.

8 Comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem, non est peccatum, modo non obsit valetudini, quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui.

9 Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum, omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.

10 Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

11 Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.

12 Vix in Sæcularibus invenies, etiam in Regibus, superfluum statui. Et ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui.

13 Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.

14 Licitum est absoluto desiderio cupere mortem patris, non quidem ut malum patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hæreditas.

15 Licitum est filio gaudere de parricidio parentis a se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hæreditate consecutas.

16 Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se.

17 Satis est actum fidei semel in vita elicere.

18 Si a potestate publica quis interrogetur, fidem ingenue confiteri, ut Deo, & fidei gloriosum consulo; tacere, ut peccaminosum per se, non damno.

19 Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in seipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.

20 Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.

21 Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis, imo cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.

22 Nonnisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita Remuneratoris.

23 Fides late dicta ex testimonio creaturarum, similive motivo ad justificationem sufficit.

24 Vocare Deum in testem mendacii levis, non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.

25 Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.

26 Si quis, vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa sive quocumque alio fine juret, se non fecisse aliquid quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit vel quodvis aliud additum verum; revera non mentitur, nec est perjurus.

27 Causa justa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, & studiosa.

28 Qui mediante commendatione, vel munere, ad Magistratum, vel Officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum quod de mandato Regis a similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

29 Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi.

30 Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit, idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.

31 Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.

32 Non solum licitum est defendere defensione occisiva, quæ actu possidemus; sed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus.

33 Licitum est tam hæredi, quam legatario contra injuste impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere, sicut & jus habenti in Cathedram, vel Præbendam, contra eorum possessionem injuste impedientem.

34 Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur.

35 Videtur probabile, omnem fœtum, quamdiu in utero est carere anima rationali, & tunc primum incipere eamdem habere, cum paritur, ac consequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.

36 Permissum est furari, non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

37 Famuli, & famulæ domesticæ possunt occulte heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.

38 Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere, quod ablatum est per pauca furta, quantumcumque sit magna summa totalis.

39 Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

40 Contractus Mohatra licitus est etiam respectu ejusdem personæ, & cum contractu retrovenditionis prævie inito, cum intentione lucri.

41 Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit, qui non majoris faciat pecuniam præsentem, quam futuram, potest creditor aliquid ultra sortem a mutuatario exigere, & eo titulo ab usura excusari.

42 Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur, tamquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, sed solum si exigatur tamquam ex justitia debitum.

43 Quid nonnisi veniale sit, detrahentis authoritatem magnam, sibi noxiam, falso crimine elidere?

44 Probabile est, non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam, & honorem defendat. Et si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

45 Dare temporale pro spirituali, non est simonia, quando [illegible] sed dumtaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit [illegible] gratuita compensatio pro spirituali, aut e contra.

46 Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale, imo etiam si sit finis ipsius rei spiritualis, sic ut illud [illegible] æstimetur, quam res spiritualis.

47 Cum dixit Concilium Tridentinum; *Eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui* [illegible] *suas* [illegible] *caverint, ad Ecclesias promovent.* Concilium, vel primo videtur per hoc digniores, non aliud significare, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo per [illegible] positivo; vel secundo locutione minus propria ponit digniores, ut ex[illegible] indignos, non vero dignos; vel tandem loquitur tertio, quando fit [illegible].

48 Tam clarum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, [illegible] solum esse malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.

49 Mollities jure naturæ prohibita non est. Unde si Deus eam non interdixisset, sæpe esset bona, & aliquando obligatoria sub [illegible].

50 Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium; ideoque sufficit in confessione dicere se esse fornicatum.

51 Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam virginem, & multoties eidem subservit, deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne a domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.

52 [illegible] tali, seposito scandalo, si absit contemptus.

53 Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, qui [illegible] simul a [illegible].

54 Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.

55 Præcepto Communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem.

56 Frequens Confessio, & Communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.

57 Probabile est, sufficere attritionem naturalem, modo honestam.

58 Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.

59 Licet Sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessos ratione magni concursus Pœnitentium, qualis verb. grat. potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis, aut Indulgentiæ.

60 Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio; dummodo ore proferat, se dolere, & proponere emendationem.

61 Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere, quinimo directe, & [illegible] proposito quærit, [illegible] se [illegible].

62 Proxima occasio peccandi non est fugienda, [illegible] causa aliqua utilis aut honesta non fugiendi occurrit.

63 Licitum est quærere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali, nostro, vel proximi.

64 Ab-

64 Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei, & etiamsi per negligentiam, etiam culpabilem, nesciat Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri Jesu Christi.

65 Sufficit illa Mysteria semel credidisse.

Quicumque autem cujusvis conditionis, status, & dignitatis illas, vel illarum aliquam conjunctim vel divi- [illegible] *Judicii prohibet omnibus Christi-* [illegible]

Tandem, ut ab injuriosis contentionibus Doctores seu Scholastici, aut alii quicumque imposterum se abstineant, & ut paci & charitati consulatur, idem Sanctissimus in [illegible] *imprimendis, ac manuscriptis,* [illegible] *in Thesibus, Dis-* [illegible] *eas propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec a Sancta Sede recognitæ super iisdem propositionibus judicium proferatur.*

[illegible] Riccardus S. Rom. & Univers. Inquis. Not.

Loco ✠ Sigilli.

Præmissum Decretum fuit publicatum 4. Martii 1679.

3. PROPOSITIONES DUÆ DE PECCATO PHILOSOPHICO AB ALEX. VIII. DAMNATÆ.

Fer. V. die 21. Augusti 1690.

In Congreg. Gen. S. Rom. & Univers. Inquis. habita in Pala. Apostol. Montis Quirinalis coram SS. D. N. Alexandro Divina Provid. Papa VIII. &c.

S*Anctissimus D. N. Alexander Papa VIII. non sine magno animi sui mœrore audivit duas Theses seu Propositiones, unam denuo, & in majorem fidelium perniciem suscitari, alteram de novo erumpere: Et cum sui Pastoralis Officii munus sit Oves sibi creditas a noxiis pascuis avertere, & ad salubria semper dirigere, dictarum Thesium, sive Propositionum examen pluribus in Sacra Theologia Magistris, & deinde Eminentiss. & Reverendiss. D. D. Cardin. contra Hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus sedulo commisit, qui pluries mature discussa infrascriptis Thesibus, seu propositionibus super unaquaque ipsarum sua suffragia Sanctitati Suæ singillatim explicuerunt.*

1. Bonitas objectiva consistit in convenientia subjecti cum natura rationali: formalis vero si in conformitate actus cum regula morum. Ad hoc sufficit, ut actus moralis tendat, in finem ultimum interpretative. Hinc homo non tenetur amare, neque in principio, neque in decursu vitæ suæ moralis.

2 Peccatum philosophicum, seu morale est actus humanus disconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi: Theologicum vero & mortale est transgressio libera divinæ legis. Philosophicum quantumvis grave in illo, qui Deum, vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum: sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum.

Quibus peractis, Sanctissimus omnibus plene, & mature consideratis, primam Thesim, seu Propositionem declaravit hæreticam, & uti talem damnandam, & prohibendam esse, sicuti damnat & prohibet sub censuris, & pœnis contra Hæreticos, & eorum fautores in jure expressis. Secundam Thesim, seu Propositionem [illegible] *scandalosam, temerariam, piarum aurium offensivam, & erroneam, & uti talem damnandam, & prohibendam esse, sicuti damnat, & prohibet,* [illegible] *illam docuerit, defenderit, ediderit, aut de ea etiam disputaverit, publice, seu privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicatio-* [illegible] *tione Divini Judicii prohibet omnibus Christifidelibus* [illegible] *sim, seu Propositionem ad praxim deducant.*

[illegible]

4 PROPOSITIONES 31. AB ALEX. VIII. DAMNATÆ.

Feria V. Die 7. Decembris 1690.

In Congr. Gen. S. Rom. & Univ. Inquis. habita in Palatio Apost. Mont. Quirinalis coram SS. D. N. Alexandro Divina Prov. Papa VIII. &c.

S*Anctissimus D. N. Alex. Divina Provid. Papa VIII. prædictus, pro Pastorali cura Ovium a Christo Domino sibi commissæ, de earum salute sollicitus, ut inoffenso gradu per rectas semitas possit incedere, & pascua nimium perniciosa in pravis doctrinis exhibita vitare, unius supra triginta propositionum examen pluribus in Sacra Theologia Magistris, & deinde Eminentiss. ac Reverendissimis D. D. Cardinalibus contra Hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus commisit, qui tantum negotium diligenter aggressi, eque sedulo, ac pluries incumbentes, super unaquaque ipsarum sua suffragia Sanctitati suæ singillatim detulerunt.*

1 In statu naturæ lapsæ ad peccatum formale, & demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum fuit in causa sua peccato originali, & libertate Adami peccantis.

2 Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in statu naturæ lapsæ operantem ex ipsa non excusat a peccato formali.

3 Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam.

4 Dedit semetipsum pro nobis oblationem Deo, non pro solis Electis, sed pro omnibus, & solis fidelibus.

5 Pagani, Judæi, Hæretici, aliique hujus generis, nullum omnino accipiunt a Jesu Christo influxum: adeoque hinc recte inferes in illis esse voluntatem nudam, & inermem, sine omni gratia sufficienti.

6 Gratia sufficiens statui nostro, non tam utilis, quam perniciosa est, sic ut proinde merito possimus petere: *A gratia sufficienti libera nos domine.*

7 Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio, vel mundi; si Dei charitas Patris est; si Mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est.

8 Necesse est, infidelem in omni opere peccare.

9 Revera peccat qui odio habet peccatum mere ob ejus turpitudinem, & disconvenientiam cum natura rationali, sine ullo ad Deum offensum respectu.

10 Intentio, qua quis detestatur malum, & prosequitur bonum, mere ut cœlestem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens.

11 Omne, quod non est ex Fide Christiana supernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum est.

12 Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides, & etiamsi videantur credere, non est Fides Divina, sed humana.

13 Quisquis etiam aeternae mercedis intuitu Deo famulatur, charitate si caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licet beatitudinis operatur.

14 Timor gehennae non est supernaturalis.

15 Attritio, quae gehennae, & poenarum metu concipitur, sine dilectione benevolentiae Dei propter se non est bonus motus, ac supernaturalis.

16 Ordinem praemittendi satisfactionem absolutioni, induxit, non politia, aut institutio Ecclesiae, sed ipsa Christi lex, & praescriptio naturae rei id ipsum quodammodo dictantis.

17 Per illam praxim mox absolvendi, ordo Poenitentiae est inversus.

18 Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti Poenitentiae, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.

19 Homo debet agere tota vita poenitentiam pro peccato originali.

20 Confessiones apud Religiosos factae, pleraeque vel sacrilegae sunt, vel invalidae.

21 Parochianus potest suspicari de Mendicantibus, qui eleemosynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi, & incongrua poenitentia, seu satisfactione, ob quaestum, seu lucrum subsidii temporalis.

22 Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad Communionem percipiendam praetendunt, antequam condignam de delictis suis poenitentiam egerint.

23 Similiter arcendi sunt a Sacra Communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus, & omnis mixtionis expers.

24 Oblatio in Templo, quae fiebat a Beata M. V. in die Purificationis suae per duos pullos Columbarum, unum in holocaustum, & alterum pro peccatis, sufficienter testatur, quod indiguerit purificatione, & quod filius, qui offerebatur, etiam macula matris maculatus esset, secundum verba legis.

25 Dei Patris sedentis Simulacrum nefas est Christiano in Templo collocare.

26 Laus, quae defertur Mariae, ut Mariae, vana est.

27 Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus: *In nomine Patris &c.* praetermissis illis: *Ego te baptizo.*

28 Valet Baptismus collatus a Ministro, qui omnem [illegible] formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit: *Non intendo facere, quod facit Ecclesia.*

29 Futilis [illegible] Pontificis Romani supra Concilium Oecumenicum auctoritate, atque [illegible] infallibilitate.

30 Ubi quis [illegible] in Augustino clare [illegible] Pontificis Bullam.

31 Bulla Urbani VIII. *In eminenti*, est subreptitia.

[illegible]

Alexander Speronus S. Rom. & Univers. Inquis. Not.

Loco ✠ Sigilli

Praemissum Decretum fuit publicatum 20. Decembris 1690.

PARS PRIMA.

De Regula actuum humanorum.

CAPUT I.

DE CONSCIENTIA.

Regula [illegible] humanorum.

5 Conscientia est *dictamen, seu judicium rationis, quo quis judicat aliquid hic & nunc esse licitum, vel illicitum, ac proinde hic & nunc agendum, vel omittendum, ex praecepto vel consilio.* A synderesi differt: quia synderesis judicat de principiis moralibus universalibus, conscientia vero de conclusionibus particularibus ex illis deductis.

Intellectus enim noster practicus actiones nostras in genere moris dirigit per hunc, & similes syllogismos, v. g. *Tempore Quadragesimae, qui est sub talibus circumstantiis, ut habeat necessitatem carnis, non tenetur abstinere a carnibus; sed hodie, quo est tempus Quadragesimae, ego sum sub talibus circumstantiis, puta indispositionibus, &c. ut habeam necessitatem carnis: ergo non teneor hodie abstinere a carnibus*: in quo, & simili syllogismo, majorem universalem format synderesis, seu ethica; minorem vero particularem, & conclusionem efformat conscientia, seu prudentia, in qua minori efformanda, nempe quod hic & nunc habeam necessitatem carnis, diversa, imo major difficultas habetur, ita ut saepe viri doctissimi, qui facilius judicant de majori, nesciant se determinare ad minorem, quia pendet ex variis considerationibus, & circumstantiis particularibus, quae haud ita faciliter discernuntur ab omnibus.

6 Ex quo fit, quod quamvis in universali judices esse in Quadragesima jejunandum, si tamen in particulari judices hic, & nunc, sub talibus circumstantiis, non esse a te jejunandum, non jejunando, non peccas, quia licet agas contra prius judicium, non agis contra posterius, in quo proprie conscientia consistit.

7 Conscientia igitur est intrinseca, & proxima regula, juxta quam suas actiones homo dirigere tenetur, a qua proxime derivatur in actum moralitas, bonitas nempe, aut malitia; lex vero aeterna est regula remota, in quantum est radix, unde oritur bonitas, aut malitia objecti; quia tamen non transfundit in actum bonitatem, aut malitiam, nisi ut est in conscientia, & ab ea proponitur voluntati, ideo conscientia est regula proxima, cui si actus conformentur, sunt boni; si difformentur, mali.

Hinc non raro contigit, ut actus sit bonus, & objectum in se malum, & e converso, unde si quis ex invincibili ignorantia judicaret, licitum esse furtum ad faciendum eleemosynam pauperi graviter indigenti, furando non peccaret, quamvis ejus objectum sit in se malum: quia actus non specificatur ab objecto, ut est in se, sed ut a conscientiae dictamine voluntati [illegible]onitur.

Conscientia dividitur in rectam, erroneam, dubiam, probabilem, & scrupulosam.

CONSCIENTIA RECTA.

8 Est recta, est *quae judicat objectum esse honestum, vel turpe, praeceptum, vel prohibitum, sicut revera est, absque formidine de opposito*: ut cum judicas, ex nulla causa licitum esse mendacium.

CONSCIENTIA ERRONEA.

9 Est, *quae ex principio certe falso falsam conclusionem deducit: seu, quae dictat aliquid esse faciendum, vel non faciendum, quod revera non est tale, absque motivo probabili*: ut cum quis judicat licitum esse mentiri ad reparandum damnum alterius, & inde concludit, hic & nunc sibi licere mentiri ad reparandum damnum sui filii.

10 Conscientia erronea ex ignorantia invincibili obli[illegible] ad actum dictatum, non obstante, [illegible] sit revera malum, unde excusat a peccato, immo peccas, si ei non conformeris; quia ex n. 7. conscientia est regula proxima, secundum quam actus nostri regulari debent, eique conformari, ut sint boni; unde quod est contra conscientiam, peccatum est; juxta illud Apost. ad Rom. 14. *Omne, quod* [illegible] *catum est.* Hinc conscientia erronea dicitur recta, non simpliciter, sed secundum quid, nempe in ordine [illegible].

11 Qui peccat ex conscientia erronea, peccat peccato ejusdem speciei, & qualitatis, quam intellectus ei dictat; quia objectum specificat actum, prout hic & nunc ab intellectu proponitur. Unde, qui [illegible] tem cum libera, putans eam conjugatam, adulterium committit.

12 Et licet sufficiat in confessione dicere [illegible] *rium commisi*, absque eo quod exprimat id fuisse ex errore, consultius est, si aperiat.

13 Conscientia erronea ex ignorantia vincibili non obligat voluntatem, nec ad operandum, nec ad non operandum, sed ad errorem deponendum, ita [illegible] juxta eam, sive contra eam agat, peccat; gravius tamen, si contra; quia quando ante consensum tibi occurrit expressa dubietas, vel prudens suspicio erroris, cum possis libere vincere errorem, illumque deponere, vel attentius rem considerando, vel consilium quaerendo a viro putato docto (ut supponitur) si non deponas, te exponis periculo peccandi, & inde peccas, tam si juxta, quam si contra conscientiam agas. De ignorantia satis dictum est in tom. 2. n. 175.

14 Diligentia ad ignorantiam vincendam, & ad nostras obligationes intelligendas, non debet esse omnimoda possibilis, quia sic totam Civitatem quis circuire deberet; quod est valde durum humanae conditioni; sed facienda est more humano, & remittenda judicio prudentis hic & nunc, & juxta qualitatem materiae; major enim diligentia est adhibenda in iis, quae sunt juris naturalis, quam positivi; major, ubi adest damnum tertii, quam ubi non adest, major, dum de vita, quam dum de bonis agitur. Et universaliter ad illam diligentiam tenemur, quae sufficit ad formandum judicium probabile de re, quam requirimus, juxta dicenda de conscientia probabili a n. 60.

15 Hinc, si dubitas, an hodie sit jejunandum, non teneris adire Episcopum, aut Parochum; sed sufficit, si interroges Concionatorem, aut virum probum, qui [illegible] legia peritum, aut Parochum.

16 Quod si hic & nunc reperiaris sub talibus circumstantiis, ut immineat executio, aut omissio operis, quam conscientia dictat, & tu non possis conscientiam deponere, in quantum non adest, quem consulas, tunc ignorantia redditur invincibilis, quoniam hic, & nunc eam superare non vales. Unde talem conscientiam sequi teneris, & non peccas, quia est conscientia invincibiliter erronea. Et ex D. August. *lib.* [illegible] *de lib. arbitr. cap.* 19. *Non tibi reputatur ad* [illegible] *pam, quod invitus ignoras; sed quod* [illegible] *re, quod ignoras;* v. n. 10. & 13.

A 4

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS
ALERE FLAMMAM VERITATIS

CONSCIENTIA DUBIA.

46 Certus de lege, dubius tamen, an casus particularis sit sub ea comprehensus; non ligatur lege, sed stat in possessione libertatis, cum pro tali casu in particulari non constet de lege. Unde si es certus de precepto, quod hodie sit dies festus, & teneatis ab operibus servilibus abstinere, dubites tamen, an pingere, aut typos componere, sit opus servile, non obligaris ab illo abstinere. Semper tamen recursione facta de diligentia præmittenda, ex n. 13. ad 16.

47 E contra, si constat de lege, sed dubitas, an satisfeceris, satisfacere teneris, quia possessio stat pro lege, cui quidem cedit libertas. Hinc dubitans, an horas persolverit, tenetur illas persolvere.

50 Celebris est: *An li[...] probabilem, & minus tutam [...] babilioris, seu tutioris.*

A Sectio I. Quando [...]

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ®
ALERE FLAMMAM VERITATIS
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

tur juxta opinionem minus probabilem & minus tutam, non temere, [illegible] prudenter operatur, quoniam non ex levi, sed ex gravi fundamento movetur; opinio [illegible], & minus tuta, est gravi [illegible] est namque sermo de opinione minus probabili, quæ est vere probabilis, & tuta; & [illegible] liceat prudenter operari, licitum est sequi opinionem minus probabilem, & minus tutam, quæ fit [illegible] probabiliori, & tutiori relicta, quando [illegible] sola honestate actionis.

61 Secundo, quia sententia, quæ universaliter in omni materia negat, non parum angit conscientias scrupulis, [illegible] Quia multiplicat obligationes, & præcepta, du[illegible] universaliter obligat ad seligendas opiniones probabiliores & tutiores. 2. Quia frequenter difficile est, præsertim timoratis, opiniones statera ponderare; & inde probabiliores seligere: nam etiam quoad hoc non vulgare est dissidium inter Auctores peritissimos, qui sibi contradicunt; quilibet enim probabi[illegible], id negantibus aliis: quod maxime liquet inter Doctores celebres duarum nobilium scholarum Thomisticæ, & Scotisticæ; jugum autem Christi est suave, & onus leve.

Confirmatur [illegible] lege divinæ positivæ sunt interpretandæ benigne, *Eccli. 4. In judicando esto pupillis misericors.* Et Matth. [illegible] *Jugum meum suave est, & onus meum leve.* Ita & leges Ecclesiasticæ, & Canonicæ [illegible], 27. q. [illegible] Eo maxime quia jus Canonicum imitari debet jus divinum, quoad fieri potest [illegible] III. *C. qualiter, quando 2. de accusat.* *Q[illegible], & quando a Magistratu Ecclesiastico procedendum sit ad puniendos subditorum excessus, ex auctoritatibus novi, & veteris Testamenti colligitur, ex quibus postea processerunt Canonicæ Sanctiones.*

[illegible] Gerson n. 135. apud Gobat tom. 2. tr. 1. sect. 12. n. 180 *Cum nulla juris ratio patiatur, ut quæ salu[illegible] interpretari [illegible] ipsorum commodum producamus ad severitatem* [illegible] 13. ff. de leg. Idem monitum in specie de lege positiva Christi quoad Confessionem Sacramentalem, Confessariis tradit Jacob Granadus 3. part. de Sacramen. Controv. 7. tr. 14. tract. 5. *Cum ad Sacramentum Pœnitentiæ accedere sit unum ex difficilioribus, quæ humanæ imbecillitati in lege Christi præcepta sunt [illegible], quoad fieri potest, minus difficilia, quæ ad illius usum, seu susceptionem spectant [illegible]*

Cum igitur Confessarius sequendo opinionem benigniorem, quæ sit vere, & [illegible] probabilis, minus difficilia reddat [illegible], quæ ad [illegible] Confessionis usum spectant; licite potest eam sequi.

Quarum tamen [illegible] limitationibus. 1. Ut solum agatur de honestate actionis, & non in casibus secundæ Assertionis. 2. Nisi ali[illegible] [illegible] loci. 4. Nisi opinio, quæ [illegible] probabilis, ob particulares circumstantias [illegible] Gobat [illegible] tom. 2. tr. 1. sect. 1.

62 Tertio: æque injustum est obligare ad indebita, quam a debitis eximere. Hinc æque mortaliter peccare [illegible] restitutionem tenetur Confessarius, qui ex culpabili negligentia in re examinanda obligat ad re[illegible] qui non debet, quam qui [illegible] qui debet. Et si laxitate erraverunt plures, rigore erraverunt alii. Sic S. Cyprianus, du[illegible] ait, Baptizatos ab Hæreticis necessario rebaptizandos: Manichæi tenentes non esse licitum carni[illegible] esci, &c.

63 Sæpe audivi dictum: *Extrema sunt vitiosa. In medio consistit virtus.* Et Ecclesiastes cap. 7. ait: *Justus perit in justitia sua, &c. Noli esse justus multum, neque plus sapias, quam necesse est, ne obstupescas.*

Hæc addidi, non quia sententiam negativam improbare velim, sed solum ut rigoris titulus illi favere non videatur.

64 Inde clara est solutio ad rationem in oppositum: videlicet, quod sequens opinionem minus probabilem, se exponat periculo peccandi. Qui enim eligit opinionem vere probabilem, licet minus probabilem, aut minus tutam, non se exponit periculo peccandi formaliter, quia prudenter operatur, & qui prudenter operatur, non peccat; nam qui peccat, imprudenter operatur.

65 Et licet contingere possit, quod actus ille revera sit contra præceptum, & quod opinio revera sit falsa, non officit. 1. Quia actus ille solum erit peccatum materiale, quatenus revera a parte rei actus est prohibitus, seu contra præceptum, & opinio est falsa; at non erit peccatum formale, quia talis malitia, & falsitas non est prudenter cognita, nec volita, imo actus est prudenter cognitus conformis præcepto, & opinio ut vera. 2. Quia etiam id contingere potest in propositione putata probabiliori, contingere inquam potest, ut propositio, quam tu putas probabiliorem, sit revera falsa, & tua operatio secundum eam sit contra præceptum; ac proinde peccatum materiale, quod evidenter constat Deo, nam ex duabus propositionibus contradictoriis una est necessario vera, & altera falsa. Hinc plures propositiones modo sunt damnatæ, quæ antea probabiliores putabantur a pluribus.

66 Tertio, quia qui sic operatur, operatur juxta sententiam in actu signato probabiliorem; nam sententia, quæ concedit eligi posse opinionem minus probabilem, quando agitur de sola honestate actionis, est probabilior, & tutior. Probabilior, quia magis accedit veritati, ut consideranti rationes patet, & ut tenent omnes ejus sectatores. Tutior, quia minuit [illegible] obligationes, quot sunt opiniones probabiliores in intellectu operantis; tutius autem est vitare pericula peccati formalis, quo Deus certo offenditur, quam alicujus peccati materialis, quo certo Deus non offenditur, cum a culpa morali excuset ignorantia invincibilis, aut vere probabilis.

Hinc ait Cardenas *dis. 2. cap. 1. n. 8.* opinionem minus probabilem, quæ est vere probabilis, *improprie vocari minus tutam, quia formaliter est tutissima: solum dici materialiter minus tutam, quatenus exponitur peccato materiali.*

67 Quarto, quia qui operatur sequens opinionem vere probabilem, habet conscientiam practice certam, quod licite operatur: ultra enim actum opinativum directum, explicite aut virtualiter habet actum reflexum, quo certo judicat se licite operari, dum hic & nunc operatur secundum opinionem [illegible] probabilem.

68 Dices 1. Qui sequitur opinionem minus probabilem derelicta opinione sibi probabiliori, agit contra [illegible] Quia ad Rom. 14. *Quod non est ex fide, pec[illegible] sit contra conscientiam, ædificat ad gehennam.* 2. Quia agit cum formidine de opposito, & se exponit periculo peccandi.

Resp. negando antecedens: Hic namque non agit contra conscientiam; sed juxta conscientiam certam; certum inquam est 1.

Quod opinio, de qua loquimur, licet sit minus probabilis, sit vere, & certe probabilis, quia gravi nititur fundamento. Et quia (ut advertit Mendo) opinio certo probabilis non amittit suam probabilitatem per aliam probabiliorem, sed per aliam certam; quoniam probabilitas soli certitudini aut falsitati opponitur. Et major probabilitas non excludit falsi-

falsitatem. Hinc ex Arist. *Multa falsa sunt probabiliora veris.*

Certum insuper est, 2. Quod quilibet possit prudenter & licite operari juxta opinionem vere, & certo probabilem; igitur certum est, quod possit quis prudenter, & licite operari juxta illam.

Quod judicium est certum, cum sequatur ex duabus præmissis certis, & hoc judicium est conscientia: Conscientia enim est judicium conclusionis particularis, seu dictamen de actione, hic & nunc licita, vel illicita, *ex num. 5.*

Unde, qui hic & nunc agit juxta opinionem minus probabilem, non agit probabiliter & cum formidine, sed cum certitudine, quod actio sit prudens, & licita: agit enim juxta judicium ultimum jam explicatum, quod est certum, adeoque actio agentis remote fundatur in probabilitate, & formidine, proxime vero in certitudine judicii ultimi, quod est conscientia. Quod sufficit, ut quis prudenter, & licite agat, absque eo, quod periculo proximo peccandi se exponat; alioquin nulla actio, quæ per opiniones regulatur, esset licita: quia eo ipso, quod est opinio, licet probabilior, formido remota non potest a judicio ultimo excludi. Sufficit igitur ad licite operandum, quod conscientia certitudinem talem habeat, quæ formidinem proximam excludat.

Tum quia (ut ait Mendo) regula operandi non est probabilitas, sed recta ratio, videlicet ultimum judicium practicum, seu conscientia: adeoque, sicut non tenetur quis ad melius in genere boni; ita neque ad certo probabilius in genere certo probabilis.

Item: quia hic operans potest habere judicium reflexum, quod opinio, quæ sibi apparet minus probabilis, sit probabilior, immo in se vera, & quidem prudenter; quia regulariter opinio, quæ uni, aut eidem modo [illegible] probabilior, alteri, aut eidem postea apparet minus probabilis.

Confirmatur; quia qui sic operatur, non judicat opinionem probabiliorem esse veram; alioquin judicaret oppositam, juxta quam operatur, esse falsam, cum una sit veritas; sed solum judicat eam magis apparere veram: sæpe autem, quæ magis apparent vera, re ipsa sunt falsa. Hinc Cajet. 2. 2. *quæst. 1. art. 7. in fine: Contingit aliquando magis apparere, percipi, satisfacere, & moveri argumenta falsa, quam solutiones eorum.*

69 Dices 2. Qui agit juxta opinionem minus probabilem in contextu opinionis probabilioris existentis in eodemmet suo intellectu, judicat actionem suam esse probabiliter, imo magis probabiliter illicitam; ergo peccat.

Resp. cum Verricelli *tract. 2. quæst. 11. num. 4.* judicium illud de malitia actionis esse speculativum, non practicum; nam eo ipso, quod voluntas se determinet ad agendum juxta judicium, quod habet, quod actio sit vere probabiliter licita, practice, & exercite judicat esse licitam, & sic non peccat, sed solum adest tunc formido peccati, minime judicium practicum, quod peccet.

Confirmat, ut sequitur; *Alioquin sequeretur (quam fatetur* Cajet. *tom. 1. opusc. ultim. resp. 13. in fine) scrupulosum, qui cum judicio practice scrupuloso operaretur, mortaliter peccare; quod est durissimum; nam devotissimæ mulieres, & viri scrupulosi infinita peccata mortalia quotidie committerent, cum tamen doctissimi Confessarii nec eos audire curant, imo etiam sine præmissa Confessione plerumque jubent sacram accipere Eucharistiam.*

70 Plures rationes in oppositum sileo, quia satis solvuntur ex dictis. Aliæ confundunt probabilitatem cum dubio, in quo jam dictum est, num. 12. partem tutiorem esse eligendam. Aliæ confundunt consilium cum præcepto, quando non negamus, consilium esse sequi opinionem probabiliorem. Aliæ demum loquuntur non de vera probabilitate, sed de tenui, quam quidem jam respuendam esse diximus numero 63.

Fateor tamen, quod, si stante probabilitate opinionis, tu habeas promptum modum ad indagandam certam notitiam veritatis, ad eam tenearis: & ea habita, juxta eam operari obligaris, relicta omni opinione tam minus probabili, quam probabiliori; quia certitudo omnem vincit opinionem, cum essentialiter excludat formidem; tunc enim evadis certus de falsitate opinionis.

Hinc accedente aliqua experientia, quæ rem certam reddat, aut determinatione Ecclesiæ, haud amplius licet sequi opiniones prius putatas probabiles, et oppositas.

71 Ex his sequitur, 1. aliud esse, opinionem esse probabiliorem, & aliud esse tutiorem. Opinio dicitur probabilior, quatenus ex vi rationum apparet magis veritati accedere. Dicitur tutior, quæ magis excludit peccatum: unde in dubio, an emiseris votum, licet tutius sit, si exequaris; sic namque numquam committes peccatum, neque materiale: probabilius autem est, quod non obligaris, quia non est facienda solutio certa pro dubio incerto: in dubio autem sensu sæpe opinio probabilior dici potest etiam tutior, vide num. 29.

72 Secundo, posse unum sequi opinionem probabilem alienam: quia tunc non dicitur agere contra conscientiam propriam, sed suam conscientiam conformare alienæ, & facere hic & nunc propriam conscientiam alienam prudentem, forte veriorem, sæpe enim amor proprius obnubilat intellectum. Eadem ratione potest quis dare consilium juxta sententiam contrariam vere probabilem.

73 Tertio, teneri Confessarium absolvere pœnitentem alias dispositum juxta sententiam ipsius pœnitentis, dummodo sit vere probabilis, quia pœnitens habet jus ad eligendam opinionem vere probabilem, & ut alias dispositus absolvatur.

74 Assertio 2. Non licet sequi opinionem minus probabilem, & minus tutam, relicta probabiliori, & tutiori, si exinde sequatur certa injuria, aut periculum gravis mali sibi, aut tertio, vel si adsit conventio, aut lex in contrarium; sed tunc tenemur sequi opinionem probabiliorem, & tutiorem.

Ratio est, quia opinio tutior est, quæ non exponit periculo certæ injuriæ, aut gravis damni proprii, vel alieni; minus tuta est, quæ ad id exponit; ex præcepto autem tenemur in nostris actionibus vitare certam injuriam, aut grave damnum proprium, vel alienum, adeoque sequendo opinionem minus probabilem, & minus tutam, non possumus actionem nostram cohonestare, quando ex illa sequitur periculum certæ injuriæ, & gravis damni. Unde si quid prope arborem moveri vides, probabile putes esse feram, probabilius tamen, aut etiam probabile putes esse hominem, abstinere debes a jaculando ob periculum gravis damni, usquedum majori, & sufficienti adhibita diligentia, firmiter judices esse feram.

IN SACRAMENTO

75 Tam administrando, quam recipiendo, non licet sequi opinionem probabilem relicta tutiori, quoad valorem, extra casum necessitatis; quia exponeretur Sacramentum periculo frustrationis, quod nedum cedit in grave damnum recipientis, qui exponitur periculo, ut privetur fructu Sacramenti, verum etiam in certam injuriam, & irreverentiam Sacramenti, quod exponitur periculo, ut frustretur fine, ad quem fuit a Christo institutum.

Ubi Pontifex (ut vides) vult te debere sequi opinionem tutiorem, etiam si tutior sit minus probabi-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ®
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

lis, Cardenas *diss.* 3. nam absolute excludit opinionem probabilem in concursu tutioris.

76 Hinc non licet baptizare in lixivio, aqua rosacea, nivali, aut in digito, quia hæ opiniones probabiles sunt minus tutæ, quæ exponunt Sacramentum periculo frustrationis, non sic opiniones oppositæ negativæ.

77 Licet autem in casu necessitatis, quia tunc dictæ opiniones minus tutæ evadunt per accidens tutiores in comparatione ad earum omissionem: unde, si in necessitate baptizandi infantem, non adsit probabilitas habendi aquam naturalem, aut eum abluendi in capite, licitum est eum baptizare sub conditione lixivio, in digito, &c. quia in tali casu tutius agis salutem animæ infantis, quam nullo modo eum baptizando.

78 Sacramenta enim, cum fuerint a Christo instituta in salutem fidelium, in casu extremæ necessitatis, de mente legislatoris, cedunt juri suo, *ne exponantur periculo nullitatis*, ut fideles non exponantur periculo damnationis. Et inde fit, ut per accidens Religioni prævaleat charitas succurrendi saluti animæ extreme indigentis.

79 Eo maxime, quia in hujusmodi casu nulla injuria Sacramento irrogaretur: quia exerceretur sub conditione prudenter concepta, ut rite advertit Sieri *num.* 80.

80 In his autem casibus, in quibus Sacramentum confertur juxta opinionem minus tutam, aut cum requisitis dubiis, Sacramentum, necessitate cessante, est iterandum sub requisitis certis. Hinc infans ex necessitate baptizatus in digito, baptizari debet in capite, hoc apparente: idque ob charitatem proximo debitam, ne exponatur damnationis periculo; cum fuerit baptizatus juxta doctrinam dubiam, aut probabilem minus tutam.

81 Quando igitur de solo modo administrandi, aut recipiendi Sacramentum, qui non redundat in valorem, quatenus valor semper est certus, licet sequi opinionem minus tutam, sed vere probabilem, juxta dicta in 1. assertione: *v. prop.* 1. *damn.* ab Innoc. XI.

DE VALORE SACRAMENTI

Quantum ad ea, quæ pertinent ad jurisdictionem Ministri.

82 Didacus de la Fuente Hurtado in sua Theol. Refor. novissime anno 1701. edita, tenet circa jurisdictionem, & alia, quæ ad valorem Sacramenti ex dispositione Ecclesiæ requiruntur, licitum esse uti opinione probabili: quam sententiam dicit esse moraliter certam, & firmat auctoritate quamplurium [illegible]

83 Cardenas *diss.* 2. *n.* 139. refert, quod sequitur: *Dicunt aliqui, se audivisse a Theologis Romanis, adfuerunt tractatus de condemnatione harum propositionum, non fuisse intentionem Pontificis, nec S. Congr. quod damnatio primæ propositionis intelligatur de iis, quæ pertinent ad jurisdictionem, cujus concessio, extensio, vel limitatio spectat ad Ecclesiam, sed dumtaxat de iis, quæ sunt juris divini, scilicet de partibus Sacramenti Pœnitentiæ?*

84 Quidquid autem de hoc sit. Præmitto cum *Cardenas*, quod licet sit juris Ecclesiastici jurisdictionem Sacerdoti conferre, ampliare, aut restringere; de jure divino est, quod nullus Sacerdos possit valide sine jurisdictione absolvere. Colligitur ex Trid. *sess.* 14. *cap.* 7. quo præmisso

85 Dico: In Sacramentis tam administrandis, quam recipiendis, extra casum necessitatis, non licet sequi opinionem probabilem minus tutam, relicta tutiori, quoad jurisdictionem ministri, nisi opinioni probabili addatur circumstantia, quæ reddat jurisdictionem moraliter certam. Cardenas *cit.*

86 [illegible]

87 Ratio secundæ, quia tunc non sumus in [illegible] opinionis probabilis, sed in linea doctrinæ [illegible]

DECLARATUR.

88 T[illegible]

[illegible]

[illegible]

MEDICUS

[illegible]

PERSONA PRIVATA

[illegible]

REX

103 Non potest bellum alteri indicere ad invadendum Regnum ob jus tantum probabile, & non certum: ob gravissima damna, quæ ex bello sequuntur: tum quia alteri favet possessio. Subdit tamen communis doctorum, quod tunc res decidi potest per judicium, vel arbitros: *quod si altera pars judicio stare nolit, propter hanc injuriam potest invadi. Mendo Epit. ver.* Bellum, *n.* 2.

104 Cum injuste invaditur, & alia media non sufficiunt, potest indicere bellum.

105 Offerenti ante primum conflictum vere, & sine prudenti dubio simulationis, plenam satisfactionem, non licet bellum inferre. Quod si conflictus præcesserunt, & hinc inde mortes, non tenetur a bello desistere; quia se habet ut judex procedens secundum justitiam vindicativam contra perturbatores sui Regni, *Mendo in Epit. n.* 6.

106 Bellum potest esse non materialiter, & a parte rei, sed formaliter utrinque justum, quatenus unus certo judicat habere jus certum ad rem, & revera habet, alter certo judicat idem, sed cum invincibili ignorantia [illegible]

107 Milites (nisi eis de injustitia constet) præsumere possunt bellum esse justum, & a Principe diligenter per Theologos, & viros doctissimos (uti debet) examinatum: *vide de Bello*.

JUDEX

108 Si causa mature examinata invenerit unam partem esse probabiliorem, non potest decidere juxta minus probabilem, sed tenetur opinionem probabiliorem eligere; ad quod obligatur ex contractu, quem cum Republica init, de ministranda justitia meliori modo, quo potest, per quem cessit juri suo de utendo opinione minus probabili.

109 Tum quia Judex est institutus a Republica, seu Principe, ut unicuique juxta merita causæ jus [illegible]

[illegible]

biliorem, & universaliter veram tam in [...]sis civilibus, quam in causis criminalibus: per hoc autem non sequitur, quod in causis criminalibus non possit Judex sequi opinionem directam minus probabilem, si opinio reflexa, seu ultimum judicium, *Quod secundum eam sit decidendum*, sit probabilior: ita Cardenas, qui adducit exemplum: dato inquam, quod hæc propositio directa: *Judex tenetur admittere appellationem in causa capitali*, sit minus probabilis, Judex sic discurrit per aliam reflexam: *Hæc opinio, quod Judex [...] admittere appellationem in causa capitali, [...] favorabilis reo; igitur est ad praxim deducenda*: ubi licet prima propositio directa sit minus probabilis; secunda reflexa, seu ultimum judicium, quod juxta [...] sit decidendum, est probabilius, imo certum; nam Judex judicare debet juxta opinionem reo favo[...], ex reg. 11. *juris in 6. Cum sunt partium* [...] recte, quia reus est in possessione suæ innocentiæ, qua spoliari non debet, nisi certo constet de delicto: non constat autem certo, si pro reo stat opinio directa minus, [sed] vero probabilis; adeoque judicium ultimum reflexum, quo Judex judicat, esse decidendum juxta opinionem directam minus, sed vere probabilem, ut pote favorabiliorem reo, est probabilius, & consequenter etiam in causis criminalibus verum est, quod Judex debet sequi opinionem probabiliorem.

QUÆRES I.

114. *An Judex teneatur condemnare reum legitime per testes convictum, quem tamen privata scientia (quatenus, v. gr. occisorem vidit) scit esse innocentem?*

115 Certum est, quod teneatur adhibere omnia [...] ad eum liberandum, puta impediendo accusationem, utendo aliis examinibus & diligentiis ad comperiendam testium falsitatem, dissimulando custodiam carceris, ut fugere possit, remittendo ad judicem supremum, qui eum possit de potestate absoluta liberare, manifestando publice, & cum juramento innocentiam ejus.

116 Quod si nullam ex his præstare possit ad eum liberandum (quod non est verisimile in praxi) tunc

117 Prima opinio tenet, Judicem eum condemnare debere. D. Thomas, q. 67. art. 2. quia Judex agit personam publicam, & sic judicare debet secundum notitiam publicam quæ habetur per allegata, & probata. Alias quilibet Judex fingere posset, se habere privatam scientiam de innocentia, & sic reos sibi bene affectos liberare: quod cedit in grave Reipublicæ detrimentum.

118 Secunda sententia est, quod non possit eum condemnare, & si urgeatur, debere se judicium illud abdicare. Mastrius *disp.* 5. n. 25. Filliuc. Toletus, & alii.

119 Et licet prima sententia sit communior, hæc secunda, quam sequor, est mihi probabilior, quia occisio directa innocentis est ab intrinseco mala, ac proinde juri naturæ, & divino repugnans. Unde Exodi 23. præcipitur: *Insontem, & justum non occides*. Lex vero obligans ad judicandum secundum allegata, & probata, est positiva humana.

QUÆRES II.

120. *An possit condemnare reum, quem scit esse reum, licet non probetur per testes?*

Dico cum Communiori, quod Judex inferior non possit, quia non potest derogare legibus Superioris, sed tenetur juris ordinem servare de judicando secundum allegata, & probata.

121 Judex vero supremus, ut Princeps absolutus potest solum ad impediendum malum grave, quod ex vita illius Reipublicæ immineret; quia bonum publicum est præferendum vitæ privati. Ordinarie autem non potest, quando crimen est occultum, quia jus probationis per testes & defensionis Rei, competit Reo ex jure naturæ. M[...]

ADVOCATUS.

122 [...] peccat, & tenetur ad damna, [...] defendat causam manifeste injustam; non sic si defendat causam minus, sed vere probabilem, & [...] spes, ut apud judicem satis [...] causa, quæ uni minus probabilis [...] apparet: 2. Quia Advocatus [...] qui sicut habet jus suum pro[...]tendi, ita & Advocatus, [...] juxta merita, omnibus auditis; *v. prop.* 3. ab Alex. VIII. *damn. post* 7.

123 [...]

[...] vero [...] erat conscius de injustitia causæ, tunc non [...] illi restituere.

124 Item pecc[at], & pariter ad restitutionem utriusque partis tenetur, si defend[...] injustæ ut sic [...] vexet, pervertat, &c. Vel si in progressu causæ injustitiam noscat, & clienti [...]

125 Peccat [...]

[...]nus Advocati exerceat: Si cum præjudicio [...] causarum expeditionem notabiliter differat: Si [...] plus acceptet, quam expedire possit. Nisi clienti super hoc [...]

Denique pecc[at]. Si utrique parti in eadem causa patrocinetur: Vel in [...]

DE PROCURATORE, SECRETARIO, NOTAR[IO], &c.

126 F[...] peccat, si nomine Clientis juret, ab eo non informatus, cum periculo pejerandi. Si suadeat Reo, aut Clienti legitime interrogato, ut veritatem neget. Si adducat partes ad concordiam iniquam. Si petat [ter]minos impertinentes, aut dilationes superfluas.

Secretarius peccat. Si juramentum violet. Si arcanum prodat. Si dicta testium fideliter non transcribat, sed imminuat, exaggeret, mutet.

[...] publicus peccat. Si juramentum violet. Si testamentum hominis usu rationis destituti scribat. Si [...] ex culpa omittat. Si acta negligenter custodiat. Si dicta testium ante eorum publicationem parti contrariæ aperiat.

[...] sententiam [...] jam publicatam manifestet. Si [...]

DE REO ET TESTIBUS

Fuse dictum est *in juramento Judiciali, Restrictione mentali, in octavo Præc. Dec. & in tom. 2. De Ministeriis.*

DE REO CIRCA FUGAM POENÆ.

127 Hæc tradit Busemb. *lib.* 4. *cap.* 3. *dub.* 8. *art.* 2. Resp. Quando sententia est materialiter injusta,

justa, lata tamen secundum allegata, & probata; etsi in conscientia non obliget, non potest reus judici positive resistere, tum ob scandalum, tum quia tali casu judex habet jus sententiam exequendi, & ad id tenetur. Ita communiter Less. Sac. contra Vict. Bon. Card. de Lugo d. 4. n. 31.

Dixi, *positive*, quia reo, etiamsi vere reus sit, licet ante, & post sententiam (quoad mortem, vel pœnam morti æquivalentem, v. gr. perpetuum carcerem) fugere. Ratio est, quia quilibet tam magnum jus habet ad vitæ suæ conservationem, ut nulla potestas humana obligare possit ad eam non conservandam, si spes commoda offendatur, nisi tamen bonum publicum aliud postulet. Less. *l.* 2. *c.* 31. *d.* 5. Unde resolves.

1 Regulariter reo licet fugere, etiamsi custos carceris grave damnum inde passurus sit, (saltem nisi juraverit se mansurum) quia utitur suo jure, & nulli facit injuriam, Filliuc. *t.* 40. *c.* 4. *n.* 274. Azor. Less. *d.* 5. *n.* 31. nisi tamen charitas aliud suadeat, ob damnum custodis præponderans. V. Bon. d. 10. q. 4. p. 2. n. 13. Less. *l. c.*

4 Multo magis licet fugere, ne capiatur; vel etiam a ministris apprehendente, se excutere, non tamen illi vim inferre, vulnerando, percutiendo, &c. *ibid.* & Reg. *l.* 24. n. 4.

3 Licet etiam, saltem in foro conscientiæ, custodes (præcisa vi, & injuria) decipere, tradendo v. gr. cibum & potum, ut sopiantur, vel procurando, ut absint; item vincula, & carceres effringere, quia cum finis est licitus, etiam media sunt licita. Et licet alii captivi per effractum parietem simul elabantur, non tenebitur de damno, quia tantum est ejus causa per accidens, cum jure suo utatur. Nec refert, quod leges, & magistratus quidam ta[les] effractiones graviter puniant: id enim fit, quod vel contrariam sententiam sequantur, vel ex præsumptione quod vim intulerint custodibus, vel quod propter bonum Reipub. ea pœna statuta sit, Filliuc. *l. c.* Tann. *d.* 4. *q.* 4. *dub.* 3. ex aliis multis. V. C. de Lugo *d.* 40. *sect.* 4.

4 Illi, qui non sunt ministri justitiæ, licet non solum consilio juvare reum, ut fugiat, sed etiam suppeditaris instrumentis, v. gr. funibus, lima, &c. quia si enim alter licitum illi suadere, & ad eundem media proponere licet. Less. *l. c.* d. 6. n. 20. Tann. *l. cit.* Sylv. Turr. Vasq.

5 Non tamen licet juvare in effractione carceris, ut habet communis; tum quia executio ipsa effractionis soli reo licita est, propter jus vitæ conservandæ, tum ne alioqui omnis securitas carceris pereat. Less. *l. c.* Bon. *d.* 10. q. 3. p. 1.

CONSCIENTIA SCRUPULOSA.

128 Seu scrupulus, est inanis apprehensio, & hinc oritur timor anxietas, alicubi esse peccatum, ubi non est. Dicitur inanis apprehensio, quia oritur ex injustis, aut levibus motivis, & est cum incertitudine, & magna formidine alterius partis, adeoque torquet animam. Nec differt a suspicione, quæ est inchoatus, & imperfectus assensus, ad unam partem inclinans.

129 Causa scrupuli sæpe est ignorantia, sæpe humor melancholicus, & tunc dicitur pusillanimitas conscientiæ, quæ contingere solet etiam viris doctis; præsertim quoad proprias actiones.

130 Signa conscientiæ scrupulosæ sunt. 1. si post [...]rum, aut prudentis Confessarii judicium, non acquiescat, sed adhuc maneat anxius, & inquietus. 2. Inconstantia in mutando frequenter de eadem re judicium. 3. Frequens formarum varietas in eadem re apprehendenda. 4. Multiplicitas reflexionum impertinentium circa innumeras rei circumstantias. 5. Experientia, quod sæpius talia sine gravi fundamento apprehenderit, licet quoad alienas conscientias resolutus & intrepidus se habuerit.

131 Remedia conscientiæ scrupulosæ sunt plura. 1. & principaliter eligere Confessarium peritum, aut virum doctum, & ejus consilio, & judicio, proprio judicio postposito, firmiter acquiescere; nec illud in examen adducere, etiam si scrupulosus sit vir doctus. 2. Fugere otium, & vagas cogitationes, quia sunt scrupulorum fomentum. 3. Nil judicare mortale, nisi id certo sciat. 4. Scire, quod ex præteritis confessionibus nihil teneatur repetere, nisi certo sciat esse mortale, aut non esse confessum, non est autem certus, quamdiu dubitat: v. infra requisita ad Peccatum mortale.

132 Et quamplures Doctores addunt, privilegium scrupulosi esse, 1. ut non teneatur in agendo examen ad diligentiam tantam, quantam alii, sed ad valde mediocrem. 2. quod non teneantur confiteri dubia, sed quæ certo jurare possunt, quod commiserint, ac confesserint, & non sint confessi.

133 Ratio est, quia in scrupuloso, ex nimio timore peccandi, turbatur ratio, ut non possit recte rem examinare, & magis turbatur, quanto magis in illa anxietate perdurat; non tenetur autem quis integritatem materialem confessionis procurare cum tanto damno anxietatis perpetrare, imo cum periculo majoris mali; nam si contemnendo scrupulos per præfata remedia se exponat scrupulosus ad aliquod periculum peccati materialis, illum non contemnendo, se exponit majori periculo, tempe periculo quamplurium Peccatorum formalium; nam scrupulosus suis scrupulis innumeras obligationes indebitas sibi efformat, quas non habet vir sani intellectus: & ita dum est anxius de vitandis peccatis, eadem via ad illa se exponit, quoniam suæ humanæ fragilitati ad labendum obnoxiæ innumera præcepta non vera multiplicat.

134 Quæ ratio est maxime a scrupuloso attendenda, quia est efficacissimum remedium, ut ea se scrupulos omnino deponat.

135 Non deposita, sed stante conscientia scrupulosa, si non judicet quid esse scrupulum, peccat, sive contra, sive juxta eam operetur, quia tunc transit in conscientiam erroneam vincibilem, ac proinde eodem modo est de ea discurrendum supra n. 9. At si putet, involuntarias actiones, aut omissiones contra præcepta, esse peccata, non peccat, quia non sunt liberæ, & repugnat peccatum, quin sit voluntarium, & liberum.

136 Licet autem operari cum conscientia scrupulosa, seu manente scrupulo si judicetur esse scrupulus, & contemnatur; nec tunc quis dicitur operari contra conscientiam, cum conscientia scrupulosa non est vera & propria conscientia, nisi transeat in erroneam; sed est umbra conscientiæ, utpote falsis, aut insufficientibus motivis innixa; hinc qui ex præmissis signis, vel ex Confessarii judicio sufficienter scit se esse scrupulosum, prudenter contra scrupulum agit; imo illum debet firmiter contemnere, & resolute ac intrepide contra eum operari, ut satis constat ex ratione præmissa; eo maxime quia major est scrupuli materia scrupulis non resistere. Nec scrupulus excludit judicium practicum probabile, aut certum, quod contra eum sit operandum. Et tunc conscientia scrupulosa transit in conscientiam rectam, non ratione sui directe considerata, sed ratione ultimi judicii practici supra illam reflexi, quo scrupulum patiens judicat, licite & prudenter suam conscientiam scrupulosam cognitam esse firmiter contemnendam, & contra eam operandum; quod judicium practicum est rectum, & moraliter certum, adeoque dicitur conscientia recta, & dictamen prudens contra imprudens.

137 Si probabilius judicetur esse scrupulus, necne, tunc conscientia scrupulosa transit in conscientiam probabilem, adeoque est uti de ea discurrendum.

138 Dic-

[illegible]

139 Cæterum præmissæ doctrinæ, at [illegible] tantæ virtutis, & claritatis, ut minime [illegible] quod intellectus in ascentia non valeat facilitè [illegible] resolvere, nisi dicas eum rationis expertem.

104 De conscientia tractant Scotus in [illegible] Mastrius in Theol. mor. disp. 2. Busemb. [illegible] Diana p. 2. tr. 3. p. 4. tr. 3. & alibi, [illegible] a p. 148. Tamb. tom. 1. l. 1. c. 3. Carde [illegible] & opinione probabili, Castrop. tom. 1. tr. [illegible]

CAPUT II.

DE LEGIBUS, ET PRÆCEPTIS IN GENERE,

Regula externa actuum humanorum.

QUID, ET QUOTUPLEX SIT LEX.

[illegible] Lex est voluntas ejus, qui [illegible] debite promulgata, cum inter [illegible] subditos.

[illegible] Dividitur in naturalem, & positivam. [illegible]

[illegible]

147 Subjectum legis est homo subditus, rationis [illegible] Hinc infideles non ligantur legibus Ecclesiasticis, [illegible] non sunt subditi Ecclesiæ, bene vero legibus naturalibus, & Divinis.

DE OBLIGATIONE LEGIS.

148 Ut lex obliget, 5. requiruntur conditiones, 1. ut sit a Superiore, 2. justa, 3. ob bonum publicum, 4. debite promulgata, 5. & acceptata: v. n. 151. 199.

149 Ut obliget sub mortali, requiruntur duo simul, legislatoris intentio, & materiæ capacitas. Hinc potest rem gravem sub levi culpa præcipere, minime vero rem levem sub gravi; v. tom. 2. p. 3. 12.

150 Lex positiva humana, tam Ecclesiastica, quam sæcularis, potest in conscientia obligare, ex illo Pauli cit. n. 47.

151 Debent tamen Superiores esse moderati, & non faciles in multiplicandis legibus præceptivis sub mortali obligantibus, ac proinde in mente habeant illud Matth. 23. *Alligant onera gravia, & importabilia, & imponunt in humeris hominum, digito autem suo nolunt ea movere.* Et D. Th. p. 2. q. 107. art. 4. apud Tamb. in Meth. Missæ l. 1. §. 8. n. 13 *In quibus quidem legibus humanis etiam Augustinus Epist. 119. cap. 19. ait, esse moderationem attendendam, ne conversatio fidelium onerosa reddatur: & infra. Qui Religionem nostram servilibus premunt oneribus adeo ut tolerabilior sit conditio Judæorum, qui legalibus sarcinis, non humanis præsumptionibus subjiciuntur* D. Ambr. in Ps. 118. *Sunt etiam in nobis, qui habent timorem Dei, sed non secundum scientiam, statuentes duriora præcepta, quæ non possit humana conditio sustinere:* v. de casibus reservatis.

152 Qui scit legem prohibentem, sed non pœnam, in foro exteriori obligatur ad illam, nisi faciat constare ignorantiam.

153 Regulæ, ac constitutiones Religionum non obligantes ad peccatum, nec sunt leges proprie dictæ.

154 Lex non prohibens actum, sed solum irritans, non ligat ad culpam; unde non peccat, qui professionem, aut matrimonium gravi metu init, licet sine irrita. Item non peccat filia renuncians hæreditati paternæ, nec uxor alienans fundum dotalem de licentia mariti; & tamen hi contractus irritantur. Leges enim hos contractus irritantes sunt conditæ in favorem. Mendo, *ver. lex num.* 23.

DECRETUM IRRITANS

155 A[illegible]

[illegible]

QUÆRES IV.

157 *An hæc clausula: aliter fieri non posse, sit irritativa?*

Non [illegible]

[illegible]

[illegible] naturæ, quidquid post se invenit, destruit; unde apposita supra ly *posse*, destruit potentiam, adeoque reddit rem de jure impossibilem, & inde actum nullum.

Secunda pars probatur, quia leges non patiuntur clausulas ipsis dictorum. Et tunc esset, quando ex verbis legis colligeretur, eam velle actum stare: & tunc ly *non posse* æquivalet ly *non debeat*.

158. Declarat Fagnanus exemplo: In Bulla enim Greg. XV. *Æterni Patris Filius, &c.* pro electione Summi Pontificis, inter alia in §. *Atque ita itaque*, decernit, *Electionem aliter fieri non posse, quam in conclavi, & eo clauso, ac post celebratum prima die sacrosanctum Missæ solitum sacrificium.* Et tamen Missæ celebratio non requiritur ad valorem; nec id intendit Pontifex: nam infra in §. *Quod si electio* ubi ponitur forma electionis cum clausula decreti irritantis, prælatum requisitum non reperitur: ex quo clare colligitur, Pontificem non apposuisse illam clausulam *fieri non posse* pro forma decreti. Ita Fagnanus.

STYLUS CURIÆ

159 Magnam facit authoritatem, sed non obligat ubique, nisi sit aliqua Constitutione Papæ roboratus; Mendo cit. n. 37. Et specialiter id docet Diana tom. 1. p. 1. tr. [illegible] n. 26. de stylo Curiæ, seu S. Pœnitentiariæ absolvendi, & dispensandi cum Religiosis, in casibus, super quibus ex privilegiis possunt Superiores Regulares, dicens, id fieri ad majorem cautelam, vel quia recurrens potestatem sui Prælati ignorat.

[illegible]

160 A[illegible]

[illegible] vel in anno, abstinendi [illegible] diebus veteris, &c. Vi[illegible]

LEGISLATOR.

161 Leges, quæ æque conveniunt legislatori, & subditis, etiam legislatorem, seu Principem obligant, non vi coercitiva, & quoad pœnam, sed vi directiva, & ad culpam, ex vi juris naturalis, quod caput debeat se conformare cum membris, & suo exemplo subditos ad observantiam promovere; nisi secum dispenset, aut facultatem secum dispensandi alteri deleget, sicut potest cum subditis. Mendo cit. num. 24.

VAGI

162 Qui scilicet nullibi domicilium habent, tenentur legibus specialibus loci, ubi sunt; alias nullius legibus localibus ligarentur. *Mendo.* Unde cum illis potest Superior loci dispensare, cum alium Superiorem non habeant. Busemb. *Lib.* 1. *tr.* 2. *c.* 2. *dub.* 3. *cum pluribus* negat, vagos ad illas teneri, quia non sunt subditi: nec (ait) est absurdum, quod nullis specialibus locorum præceptis, sed solius juris communis teneantur.

ADVENÆ, PEREGRINI, ET VIATORES

163 Si [illegible]

[illegible]

164 Loquendo autem de legibus, & præceptis communibus, alio modo est discurrendum, unde ait Busemb. *Si domi tuæ consuetudine derogatum sit alicui præcepto juris communis, & alio venias, ubi illud viget, eo dem obligaberis. Ratio est, quia lex juris communis est universalis, & obligat omnes sine ordine ad locum.*

Adducit exemplum. Si Hispanus transeat per Galliam, aut Mediolanensis transeat Romam, non potest ille ibi Sabbatis vesci intestinis animalium, ut in Hispania; nec ille primis quatuor diebus Quadragesimæ comedere carnes, ubi Mediolani: quia privilegium illud non est personale, sed locale, & jus commune de abstinentia a carnibus illis diebus obligat omnes sine ordine ad locum.

E contra civis Gallicanus, si transeat per Hispaniam, & civis Romanus Mediolanum, potest ille Sabbatis intestinis animalium vesci, & ille potest primis quatuor diebus Quadragesimæ comedere carnes, quia tunc valet privilegium locale, quo frui possunt omnes, qui in lo[illegible] [illegible] jure communi [illegible] in loco, ubi morantur. Ita Busemb. & Mendo.

CLERICI

165 T[illegible]

REGULARES

166 Tenentur servare festa statuta ab Episcopo, ex Trid. sess. 25. cap. 12. At non tenentur ad recitandum Officium Clericorum. Item tenentur ad vota, & jejunia statuta ab Episcopo; nam cum sint partes populi, tenentur toti corpori se conformare.

167 Non tenentur Mendicantes Synodo Diœcesanæ interesse, nec ejus statutis ligantur; quia celebratio Synodi Diœcesanæ est unus ex actibus jurisdictionis, & auctoritatis ordinariæ Episcopi; Regulares autem Mendicantes sunt exempti a jurisdictione ordinaria Episcopi, & subduntur Capitulis Generalibus.

Nisi sint Curati, seu Parochi; qui a jure tenentur ratione curæ Parochialis, & ejus jurisdictioni subduntur quoad ea, quæ Parochialem curam, & Sacramentorum administrationem concernunt, ex Trid. *sess.* 25. *cap.* 11. Fagnanus in 1. *lib. Decret. cap. quantum* 7. *de Officio Ordinarii, num.* 41. Et tamen subduntur quoad vim directivam, Mendo in *Epit. ver. lex, num.* 28. & Allozza [illegible]

168 Superiores vero, & Religiosi parvorum Conventuum, vocati tenentur Synodo Diœcesanæ interesse, ejusque statutis ligantur: nam ab Innoc. X. 10. Febr. 1624. & Alex. VII. 30. Martii 1611. jurisdictioni Ordinarii subeuntur, ita ut ligentur legibus suorum Prælatorum, & Episcoporum, & ab utrisque visitari, corrigi, & puniri possint, adeoque erga illos jurisdictio Episcoporum, & Prælatorum Regularium sit cumulativa, ut detur locus præventioni.

169 Conventus parvus est ille, in quo actu non degunt de familia sex saltem Religiosi, quorum quatuor sint Sacerdotes. Innoc. X. citat. & Declar. Sac. Congregat. die 29. Novemb. 1647. apud Franciscum ver. Conventus, num. 13. & 14.

SYNODUS PROVINCIALIS

170 Nil potest statuere contra Concil. Generale, & Regularium privilegia. Fagnan. in 1. lib. Decr. in c. quod super n. 14. & 28. de major. & obed.

171 Huc liceat afferre, quæ religiose refert P. Augustinus Matthæucci in Officiali Curiæ de Exceptione, [illegible]

[illegible] *Religiosa humili* [illegible]

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS
ALERE FLAMMAM VERITATIS
®

ex delicto, non petendi debitum ob supervenientem a:

Negative, si pœna actionem requirat, v. g. solutionem pecuniæ, exilium, &c. tunc enim non tenetur subire pœnam ante Judicis sententiam, nisi expresse in ipso jure statuatur, uti statuitur contra eum, qui obtinuit beneficium parochiale, nimirum, quod si intra annum sua culpa non ordinetur, teneatur illud dimittere, Mendo ver. lex num. 3. Qui tunc addit:

180 *Aliquando tamen benigne exponuntur leges pœnales, ut intelligatur, ipso facto incurri pœnam, idest, statim ac a judice declaratum fuerit delictum, alias delinquens teneretur suum delictum declarare, ut pœnam subiret, nempe simoniacus suam simoniam, si post eam commissam renuntiaret Beneficio; & hæreticus suas delicta, si bona ipsa traderet Fisco. & his similia.* Nec frustra apponitur in lege pœnali clausula: Ipso facto incurrenda: *Etenim sonat, post Judicis declarationem de commisso delicto, non requiri aliam sententiam circa pœnam subeundam; sed tunc ipso facto eam, quæ in lege designata est, subire debere.*

QUÆRES III.

181 *An actus interni subdantur legi humanæ Ecclesiasticæ?*

Et primo quoad actus pure internos, qui externos non concernunt, mihi verius est, dari in Ecclesia nedum potestatem jurisdictionis, & voluntariam, quæ in hominis utilitatem, & ad ejusdem petitionem exercetur, qua super votis, & juramentis pure internis dispensat; verum etiam potestatem legislativam, & coactivam, quamvis nonnulli eam de facto negent esse Ecclesiæ communicatam.

Ratio est, quia potestas supra proprias oves fuit a Christo Ecclesiæ communicata illimitate absque ulla restrictione: *Pasce oves meas. Quodcumque ligaveris, &c.* adeoque non debet gratis, & ex pura congruentia restringi ad actus externos. Tum quia Ecclesia per se respicit forum conscientiæ, & ad eam spectat dirigere in viam salutis æternæ, & curare de mediis ad eam conducentibus, qualia sunt non solum actus externi, sed etiam interni.

182 Hinc Innoc. XI. & Alex. VII. plures opiniones damnant, imo prohibent ad praxim deduci, quæ spectant ad solos actus internos: tales sunt: 1. Prop. Alexandr. de actu fidei, &c. & Innoc. 5. 6. 7. de actu dilectionis Dei: 10. & 11. de actu interno dilectionis proximi: 11. 14. & 15. de desiderio mortis proximi. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. & 23. de actu fidei. Et *Concil. Trid. sess.* 13. in Decr. de SS. Eucharistia, interdicit, ne de SS. Eucharistia credatur aliter, quam in decreto definitur; credere autem est actus pure internus. In Ecclesia igitur, nedum est possibilis, sed etiam de facto datur potestas legislativa directa in actus pure internos.

183 Verum tamen est, in exercitio & praxi non semper actus pure internos cadere sub lege, sed solum quando præceptum expresse & directe illos intendit; quod constare debet ex verbis præcepti, nam regulariter Ecclesia non solet præcipere actus pure internos; hinc hæresis pure mentalis, esto possit directe cadere sub lege, & censura Cœnæ, de facto non cadit, quia lex de hæresi formali externa loquitur.

184 Secundo, est actus internus per se conjunctus cum externo, in quantum est necessarius, ut ponatur entitas physica actus externi, & ut actus externus sit humanus; & isti nedum indirecte, (ut volunt quamplures) sed etiam directe cadunt sub potestate legislativa Ecclesiæ; imo ita est in praxi; Ecclesia enim præcipiendo recitationem Officii, auditionem Sacri, &c. præcipit directe compositum, seu actum mixtum ex actu externo recitationis, & actu interno volitionis ejus; præcipit namque actum humanum, seu liberum, ad quem est necessaria volitio libera, adeoque directe præcipit tam recitationem, & auditionem externam, quam ejus volitionem internam. Hinc lex humana præcipiens actum externum humanum, indirecte prohibet voluntatem efficacem violationis sui.

185 Hac ratione peccat mortaliter peccato interno, qui decrevit omittere divinum Officium, aut auditionem Sacri die festo, etiam si postea mutata voluntate recitet, aut audiat Sacrum, quia ejus volitio cadit sub præcepto Ecclesiæ, quatenus necessario requiritur, ut recitatio, & auditio sint actus humani.

186 Tertio, est actus internus necessarius ut actus externus habeat honestatem moralem, in quantum primario illum constituit in esse morali alicujus virtutis. Et illi pariter nedum indirecte (ut volunt plures,) sed etiam directe cadunt sub potestate legislativa Ecclesiæ: imo ita est in praxi, quia Ecclesia cum debeat suas oves dirigere ad vitam æternam, ad eam spectat providere de mediis aptis, ac proinde non tantum potest præcipere actus externos humanos, sed etiam ut involventes aliquam honestatem, & bonitatem moralem alicujus virtutis; & tunc directe præcipit totum complexum ex actione externa humana, & ex actu interno constituente illam in esse honestatis ab Ecclesia intentæ, & sine quo honestatem non haberet.

187 Hac ratione non satisfacit quis præcepto annuæ confessionis per confessionem voluntarie nullam, nec præcepto communionis in Paschate per communionem sacrilegam; quia Ecclesia præcipit confessionem veram, quæ scilicet habeat honestatem virtutis pœnitentiæ, & reconciliare peccatorem cum Deo, qualis non est confessio ficta, & voluntarie nulla; unde eo præcepto Ecclesia directe præcipit actum externum confessionis, & actum internum veri doloris de præteritis culpis, & veri propositi de futuris vitandis, quia hic actus internus est necessarius ad honestatem confessionis ab Ecclesia intentam, & eam primario constituit in esse virtutis pœnitentiæ.

De Communione etiam habetur in *cap. Omnis utriusque sexus: Suscipientes reverenter ad minus in Paschate Eucharistiæ Sacramentum*; & in Trid. *sess.* 13. *cap.* 7. *Cæterum ille debet, ut absque magna reverentia & sanctitate ad id percipiendum accedat: v. Prop.* 14. *ab Alexandro VIII. damn. & Propos.* 55. *ab Innocent. XI. damn.* 7. 2. & 6.

188 E contra hæresis pure externa non subjacet excommunicationi Bullæ Cœnæ; quia lex sub excommunicatione prohibet veram hæresim, ad quam constituendam necessario requiritur error in intellectu cum pertinacia: v. *vers. tom.* 2. *numer.* 258. & *numer.* 281. Quarto, est actus internus, qui licet afferat aliquam honestatem moralem actui externo, supponit tamen illum jam primario constitutum in esse morali alicujus virtutis; unde actus internus non dicitur necessarius ad honestatem actus externi, sed illi confert honestatem, & bonitatem accidentalem; & isti etiam directe cadunt sub potestate legislativa Ecclesiæ, licet nonnulli negent. Aperte sequitur ex rationibus primæ, & tertiæ assertionis, num. 181. & 184.

189 Verum tamen est, in exercitio & praxi non semper cadere sub præcepto, & lege, sed solum quando constat, præceptum expresse eos intendere, ut in simili dixi num. 183. de actibus pure internis.

190 Hac ratione satisfacit præcepto jejunii quatuor temporum, & aliis ecclesiasticis, qui jejunat, etiam si non jejunet ob motivum obtinendi fructus a Deo; quia independenter a tali motivo, jejunium habet bonitatem primariam ex proprio objecto, nempe temperantiæ, & macerationis, quæ primario ab Ecclesia intenditur. Tum quia Ecclesia non præcipit expresse aliam honestatem accidentalem, sed præcise substantiam jejunii. Idem dic pariter de aliis præceptis Ecclesiasticis: unde illis satisfacit, qui ponit substantiam actus cum sua honestate substantiali, seu primaria ex objecto.

[illegible]

Missam justa Superioris sententiam applicare si praecepti obedientia.

QUÆRES IV.

193 An lex non acceptata obliget in conscientia?

CERTUM est, praeceptum actuale, non obligari, non excepto Iubaei acceptationem; quia Superior Ecclesiasticus habet jus praecipiendi in materia sibi subservienta, independenter a transeuntibus subditis. Unde difficultas est de lege proprio dicta, permanente.

194 Certum est 2. populum peccare mortaliter, si sine rationabili causa non accepet legem sibi monialis obligantem. Habemus ex Ito Paulo ad Rom. 13. *Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: et qui resistunt, sibi ipsi damnationem acquirunt.*

195 Dico, legem non acceptatam obligare. Quia quando dicitur, quod lex non acceptata non sit valida, non est sensus, quod acceptatio subditorum dei Superiori praestetur ad legem condendam; nam Summus Pontifex, & caeteri Praelati inferiores habent potestatem condendi leges independenter a populo, ut liquet ex relato loco Pauli: *omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit.* Unde profunde legem condente populo ab eo, ait Praelati inferiores quoad hoc similiter ac Papa. Sed solum ad clarius ac rationabili interpretatione solutam legislatoris rationabiliter enim arbitrantur, consuetudinem Superioris non esse, ut velit adstringere subditos, sine rationabilem & justam habeant causam non acceptandi. At non rationabiliter interpretamur, cum non velle ligare subditos, si subditi sine rationabili causa, sed ex proprio libito, accepare non velint; imo tunc rationabiliter praesumitur Superiorem subditos sine indignatio.

196 Hinc concluditur, quod lex sine rationabili causa non acceptata non cessat obligare; praesertim si superiori infles praelegis acceptatione, & observantia: *vid. Pesch. 28. Abstend. Pil. canon. p. 2.*

197 Si lege non acceptata, Superior non infles pro acceptatione, & observantia, tunc omnia eam habet laudem praeceptoris, & consuetudo, ut in *num. 192.* sive Superior sciat, sive nesciat. Nam quam introduci poteat consuetudo contra legem, Superiore insipiente, & urgente pro observantia legis: *vid. num. 248.*

198 Si petas, an non sicut tempore medio inter decem, aut quadraginta annos peccent subditi, qui contra legem consuetudinem introducunt? Affirmat Bonacina, quia cum adhuc consuetudo non sit firmata, vincit lex. Negant Beccanus, Mathius, & alii asserentes: *Subditos effugiunt incertitudinem, quando consuetudo ita adhuc, ut plerique etiam boni viri eam sequantur.* Quia tunc rationabiliter praesumitur de superioris benignitate, quod non velit, nec patiatur subditos per multum tempus in mala conscientia permanere: & tempus pro consuetudine fundanda requiritur, praesertim [illegible] ora externo, ut in eo sim habeat.

199 Buserath. addit: Si post longum tempus videant non [illegible] esse, excedere posunt esse subditum per praescriptionem.

[illegible] sed ex rationabili & justa causa a maiori parte Communitatis non acceptata, non obligat. [illegible]

[illegible]

QUÆRES V.

201 An Abbatissa, vel Priorissa possit imponere suis Monialibus praecepta obligantia ad mortale?

CERTUM est cum com. posse imponere praecepta obligantia ad mortale, si materia sit gravis, aut ad veniale, si materia sit levis, intendendo de praeceptis temporalibus, quae faciliter conservant finem temporalem, & spiritualem, nempe rectam Monasticae gubernationem quoad bonum pacis, disciplinae, observantiae, & conservationis familiae.

Ratio est, quia Abbatissa competit potestas civilis, politica, oeconomica, & domestica, ut manifestatur, & magis, cum mantis habeat respectu filiarum, quae ei competit virtute Regulae, & subjectionis a Sede Apostolica approbatae; unde potest imponere praecepta spectantia ad domesticam gubernationem; obligantia ad culpam gravem, aut levem, ut pax, disciplina, observantia, & conservatio familiae constat.

202 Hinc potest praecepta imponere, ne Monialis litteras, aut munera recipiant, ne ad crates ad colloquendum cum extraneis accedant, ne in specula, seu fenestris cum extraneis per viam non familiaribus colloquantur, (quod quidem semper nolle fuit) aut hi actus intelligiuntur & immodestos habeant.

203 Difficilius est de praeceptis spiritualibus, ordinatis scilicet ad finem spiritualem, seu salutarem.

Et eadem de illis negat Pellizz. *de Mon. c. 4. sect. 3.* Diana *part. 5. tract. 9. resol. 10.* utique Lessius, & complures apud eos; quia Abbatissa, utpote femina est incapax potestatis, & jurisdictionis quoad sinifera subditas; sed habet solum civilem, & politicam, ut ministerialis in ordine ad gubernationem temporalem, atque non posse praecipere Monali, ut Divinum Officium recitet, Missam audiat, & similia, in quantum profectum spiritualem subditarum concernunt.

204 Similiter, non posse praecipere *in virtute Sanctae Obedientiae, Nomine Christi, in virtute Spiritus Sancti*, quia est usus jurisdictionis spiritualis, quam non habet.

205 Unde si Abbatissa praecipiat sub peccato Monali, ut recitet Divinum Officium, si Monialis omittat semel, aut bis, non peccabit graviter ex vi praecepti Abbatissae, sed ex vi praecepti, quod ut unde omnes Monales [illegible]; quia Abbatissa in non praecipere potest istam recitationem ob finem temporalem, nempe ob bonum Monasterii gubernationem, & ordine ad cuem [illegible] Officium semel, aut bis, est in materia levi. Si vero id praecipit Praelatus regularis uno subdito, si subditus omittat semel, peccabit mortaliter: quia finis Praelati regularis potest esse spiritualis, nempe profectus spiritualis sui subditi, in ordine ad eum omissio unius Officii est materia gravis.

206 Abbatissa sit sine est solum executrix Regularum, & earum imponere potest praecepta illa, quae conducunt ad tollendos Monasterii gubernationem in pace, & finis tranquillitatis. Praelatus vero Regularis potest in suis praecepti etiam profectum spiritualem suorum subditorum intendere, atque potest ea omnia praecipere, quae ad majorem eorum profectum conducunt, dummodo non sint supra, nec praeter Regulam, sed directe, aut indirecte ad illam pertinent. Ita Pellizz.

207 Dico, Abbatissam, seu Trinitissam posse suis Monialibus praecipere: *in virtute Sanctae Obedientiae*, & praecepta formalia, ac spiritualia imponere, quae ita [illegible] Regulae.

[illegible]

QUÆRES VI.

211 An Dispensationes Sacr. Congreg. Card. Trid. ad authentica forma exhibite habent vim legis?

PRIMUM [illegible] Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini [illegible] Pape Clementem [illegible] Sixtum V. [illegible] Pontifices [illegible] Sacrorum Rituum Congregationis per [illegible] Sacrae Congregationis [illegible] Pontifices [illegible] Decretis [illegible] Congregationis Rituum pro Decretis [illegible] C. Rituum.

RETUS

212 [illegible] Congr. Concil. et aliaque [illegible] Decretis [illegible] Congregationis Rituum pro Decretis [illegible] C. Rituum.

CONSULTADO

SACRA PENITENTIARIA.

[illegible]

FORMULA I.

[illegible]

FORMULA II.

[illegible]

zum notitia hæc indicasse sufficiat.

[illegible] *Hujusmodi* [illegible]

FORMA DISPENSATIONIS S. POENITENTIARIÆ.

260 N. N. S. Romanæ Ecclesiæ Presbyter Card. Discreto viro Confessori, Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori, ex approbatis ab Ordinario, per Latorem præsentium ab infrascripto specialiter eligendo, salutem in Domino.

Ex parte Latoris præsentium Nobis oblata petitio continebat, quod ipse alias in facie Ecclesiæ matrimonium contraxit, & successive consummavit cum muliere, cujus sororem prius carnaliter cognoverat. Cum autem, sicut eadem petitio subjungebat, dictus Lator, propter impedimentum ex præmissis proveniens, nequeat in dicto matrimonio remanere absque Sedis Apostolicæ dispensatione, & separatio inter ipsum & dictam mulierem fieri non potest absque scandalo, ad id vitandum ac pro suæ conscientiæ quiete cupit Lator a præmissis, quæ occulta sunt, & de quibus plurimum dolet, per Sacræ Pœnitentiariæ officium absolvi, secumque desuper dispensari. Quare supplicari Nobis fecit humiliter, ut sibi super his de opportuno remedio providere dignaremur. Nos igitur, qui Pœnitentiariæ D. Papæ curam gerimus, supplicationibus hujusmodi inclinati, auctoritate Apostolica Nobis specialiter concessa discretioni tuæ committimus: quatenus, si est ita, dictum Latorem, audita prius ejus sacramentali confessione, a quibusvis sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, ab incestu, & excessibus hujusmodi absolvas hac vice in forma Ecclesiæ consueta: injuncta inde ei pro tam enormis libidinis excessu gravi pœnitentia salutari, ac Sacramentali confessione peccatorum suorum, singulis scilicet mensibus ut minimum semel, & quoties animæ suæ saluti expedire judicaveris; & aliis, quæ fuerint de jure injungenda. Demum, dummodo impedimentum ex præmissis proveniens, sit occultum, & separatio inter Latorem, & dictam mulierem fieri non possit absque scandalo; ex cohabitatione vero, de incontinentia probabiliter timendum esse, tibi visum fuerit, & aliud canonicum non obstet; cum eodem Latore, ut dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita caute, ut Latoris delictum nusquam detegatur, matrimonium cum eadem, & uterque inter se de novo, secrete ad evitanda scandala, præmissis non obstantibus, contrahere, & in eo postmodum remanere licite valeant, misericorditer dispensamus, prolem susceptam, si quæ sit, & suscipiendam exinde legitimam decernendo, in foro conscientiæ, & in actu Sacramentalis confessionis tantum, & non alites. Ita quod hujusmodi absolutio, & dispensatio in foro judiciario nullatenus suffragentur: nullis super his adhibitis testibus, aut literis datis, seu processibus confectis, sed præsentibus laniatis, quas sub pœna excommunicationis latæ sententiæ laniare tenearis, itaut nullum illarum exemplum extet; neque eas Latori restituas; quod si restitueris, nihil ipsi præsentes literæ suffragentur. Datum Romæ apud S. Petrum sub sigillo officii Pœnitentiariæ, 23. Julii Pontificatus Sanctissimi Domini Nostri Anno ....

EXPOSITIO.

261 IN qua ac Innoc. XI. per Bullam incip. *Exhibita Nobis*, editam die 27. Novembris 1679. concedit Lectoribus Jubilatis Ordinis Minorum de Observantia S. P. Francisci, ut literas Pœnitentiariæ Apostolicæ Doctoribus Artium, seu Magistris in Sacra Theologia directas, recipere, aperire, & executioni mandare possint, & valeant.

Insuper ipse Executor debet esse Confessarius approbatus ab Ordinario loci, ubi est dispensandus, quia dispensare debet in ipsa confessione, in qua examinare prius debet veritatem expositorum.

262 Pro forma absolutionis. Postquam dixit: — *solvo te a peccatis tuis*, addat: *Et eadem auctoritate declaro te in dicto matrimonio manere, & debitum conjugale reddere posse, & debere, nec non dispenso tecum, ut idem debitum etiam exigere licite valeas: In nomine Patris, &c.*

Si absolvi debeat ab aliqua excommunicatione, suspensione, &c. dicat: *Ego te absolvo a vinculo excommunicationis, &c. quam incurristi, &c. propter hanc causam* N. (si sit excommunicatus, addatur.) *Et restituo te Sacramentis Ecclesiæ, & Communioni Fidelium*: (si sit suspensus) *executioni tuorum ordinum, vel officiorum, vel beneficiorum: In Nomine Patris, &c.*

263 Dispensatione peracta debet laterare litteras, præsertim sigillum, ut ad probandum servire non possit, alias excommunicationem majorem incurrit. Busembaum *lib. 2. tract. 2. cap. 4. post dub. 4. appendix* Tamb. *tom. 2. par. 1. & 4. v. tom. 1.* de Prudentia Confess. & de Imped. cognationis in linea transversali in distantia inæquali.

264 Dispensatus per Sacram Pœnitentiariam in voto castitatis ad matrimonium contrahendum, si dispensatio sit limitata, v. gr. ad matrimonium semel contrahendum, seu cum Berta tantum, &c. tunc ea mortua redit obligatio voti, ac cessat onus pœnitentiæ salutaris in dispensatione impositæ; quia pœnitentia est substituta loco voti; & accedente principali, cessat substitutum. Si vero est illimitata, tenetur eam continuare; quia per extinctionem obligationis voti facta per dispensationem continuatur substitutio, & subrogatio.

265 Pro dispensatione super impedimentis dirimentibus matrimonium, si non sint occulta, sed publica, recurrendum est ad Datariam Romæ, exponendo casum, & paupertatem, si sint pauperes.

P.A.

PARS SECUNDA.

De decem Præceptis Decalogi.

NOmine *Decalogi* venit sacrum solumen decem Præcepta divina complectens, quæ habentur in Exodo *cap.* 20. quorum ut a priori dicuntur *prima Tabula*, septem posteriora *secunda Tabula*, quorum illa Deum, ista Proximum immediatè

267 Decem Præcepta Decalogi sunt divina naturalia, adeoque obligantia etiam cum periculo vitæ *c.* 14. & 15. Alia sunt negativa, quæ prohibent aliquid fieri; hæc obligant semper, & ad semper, ut *Non adorabis Deos alienos, Non occides, &c.* aliqua positiva, quæ præcipiunt aliquid fieri; hæc obligant semper, non ad semper, sed ad locum, & tempus: ut *Honora parentes*.

DE I. PRÆCEPTO DECALOGI.

Unum colo Deum.

CAPUT I.

De Religione.

268 RElIgio est virtus moralis hominem inclinans, ut Deo debitum cultum exhibeat tanquam omnium Creatori, & Domino.

Ejus actus tam interiores, quam exteriores præcipui sunt, *Adoratio*, Sacrificium, Oratio, Jusjurandum, Adjuratio, & Votum.

ADORATIO.

269 ESt actus, quo alium reverenter, ipse nos submittendo tanquam Superiori, in recognitionem suæ excellentiæ.

Est triplex: *Latria*, quæ est in Deum, ob excellentiam increatam; *Dulia*, quæ est in Sanctos, ob excellentiam creatam communem: & *Hyperdulia*, quæ est in Beatissimam Virginem, ob excellentiam creatam singulatem, cæteris supereminentem.

270 Hæc triplex adoratio, alia est absoluta, quæ convenit Deo, Virgini, & Sanctis per se sorcitibus; alia respectiva, quæ convenit Cruci, Imaginibus, Vestibus, & similibus ratione cæterorum, quæ non per se colunturur, sed propter aliud. Unde rectum venerantur non illis in illis, sed ad prototypum refertur, cujus sunt imagines, aut quod repræsentant.

271 Licitum est, votis, & alio cultu, prisso tamen, puta genuflexione, detectatione, &c. & ut privatim pectinem venerari reliquias fecundum Dei ex mos sanctitatis; de quibus est indubitata miraculorum fama, Gobat. *tom.* 3. *de cons. mund.* accipiis ad particulam legitimus cum illis, qui possea Sancti declarati sunt.

272 An non liceat cultus publicus, vehi gratia, excellentiæ Altaris, Sacrificio Missæ, Horis Canonicis, & thure, appendendo tabellas, lampades, cereos accendendo, &c. vel ut personam publicam, aut nomine Communitatis, quia id prohibetur maximè ab Urbano VIII. qui etiam in specie prohibet *Ferum imagines in Ecclesiis, aliisque locis publicis, ac etiam privatis, cum lunulis, aut radiis, seu splendoribus pingere.* Alberghinus in *Man. quæst. cap.* 30.

273 Sacrificio Missæ Deum colunt Sacerdos, ac ceteri assistentes, & cum Sacerdote offerentes. De eo actum est suse in tom. 3. De aliis Religionis actibus plenè agimus in hoc primo tomo.

CAPUT II.

De actibus virtutibus Theologicis.

FIDES

274 IN Apost. ad Hebr. 11. *Est spe rendarum substantia rerum, argumentum non apparentium.*

275 Itaque, fideles, postquam ad usum rationis pervenerint, sub mortali, & necessitate medii tenentur explicite credere quinque *c.* 1. Deum esse 2. esse justum remuneratorem, & nemo præmia justis, tormenta malis: 3. Mysterium Trinitatis, quod consistit in unitate naturæ divinæ, & Trinitate personarum. 4. Mysterium Incarnationis. 5. Mysterium Redemptionis, nempe Christum esse moriuum pro nobis: Christus est verus Deus, & homo in unitate personæ Verbi divini. Dici, necessitate medii, qua sine hominis actus fideqnis salutari esse potest, nec ignorantia juvat. Unde hinc, qui mysteria fidei necessaria necessitate medii ignorant, etiam si ignorantia ita supervenit invincibilis, absolvi non potest, nisi prius super iis eruditatur, quin caret medio necessitatis ad justificationem, & salutem: *vi. Propos. 62. ab Innoc. XI damn. & de baptismo.*

276 Constat ex Apost. ad Hebr. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & inquirentibus se remunerator est.* Ex Ier. 17. Matth. 18. & ex Synod. Athan. *Sed necessarium est ad æternam salutem, ut incarnationem quoque Domini nostri Jesu Christi fideliter credat, &c. vid. Prop. 22. ab Innoc. XI. damn.*

277 Secundo, tenentur sub mortali, necessitate tamen præcepti, explicite, *certa tamen medio*, & quoad substantiam, credere, & scire. 1. Articulos Symboli Apostolorum. 2. Orationem Dominicam. 3. Præcepta Decalogi, & Ecclesiæ. 4. Sacramenta maxime necessaria, ut Baptismum, Eucharistiam, & Pœnitentiam. Reliqua autem, credit volunt fuse peri.

278 Pueri sæpe a mortali excusantur ob intelligentiæ naturalem defectum: non excusantur autem, qui eorum curam habent, si non *docent*. Confessarii in primis Confessionibus debent pueros super præcepta examinare, & erudire.

279 Non sufficit fides ex testimonio humano, aut simili causali motiva, cujus fides ad talorem supernaturalem necessaria, & quæ est tanta nostra justificationis, & de cuna 2 Apost. ad Hebr. 11. 6. *Sine fide impossibile est placere Deo*, est fides fiscle supernaturalis innixa testimonio divino, quod solum est infallibilis veritatis. Imo nec cum fide consistit in hoc, quod independenter a naturalibus rationibus revelata credimus, præcise quia Deus verax dixit: *vid. Propos.* 4. 19. 20. 21. *& 25. ab Innoc. XI. damn. & Prop. 1. ab Alex. VII. damn. n. tom. 2. n. 21.*

280 Præceptum confessionis extrinsæ fidei est duplex, negativum, scil. ut non negandi fidem, & affirmativum, confitendi ore fidem.

281 Et mum obligat semper, & pro semper, itaque per nullum tempus externum licet aliquando negare fidem, non obstante, quod interna servatur fides, etiam si urgeat periculum mortis: Patet ex Matth. 10. *Qui me negaverit coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo.*

282 Secundum non obligat pro semper. Unde oportet distinguere.

Vel enim rationabilis est in talibus circumstantiis, ut sit signum negationis fidei, sur crubescentia confessionis fidei, quæ cedit aliis in scandalum, cum avertemur a fide & sunc etiam cum d fetimine vitæ fidem concieci tenemur. Quia ut ait D. Chrysost. in

[illegible]

ADORATIO.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

A D D I T I O.

Actus Spei.

Tenetur ne quis elicere actum Spei, ubi primum [illegible] *attigerit?*

R [illegible] : nam nullum extat præceptum, [illegible] c fide: *accedentem ad Deum credere* [illegible] Sanchez *cap.* 33 [illegible] *lib.* 2. Erit tamen [illegible] utile admonere [illegible] inter, ac simpli- [illegible] prima confessione cujusmodi actum [illegible] asse [illegible]

[illegible]

CHARITAS

288 E [illegible]

[illegible]

288 In hac tamen re non est scrupulose agendum, eo maxime, quia si attente consideremus, frequenter actus formales directos, fidei, spei, & amoris, elicimus; quando enim symbolum Apostolorum, Orationem Dominicam, & similia recitamus, aut Sacramenta recipimus, & Sacra adoramus, aut signo Crucis signamur, actus fidei elicimus, quibus articulis illis credimus. Item, quando pœnitentes ad Sacramentum pœnitentiæ accedimus, veniam, & salutem speramus. Denique quando divina beneficia recogitamus, ad amoris actum in Deum excitamur, & præsertim, quando mentaliter oramus, assiduos, atque fervidos amoris actus in Deum experimur: *vid. in Propos.* 1. *ab Alex. VII. & Prop.* 5. 6. 7. 17. *&* 65. *ab Innoc. XI. damn.* Mastr. cit. & Cardenas *disp.* 42. Bonac. *tom.* 2. Leand. *tom.* 6. *dec. tract.* 4. Bertaldus 1. *part. dec. punct.* 1. Castrop. *tom.* 1. *tract.* 6.

A D D I T I O.

[illegible]

[illegible]

CHARITAS ERGA PROXIMUM

289 NOn sufficienter expletur, si abstineamus ab actu odii, & erga eundem exequamur facto opera externa benevolentiæ. Sicut enim certum est nos obligati ad diligendum proximum, ex Matth. 22. *Diliges proximum tuum sicut te ipsum*; ita certum esse debet nos obligari eum diligere actu interno expresso, & formali, ex illo Joann. 13. *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem*; & Matth. 22. ubi Christus loquens de præcepto charitatis, ait: *Secundum autem simile huic, diliges proximum tuum sicut te ipsum.* Ubi per ly *simile*, datur intelligi, quod præceptum charitatis proximi sit non solum de opere externo, sed etiam de interno cordis affectu, uti est præceptum de diligendo Deum, volendo proximo bona, non mala; gaudendo, non tristando de bonis; displicendo, & non complacendo de malis, eique in necessitate subveniendo, *vid. Prop.* 10. *&* 11. *ab Innoc. XI. damnat.*

290 Proximus est omnis homo beatitudinis capax, sive fidelis, sive infidelis, sive amicus, sive inimicus.

291 Or-

291 Ordo in dilectione proximi servandus, quoad [illegible] n pertinentia ad naturam, & vitam corporalem, est [illegible] extra extremam necessitatem succurrendum sit, 1. uxori, quia est una caro cum viro, 2. filiis, & parentibus, & patri præ matre, 4. fratribus, sororibus. deinde propinquis, & familiaribus. In extrema autem necessitate, parentes, eo quod vitam dederint, sunt præferendi filiis.

292 In rebus pertinentibus ad civilem communicationem præferendi sunt concives, in bellicis commilitones, in spiritualibus patres, & fratres spirituales. R[illegible] tamen probabiliter teneri, parentes etiam in spiritualibus esse omnibus aliis præferendos, quia prima conjunctio carnalis est fundamentum aliarum conjunctionum [illegible] ita Busemb.

293 Tenetur quis succurrere proximo in extrema necessitate spirituali constituto, etiam cum periculo propriæ vitæ, si sit certa spes illum juvandi, & non possit alia via juvari, nec sit periculum damni proprii spiritualis. Quia damnum spirituale proximi prævalet omni damno temporali etiam proprio, damnum vero spirituale proprium prævalet damno spirituali alieno. Hinc teneris baptizare infantem, & absolvere peccatorem, quem scis certo moriturum, cum periculo vitæ, si sit certa spes illum juvandi, & tibi constat non posse alia via juvari, nec tibi imminent periculum damni proprii spiritualis.

294 In gravi necessitate tenetur tantum Parochus, cui [illegible] alia cura ex officio incumbit, cui proinde non licet fugere tempore pestis nisi substituto alio æque [illegible]

Scotus in 1. *dist.* 28. *quæst. unic.* Mastrius *in Theolog. moral. disp.* 10. Joan. de la Cruz *pag.* 10. Tamb. *l.* 1. [illegible] 5. Busemb. *lib.* 2. *tract.* 4. *c.* 1. *&* 2. Leander *tom.* 1. *decis. tract.* 4. *disp.* 3. Fenech. Castrop. *tom.* 1. *tract.* 6.

O D I U M

295 EST duplex, videlicet inimicitiæ: *Quo volumus proximo malum, quærimus illi malum*, & hoc est peccatum grave, vel leve juxta gravitatem, aut levitatem materiæ; alterum est odium abominationis: *Quo non personam, sed ejus malitiam, vel saltem personam tantum ut malam, aut nobis noxiam, aversamur.* Et hoc regulariter non est peccatum. Ita Busemb. De hoc ait Psaltes: *Iniquos odio habui.* Est tamen grave, si aversio sit magna, & cadat non tantum in malitiam, aut qualitatem offensivam, sed in personam. Est igitur malum odium abominationis personæ, non sic odium abominationis ejus malitiæ, aut qualitatis infestæ: *vid. Prop.* 9. *ab Alex. VII. damn.*

296 Probabile est sufficere, si in confessione dicas: *Volui grave malum proximo*; non explicando speciem mali, mortis corporis, infamiæ, aut in bonis temporalibus, cum conveniant in una ratione mali.

297 Item probabile est, quod non tenearis speciem mali, aut boni explicare in tristitia de bono alterius, in gaudio de malo, & quando desiderium est inefficax, videlicet, quando desideras, ut alius occidatur, [illegible] h [illegible] i, &c.

[illegible], teneri te explicare, quia [illegible]

[illegible] alteri mortem desiderat naturalem ad gravem infirmitatem, miseriam, & vitam acerbam, &c. vitandam, quia tunc tolerabilior est mors, quam in tantis miseriis vivere. Pec- [illegible]

[illegible] motus, [illegible] vel ex [illegible]

[illegible] troni, aut tyranno mortem. Si desideres infirmitatem peccatori, ut convertatur. Si tristeris de bono proximi, in quantum id in aliorum damnum redundat, quatenus est eo abusurus: v. gr. si tristeris assumptum esse in Judicem hominem injustum &c. quia hi actus non habent pro objecto malum proximi, sed bonum honestum aliorum, nempe publicæ quietis, cessatio iniquitatum, injustitiarum, gravium offensionum, &c.

300 In nullo autem ex his casibus licet privata auctoritate proximum occidere, quia plus requiritur ad mortem, & malum inferendum, quam ad desiderandum: ut de homicidio. Similiter numquam licet desiderare alteri mortem ab alio injuste infligendam, quia est actus de objecto malo: *vid. ver. Homicidium aliorum*, de Tyranno.

301 Immo secluso casu ingentis damni impendendi, non licet malum, aut mortem naturalem alteri desiderare, aut de eo gaudere, vel de bono tristari, v. gr. quia exinde temporale bonum nobis adveniret, aut hæreditas: quia hoc est leve, imo injustum motivum ad malum grave alteri cupiendum. Tum quia hæreditas, vivente domino, est tibi indebita; adeoque vivente domino iniquum est ei desiderare malum, nempe mortem, ob bonum tunc tibi indebitum. Multo magis iniquum est eam desiderare Patri, a quo post Deum vitam accepisti: *vid. Propos.* 13. 14. *&* 15. *ab Innocent. Decimo damnat.* Scotus in 3. *dist.* 30. *quæst. unica, litter. A.* Mastrius *in Theolog. moral. disp.* 10. *num.* 97. Busemb. *citat.* Cardenas *disput.* 12. Bonacin. *tom.* 2. *pag.* 207. Bertaldus 3. *part. decis. punct.* 1. Castropal. *tom.* 1. *tract.* 6.

A D D I T I O.

Odium Dei.

HAbuistine odium aliquod, vel indignationem contra Deum, vel quia tibi aliquas immisit afflictiones, vel interdicit voluptates, aut quia prohibet, & impedit ne exequaris tuas passiones? quod est peccatum mortale, omnium gravissimum, privat enim totaliter amore Dei perfectione omnium maxima.

Illud peccatum potestne fieri veniale ratione parvitatis?

Resp. Negative, nam in minima illius parte invenitur malitia notabilis, cum vel minima indignatio, quam quis posset habere erga Deum, repugnet ipsius summæ bonitati, in qua nequit reperiri, vel minimum aliquod malum, quod posset esse objectum odii. Bonacin. *de odio Dei*, *num.* 1.

Cum non nisi malum sit odibile, quomodo potest Deus odio haberi, cum sit summe bonus?

Resp. Hoc ideo fieri, quia peccator ipsum non considerat ut *bonum*, seu ut *bonitatem ipsam*; nam isto modo eum non potest odio prosequi; spectat ipsum ut ultorem, & vindicem scelerum criminum, ut detestando illam punitionem, quam Deus illi imminet, ipse sibi repræsentet illius personam odiosam, imo subinde optaret voluntate *inefficaci* ut posset vivere liberius, velut nullus esset Deus, aut is ad minimum nullam haberet potestatem, Fill. *Tract.* 22. *cap.* 9. *n.* 295.

CHARITAS ERGA INIMICUM

302 EX præcepto obligat, ut quilibet homo privatus communia charitatis signa, & beneficia exhibeat; specialia vero solum ex consilio, nisi aliunde obligatio oriatur, v. gr. ratione scandali.

[illegible]

[illegible] loqui inimicum; quia salutatio, & allocutio sunt actus liberi inter æquales, unde eos omittere non est

vel se signum odii. Inter inæquales eos omittere est signum inurbanitatis in inferiore; imo si inæqualitas sit insignis, ut inter superiorem, & subditum, &c. salutationem omittere est signum contemptus.

305 Dixi, regulariter, quia aliquando ratione alicujus circumstantiæ adjunctæ eos omittere erit mortale: 1. si cedat in scandalum, & signum odii inimico esset, si pluribus simul tibi occurrentibus cæteros salutes, & inimicum excludas. 2. Si allocutio non est debita, sed tu prævides, quod ex tua allocutione, aut salutatione, inimicus odium deponet, tunc mortaliter peccas, si sine magna animi difficultate potes; hoc addidi, quia charitas non obligat cum magno incommodo.

306 Possunt tamen isti aliquando excusari a mortali, si alii, qui videbant eos prius ad invicem salutari, & modo vident non salutari, sciant causam rixæ fuisse levem, & rixam levem.

307 Quando collocutio est debita, debet prius incipere læsus, inferior, qui prius offendit, qui exercuit, qui gravius offendit, licet fuerit posterior. Si injuriæ sint æquales, aut non sit major tarda, cui incipiat prius unus, quam alter, utrique incumbit curam occasionem capiendi; & ille, cui prius occasio occurrit, incipere debet; sicut inter æquales onus prius salutandi incumbit illi, cui etiam alio pertransit.

308 Non teneris salutare inimicum, si ita moraliter certus eum non resalutaturum; quia tunc esset periculum, ut tu graviter contra illum irascereris. Similiter, si prævideres inimicum exinde evasurum audaciorem, & magis tibi infestum; aut si inde notabile damnum esset tibi futurum.

309 Si inimicum graviter tibi infensum te salutantem non resalutes, peccas mortaliter, quia est signum odii, a mortali excusaris, si circumstantiæ sint tales ut omissio resalutationis judicio prudentum non sit signum odii, v. gr. si salutans sit valde inferior. Si salutatus simulet se distractum, ut vere appareat non advertisse. Si injuria sit gravis, & recens, & salutatus sit timoratæ conscientiæ, ut omissio resalutationis attribuatur fragilitati conditionis humanæ, quæ non patitur tam subito resalutare offensorem. Sic Matrona nobilis si non resalutet more patriæ occisorem sui filii, in hoc enim, cum vindictam de injuria non sumat, omissio resalutationis non est signum odii, sed sensus justi doloris, ut muliebris fastus. Ita Tambur. Adde, solere mulieres vitare occisoris aspectum, non ratione odii, sed ne dolorem renovent cum memoria occisi filii.

310 Concluditur inde te teneri ad præfata specialia signa, quando circumstantiæ sunt tales, ut eorum omissio sit signum odii interni: secus, quando non.

311 Aliquando poteris scandalum vitare, si inter familiares societates eorum, qui possent scandalum pati, protesteris te ex toto corde percram talem diligere; a signis vero specialibus te abstinere, minime ex odio, sed ex justa consideratione, quæ tibi grata non est societas ejus.

312 Dixi in principio: *Quilibet homo privatus*. Quia persona publica, nempe Prælatus, Superior, Princeps, regulariter potest, imo debet subdito deficienti signa [illegible]dum specialia, verum etiam communia negare, atque etiam asperum, & austerum vultum ostendere, quia hoc non est signum odii, sed medicina, ut subditus se emendet, qui sæpe in pejora prolaberetur, si post defectum, Superiorem sciret, adhuc hilarem, atque beneficum experiretur.

313 Offensus potest offensorem accusare, nec tenetur postea ei facere juridice remissionem; id enim est consilium, non præceptum. Ratio est, quia non peccat, si id faciat, non volens pœnam, ut malum & molestum ipsi offensori: quia hoc est odium mortale: sed volens satisfactionem offensæ, quæ per offensoris punitionem habetur, & exemplum aliorum, ne alii, vel iidem [illegible]rum in similes offensas prorumpant, sed concedatur a malis. Primus quidem est actus odii, quia sistit in malo proximi; secundus vero est actus justitiæ vindicativæ, qui sistit in reparatione injuriæ, adeoque est actus bonus; alioquin iniqui institueretur Judices pro reparatione injuriarum, & satisfactione patientium offensas. Debent tamen fideles in procuranda satisfactione, præsertim in causis criminalibus, esse moderati, atque cauti, ne cum actu justitiæ odium immisceatur. Debitis autem moderationibus adhibitis, si alius exinde sumat occasionem odii, erit scandalum passivum; quia tu jus tuum agis.

314 Demum, quando in præsentia inimici experiris varios motus sensus, nempe te trepidare, faciem immutare, tepus etiam aversius aspectu habere; non inde peccas, si ad deliberatam, & gravem aversionem, aut ad grave malum desi eiandum non transeat, quia illi motus sunt naturales, & involuntarii, orti ex apprehensione objecti, ut tibi molesti. Scotus in 3. dist. 30. quæst. unic. Mastrius in Theolog. moral. disput. 10. num. 48. Tambur. tom. 1. lib. 5. capit. 1. § 1. Busemb. lib. 2. tr. 3. cap. 2. Bonac. tom. 2. Bon. Cast. t. 1. tr. 6.

A D D I T I O.

Confessarius habens inimicitiam.

Est ne habenti inimicitiam deneganda Absolutio?

Resp. Cum distinctione. 1. Enim si nullam habeat justam causam, quæ æquiparetur scandalo, omnino ipsi est deneganda absolutio, nam non potest censeri contritus, dum cooperatur continuationi ruinæ spirituali, Sp. vers. *Virtus Charitas*.

2. Si vero adsit causa aliqua rationabilis, quæ præponderet ipsi scandalo, puta, quia alter est superior & consequenter hoc præjudicaret suo officio, vel quia inde inimico occasio, sive subministraretur, quæ rederet in notabile detrimentum nolens reconciliari, nullo modo ipsi est deneganda absolutio, Sylv. loc. cit. num. 4.

Quomodo vitabit tunc scandalum?

Resp. Protestabitur coram illis, cum quibus versatur, se non prosequi odio talem, & talem, nec se desiderare ipsi aliquod malum, imo quod plurimum amet, ac velit præstare ea omnia, quæ Deus præcipit præstanda homini Christiano; quod si ipse non loquatur, vel eum non frequentet, hoc non fieri propter aliquod odium, aut aversionem, sed fieri ex consideratione quadam particulari eo quod sibi familiaritas, & con[illegible].

I N V I D I A

311 E[illegible] [illegible]

[illegible] Busemb. Si do[illegible] in excellentia ei[illegible] incrementum [illegible] propter invidia [illegible] hendis hinc te[illegible] eam apprehensionem repellere, & [illegible] tire, & tristari.

[illegible] ex eo, quod nobis desit bonum quod [illegible] nem, ut illud alteri non discupia[illegible], sed æmulatio, seu zelus, qui si [illegible] fuum, est laudabilis, dicente Apo[illegible] Æmulamini charismata meliora. [illegible] tralia, interdum est venialis, ut [illegible] improportionatum, quale esset, si [illegible] esse Regem.

[illegible]

A D D I T I O.

Quæstiones.

[illegible]

S C A N D A L U M

[illegible]

Item contra charitatem in confessione explicandam; quia ea præcepto charitatis quis tenetur, tam ad non procurandam ex propria industria ruinam proximi, quam ad se abstinendum a causa injusta, ut proximus cadat.

Item in scandalo activo, etiam indirecto, explicanda est species peccati, ad quam proximus inducitur. Quanquam ad numerum vero industriarum una actione; sufficit dicere: *Fui plurimos mos exemplo excessu peccandi in tali specie, v. gr. adulteri, &c.* Probabilius tamen mihi est cum Bonacina, quod teneatur exprimere statum personæ, cui scandalum dedit, si ille affirmat peccato malitiam specificam, verbi gratia, in materia fornicationis, si persona scandalizata sit conjugata, aut voto castitatis ligata.

329 Qui habens votum castitatis induxit fœcularem ad peccatum contra castitatem, peccat contra castitatem, & tenetur circumstantiam sui status aperire, quia castitas indirecte obligat, ne alios ad luxuriam provocemus. Contra Diegam, & Tambur. qui negant, dicentes, cum proprium, non alienam castitatem promittit. *vid. num. 284.*

330 Qui autem directe, & explicite induxit alterum non paratum ad idem numero peccatum, quod est commune doctorum, & ab ipso pœnitente in confessione explicatur, v. gr. induxit mulierem non paratam ad fornicandum secum; si ipsa consentiat, & peccatum sequatur, non tenetur circumstantiam industriæ ipsi exprimere: sed sufficit, si fornicationem agerit; quia industria ad peccatum, & ipsius peccati commissio sunt moraliter pro una transgressione reputantur.

[illegible]

[illegible] mirabunem, [illegible] ad si omnes [illegible] adsit prava [illegible]

[illegible]

[illegible] Cajetan. Mag. [illegible] Cajetan. [illegible] Cajetan. [illegible] Cajetan

[illegible]

[illegible] dicit, id approbat in magna quantitate etiam extra fenestra [illegible] Castropal. *cit. punct. 8. n. 7. & punct. 1.*

271 Non probat quando Sacramentum [illegible] peccatum Confessario, quem certo scis esse in mortali; [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] *dicit.*

[illegible]

[illegible]

[illegible]

DOMUM AD LUDENDUM

394 TEnere chartas, mensas, candelas, & similia ad id ministrare, quantum est ex se, est quid indifferens; unde est cum necessaria distinctione procedendum.

395 Vel enim domus est talis, ut in ea recipiantur indifferenter omnes, tam viri honesti, habiles, & qui ludunt recreationis causa line periculo recensendorum malorum; quam vagabundi, pauperes, infimæ plebis, qui solent in blasphemias, juramenta, & rixas prorumpere, fraudes in ludo committere, furta inde patrare, propinas cutas, ad quas teneatur, omittere; aut qui, quæ in die lui labore lucrantur, ludo exponunt cum detrimento familiæ, cum uxorum, & filiorum periculo.

396 Vel est talis, ut in ea recipiantur solum viri honesti, habiles, & qui ludunt recreationis causa, sine periculo recensitorum malorum.

397 Si domus sit secundi generis, non tenere non erit mortale. Tales domus possunt concedere Principes. Imo privati nobiles eas tenere solent: ubi alii nobiles congregantur ad ludendum recreationis causa absque malis prædictis.

398 Et quia ministrantes chartas solent etiam ibi mulcia & potus ludentibus ministrare, licite possunt pretium excedens pro chartis accipere quantum sufficit ad hujusmodi dulcia, potus, & loci laborem compensandum; ludentes namque id solunt, & libere donant excessum. Tamb. *tom. 1. tract. 2. cap. 9. §. 1. n. 11.*

Si domus sit prioris generis, æmulo mortale erit hujusmodi domus, seu tabulas tenere, chartas, & similia ad ludendum ministrare, ob præsaga pericula proxima, & occasiones malorum; unde qui eas tenet, & ministrat, cooperatur ad recensita mala, adeoque necessaria monitione, & in casibus restitutoriis tenetur secundo loco ad restitutionem. Tamb. *cit. cum Comm.*

399 Hinc domus, & tabulas prioris generis, non possunt Principes sine mortali permittere. & miribus minus concedere.

400 Suadetur firma ratione ex praxi. Hujusmodi namque perditi, vagabundi, &c. prohibentur ludere chartis, aut taxillis, alibi extra designatas domus, ita ut punitantur amissione charactum, & pecuniæ, non alia ratione, nisi ad præsentia mala, quæ sequuntur, vitanda; si velis ad avaritiam reducere, nimirum ut suis fit, eos ad domos designatas reducere, & inde angius lucrum ex iniquitate reportare, quod non est dicendum, nec præsumendum; igitur non etiam prohibendi ludere in designatis domibus, cum eadem sit malitia malorum, imo potior, cum in illis tuti, & sine timore pœnæ ludant.

401 Dices: Meretrices sine peccato permittuntur: igitur & recentiæ domus luforiæ.

Resp. Disparitatem esse primo, quia meretrices permittuntur ad majora mala vitanda, tura ad pejores actus libidinis incedendos: in permissione autem recentiarum domuum ad ludendum, non sunt majora mala, quæ vitentur, sed potius ex eorum permissione majora & pejora mala, quæque reipublicæ nocent, sequuntur.

402 Secundo quia Principes meretrices permittunt solum dando locum ad habitandum, minime dando

403 De affineto ad ludum ait Tertullianus, *lib. de* [illegible] *Et unque communis usus venit non erat; sed cum ad ludos traducit est, transit a Dei numere ad* [illegible]

404 Omnino [illegible] ipsum pr [illegible]

Bonazoglia, & ludum *Capo di Guardia*, ductumodo in hoc posteriori loco mulieres admittantur; adest namque rationabilis causa: prior enim mundar Rempublicam vitis perdita, posterior otium mitium nostis. De scandalo & cooperatione agunt Sotus *rn. 1. d. 18. quæst. un. lit. E, an 2. d. 1. quæst. 4. lit. L, d. 13.* [illegible] *, d* [illegible] *quæst. 4. lit. D*, Martius *disputat. 12. quæst.* [illegible] *num. 102.* Joann. de la Crux, Bonac. *tom. 2.* Tamburr. *tom. 1. lib. 3. cap. 2. §. 4.* Bulemb. *tom. 2. tract. 3. cap. 2 dub. 5.* Bertaldus, Castropal. *tom. 1. tract. 6.*

ELEEMOSYNA

405 ESt unum ex præcipuis misericordiæ, & charitatis operibus, Deo acceptissimum, exercendum erga proximum: adeoque tam erga fideles, quam infidelem, amicum, aut inimicum.

406 Pro ea triplex est distinguenda necessitas, extrema, gravis, & communis. Extrema est ea, in qua quis positus est in probabili periculo gravis infirmitatis, aut mortis, nisi subveniatur. Ad hanc reducitur necessitas quasi extrema, & eli ista, quæ est proxima præsaro periculo, in quantum est ita urgentissima, ut si quis non subveniatur, confluentur in recensito periculo.

407 Gravis est illa, in qua quis positus talia patiatur incommoda, quæ ei vitam reddunt nimis molestam, & miseram.

408 Communis est illa, in qua qui positus incommoda patitur; sed non talia, quæ reddant ei vitam nimis molestam, & miseram, juxta patientis statum, [illegible]

[illegible] Adia necessitas ad statum [illegible] moderatum, & decens [illegible] ua naturæ, aut status, qu [illegible]

41 Tenetur quis extreme indigenti, si non sit alius, qui ei effective subveniat, sub mortali succurrere ex superfluis statui, imo necessariis statui, quæ naturæ superfluunt, ita tamen ut non patiatur maximum detrimentum excessivæ jacturæ sui status. Unde si extreme indigeret centum, & si dives darci centum pateretur excessivam jacturam sui status, viginti vero essent superfluo statui, aut non cantarcas excessivam jacturam, teneretur dives dare viginti.

411 Tenetur etiam sub mortali ei succurrere ex necessariis naturæ, si id facere possit cum modico sui detrimento. Unde si habens communem quantitatem panis, & cibi, pro die sufficientem, videat extreme indigentem, qui si non comedat, est in manifesto periculo, eo quia per plures dies non comedit: sub mortali tenetur mediatarem sui cibi illi impertiri, quia eius privatio pro uno die modicum incommodum affert; & ad id natura ipsa, & viscera charitatis impellunt.

412 Graviter indigenti tenetur quis sub mortali succurrere ex superfluis statui, si non sit alius, qui ei effective subveniat; nec in simili necessitate reperiatur: confluat ex Matth. 25. *Discedite a me maledicti in ignem æternum. esurivi enim, & non dedistis mihi manducare.* Ubi per ly *esurire*, parce, Christum loqui non de extrema, sed de gravi necessitate. Tum quia præceptum charitatis obligat, *non diligamus verbo, nec linguæ, sed opere, & veritate.* Joan. *epist. 1. cap. 3.*

413 Eis, qui sunt in necessitate communi, non teneatur sub præcepto mortali elargiri eleemosynam ex superfluis, sed ex consilio, quia cum illi quærant ab omnibus, præsumuntur juvandi a pluribus.

414 Eto-

[illegible]

CAPUT III.

De [illegible]

[illegible]

QUÆSITUS PRÆTENSA

[illegible]

AD HORAS

[illegible]

RELIGIOSI CHORUTIA, ET MONIALES CHORUS ADDITA.

[illegible]

ADDITIO.

[illegible]

[illegible]

DE MODO RECITANDI.

R[illegible]

[illegible]

[illegible] ut, aut in praeparando illute satisfaciunt, licet alioquin verificem dicuntur, dum ad illos attendunt. Com.

446 In Ecclesia, ubi est Reliquum, habuit Sandi, pa[illegible] ex parte corporis, aut ex corporis parte, in quo praecipue passus fuit, potest ne ab illis eius dumtaxat recitari.

447 Adversa, & iniuriae res pollunt, sed non exarant, se conformare oportet in iis. Tamburr. tom. 1. de Horis, cap. 3. § 2. num. 19. Mendo, & alii, [illegible] num. 163. cum functaria officii est de lege communi; quod autem recitari debeat de tali, vel tali Sancto, solet esse de lege loci: Unde in locali, ubi ea adverna, potest recitare officium loci, ut in Ecclesia. Consultius tamen puto, ut ratione geras, cum eiusdem officium his non recitare. Hinc etiam in recitatione privata: Missa enim, & horae in Choro fuerit dicendae de Sancto loci, quia fuit publicae, & iure consultius est, imo optimum, ut reliquas horas, quae privatae tibi recitandae manent, ex eodem de Sancto loci, ut sic in conformem eddas tuo officio dici.

S. recitasti ex Sancto pro alio inscriptione, cum adverte, non teneris iterare. Quod si cuiatus, ab eodem [illegible] recitate prima die non inspecta? [illegible] pars est probabilis; affirmativa, quia Sanctus habet tuo eo anno, ut de ipso mereatur; negativa, quia eratus officii est alligatum diei, & alias [illegible] Kalendar: permutabitur.

449 S. recitasti ex errore Matutinum, & Laudes, de uno Sancto, deinde errore, id gloriosus est, si repetas; ac non obstatis; cuia cuiad eam [illegible] tributum fuisti Deo per actione cuiusmodi nec potest gratium; Ecclesiam velle duo officia ab eo, qui sine culpa recitavit. Debes tamen [illegible] reliquum de Sancto die, quia extra est chirographus, non continuandus.

450 Qui cohibiar, ob [illegible] mentis, an aliquem Psalmum, vel Antiphonam omittere, potest gratiamore se [illegible], cum non intentam facilitet praeterierit: Tum quia id defet scrupulorum formatum. Hinc si incepisti Nonam verbi gratia, cum attentione, modo reperaris in ultimo Psalmo, & dubites, an recitaveris medium, [illegible] tem habes conjecturam, quod recitaveris. Gabat.

451 Interim horarum, aut interruptio, sine rationabili causa non potest excusari a venialis, ut non peccet, si Matutinum a Laudibus per modum Acidiae.

452 Ministrin officii sine causa, ut si debeas recitare de feria, recites de Sancto, si fiat novo, [illegible], aut [illegible] erit venialis; quia servatur praeceptum quoad id Sanctum officii, & defectus, cui habetur in minimo, est venialis. Ita vis tamen est, si fiat tape. Aut si debeas recitare de feria, aut de Sancto novem lectionum, recites de Reliquiarum, etiam semel, quia est omissio, & mutatio notabilis: [illegible] in Prop. 34. ab Alex. VII. damn.

453 Occupatus per duodecim horas diei non proinde est liberatus a recitatione officii; sed debet ante dicuntur occupationes; unde si [illegible] occupatus ab [illegible] vel Pastoris; ad illum respondentes deferendo, ac quasi sine notabili abore, aut attentione fiuri, non excusatur. Et contra, si [illegible] occupatus studio, computatione, scriptura, &c. etiam caput ex omnibus, aut collaginibus relinquens, vacabaris, etiam si per decem, aut octo horas occupationi vacaveri.

454 Si ex eis a recitare non valeat majorem partem officii, puta Matutinum, & Laudes, cores autem reliquum, teneris ad illam: Item qui non potest recitare [illegible] um, potest tamen decem [illegible] ad decem. Et qui [illegible] potest jejunare etiam quo[illegible] quia praecipiunt [illegible] dies, teneur ad illos. [illegible] tertia dividua. Et dictum illud, quod major pars trahit ad se minorem, ello nonnulli opponunt docebant, non est ad rem: cuia ad defunctum [illegible] de Ord. [illegible] majori; qui Textus loquitur de Canonicis dantibus suffragium, & statuit fundem esse ita majori parte suffragiorum.

455 Materia praecepti alia est dividua, alia individua: dividua est illa, cum habet plures partes, ut quarum singulae praecepto obligat; ut praecipiunt jejunandi in Quadragesima, quae consistit plures dies, in quorum singulis fecerit praec, tum obligat; similiter & praecepta recitandi officium constituere dies. Individua est illa, quae vel non habet plures partes, vel si habet, praecepta non obligat ad singulas tantum, sed ad omnes conjunctim, ut praecepta confessionis, quae continet plures partes, nem. & cordis contritionem, oris confessionem, & operis satisfactionem, quae praecipit non feorsim, sed conjunctim ad rem Sacramentum conficiendum. Praeceptum recitandi divinum officium est de materia dividua, ut declarat Innoc. X. damnando Propos. 14. Vide etiam Propos. 15. ab Alexand. VII. n. num. 461.

456 Aeptorus non vacant recitare Matutinum, & Laudes, dubitans, an solit reliquas horas, non tenetur ad illas: quia praeceptum de recitando officium non obligat cum periculo gravis detrimenti, aut salutis.

457 Infirmitas excusat non sufficit, si sit levis; nec requiritur, quod sit gravissima; sed sufficit, si sit gravis; & quidem in Publicis Diurnis medici, aut experti infirmum legitimare, sicut & superiorem dispensare potest, non est dubium.

458 Infirmus, & qui oculis laborat, si rimet legendo vitium panicum deperdere: non obligatur ad Officium legendum. Ipse tamen scur & caecus, tenetur recitare Parcem illam, quam memoriter hoc requiritur ex n. 452.

459 In privata recitatione Matutinum & Laudes ex jam praeterita consuetudine licite recitari possunt duabus horis post mediam diei praecedentis, usque ad unam, si vellet horam post eamdem Nonis diei sequentis. Prima, Tertia, Sexta, & Nona ab aurora usque ad meridiem. Vesperae & Completorium a meridie usque ad semihoram circiter post Sol occidum. Com.

460 Si autem intra eumdem diem recitentur ea interessa, quod intercedit inter medium noctis praecedentis, & medium noctis sequentis, cum praeceptum durat, non in tota horis, ut furta, est peccatum veniale, si nullum aliqua existente causa; causa ex Diana in Summa, esse potest majus devotio, aut periculum supervenientis occupationis, ac in dubio, quia tempus illud velperiorum est incipium diei is.

461 Qui incipit recitare Officium diei praeteriti media hora ante mediam noctem diei decentis, teneur recitare quartum; potest per eam mediam horam, juxta dicta n. num. 454. [illegible] nullo homine, aut vaporibus mens fuit occupata, ut id reditur [illegible]; quia adhuc praec, tum durat. Data autem media nocte, consultius est, & melius, si professus est; sed ad id non teneur, nec satisfacit, quia tunc cessat praeceptum, quod quidem est ita affixum diei, ut ea elapsa adimpleri non potest. Sicde telum peccavit in causa, si voluntarie, & sine legitima causa se reduxit ex eam horam, juxta decima de audione Missae, & sejunio.

OFFICIUM DEFUNCTORUM, ET VIRGINIS.

462 Dolmi Poenitentiales, & Graduales non obligant eum in Choro; quia S. Pius Quintus per Bull. [illegible] 1568. pro mentibus Breviario Romano ab, in illo ne absolute obligationem concessit Indulgentiam certum dictum recitantibus Officium Defunctorum, & Virginis; quemquia ita autem recitantibus Psalmos Poenitentiales, & Graduales, dictum a Rubricis [illegible] Reliquos [illegible], cui non utuntur Breviario Romano, ut [illegible] Ordinis Praedicatorum, Cartusiae, &c. Pius Quintus reliquit propriis consuetudinibus.

463 In Ordine Praedicatorum confitendo non obligat sub culpa, ut recte dotet, & probat Denatus [illegible] 18. quaest. 48.

464 Monialis S. Claraeteneatur quoad divinum Officium totui Fratrum Minorum se conformare, ut proin-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

500 Illud est Beneficium, vel patrimonium ad honestam sustentationem sufficiens, ex Trid. *sess. 21. cap. 2.* quod ab Episcopis in suis respective locis prescribitur. In Synodo Panormit. de anno 16.9. & 1690. *n. 97.* declaratur, debere esse Panormi fructuum *60.* in Diœcesi vero ad minus scutor. *ac. n. 100. 3. n. 90. & 98.*

501 Erællimonia, videlicet portiones de substantia ex Beneficiorum redditibus, quæ adolescentibus aliunde solent, ut suscipiantur in studiis, & inde possint Ecclesiæ deservire, inter Beneficia, solum quoad effectum retinendi horas, a S. Pio V. comprehenduntur, ut detur in titulum perpetuum, & annexum habeant aliquod spiritualiter obsequium, quod vel locum exercere non possit. Sunt autem Beneficia simplicia, atque Beneficia non impedientia; ac non sunt Beneficia, nec ad horas obligant, si in temporali obsequio consistant.

502 *Beneficium manque est titulo, quod conferunt a Prælato persona Ecclesiastica ad Officium Ecclesiasticum.*

Et propriè definitur: *Jus perpetuum percendi redditus ex bonis ecclesiasticis, propter aliquod officium, authoritate Ecclesiæ institutum.*

Unde differt a patrimonio, quod est *jus percipiendi redditus ex bonis laicalibus*, puta paternis, maternis, &c. Hinc non tenentur ad horas illi, qui habent Capellaniam non sacram, quam videlicet sine authoritate Episcopi a laicis fieri conferri, quia licet hæc studius affectat, non est vere Beneficium.

503 Non tenetur Vicarius Beneficii, aut Coadjutor cum futura successione, etiam si gaudent stipendio tali laboris, vel aliqua beneficii portione, quia ille non est beneficiarius, sed ejus substitutus, & iste non est beneficiarius, sed prior.

504 Qui vero habet Capellaniam sacram, quæ collativa foratur, quatenus Episcopi authoritate confertur, tenetur ad Officium; quia hæc est vere Beneficium. Idem dic de habentibus Beneficia manualia, ad nutum videlicet superioris, & amovibilia. Ita & de habentibus Beneficium in commendam, videlicet in administrationem, sive in obtentum, sive ad tempus; quia est vere Beneficium.

505 Interstitium, qui nullum beneficium obtinuit, quia bigamus, cum excommunicatione, &c. eximuntur Sanchez, & Castrop. Comprehendunt in obligatione Officii Bonacin. & alii. Ratio *c.* opinionis, quia hic nec habet titulum beneficii, nec fructus fatur fuos; sed tenetur illud relinquere, fructus restituere.

506 Qui solo titulo Ordinis, aut alio, qui non sit beneficii, seu capellania collativa, tenetur ad horas, non tenetur restituere; quia non percipit fructus ob onus Officii. Nec qui est obligatus ad horas titulo beneficii, tenetur restituere, si horas omisit ex invincibili ignorantia, bona fide, oblivione, justo impedimento, aut ex alia causa sine culpa: quia non debetur in conscientia pœna, ubi non est culpa.

507 Qui casu aliquo accidentali fructus non percipit, puta ob non dignitatem, vel qui fures depopulati sunt; item qui fructus pro pensione solvit, tenetur ad horas; quia vinculatione onus suscepit, Mendo *n. 39.*

508 Pensionarius non tenetur ad horas; quia pensio non est beneficium, sed jus percipiendi fructus ab eo, qui habet beneficium. Si vero pensionem percipiat u[illegible]

[illegible] cesi, & spirituali, tenetur non ad Officium magnum, sed ad parvum B. Mariæ, sub onere restitutionis fructuum illius diei, ex Const. S. Pii V. Si autem ex titulo, v. g. Ordinis, sit obligatus ad Officium magnum, non teneatur ad parvum B. Virginis.

[illegible]

Clericus pensionarius non fit liber in orando.

509 Tunc dicitur habere pensionem ut Clericus, quando, ut illam habeat, necessario requiritur, ut sit initiatus prima tonura. Potest autem pensionem Clerico, aut Religioso, non titulo Clericali, sed alio si-

[illegible] dem & laico, v. gr. ob merita senectutem, [illegible] &c. & tunc non obstat ad Officium V. [illegible] quia non datur illi, ut Clerico.

510 Cardinalis tenetur ad horas statim ac fit se esse nominatum a Papa, Mendo *cit. n. 11.* quia est Cap[illegible] divisa Ecclesiæ, cujus habet [illegible] unde sunt Abbates, Priores, Decani, & Abbates, qui sunt Capitis Ecclesiarum, eo solo titulo tenentur ad horas natalis, Tum quia Cardinalatus est beneficium majus, habens titulum Ecclesiæ, insuper redditus, & reditus.

DE DISTRIBUTIONIBUS.

511 Usu agit Leander *p. 6. tract. 8. disp. 6.* ex [illegible] potest quis ad Canonicatum promoveri, ubi sorte annum valeat Ordine sacro [illegible] *n. 100. 3. 106.*

512 [illegible] ponti, & Praebendati distributiones lucrantur correspondentes horis, quibus affuerunt. Quando [illegible] restituere tenetur. Quæ fuit aliis, qui interfuerunt, dividendæ, *v. num.* [illegible]

absque ad a causa quam lucrantur possint a Choro per [illegible] mentes abesse; qui vero mensis possunt esse [illegible] tium, vel interrupt ad libitum dummodo commo[illegible]

distributiones, quia [illegible] *ab. Const. Const.* [illegible]

[illegible] *cap. 6. sess. 22. de reg. [illegible] 3. num. 12.*

Choro desint, eos peccare mortaliter, nisi [illegible] per integram horam, aut, nisi [illegible] tario, quia tes, aut quare in anno [illegible]

[illegible] *94. 61. 87 reg.* quia ex Jure Canonico, d. [illegible] ad assistendum ad assistentiam Chori sub pœna excommunicationis Ferendæ, & depositio[illegible]

A mortali autem non excusat Tamburi. *lib. [illegible] de c. 5. §. 4. n. 7.* & alii apud Leand. *cit. gr. 4.* [illegible]

[illegible] contra præceptum Superioris, vel si ex eorum defectu omitteretur officium in Ecclesia, aut non dicere ex qu[illegible] mortalis obligatio colligatur, *vid. num. 176.* Cui accedit praxis multorum prudentum, qui nullum sibi scrupulum faciunt. Ita illi.

515 Sed in Choro sequitur surdus, aut tres Canonici, [illegible] antur a canendo, minime a recitando alia voce horas.

[illegible] suam partem retinent, aut canent: submissa voce, ut ab aliena Choro non possint audiri. Satisfactione præcepto Officii, omnino servitio Chori, & consequentes non possunt distributione lucrari: Unia S. Pius [illegible] *155.* prohibet, dari [illegible] interesse [illegible] publice, nec fideles ad devotionem excitare possint; talis est, qui submisse recitat.

Excipiuntur Ecclesiæ, ubi viget consuetudo, quod Canonici solum sint præsentes, & non canent; [illegible] sicut Cathedrales Hispan[illegible] quia consuetudo potest derogare jus positivum; *ut in num. 202.*

518 Si camere Mulier[illegible] sufficit interitus Chori, & pro distributionibus assistentia personalis, etiam sine attentione; at non ad tale faciendum Officio.

519 Non possunt Canonici distributiones lucrari, si per alium Choro adfuerit, nisi ab legitima consuetudine adsit: Si dormitet, confabulent, aut alias actiones attentioni caetera repugnantes exercent.

520 Lucrari possunt, qui sunt impediti legitima [illegible]

[illegible]

DE INTERSTITIATE.

[illegible]

DE CONFRATRUM NECESSITATE.

[illegible]

DE SUBDIENTIA SECULARIS PRIMAE TONSURAE.

[illegible]

[illegible] Pacifici [illegible] Pro[illegible] Pramissum licentiam concedere potest Episcopus Prebendatis, & beneficiatis non civitis, nonnisi ad quinquennium, ex c. finali, de Magistris. At eum extendere posse ad triennium, tenet Leander cit. qu. 153. ex alio pontifici cap. cum ex eo. de elect. in 6.

548 Si beneficium constat ex solis distributionibus quotidianis, abstentes retinere studii sui stipendium omnem, deempto tertia parte. Quia tunc distributiones illis succedunt loco fructuum. Ex Declar. Sacr. Congreg. apud Leand. cit. qu. 154.

549 Episcopus Episcopus dispensare non potest, ut Prebendatus, aut Beneficiatus, qui absit retentione cautio, distributionem percipiat; quia talis perceptio est prohibita a Trid. sess. 22. de reform. c. 12.

De Horis Canonicis, Beneficiatis, & distributionibus, ajunt Mastrius disp. 14. a num. 47. Diana part. 2. tr. 12. Jo. de la Cruz pag. 42. Bonac. tom. 1. pag. 688. Castropal. tom. 2. tract. 7. disput. 2. & 3. Bulemb. lib. 4. cap. 2. d. 2. Gobat. tom. 1. tract. 3. & maxime Leand. tom. 6. tract. 8. Don [illegible] Jun. 3. tract. 26.

CAPUT IV.

DE SACRILEGIO.

550 Sacrilegium est rapta, [illegible] Res sacra [illegible] Ex quo [illegible] Sacrilegium [illegible]

PERSONA SACRA.

551 Ea, quæ [illegible] Ex Dist. [illegible] Tridentina [illegible] Sacra, & [illegible] Ecclesiæ, in loco sacro: 2. Sacrum de sacro facere, hoc est res sacras, ut calicem, vestem, & hæc ciuptis Ecclesiæ, in loco sacro: 3. Sacrum de non sacro facere, scilicet rem sacram in loco non sacro, nempe extra Ecclesiam: 4. Non sacrum de sacro, scilicet, rem consecratam non sacram, v. gr. pecuniam, aut aliam rem, extra Ecclesiæ, aut ejus cœmeteria [illegible] deposita, aut ei accommodata.

561 In his [illegible] Ecclesiæ, aut ejus cœmeteria, [illegible] Ecclesiæ, & loco sacro injuria infertur, minimè in cæteris; quare si quis commentum divinum, pecuniam Parochi, [illegible] Ecclesiastica, nomine tamen suo, non Ecclesiæ, furatur, sacrilegium non committit, nisi hæc cum notabili injuria fieri facit.

562 Tertio, læditur per pollutionem, ut a n. 568.

563 Quarto, per actus repugnantes ejus immunitati: ut a num. 603.

ECCLESIA CONSECRATA EXECRATUR,

564 Si parietes secundum ordinem eorum simul deflumuntur, seu corruunt: minimè, si deliberatur sacrilegè, ut tandem Ecclesia tota sacrificetur: quia tunc secundum prudentem hominum existimationem centenis eadem perseverare: locus, si tota simul, sicut passus reædificatur.

565 Nec execratur, si parietibus integris remanentibus, tectum, & a in nocta lignea ruant, aut combuntur; quia consecratio magis pinc pallet parietibus inclusis; hinc in parietibus collocantur Cruces: v. num. 581.

566 Ecclesia vera hæreditas non amittit hæreditas eorum parietibus destructis, qua a benedictio incit [illegible]

567 Si tamen destruatur abique spe, ut reædificetur, eo ipso amittit privilegio locoducto competentia.

ipsa autem Ecclesia, polluitur cœmeterium, quia principale non sequitur accessorium, sed e converso.

RES SACRÆ.

568 Sunt plures: 1. Sacramenta: 2. Vasa Sacra, Ecclesiæ, Reliquiæ Sanctorum. Scripturæ Sacra, sacræ ceremoniæ: 3. Ecclesiæ, & ministrorum: 4. bona temporalia Ecclesiastica in sustentationem Ecclesiæ, & ejus ministrorum deputata. Adeoque, qui [illegible] ut [illegible] ea [illegible] sacrilegium commuitit.

569 Hæc res sacra facit locum est, Sacramenti suscepti, vel administrati in mortali; simonia, fractio sigilli sacramentalis, profanare locum, vasorum, aut vestium, ut si cum Calice in convivio utatur; aut ornamenta Altaris, & Sacerdotis in profanos usus applicet. Sermo autem est de iis, quæ consecrari, aut benedici solent: nam utilisere ad mundum, vel communem usum, tapetia, candelabra, & similia, quæ mediante facie ministerio inveniunt, non est peccatum mortale, nisi fiat ex contemptu. Sacrilegium [illegible] impotentia plenum [illegible] Ecclesiæ defraudando. Peccatum contra totum est latrocinium, quia res Dei defraudata violatur.

570 Sacrilegium non est peccare die festo, nisi fiat ex contemptu; quia tempus extinfecit le habet ad actionem.

LOCUS SACER.

571 Quarto modis lædi potest. Primo, per fornicationem fœnem, ut si quis negotiationes, lectiones, fabulas ones equorum, mercatorum, aut simili in facies in loco sacro.

572 Secundo, adiunt facienge per furorem tribus modis. Scilicet, quando quis furatur: 1. Sacrum de sacro, hoc est res sacras, ut calicem, vestem, & hæc ciuptis Ecclesiæ, in loco sacro: 2. Sacrum de non sacro, scilicet rem sacram in loco non sacro, nempe extra Ecclesiam: 3. Non sacrum de sacro, scilicet, rem cruceram non sacram, v. gr. pecuniam, aut aliam rem, extra Ecclesiæ, aut ejus cœmeteria [illegible] deposita, aut ei accommodata.

573 Per hominicidium, effusionem sanguinis, & pollutionem violatur Ecclesia, etiam si sint occultæ: Ex c. significasti, de adulteriis, ubi præcipitur reconciliari Ecclesiam, in qua quidam adulterium locorum commiserat, pœna a multum publicatum; cuia non violatur Ecclesia, nisi per injuriam, atque, quando fit injuria. Per hoc autem, quod copula v. gr. occulta incipiat post diem octo impudire a sacris, quando est facta publica, & indigear tunc reconciliari, non prius; non fecuitur, quod ejus non fuerit violata: fieri ex hoc, quod persuffor occultus Clerici incipiat post diem octo virari; quando peccatio est facta publica, non fecuitur, quod non fuerit prius excommunicatus; sicut ipsius publication in hoc casu non facit excommunicatum, sed vinandum: ita in primo non facit Ecclesiam polluram, sed impedicam a facis, & reconciliandam. Diana p. 9. tr. 9. res. 5. & Bonac. contra Tamb. in Meth. Confess. l. 2. c. 7. §. 5. n. 35. & alios.

574 Copu a conjugalis, si hat ex accellitate, v. gr. ad vitandum periculum incontinentiæ conjugum, aliam locum aptum non habentium, non polluit Ecclesiam; bene vero si fiat sine necessitate, quia tunc est injuriosa, & sacrilegium.

575 Si quis poi ur violentes in Ecclesia adulescentem retinendo, & non consentientem, violatur Ecclesia, quia licet talis pollutio non sit voluntaria, & peccatum tota adulescenti, est voluntaria, & peccaminosa eam consentit; & inde est injuriosa Ecclesiæ.

576 Ut præfatæ affinnes polluant Ecclesiam, requiruntur [illegible] hinc Ecclesiam non polluit: 1. Effusio sanguinis facta ob propriam defensionem. 2. Facta casualiter, non ab infante, vel insano, secus, si certum [illegible] injuriam. 4. Si sub [illegible] ingrediat [illegible] tus, & percussus fit extrinsecus extra; & ibi sanguis effusus, vel defunctus ad commum post paucas horas moriatur, quia homicidium contetur factum in Ecclesia, nam injuria fit Ecclesiæ, quando datur causa physica effusionis sanguinis in Ecclesia. 5. Sedilio violenta venæ in Ecclesia, ex qua copiosus sanguis effluunt, si ex illa non sequatur mors: bene vero, si sequatur mors. Rectio primi, cum a vera est naturaliter copiosi sanguinis emissio: sic o secundi, quia tunc est hominicidium.

577 Pol ur Ecclesiam 1. Rectio digni, non quia fit mortalitas, non dignus non est membrum, sed parvitatione tamen mortalitas effusionis sanguinis. 2. Occisio fidelis facta in Ecclesia ab hæretico ob fidem; quia licet eccium sit martyrium, occisa est peccatum, & ab eo est injuria facta: *Actio disjunctiva, passio vera fuit.* 3. Occisio unius ex civiis facta pro alio in Ecclesia, quia tamen formalis injuria determinat ex loco sacro, & jam occisio, aut vulneratio fuit irrelevans in loco sacro; materialiter autem fe habent indivisibiliter.

tru [illegible] ulus [illegible]: *vers. Homicidium casuale.* Si Petrus existens extra Ecclesiam, totam contentariam immittat intra Ecclesiam, & ibi occidat hominem, quia motus est extra, occisio vero, & actio vulnerativa intra Ecclesiam.

578 Quinto. Si quis fuerit in Ecclesia verberatus, itaut, quamvis non sit effusus sanguis, fuerint tamen ejus fracta ossa, & contusæ carnes, est violata Ecclesia, si intra breve tempus sequatur mors, quia talis verberatio est homicidium. Seucs, si non sequatur ind[illegible].

[illegible], quo ex hoc, quod occasio fuerit subita, & casualis, non [illegible] [illegible].

QUÆRE.

580 *Quidam Reus sententiatus ad mortem fuit a ministris justitiæ intra Ecclesiam, ad quam aufugit, [illegible] aut suffocatus. An Ecclesia sit [illegible]*

Resp. cum distinctione: Vel enim talis occisio, aut suffocatio fuit facta ex abrupto, & absolute a Ministris volentibus, aut jubente Judice. Et sic Ecclesia violatur, quia licet occisio delinquentis per sententiam Judicis facta sit justa, est tamen irreverens, & injuriosa [illegible] sacro, cum ejus sanctitati repugnet.

[illegible] evenit casualiter, aut ob defensionem vitæ ipsorum ministrorum, quatenus ministris conantibus eum capere (cum non gaudeant immunitate, quod est omnino supponendum, ex num. 61.) inter tumultum, & metum, e latere unius ministri tormenti bellici casu lapsa tota fuit occisus; vel quatenus defendere se volens, ne capiatur, dum arma vertebat ad occidendum ministros, fuit ab altero eorum in defensionem præventus, & occisus. Et tunc Ecclesia non violatur, quia homicidium casu, aut in defensionem factum non est culpabile, nec injuriosum.

582 Nec polluitur Ecclesia, si tale homicidium fuit voluntarie factum, quatenus Reipublicæ perturbator aliter capi non poterat. Busemb. *l. 1. tr. 1. dub. 4. n. 1.*

583 Secundum autem dictum de n. 581. difficulter potest habere locum in casu suffocationis, quia dum Ministri ita eum capiunt, ut valeant suffocare, pariter valent inermem reddere, ac extra Ecclesiam ducere, adeoque cum intra Ecclesiam suffocent, excusari non possunt ex capite propriæ defensionis.

PLURA DE POLLUTIONE RESOLVUNTUR.

584 POllutis [illegible] quia injuria, & pollutio, in quovis loco intra Ecclesiam eveniens, totam Ecclesiam, ejusque [illegible] contiguum afficit: *vid. num. 555.*

585 Execratis vero Altaribus fixis, non execratur Ecclesia, nec e converso, Busemb. *l. 6. tract. 3. cap. 2. dub. 4. n. 1.* quia inter benedictionem, ac pollutionem ex una parte, & execrationem, ac consecrationem ex alia, hoc est discrimen, quod per benedictionem, & pollutionem benedicitur, & polluitur totum, quod est intra Ecclesiam; & ideo pollutis Altaribus polluitur Ecclesia, & e converso. Consecratio vero Altarium [illegible]

[illegible]

586 [illegible] & [illegible]æ, ac proinde facit unum cum Ecclesia; nam nomine *Ecclesiæ venit Vas intus continens loca ad sacros usus, & ad sepelienda corpora humanda.*

587 Si vero subtus Ecclesiam cellu[illegible] sit sepulturæ similis, non tamen destinata ad fidelium sepulturam, sed ad ligna conservanda, & alia pro usu Ecclesiæ; talis cellula non erit capax pollutionis: quia non est locus sacer, quantum ad præsentem effectum, ex num. [illegible] cum non [illegible] locus de[illegible] natus ad usus sacros sacrificii, aut sepulturæ fidelium.

588 Item, si in [illegible] concavum parietis, a parte [illegible] luta cellula, polluitur Eccles[illegible]

[illegible]

i Confession[illegible] excip[illegible] antur, u[illegible] esse solent in Ecclesiis Monialium [illegible]

589 Si e[illegible] Ecclesia [illegible] prope positis constructa, [illegible] D. Petri, si ejus tres Ecclesiæ inadæquate essent sejunctæ, non columnis tementitiis, sed parietibus, una polluta, non essent aliæ pollutæ: Ex *c. unic. de con[illegible] in 6.* ubi [illegible]ur: *Non unum, sed plura cæmeteria esse noscuntur, quæ quatenus sibi cohærentia, varie tamen medio sejunguntur;* adeoque cum dictæ Ecclesiæ sint sejunctæ parietibus [illegible] tres Ecclesiæ censentur, ac proinde [illegible] non sequitur, quod polluantur aliæ. No[illegible] impeditur tal[illegible] Ecclesiarum pluralitas per hoc, quod [illegible] tam detur aditus, quia vere sunt distincta vasa.

590 Idem sequitur di[illegible] de [illegible] tura est subtus aliam; sunt namque sejunctæ pariete medio, nempe fornice, qui quidem secundum faciem superiorem, est interior uni vasi, respectu cujus habet rationem soli, & secundum [illegible] est interior [illegible] teri vasi, respectu cujus habet rationem tecti, taliter ut sit [illegible] materialiter, diversus for[illegible] formalem prudentum æstimationem [illegible] sli uendum diversa.

DE RECONCILIATIONE ECCLESIÆ.

591 ECclesia polluta est reconcilianda. Si sit benedicta, eam [illegible] potest simplex Sacerdos aqua a se benedicta, utendo formula Ritualis Romani.

592 Si sit consecrata (qualis censetur, si constet ex fama publica, aliqua scriptura authentica, vel si celebretur festum Dedicationis, aut si adsint [illegible], seu Cruces consuetæ affigi in Dedicatione) tunc est reconcilianda ab Episcopo [illegible]

[illegible]

sunt proprias [illegible] is consecratas in casu pollutionis reconciliare ex privil. Leonis X. Bulla 6. apud Rodr. Debent tamen adhibere aquam ab Episcopo proprio benedictam, si ille non distet per duas dietas, videlicet per quadraginta milliaria. Si vero ille tic distet, uti possunt aqua ab ipso Prælato regulari benedicta. Si Episcopus existat intra [illegible], distet tamen, ut pra, a loco, ubi violatio accidit, censetur distans, licet sit ibi ejus V[illegible]rius, 1. quia Vicarius non potest: Ex num. 592. 2. quia ali[illegible] s nunquam [illegible] set casus de usu privilegii.

[illegible]

tam consecrandam, esset sufficiens ad eam non consecratam consecrandam. Secundo, quia est jure præscriptum, quod si pollutio contingat incœpto Canone, sed ante consecrationem, Sacerdos debeat Missam prosequi, & perficere: ut in *tom. 3. num. 220.* & tamen Ecclesia non reconciliatur, ut decidunt Sacri Canones, licet Sacrificium, & consecratio sint post violationem. Tertio, quia in Ecclesia violata potest de licentia Episcopi in casu necessitatis celebrari; & tamen [illegible] est ut postea reconcilietur.

595 Non obstat fundamentum opinionis oppositæ, eund[illegible] per sacrificium nedum benedicuntur velles non benedictæ, sed consecrantur patena, & calix non consecrata, in quibus sacra unctio requiritur, quatenus sacrificium æquivalenter, imo eminenter unctionem continet; namque sacrificio non habetur facere ille contactus cum Ecclesia, qualis in vestibus, patena, & calice.

596 Qui celebrat in Ecclesia polluta, artegam tenere licitum, nullam censuram, aut irregularitatem incurrit; quia nulla est expressa in jure.

597 Peccat tamen mortaliter, nisi excuset necessitas; in casu enim necessitatis, puta si die festo non suppeteret populo alia Ecclesia, in qua posset Missam audire; vel si mane, cum in aliqua Ecclesia celebratur festum solemne, homicidium contingeret; tunc posse de licentia Episcopi ibi celebrari. Imo licentia non esset necessaria, si opportuno tempore ad Episcopum recursus fieri non posset. Tambur. *cit. lib. 4. c. 6. §. 3. num. 1.*

QUÆRES I.

[illegible] *Ecclesia fuit violata per sepulturam excommunicati vitandi. Quid agendum?*

DIco, ejus corpus esse exhumandum, & extra Ecclesiam projiciendum; si tamen possit discerni; aliter esse tolerandum, ex c. *sacris, de sepult.* & locus ipse est reconciliandus, uti supra.

590 Ipsi vero, qui scienter, & temere hujusmodi excommunicatum in Ecclesia, aut Cœmeterio sepeliunt, sunt ipso facto excommunicati in *Clem. Eos qui, l. 5. tit. 7. de sepultura*; minime, si id faciunt ignoranter, etiam ignorantia culpabili crassa; quia jus scientiam, & præsumptionem exposcit: v. *tom. 2. num. 375.*

QUÆRES II.

600 *An hujusmodi excommunicationem incurrant, nedum eum physice sepelientes, verum etiam mandantes, consulentes, aut favorem dantes ad sepeliendum?*

NEgat Cajet. apud Donatum *tr. 4. ar. 9. q. 38. n. 6.* quia jus solum loquitur de sepelientibus, & cum sit pœnale, non debet extendi ad casus non expressos.

Resp. Affirmative, Donatus *cit. n. 7.* & Suarez *cum Glossa in Clem. 1. de sepul.* quia nomine sepelientium veniunt etiam mandantes, &c. namcum sint causa influentes in actum sepelitionis, dicuntur sepelire.

601 Secundo, quia aliàs lex pœnalis esset inutilis, & ludibrio exposita. Esset inutilis, quia talis lex est edita, ut pœna spirituali terreat, & coerceat ab hujusmodi excessu; qui non impeditur, si pœna solum afficeret vilem ministrum, qui aliud non intendit, nisi mercedem sui ministerii, & non principales ipsos, qui id mandant, consulunt, &c. quique de fulmine legis non curarent: imo illud deriderent, cum non eos feriret, & ita esset ludibrio. Unde ratio illius oppositum est vera, quando finis legis non cuit, nec inutilis redditur.

602 Verum tamen est, non comprehendi eos, qui tantum cœmiterium funus, cantant, ut in talia deferunt, & similes, atque illi, qui cadaver suis humeris ad Ecclesiam deferunt, si non deferant sepulturæ, nec operiant terra, aut mandent operiri; quia non dicuntur sepelire.

De sacrilegio, pollutione, & reconciliatione, agunt Scotus *in 4. dist. 17. qu. unic. Litt. N.* Mastrius *dis. 11. num. 35.* Horat. *tom. 2. p. 225.* Jo. de la Cruz *par. 349. 369.* Tamburin. *tom. 1. lib. 2. cap. 6. § 3. lib. 7. cap. 2. §. 1. & in meth. Celebrat. Miss. lib. 1. & 3.* Busemb. *lib. 3. tract. 1. cap. 2. d. 2.* Donatus *citat.* Petr. Rodr. Miranda *sub tit. Benedictio Ecclesiæ. Sacrilegium*, Cie[illegible]

IMMUNITAS ECCLESIASTICA

603 EST *exemptio ab oneribus sæcularibus.*

604 Est triplex, *Localis*, quæ Ecclesiis, & aliis locis Ecclesiasticis competit; *Realis*, quæ rebus, seu bonis ad Ecclesiam, aut Clericos pertinentibus; & *Personalis*, quæ ipsis personis Ecclesiasticis competit.

IMMUNITAS LOCALIS

605 DUo continet jura. Primum est *Jus immunitatis ab actionibus prophanis, & sæcularibus, & loci sanctitati repugnantibus*; quod est de jure non solum canonico, & civil., sed etiam divino, ex pluribus Sacr. Script. locis, maxime Matth. 21. ubi Christus *Cœpit ejicere vendentes, & ementes in templo: & dicebat eis: Nonne scriptum est, quia domus mea domus orationis vocabitur omnibus gentibus? vos autem fecistis eam speluncam latronum.*

606 Hac immunitate gaudent Ecclesiæ consecratæ, benedictæ, cœmeteria, & oratoria in ædibus privatis, aut agris, ab Episcopo ad divinum cultum deputata.

607 Actiones, quæ ibi prohibentur, sunt lites, & causæ sæculares, maxime sanguinis, & pœnæ corporales, negociationes, fœda colloquia, publica communitatum laicorum concilia, & de rebus temporalibus, ludi theatrales prophani, comœdiæ, c. *Cum decorum 12. de vita, & honest. Cleric.* convivia, & similia, *cap. Nec operrtet 5. c. Nullus 6. dist. 42.* Hinc, si aliquod judicium laicale, criminale, aut civile in Ecclesia agatur, nullum est, & invalidum: *ex c. Decet 2. de Eccl. Immunit. in 6.*

Insuper Ecclesia non debet incastellari ad offensam; potest vero ad defensam, ut bona defendantur a malis. Hinc non peccant, qui tempore hostilitatis, non valentes alia via se tutos reddere, ad Ecclesias confugiunt, & ibi fortificantur. Adverte *num. 14. vid. num. 613.*

608 Secundum est, *Jus Asyli, & refugii*, quo gaudent loca sacra, ut rei ad ea confugientes, non possint per vim extrahi.

IMMUNITAS ASYLI, ET REFUGII

609 EST solum de jure humano, canonico, & civili, maxime ex titulo tit. *de his, qui fugiunt ad Ecclesiam.* Est enim hic sermo de Immunitate Ecclesiastica, & Canonica, minime de Politica, & Civili, qua gaudent Palatia Principum, & Oratorum, juxta consuetudinem Regionum.

LOCA, QUÆ GAUDENT,

610 SUnt Ecclesiæ omnes auctoritate Episcopi constructæ, etiam si non sit ibi Eucharistia, etsi non sint perfectæ, sed inceptæ, violatæ, interdictæ, dirutæ, sed cum spe reædificationis; Cœmeteria, Monasteria, Religiosorum, & dictorum sacrorum locorum, Sacristiæ, tecta, campanilia, horti, viridaria, infirmariæ, portæ, scalæ, & similia loca, locis sacris contigua; ut in *num. 534.*

611 Gaudent infirmariæ Religiosorum sejunctæ, & granciæ, seu hospitia, in quibus servatur Clausura; quia sunt loca religiosa, & veluti pars Conventus, & Monasterii membra, Capellæ rurales Religiosorum. Minime Villæ, quas detinent recreationis causa, & domus, in quibus ad tempus morantur, & non servatur Clausura, etiam si Ecclesiam vicinam, ubi celebrent, habeant.

Ecclesia tempore belli incastellata ad offensam non gaudet, Alatius *par. 200. num. 9.*

612 Gaudent Palatia Episcoporum, ex Conc. Aurel. *in c. In constituimus 17. quæst. 4.* quia immunitas est concessa dignitati Episcopali; nam ibi nulla fit distinctio de Palatiis sitis intra, vel extra quadraginta passus

[illegible] Ecclesia diceret [illegible] minimate gauderet, [illegible]

[illegible] alibus Ecclesiæ minime, [illegible] ratea haberet; quatenus [illegible] mutor precendentis fideli [illegible] rectur esse, & inde gaudeveles apprehenderet.

[illegible] ens Oblatum Sanctum, aut [illegible] i rum Cœna & stola poll [illegible] ndum tredie.

[illegible] ndum confugit Eucharistia se immisceat, & per [illegible] t. Obi subiciuntur [illegible] ar. Quæ d. Tanto [illegible] est Sanctissimum [illegible] Nam sacrificium [illegible]

[illegible] *ve conjugem vel Sacer-*

[illegible]

Nomine *proximi* venit etiam infidelis, [illegible] quem ex præcepto divino tenemur diligere: [illegible] & num. 404.

645 Qui inimicum incautum, aut a tergo vel dormientem occidit, non est proditor, sed potius traditor: unde non excipitur: v. num. 665.

646 Proditor est, & inde excipitur, qui sub facie amicitiæ potum, aut cibum offerens, aut ministrans, venenum præbet, & occidit. Ex Declar. S. C. 3. Dec. 1632. apud Dianam p. 6. tr. 3. de Immunit. res. 12.

647 Proditor est, & inde excipitur, qui inimicum per insidias occidit, post fidejussionem datam de illo non occidendo, aut post reconciliationem factam per osculum, tactus manuum, per comestionem simul data opera, per munera, aut litteras familiares sibi mutuo missas, aut [illegible] familiaritatem inter se habitam, quia ille post [reconc]iliationem erat tutus, & præcavere non poterat. Tanc. citat. num. 21. contra Dianam part. 4. tract. 1. resol. 34. dicentem, quod inimicus reconciliatus semper est inimicus; cujus opinio sua probabilitate non caret, maxime cum pro ea sit illud Eccles. 12. *Non credas inimico tuo in æternum, &c. In labiis suis indulcat inimicus, & in corde suo insidiatur, ut subvertat te in foveam.*

Hi tamen, qui volunt ad proditorium requiri, quod non præcesserit rancor, & inimicitia, exposcunt, quod rancor talis esse debeat, quo quis possit prudenter dubitare, quod alius sit paratus mortem inferre. Unde docent, a proditorio non excusare, si rancor fuit levis, qualis inter amicissimos sæpe solet contingere.

648 Proditor est, & inde excipitur, qui puerum munusculis allicit, & postea occidit, & absolute, qui alienum puerum occidit; quia vere occidit hominem omnino incautum, qui præcavere non poterat, quique [illegible] inimicitiæ incapax.

649 Eadem ratione idem docet Tanc. cit. num. a[illegible] de procurante abortum fœtus animati, effectu sec[uto]. Contra Dianam part. 3. resol. 72.

650 Non excipitur a Greg. mandans, aut co[nsu]lens; quia tantum moraliter, [illegible] seu hominum existimatione dic[illegible] physice, & ex natura rei: v. n. [illegible].

651 Non excipiuntur associantes, etiam si ver[e] occidere volenti [illegible] animosiorem reddant, dummodo [illegible] impediant, quod occidendus [illegible] est potens, & ipsi non faci[illegible] unum cum oc[illegible]

652 Si vero omnes ex compacto proditorie aggrediantur, quamvis unus ab aliis se elongans occidat, omnes sunt proditores. Similiter, si plures conveniant, & sub colore amicitiæ occidant, quamvis unus solus ictum infligat, & alii excubias faciant, aut defensorum accessum impediant, omnes sunt proditorie occisores, & a Greg. excluduntur; quia stante compacto omnes aggrediuntur, physice adjuvant, faciunt unum cum occisore, atque inde vere, & physice, non sola juris fictione, occisores dicuntur. Ad differentiam eorum, qui non ex compacto, sed ex rixa digladiantur; tunc namque solus, qui ictum dedit, dicitur occisor, & pœna ordinaria punitur.

Hinc a Gregor. excipitur, qui adjuvat, tenendo occidendum, ei timorem stricto gladio incutiendo, aut ne se defendat impediendo.

653 Non excipitur autem, sed gaudet, qui arma præbet volenti proditorie occidere, cum valde remote concurrit, Tanc. cit. num. 25.

654 Quinto. *Assassini*. Assassinus est, qui aliquem pecunia, aut alio pretio æstimabili conducit ad alium occidendum, & qui sic conductus alium incautum oc[cidit]. Unde assassinus est non solum mandans, sed etiam [ma]ndatarius, Com. contra aliquos. Sufficit, quod pretium sit acceptatum, licet non datum. Requiritur autem, quod sit datum pro occisione; secus, [illegible] solis itineris, armorum, &c. Et quod mors sit secuta.

Assassinium est, si mandans promittat mandatario officium aliquod intercedere, si adsit moralis certitudo consequendi, Tanc. cit. num. 36. contra Dianam; quia parum refert, quod pendeat ab alterius voluntate, dum est res pretio æstimabilis.

655 Assassini sunt adjuvantes principalem assassinum, etiam si mercedem non acceperint, quia faciunt unum cum illo: ut in num. 651.

656 Assassinus non erit, qui alium incautum occidit, ex precibus, aut solo alterius mandato, nullo intercedente pretio, vel ut ei gratum faciat, aut spe lucri. Mediator non est assassinus.

657 Sexto. *Hæresis rei* sunt hæretici formales, aut vehementer suspecti de hæresi. Hi tamen, si ob alia delicta non excepta ad Ecclesiam confugiant, immunitate gaudent quantum ad illa, ex num. 661.

Qui furatur pyxidem cum particulis consecratis, non gaudet immunitate: quia hoc delictum sapit speciem hæresis; vid. num. 672.

658. Septimo. *Læsæ Majestatis in personam Principis rei*. Nomine Principis veniunt Principes supremi, puta Reges, & alii, qui in temporalibus alium superiorem non agnoscunt, ut plures Italiæ Principes, minime pure titulari.

659 Peregrinus apud Dianam vult venire Cardinales quia computantur inter Reges contra Farinacium.

660 Non veniunt Proreges, fratres, & uxores Regum, nisi sint Reginæ in capite, puta ex morte Regis, seu successione.

[illegible] sunt casus excepti. Quamvis autem per jus civile alii sint excepti, puta homicidæ, adulteri, raptores virginum, &c. de illis non est curandum; quia jus [illegible] per jus Canonicum; unde solum standum est casibus per sacros Canones exceptis, qui sunt taxati septem, quos Gregor. XIV. in sua Bulla ex[illegible], ad exclusionem casuum a jure civili vel consi[illegible] & quovis usu in con[illegible] [illegible]rum: expresse prohibens, ut non possi[illegible] [illegible] extensio ad alios excipiendos casus: *Ex identitate* [illegible] *majoritate rationis*. Exceptio autem firmat regulam in contrarium. Unde Bulla Gregor. tollit omnem consuetudinem etiam immemorabilem contra formam ab ipso præscriptam.

662 Hinc immunitate gaudent exules, proscripti, seu banniti, etiam capitaliter, nisi sint banniti ob delictum exceptum: Monetarii: Negantes tributa Regi: Ejus oratores occidentes: Ejusdem statuas evertentes: [illegible] Rege [illegible] tarit: Appellantes ad futurum Concilium contra Papam: Qui rebellionem patrat contra [illegible] Provinciam sui Regis. Hi namque, [illegible] sint rebelles, & committant enorme crimen læsæ Majestatis, adeoque puniantur morte, non committunt casum exceptum quoad immunitatem.

Qu[illegible] enim crimen læsæ Majestatis antea non erat a Jure Canonico [illegible] [im]munitate privat, qui immediate, & directe Principem offendunt, & injuria afficiunt, uti esset ejus personam occidendo, verberando, aut alia actione positi[illegible] eos, qui mediate, & indirecte, quatenus scilicet offendunt, & injuria afficiunt ea, quæ ad Principem spectant. Hinc studiose Gregor. casum rebel[illegible] [illegible] expressit non su[illegible] is verbis: *Læsæ Majestatis in Principem rei* [illegible] *sonam Principis rei*. Ita Diana part. 8. tract. 1. res. 18. Tanc. tom. 3. tract. 1. lib. 4. disp. 8. n. 42.

[illegible] 42 ait, probabile esse, traditorem [illegible] [illegible], & expellendo præsentem legitimum, non gaudere immunitate; cum possit proprie dici committere crimen læsæ Majestatis directe in personam ipsa[illegible] [illegible] etsi personam non offendat, illum occidendo, mutilando; offendit tamen immediate in sede ipsa, e solio dejiciendo; & sic tutum est, hunc posse immunitate privari. Denique Tanc. cit. nu. 42. Diana p. 2. tr. 1. res. 7. & Com. volunt, Reum læsæ Majesta-

tis

tis debere esse subditum ratione originis vel domicilii.

664 Gaudet, qui e carcere, e triremibus, aut e manibus satellitum, etiam post sententiam, & dum ad mortem ducitur, vi, arte, dolo, aut quovis modo fugit, & ad Ecclesiam, aut Cœmeterium confugit, si non sit damnatus ob aliquod delictum exceptum; quia talis casus supra non est de exceptis. Nec iste hodie dicitur [illegible] pœnæ, ex auth. sed hodie, C. de donat.

Quod est verum, etiam si ille detentus in carcere licentiam exeundi obtinuerit, sub juramento de redeundo; quia fides data privilegium immunitatis non tollit. Diana p. 6. tr. 1. res. 26. Tanc. cit. n. 38. contra Sylvestrum. ver. Carcer, Ferreth. de immunit. num 31. Alexium pag. 100. num. 10. & alios.

665 Gaudet, qui alium occidit per insidias, & appostate, nisi concurrant circumstantiæ proditoris, aut assassinii: a n. 645. ad 647. & a n. 654. ad 656.

666 Dices illud Exodi 21. 14. *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab Altari meo evelles eum, ut moriatur*. Idem habetur Deuteronomii 19. 11. [illegible]

667 Pro responsione doctissime præmittit Tancredi cit. n. 32. Jus Divinum, seu legem veterem continere præcepta triplicis generis, Moralia, Cæremonialia, & Judicialia, ex Deuter. *Hæc sunt præcepta, & cæremoniæ, atque judicia.*

668 Moralia, sunt præcepta Decalogi, quæ spectant ad legem naturalem, quæ proinde remanserunt in lege Evangelica.

669 Cæremonialia, continent ea, quæ proxime ad Dei cultum spectant, ut præcepta sacrificiorum, & modi sacrificandi. Judicialia, quæ ad regimen Reipublicæ, & justitiam inter proximos servandam, edita fuerunt.

670 De fide autem est, legem veterem per mortem Christi mortuam esse, & se latè non solum quoad cæremonialia (secundum quæ ulterius est mortifera, cum mortale sit illis uti) verum etiam quoad judicialia, ex illo Pauli ad Hebr. 7. *Translato Sacerdotio, necesse est ut & legis translatio fiat.*

671 Relatum vero præceptum Exodi non est morale; quia non est per se malum, & jure naturæ prohibitum, in tali casu extrahere Reum ab Altari; alinquin esset immutabile, & Jus Canonicum non posset non habere pro excepto: Nec posset Pontifex ad petitionem Regum concedere gratiam immunitatis [illegible].

Constat ex ipso textu; nam Exodi 20. dedit primo loco Deus Moysi præcepta moralia; ibidem, sed secundo loco, cap. 21. cit. præcepta judicialia, unde initium cap. 21. est *Hæc sunt judicia, quæ propones eis*; quorum unum est relatum de insidiose, seu appostate occidente.

Concluditur, dictum præceptum nunc non obligare, ut divinum, & legis veteris, quod est de fide. Nec ex Evangelio, quia in Evangelio Christus solum tradit præcepta positiva fidei, & Sacramentorum, non alia. Nec ex Jure Canonico, quia Jus Canonicum potius illud excludit, ex n. 661. adeoque nullo modo obligat.

672 Vulnerantes, & offendentes Ministros S. Officii gaudent immunitate, si id faciant non in odium fidei, seu ut faveant hæresi, cujus sunt Rei; sed ob aliam causam, puta ad evadendam pœnam, ratione inimicitiæ cum ministro, rationæ consanguinitatis, aut amicitiæ cum persona hæretica, vel alterius privati finis: quia talis casus non est hæresis, ac proinde non est a Gregor. exceptus, juxta dicta num. 661.

Quod si comprehendatur id fecisse in odium fidei, hoc est ob hæresim, cujus sint Rei, tunc non gaudent, non quidem ob delictum vulnerationis; quia vulneratio non est hæresis, ac proinde non est de exceptis; sed ob ipsam hæresim cujus comprehenduntur Rei, quæ est de exceptis.

673 Gaudent negotiatores falliti; quia tales decoctores a S. Pio V. publicis latronibus æquiparentur, quatenus ex pecuniis, & rebus alienis negotiantes, & opipare viventes, tandem decocti ad Ecclesiam confugientes, creditores omnes falluni cum maximo Reipublicæ damno: non sunt tamen proprie publici latrones: ac proinde non sunt immunitate privandi, cum pœnæ non sunt extendendæ ad delicta similia, maxime in casu, de quo num. 661.

674 Et universaliter gaudent, qui ad Ecclesiam confugiunt pro debito civili; cum hi non sunt excepti. Diana p. 3. tr. 1. res. 17. Tanc. citat. qui tamen addunt, quod debitores fraudulenti non debent diu intra Ecclesiam tolerari, sed ab ea sunt ejiciendi: ita Sac. Congr. in una Baren. 12. Martii 1600. Insuper Sac. Congr. Episc. decrevit, quod bona ab eis ad Ecclesias in præjudicium creditorum transportata sint consignanda Judici sæculari, ut ea creditoribus tradant.

675 Eadem ratione gaudent portores, qui vectigalia, aut gabellas Principis defraudaverint, quantum ad delictum defraudationis: sed non gaudent ipsa bona defraudata, seu Principi, fisco, aut gabellario debita.

676 Denique non erit abs re referre, quod advertit Tanc. citat. n. 81.

Advertat, non esse negandum, posse casum evenire in quo videtur jure defensionis naturalis esse licitum. Reum, alias per Gregor. gaudentem immunitate, capere in Ecclesia, & punire, si ita bono communi expediret, nec esset alia via evadendi, & non esset recursus ad Pontificem: sed talis casus magna indiget discussione, an talis revera sit: subditi tamen, quando vident Principes timoratæ conscientiæ & pios sic procedere, debent existimare magna discussione id facere, nec temere eos judicare. v. num. 789.

677 Insuper, Reus, si dum in Ecclesia moratur, ibi stantes aliquod delictum, etiam non exceptum, v. gr. furtum, aut stuprum committerent, ab Episcopo carcerari posse, & puniri, docet Clericatus c. 31. n. 41.

PERSONÆ, QUÆ GAUDENT IMMUNITATE REFUGII.

678 SUnt omnes Fideles, etiam excommunicati, suspensi, aut ab ingressu Ecclesiæ interdicti, Diana p. 6. tr. 1. res. 20. contra Filium; quia ut recte ait Diana; *Censura interdicti non inducit privationem hujus privilegii, nec privat ab ingressu materialis Ecclesiæ, sed formalis: videlicet ab ingressu in ordine ad audienda divina Officia.*

679 Item, gaudent Infideles omnes, hæretici (licet non ob hæresim: ut in num. 657.) Judæi, Pagani, &c. quia privilegium immunitatis non est concessum intuitu personarum, sed locorum sacrorum, ob reverentiam, & honorem, qui divino cultui debetur: ex quo fit, ut non possit reus privilegio immunitatis renunciare.

680 Servus, si fugiat a domino ad Ecclesiam, non defenditur ab Ecclesia, cum ejus possessio, & dominium sit penes dominum: sed est reddendus domino, præstito ab eo juramento, seu cautione de impunitate. cap. *Id constituimus* 17. q. 4. & c. *Inter alia de immunit.* Si vero fugiat a Judice ob aliquod patratum delictum non exceptum, gaudet, uti cæteri liberi.

681 Clerici gaudent, ita ut non possint per Judicem proprium vi ab Ecclesia extrahi, nisi in casibus exceptis. *Ex Decr. Sac. Congr. Episcop. in una Tarasonen. 10. Januar.* 1617. quo declaratum fuit, gaudere immunitate Clericos, qui post delicta patrata ad Ecclesiam confugiunt.

Item Sacr. Congr. 17. Augusti 1618. decrevit non posse Clericos ab Ecclesia extrahi, præterquam in casibus degradatione dignis, si secus [illegible]. Unde non est amplius tenenda [illegible] Abbatis; ita Diana p. 6. tr. 1. [illegible]

Denique Pignatelli tom. 1. c[illegible] 176. n. 4. testatur se fuisse a S. Congr. decisum [illegible] Maceratensi Immunitatis, die 23. Maji 1665.

Ratio est, quia privilegium immunitatis quoad refugium, *ex num. 688.* est concessum directe locis sacris, aut religiosis, adeoque suffragatur cuilibet in loco sacro, aut religioso es ſenti, sive Clericus sit, sive laicus. Et ajunt Clerici pejoris esse conditionis, quam Pagani, & Judæi. Insuper locus sacer injuria afficitur, sive Ecclesiasticus, sive secularis ab illo extrahatur.

682 Religiosi pariter, si de inquant extra aut in gregario Monasterio, gaudent, si confutiani ad Ecclesias, tam aliorum, quam propriæ, & ad Monasteria aliorum Regularium: non gaudent autem intra propria Monasteria, Diana *p. 10. tr. 14. resp. 30.* Barb. *resp. 1. nu. 18.* Pellizz. *de Monial. cap. 9. num. 11.* qui idem docet de Monialibus, & quibus editur dis, similiter, quod gaudeant immunitate in propria Ecclesia, non sic intra suum Monasterium. Hinc gaudet Religiosus, sic cæteris fugiens, ad propriam Ecclesiam, aut ad cæsorum Monasteria confugiat. Idem docet Bard. *de Religiosis Apostatis.* Idem Diana *p. 1. tr. 1. resp. 24.*

683 Ratio primi est eadem, quæ de Clericis. Ratio secundi est, ne Religiosorum delicta impunita remaneant; si enim Iuorum Monasteriorum immunitate gaudeant, nunquam possent capi, carceribus reconciliari, & punici, cum Monasterium sit eorum perpetuum domicilium: quod est fundamentum opinionis Abbatis negantis Clericis & Religiosis immunitatem, quod absurdum vitatur immunitatem concedendo intra propriam, & aliorum Ecclesiæ, atque etiam intra exteriorem Monasteri a.

Sic namque ex una parte servatur immunitas loci sacri quoad Clericos, & Religiosos, & ex alia datur locus Prælatis Regularibus sine violatione immunitatis punicendi subditos delinquentes in proprio Monasterio, insuper ne uno ad aliud arctius ad pœnam quendam transferendi. Eo maxime, quia hoc permittit Canon, *cap. qui peccat 23. quæst. 4.*

684 Par est absque violatione immunitatis posse Episcopum Clericos sibi subditos, in eodem sio Palatio ad quod adducti, aut sponte accesserunt, atque etiam in eodem loco, qui est eorum domicilium, carcerare, punire, &c.

Quartum autem ad Religiosos Apostatas accidendo cili quod Clericos, & Religiosos, & ex alio

Primo Esdræ 7. Artaxerxes Rex gentilis ad favorem Sacerdotum, & Ministrorum Templi Dei Israel, Decretum immunitatis edidit: *Vobis quoque (tu simple, Custodibus, & Gubernatoribus) omnes fecimus de universis Sacerdotibus, & Levitis, & Cantoribus, & Janitoribus, Nathinæis, & Ministris domus Dei hujus, ut vectigal, & tributum, & annonas non habeant potestatem imponendi super eos.*

Denique ex verbis Christi, Matth. 17. *Quid tibi videtur Simon? Reges terræ a quibus accipiunt tributum, vel census? a filiis suis, an ab alienis? & ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Jesus: Ergo liberi sunt filii. Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum, & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore ejus invenies staterem: illum sumens, da eis pro me, & te.*

714 Demum: Violantes immunitatem Ecclesiasticam reveri coalita bona secundi, aut primi generis, incidunt in Excommunicationem Bullæ Cœnæ, §. 17. latam: contra vero bona secundi, aut tertii decretis, in excommunicationem Cœnæ, §. 18. & 19. latam: *vid. num. 705. ad 711.*

IMMUNITATE REALI

715 Gaudent Clerici in Sacris, licet excommunicati, suspensi, interdicti, irregulares, aut verbaliter degradati; quia licet per hæ sententias Clericorum non amittant, nec privilegium immunitatis amittunt.

716 Clerici in Minoribus, aut in primæ tonsura constituti, certum est, quod gaudeant, si habeant conditiones Tridenti. *de num. 712.* De aliis vero, qui eas non habent, quamvis plures negent, probabilius est, quod gaudeant; quia (ut rite advertit Pithing *lib. 1. tract. 49. §. 6.*) Tridenti. eas conditiones requirit pro privilegio fori.

717 Conjugati vero in nostra Ecclesia Latina non gaudent, *c. nuper de Cler. Conjug. in 6. ut in n. 714.*

718 De colonis, & emphyteutis, sic recte discurrit Pithing *citat.*

„ Ad colonos quod attinet, & emphyteutas Laicos, qui Ecclesiarum agros cloccatos colunt, utrum immunes sint a tributis, & gabellis per Principes Seculares impositis; de emphyteutis quidem dicendum est, qui Ecclesiæ fundos, & prædia in emphyteusim ab Ecclesia obtinent, quod ad solvenda onera, quæ ratione istorum fructuum imponuntur, obligentur: sunt enim dominium utile istorum fundorum, ratione cujus onera talia imponuntur, rorum ad illos pertineat; ac perinde emphyteuta fideicis in justificatum imponenti tributa, consequenter ad hæc obligantur. Inter colonos vero distinguendum est, utrum sint hi scilicet coloni adscriptitii, qui terræ tali colendæ in perpetuum sunt adscripti, ita ut recedere non possint; vel utrum sint coloni partiarii, ita ut certa pars fructuum ad illos, & certa alia ad Ecclesiam pertineat: priioris status coloni immunes sunt a solvendis tributis oneribus ex fundis Ecclesiæ, quos colunt, cum omne dominium utile ad Ecclesiam, vel Clericos pertineat: certa tantum pensione colonis tributis in laboris mercedem soluta: posteriores tamen coloni, quoad partem quidem, quæ tota Ecclesiæ est, immunes sunt ab oneribus tributis, ne Ecclesia onerari videatur: non tamen immunes sunt quoad eam partem, quæ ipsorum propria est; cum enim personæ tales sint laicæ, laicæ jurisdictioni subjectæ, *de rebus* dominium mantis talis ad illos pertineat, ne Ecclesia hujusmodi tributis gravetur, non videtur, ex quo caste, aut sure ab oneribus laicalibus videantur immunes.

IMMUNITAS PERSONALIS

719 Et, quæ Clericis [illegible] *fol. 25 de reform. cap. 20. sess. num. 624. & 714.*

720 Hæc immunitas ires pare effectus

721 Primus est quod Clerici sint exempti a tributo Capitationis, videlicet tributo reali, quod imponitur super [illegible] & sic obligari non possunt ad solvendas [illegible] quæ a Principe secular imponuntur [illegible] fidelitis. Habetur ex jurisdictione *num. 716. relata;*

[illegible] quod Clerici sint exempti ab onere munerum personalium, *ex capit. Ecclesiastica 6. 12 quæst. 2.* Mudera personalia alia sint laedia, ut [illegible] *Pertinent. 2. de Immunit.*) Nec obligari possunt ad hospitandos milites in suis domibus, etiam patrimonialibus. Pithing *in tomo. lib.* [illegible]

[illegible] quasi tutelas, aut curatelas confiscitur alicus ratione administrationis Ecclesiastice ratione sui officii redeat [illegible]

723 Violantes immunitatem personalem quoad dona prædicta effectus, incidunt in excommunicationem Cœnæ, §. 18. & 19. *latam.*

[illegible] quæ [illegible] in favorem totius ordinis Ecclesiastici, *ex cap. Si diligenti 12. de foro compet.* adeoque a Pertona [illegible] renunciari non potest, *ex eodem cap. vers. n.*

[illegible] Cœnæ, §. 15. *latam*

728 Hoc tamen ex intelligendum, quando Clericus [illegible] ulari, quia in [illegible] a separabili fortius delicti, non [illegible] det privilegio sui fori, *l. Si quæs.* [illegible] *tit.* Si vero causa sit inseparabilis, [illegible] coram Judice Ecclesiastico conveniendus: cuia minor [illegible] pœnis potius reali debet a magis digno [illegible] verso. Ita Pichetus *lib. 2. tit. 11. de Immunit. n.* [illegible]

PRIVILEGIO FORI GAUDENT

731 Clerici Sacris Ordinibus insaniti

732 [illegible] gaudent Clericus primæ tonsuræ initiatus, aut reliqui in Minoribus constituti: *Nisi beneficium Ecclesiasticum habeat, aut Clericalem habit-*

[illegible] *Pertinent. 2. de Immunit.*) Nec obligari possunt ad hospitandos milites in suis domibus, etiam patrimonialibus. Pithing *in tomo. lib.* [illegible]

[illegible] quasi tutelas, aut curatelas confiscitur alicus ratione administrationis Ecclesiastice ratione sui officii redeat [illegible]

723 Violantes immunitatem personalem quoad dona prædicta effectus, incidunt in excommunicationem Cœnæ, §. 18. & 19. *latam.*

[illegible] quæ [illegible] in favorem totius ordinis Ecclesiastici, *ex cap. Si diligenti 12. de foro compet.* adeoque a Pertona [illegible] renunciari non potest, *ex eodem cap. vers. n.*

[illegible] Cœnæ, §. 15. *latam*

728 Hoc tamen ex intelligendum, quando Clericus [illegible] ulari, quia in [illegible] a separabili fortius delicti, non [illegible] det privilegio sui fori, *l. Si quæs.* [illegible] *tit.* Si vero causa sit inseparabilis, [illegible] coram Judice Ecclesiastico conveniendus: cuia minor [illegible] pœnis potius reali debet a magis digno [illegible] verso. Ita Pichetus *lib. 2. tit. 11. de Immunit. n.* [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

QUÆSTIO VI.

ARTICULUS.

ABSOLUTIO.

QUÆSTIO.

UNIVERSIDAD DE NUEVO LEÓN
AL PATRIMONIO

797 Secundo venit tributum, & pensio de solvenda annuo, aut media annuo super officiis, & muneribus concessis a Principe.

798 Angaria autem, & Perangaria non sunt sejunganda inter gabellas, quia sunt injustæ: sunt *Onera injusta ad onus terræ personale, aut mixta [illegible] laboris personalis, & munere aliqua professionis*: [illegible] ex illi onus mere personale, Perangaria onus mi[illegible]

799 Ex parte *Causæ formalis* pro justitia requ[illegible] ut reverter proportio tam satisfactorum inter le[illegible]

794 quam ad vites Regni; nam si vires Reg[illegible] sufficiunt, injusta est gabella; & si vassalli sint plus æquo gravati, tenetur in conscientia Princeps gabellas m[illegible]

800 Ex parte *causæ finalis* requiritur justa causa, nimirum publica necessitas, & communis utilitas, *ut ex n. 798.* Sine justa causa non potest Princeps gabellas imponere; alias peccat, & ad restitutionem tenetur.

801 Si gabella sit imposita ob determinatam finem, eo cessante continuari non potest, nisi inter alia æqualis necessitas; quia tunc commutatur materia. Mendo *cit. n. 7. vid. num. 822.*

Pro quantitate gabellæ non potest certa regula tradi, sed ex temerenda arbitrio boni, & periti [illegible], qui attendere debet necessitatem, & proportionem, juxta superius dicta; adeoque Principes non debent gabellas imponere sine maturo timoratorum, & peritorum Theologorum, ac Jurisperitorum consilio.

802 Diana *part. 1. tr. 2. ref. 132.* tenet non esse injustam gabellam, si excedat octavam partem valoris rei, dummodo cæteræ conditiones concurrant.

Rite autem de justitia gabellæ dubitat Cerseiceus cum aliis apud Dianam *cit.* si excedat octavam partem valoris rei; est namque excessus. Cui favet *lex de Prestatione, C. de vectigalibus*, talem excessum prohibens.

Et quamvis dicta lex valeat pro Regnis Imperio subjectis (ut ait Diana) potest alia interire pro exemplo.

Et quidem in nostra Urbe Pontifici exactis est, & præsertim, ut pro gabella solvatur decima pars, & aliquando minus valoris currentis rei, cum metetum; pro qualibet namque uncia valoris currentis ei solvitur pro gabella rateni duo, grana decem, & novem, & duæ partes grani, videlicet, tarenus unus, & quatuor partes grani pro ratione Regia Capsæ; grana octo, & octo, & quatuor partes grani, pro ratione Regiæ Doganæ; & tarenus unus pro gabella novi impositi.

Hoc pacto ut plurium locorum cives firi immunes a portione gabellæ granorum decem, & octo, & quatuor partium grani spectandi ad Regiam Doganam; tales sunt Cives Urbis Panormi, & quamplurium locorum, qui solum alias duas portiones tarenorum duorum, & quatuor partium grani solvere tenentur pro qualibet uncia valoris mercis. Aliorum vero locorum cives solvere tenentur omnes tres portiones ad summam tarenorum duorum, granorum decem, & novem cum duabus partibus grani; unde illi vocari solent vulgo *Franchi*, id est *Rendabiles*.

803 Si justitia gabellæ non sit certa, sed sub opinione; Princeps non potest sequi opinionem probabilem, relicta probabiliori: sequitur ex dictis *num. 72. & a num. 108.* quia agitur de justitia commutativa, & de spoliando subditos bonis, quæ possident; Mendo *cit. Gabella, num. 2.*

GABELLAS SOLVERE NON TENENTUR

804 Ecclesiæ, loca pia, & Ecclesiastici sive Clerici, sive Religiosi utriusque sexus, *a num. 755. & a num. 794. ad 715.* Qui non possunt directe, aut indirecte gravari gabellis, tributis, & aliis oneribus; neque super bonis patrimonialibus, sive illis, ad quorum titulum sunt ordinati, sive aliis quomodolibet ex provenientibus, verbi gratia, titulo hæreditatis, [illegible] donationis, *cit.* quia juris *num. 712.* relata indistincte loquuntur.

Indirecte gravari [illegible] Clerici, si gabella super re imponeretur [illegible] principis [illegible] gravamen Clericorum, sed generaliter in aravamen omnium, ita ut Clerici illam emerent sub eo gravamine.

805 Non eximuntur a gabellis Clerici. 1. Si habitum Clericalem allumant in fraudem gabellarum, absque intentione in eo statu perseverandi: sequitur *ex num. 718. & 719. quia tunc mentiri parvitatem.* 2. In bonis ex donatis, verbi gratia a parentibus, donatione apparenti, in fraudem gabellarum, ut minimum Clericorum facto non sint subjecta gabellis, *vid. num. 713. 714. 715. & 716.* Denique ex rebus, & fructibus, quos Ecclesiastici vendunt, solvi debet gabella, Mendo *cit. Gabella num. 13.*

QUÆRES

806 *An possit Princeps ob publicam necessitatem tributum imponere solvendum nodum a laicis, verum etiam ab Ecclesiasticis?*

Respo. Posse, cumque concurrentibus conditionibus.

Prima est. *Ut adsit vel utilitas sit manifesta, & dubia, ex cap. Nos [illegible] de Immunitate.*

807 Secunda. *Ut facultas ex laicorum non sufficiant, ex citat.*

[illegible] tum non sufficere dicunt [illegible] ando ex [illegible] parte fautores communitatum defici[illegible] cives (si Ecclesiastici excluderentur) cogerentur se privare illis, quæ sunt necessaria ad vivendum secundum convenientiam sui status. Si vero facultates communitatis ad necessitatem subleuandam sufficerent, [illegible] aut particulares possent gravari, *ut in num. 800.* Diana *part. 1. tract. 2. resol. 133.*

808 Tertia, *Ut necessitas, vel utilitas sit æqua communis laicis, & clericis.*

809 Quarta. *Ut Episcopus, & Clerus deliberent, & consentiant, ex cit. cap.* Nomine Cleri non venit solum Capitulum Cathedralis, ut tenent plures, sed omnia Capitula Urbis, & Vicariatus forinseci Diœcesis quia omnes gravantur, & de omnes cognoscere debent qualitatem necessitatis, ut deliberent, an, & qu[illegible] tum oneant contribuere. Item veniunt etiam Capitula Religionum, si Religiosi sint comprehensi. Diana *part. 5. tr. 1. [illegible]*

810 Quinta. *Ut pius de tali contributione consultatur Summus Pontifex, & ejus habeatur licentia, ex [illegible] de Immunit.* Ita ut solus consensus Epi[illegible] pi, & Cleri non sufficiat, nisi periculum esset in mora; quo casu, si dubitatio gabellæ non esset modica, facta impositione de solo consensu Episcopi, & Cleri, consulendus statim esset Summus Pontifex pro approbatione. Cum autem hujusmodi licentia impetrantur, fiat prius ab Episcopo audienda Capitula [illegible] rum, e eorum, de quorum interesse agitur.

811 Gabella denique his concurrentibus conditionibus, jam imposita, exactio non potest fieri a Judice laico, sed per personas Ecclesiasticas ab Episcopo deputatas. Constat ex Bulla Urb. VIII. pro Ducato Mediolani.

812 Publica necessitas, vel utilitas est: Reparatio pontium, fontium, murorum Civitatis, viarum publicarum, aliorum ex fluminibus cum damno agrorum, aut Urbium; Annona, Fames, Bellum, Pestis, &c. At super nulla ex his, aut aliis necessitatibus potest ab Ecclesiasticis contributiones poscl, nisi accessitis quinque concurrentibus conditionibus; sed omnino a communibus contributionibus sunt exempti.

813 Nec dicas, Ecclesiasticos obligati ex beneficio a laicis accepto, quod est commune. Quia (ut optime discutit Castropal, *part. 2. disp. unic. tr. 12. num. 9. n. 4.*) *Ejus beneficium commuter si Clericis, & laicis, tamquam non debens esse communes: dignitas enim clericalis petit, ut aliqua privilegia specialia frauentur; [illegible]*

[illegible] publicam utilitatem, de [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

LOCATIO, ET CONDUCTIO ULTRA TRIENNIUM

[illegible]

emphyteusim ab [illegible] *ut, & cum Ecclesiarum evidenti* [illegible]

881 Unde fit colligitur, licitum esse locationem ultra triennium, ubi adsit consuetudo praescripta. Mendo *cit. num. 2.*

882 FLU-

DE FIDEI ALIENATIONE REGULARIUM

[illegible]

ta, & res injuste deteneatur. Item, & res si simul, indivisim tamen, sub dominio Monasterii, & alicuius secularis, qui illam vendere vult; quia tunc alienatio est necessitatis Monasterio, non voluntatis.

897 Res Monasterio relicta sub conditione, quod non possit alienari, & in casu alienationis pertineat ad aliud Monasterium, aut ad tertiam personam, non potest alienari, quia ad aliud Monasterium deputatum pertinet: secundum ea dicta, ita Donatus *cit. qu. 82.*

898 Qui ta men addit, quod mobile pretiosum relictum Monasterio ad certum finem, cum sola obligatione non alienandi, alienari potest (causa existente, & solemnitate) ut ejus pretium applicetur in emptionem rei utilitatis, aut si cessat finis, pro quo fuit relictum, quia cessante fine, cessat lex, *cap. cum cessante, de appell.* Ita Donatus *qu. 82.*

899 Mobiles non possunt sine causa, & solemnitate, alienate bona Monasterii, nec ipsarum dotes; quia dotes inter immobilia numerantur; & debent in emptionem fidelium applicari. Ex Decr. Sac. Congreg.

[illegible]

PECUNIA

906 Est mobilis, sed non mobile pretiosum: unde in quavis quantitate sit, quantum est ea sit, non est prohibita alienari.

Mobile namque, ut pretiosum dicatur, tria debet habere. 1. Ut valeat ultra vicinitatem quæ accedit. 2. Ut servando servari possit. 3. Ut sit fructifera. Pretiosum namque dicitur, quod servando servari potest cum fructu; & quidem pretiosum magis dicitur ex fructu, & utilitate, quam affert, quam ex sola oculiferentia.

907 Pecunia vero, licet possit habere primum, non habet reliqua duo; nam non potest commode conservari sine ex sua natura non habet conservari, sed distrahi (recte ait Donat. *cit. q. 51.*). Non enim datur, & accipitur, ut conservetur, sed ut in aliud commutetur; etenim fuit inventa ad commutationes rerum faciendas. Unde usus non distinguitur a pecunia, hæc est constitutivum formale pecuniæ; argentum vero, aut aurum, est pecunia materiale. Hinc D. Thom. [illegible] *ed. Bibl. Ita ut [illegible] Ethic., & [illegible] nempe per [illegible]*

908 Denique [illegible] Thomas, [illegible] aut Beneficiarius expendere absque eo, quod non Extravagantis.

[illegible] do, quod pecunia ex bonis Monasterii [illegible] int extendi, aut investiti, & alienati per [illegible] alienius habilis fructuari sine licentia Pa[illegible] mutuo tradi, aut eleemosynaliter [illegible] pendi, & consumi, quia sunt fructus [illegible] ia potest de illis disponere, sicut de aliis [illegible] Ita Donatus.

QUÆSTIO I.

[illegible]

[illegible]

QUÆSTIO II.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

QUÆRES III.

[illegible]

QUÆRES IV.

[illegible]

QUÆRES V.

915 *An si Monasterium gravetur debitis, possit Prælatus sine assensu Apostolico bona Monasterii alienare ad satisfaciendum creditoribus?*

Respondet perdocte Quarama apud Donatum q. 71. eum distinctione. Vel Superior vult rem Monasterii alienare, seu vendere ex ea ad satisfaciendum creditoribus; Vel id vult ad creditorum instantiam. Si primum, non potest sine assensu Apostolico, quia est alienatio voluntaria.

916 Si secundum, potest ex dictis n. 156. quia est alienatio necessaria. Sed tunc antequam deveniatur ad [illegible]

Quod debitum fuerit legitime a Monasterio contractum. 2. Quod creditorum instantia sit urgens. 3. Quod Monasterium non habeat fructus, quibus satisfacere possit. 4. Quod creditor non sit contentus pignore, aut de tempus; tunc namque licita est oppignoratio. 5. Quod satisfactio non potest fieri per bona mobilia. & Quod ita res vendatur, quæ est minus damnosa: v. n. 925. 7. Quod fiat cum auctoritate Judicis Ecclesiastici.

QUÆRES VI.

917 *An hypotheca generalis, seu obligatio generalis omnium bonorum Monasterii cadat sub prohibitione alienandi?*

Hypotheca a pignore differt per hoc, quod *hypotheca* est obligatio rei immobilis, *pignus* vero rei mobilis.

Cadere sub prohibitione, & fieri non posse sine assensu Apostolico, tenet Donat. *cit. q.* 67. *n.* 1. Quia in Extra vagantibus, & Decretis prohibetur hypotheca, seu oppignoratio absolute, nulla facta restrictione, adeoque prohibetur non solum specialis, verum etiam generalis.

918 Reis. non sentit sub prohibitione, sed licite fieri posse sine assensu Apostolico hypothecam, seu obligationem generalem omnium bonorum Monasterii: sed solum prohiberi hypothecam specialem, Bord. *resol.* 274. *num.* 15. *ref.* 226. *num.* 47. Mendo *in epit. verb. Alienatio, num.* 5. Pirhing *in Comp. lib.* 3. *tit.* 13. *sect.* 5. 1. Fagnan. *in lib.* 4. *Decr. cap. Nulli licet* 5. *de rebus Eccles. non alien. num.* 30. Probatus 1. *Ex cap. Nulli de rebus Eccles. non alien.* ubi prohibetur hypotheca ecclesiis, unde non debet fieri extensio ad generalem; eo maxime, quia Extravag. & Decr. non opponuntur inter communi; & ita est dicendum, ne videantur jura discrepare; nam *expedit jura juribus concordare, cap.* 29. *de elect.* in 6. 2. Quia alias Regulares cum nullo contrahere possent; quia in omni contractu apponitur clausula obligatoria bonorum, & sic contractus claudicarent. 3. Quia alias Monasteriis pauperibus secludereturmodus vivendi; nam creditores non inventent.

919 Denique Fagnanus *cit. num.* 32. resolutionem firmat, ut sequitur: *Demum hanc sententiam probavit mea semper Sacr. Congreg. Concil. in contractibus Regularium: Nam propiso dubio, An in prohibitione nuper edita de rebus Regularium non alienandi comprehendatur generali hypotheca, nemo? Sacr. Congregatio consulta non comprehendit.*

QUÆ-

QUÆRES VII.

920 An Monasterium possit emere aliquod stabile cum onere solvendi aliquem annuum census?

Resp. posse, Donatus *cit. quæst.* 76. quia hæc non est alienatio, sed acquisitio stabilis. Pro eo autem onere nulla debet hypotheca, seu obligatio fieri super bonis Monasterii; id solum res illa obligari debet, quæ est subjecta censui.

QUÆRES VIII.

921 *An arborum incisio, & excisarum venditio sit alienatio, ut fieri non possit sine assensu Apostolico?*

Pro clarioate fiat certa dividendo ab inserto.

Et quidem certum est, eam, quæ radicata non cecidit, arborem dici non posse.

Arbores autem sunt diversi generis. Aliæ namque sunt fructiferæ, & fertiles; quæ reddunt fructus, vel naturales, quales sunt, quæ ex natura sua absque hominis industria fructus producunt, ut poma, fici, &c. vel industriales, quales sunt, quæ sine hominis industria non reddunt fructus, uti vites, & olivæ in ordine ad vinum, & oleum.

922 Et quidem has sine justa causa cedere peccat mortaliter, & canonum lacto punitur. Insuper earum incisionem esse alienationem, & sine assensu Apostolico fieri non posse, est certum; quia hæc arbores cedunt solo, sunt destinatæ ad fructum annuum, & subsistentia fundi et notabiliter deterior, si incisæ sit in magna quantitate. Tum quia incisio arborum æquipararetur demolitioni domorum.

923 Unde non incuriteret paupertas, 1. qui caderet in parva materia, quia duas, vel tres arbores.

924 2. Si incisio fieret, in quantum arbores sunt generosæ, ac inutiles, atque inde indigent renovari, ut sunt vites vetustæ, malus aranta vetus, &c. & loco earum aliæ plantentur. Vel si arbores essent nimis densæ, & opacæ; quia densitas, & opacitas sua umbra impedit, & nocet fructibus; unde tunc ratio esset licita, quia ex ea fundus fieret fructuosior.

925 3. Si arbores sint fructiferæ, sed ex hac: tales fuerint esse arbores Nucum, Castanearum, Glandium, &c. hæ namque sunt duplicis generis; aliæ sunt primario destinatæ ad fructus Nucum, Castanearum, Glandium, &c. & earum alienatio cadit sub prohibitione, juxta dicta n. 941.

Aliæ sunt primario destinatæ ad rationem, ut fructificent in ratione ligni, & harum alienatio non cadit sub prohibitione; quia hæ arbores per incisionem sunt in fructu, & fructus non prohibentur alienari.

926 Firmatur ex decis. Rotæ Romanæ, quam refert Donatus *quæst.* 69. qua determinatur: *Quod ad incurandos pontes Extravagantis requiritur, non solum quod incisio arborum fit in manu quantitate, & quod arboreta sint destinata ad afferendum fructum annuum, & quod non sint cadua; sed etiam requiritur, quod deterioretur fundi fructuarius.*

927 Aliæ arbores non sunt fructiferæ, nec ferraces, ut Ulmus, & Fraxinus, Platanus, Populus, Salix &c.

928 Ex his, quamplures sunt cadua, quæ sed licet inserviunt, ut cadantur, quæque per incisionem sunt in fructu, & transeuntur; adeoque per earum incisionem fundus non deterioratur, sed melioratur, & est in pretio: huiusmodi sunt arundinetum, arbores sylvæ cæduæ, nemoris, &c.

929 Horum arborum infructiferarum, aut cæduarum incisio, & excisarum venditio non est prohibita, Donat. *cit. quæst.* 60. Bord. *resol.* 27. *n.* 14. & 18. & *dec.* 32.

Non quidem incisio; quia ipsa incisionem, & alienationem arborum utilium prohibent, minime inutilium, aut diminutarum: recentior autem arbores, seclusa incisione, sunt inutiles, & infructiferæ, & per incisionem sunt in fructu, & lucrum afferunt Monasterio in ratione ligni. Unde non conservatur, sed earum interitus est utilis; quia ordinatur, & est necessaria ad fructum.

Non est prohibita earumdem arborum excisarum venditio; quia arbores excisæ non sunt arbores, sed ligna, & fructus sylvæ, ac nominis; fructus autem non prohibentur alienari: v. *n.* 934.

QUÆRES IX.

930 *An possit Prælatus Regularis bona unius Monasterii divitis in aliud transferre?*

Resp. Non posse, quamvis ambo Monasteria sint tui subditi, Donatus *quæst.* 84. quia talis translatio est alienatio, per quam translatetur dominium directum, aut utile, seu usufructus.

931 Probabile autem est id, quod docet Anton. a Spir. Sanct. *tom.* 1. *de privil. regul. tract.* 2. *disput.* 1. *n.* 134. Quod posit Provincialis de consensu Capituli, seu commutatis Conventus, date fratres aliquos superfluos unius Conventus alteri Conventui ejusdem Provinciæ, cujus Bibliotheca de novo incipit. Nam sic dicitur epicheia.

932 Certum tamen est, quod possit mobilia pretiosa Monasterii accommodate ad breve tempus; quia per accommodationem non transfertur dominium.

QUÆRES X.

933 *Quid dicendum de subditis?*

Certum est, quod si unus Religiosus donet mobile pretiosum alteri Religioso ejusdem Monasterii, non incurrat pœnas alienationis, licet peccare possit contra paupertatem, juxta dicenda *de consoert. Reli.* Quia dominium non transfertur de Monasterio, sed residet penes idem Monasterium, & solum transfertur usus de fratre in fratrem.

934 Difficultas est, si donet Religioso alterius Monasterii ejusdem Provinciæ, aut Religionis.

Non incurrere pœnas alienationis, tenet cum Ant. a Spir. S. *de priv. reg. tract.* 2. *disp.* 1. *n.* 169. Ricrio, Tamb. & Del Bene *tom.* 2. *cap.* 17. *dub.* 13. *n.* 25.

935 Ratio eorum est, quia Extravagans & Decretum prohibent alienationem, ne bona Ecclesiæ auferantur ab Ecclesia, materialiter autem se habet, & parum refert, quod bona sint unius, vel alterius Ecclesiæ, dummodo sint Ecclesiæ. Ita contingit in casu; quia licet Religiosus dee Religioso alterius Monasterii, aut Provinciæ, sed ejusdem Religionis, bona donata vere sunt sub dominio Ecclesiæ, dum non donat secularibus.

936 Hac ratione Bord. *resol.* 27. *n.* 3. docet bona unius Ecclesiæ posse commutari cum bonis alterius Ecclesiæ.

937 At hæc ratio nimis probat; probat enim Prælatum posse sine assensu Apostolico bona unius Monasterii divitis in aliud transferre, absque eo, quod incurrat pœnas alienationis; quod negatum est supra in n. 930. Item quod Religiosus donare posset Religioso alterius Religionis, absque eo, quod incurrat pœnas Extravag. quod negant reliti Doctores; quia adhuc bona donata non essent donata secularibus; sed essent vere sub dominio Ecclesiæ, & ad usus pauperum, nempe Religiosorum.

938 Finis igitur Extravagantis, & Decreti, non fuit indemnitas Ecclesiæ in communi accepta, sed indemnitas singularum Ecclesiarum, & Monasteriorum in particulari; fuit enim finis conservatio divini cultus in singulis Ecclesiis, & congruæ sustentationis Religiosorum, & pauperum Christi in singulis Monasteriis; & hæc de causa in singulis bonorum alienationem prohibuit, ut constat ex nn. 930. qui finis non servaretur, si bona unius Monasterii possent in aliud etiam ejusdem Provinciæ & Ordinis alienari, sed potius esset urtum Aliare spoliare ad aliud vertendum.

939 Hac ratione prohibitam dico permutationem ut

n. 956. quia ei speciali conditioni, cum per eam transferatur dominium. Quæsita apud Donat. q. 85. n. 4.

960 Ratio ergo, cur Religiosus donans mobile pretiosum Religioso alterius Monasterii, non incurrat penas Extravag. & Decret. contra alienantes, est, quia dictæ pœnæ non incurruntur a laicis, sed a Superioribus, ut in n. 859. An autem peccet contra paupertatem, & incurrat pœnam mineta largientium, constabit infra: *vid. n. 1052.*

QUÆRES IX.

961 *An capella, & sepulturæ possint alienari sine assensu Apostolico?*

PRæmittendum omnino est, capellam, & sepulturam esse locum sacrum *cap. n. 626.* adeoque ratione spiritualitatis annexæ vendi non posse sine labe simoniæ. Eadem ratione *in cap. Abolendæ 12. de jurejur.* prohiberur vendi laico jus tuendæ in templo, videlicet sepeliendi in eo se, & suoque successores, & impediendi, ne alii sepeliantur in illo.

962 Et licet vasa sacra ratione materiæ possint vendi absque simoniæ labe, non sic sepulturæ; quia licet ratione materiæ, nempe terræ, sit quid temporale, prohiberur vendi jure positivo, *ex cap. cit. Abolendæ*, ubi, qui sic vendunt, reprehendunt: *Quid terra terræ vendis? memento quod terra es, & in terram ibis.*

963 Quia tamen illis commentis est, ut capellæ, & sepulturæ vendantur cum jure sepeliendi, ut supra; est omnino quærendum, caput talem venditionem & emptionem sufficiendi a simoniæ labe.

964 Petrellus *part. 2. cap. num. 2.* ait: *Dico, sepulturam vendi posse, quatenus terra est, seu materia sepulturæ, non vero id, quod illi imposita, factum, seu excedificatum.* Tenet expresse Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 4. de simonia cap. 14. a num. 6. ad 17.* Qui addunt paritatem de calice, & oleo Chrismatis, quæ majorem habent consecrationem, & tamen vendi possunt ratione materiæ argenti, & olei: ita illi.

Item Donatus *quæst. 79. nu. 9* refert auctoritatem Div. Thom. *in 4. sentent. dist. 25. quæst. 1. art. 2. in resp. ad secundum*, quæ est: *Venditio sepulturæ potest fieri dupliciter, non modo, quod venditur terra sacra pro sepultura, & de hoc est similis verbis, ac de venditione sacrorum vasorum: quia consecrationis conferendi ratione terræ [illegible] sacrilegia ratione materiæ; non autem propter consecrationem.*

[illegible] bus favet Petrin. apud Donat. *cit. num. 10.* dicens: a consecrando abrogatum. Ita illi.

965 Non est autem despiciendus Sensus apud Donatum *quæst. 79.* qui tenet, eas vendi, & pretium accipi non ratione spiritualitatis, sed ratione loci honoratio[illegible]

v. gr. ubi Evangelium canitur, sed ob respectum ad situm, quatenus, v. gr. est in parte dextera, propinquior Aræ Majori, &c. honor namque, & pompa sunt quid temporale, & pretio æstimabile.

966 Attamen tutius, & rectius est dicere, pretium [illegible] suum [illegible] ut pondus, ministrando [illegible] tia, quod non est vendere spiritu, ita (sile ait Donatus), sed velle habere necessaria ad vitam corporalem, sine [illegible] verum, ut pretium sustentationis possit in pactum deduci, ut probat Caiet. apud Donatum.

967 Quod fundat [illegible] ut Christus Apostolos ad prædicandum Evangelium missi, eisque dixit: *Dignus enim est operarius cibo suo.* Et Pauli ad Timoth. 5. *Qui bene præsunt presbyteri, duplici [illegible] ho, & doctrinæ. Dicit enim scriptura: Non alligabis os [illegible] triturantis. Item: Dignus est operarius merce[illegible] de hoc: vid. tom. 3. n. 252.*

His quantum ad labem simoniæ præmissis.

968 Respondeo ad quæsitum, cancellas, & sepulturas alienari, & vendi non posse absque assensu Apostolico, cum sint res, & jura Ecclesiæ, ac proinde comprehendantur in Extravagant. & Decret. Donatus *quæ. 79. num. 11.*

969 Posset autem Prælatus sine titulo conditionis, aut alio, quo transferatur dominium alicui devoto, aut Monasterii benemerito capellam concedere; in tamen, ut solum usum facti concedat, videlicet ad celebrandum, & suos sepeliendos, ad eam suis sumptibus ampliandam, paramentis ornandam, & decorandam; ita ut non deducatur in pactum aliqua solutio in pretium faciendæ pro capella, aut sepultura. Et hoc pacto etiam a Fœrebis Minoribus concedi possunt capellæ, & sepulturæ. Lantusca *in Thesaur. Reg. verb. Alienatio num. 1. & 2.*

QUÆRES XII.

970 *An Capella bonorum alteri vendita, possit, ex morte, a Prælato alteri donari, aut vendi?*

R. Esp. Posse alteri donari, aut vendi, cautellis tamen cautelis hæredibus suæ domus, pro quibus concessa supponitur, si primus donatarius aut emptor, ultra pretium, quod semel pro venditione solvit, nullum reditum annuatim seliquit pro ornatu, & conservatione capellæ. Portellus *part. 2. cap. 20. num. 2.* Donatus *cit. quæst. 80.* Quia mortuum hæredibus, jus sepulturæ redit ad proprietatem, & dominium Ecclesiæ. Quod est verum, etiam si in capella sit inscriptum nomen donatarii, aut emptoris.

971 Tum quia, si hæredibus primi donatarii, aut emptoris defunctis, non posset capella alteri donari, aut vendi, posset brevitri devenirl ad rempus, quo non esset locus aliis, qui vellent sepulturam eligere; quod in super cedit in detrimentum Ecclesiæ, Cæcilia um, & Ministrorum; nam Capellæ non reperiunt fideles devotos, qui eas velient ornare, & Ministri privarentur plurimis eleemosynis, quæ ex ex electionibus sepulturæ provenire solent. & quibus vivunt; atque illæ prorsus adderetur unus cancellus ornandi.

972 Si vero donatarius, seu emptor Capellæ reliquerit dictum, videlicet aliquem reditum annuum perpetuum pro ejus ornatu, & conservatione, quamvis Rodr. apud Donat. *cit.* etiam affirmet.

973 Dicendum tamen est, quod non possit alteri donari, aut vendi. Pent. & Dorat. *cit.* Quia per illa dictum Ecclesiæ pactum fecisse, ut nunquam alius ibidem sepeliatur; cæcla autem legitime inita etiam post mortem sunt servanda, *cap. Antiquus 1. de pactis.* Tum quia ita est communis praxis, ut Capella sine ab reverentur; secus, si foret concessa ad nudum usum, aut sine debito pretio. Ita ille.

QUÆRES XIII.

[illegible] *gantia?*

DIfficultas procedit de Reliquiis existentibus sub dominio, & potestate Ecclesiæ; minime de iis, quæ extant apud personas particulares, aut quæ a mercatoribus [illegible] considerantur, ut res propriæ, adeoque libere absque ullo assensu alienari possunt.

975 Insuper certum est, quod Superior Ecclesiæ possit aliquod Reliquiæ fragillum, pietatis causa, personæ externæ, & benemeritæ elargiri, si partes Reliquiæ ejusdem Sancti in ea remanent: quia (ut ait Donatus [illegible] ratur. His præmissis

976 Reliquias alienantes incurrere pœnas Extravagrtenent Gennensis, Riccius, & Donatus *cit.* quia Re-

[illegible] Reliquias [illegible] Ecclesiæ, quæ vel latæ, vel [illegible] Ecclesiæ, & Monasteria [illegible] Ecclesiæ, & Monasteria [illegible] Ecclesiæ, & Monasteria

gieſo, ſed poſſit inveſtigionem; quia ſicut ture incipit, ſi pendium, ita & cauſa.

De alienatione agunt Donat. *tom. 2. part. 2. tract.* 14. Caſtropal. *part. 2. tract.* 12. *diſput unica punct.* 15. Bordon. *reſol 27. ſ. 2. & 126.* Ant. a Sp. Sanct. *de privil. regul. tract.* 2. *diſp.* 1. *ſect.* 4. § 1. Fagnanus in *l. 1. tract. cap. Mutti* 3. *de reb. Eccleſ. non alien.* Pichin. *in Comp. l.* 3. *tit.* 13. Phaſeus *lib.* 2. *cit.* 12.

LARGITIO MUNERUM

962 Et prohibita Regularibus utriuſque ſexus (Religioſis militibus exceptis) tam inter ſe, quam in orbe ad externos, & ſæculares, *a Clem. VIII.* per Bullam incip. *Religioſa Congregationis*, 18. Junii 1594. Quæ Bulla non condidit novum jus, ſed renovavit antiquum, *Cap. Non dicatis* 12. *quæſt.* 1. *cap. Monachi, de Rem. Monachorum, & cap. Cum ad Monaſterium, ſub eod. tit.* ſeu appoſitas pœnas. Unde id, quod antea erat illicitum, aut licitum, ita modo.

Prohibetur tamen per hanc Bullam largitio fructuum, ſeu pecuniarum, & rerum mobilium non pretiolarum: quia largitio bonorum immobilium, aut mobilium pretiolorum, eſt alienatio a junde prohibita, ut ſupra.

Partes intellectus non comprehendunter in Bulla, tales ſunt conciones, lectiones, & ſimilia ſpiritu, immo expreſſe ibi excipiuntur: unde poſſunt abſque peccato alibi donari; immo Religioſus ad aliam Religionem tranſfiere poteſt ex ſecula abſque licentia transfibere: *ubi num.* 1214.

991 Cauſæ finales ejuſdem Bullæ fuit quatuor, in eadem expreſſæ: 1. Ut Regularium diſciplina conſervetur, & inſtaurata reſtituatur: 2. Ut bona Monaſteriorum, aut a Religioſis acquirite, ex eam redeat; & eleemoſynæ, non diſſipentur, & diſſipentur: 3. Ut votum paupertatis integre obſervetur: 4. Ut prava Regularium ambitio evitetur.

994 Pœnæ ſunt perpetua infamia, privatio vocis activæ, & paſſivæ, privatio ipſo facto dignitatum, officiorum, muneruum, & officiorum, quæ habent, & inhabilitas ad illa, & ſimilia in futurum. Nam ne degeneratium, gradum, muneum, & officiorum, veniunt ea, quæ ſunt cum ſupeoriatate, & juriſdictione ordinaria, vel delegata conjuncta. Unde non veniunt Vicarii, Superiores, Lectores, Confeſſarii, &c. ita Donat. *tom.* 1. *part.* 2. *tract.* 11. *quæſt.* 26.

995 Quæ pœna ſunt inctoſtim contra ipſos Religioſos, ſive Superiores, ſive ſubditos mutata dantur. Privatio vocis activæ, & paſſivæ, & inhabilitas ad officia in locum cuſtodi forum interium incorruptum ante judicis ſententiam declaratoriam, quæ ſunt pœnæ privativæ, quia actionem hominis ad ſui executionem non requirunt. Priores pœnæ non incurruntur ante ſententiam declaratoriam judicis, quia ſunt pœnæ privativæ, quæ actionem hominis ad ſui executionem requirunt: ut in *num.* 179.

994 Satis autem probabile eſt, nullam poenam (excepta cenſura) incurri in foro conſcientiæ ante ſententiam condemnatoriam, aut declaratoriam delicti, ſi pœna ſit latæ ſententiæ. Donat *cit. q.* 25. cum Sotr. *Sanchez*, Avila, & aliis. Quia nemo debet eſſe executio pœnæ contra ſe ipſum, ut innit in n. 180. Quoad forum autem fori certum mihi eſt cum Cent. nullam pœnam pœnam necessſenſorum (excepta cenſura) ab noverium percuſſionem Clerici, de qua ſuo loco) incurri ante ſententiam judicis, *c. num.* 1011.

995 In recentiſſima Bulla Cleme. nul. imponitur cenſura excommunicationis, ſed latæ privativæ, & inhabilitatis, ſed Doctoriti veri, ſeu recipientes a Religioſis munera, non incurrunt *ipſo facto*, ſed ſolum tenentur ad reſtitutionem in foro conſcientiæ cum omnem ſententiam, Donat. *cit. quæſ.* 28. quia reſtitutio non eſt pœna, ſed delictum. Habetur ex verbis ipſius Bullæ, ut ſequitur.

[illegible] Quoad eos vero, qui præter modum prædilum gratiam Religionis detrimento largiendo, vel recipiendo ut religiosi fuerit, ſed ab hoc plam reſtituere nequeunt: Eadem Sanctitas concedit majori Pœnitentiario, ut de præſentis uſque ad diem datæ præſentium in foro conſcientiæ abſolvat, diſpenſet, & condonet, ſeu abſolvi, diſpenſari, & condonari mandet, prout in Domino magis expedire judicaverit.

1000 Mendo *in Spic. cit. n.* 9. docet, quod donans ſine licentia extraneo aliquid ex ſuo peculio, non teneatur reſtituere Monaſterio, nec extraneus ad reſtitutionem tenetur: quia præſumitur Religioſorum conſentire, ne bonos illorum periclitetur. Intuper rario poteſt eſſe, quia peculium, quod in aliquibus Religionibus ex redditibus Monaſterii aſſignari ſolet particulari Religioſo, aſſignatur, ut illud impendat in ſuos uſus; unde Religioſus ejus partem alteri donans, dat illi unum rei, quo ipſe ſe privat; in quo Superior non præſumitur invitus, cum nullum damnum Monaſterio cedat.

1001 Valle *rubrorum ex ref.* 19. quam tralit Diana *part.* 1. *tract.* 6. ubi inquiens, *An Religioſus de annuis redditibus, ex Superioris licentia ad ſuum uſum conceſſis, ſine aliqua reſtitutione, poſſit libere, parcim tribuendo, aliis donare?* Reſpondet cum pluribus.

Affirmativam ſententiam probabilem eſſe autem, cum licentia ſaltem tacita ſui Superioris. Et tanto eſt, quia nec Bulla prohibet tantum largitiones munerum, ex quibus gravia incommoda, & mala Monaſterii infeuerunt. Sed donatio eorum, cum Religioſi ſpe inveniendo largiuntur, non affert multum damni Monaſterio, ut patet; ergo &c. Probatur minor. Nam in tali donatione Religioſus nullum dominum infert Monaſterio, ſed genio ſuo, & vetiri, & condecenti ſuæ perſonæ, cultui hæc detrahit, & parce eirenim ſuffert: Idem ex hac opinione datur excuſio Religioſi, ut liberalis frugalitati, & mediocri ſumptuoſitate, dum ſcilicet ea, quæ de ſui neceſſitatis dettabuntur, conſecitur, patentibus, & aliis de ſe benefacere [illegible]

QUANTITAS DONANDI.

[illegible] quod poſſit uſque ad duodecim, aut quindecim aureos ſimilis annis. Alii dunc, vel tres aureos ſingulis menſibus, *n. num.* 542. *& 1021.*

1002 At enim ſecula regula tradi non poteſt, unde quantitatis quantitatem retinendi eſt arbitrio prudentis, ſtatuendarum cui detrahit, quantitatis redituum, qualitatis perſonarum, cauſæ, loci, loco, & tempore.

1003 Pro ea autem quantitate, pro qua Superior Regularis poteſt ſcire licentiam donandi ſuis Religioſis, poteſt etiam Superioriſſa ſuis Monialibus, niſi in aliquo præcepitum limitationem habeat a ſuo Superiore majori, nempe ab Ordinario. Diana *part.* 1. *tract.* 6. *reſol.* 21.

1004 Certum tamen eſt, quod donans ſine Superioris licentia in quantitate ſufficiente ad mutuale, mortaliter peccet. Pro qua re ſic *certa quantitas ſufficiens* [illegible] Bulla, ſed eſt in jure modicus ut licentia ſit ſufficiens ad pœnas, ſi non excedat decem aureorum numeram, ut in ſimili dictum eſt in [illegible]

CAUSA VIRTUTIS

1005 Non eſt prohibitum donare. Regula autem [illegible] Bulla, ſed ſolum ad vitandum [illegible] Quoad eos intendi [illegible] Bulla [illegible] Donat. *quæſ.* 9. cum Rocco, Bonacin. & Diana.

1006 Eleemoſyna enim eſt actus excellentioris virtutis, Charitatis ſcilicet, aut Pietatis, & ſatis ex ſingulorum paupere. Unde non eſt prohibita in Bulla Clement. VIII. ſed expreſſe in prohibitione excepta; his verbis: *Niſi reipſa pro divino cultu, & mirvis Chriſti pauperum indigentiis, & ſervatis in hac charitatis ordine, & habita neceſſitatis ratione ac conſtitu, & conſenſu Superiorum ſubvendi; aut aliis operibus lætitiæ, &c.*

1020 Hæc Mendo *in Spic. cit. num.* 13. cum Porcellio, & Diana docet, quod ſi Religioſus paterniſs tumine ind genies habeat, poſſit de Superioris licentia illa fuccurrere per ea, quæ ſua labore, aut induſtia acquiſierit, puta per eleemoſynam ſue prædicationis, aut alterius ſui honeſti laboris. Et ſi hæc non ſufficiat, petit extra Monaſterium ad tempus degere, ad illis ſubvenendum. Vide *tom.* 2. *num.* 267. *& num.* 272.

1021 Et Donatus *tom.* 1. *tract.* 14. *quæſ.* 36. docet cum multis Moralibus licite poſſe tenere ſui

RATIONE ELEEMOSYNÆ

1018 Potuere Religioſi de rebus Superiorum expreſſa, aut tacita, ſed rationabiliter præſumpta licentia, licite, & abſque læſione paupertatis aliquid dare pauperibus, & indigentibus, maxime ſi ſint parentes, & contanguinei; quod poſſunt facere, dando id, quod eis ſupereſt ex conceſſis ad victum, aliquid ſubtrahendo de victu, Donatus *quæſ.* 9 cum Rocco, Bonacin. & Diana.

1019 Eleemoſyna enim eſt actus excellentioris virtutis, Charitatis ſcilicet, aut Pietatis, & ſatis ex ſingulorum paupere. Unde non eſt prohibita in Bulla Clement. VIII. ſed expreſſe in prohibitione excepta; his verbis: *Niſi reipſa pro divino cultu, & mirvis Chriſti pauperum indigentiis, & ſervatis in hac charitatis ordine, & habita neceſſitatis ratione ac conſtitu, & conſenſu Superiorum ſubvendi; aut aliis operibus lætitiæ, &c.*

1020 Hæc Mendo *in Spic. cit. num.* 13. cum Porcellio, & Diana docet, quod ſi Religioſus paterniſs tumine ind genies habeat, poſſit de Superioris licentia illa fuccurrere per ea, quæ ſua labore, aut induſtia acquiſierit, puta per eleemoſynam ſue prædicationis, aut alterius ſui honeſti laboris. Et ſi hæc non ſufficiat, petit extra Monaſterium ad tempus degere, ad illis ſubvenendum. Vide *tom.* 2. *num.* 267. *& num.* 272.

1021 Et Donatus *tom.* 1. *tract.* 14. *quæſ.* 36. docet cum multis Moralibus licite poſſe tenere ſui

Monialem licite posse reditus sibi ad usus concessos relinquere, & discrete dare propinquis indigentibus, & maxime nobilibus, secula pia, & rationabili addita, qualis est, si sint pauperes. Idem docet Verricelli *tom. 1. tract. 5. quæst. 29. num. 1. & 10.*

Dicitur *discrete*, videlicet moderate, ad eorum indigentiam sublevandam, & ut honeste vivant, minime ad eos ditandos. Ratio autem est: quia donare propinquis egentibus est opus honestum, neque paupertati oppositum.

Imo Faber cum Nav. & aliis apud Mastrium *disp. 14. num. 45.* docet, licere Religioso benemerito, ut aliqua elargiatur egenis pauperibus ad conservationem sui domus. Idque probat ex eo, quod refert Nav. *tom. 2. de* [illegible] *n. 25. Quod Dominicani S. Stephani Salmanticæ solent Magistris ejusdem Ordinis Cathedras magnarum stipendiorum ibi Regentibus permittere, ut ex illis cognatis pauperibus subveniant.* In quantum natura non patitur, ut Religiosus benemeritus permittat suos propinquos in gravi necessitate, mox nec ad extremum proximo, constitui; aut sic candidatos sine robore cernat.

Idem confirmat Mendo *in Epit. cit. n. 5.* docens: *Forsan Prælatus, cui a majori Superiori non est restricta potestas, concedere licentiam ad quamvis quantitatem moderatam insumendam, maxime si Religiosus eam habeat ex stipendio Cathedræ, aut simili. Moderata autem est, dum non accedat ad aliqua millia aureorum.*

Tanta tamen quantitas non est practicanda, nec permittenda. Nec id, quod secret, & probat Verricelli *tract. 8. quæst. 53.* quod Monialis possit suo Confessario munera de licentia Abbatissæ frequenter dare, quæ in anno ad valorem triginta aureorum accedant, quia hoc est latam aperire viam ad immoderata peculia, & reditus retinendos; nam si ita tanta summam potest talis Confessario dare, in Monasterio quorum Monialium possent tria aureorum millia illi donari. Imo singulæ Moniales (aliis dispositionibus, & ulibus ex quam plurimis similis computatis) possent valde notabile peculium sibi licitum reddere. Quod obstat dni Bulla Clement. VIII. & Urb. VIII. *ex num. 991.* Debent igitur hujusmodi donationes esse discretæ, ut non excedant juncare honesti, & hoc pacto permittendæ; tunc namque habet locum motivum credentiale Verricelli *citat. quæst. 51. num. 5.* quod Religiosi scientes posse hos reditus propinquis donare, tunc abstinet a luxu, cæterisque superfluis, quæ paupertatem destruunt.

1022 Potiori jure Religiosus potest de Superioris licentia suam elargiri pitantiam, & solum non potest Superiore invito: quia Religiosus est solum usuarius. Per hoc autem differunt Dominus, Usufructuarius, & Usuarius, quod Dominus potest de ipsa re quoad substantiam disponere ad omnes usus, destruendo, vendendo, donando, &c. Usufructuarius potest de fructibus ipsius rei ad omnes usus disponere, tam in sui, quam alterius utilitatem, integra remanente substantia. Usuarius vero solum disponere potest de fructibus in propriam utilitatem, minime in alterius utilitatem, unde vulgo dicitur habere usum alicujus: sic usuarii sunt volucres cœli; hujusmodi sunt Religiosi ratione voti paupertatis, adeoque nil disponere possunt ad aliorum usum & utilitatem, sine licentia expressa, aut tacita sui Superioris, de qua infra. Unde D. Benedictus erat solitus dicere: *Monachus habens obolum, non valet obolum* (supple ut) *sine licentia.*

1023 Deinque de hujusmodi eleemosynis discretis loquens doctus Emm. Rod. *in summa p. 2. c. 11. n. 5.* ait: *Nec ego vellem, quod Prælati, ac Procuratores, & alii regulares privati in hoc essent scrupulosi; quia ubi est charitas, & amor Dei, non est, quod adsit scrupulus.*

1024 Et rite, quia a discretis eleemosynis, & operibus misericordiæ non eximuntur Regulares, qui adeo alios erudiunt, cum eam Christus Matth. 25. die Judicii erga cunctos haud aliter plus memineriti, quam operum misericordiæ, sive ad vitam: *Venite benedicti, &c.* *Esurivi enim, & dedistis mihi manducare, &c.* sive ad interitum: *Discedite a me maledicti, &c. Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare, &c.*

CAUSA MORTIS

1025 **N**On potest Religiosus, aut Monialis aliquid elargiri; quia hoc sapit testari, quod est illis prohibitum, & contra votum paupertatis.

1026 Monialis vero, quæ fructus redituum ad suum usum concessorum, aut alio modo perceptorum apud se, aut apud depositariam se habere reperit, & vult ex illis Missas pro anima sua dicendas, & aliquid titulo gratitudinis, remunerationis, &c. alicui moniali post mortem elargiri, suum desiderium Superiorissæ exponat, eamque pro executore roget, ita ut liberum sit Superiorissæ de illis disponere. Superiorissam tamen convenit, ut fideliter sua Relicta, si justa & honesta sint, adimpleat, ut sic Moniales arctius in Monasteriis degant, hilarius perpetuam patiantur clausuram, & fervidius Deo inserviant. Eo maxime, quia aliter se habendo, gravissima sequerentur mala, in gravissimum, nedum voti paupertatis, verum totius disciplinæ regularis dispendium: *vid. num. 1041.*

BULLA NON DISPONIT DE NONDUM ACQUISITIS.

1027 **S**Ed de jam acquisitis: quia loquitur de bonis, seu fructibus Monasterii, cujusmodi non sunt acquisibilia, sed acquisita, *ut in num. 891.*

1028 Hinc Religiosus de sui Superioris licentia potest pro consanguineo, aut amico picturam magni valoris (etiam ex sumptibus Monasterii, modicis tamen) aut alia opera gratis efficere, eique donare. Diana cum Valero *part. 1. tract. 10. res. 6. & part. 7. tract. 11. res. 17.* Quia Monasterium non habuit jus in opus illud, nam nondum erat; nec in pretium, quia non est acquisitum, imo est remissum, priusquam debeatur.

1029 Pariter potest gratis celebrare aliquot Missas ad intentionem sui amici, quem scit pro eis stipendium accipere. Non potest tamen sine læsione paupertatis dare stipendia a se acquisita pro Missis sibi intra annum a suo Superiore concessis. Diana *part. 2. tract. 16. resolut. 5.*

1030 Religiosus, qui non acceptat donum aliquod, sed rogat, ut illud det consanguineo, aut amico, non peccat contra paupertatem, nec contra Bullam. Diana *cit. resol. 8. tom.* [illegible] *contra Sotum.* Quia non acceptavit, sed solum se habet ut intercessor; adeoque non Religiosus, sed amicus donat, licet precibus aut amore Religiosi, nec ille de bonis Religiosi, seu Monasterii, sed de suis donat. Si vero acceptavit, non potest facere, quod nomine suo donetur alteri; quia jam Monasterio acquisivit, juxta illud: *Quidquid Monachus acquirit, Monasterio acquirit.*

1031 Scuta apud Dianam *cit. resol. 10.* tenet non peccare Religiosum, si absque Superioris licentia dispenset pecuniam ab amico aut consanguineo sibi traditam, ut pro sui libitu, quibus vult, dispenset, dominio tamen apud ipsum amicum reservato; quia ejus solum est dispensator, non dominus; unde non donat nomine proprio.

1032 Hæc autem opinio, loquendo de usu absoluto pecuniæ, esto sit speculative probabilis, practice tamen est nimis laxa, Diana *cit.* ac proinde non practicanda; quia ea Religiosus posset eam pecuniam ad omnes sui usus, imo & aliis etiam extra causas virtutis elargiri: quod est contra perfectionem paupertatis Religiosæ.

1033 Loquendo autem de usu determinato ad actus virtutis, puta si pecunia esset Religioso tradita dispensanda in eleemosynas, in cultum divinum, &c. optima est sententia Dian. *cit.* Pellizz. *de Monial. cap. 4. n. 95.*

PAU-

PAUPERTAS RELIGIOSA

1034 **E**X D. Bonav. *Est virtus temporalium abdicativa bonorum, qua quis nil proprium gerens, sustentatur de non suo.* Dicitur *temporalium bonorum*, hoc est pretio æstimabilium, ut detur intelligi, quod per votum paupertatis Religiosus non renunciat jus ad famam, nec honores, & gradus meritis debitos; quia honores sunt præmia virtutum.

1035 Unde Religiosus ex voto paupertatis excluditur a se tres actus: videlicet omnium temporalium rerum dominium, usumfructum, & usum juris, seu usum juridicum, quo scilicet qui habet jus utendi re, quæ est sub dominio alterius, vel ejus usum alteri concedendi, & solum pro se retinet usum facti, ut *in num.*

1036 Potest autem Religiosus absque paupertatis læsione res tenere, de illis disponere, eisque uti, dependenter tamen a voluntate sui Superioris, eo modo, quo dictum est supra de largitate munerum, & dicetur modo; sic namque non erit proprietarius; quia dominium est facultas disponendi de re, libere, & independenter: Religiosus vero disponendo de rebus dependenter a voluntate Superioris, seu de ejus licentia, expressa, aut tacita, semper erit usuarius, & nullum jus exercebit.

LICENTIAM

1037 **A**D debitum usum paupertatis requisitam in recipiendo, retinendo, donando, &c. concedere possunt Superiores immediati, videlicet Superiores locales, Priores, & Rectores, &c. quia ipsi sunt dispensatores, & administratores bonorum Monasterii. Nisi in aliquo limitentur a Superioribus majoribus. Item Provinciales, quia sunt vere Superiores Prælati. Pro Monialibus, Ordinarius, vel Abbatissa.

1038 Non est necesse, ut detur toties, quoties casus occurrerit, sed sufficit absoluta sine limitatione; quia cum sit semper revocabilis, semper salvatur, quod Religiosus det, & disponat ex nutu Superioris. Et sic ab uno Superiore data, durat etiam sub alio Superiore, nisi ab ipso successore expresse, vel tacite fuerit revocata, Donatus *tom. 1. tract. 13. quæst. 17. & 18.* quia gratia non expirat morte, vel amotio ab officio concedentis.

1039 Sufficit, quod sit tacita, & rationabiliter præsumpta, etiam si expressa postulari posset, & ob pudorem, aut aliam justam causam omittatur; quia ex jure, *Taciti, & expressi eadem est ratio.* Ita Donatus *cit. quæst. 14.* & ad ipsum S. Anton. Rodr. cum D. Thoma 2. 2. *quæst. 1. art. 8. ad 1.* qui ait: *Tunc non posset facere eleemosynam sine licentia Abbatis, vel expresse habita, vel probabiliter præsumpta, nisi forte in articulo extremæ necessitatis.*

1040 Licentia tacita, & præsumpta est illa quæ non petitur expresse, sed si peteretur, concederetur; quod relinquitur judicio prudentis, circumstantiis consideratis personarum, causarum petitionis, & usus rei, qui petitur.

1041 Universaliter Religiosus peccat contra paupertatem graviter, vel leviter, juxta gravitatem, vel levitatem materiæ, recipiendo, retinendo, donando, si Superior sit invitus quoad substantiam recipiendi, retinendi, dandi, &c. Minime, si sit invitus solum quoad modum.

1042 Non sufficit licentia tacita, si in aliqua Religione valde reformata adsit præceptum, ut licentia expresse petatur, & obtineatur.

1043 In tali tamen Religione Superior cum suis Religiosis gerere se debet ut pater, non ut dominus, & ita paterna charitate curare, ut eos sibi bene affectos conservet, atque habeat promptiores rigori disciplinæ regularis, & suis præceptis; quod [illegible] [illegible]

[illegible]

1044 [illegible]

1045 [illegible]

1046 [illegible]

At hæc licentia [illegible]

[illegible]

1047 [illegible]

1048 [illegible]

1049 [illegible]

quia licentia dandi in uno connotat pro eo correlativo licentiam accipiendi in alio, nisi illa excludatur.

Qui autem habet licentiam randi, peccat contra charitatem, non contra paupertatem; si donet alicui Religioso, qui accipiendo peccat, Mendo *eis. num.* 5. Pellizz. *de Monastib. cap. 4. n. 60.*

PLURA DE PAUPERTATE RESOLVUNTUR.

1046 Religiosus, qui a suis devotis pecuniam accipit, & ex ea, Prælato inscio, necessaria sibi emit, non peccat contra paupertatem, si eos non occultet, sed in cella palam teneat, Diana *part. 1. tract. 6. resol. 26.* cujus ratio est, quia quicquid hoc pacto Religiosus possidet, Prælatorum tacitum voluntati, se perfecti subjicitur.

1047 Dare motum res suo usui concessas alteri ejusdem Monasterii sine licentia, non peccat gravitas contra paupertatem. Dare autem extra potest peccare gravitas, cujus tunc Superior est magis institus, cum transferatur dominium extra Monasterium: sed major quantitas ad mentale requiritur, quam si donatio; quia in mutuo res est tectum ad Monasterium reditura; maxime si brevi tempore fit reditura: sic in donatione. Idem respective est dicendum in permutationibus, ubi quidem etiam longe major quantitas requiritur; cum in permutationibus, et sic cum extraria, Monasterium amittit unum, sed acquirit aliud; peccat autem, si res Monasterii, quæ permutatur, sit utilior Monasterio. Omnino vide dicta de alienatione *n. num. 931.*

1048 Religiosus recusans rem chi dorsum, si non habeat justam causam recusandi, peccat contra charitatem, minime contra paupertatem, aut justitiam, Mendo *eis. n. 3.* Non contra justitiam, quia Monasterium ante acceptationem a se, aut privato Religioso factam, non acquirit jus ad rem. Non contra paupertatem, quia tantum paupertatis non obligat ad acceptanda dona. Sed contra charitatem, quia fit justa causa impedit Monasterii bonum: *n. n. 390.*

1049 Religiosus, qui sine Superioris licentia accipit in depositum exteriorem pecuniam, non peccat contra paupertatem, qua nullum dominium, jus, imo nisum acquirit, sed solum onus custodiæ, quæ est potius lexitus. Et solum peccat contra obedientiam, si accipiat in depositum proprie dictum, ob contractum, & obligationem gravem, quam virtualiter suscipit propria auferitur de re letsanea.

Quod si depositum pereat, aut deteriorentur, non teneatur Monasterium ad restitutionem, quia non teneatur ex culpa Religiosi. Quod est verum, etiamsi depositum fuisset susceptum de Superioris licentia, Pellizz. *de Monast. cap. 4. n. 56.* Decanus *eas. 1. tract. 5. q. 41.* qui a licentia Superioris solum excusat Religiosum a peccato inobedientiæ, & facit, ut licite recipiat, sed Monasterium non obligat. Imo nec teneatur Monasterium, si Superior ipse depositum accepitset sine consensu Monasterii, seu proprii Capituli, Derat. *eis. num. 2.* cum pluribus; quia Monasterium se habet ut pupillus, & minor, qui non tenetur ex contractu, & culpa sui tutoris, aut curatoris: *eid. n. 1074.*

Tunc autem teneretur Monasterium, quando depositum fuisset in ejus utilitatem conversum. Et quidem teneretur totum ad id, in quo factum esset citius; idque non ratione contractus, sed quia, qui tenet commodum, debet tenere & incommodum, ex Regula 55. Juris in 6. *Qui sentit onus, sentire etiam debet commodum, & e contra.*

Licet autem Monasterium non teneatur, teneatur tamen Religiosus ipse refarcire depositum, si peculium habeat sua dispositioni relictum, in quantum sine sua gravi incommodo potest.

1050 In Monasteriis, ubi jures dicenda peculium concedunt; & non servatur vita communis a Tridentina, Monialis, cui ab eis, v. g. salma tritici donata, potest eam vendere, si habeat licentiam dandi, & recipiendi, ut supponitur, juxta n. 1048 Pellizz. *de Monast. cap. 4. n. 57. n. num. 1046.*

Imo potest eam eidem Monasterio vendere; quia si potest extra, a fortiori Monasterio; nam respectu Monasterii, aut alterius Monialis, non est proprie, sed valde improprie venditio, quia non fit transatio dominii, sed solius usui rei ex una in aliam prefectam, dominio ejus apud Monasterium permanente.

QUÆRES I.

1051 *An Religiosi, & Monales possint habere peculium, seu annua redditus, in usus tenues, & licitos, et ex justa causa de licentia Superiorum, atque ad eorum nutum revocabilia.*

IN hac autem re ut solide ferant, & ex ore procedam, primo loco ante omnia opponi Decretum S. Conc. Trid. *sess. 25. de Regularibus c. 2.* quod est totius religionis regula & norma, ut sequitur: *n. n. 101.*

„ Nemini igitur Regularium, tam virorum, quam mulierum, licet bona immobilia, vel mobilia, cujuscumque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquisita, tanquam propria, aut etiam nomine Conventus possidere, vel tenere; sed statim ea Superiori tradantur, Conventique incorporentur; nec deinceps licitum Superioribus bona stabilia alicui Regulari concedere, etiam ad usum tuitum, vel illum, administrationem, aut commendam; administratio autem horum Monasteriorum, seu Conventuum, ad solos Officiales eorundem, ad rerum Superiorum annexibiles, pertineat; mobilium vero usum ita Superiores permpant, ut rerum supellex datur pauperatis, quam profesti sunt, convenit; nihilque superfluum in ea sit; nihil etiam quod sit necessarium, eis denegetur: quod si quis aliter quidquam tenere deprehertus, aut convictus fuerit, in facultate activa, & passiva voce privatus sit, atque etiam juxta suæ Regulæ, & Ordinis constitutionem punietur.

1052 Iste expono modos, quibus peculium figurari, & practicari solet. Primus est, quo Monasterium ex bonis communibus aliquos sectiva annuales Religiosis assignet pro victu, & vestitu, ita ut, si quid deficiat ipsa industria perquirat; & si quid extedat, in pios & honestos usus expendat.

1053 Secundo, quo Monasterium singulis Religiosis certam annuam, aut mensualem pecuniæ portionem assignat, quæ vulgo *Peculium* appellatur; victus tamen est communis.

1054 Tertius, cum Novitius in actu renunciationis, quam ante professionem facit, sibi reservat aliquem annuum census pro suis honestis necessitatibus, dependentem a Superioris sententia, ita tamen ut dominium, aut usufructuarium non sibi detrahat per se ipsum, sed penes Monasterium, ipse vero solum habeat usum ad rerum Superioris revocabilem. Dominium apud Monasterium residet, si Novitius bona Monasterio renunciavit: Usufructuarium vero, si bona parentibus, aut alia renunciavit.

1055 Quartus, cum Religiosus pecunias ex propria industria acquisitas, puta ex prædicatione, sed eleemosyna pro se retineat, & in proprios, ac honestos usus convertat, dependentes a Superioris voluntate.

1056 Quantum ad primum modum, quem ex Sanchez *tom. 2. Prælog. lib. 7. c. 22.* Navarr. & alii apud ipsum dicunt, rem esse licitum, supposita tali Monasterii reservatione, & commendatione sedula, quatenus omnis dispositio dependeat ex licentia revocabili Superioris: fatentur tamen, eum quamplurimis subjacere imperfectionibus.

Ego tamen omnino rico, eadem modum nedum directe opponi in totum Decreto Concilii de *n. 1055.* verum et ab eis ipsius relaxativum perfectioris pau-

[illegible]

EX HIS DUABUS SENTENTIIS,

[illegible]

PECULIUM NON RETRAHITUR,

1057 Si [illegible]

[illegible]

[illegible] tionem occulti, est considerandus [illegible]

NEC AD USUS SUPERFLUOS

1675 [illegible] pura vitæ sustentatione; quia Religiosi sunt filii, & non esset discrimen a mancipiis, & ancillis. Imo esset totum impetere [illegible] Religionis datum valde durum, & plus æque onerosum, & potius onerosum, quam attractivum, Christo docente: *Jugum meum suave est, & onus leve.*

1675 Firmatur ex Bulla Urban. VIII. 20. Novembr. 1627. *Cum sæpe contingat, ubi habetur:*

Comparatis hujusmodi redditibus, & elemosynis &c. sedulo examinare, quæ Religiosi hominis, connumerari etiam licitis, [illegible] quæ Monasteria, &c. juxta Reli[illegible] suæ mores, vitam, & [illegible] commodi habentes, competenter sustentari valeant.

Ex Decretis Clem. VIII. pro Reform. Regul. *Nulli omnino, &c. in utroque Conventu fratrum ita tantum deinceps constituatur numerus, qui ex redditibus, & [illegible]*

[illegible] tum. *An superioris arbitrio, & præsumptioni fiat determinatio Regularis, quoad nobilium superfluitatem, vel [illegible] mentum? Cassius ait de excessu arbitrii constitutio, utique Rendum, habita ratione personæ, officii & regalis, parsique paupertatis, quam professi sunt, & conservatam etiam qualitatem, [illegible] n. 1252.*

RECURSUS AD SUPERIORES DEFICIENTIBUS

T[illegible] ad definitionem paupertatis *a n. 1014. ad 1046. & 1022.*

1682 Item ex jure Canonico antiquo, *cap. Monachis, [illegible]*

[illegible] Tridentinum [illegible] consuetudinis cum omni perfectione observetur. Ut consuetudinis cum omni perfectione observetur. Ut consuetudinis verbis Dect. Clem. VIII. *n. 1049.* relati: Quæ Trid. Concil. *decreta de voto paupertatis fideliter observentur, præcipit &c. &c.* Hinc ut recte ponderat illustr. Ramirez *cit.* Religiosi non observantes vitam communem, non puniuntur a Conc. Trident. nec a Bulla Clem. VIII. pœnis propriietatorum, inter quas præcipua est privatio sepulturæ Eccles. sed pœna leviori, [illegible]

[illegible] *Trid. [illegible] n. 1. & 2. & 3. cum Com.* Et novissime Illustr. [illegible] *n. 1046.* [illegible] gionis, aut [illegible] Reat moraliter contra votum paupertatis. Probatur: Reat moraliter contra votum paupertatis. Probatur: Religiosus, aut Monialis recipiens, & retinens (suppl. 2), notabile) independenter a voluntate Superioris, [illegible] formam [illegible] superiore [illegible] & retinet adependentia voluntate Superioris, [illegible] contra votum paupertatis. [illegible] tione paupertatis *exm. 1046. ad 1056.* Minor est [illegible] [illegible] veterista, est, ut quid[illegible] in [illegible] or providere possit. Totum hoc vult Superior volens [illegible] Religiosus non retineat, sed datum acquisita tradat incorporanda; & Religiosus non vult, sed recusat ea Superiori tradere incorporanda. Quid clarius contra votum [illegible] atis?

[illegible] *n. 1049.*

QUÆRES II.

1682 *An Religiosi, & Monales in Monasteriis, ubi vita communis non servatur, possint sine mortali cum recusare, si Superiores velint illam erigere?*

VITA COMMUNIS

1682 Consilit in hoc, quod Religiosus de manibus sui Superioris accipiat quidquid sibi ad decen-

decenter vitæ sustentationem & alios honestos [illegible] usus, ac proinde quidquid quomodocumque acquirit, Superiori tradat, & cum cæteris bonis, pecuniis, & proventibus Monasterii incorporetur, ut inde ex communi massa communis victus, vestitus, & omnis alius honestus usus omnibus suppeditari possit. Hæc est forma vitæ communis, a Sacr. Concil. Trid. præscripta, *n. 1.*

[illegible] V[illegible] communis non est de jure divino, ut *3. part.* Diana *par* [illegible] *est. 19.* Suarez *de Religiosis, l. 6. lib. 1. cap. 11.* Pellizz *in Monial. cap. 4. num. 1.* Illustr. Ramirez *in sum. quæst. moral. §. 11. & Com.* [illegible] [illegible] *n. 1014. ad 1046. & 1022.*

1682 Item ex jure Canonico antiquo, *cap. Monachis, [illegible]*

[illegible] Tridentinum [illegible] consuetudinis cum omni perfectione observetur. Ut consuetudinis verbis Dect. Clem. VIII. *n. 1049.* relati: Quæ Trid. Concil. *decreta de voto paupertatis fideliter observentur, præcipit &c. &c.* Hinc ut recte ponderat illustr. Ramirez *cit.* Religiosi non observantes vitam communem, non puniuntur a Conc. Trident. nec a Bulla Clem. VIII. pœnis propriietatorum, inter quas præcipua est privatio sepulturæ Eccles. sed pœna leviori, [illegible]

[illegible] *Trid. [illegible] n. 1. & 2. & 3. cum Com.* Et novissime Illustr. [illegible] *n. 1046.* [illegible] gionis, aut [illegible] Reat moraliter contra votum paupertatis. Probatur: Reat moraliter contra votum paupertatis. Probatur: Religiosus, aut Monialis recipiens, & retinens (suppl. 2), notabile) independenter a voluntate Superioris, [illegible] formam [illegible] superiore [illegible] & retinet adependentia voluntate Superioris, [illegible] contra votum paupertatis. [illegible] tione paupertatis *exm. 1046. ad 1056.* Minor est [illegible] [illegible] veterista, est, ut quid[illegible] in [illegible] or providere possit. Totum hoc vult Superior volens [illegible] Religiosus non retineat, sed datum acquisita tradat incorporanda; & Religiosus non vult, sed recusat ea Superiori tradere incorporanda. Quid clarius contra votum [illegible] ratis?

[illegible] *n. 1049.*

[illegible] *cap. [illegible]* [illegible] *n. 1. ad Cap.* [illegible] *n. 1. ad Cap.* [illegible] *n. 1. ad Cap.

[illegible]

QUÆRES III.

Religiosi possint facere [illegible] aut aliquod testamentum [illegible]?

RESPOND. Quod si Religio no[illegible] non potest Religiosus [illegible] tum. Potest tamen nomine Mon[illegible] tum per modum eleemosynæ, [illegible] peratis, & legatis Monotum.

1104 Si Religio sit capax [illegible] hæreditas Religioso profecto pr[illegible] principio: *Quidquid Monachi* [illegible] hæred[illegible]

QUÆRES IV.

An si Monialis transferat de una in aliud Monasterium, debeat etiam transferre dos?

RESPOND. Quod si professus Monasterium Monialem admittere velent, dos non est transferenda, sed remanet apud prius Monasterium. Est autem transferenda, si contigerit ad eam admittendam: Pellix. *de Moniali, c. 2. n. 60.* cum Rodr. Bonac. & aliis contra aliquos ibi, qui etiam quoad primum casum affirmant.

1108 Ratio primæ partis est, quia (ut ait Pellix. *citat.*) Dos non datur Monasterio sub conditione, *si Monialis* in Monasterio maneat; sed sub conditione, *si professa teneatur*. Unde professione secuta, Monasterium dotem perpetuo acquirit. Et posterius Monasterium spontanee talem Monialem admittens ibi debet hoc incommodum imputare.

1109 Nec tenet paritas de Matrimonio carnali: quam in eo dos ad vitum pertinet solum pro matrimonii tempore; hinc si vir, aut mulier moriatur, dos restitui debet. At soluta professione per mortem Monialis, dos non restituitur parentibus, quia per professionem dos transit perpetuo in dominium Monasterii; nam (ut dotis nomen Pellix.) Monasterium stat loco filii, adeoque sicut filius est hæres matris, eique succedit in dotem, ita Monasterium succedit in dictam Monialis defunctæ: *vid. n. 1113.*

1110 Ex quo etiam fit, quod licet vir possit uxorem ejicere, dotem ei solvatur dos, non sic potest Monasterium Monialem professam ejicere, sed solum potest parentes in judicio cogere, ut dotem solvant.

1111 Ratio secundæ partis est, quia ollum non est, ut posterius Monasterium, quod patitur involuntarie recipiendo talem Monialem, insuper patiatur alimentorum gravamen. Ita Pellix.

QUÆRES V.

An Religiosus transiens de una in aliam Religionem possit secum ferre bona, quæ ibi reliquerat, ex proprio industriæ acquisita, secum transferre?

RESP. Non posse, etiam si Religio, ad quam transit, sit bonorum capax, & etiam si transeat de licentia Papæ, nisi in licentia id expresse concessa facultas ea transferendi. Donatus *com. 1. part. 2. tract. c. q. 57.* Pon. Vet. Bona transeunt, *n. 1. & Com. Ex cap. unico, sup. statuendo 18. qu. 1.* Ubi decidunt: *Sed quidquid acquisierit, vel habere visus fuerat Monasterio relinquat. Et ex cap. Non decetis 12. qu. 1.*

1112 Nec dicas: Bona sunt accessoria personæ, & ipsius intuitu a Monasterio obtenta, adeoque quod eamdem sequi debeant.

Quia (ut dotte pendebat Donatus); *Aliud est, acquirere intuitu personæ professæ, & aliud est, quod secum Monasterium perferrent. Etenim bona acquirunt Monasteria intuitu proficiscentis, sed non perseverantis ratione illius, sed ratione professionis validæ, quæ subsecuta, professus respectu bonorum acquisitorum se habet ut extraneus.* Megal. *part. 2. lib. 2. cap. 27. qu. 3. num. 26.* contra Monoch.

Et idem subdit, quod *licet bona illa priori Monasterio obvenerint intuitu personæ, nihilominus illius effecta sunt omnino, objective, & simpliciter, per professionem illi factam fuerunt*: *vid. n. 1109.*

Religiosus igitur de una in aliam Religionem transiens, non potest secum deferre bona, quæ in priori tenebat, sive immobilia, sive mobilia, utensilia, libros, &c. quocunque modo acquisita: *vid. n. 1128.*

1114 Excipienda tamen sunt manuscripta Religiosi, ut Conciones, lectiones, & similia, quia sunt partus intellectus; de illis enim potest disponere ad libitum, sive donando, sive secum ferendo. Diana *Examen Ecclesiast.*

[illegible] *tract. 6. cum aliis*; quod est verum, etiam pro [illegible] Decr. Clem. VII, quam refert Coriolanus *part. 2. de Cas. res. casu 8. n. 19.*

QUÆRES VI.

An Religiosus [illegible] ad relinquendum?

[illegible]

QUÆRES VII.

An [illegible] tenetur solvere debita a suo [illegible]?

RESPOND. Quod [illegible] hæc debita fuerint [illegible] ante professionem, vel post:

SI ANTE PROFESSIONEM.

[illegible]

1122 Id tamen Cattrop. & Tambur. tenent cum ha[illegible]tione; quia sententia Sanchez, quod teneatur ex dictis bonis solvere, est communis, in quantum per professionem non fuit derogatum jus creditorum in bona omnia, quæ Religioni obvenire possunt ratione personæ obligatæ.

1123 An autem talis Religiosus sit obligatus habere, concionari, &c. & Monasterium teneatur solvere ex pecuniis a Religioso propriis labore, concione, &c. acquisitis, Cattrop. *tom. 3. tract. 36. d. 5. par. 7. §. . . . n. 8.* negat; quia per professionem cessit bonis, & debita extinxit.

SI POST PROFESSIONEM

1124 Debita contracta fuerunt ex delicto, verbi gratia, furto, damnificatione, aut alia in[illegible]

[illegible] 6 nihil caret, nec sit inde in aliquo factum ditius, ad nihil tenetur; quia Religiosus se habet ut filius familias, cujus delicto non tenetur pater.

1126 Ipse vero Religiosus tenetur restituere aliquid detrahendo ex peculio, & aliis ad hoc usus concessis, *ut in n. 1115.* ad differentiam ejus, qui debita ante professionem contraxit; quia ille per professionem cessit debitis, sicque debita extinxit, & pursavit, non sic ille.

1127 Sed Superior potest salem restitutionem impedire, si sit facienda externa; minime si sit facienda ipsi Monasterio, cui sit facta læsio. Ratio primi; quia id, quod Religiosus pro restitutione facienda de peculio subtrahit, est sub dominio Monasterii, adeoque potest illud a se nolle abdicare, & ita ipse restitutionem impedire. Ratio secundi; quia Superior tenetur sul Monasterii indemnitatem [illegible] nisi rationabilis causa obstet.

1128 Si dicta fuerunt contracta ex contractu. Tunc si contractus fuit initus legitime nomine Monasterii, videlicet de assensu, & licentia Superioris, & Capituli; tenetur quidem Monasterium solvere.

[illegible] licere contraheret. Eadem ratione non tenetur Monasterium solvere, si ipse Prælatus inire contractum, [illegible]

[illegible] cessit in utilitatem Monasterii, tenetur Monasterium solvere, *ut in n. 1124.* Sed creditor probare debet contractum in utilitatem Monasterii cessisse. Habetur *in cap. Quod quibusdam n. de fideiussoribus*: his verbis.

[illegible]

Ipse Religiosus delinquens licet restituere non possit, potest tamen, & debet puniri, juxta illud [illegible] agunt Diana *part. 1. tract. 6.* Dominus *tom. 1. part. 3. tract. 15. tom. 3. tract. 15.* Verticelli *tom. 1. tract. 1. & tract. 8. qu. 32.* Rodrig. *in Sum.* Fagnanus *in lib. 1. cap. Mon[illegible]chi, & cap. Cum ad Monasterium.*

ADDITIO.

Corollaria ex dictis, & alia.

1 NOn peccat Religiosus retinendo peculium modicarum intimendum in ordinarias aut extraordinarias necessitates de licentia Superiorum, & apud Superiores, aut depositarios de consensu Superioris.

2 Non peccat Religiosus contra paupertatem gratis accipiendo, vel præstando obsequium pecunia æstimabile.

3 Religiosus nec sibi, nec Monasterio acquirit lucrum ex pecunia sine licentia Prælati nec suum deposita, nec collusor lucrari potest pecuniam depositam [illegible]

[illegible] potest.

6 Peccat Religiosus contra paupertatem, qui [illegible] licentia Prælati pecunia a Sæcularibus oblata aliquid emit etiam ad communem Monasterii usum.

7 Peccat etiam contra paupertatem Religiosus [illegible] re Prælati licentia aliquid accipiens commodatum, [illegible] tertia a Sæcularibus, vel his dans commodato.

8 Peccat etiam Religiosus contra paupertatem [illegible] negligentiam communis diligentiæ; finem rem usui concessam uterine.

[illegible] sibi oblata, intra, vel extra Monasterium sine consensu Prælati abstinens. Verum in materia esculentorum non facile peccat gravitet.

FAUPERTAS MINORUM

1133 A[illegible]lissima dicitur [illegible] privat tam in particulari quam in communi. Eam profitentur Fratres Minores Obs[illegible] Reformati, & Capuccini, ex Concil. Trident. *tit. 25. de reform. cap. 3.*

[illegible] licentiarunt. Quam dispensationem pro cunctis monialibus edidit Gregor. XIII. *Constit. 11. Dea Servit.*

[illegible] possidendi bona licentia, cum sit [illegible] monialium bona regimine, conservatione, & decore.

1134 Fratres istur Minores non sunt capaces [illegible] dominum, nec legatorum, omnium dominium directum [illegible] fidei apud ipsos. Sunt tamen capaces [illegible] necessitates subministrent, de eorumdem Sup[illegible] gravio assensu, & non sic, ut immune Su[illegible]

[illegible] Superiorem spectat, licentiam Religiosis concedere pro suis usibus.

1135 Et

[illegible]

QUÆSTIO I.

[illegible]

talem aptitudinem habentis recurrere: & hic erit charitatis, & meritorius actus.

1152 Secunda, ut necessitas ex præsens, aut imminens, Proferri dicitur, quando est actualis. Imminens dicitur, quando non est actualis, sed proxime futura. Unde non sufficit necessitas remota futura, aut possibilis, quia ob iter, aut infirmitatem, quæ ei potest contingere.

1153 Tertia, ut necessitas non possit commodè provideri quærendo rem in propria specie.

1154 Quarta, ut apud Procuratorem, aut ministrum spiritualem non sint alii denarii, quibus possit necessitatibus providere.

1155 Quinta, ut alium eleemosynarum pecuniarium obtentorum receptio, retentio, expensio, & fiat per Procuratorem nomine Sedis, aut per ministrum spiritualem nomine domus, vel per ipsum dantem. Aliàs è receptor recipiendi per se, vel per interpositam personam.

Amicus spiritualis pro hujusmodi nisbus potest uti Legula, sicut & Procurator: *vid. num. 1148.*

Necessitas autem præsens, aut futura (sic Nicol. III. *in suo Decretali*, Exii, *qui peculiaris in 6.*) potest esse duplicis generis, una, quæ brevi tempore expediri valet: Et per hæc potest frater uti dante, aut persona ab eo destinata, non & a se personam ab ipso primo subministrata.

Alia, quæ tractum temporis postulat, Ita ut pecunia deposita fit ad plura loca perveniens, & transitura per manus multorum, quorum impossibile est ipsum dantem, aut primum substitutum habere notitiam: Ut in emptione lanæ, libierum, &c. in loco dilari: Tunc Nicol. III. cit. ultra medium modum pro eleemosyna Regulæ, & profectorum purificare, aliunde facilianum modum sequerit: Videlicet, ut frater ab ipso dante, aut ejus Nuncio, seu primo depositario subrogare valeat. Necessitas petat causes deputatorum suo nomine substituendi, seu subrogandi, prout opus requirit: *Ut per quemcumque manus* (sunt verba Decretalis) *pecunia, seu eleemosyna ipse vocetur, sive personas ab eadem, vel a fratribus nominatis: tamen sua conscientia, voluntate, ac auctoritate procedat. Quo offensam suum problemis prædictis, fecere fratres, ex empto, vel acquisita de illa pecunia, per quemcumque, juxta modum consciatum superius, aut infra.* Hæc pedes, quorum sunt novi impositarii affingendi, tamquam fieri debet, utenine, & sufficitque cartis, aut primi depositarii.

Quod è per obliviorem frater hæc licentiam non possuisset, posset novos deputatos instituere ex præscripta Decretalis dantis, & ex ipsa haberi non possit, cuæ quidem suis rationibus præsumitur, tam ex voluntate dantis, qui juvare fratres intendit, ac prudè modis novibus, quibus licite possit investiri percipere, quam ex voluntate ejusdem Summi Pontificis, qui cuiens fratribus providere, tam super necessitibus, quam super pœnitentiis modos.

Item est respective dicendum ex Syndico Apostolico in ordine ad novos Procuratores substituendos.

1156 Sexta, ut tetum fit de licentia expressa aut tacita sui Superioris localis, qui intendit omnia providere, aut Superioris majoris; quæ quidem maior abbiitere fere præsumitur, si Superior prudenter non possit.

1157 Septima, ut frater nullam auctoritatem offerat: supra recuriam apud Procuratorem, ut ipsum ipsi pitialem deputatum; nec in ulibus auctoritative legat, ne offerat se dominum, sed supplicem. Unde non potest expedere ab illis computos civiles expensarum; potest tamen illos videre, & normorum scriptum apud se retinere, solum ad scindum, quantia pecunia apud ipsum remanent, ut fiat usus discretione semperet. Quod si reperat infidelem, non potest eum in judicio convenire; hoc tamen potest facere ipse dans, quia est dominus. Item si ille eleemosynam in capsa recludat, non potest frater, etiam Superior, clavem tenere.

1158 Recentiæ septem modificationes sunt inserta præ in Decretalibus Nicolai III. & Clemen. V. ac in Declarationibus Martini IV. & V. & non obstant in conscientia, ita ut transgressio sit contra quatum præceptum Regulæ, nisi illæ, ex quarum defectu tenuitur; quod frater aliquod habeat dominium, aut usum pecuniæ per se, vel per interpositam personam. Cerdula *quæst.* II. Ratio est, quia mens dictorum Pontificum non fuit fratres novis præceptis gravare, sed modos congruos dare ad fratrum necessitates sublevandas absque Regulæ transgressione.

1159 Ex quo duo sequuntur. 1. Quod hæ modificationes non solum sint datæ pro fratribus particularibus ad peculiares suas necessitates, sed etiam pro Superioribus ad fratrum necessitatibus providendum. 2. Quod si frater posset aliunde modum magis congruum reperire, qui præceptum Regulæ salvaret, non teneretur recensiis uti. Verum quia id non est ita facile, non est a necessitis modificationibus recedendum: *vid. num. 1155.*

COROLLARIUM PERUTILE,

1160 *Et quale mandatum ad professionem amplectantibus, non obstante Regula.*

Quia ex fecunda modificatione (*n. 1152.*) necessitas pro recursu ad pecuniam debet esse præsens immanens, seu proxime futura: è clare sequitur, quod non pulsa frater apud Procuratorem Apostolicum diu, & pro necessitatibus remotis, aut possibilibus, quod infirmitatem, [illegible] *Quia* [illegible] *Quia* [illegible] *Quia*

aut Nuncium: sed quoque ex dictis non comprehendit casus necessitatis, juxta illud: *Necessitas non habet legem. v. n. 1118.*

1176 In tali quidem casu necessitatis utique conditum esse fratri, pecuniam charis involuntis recipere; nam simplices, hac equidem arbitria, *sere scandalosa* non tolent. Insuper petere suos fratres, maxime apud viros *sodos*, & negotium nostra professionis habentes, necessitatem adimit humilitas agente.

1177 Si alioquin casu contingat, quod vir pudens ad Monasterium, aut Ecclesiam nostram recedens suorum elemosynas elargiretur: si Monasterium necessitatibus praeceatur, nulla reperiatur gestione apta, nec Tertiarius, qui recipere, vel ille non possit commode eam ad Procuratorem mittere, aut prudenter non judicaverit capax talis consilii, sed quod potius illum inde afficerent, & ab elemosynis impedirent; nunc si fratres curarent, ut ille elemosynam in aliquo locum opportunum reponeret, usque ad assentum Nuncii, aut Patuli, qui illam ad Procuratorem transferret, illum verum de hoc monendo peccatum non demeratum, cuia fumus in restitutionis necessitatis.

Pro qua re Melphi *in summa. ad Confsii. cap. 2. pag. 2.* in fine, ait:

„ Respondeo quinto, in necessitate articulo possumus denarios petere, & accipere, ac expendere, „ puta si Missionarius apud infideles rapiatur, nec „ alia via superest pro victu, &c. jus enim naturale „ praevalet politivo. Cujusmodi Sanctissimus Pontifex Noster Urban. V. II. dec. atavit pro locis Terrae Sanctae, ubi fideles abundant, & Syndicum non regentur, & necesse est, eb maius bonum, & ad majorem Dei gloriam, & Ecclesiae utilitatem, loca illa in Religione Catholica conservare. Ita etiam si Summus Pontifex ipse mereret fratrem suum elemosynarum, non peccaret, secundum exposita, &c.

1178 Dixi: *Si alimenda*; hi namque casus debent esse rari, & non per habitum practicari, et dictum est in *num. 1166.*

1179 Hinc nominum quaestiones abstinet debent a recipiendis elemosynis pecuniarii: inde petunt quia quamvis talis receptio videatur posse a peccato centro paupertatem, & praeceptum de non recipiendis per se peccatis, excusari, in quantum non videtur in quadam receptio civilis ad expendendum, sed tantum ratio pecuniae de une in alium locum, nempe ad Procuratorem; nec potest a peccato tanda i. & demori, cuod Monasterio affert, excusari: per hujusmodi nunquam pecuniarum contribationem. Ec fundaliari, & admirari fuerit facetum, ut ab elemosynis se abstineat, in gravissimam communitatis. & Regularis Observantiae periculum: *v. num. 1168.* Adeo, in hujusmodi casibus, in quibus pecunia transferunt ad Procuratorem, adest certatius, & receptio civilis moralis ad expendendum mediate pro statutum ubibus, Melphi *citat. Responsi. 4.*

QUÆRES III.

1180 *Quomodo Frater appropriare debeat?*

RESp. hunc esse modum. Pecunia, quam frater habere supponitur, pluribus modis potest se habere.

Primo. Si fuit et eata absolute, sequi Religioso, eli deponenda in manus Syndici nomine Ecclesiae pro necessitatibus Provinciae, aut Monasterii. Si vero dais apud se velum ejus dominium retinere, est dari restituenda, vel de ejus licentia est Syndico tradenda pro Monasterio, aut Provincia.

1181 Secundo. Si talis pecunia sit de elemosynis alicujus Conventus, est Syndico illius Conventus, aut Provinciae tradenda, pro dicto Conventu, ejus Superiore locali monito.

1182 Tertio. Si pecunia fuit accepta sub aliquo onere, v. g. Missarum, &c. tunc debet pecuniam configere, & onus manifestare Superiori. Melius autem est, si ipse coret immediate oneri satisfacere, & non committeret alionum spem non onus satisfaciendi justitiae ubi gar ex jure naturae.

Quod si pecunia reperiatur conventa in emptionem alicujus rei, quae extat, puta libraium, tunc teneatur satisfacere eam, vetti gratia, libros exediori tradendo, si fieri potest; vel eam vendere sutando, & satisfaciendo in quantum potest pro pretium. idem tenetur facere Superior, si pro fratre mercem tale emot et conficer, & res extet.

Qua expropriatione certa, Religiosus haud amplius teneretur debet affectum, aut curam circa pecuniam illam.

1183 Et expropriatio fit in articulo mortis, omnino Confessarius, vel Superior curet ut pecuniae, & res superflitae, super eas hac facta est expropriatio, removentur e cella Religiosi ante mortem; quod curabit charitative, solatio fratrem, ut in Dei misericordiam fretet. Quod si supervivat, expropriationis facta eum minime perlaeat, nec ad nominum recedat.

Congregatio Generalis ac anno 1670. praecipit, ut distributio supellectilitur, & rerum a fratribus relictarum, fiat a Provinciali, modo sequenti:

„ Si fratres defunctus fuerit in Infirmaria, eidem „ applicentur omnes panni linei, seu ex tela confecti: Illi fratres extra Infirmarium mortui fi, applicentur communitati Conventus, ubi defunctus „ de familia morabatur. Cui etiam communitati conflagrabuntur omnia lanea vestimenta. Libri in eadem Conventus Bibliotheca reponentur, & si forte aliquid pecuniae reperiatur, Provincialis fratri eam deponi apud Syndicum Apostolicum Provinciae, „ pro necessitatis tumpebus, communibusque Provinciae indigentiis, sumptus a Guardiano, & discretis Conventus tellemnio de quantitate, ut tuo tempore rationem de illa tributo podit. Et idem observetur, si aliquid aliud considerabilis pretii inveniatur. Pictura, si forte dit, in Sacristia collocentur, Resarcim minoris momenti inter Fratres ejusdem Conventus de rotulis Guardiani dividantur.

1184 Praeter autem Fratrisectius, seu pecuniam retinens, abiisti non potest, nisi gravis exponiatur, ab fratribus, & cum morali certitudine id Confessario proponat: unde Confessarius se debet cum eo gerere sicut cum contubernario.

Covent ergo fratres, & in mente habente verba S. P. Francisci, cuod il *Magna promittunt, majora praemitta jura nobis: v. num. 1097.*

LEGATA FRATRUM MINORUM

1185 SUne justa, & licite, a testatore relicta sub hac forma: *Instituo mihi haeredem animam meam, ita quod executores testamentarii tuncorum bona relicta vendere, & pecuniam in eundo parem, vinum, & alia necessaria in elemosynam Fratribus Minoribus hujus Civitatis insumere.* Et tunc testamentarii ad salem e elemosynam solvendam tenti pedsure ad instantiam cujuslibet de populo. Ita Villa abbas — *2. sc. 30 disp. 22. n. 8.* & Diana *p. 1. tract. 2. resol. 33.*

Imo si non est addita conditio licita: *Ut bona vendantur, & in fratrum necessitates pecunia conservetur*, legata valent, cuia tunc centeros legare vellit modo debito fratribus subvenire. Rodr. *in comp. verb. legatum*: D. ana *p. 10. tr. 14. resol. 15. n. 9.* ad.

1186 Item potest testator aliquem Fratribus Minoribus legata perpetua, tam libera, quam onerosa, quia qui potest facere elemosynam vivus, potest facere elemosynam mortuus, quoniam mortuus habet animam, quae valeat ejus fructum a fidelium remunerarque animarum percipere.

1187 Quantum ad legata perpetua sciendum est, quod Syndicos, & Procuratores tosceftetunt Ordini quan-

[illegible]

[illegible] Sixtus IV. in Bulla [illegible] Ecclesiae, [illegible] Ecclesiae [illegible] Monasterii [illegible] Ecclesiae [illegible] Ecclesiae [illegible] Ecclesiae

lentes Fratribus in corporis necessitatibus subvenire, non intendunt eorum, & perpetua animæ bonere; unde si fortuna fermam adventissent, licita forma legaliens, ut dicemus de cœtis, usuarum bona fide celebrantur, sub. numer. 1185.

ROMANA DONATIONIS.

1198 S Indico Apostolica Conventus, ut vocant, de *Aracoeli Fratrum Minorum de Observantia* centa mille denarii Pamphilia Mata, donatione infra scriptis verbis concepta: *Donatio donatione irrevocabili inter vivos D. Francisco Nelpono Syndico Apostolico pro pretio Venerabilis Conventus B. Mariæ Aracoeli, & aliis in dicto officio Syndicatus, pro tempore successoribus, centa mille, una cum fructibus decursis, & decurrendis, sibi redditis a q. Virginia Agatonio, cum conditione, quod inde in denariis conquirat, & utilitate sui, pesquam conjuncti faciunt dicta centa mille pro dicto Pretio, ac supra, dedica illa integra ad eorum beneplacitum in aliquo ex habili, certibus perpetuis, seu locis montium non vacabilium, & ex fructibus, redditibus impendere, & applicare omnia centa triginta in perpetuis ut panis alibi pro beneficia, & servitio infirmarie Venerab. Conventus Aracoeli Ordinis Minorum Observantiæ S. Francisci, cum conditione adjecta, quod sacrificium quam tempore ad RR. Patres Guardiani, seu Superiores pro tempore d. Conventus Aracoeli in eorum arcum certis modo applicare nolle dicta annua centa triginta in aliam causam piam quam supradictam, tali casu predicta donatio, & omnia commodum dictæ annua solutionis centum triginta sit, & intelligantur ipso facto caducata, & devoluta, prout caducata volvit, & vult in favorem Venerab. Archiconfraternitatis B. Mariæ Consolationis.*

Discutiatur Rev. Fabricæ S. Petri, citatis prædictis Patribus, supplex petis per hanc Sacram Congregationem decisum: *An prenominata donatio valeat sustineri? Die 2. Junii 1603.*

Sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini interpretum consulta, licere dictis Fratribus prenominatam annuam panis prestationem titulo nuncupat. elemosynæ recipere, ad prælectum Venerabilis Congregationis Fabricæ sub die 14. Februarii 1615. edixit, & Syndico Apostolico non posse a Ministris dictæ Fabricæ, ratione hujusmodi donationis, molestari infra, nisi ad formam supradicti Decreti.

Fr. *Card. Chisius Præfectus.*

Leon. Sigillis.

1199 C Lemens Papa X. *ad futuram rei memoriam.* Nuper pro parte dilecti filii Syndici Apostolici Conventus Sancti Petri de Syrchis in Sardinia Ordinis S. Francisci de Observantia, Ac. Congregationi Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium negotiis, &c. Episcoporum, & Regularium præposita exposito, quod quondam Petrus Mereu de Mel nos in suo ultimo testamento, quod anno 1695. condiderat, diversa annua legata, pro Missis per Fratres dicti Ordinis celebrandis, fecerat, rendo sequenti: *Primo mando*, quod meus hæres teneatur expendere pro conficiendo tumuli, & cœnobium, quindecim anno lib. 25. pro una Missa cantata, & aliis fundecim Missis pro animabus meorum parentum celebrandis Fratribus Franciscanis Sancti Petri de Syrchis, & pro hoc legato volo, quod fiat perpetuo et legata hæra mea. *Item volo*, quod dictus meus hæres solvat ex dictis bonis meis quotliber anno lib. 40. quas insuper pro oleo lampadis meæ Capellæ Majoris in dicta Ecclesia Sancti Petri. *Item volumus* in perpetuum Missas septem quolibet hebdomada pro Animabus Purgatorii, &c. & elemosyna sit septem solidorum pro qualibet Missa, &c. & proprietas illarum est 1000. libr. quæ sit super domo mea, in qua habito. *Item relinquo* ex elemosyna dicto Conventui Sancti Petri de Syrchis lib. 300. ut illæ applicari debeant per meos Curatores in toto secure ad rationem lib. 24. annuorum, & inferviant pro emendis lineamentis pro pauperibus Fratribus infirmis. *Item*, quia D. Mater meo reliquit, ut dicantur duæ Missæ perpetuæ qualibet hebdomada a dictis Fratribus, mando, quod fiat de bonis meis solvantur qualibet anno lib. 28. *Item*, quia D. Pater meus reliquit unam Missam perpetuam qualibet hebdomada celebrandam a dictis Fratribus, & reliquit pro eleemosyna centum libr. 350. debitum a Gavino Paduano, &c. quarenus peridictum centum fortadidium, mando, ut meus hæres solvat lib. 11. annuas, &c. Et dictis aliis pluribus, quæ in testamento.

Et ita sibi hæredem Deum, & An [illegible]

[illegible]

[illegible]

[

mandamus, quatenus statim visis præsentibus, & quoties præfatorum vigore fuerit requisiti, seu alter vestrum fuerit requisitus, &c. ex parte nostra, seu veritas Apostolica mutuatur consulti, & compellatis, cogatisque & compelli faciatis, &c. dd. Theodorium, & Dominicum Carelam, ad dandum, solvendum, tradendum, &c. & effectualiter exhibendum dictos Reverendo Sylvino dd. FF. S. Francisci Minor. Observ. &c. fructus viginti quinque monetæ Regni, ut præferitur debitæ, una cum aliis fructibus quatuor, & jollis septem monetæ Romanæ, pro expensis fuerit mandati, &c. in quantum, & singulariter eidem, &c. Datum Romæ anno 1693. Indictione prima, die sexta 7. mensis Augusti, Pontificatus SS. Domini Nostri Innocentii Divina Providentia Papæ XII. anno quo tertio.

1200 Denique ad rem finiat, & sine scrupulo procedendum in casibus, in quibus ob circumstantiarum varietatem aliqui possint subesse difficultates circa mores, ut pauperum, valde juvat reflectere ad Idem Sanctum, & Sedis, & summorum Pontificum; Enim namque (ut citatum est n. 1187.) semper fuit, & est, de patrum bona gratitate mores aptos credere, ut fructibus, una cum tuta observantia Regulæ, & Paupertatis, necessaria juxta decentiam non deficiant. Constat ex Decretali Nicol. III. cit. his verbis:

„ Quin mo certum apparet in eis quæ dominium omnimodo abdicatio, & in uno necessitas. Hæc autem secundum exigentiam personarum, & loctium, Ministri, & Custodes simul, & separatim in suis admi„ nistrationibus, & custodiis, cum discretione dispo„ nant, cum de rebus interdum personarum qualitas, „ temporum varietas, locorum conditio, & nonnulla „ alia circumstantiæ, plus, minusve, ac aliter provi„ deri requirant. Illa tamen sic faciant, quod semper „ in eis, & eorum adibus pauperitas sancta relucens: „ prout eis ex eorum Regula videntur indicta.

Et infra disponendo de legatis, ut supra, subdit:

„ Ad quæ legata solvenda, tam hæredes testatorum, „ quam executores se libera ex exhibent, quam Præla„ ti, & etiam Sacerdotes, quibus de jure, vel consue„ tudine provisio ista competerit, cum expedierit, de „ ex officio sui promptos esse habent ad pias voluntates „ decedentium adimplendas. Nam & nos et ad per modos licites, & fratrum Regulæ constitutiones intendimus providere, quod nec pia defunctorum desideria tuta intentio, & hæredum cupiditas legitimis illis „ bus servatur, ac ipsi fratres pauperes opportunis sa„ tisfiant non fraudentur: n. num. 1155.

De pauperiae, & legatis Minoritarum *Pontifices*, & *Decretales veteres* n. 1178. D. Bonav. Hugo. Quaquet Magistri, Caribus, Poliriis, Monza, Longus *provid. Ministrum* Syndici: vi apud Marchaverti: v. infra de legatis.

ADDITIO.

CAetum quoad totum fane destinatur de Paupertate Religiosa recte monet Suarez *lib. 3. cap. 11. n. 40.* duo extrema cavenda esse, ne scilicet nimium allevando culpas relaxationi occasionem tribuamus; & ne rigoriosius, quam par est, aggravando, homines fragiles (quales omnes nostri ex parte) periculis exponamus; & quia hoc sufficit, pergit ut Author, gravius esse magique Religioni contrarium; ideo fin in aliquo extremo (quod vitandum est quoad fieri possit) inclinandum sit, potius ad leniratem, quam ad rigorem propendendum esse concludit.

DE SIMONIA.

1201 SImonis nomen dux a Simone Mago qui donum Dei emere volebat, ut venderet; unde definitur: *Studiosa voluntas emendi, aut vendendi pretio temporali aliquod spirituale, vel spirituali annexum: melius definitur, Deliberata voluntas contractandi spirituale, vel spirituali annexum*; sic enim comprehenditur omnis contractus etiam innominatus, *De ac des.*

1202 Pretium temporale est res ex pretio æstimabilis: est triplex, *dominii, manus, manus ad linguam, & manus ad obsequia*. Per manus ad manum intelligitur res pecunia, & quælibet bonum temporale; per manus ad linguam intelligunturpisces, latures, &c. in laxorum illustri, qui beneficium, aut rem spiritualem confer; ut autem habeant rationem pretii, fieri debent ex pacto: v. gr. *Si interceda pro me apud Principem, dabo tibi beneficium*: Per manus ad obsequia intelligitur omne servitium temporale, quod exhiberi potest in gratiam alterius & ejus etiam honoris; quæ si fiant sum pretii, & præsertim cum pacto, simoniam incurrunt: ut, *Confere mihi hoc beneficium, cum pacto, & omere tale obsequium mihi præstandi*. Secus simonia non committitur.

1203 Nomine rei spiritualis intelligitur res supernaturalis, quæ vel solis fit formaliter, ut gratia, &c. vel cultutiner, ut sacramenta, coronia, sacramentalia, &c. quæ cultuse præstantur; vel prorefectu, ut consecratio, absolutio, dispensatio, electio ab beneficium, præfectatio, confirmatio, &c. qui sunt effectus, & usus potestatis supernaturalis. Unde pro dispensatione non potest aliquid exigi in pretium; bene vero per modum mutuo ad pium causam applicandum.

1204 Dicitur, *aut spirituali annexum*; talia sunt res, quæ non sunt per se spiritualis, sed eis sunt annexæ, ut jospatronatus respectu beneficii, vasa, vestes, &c. respectu sacramentorum, & reditus beneficiorum, quæ dantur propter officium spirituale: n. num. 1260.

1205 Res sacra, quæ per accidens habent annexum consecrationem, ut calix, planeta, &c. possunt vendi ratione materiæ ex se vendibilis; sed non possunt plus vendi consecrata, quam vendeuentur non consecrata, quia tunc esset simonia; quando autem res temporalis vendi non potest, nisi simul spiritualis vendatur, tunc non potest & ipsa vendi, ut Reliquiæ; potest vendi Reliquiarum ratione sui ut materiæ: *vide num. quod 966.*

1206 Ledlio theologia, aut canonum, est vendibilis, quia est actus rationalis intellectus non corporeus cum spiritualis, seu supernaturali re.

1207 Simonia est triplex, mentalis, conventionalis, & realis; mentalis non est rudum propositum committendi simoniam, sed vera tradito rei temporalis in pretium pro re spirituali, sine pacto, & conventione explicita, sed totum mente concepta. Conventionalis est, in qua exterior exteriorem, & pactionis de pecunia, & venditione; sed adhuc non est secutus effectus ex utraque parte. Realis est, quando pactum est ex utraque parte executione mandatum.

1208 Simonia dividitur in eum, quæ est contra jus divinum; & hæc est prohibita propter nativam suam, ut Sacramentum, Hostiam consecratam vendere; & in eum, quæ est contra jus humanum, quæ solum est mala, quia prohibita: cum Ecclesia prohibet sumi pretium pro aliqua re, & functione, propter connexionem cum re sacra, cum tamen ea illa aut functio effect ex se vendibilis.

1209 Sic ab Ecclesia prohibetur, & simoniaca censetur: 1. *Venditio beneficiorum secundum id, quod temporale est, scilicet quod jus percipiendi fructus*: 2. *vendatio officiorum extrinseca annexa ordinariorum ad res sacras, v. gr. Sacristæ, Oeconomi, Aedituati Ecclesiæ, Thesaurarii*: 3. *abbatia petunta alicujus facta, ut faciendo alteri, ut det beneficium: & pactum de resignando beneficio, vel de solvendo pensione, si alter beneficium sibi imperret*: 4. *permutatio, & ignatio beneficiorum, item resignatio pensionis ex beneficio resignato, & absque superioris authoritate fiant; quæ si accedat, licita erunt. & accepta munera etiam spontaneo oblata pro examine ad Parochiam, pro collatione ordinum, pro primo Tonsura, & [illegible] aut pro Materiis, si falsarium non habeat, & conservandis*

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Q U A E S T I O.

Q U A E S T I O.

Q U A E S T I O.

[illegible]

SUBORNATORES

1258 D[illegible]

[illegible]

DE OFFICIIS ORDINUM MILITARIUM, ET ACADEMIARUM.

1262 M[illegible]

[illegible]

POENAE SIMONIACORUM.

1263 P[illegible]

[illegible]

SIMONIA CONFIDENTIALIS

1264 T[illegible]

[illegible]

ADDITIO.

A[illegible]

lo gaudio, sed affectu animi procedente, utinque accipiatur: quoniam pro hujusmodi omnino delinquentibus per solam poenitentiam sua satisfacere Creatori. Textus est clarus, & universalis, ac universitatem intelligendus: *Extrav. de simonia cap. ult.* Et hinc habes, unde infinitas quaestiones de fere toribus, de praebitis, Adulationibus &c. solves: quia hinc clarè patet non teneri ad resignationem beneficiorum, sic acceptorum, absque pacto aliquo, nulla facta differentia inter munus, obsequium, laguam, & quicquid aliud temporale interceptis potest, & similiter nulla facta differentia spiritualium.

DE BENEFICIIS.

1265 B[illegible]

[illegible]

1266 Inter alia sunt duplicia, alia simplicia. *Duplicia* sunt, quibus est annexa aliqua solemnis qualitas juris, videl. Cura animarum, jurisdictio, Dignitas, aut administratio Ecclesiasticorum. Hinc Archidiaconatus est duplex, quia habet praeminentiam quandoque cum magis honoratione. *Simplicia* sunt, quae nullam talem solemnitatem habent, sed inflitura sunt ad preces, & *officia* Dei persolvenda: hujusmodi sunt Canonicatus tam Cathedralium, quam Collegiatorum.

1268 Insuper alia sunt manualia, alia non manualia. *Manualia* sunt, quae conferuntur revocabiliter ad nutum Superioris: Talia sunt plura Regularium beneficia, quae nec sunt electiva, nec curata. *Non manualia* sunt, quae conferuntur in perpetuum, dum beneficiatus vivit, ita ut amoveri non possit, nisi in casu delicti: *Beneficia* dicuntur, & propriè beneficia.

1269 Demum. Alia sunt *Collativa*, quae conferuntur ex libera voluntate eorum, ad quos collatio pertinet.

1270 Alia *Electiva*, quae conferuntur mediante electione a Clericis, seu Canonicis facta, legitime a Superiore confirmata. Alia sunt *Patronata*, quae commanente Patrono, ad quem spectat Clericum promovendum praesentare, ab Episcopo conferuntur.

1271 Beneficium personale, seu personatus, est illud, quod institutur ex redditibus certis, & stabilibus, auctoritate Episcopi, in favorem alicujus personae, cui solo, vel alii cum, aut res, juxta voluntatem fundantis, obtineant illud, & pensa beneficium relint, & sedens illi in alio opera pia conferantur, juxta mentem ejusdem fundantis.

1272 Unde personatus sunt Beneficia Ecclesiastica, quae plusquam sacrificium exponunt, & obligant ad celebrationem Officii Divini, sed non sunt perpetua. Vacat beneficium, si, cui illud habet, rubat. Mendo *Sp. Epis. cap. Beneficium n. 18.*

1273 Capellania collativa, quae solo authoritate Episcopi erigitur, ex *can. 30. q.* est beneficium, cui est annexum ortus Officii Divini: adeoque dat titulum sufficientem ad Ordines Sacros, & ita spiritualis ad fructus percipiendos: nec potest conferri, nisi Clericis, & a persona Ecclesiastica. Capellania vero non collativa, quae temporalis dicitur, est illa, in cujus conditione nulla interveniat Episcopi auctoritas, sed condictio in assignatione determinata salari pro celebrationes, & servitio praestando; adeoque non est beneficium, nec obligat ad Divinum Officium, nec dotatum ad Ordines; nec radium de eis (si quod fit) est simoniacum, bene verò, si fit pro Collativa.

1274 Beneficium vacante, Collatoribus conceditur tempus sex mensium, intra quos si conferre negligant, ipsi privantur pro ea vice praestate conferendi, & collatio ad proximum Superiorem devolvitur, *cap. 2. de concess. Prebend.*

1275 Si autem provisio facienda sit per plurium electionem pro Ecclesia Cathedrali, aut Regulari, concedatur tempus trium mensium, intra quos si electio celebrata non fuerit, provisio devolvitur ad Papam, ex jure novo *Extrav. ad Regimen 13. de Rebus.* Pariter trium mensium tempus conceditur pro Ecclesia Collegiata, si provisio facienda sit de Prelato Ordinario: Jurisdictionem habente in Clericos sine *Beneficio*. Fluxius *lib. 1. c. 15. ex plurimis scribit*: n. 1343. & 1346.

1276 Ecclesiae vacantes viribus modi: provideri potest: Per electionem, per postulationem, & per nominationem. *Electio* est alicujus personae idoneae ad dignitatem Canonica vocatio. *Postulatio* est quadam gratiae petitio Superiori facta de promovendo aliquem ad Prelationem, ad quam de jure communi, propter defectum aetatis, vel impedimentum, eligi, seu promoveri non potest. Unde postulatio est persona, cuae prohibetur eligi, non propter vitium, sed propter defectum, cuna si patiatur defectum natalium, aetatis, Ordinis, quatenus laicus est, aut in minoribus, &c. *Nominatio*, est praesentatio urtiu, vel plurium a patrono facta Prelato, ad quem spectat Clerici promotio, & Beneficii collatio.

1277 Electio, postulatio, & Nominatio conveniunt in hoc. 1. Quod Electio, & Postulatio fiat facta a majori parte Capituli. Idem die de Nominatione, si spectet ad plures. 2. Quod negetur indignos.

Si tamen electio cum postulatione concurrat: sic de ipsa pars suffragiorum Capituli potuit unam personam. & alia eligat aliam: tunc ut praevalent postulatio, requiritur, quod postulantes sint duae partes ex tribus.

Quod si postulantes non adaequent duas tertias partes, sed eligentes excedant unamquem ab parteni, praevalet *electio, ex cap. Scriptum de. de electi.* Ratio est, quia postulatio ed modus providendi extraordinarius, qui nititur gratiae electio est modus providendi ordinarius magis fundatus in jure, & ideo minus requiritur ad electionem: c. nam. 1275.

1278. Differunt in hoc, quod per electionem acquirit ius electio ante confirmationem; jus ipsum beneficii, & administrandi: nam electio dat beneficium, confirmatio vero solum dat executionem. Per postulationem jus acquirit per postulatio soli postulationis praetextatione superioris *Istam*.

Per nominationem praeexquirit nunc nato post praetextationem. Unde ante praesentationem possum postulare, aut nominare, a postulatione, aut nominatione recedere: minime poti praetextationem.

Verum tamen est, quod licet, si electus administrat ante confirmationem, ejus electio cassatur: *c. jam dudum, de probend.* Sed si postulatus administrat ante admissam postulationem, privatur jure postulationis, *ex c. Bona memoria.* Et sic pariter nominatus, si administrat ante admissionem. Hinc electio dicitur confirmari, postulatio & nominatio admitti.

1279 Item differunt: Quia electio, & postulatio fiunt pluribus aut tribus, ut primo commissis centenis dignior, *cap. Quaemadmodum de electi.*

Hinc, si unus tantum nominetur, erit quasi postulatio, non nominatio.

Ioannes Officium recitare, donec sit initiatus in Sacris, Mendo *Interdis Capellania*, n. 9.

1271 Non potest Beneficium conferri, nisi vacet, Trid. *Sess. 24. de Reformat. cap. 15.* ne quis alieni mortem procuret, aut spret.

1274 Beneficio vacante, Collatoribus concedit or tempus sex mensium, intra quos si conferre negligant, ipsi privantur pro ea vice praestate conferendi, & collatio ad proximum Superiorem devolvitur, *cap. 2. de concess. Prebend.*

Q U Æ S T I O I.

Q U Æ S T I O II.

Q U Æ S T I O III.

[illegible]

QUÆRES IV.

1319 *Quis sit usuarum hæreditarum fructuarius?*

Omnis [illegible] [illegible]

[illegible]

1320 Et [illegible] [illegible]

[illegible]

1321 Respondeo, [illegible] [illegible] ad restitutionem. Dicitur *cit. num.* 1290. qui tenere esse veros dominos fructuum beneficii.

Probatur valida, & clara ratio. Divi Thomæ 2. 2. *qu.* 185. *art.* 7. apud Fagnanum *cit.* *Si Episcopo possit separatim ab aliis ea assignata, pacta de illa disponere, ut de patrimonio, & parcere multe distensanda contra charitatem, nec contra justitiam, nec teneatur ad restitutionem. Si autem possit illinc non est separata, ejus fides divisio committitur, qui si suam partem facias pauci maiorem, non est in mala fide; alias, si esset magnus excessus, non esset fidelis dispensator, & est restitutionis obnoxius.*

1322 Item *in quodlib.* 6. *art.* 12. *ad* 3. dicit aliquando esse distinguendum de redditibus Hebdomadarum, ac de redditibus beneficiorum: his verbis: *Aliter dicendum est de illis Ecclesiasticis bonis, quæ principaliter sunt assignata necessitatibus pauperum, & ex consequenti necessitatibus ministrorum, sicut sunt bona hospitalium, & aliorum hujusmodi; & aliter de illis bonis, quæ sunt principaliter attributa usibus ministrorum, sicut sunt præbendæ Ecclesiarum, & alia hujusmodi; nam in primis bonis pauperum commutatio non fit eorum de usibus, sed etiam ex ipsa rerum conditione, non aliquis in suos usus assumit, quod est alterius, & ideo tenetur ad restitutionem cumquam defraudetur rei alienæ. In secundis vero bonis non committit peccatum, usq per abusum, sicut & de bonis patrimonialibus dictum est. Unde non tenetur quis ad restitutionem, sed solum ad pœnitentiam peragendam.*

Ubi (ut video) S. Doctor, quantum ad eius restitutionis, differtin ex redditibus Beneficiorum de redditibus patrimoniorum; ubique vult, quod de eorum cominus.

1323 Non tenetur igitur ad restitutionem, si fructus superfluos beneficiorum pauperibus non erogent, sed ea abutantur; peccant vero mortaliter contra charitatem, quia jure naturali & divino tenentur pauperibus subvenire.

1324 Hinc Mendo in Epist. ver. Beneficium Eccles. *num.* 7. recte addit: *Quod si ex Ecclesiasticis fructibus quis detrahit aliquid a necessariis ad sui status decentiam, id non tenetur erogare pauperibus, sicut nec id, quod lucratur pro celebratione Missæ, pro concionibus, pro cultu, pro concinitus, pro lectione administrandi Sacramenta, pro aliisque ministeriis, & probabiliter pro oblationibus quotidianis, dum his rebus, ant fere rebus summam retinuam non constituunt. Quare & Tellari passim de illis ad usus profanos licite.*

1325 Nomine pauperum veniunt etiam Hospitalia, Ecclesia pauperes, Domus Dei pioorum, & ipsi Religiosi.

QUÆRES VII.

1326 *An quando beneficiarii peccant danda, etiam ipsi accipientes peccent?*

Peccare, si inducant, vel excitent dantem; minime, si sine indulgence donata accepient, tenet Lambur. *num.* 1. *lib.* 8. *cap.* 2. *paragr.* 4. *numer.* 2. cum de Lugo, quia in primo casu sunt causa peccati

pellebilibus, & necessitate reparationis non desistantur, sed in quantum possunt, de illis gnovideam. Insuper attendere debent, an Commenda, & Abbatiæ Ecclesiæ ipsis collatæ, sint fundatæ cum aliquo onere alendi pauperes. Ac proinde recedendæ tunc dicta *n.* 1329.

QUÆRES VI.

1320 *An Episcopi, & beneficiorii non eximantur pauperibus redditus superfluos beneficiorum, aut eis ad malos usus abutantur teneantur ad restitutionem?*

Affirmat Dicitur *cit. num.* 1290. qui tenent non esse veros dominos fructuum.

1321 Respondeo, [illegible] [illegible] ad restitutionem. Dicitur *cit.* 1290. qui tenent esse veros dominos fructuum beneficii.

Probatur valida, & clara ratio Divi Thomæ 2. 2. *qu.* 185. *art.* 7. apud Fagnanum *cit.* *Si Episcopo possit separatim ab aliis ea assignata, pacta de illa disponere, ut de patrimonio, & parcere multe distensanda contra charitatem, nec contra justitiam, nec teneatur ad restitutionem. Si autem possit illinc non est separata, ejus fides divisio committitur, qui si suam partem facias pauci maiorem, non est in mala fide; alias, si esset magnus excessus, non esset fidelis dispensator, & est restitutionis obnoxius.*

1322 Item *in quodlib.* 6. *art.* 12. *ad* 3. dicit aliquando esse distinguendum de redditibus Hebdomadarum, ac de redditibus beneficiorum: his verbis: *Aliter dicendum est de illis Ecclesiasticis bonis, quæ principaliter sunt assignata necessitatibus pauperum, & ex consequenti necessitatibus ministrorum, sicut sunt bona hospitalium, & aliorum hujusmodi; & aliter de illis bonis, quæ sunt principaliter attributa usibus ministrorum, sicut sunt præbendæ Ecclesiarum, & alia hujusmodi; nam in primis bonis pauperum commutatio non fit eorum de usibus, sed etiam ex ipsa rerum conditione, non aliquis in suos usus assumit, quod est alterius, & ideo tenetur ad restitutionem cumquam defraudetur rei alienæ. In secundis vero bonis non committit peccatum, usq per abusum, sicut & de bonis patrimonialibus dictum est. Unde non tenetur quis ad restitutionem, sed solum ad pœnitentiam peragendam.*

Ubi (ut video) S. Doctor, quantum ad eius restitutionis, differtin ex redditibus Beneficiorum de redditibus patrimoniorum; ubique vult, quod de eorum cominus.

1323 Non tenetur igitur ad restitutionem, si fructus superfluos beneficiorum pauperibus non erogent, sed ea abutantur; peccant vero mortaliter contra charitatem, quia jure naturali & divino tenentur pauperibus subvenire.

1324 Hinc Mendo in Epist. ver. Beneficium Eccles. *num.* 7. recte addit: *Quod si ex Ecclesiasticis fructibus quis detrahit aliquid a necessariis ad sui status decentiam, id non tenetur erogare pauperibus, sicut nec id, quod lucratur pro celebratione Missæ, pro concionibus, pro cultu, pro concinitus, pro lectione administrandi Sacramenta, pro aliisque ministeriis, & probabiliter pro oblationibus quotidianis, dum his rebus, ant fere rebus summam retinuam non constituunt. Quare & Tellari passim de illis ad usus profanos licite.*

1325 Nomine pauperum veniunt etiam Hospitalia, Ecclesia pauperes, Domus Dei pioorum, & ipsi Religiosi.

QUÆRES VII.

1326 *An quando beneficiarii peccant danda, etiam ipsi accipientes peccent?*

Peccare, si inducant, vel excitent dantem; minime, si sine indulgence donata accepient, tenet Lambur. *num.* 1. *lib.* 8. *cap.* 2. *paragr.* 4. *numer.* 2. cum de Lugo, quia in primo casu sunt causa peccati

[illegible] [illegible] [illegible] [

[illegible]

RESUMPTIO SECUNDA.

[illegible]

RESUMPTIO, SEU MAGNATUM CONSTITUTIONES.

[illegible]

[illegible]

RESUMPTIO TERTIA.

[illegible]

RESUMPTIO.

[illegible]

UNIVERSIDAD DE SALAMANCA ® INSTITUTO DE ESTUDIOS HISTÓRICOS

sed etiam
ersis Diœcesibus

QUÆSTIO XVI.

collationes
Præterit

QUÆSTIO V.

DE COLLATIONIBUS, ET PRÆSTITIONIBUS.

in imporat in perpetuum, aut cum facultate transeundi ad alterum, sed durante vita pensionarii. 2. non imponat praecipe in favorem alterius, aut conferendo beneficium cum pasio pensionis solvendae, quod omnino fuerit; sed ob Ecclesiae utilitatem, prit necessitatem. Ita Pirhing.

1367 In hit igitur casibus non beneficio, sed beneficiario conferitur pensio imposita, Et inde [illegible] quod nullus inferior Papa petit pensionem imponi loquendo de pensio e in ipso beneficio constituta quae quidem est servitus ipse beneficii imposita, idroqi perpetua, quae [illegible] beneficiari morte finitur; sed [illegible] ad successo[illegible]

1368 Imposito seu reservatio pensionis fieri potest, cum aut, quam post beneficii collationem, sed regulariter fit, cum beneficium conferunt. Semper ra[illegible] habet, et simonia per culum vitetur.

1369 Nam sive in praeterientem, sive in collatione beneficii, pactio de pensione solvenda fuit sufficiatur Papae est simoniaca, *cap. Tua nos 34. de simonia, vi. fin. de pacti. & c. Si qui, eisqeve, 7. in qu. 1.* Ubi omnis pactio, & contractus onerosus circa beneficia prohibetur, & praecipitur, ut simpliciter conferantur. Ibique additur ratio; quia quisque [illegible] *alterum dit, sine quo hoc alterum provenit, nostrum invandum [illegible] 1201. ad 1204. & 1209.*

1370 Hinc fi cond [illegible] pedum non possit sine auctoritate Papae, absque simonia labe, pensionem imponere; *sed* neque aliquid pro praetentione recipere, *ex cap. de jure 16. de jurejurando.* ob ta [illegible] *de [illegible]*. Qua de causa Princeps in praesentatione quam facit Pontifici, [illegible] simoniae, quam cupit imponere [illegible] dum ipsius promovendi.

1371 Parter Episcop: ipse beneficium conferendo, stando in jure communi, non potest ob partem fructuum beneficii retinet: quia beneficia sunt sine di [illegible] minutione conferenda, *vid. ut Ecclesiastica beneficia sine diminutione confer[illegible]*

1372 At potest Episcopus de consensu Capituli [illegible] annus beneficii vacantis, aut partem ob jubilum & necessariam restam ad tempus reservare, puta ad solvendo Episcopatus debita, ad fabr cam Cathedralis, aut aliam communem causam. Sed non potest illos reservare directe in sui, suae mensae, aut mensae Capituli utilitatem; ita ibi.

1373 Subdit Pirhing *in com. lib. 1. tit. 12. §. 1.* [illegible] *nomen consistitur* [illegible] *gravi* [illegible] *fructibus beneficii* [illegible] *ordinem Episcopi* [illegible] *vetarur et alienandum hoc est* [illegible] *ubi* [illegible] *bujus* [illegible] *ne sit, ut moderam* [illegible] *am probabilitatem* [illegible] *tissis solvendis trahere possit.*

1374 Perfonatus per se, & spectato ius communi, tenetur ad solvenda onera beneficio Ecclesiastico annexa, pro ista tamen perfoctis, *ex rec. 77. iuris* [illegible] *qui subi[illegible]*

1375 Pensio, si fit imposita beneficio, eo vacante, & [illegible] pensionatus, est solvenda ab administratore beneficii. Imo si beneficiatus aliquas annualitates omisit solvere, in quantum illas ad usus privatos consumpsit, onus eas solvendi transit ad haeredes illius, si aliquid ex ejus fructibus ad ipsos pervenit; quod si nihil haeredes perceperunt, petit possum a beneficiario successore, quia onus est reale, & impositum beneficio, adeoque cum eo transit pensionario vivente; *vid. num. 1765.*

1376 Pensio cessat, & extinguitur. 1. Per mortem pensionarii. 2. Per matrimonium a pensionario contractum de praesenti, si pensio sit Clericalis; vel per professionem Religiosorum, professionem Religiosam, vel per allumptam ordinem: quia pensio aequiparatur beneficio. 3. Si pensionarius libere pensionem in perpetuum remisit.

1377 Pensio Clericalis ne potest vendi sine simoniae labe, ex Bulla Pii Qui si, bene vero pensio laicalis. Tanner. *tract. 2. tit. 4. l. 20. n. 2.* Castropal. *d. 1. de [illegible] part. 15. n. 7.* Ant. a Spixit. Sanct. *tom. 2. tract. 4. disp. 4. sect. 2. n. 326. & alii apud ipsum.*

1378 Ratio primi, [illegible] pensio Clericalis habet ano [illegible] titulum spiri[illegible] nam est jus percipiendi fructus ob officium spi[illegible]ualc, & saltem obligat ad [illegible]dum Offi[illegible]ginis *vid. n. 1456.*

Ratio secundi, [illegible] usio laicalis non est annexa titulo spirituali, [illegible] ex parte finis, ne ex parte subjecti.

1379 *Nec obst* [illegible] quod Anton. a Spiritu Sancto] *quod illa pensio e[illegible] ita sit ex aliquo titulo spirituali, nempe ex beneficio, ad hoc ut sit spiritualis. Nam eiusmodi [illegible] ad [illegible] Regi concessae, extraditae sunt ex beneficiis, & tamen quia ad nullum officium spirituale ordinantur, vendi possunt, & de facto quotidie vendunt[illegible]*

Addo, pensionem n[illegible] [illegible] beneficio, [illegible] dicit minus spirituale, sed [illegible] imponi [illegible] temporales.

1380 Neque obstat, quod pensionarii [illegible] fit Clericus si titulus sit laicalis; quia id materiali [illegible] *ex n. 1362.* Unde *ex n. 508.* non tenetur talis Clericus ad recitandum Officium Virginis, nisi pensio sit ei data, ut Clerico, nempe titulo Clericali. Sic spiritualis, ut expresse constat ex Bulla 5. Pii V. [illegible] *Ex proximo* 20. Septembris 1572. ita verbis.

[illegible] unque pensionem, fructus, aut alias res Ecclesiasticas [illegible] Clericis percipit, eum modo praedicto ad dicendo [illegible] Mat[illegible] decernimus obligatum & pensionum, fructu[illegible] eorumque eiusdem amissim [illegible] [illegible]

1381 Si tamen B[illegible] [illegible]ciarius pensionem [illegible] [illegible]ciatur redimat, sin[illegible] [illegible] [illegible] Sanct. *cit. num. 319.* & nonnulli apud ipsum, contra Navar. Scotum, & alios. Quia redemptio pensionis non est emptio alicujus juris spiritualis, sed extinctio de illi temporalis, imo est quaedam anticipata solu[illegible] [illegible] non nolit [illegible] dissolvitur jus, quod pensionarius habet ad [illegible] dos fructus, sed perfectus & completur. A [illegible] qui pensionem redimit, non emit jus pensionarii ad fructus, sed anticipat ei fructus, ad q[illegible] solvit. Soler autem auctoritas Pontifi[illegible] [illegible]ptionem pensionis interemit ob majorem fere [illegible]tem, & ex Sylv. Cutiae.

1382 Illud certum est, quod qui legitime licentia religiosi beneficium cum onere pensionis, non potest facere pactum, ut constitutra pensio possea redimatur; quia id e pactum, & onus, cum sit pretio aestimabile, simoniam incertat. Ant. a Spir. Sanct. *cit. n. 319.*

1383 Et hic colligo, quod aliud sit vendere pensionem, & aliud vendere fructus pensionis; nam vendere pensionem est vendere jus ad fructus, quod in pensione Clericali habet titulum spiritualem annexum, adeoque sine simoniae labe vendi non potest, *ut ex n. 1361. & 1378.* Vendere autem fructus pensionis est vendere rem pure temporalem, quae quidem potest sine simonia pretio temporali emi. Et jus, quod confertur in emptione ad ipsos fructus, non est jus spirituale, aut cui sit titulus spiritualis annexus; sed est jus omnino temporale, contingens ex contractu materiali, & civilis emptionis, non est, inquam, pensionarii, sed emptoris, qui proinde ut emptor suos fructus pensionis colligit, & recipit nomine pensionarii.

1384 Hac de ratione beneficiarius ipse, sine simoniae labe, fructus beneficii quotannis, imo etiam futuranis vita vendit; non ex ea vendit titulum, & jus beneficii.

1385 Addit Pirhing [illegible] de [illegible]

rii, qui solo spirituali donetur. Nam pensionis sunt quae pensiones quaedam a pirgulus hereditatis separatae pro sustentatione pauperum Clericorum, ut in Cleri [illegible] [illegible]. A pensionibus distinguuntur, quia pensionis non sunt perpetuae, aut vitalitiae, aut personales. Ideo perpetuae; unde non evanescunt, per mortem eo habentium. Sed per Praelatum Ecclesiasticum illis transferri possunt. Ita Antona a Spir. Sanct. cum Corr. *vid. num. 161.*

QUÆRES

1386 *An pensione jam collata, possit Princeps imponere reservatione vitae, ut parvum pensionis sibi aut alteri [illegible]*

Resp. Non posse, si pensionarius sit Clericus, nisi [illegible] [illegible]. & aliis recitationes relata in [illegible] [illegible] rebella *a n. 207.* Constat ex dictis *a n. 704. ad 714.* Quod est verum, sive pensio sit Clericalis, sive laicalis, quia licet fructus sit temporalis, est fructus Clericis, [illegible] exemptis.

1387 Si vero pensio sit laicalis, & collata laico, [illegible] dicta *a n. 703. ad 707.* Illud certum est, non posse id longum tempus imponere, quia id esset pensionem transferre, & pensionem transferri non posse sine licentia Papae, ex eis 5. Pius V. *Const. 75. Sacrosanctum, in nom. 2. Bullar.* & Urb. VIII. *Sanctissimus in nom. 4.*

De pensionibus agunt Castrop. *part. 2. tract. 13. disp. 1. punct. 18.* Fagnan. *lib. 3. cap. Cum in canonis, de elect. a num. 99. ad 104. cap. Ad audientiam, de rescriptis a num. 146. & lib. 2. cap. Gratias, de reliquis spoliat. numer. 46.* Eirhing *l. 3. tit. 12.* Pirhbcus *l. 1. tit. 16. a num. 24.*

CAPUT V.

De Monialibus.

1388 IN Monasteriis, ubi est praefixus Monialium numerus, si augeantur reditus, possunt alia admitti, juxta eorum incrementum; quia praefixio supponitur facta, ne Monasterium graveluc.

1389 Numerus Conversarum, juxta mentem Clem. VIII. non debet excedere tertiam partem Chorisiarum.

1390 Christe [illegible] minime Converte; afferre debent decens pro sustentatione, cuae debet esse a Sac. Congr. aut ab Episcopo constitutis constituendis taxata.

Debet praesigi aequum Conversarum scilicet vel Religiosarum, Sacr. Congreg. 30. Septembris 1616. Non potest Monasterium plus, aut minus taxa recipere; sed plus est inflimendum. Sac. Cong. 2. Maji 1596. Non retinet, de Monasterium graveluc: Non glea, ne summis comm transeunt. Non prohibentur autem, si aliquid commino libera inter pietatis, & virtutis causa, extra dotem exigatur.

1391. Tertia Soror, ex S. Congr. 5. Septemb. 1620. [illegible] dicit [illegible] dotem, quarta Soror [illegible] [illegible] [illegible] tertia, & quarta carent voce. Sed in hac attendenda est consuetudo, & praxis.

1392 Dos est solvenda, quando fit professio, minime prius, ne tollatur puella liberam; debet tamen prius apud personam fidelem Monasterio bene vitam depositari, pro ejusdem Monasterii securitate: *vid. a num. 1107. ad 1111.* Item *vid. num. 899. & seq.*

1393 Novitia, si ad saeculum redeat, restituenda fore omnia utensilia, & bona, quae pro se secum detulit, & sua fuit. Conc. Trid. *Sess. 25. c. 16.* Quod si intra Novitiatum moriatur, illaut si Novitia sine licentia ad hic vilimum tempus exeat, animo deserendi Religionem, interrumpatur.

1394 Novitae voluntas explorari debet ante professionem, *An sit exacta, sedulia, & an sciat, quid agat,* Trid. *sess. 25. cap. 17.*

1395 Intra biennium ante professionem facere debet renuntiationem bonorum, ex Trident. *Sess. 25.* Quae renuntiari non potest, nisi per testamentum, si non moriatur, contingat. At si e Religione egrediatur, sive ante professionem, sive post, supposita profectione totalis, renuntiatio corrupit, quia includit voluntatem condictionem: Si validam professionem emittat.

1396. Novitia, si post primum quadriennium fit infirmetur tum periculo mortis, potest ex indulto S. Pii V. professionem emittere. Potest etiam tunc renuntiationem condere, aut testamentum.

1398 Profectio facta ante annum vigesimum ferum expletum, tam pro viris, quam pro mulieribus, est invalida. Conc. Trid. *sess. 25. cap. 15.*

1399 Monasteriae petrant, & excommunicationem incurrunt cogentes mulierem invitam ad ingressum Monasterii ad finem profitendi, vel ad habitum ei suscipiendum, aut ad professionem emittendam: *Praeterquam in casibus jure expressis.* Quam prenam incurrunt et ant consulentes, aut quovis modo concurrentes ad id [illegible]. Parter petrant, & eadem poenam incurrunt impedientes ingressum, aut professionem, Conc. Trid. *sess. 25. cap. 13.*

1400 Vis, & metus injusfus cadens in virum constantem, incusus a parentibus, aut alio homine, ad finem ingressus, & professionis, nullum reddit professionem, juxta locta citata, *num. 1140.*

1401. Quod si puella domi sit a parentibus gravibus angustiis pressa, & urgentibus malis pertentis, non ad finem, ut statum Religionis eligat, sed ex alia causa, & puella Monasterium ingrediatur, & profiteatur, valida est professio, & libera, ob rationes adductas *in locis citatis*, n. 1440. non obstante pravi metu timent. [illegible] Ipsi non parentes, fi advertant puellam [illegible] [illegible] [illegible]

UNIVERSIDAD DE NAVARRA
INSTITUTO DE HISTORIA DE LA IGLESIA

,ifu dignum tibi hunc propositerim casum, & rejecerim: quoniam haud sine radio retatum habui.

1460 Illud tamen tibi certum sit, quod recentissus Confessarius, si dum confessiones excipit, ex aliquo accidenti ad breve tempus reserturus exeat, & redeat ad alias confessiones excipiendas, quas excepturus erat, licite, & valide absque nova licentia redit, & excipit: quia id totum moraliter censetur unicus accessus, & unicum munus, atque complementum exercitii licentiæ.

1461 Idem dic, si habua licentia pro una vice intercessus ex Monasterium ad excipiendam Confessionem mortuæ, & post egressum, statim, antequam ad alia divertat, vocatus, eo quia ægrota sit a cursus obliterum peccati, redeat, licite, & valide absque nova licentia iterum intercedere ad eadem Confessionem cumplendam, quia moraliter est unus intercessus, unaque Confessionis perfectio. Pellizz. *de Monialibus c. 10. sect. 3. q. 9.* ubi plures alios refert casus, *n. 260. ad 265.*

1462 Licentia concessa Extraordinario ad ingrediendum pro Confessione infirmæ, extenditur ad socium, maxime si sit Regularis, qui debet secum ducere socium prudum, atque maturum, qui nunquam a Confessario seiungatur, eaque Confessiones excipiente, in aliqua parte illius, ut cum videre, ab eoque videri possit, sia tamen ut Confessionem audire non valeat.

Dictus Confessarius in rigore juris debet petere licentia ut ire, quod intelligitur recto tramite. At si per transitum officinas Monasterii eiusmodi brevi tempore, non peccare, tenent Mendo *in epit. ver. Monialis n. 13.* Pellizz. *de Monialibus cit. n. 166. & 167.* Sanch. Rodr. Miranda, Peyr, Bonac. & alii apud ipsum.

1463 Quando, & quomodo liceat Superioribus Regularibus, & Confessariis ingredi Clausuram Monasterii ipsis subiecti, & prope illud commorantes: *v. in Consil.* Alex. VII. *Felici* 1654. apud Lambertum *ver. Monialis.*

Item, quid possit Episcopus circa Clausuram in Monasteriis exemptis, vide apud Matthæucci *verb. Clausura Monialium.*

DE ALLOCUTIONE CUM MONIALIBUS.

1464 Quantum ad sæculares, etiam Ecclesiasticos, sunt attendenda edita Ordinariorum, & Constitutiones Synodales, in quibus plura præscribi solent.

QUANTUM AD REGULARES

1465 Sunt specialia Decreta a Sacr. Congreg. edita. Et quamvis his non obstantibus Castrop. *p. 3. disp. 2. punct. 11.* Vidal. *in 1 mor. tit. de Monialibus sæcul. 2.* & alii apud ipsos, & apud Verricelli *in an. mor. tr. 8. qu. 66.* teneant, accessum ad colloquendum cum Monialibus, etiam cum frequentia, non esse mortalem, sed ad summum venialem, ceteris circumstantiis extrinsecis pravæ intentionis, scandali, & periculi peccandi hoc motu ratione, quia prohibitio Decreti Sixti V. de anno 1590. cui cetera Decreta subordinantur, fundatur in præsumptione scandali, ipsis verbis: *Ad occurrendum scandalis, quæ continuere solent: Et ex c. Tua nos 26. c. 11. qui fidem 30. de spons. lex fundata in præsumptione, non habet locum in foro conscientiæ quando veritas est in sonarium.*

1466 Omnino dico, esse peccatum mortale, etiam si nullum adsit scandalum, aut periculum, nec prava intentio. Verricelli *citat. n. numer. 11.* Donatus *tom. tract. 6.* Et ut fondet de mente Sacr. Congreg. addudendo pro ejusdem Decreta.

1467 Principale Decretum est Sacr. Congr. de anno 1590. iussu Sixti V. editum.

Illustrissimi, & Reverendissimi DD. Cardinales, Sacræ Regularium Congregationi Præfecti, ad occurrendum scandalis, quæ contingere possunt, aliisque justis, & rationabilibus causis animum sibi moventibus, de speciali, & expresse mandato Sanctissimi Domini Nostri Sixti Divina Providentia Papæ V. una voce orente statuto, decreverunt, & mandaverunt, nulli posthac Religiosæ, & cujuscumque Ordinis, gradus, qualitatis, & dignitatis extitit (Superiore, cui Monasterii, seu domus curæ incumbit, Visitatore, vel Visitatrice, Confessariique Ordinario, & Extraordinario, cum ad tempus deputabitur, dumtaxat exceptis) licere absque licentia expressa ejusdem Sacræ Congregationis accedere ad Monasteria, seu domus quarumcumque Monialium, vel Sororum, sive sui, sive alterius cujuslibet Ordinis, ad colloquendum, sive tractandum cum eis quod si aliquando mandetur sui Superioribus, aliquos Religiosos, ad prædicandum verbum Dei, vel ad celebrandas Missas, in ipsarum Monialium, seu sororum Ecclesiis, sive Oratoriis exterioribus, sive extra clausuram existentibus, minis contigerit, prohibuerunt, ne dictis Religiosis, alia quæ pretexti, Moniales, sorores, aut quamlibet aliam personam intra clausuram degentes, alloqui possint.

Quæ omnia & singula sub pœna privationis officiorum, ac vocis activæ & passivæ ipso facto incurrendis, aliisque ejusdem arbitrio præterea inviolabiliter observari.

1468 Quod Decretum fuit per eamdem S. Congreg. anno 1621. confirmatum, & quod Superiorum licentias moderatium, ut sequitur.

Cum alias, de anno 1590. per Sacr. Cardinalium negotiis Regularium præfectorum Congregationem, de mandatu fel. rec. Sixti Papæ V. circa accessum Regularium cujuscumque Ordinis ad Monialium Monasteria fuerit decretum, quod nulli Religiosæ cujuscumque Ordinis, gradus, qualitatis, & dignitatis extitit (Superiore, cui Monasterii, seu domus curæ incumbit, & Visitatore quæ Visitatrices, Confessariique Ordinario, & Extraordinario, cum ad tempus deputabitur domuicas exceptis) liceat absque licentia expressa ejusdem Sacræ Congregationis accedere ad Monasteria, seu domus quarumcumque Monialium, vel Sororum, sive sui, sive alterius cujuslibet Ordinis ad colloquendum, sive tractandum cum eis. Quod si aliquando, mandetur sui Superioribus, aliquos Religiosos ad prædicandum verbum Dei, vel ad celebrandas Missas in ipsarum Monialium, seu Sororum Ecclesiis, sive oratoriis exteriorbus, sive extra Claustra existentibus, minis contigerit, ne dictis Religiosis nihil quæsitis extra Monaleri, Sorores, aut quamlibet aliam personam intra Clausuram degentes alloqui possint, sub pœna privationis officiorum, ac vocis activæ & passivæ ipso facto incurrendis, aliisque ejusdem Sacræ Congregationis arbitrio: fuerique primodum declaratum, etiam Equites S. Joannis Hierosolymitani sub voces Decreti comprehendi, & cuiuscumque contrafacientes de alio, quam de Apostolica Sede aut a Sacr. Congregatione abiolvi, & rehabilitari non posse. Amplissimi ejusdem Sacr. Congregationis Patres Decreta hujusmodi inviolanda, & inviolabiliter observanda statuerunt: Verum quia experientia comperitum est, interdum ob pias & rationabiles causas, eaque (sua sententia casu) reperiuntur, ut ab eadem Sacra Congregatione licentiam expedias: tamen incommodum, vel inutile sit, Regularibus superdictis colloquendi cum Monialibus ibi commorantibus necessitatem obtinere, iuxta verba cum Sanctissimo Domino Nostro Urbano VIII. & de Sanctitatis sua expresse ordine, & [illegible] haberunt impositorum licentiam.

Id visum fuerit in Domino expedire, licentiam concedere possint per quatuor vices ad summum, quibus cumque Regulari, ut [illegible] secunda secum consentaneitatis [illegible] tamen. & aliquos posse. Id vero non aliter, quam [illegible] forma infrascripta ad unum, ut id enim medi[illegible] dictus Pontifex, aut in Adventu, Quadragesimæ sexta, Sabbato, & [illegible] dictaque licentia obtenta ab Ordinario, & ab alio, ad quem spectet concedere, affirmetur Confessario Ordinario Monaste[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

& Regula Clarissimum in Præc. [illegible] Violatione Clausuræ, & caibus in Sacrament. Pœnitentiæ. De quodam casu Communionis, in tom. 3. num. 381.

Denique de Monialibus, agunt, fusè & plenè Donat. tom. 3. & Pellizz. ambo per totum.

MONASTERIUM VIRORUM

1481 QUod sine Clausura ingredi prohibentur [illegible]

[illegible] &

[illegible]

Quod [illegible] Pontifex [illegible] Ecclesiae [illegible] Ecclesiae [illegible] Ecclesiae

[illegible]

Quæ est verum, nisi ex [illegible] aliud intelligatur; nam si interrogatus [illegible] vero juramento de veritate, in dicas: *Fiat*: [illegible] determinatus ad juramentum.

1345 Non sunt juramenta, *In sola conscientia, Per fidem meam, Per fidem Sacerdotii, Religionis, hominis honesti, Mendacii, verò, Juram.* cetera non habentur respectibus ad [illegible] in [illegible], sed ad Fidem baptismatis, & ad hæc, quæ [illegible] debet Sacerdotii, Religionis, Nobilitatis, &c. Pariter, *In veritate sic est*: ex illo tenuis non est juramentum, nisi intendatur primo veritas.

1346 Eadem ratione non sunt juramenta: *Non infamabit; Amputetur mihi manus si mentior.* Gobat. *tom. de juramento. num. 469.*

1347 Sacerdos jurare coram Judice sub pectore Sacerdotali, præter veritatem juramentum; quia ex communi acceptatione, & usu, hæc forma jurandi exigitur a judice cum respectu ad primam veritatem, ut tellem.

1348 Dicere: *Domini sit dominus animæ meæ; Ma vegnia è Vivina non disedam Dio, si mentior*; sunt vera juramenta excusantia.

1349 Non sunt juramenta: *Giuro a Dio, per Dio per vita mia, Per che mai l'ha da pagare*, Alicuna, & Mendacia, quia nec dicuntur animo jurandi, nec accipiuntur ut juramenta, etiam a mulieribus; sed tunc quidam modi commirandi & loquendi ad excandescent aliqui excrimenque, & incipientionem.

Hujusmodi sæpe sunt juramenta muliercularum verbetandi filios. Imo verum juramentum mortale non erit, si fat ex vehementia ira, aut passione, ut jurans non plene advertat.

1350 At si dicet: *Per vitam meam*, non imprecando, sed enunciando aliquod esse verum, vel se fuisse est juramentum, nor minus quam quando enunciat, *Per animam*. Pariter juramenta sunt, *Coram Deo, quia non mentior. Deus scit me dicere verum.*

1351 Hæc autem: *Deus scit meam conscientiam, Si dico verum, Si mentior*, non est juramentum; cum ad propositio æquivoca, & semper servat veritatem, sive id, quod dicit, sit verum, sive falsum.

Imo dicere: *Testis mihi Deus, Deus scit*, quod dicis, si enunciative tantum dicatur, ita ut solum intendas enunciare, quod Deus videt; non tunc intuendas deze verò, si invocative, ut intendas Deum in testem sui dicti invocare. Alarius *pag. 210. n. 14.*

1352 Nec est juramentum ex ut feminis: *Tanti Angeli vengano all' anima mia, quanto oggi sono nati*, nisi dicatur cum animo jurandi, quianc habetur respectus ad diversum testimonium, sed est modus loquendi, quo exaggerati solet quantitas prouniæ alterius.

1353 Hæc verbum: *Per Deo*: cum solent dicta in Sicilia uti, non est juramentum, quia non intenditur invocari Deum, sed est verbum allocutionis solitum ad precatum passionem exaggerandam. Imo plures id professuri maxime aliter tamquam pitrari, reflectere, quid *Ignoscat.*

1354 Non est juramentum jurare per creaturas, in quibus [illegible] Deum, [illegible] Deum, [illegible] Deum,

[illegible]

DE VERITATE

Regulæ, seu Maximæ.

[illegible]

EX PARTE REI JURATÆ

1196 Hæbetur, si [illegible]

[illegible]

Rationem Juratam, *se tot decem integrat annos facrum Theologiam peregisse*, si per septem integros menses singulis annis legisse: tempus juratum, *se integrum lectura Philosophiæ annum satisfecisse*, si Philosophiam, aut quid parcum non peregisse, sed per semestre lectura Theologiæ supplevisse; quia in nostra Religione annus lectura constare debet ex septem integris mensibus, & lectura Legum supplici potest per Philosophiam, & Philosophiæ per Theologiam; ut notat Melch. *super confess. cap. 3. Sect. 12. n. 3. & 4.*

1197 Hæc etiam (nic Tamb.) locum habent in juramento promissorio, comminatorio, &c. ut 1. Si juvet alicui infinitas erat ab ic adhuc. 2. Si mater juret filium [illegible] se occisurum, caput fracturum, & demum familiaris se poenitentum. 3. Si urbanitatis causa juret se primum non egressurum e janua, non transituum per viam; quia ad rerum veritatem sufficit, ad 1. offerrin exstarent naviæ gratitudinis ab [illegible] punitio filii qualitcumque, etiam si di reprehensio: Tum quia regulariter intervenit causa ab executione excusans, ut ita emendatio, dominus turbatio, aut [illegible] [illegible] filii [illegible] &c. Ad 3. [illegible]

[illegible]

EX PARTE JURANTIS

[illegible]

Rem juratam, *se tot decem integrat annos sacram Theologiam peregisse*, si per septem integros menses singulis annis legisse: tempus juratum, *se integrum lectura Philosophiæ annum satisfecisse*, si Philosophiam, aut quid parcum non peregisse, sed per semestre lectura Theologiæ supplevisse; quia in nostra Religione annus lectura constare debet ex septem integris mensibus, & lectura Legum supplici potest per Philosophiam, & Philosophiæ per Theologiam; ut notat Melch. *super confess. cap. 3. Sect. 12. n. 3. & 4.*

1198 Hæc etiam (nic Tamb.) locum habent in juramento promissorio, comminatorio, &c. ut 1. Si juvet alicui infinitas erat ab ic adhuc. 2. Si mater juret filium [illegible] se occisurum, caput fracturum, & demum familiaris se poenitentum. 3. Si urbanitatis causa juret se primum non egressurum e janua, non transituum per viam; quia ad rerum veritatem sufficit, ad 1. offerrin exstarent naviæ gratitudinis ab [illegible] punitio filii qualitcumque, etiam si di reprehensio: Tum quia regulariter intervenit causa ab executione excusans, ut ita emendatio, dominus turbatio, aut [illegible] [illegible] filii [illegible] &c. Ad 3. [illegible]

[illegible]

EX PARTE JURANTIS

[illegible]

EX PARTE REI JURATÆ

[illegible]

1192 Probabile est, licentiam Religiosum aliquos conventum quotiies celebrare, hoc mane celebrasse: potest etiam sine culpa mendacii, & prudenter affirmare, cum Missæ sacrificium hoc mane obtulisse; at non possum id ipsum jurare; cui juret probabile fit, non est tamen certum: quod si accedat dictum alicuius fide digni, qui mihi testatus fit, vidisse illum Sacerdotem hoc mane celebrarem, possum jurare; quia iste testimonium facit rem notaliter, & sub modo certam.

1193 Unde Scotus cit. ait: Universalitas autem, [illegible]

[illegible]

1194 Et hoc maxime [illegible] [illegible] quia *Cum non intend* [illegible] *tirada de usu*, *satis* [illegible] ex Sanchez, *si quide* [illegible] *bit*, *nec habeat*, *nec* [illegible]

1195 Et hoc maxime [illegible] [illegible] [illegible]

ctis habet, & talis acceptilatio æquivalet veræ receptioni. At quando jurat, habere tenet animum vere remittendi, alinquin erit mendax, & perjurius.

1600 Cum hoc autem stat, quod possit certam spem, aut moralem certitudinem habere, quod ille non sit remissionem acceptaturus, aut quod sit statim restituturus; quia per hoc non tollitur, quin vere remiserit.

1601 Immo potest, antequam juret, cum illo paciscere, quod non accepiet, aut quod post horam, diem, &c. restitueret, dummodo exinde nullum sequatur præjudicium tertii.

1602 Secundo. Creditor in pecuniam, certus de fidelitate sui debitoris, jurans coram Notario, se pecuniam ab eo recepisse, licite jurat, quia hic requiritur sola certitudo moralis, & jam creditor est moraliter certus, quod debitor sit proxime soluturus, & quod fumus moraliter certo habituri, moraliter, & juxta humanum modum loquendi nunc habere dicimur.

1603 Tertio, Petrus creditor Pauli in centum, debet Antonio alia centum, te autem Actor ut interrei sequestrum, & pro se exigere centum, quæ debet Paulus Petro, Petrus jurat coram Notario, se recepisse dicta centum a Paulo, quæ revera non recepit, sed in solum habet pro receptis. Licite jurat, si jus Antonii sit incertum, aut Petrus habeat jus non solvendi illa centum Antonio: quia jus Petri in centum contra Paulum est certum; jus vero Antonii in Petrum non est certum. Unde Paulus habet jus reddendi totum suum creditum contra Paulum, quilibet enim habet jus tuendi suum, omni majori securitate, qua potest; & huic acceptilationi favet consuetudo.

Si vero jus Antonii centum contra Paulum est certum, & Petrus non habet aliunde jus non solvendi ea Antonio, acceptilatio est injuriosa, & moraliter contra jus Antonii, de recuperando suum omni meliori modo, quo potest. Immo ipse Paulus dictæ acceptilationi consentiens, ob eamdem rationem peccaret mortaliter, si id ei constaret: at si id nesciat, potest licite ei consentire, quia potest putare Petrum habere ad id jus; quia nemo judicandus est malus, nisi certo constet, & sicut potest ipsa centum solvere Petro, ita potest confessionem receptionis a Petro acceptare; nam Paulus est obligatus satisfacere suo creditori, & non quærere a jo... jura contra creditorem. Ita Tambur.

DE OBLIGATIONE JURAMENTI PROMISSORII.

1604 Juramentum promissorium est multiplex, videlicet: Dolosum, Incautum, Per se stans, confirmans contractum, Coactum, & errore ... [illegible]

JURAMENTUM DOLOSUM

1605 Tripliciter fieri potest. Primo. Quando qui jurat sine animo jurandi. Secundo. Sine animo se obligandi. Tertio. Sine animo adimplendi ... num. 1560. 1562.

1606 Certum est. 1. Quod, qui intendit vere jurare, habet virtualiter animum se obligandi, quia obligatio vel est de essentia, vel passio inseparabilis juramenti. 2. Quod jurans cum animo non adimplendi, peccat mortaliter ex defectu veritatis, qui enim se obligat ad aliquod, & simul habet animum illud non implendi, mentitur, & tenetur adimplere. 3. Quod jurans sine animo jurandi, aut cum animo expresse se non obligandi, non tenetur in foro interno adimplere, licet possit in foro externo cogi: quia revera non jurat, sed simulat, & nulla actio humana obligationem inducit sine voluntatis consensu, & voluntatis consensus non habetur, si non habeatur intentio faciendi id, quod obligationem causat.

1607 At qui fidem jurasset puellæ, se eamdem ducturum [illegible]

[illegible]

JURAMENTUM INCAUTUM

[illegible]

... obligat, quia est de re indifferenti, non cedit in Dei honorem, nisi sit ei adjuncta circumstantia honesta: v. gr. si talis transitus esset occasio peccandi.

1622 Juramentum autem de re indifferenti, licet per se non obliget, obligat, si sit factum homini, & in ejus utilitatem, quia in juramento promissorio facto homini spectatur id, quod est gratum homini, non quod est melius, ad differentiam juramenti, & voti facti Deo, in quo spectatur, non opus indifferens, nec simpliciter bonum, sed melius, seu non impeditivum majoris boni. Unde tunc in juramento de re indifferenti Deus non est acceptor, sed solum testis: n. 1542.

1623 Hinc, si jurasti non vendere minoris, & non emere pluris, ex se non obligaris; at si id cessat in utilitatem tui filii, aut tertii, cui quod demis, pro... [illegible] ...ramentum fuit ab illo acceptatum.

[illegible]

QUÆRES 13.

[illegible]

JURAMENTUM PER SE STANS

1634 Dicitur, quod contractui, cui adjacet, nullam aliam obligationem confert, nisi propriam Religionis.

JURAMENTUM CONFIRMANS CONTRACTUM

1633 Dicitur, quod contractui, cui adhaeret, ulta obligationem Religionis confert obligationem justitiae.

1634 Et quidem certum est, juramentum non posse confirmare contractus jure naturae invalidos; hoc namque aliud non esset, nisi reddere validos contractus in se jure naturae invalidos, quod facere non potest res ea de se, nec ex jure. Non ex se, qui ex se tantum sit actus Religionis, non potest obligationem justitiae, sed solius Religionis inducere. Non ex jure hujus, quia (ut ponderat Tamb.) id esset tollere Errorem juris, & applicare aliud, quod jura humana facere non possunt generaliter, sed in casibus necessitatis reparationis, & subversionis boni communis, & Reipublicae.

1635 Differentias inter solutos juramenti ex contractibus validis, sed jure positivo rescindibilibus, & de invalidis jure publico.

1636 Prima sententia affirmat, juramentum confirmatis contractibus, ita ut duas obligationes inducat, Religionis, & justitiae commutativae, ita ut quod, si contractus est validus, sed rescindibilis, non possit rescindi, nisi prius relaxato juramento; si est jure positivo invalidus, cum revocare nolit, reddat ea idem, & ea ferre, ac dominum. Ad ut [illegible] dum [illegible] solvit dorsum [illegible] ab usu [illegible] est [illegible] effectivo invalida; si autem unto addat juramentum, fit validus, ita ut etiam juramento relaxato, adhuc teneatur ex si justitiae sive alienationis, nisi post relaxationem juramenti etiam ipsa a curia se jure rescindatur. Omnes *de contr. in 4. dist. 11. sect. 4.* Aut. Sper. *S. tom. 1. tr. 4. d. 1. sect. 16.* & plures alii.

1637 Secunda sententia, cuam tenent, negat. Tamb. *tom. 1. lib. 3. cap. 3. §. 6.* cum pluribus.

Dico igitur, juramentum nullum confirmare contractum, ac proinde contractui jure positivo invalidi, ac validi, sed rescindibili, solum addit obligationem Religionis, nullam justitiae commutativae, nec transferit dominium. Et ita juramento relaxato, non teneatur amplius usur sive alienationis fundi dotalis.

Ratio est quae supra. Nam juramentum si non habet ex se, nec ex jure. Non ex se, ut ostensum est; ed maxime quia est accessorium, adeoque contractum relinquit, ut est in se. Non ex jure, quia jura Canonica, quae adducuntur, expresse aliud dicunt, nisi quod servari debeant, si fiat dispensatio aeterna falsuis servari possunt; *ex in c. ad aures 1. & 2. cum dilectus in 2. tit. de iureiur.* Quod optime verificatur si juramentum servetur ex vi Religionis; & omni justitia cum sit edictum, non est fine expressa jura praeinmendum. Adde, plura jura expresse dicere praemissos contractus esse servandos in revocatorium juramenti.

1640 Et ita sequitur, non dari juramentum confirmans contractus.

His praemissis, pro quo ex contractu sive [illegible] natura, sive jure positivo invalido, sit

REGULA GENERALIS CERTA.

1641 *Juramentum observandum est* [illegible] rario est jure naturae invalidus, & juramentum dominium non transfert ei *ma*, quia minime obligationem justitiae commutativae contractui consulit, sed Religionis, cui per momentaneam dationem satisfit. Item juramentum de non repetendis usuris a mutuatario fidum, non tenet, *cap. usura, de usuris*; & hac est ratio, cur in hujusmodi contractibus invalidis usuras, cui accipit, teneatur flarium restituere, quia statutum justitiae non habet, sed injustitiae.

1642 Qui igitur juravit usuratio solvere usuras, obligatur solvere. Nec sequitur, quod juramentum est sed vinculum iniquitatis, cuia motum semel accepto, & juramento facto (quamvis acceptio, & juramentum fuerint illicita, quatenus non exstabat necessitas, aut casus alius, cui mutuaster sine usuris) non est de se illicita, quae sine peccato impleri non potest; nam solvere usuras non est peccatum, sed recipere: hoc usuratus et non mutatis ad restitutionem teneatur, quia injuste recipiet *c. usur. 472.*

1643 Nec cui solvit, cooperatur a retius injuste accipiendi; quia ex una parte hic solvit ex justo & rationabili causa, videlicet ob servatum juramenti, & ut sit fidelis; & ex alia ille potest non restituere usuras, & juramentum remittere; indeque potest superior ante solutionem juramentum relaxare; imo ipse mutuatarius petere, ut relaxetur.

JURAMENTUM COACTUM

1644 Est, quod fit per vim, & metum; aut cadit supra contractus per vim, & metum celebratos.

Non est secundo de metu levi, cuia hic, cum facilitet rejici possit, nullo pacto invalidat; sed de gravi inferre in circumstantiis confluentes, de quo actum est *in impedit. 3. matrim.* nec de intrinseco, aut extrinseco justo, sed de metu gravi, injuste incusso a causa extrinseca libera, videlicet ab alio homine, ad Reum extorquendi contractus ad juramentum, de quo hodiern, & de Matrimonium *num. 1240.* & de voto, *num. 1262.*

1646 Dico 1. contractus ex praemisso metu gravi celebrati, si accedat juramentum, fuit servandi salvem per momentaneam solutionem, si fine peccato servari possunt: ar qui metum passus, potest statim data repetere; quia tales contractus sunt invalidi jure naturae, ut dictum est de Com. Ideo ob injuriam potest prius juramenti relaxationem petere, & inde non solvere; quae relaxatio, si juramentum potest sine peccato servari, non debet facilitet *fieri*, *sed difficulter, ex cap. ad aures 1. & 2. cum dilectus in 2. tit. de iureiur.* Quod optime verificatur si *juramentum servetur ex vi Religionis*; & omni justitiae cum sit edictum, non est fine expressa jura praeinmendum. Adde, plura jura expresse dicere praemissos contractus esse servandos in revocatorium juramenti.

1640 Et ita sequitur, non dari juramentum confirmans contractus.

His praemissis, pro quo ex contractu sive [illegible] natura, sive jure positivo invalido, sit

ter nullo; sed ob obligationem fidum Deo ad im- [illegible]

est [illegible] pri [illegible] ter [illegible] 47.

1649 Solum juramentum ex metu gravi vi extortum non obligat. Si fit de matrimonio, aut spontaneis fiducialis, [illegible] quod ex jure *cap. Significavit, de eo, qui ducit in matrim. cap. Recitatus, & cap. Gemma de sponsalibus*, debet

factum; jur [illegible] tum cum sequitur naturam contractus, est annuitur.

1650 Qui [illegible] debetur, [illegible] [illegible] [illegible]

DE INTERPRETATIONE JURAMENTI.

1669 CUm P. Tamb. mihi fecerit pro clarioris præbenda praxeadam, ; sequenti regulas.

I. REGULA.

Si de intentione jurantis constet, non est opus interpretatione, facta interpretandum, ut servetur pro veritate, quamvis minor forsit obligatio inducatur; quia juramentum est nexus, quod limitat sibi contra libertatem imponit, unde juramentum præsumitur minus voluisse hæc libertas.

1670 Hinc in res seliq ancem ingredi, non tenetur ad magis fidelis [illegible] ut servetur a solus commutatio facta, non tenetur ad summa, sed ad pretia [illegible]

1671 Item res obligatur ad integritatem, aut ad [illegible] nisi contrarium. Et ut semel addit *Juramentum non obligatur ad ea, de quibus fit convictum, ut non intendit in alis, quæ prætermissa, includere; sed contentum obligatur, si id accidat, quod si fuisset juramenti tempore, pro temerario haberetur.* Et tem ex plus hus [illegible] *Fishing in Compend.* Partes [illegible] de vete.

1672 *Jur[illegible] facere certo tempore* (ait Bulemb.) nisi pœna remittat, *aut nisi fiunt ad illud tempus juramentum alliquæ [illegible]*

1673 Juradi certo quid facere certo tempore, illi [illegible] adjiciendo, v. gr. ultima die anni, quod sex mensis ante ultimum diem anni: tertius ille tibi dicitur solutionem ad aliud tempus, quia ad aliud tex mensis, [illegible] annum; ex dilatione acceptasti; elapsa ultima die anni, non tenetur solvere ex ut juramenti, sed illud fit ie, quia non excedit ultra intentionem juraris, nisi nostra juramentum, de solvendo juxta dilationem post annum [illegible].

II. REGULA.

O[illegible] *nisi sedili hæredi est personal[illegible]* Quia [illegible] [illegible] oriri [illegible]

1675 Hinc obligatio juramenti non transit ad hæredes, quamvis ille non solum peccaverit, sed pro alio juraverit.

Obligatio vero contractus transit ad hæredes: quia est realis, & res transit cum suo onere: unde hæres non solvens contractum jurantum defunctii, non peccat peccato perjurii, sed injustitiæ, si contractus est validus. Si autem contractus est invalidus, ad nil teneatur.

1676 Similiter, si juratus solum tenebatur vinculo juramenti, hæres ad nil tenetur; unde hæres non tenetur solvere mutuahi usuras juratas ab eo, cuius est hæres, nec pecuniam ab eo juratam laticni pro liberatione, quia ille solum vinculo juramenti ad tales solutiones tenebatur.

1677 Deinde, si suscipiens officium, juret aliqua servare, eo decedente, obligatio eadem servandi non transit ad successorem, nisi ex jure aut statuto sit annexum officio; & unc successor ad eadem observanda tenetur, non ratione juramenti sui prædecessoris, sed ratione statuti, aut legis obligantis singulos in tali civitate constitutos ad ea servanda.

III. REGULA.

Juramentum est intellirendum juxta [illegible] ellur, supra quem cadit. Quia ex Regul. 42. *juris in 6. Accessorium sequitur naturam principalis.*

1678 Ex quo triti sequuntur, 1. Quod quoties licitum est actus, ici non est juramentum; quod tunc solum ex [illegible] venit, si fiat sine necessitate, ob defectum judicii. [illegible] 1559.

2 Quod quoties illicitum est uti æquivocatione, & amphibologia, & mendacium fabrantur, licitum fit tui juramento. Diana *part. 2. tract. 6. resol.* 30. Anton. a Spir. Sanct. *tom. 1 tract. 5. n. 12.*

Demum 3. Quod juramentum eodem tacite habet tenius, intelligendas, conditiones, & restrictiones, quas secundum naturam, jura, consuetudinem, aut acceptationem hominum habet actus, cui adhœret.

1680 Hinc, qui residendiam juravit, quod non recidere in calibus a jure permissis, ex qui juravit obtevare alicujus universitatis statuta, non tenetur servare ea, quæ legitima consuetudine sunt abrogata; aut quæ major pars non observat.

1681 Insuper ad illa tenetur sub pœna solum, aut culpa gravi; vel levi, prout ipsa obligatio; quia tale juramentum nil illius addit, sed solum firmat obligationem, quæ illis aderat.

Hac ratione judices, & alii qui in ingressu officii jurant, non obligantur, nisi pro qualitate obligationis, quæ sectuio juramento adest. Idque ex receptiores. 2.

1682 Item, qui aliquid sub juramento promisit absentiæ, non tenetur, quoniam ille, vel alius tuo nomine accepiet: quia promitto non obligat, quoniam per acceptationem firmetur.

1683 Qui absolute juravit numquam ludere, est intelligendum de ludo immodeato, minime de moderato, nisi exprimat se id facere, ut se privet honesta illa recreatione ob mortificationem, quia licet ludus [illegible] virtutis Europæ [illegible], nolius tamen est ab eo ab [illegible] absolvere.

1684 Qui absolute juravit numquam ludere, non intelligitur per interpositam personam; obliratio enim iuramenti est strictio interpretanda, ut minus obligat. Ita Tamburi. [illegible] & Anton. a Spir. Sanct. *tom. 1 tract. 5. disp. 3. sect.* 30. *n.* 144.

1685 Ac melius dico, attendendum esse finem, nam [illegible] juravit, ne pecuniam amitteret, vel ne in rixas, aut blasphemias pruruperet. Si primum, obligatur abstinere a ludo, etiam per interpositam personam. Bonacin. *tom. 2. disp. 4. q. 5. p. 10. n. 5.* Minime, *si secundum* quia in primo casu utrobique idem finis, non se in recedendo, *& ex Reg. 72. juris in 6. Qui facit [illegible] est perinde, ac si faciat per se.*

1686 Pariter, qui juravit numquam ludere, ludere potest alieno nomine, si finis servetur, ut esset, si suus fuerit pecuniæ non amittere. Secus, si finis non servetur, ut esset si finis fuerit vitare temporis jaburan. Quod si finis fuit vitare blasphemias, & rixas, tunc, ut abstinere, requiritur, quod expertus sit, ne [illegible] alieno nomine, & jocunia, solitum in rixas & blasphemias prorumpere.

[illegible] illi puellæ cum ductorum in uxorem, non implere, & propria auctoritate [illegible] frangere, quia hæc est natura promissionis in [illegible] rem hominis facta, ut non jam acceptata non obligat, & retractari possit. Si fit acceptata, poi s Religionem ingredi, ex jure Canonico, *cap. Ex [illegible] de conversi. conjugat.* Ubi spoliis [illegible] ro [illegible] monio raro conceditur facultas per himeffe d ingressum Religionis, a fortiori absolute conceditur [illegible] matrimonium. Secus si dicendum, si promissio [illegible] ta sit de alia re, v. gr. pecunia, &c. & fit accepta.

1688 Hic distinguere oportet juramentum promissorium proprie dictum a juramento promissario, quod habet rationem voti: illud habet [illegible] voti, quod est factum in gratiam solius Dei, [illegible] illud est proprie dictum, quod est factum in gratiam hominis.

1689 De primo discurrendum est sicut de voto. Hinc si in gratiam solius Dei promisisti puellæ cum ductorum in uxorem, non tenet ex te juramentum; quia est impeditivum majoris boni; nempe celibatus. Quod si non sit impeditivum majoris boni, ut si iures dare eleemosynam pauperi in gratiam solius Dei, [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ziando beneficia, de non alienandis rebus Ecclesiæ, &c. quia sunt de materia subjecta dispositioni Papæ.

1715 Superior Regularis juramenta subditorum, quia ratione Voti obedientiæ, eorum voluntas est plene superiori subjecta.

1716 Vir respectu uxoris, uxor respectu viri, & dominus respectu servi; si juramentum illis præjudicent, aut sint de materia illis subjecta, uti dictum de Votis.

1717 Juramenta vero promissoria hominis, cujus voluntas non est alteri subjecta, de materia, quæ pariter non est alteri subjecta, nec præjudicans, facta homini, & ab eo acceptata non possunt commutari, etiam in melius, nec dispensari, nec irritari, nisi ipse pars consentiat ab remittat: *ut in num. 1687.* Quæ remissio utentie non est relaxatio, quia non est actus juridictionis spiritualis: nec irritatio, quia non est actus potestatis dominativæ; sed reductior ad irritationem, quatenus est actus dominii in materiam prohibitam, utpote acceptatam.

1718 Potestas relaxandi juramenta competit soli superiori, & Judici Ecclesiastico, quia est actus jurisdictionis spiritualis, quemadmodum est actus religionis. Unde licet Princeps temporalis eiusmodi res, in quas est dominus, possit restituere, seu irritare iuramentis, non minus quam quilibet privatus eiusmodi res, ut in casu iniuriæ, metus, vis, &c. de quibus supra, relaxatio spectat ad potestatem Ecclesiasticam. Ant. a Spir. Sancti. Palaus *disp. 3. de juram. part. 1. n. 4.*

1719 Ex Concil. Elibertano, *Puerl ante annos quatuordecim non cogantur iurare. Puella quoque si in puerili ætate in domo Patris, illo nesciente, se juramento confirmaverit, & si Pater audierit, contradixerit, vetuerit ejus, & juramenta irrita erunt.*

1720 Causæ relaxandi juramentum sunt, fuisse extortum cum injustitia, injuria, vi, metu; vel fuisse emissum cum temeritate, ira, perturbatione, aut levitate; vel quia fuit emissum in favorem excomunicati.

JURAMENTA IN DEI GLORIAM PRÆSTITA

1721 POssunt commutare, dispensare, & irritare, qui possunt respective voti.

1722 Juramentum in Dei gloriam emissum potest quis in melius propria auctoritate commutare.

1723 Confessarii Regulares habent potestatem commutandi juramenta, & vota facultatum, & cæterorum, ac in iis dispensandi, exceptis quinque reservatis; quæ tamen in nullo deficiunt, quia aliqs non sunt relevata; de quibus infra de votis. Et exceptis juramentis promissionis a tertio acceptatis, ex Priv. Pauli III. per Bullam 7. *Cum inter cunctos*. 3. Junii 1545. quoad vetat extensio ad juramenta a Gr. gor. XIII. Rodr. *tom. 3. quæst. 63.* Diana *parte 3. tract. 2. resol. 9.* Tamburr. *tom. 3. lib. 3. cap. 7. §. 3. n. 8.* Antonin. a Spir. Sancti. *in direct. regul. tract. 2. disp. 3. nu. 80. v. nu. 1962.*

1724 Insuper recidere possunt tractatus, & juramenta relaxate, ab uxore, aut filio familias, ex metu gravi reverentiali, aut precibus importunis emissa ad favorem matris, aut patrensis; ut fideiussio pro marito, aut patre, promissio de solvendis eorum debitis, renunciatio hæreditatis juramento firmata. Diana *par. 3. tract. 3. resolut. 20.*

1725 Ubi ait, quod duplex sit reverentia, una simpliciter, & in gradu positivo, altera nimia, & in gradu superlativo. Primo est, quando persona patris talis conditionis est, ut ei debeatur reverentia simpliciter, ut si sit ignava, aut vilis, ita ut filius audeat dicere: *Pater*: tunc ad constituendum metum reverentialem gravem non sufficit sola præsentia, sed requiritur, quod præcedant verbera, aut minæ. Secunda est, quando persona patris est talis conditionis, ut ei debeatur reverentia nimia; & tunc sola præsentia ejus sufficit ad constituendum metum gravem.

1726 At nec Episcopi, nec Regulares dispensare possunt in juramentis, quæ adjecerunt adibus ex se perpetuis; hujusmodi est juramentum professionis fidei, juramentum, quo quis confirmet professionem religiosam jam emissam, matrimonium jam initum, & Ratum Sacerdotii jam suscepitum. Tamburr. *cit.*

1727 Si jurasti in Dei gloriam, & charitatis intuitu certam dare eleemosynam determinato pauperi, potest pauper obligationem remittere; quia in hoc juramento tacita adest conditio, *Dummodo si pauper, in cujus commodum promissio facta est, eam promissam acceptare non recusset.* Si vero nullum determinatis pauperum, nullus erit, qui obligationem remittat. Antonin. a Spir. Sancti. *de juram. tract. 3. disp. 1. sect. 2. n. 192.*

RESTRICTIO MENTALIS

1728 ESt duplex, pure mentalis, & est, *quando significatio vocalis a sua generalitate contrahitur precise per actum internum*: ut si quis requiratur, an illac transierit Petrus, respondeat: *Illac non transivit*: per solum actum internum mentis, intelligens *per manicam*. Non pure mentalis est, *quando significatio vocalis a sua generalitate contrahitur, non per solum actum internum, sed per aliud additum externum, quod sit limitativum verborum, & consignificativum cum illis*, ut cum D. P. Franciscus a ministris jubetur requisitus: an illac transiisse desinuerit, positis intra manicam manibus, respondet: *Illac non transivit*; plenam responsionem ex verbis, & actione externa componens.

1729 Amphibologia, & æquivocatio est, quæ importat sensum diversitatem; quod si verba determinate unam habent significationem, & alia addatur res puram actum internum mentis, dicitur æquivocatio per puram restrictionem mentalem; ut liquet in primo exemplo. Si vero verba, & signa externa, ex se habere possunt plures sensus, & significationes, dicitur æquivocatio externa, non pure mentalis; his præmissis.

1730 Dico 1. Restrictio pure mentalis, & amphibologia, seu æquivocatio facta per restrictionem pure mentalem, est illicita; quia includit mendacium, quod est ab intrinseco malum; tunc enim habetur mendacium, quando locutio externa est dissormis mentali: talis est locutio cum restrictione pure mentali: unde, si tu, qui pisces comedisti, interrogatus, an comederis, respondeas, *non comedi*, mente sola addendo, *carnem*, mendax es, & si adsit juramentum, es perjurus; quia locutio tua absoluta est generalis, ac proinde est dissormis concepti mentis, qui est proprium cum addito particulari; hinc amphibologiam, & æquivocationem cum restrictione pure mentali damnavit Innoc. XI. in tribus *propp. 26. 27. & 28.* quas vide *n. 1757.*

1731 Dico 2. Restrictio non pure mentalis, sed externata, & amphibologia, seu æquivocatio per verba, aut signa externa per se æquivoca, est licita in omnibus casibus, in quibus quis habet jus ad occultandum secretum; non est autem licita in aliis casibus. Prima pars probatur; quia talis locutio externa, licet haud facilitet ab audiente percipiatur, quantum est ex se, habet significationem conformem conceptui interno mentis loquentis, nec est sic facta animo decipiendi, sed occultandi secretum, ad quod retandum habet jus, adeoque non includit mendacium: Mendacium namque definitur, quod *sit enunciatio falsa cum conscientia asserendi, & cum voluntate fallendi*; ac proinde est licita. Addit, posset juramentum fieri permissio, imo etiam licite, si adsit rationabilis causa jurandi.

1732 Hujusmodi autem restrictio externa significationis generalis verborum potest dupliciter fieri; primo per verba ex æquivoca; secundo per circumstantias, & signa externa, quæ ex se habent verba limitare, & consignificare cum illis; locutio namque non fit solis verbis, sed etiam complectit ex circumstantiis personæ, loci, temporis, & negotii, de quo agitur, ac ex ho-

[illegible]

DE JURAMENTO JUDICIALI.

Quæstiones multæ hac quæstione ex expediuntur.

QUÆSTIO.

A[illegible]

AD PRIMUM

1733 R[illegible]

[illegible]

BIBLIOTECA NACIONAL DE CHILE

[illegible]

AD SECUNDUM

[illegible]

AD TERTIUM

[illegible]

[illegible] estulisse rem Pont. *cit.* concludit his verbis: *Ergo, qui hoc opusculum remorsit cum Rodriguez, non damnabo eb sui errore; & ob talem rationem.*

1759 Illud certum est, non teneri reum, si crimen [illegible] sententiam, sive absolutoriam, sive condemnatoriam, illud fateri; sed solum coram Deo pœnitere, quia confessio ordinatur ad conficiendum judicium; adeoque judicio finito, finitur obligatio rei, nisi inde imminet damnum tertio, juxta dicta suo loco. Ita Com. Ima Busemb. *lib. 5. cap. 3. dub. 3. num. 2.* Tambur. *vitaz.* cum aliis docent, neque teneri ante sententiam, donec iudicium interrogetur. Et hoc maxime, si retractatio esset inutilis.

1760 Excluitur calus hæresis ratione scandali; nam hæreticus convictus debet fateri; & si negavit, tenetur adhuc veritatem manifestare; quia alias pœnam subiret ut hæreticus negativus, & ita cum aliorum scandalo: Tamb. *citat.*

1761 Porcellius *cit. tit. Correctio fraterna, verb. [illegible], num. 2.* contra Sanch. ait, quod hæreticus negativus jam damnatus, & qui deciatur ad supplicium, non teneatur sub mortali veritatem publice fateri; quia nimis durum esset confessario id ei suadere cum periculo, ut nollet obedire, & cum conscientia erronea, credens se teneri, mori. Nec adesset scandalum; quia omnes fiunt, reos fuisse delicta negate, & post in ultimo articulo mortis sacramentaliter confiteri.

1762 Idem docet *num. 6.* si metu tormentorum sibi falsum crimen imposuit, ob quod ad patibulum ducitur; nisi addispes, quod retractatione liberetur: quæ spes non adest in casu; quia post latam sententiam non juvat retractatio in causa propria.

1763 Verum tamen est, quod qui ducitur ad supplicium, non debet absolvi, nisi revelet complices in causa hæresis formalis, latitantes, prodiciis partis, & notabilis damni vitii, si remedia non sint emendati, nec detur certa spes, quod per aliam viam emendentur. Mendo *de epis. verb. Reus, num.* 17.

1764 Hinc fit, quod licet in aliis casibus non possit reus legitime interrogari de complicibus, si sine omnino occulti, & nisi delictum sit tale, ut ex se totam subere socios; vel nisi semiplena probatio de societate, seu complicitate per indicia, aut testes præcedat; tenetur interrogatus totius manifestare, si crimen sit excessum contra communitatem, in hæresis, proditio patriæ; aut cimera certum, fiens malum non posse aliter intendi. Port. *citat. num. 47. v. 20. 2. n. num. 62.* Et etiam sine interrogatio; si crimen sit hæresis, aut proditionis patriæ, ut *in num. 2. de denuncr. vide num. 1357. 1608.*

De juramento, agunt Scotus *in 3. dis. 36. quæst. un. Tit. 4, in 4. dist. 28. quæst. un. lit. C, quodlib. q. 29. lit. D*, Mastrius *in theol. mor. disp. 11. cap. 3. num. 48.* Bonac. *tom. 2. pag. 257.* Joann. de la Crux, *pag. 20.* Tamb. *tom. 1. lib. 5. cap.* Leander *tom. 7. tr. 1.* Busemb. *lib. 3. tract. 2. cap. 2. dub. 1.* Tanc. *tom.* Castropal. *p. 3. tract. 14.* Ant. a Spir. Sanct. *tom. 2.* Allozz. & Mendo, *verb. Juramentum*, Cardon. *disp. 17.* Clericatus *d cap. 37.* Gobat *sum. 3. p. 2. & alibi in 1. tom.*

De restrictione agunt Mastrius *disp. 12. q. 3. n. 32.* Bonac. *tom. 1. pag. 267.* Tamb. *tom. 1. lib. 3. cap. 2. §. 2.* Leander *tom. 7. tract. 1. disp. 4.* Busemb. *lib. 3. tract. 2. cap. 2. dub. 4.* Cardenas *disp. 19.* Clericatus *capit. 38.* Gobat, Ant. a Spir. Sanct. Allozz, & Mendo *cit.*

ADIURATIO.

1765 Juramento affinis est indultio personæ ad aliquid faciendum, vel non faciendum, invocatione alicujus Sancti, aut rei sacræ, v. gr. *Adjuro te* [illegible] Religionis.

1766 Potest fieri dupliciter, per deprecationem, & per imperium.

1767 Ut sit licita, tres sequuntur conditiones. *Veritas, Judicium, & Justitia.*

1768 Veritas consistit in hoc. 1. Ut adjuratio fiat per verum Deum; & per res vere sacras; unde si fieret per falsos Deos, &c. esset mentalis. 2. Ut res non petatur ficte, sine animo obtinendi; & tunc esset veritatis.

1769 Judicium consistit in hoc. 1. Quod adjuratio fiat prudenter, mutione loetur, & sine occasione; & tunc esset venialis. 2. Quod Deus & Sancti non adjuentur imperative, sed deprecative; nec dæmon deprecative, sed imperative; quod esset mortale, nam imperium supra Deum & Sanctos esset injuria; & contemptus; deprecatio erga dæmonem esset amicitia, & submissio.

1770 Justitia consistit in hoc, quod res, quæ petuntur, *de secreto*; nam si mala, adjuratio esset peccatum mortale, aut veniale, juxta gravitatem, aut levitatem materiæ vel.

1771 Possumus adjurare. 1. Deum per se ipsum, per Christum, per Mariam Virginem, per sanctos ut sibi charos, & per sacra Mysteria, & Passionem.

1772 Non potest autem adjuratio fieri per creaturas inferiores, nisi sint specialitter Deo charæ; ut Enoch cap. 12. adjuratur Deus: *Recordare Abraham, Isaac, Jacob servorum tuorum.* 2. Possumus adjurare B. Virginem, Sanctos, & Angelos, per Deum, & Jesum Christum. 1. dæmonem, & creaturas, per Deum, & Jesum Christum, B. Virginem, Sanctos & sacra Mysteria.

1773 Creaturæ rationales adjurari possunt directe; irrationales vero, ut animalia aerea, tempestates, fulgura, &c. non nisi indirecte, quia cum non sint rationis capaces, non possunt per adjurationem directe induci, & moveri ad præstandum, quod petimus; sed in quantum a Deo movetur contra nos in pœnam, vel a dæmone in vindictam, ut nocent, non ea adjuratio, deprecandi in ordine ad Deum, vel imperandi in ordine ad dæmonem, ut se Deo offeratur; & dæmon a nocendo desistat; & hinc pacto dicuntur creaturæ indirecte adjurari.

1774 Creaturæ irrationales (teste ut Joseph. August.) *Possunt etiam improprie adjurari per similitudinem efficientiam superiorum, sicut ipsæ, complicatam per imperium metaphoricum dictum, sicut dicitur Dominus imperavit ventis & maris, hoc autem spectat ad virtutem miraculorum.*

1775 Licitum est Exorcistæ tractare cum dæmone, & ea omnia petere, quæ ad finem venus, fugam, & expulsionem conducunt; puta de causa injustus, nometo spiritum, &c. & petere ab eo signum, quo existit offendat: *vid. num. 384.*

1776 Quemlibet vero alium tractarem, ob vanitatem, & credulitatem, puta, si petat scire occultu, &c. esse mortalis, etiam Caetan. non plus quam veniale; Sanch. & Cajet. apud Tamb. *lib. 3. cap. 8. §. 3. n. 3.* At melius dico cum Tamb. citat. esse mortale, o id fiat sæpe, & per longos termines, qui tunc offendit amicitia, & benevolentia: quando Apostol. 1. ad Cor. 10. 20: *Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum. Non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum. Non potestis mensæ Domini participare &c. & mensæ Dæmoniorum*, Veniale vero, si fiat raro, & per breve tempus: quod sequitur ex verbis Pauli, ex quibus graviter familiaritas & amicitia prohibetur.

1777 Licitum est cogere dæmonem, ut maleficium tollat, aut ignum, quo durare durat vadum de vexando creaturam; quia id non est uti ope dæmonis in obsequium nostrum: sed non offendere, & cogere, ut ad coercendum pariter dæmonem inferiorem; licet

[illegible] am

namque in nostrum utilitatem expellere clavum charo. Delbene *de inquis. part.* 2. *dub.* 228. *sect.* 18. *num.* 18.

1770 Non poteſt licite Exorciſta dæmonis expoſcentibus concedere, aut permittere, ut immittatur in alium hominem; quia non eſt dominus vitæ proximi: bene vero, ut immittatur in equum, ſi ejus dominus lit diverſus, & plures habens: ut pro reparatione talium obſeſſi animo equi alterius ſuo venderetur valde notabile damnum. Secus ſi eſſet tam valde notabili alterius damno, Tanc. *tit.* 1. *de vener. cap. de exorc. n.* 67. quia nemo teneatur tam gravi ſuo damno alterius ſalutiſ corporis ſuccurrere. Tamb. vero cit. cum Caſtrop. venet id licere etiam cum gravi damno boni temporalis alterius; quia parm, talem obſeſſum eſſe conſtituunt in extrema necetitate, in qua omnia ſunt conſenuntia.

1780 Licet obſeſſum in dæmonis contemptum expuere, & leviter percutere. Si autem dæmonem ſe injuriis afficiunt ita accenſus graviter in obſeſſo perſonis, peccas mortaliter; & ab obſeſſus eſt Clericus, [illegible] ; nihil inadvertentia, aut ignorantia excuſet: quia cum dæmone Clericum, loadente diabolo, peccatis, eique injuriam facis, non ſatis quam excommunicatus es (recte ait Tamb.) ſi tamen in ſinu domini contra te laratantem, adverterem cum domino enſe contodiuſ.

1781 Qui exorcizat, eſſet deber Sacerdos, aut ſaltem Exorciſtatus Ordine inſignitus, & de Ordinarii licentia

1782 Si lairus id faciat publice, frequenter, cum populi admiratione, & Superiore contradicente, peccat mortaliter. Secus ſi privatim, aut ſi publice, tamen, ſine admiratione, & contradictione, & ex fide, ac fiducia in Deum; maxime ſi habeat hanc gratiam gratis datam eos expellendi. Tamb. *lib.* 3. *cap.* 2. § 2. [illegible] non ſit idiota, & ignarus, quia [illegible] xpone periculo, ut deripeerat a dæmone, aut aliqua ſuperſtitione uteretur.

1783 Nec dicentur uſurpator juriſdictionis Clericalis [illegible] e talis dicitur laicus, qui Miſſæ inſervit, [illegible] dum laici non exeiteni ex officio. Cleici vero ad illos promoti exercent ex officio. Hinc Chriſtus Matth. [illegible] *Stetur eum* [illegible] *ſuo ſequentur. In nomine meo dæmonia ejicent.* Et Matth. 12. *Unicuique autem datur manifeſtatio ſpiritus ad utilitatem: alii ſtro. alii gratia ſanitatum in uno ſpiritu.*

1784 Rite autem prohibentur a Superioribus, etiam Sacerdotibus, officium Exorciſtæ ſine eorum licentia exercere, ne quis ignarus, imperitus, aut prava vita, [illegible] quod ſcientia, peri[illegible] ; et maxime vitæ rectitudo ſequitur. De adjuratione agunt Tanc. Tamburr. *citati.* & Clericatus *num.* 45.

CAPUT III.

DE VOTO.

DEFINITIO.

1785 Votum eſt [illegible] *Tho. in ſuo ſed. dist.* [illegible] 20.

Hæc definitio, ſi radix ſupra tradiertum præcepium, novum obligationem induci. [illegible] ; cui ſi Confeſſario monitus, ut a voluptate, v. gr. fornicationis, deſiſtat, dicit: *Promitto me illud amplius non commiſturum*, regularius non emittit votum, ſed ſolum manifeſtare viſit ſuum ſirmum propoſitum, quia communiter non intendit in caſu transgreſſionis ſe obligare ad novum peccatum, ſed ad idem contra ſeatum præceptum.

Quod ſi velit expreſſe ſe obligare in caſu transgreſſionis ad novum peccatum contra præceptum humanum promiſſionis a te emiſſæ, tunc emittit votum, quia eſt promiſſio facta Deo cum animo ſe obligandi nova obligatione libera, ſeu novo præcepto humano a ſe libere impoſito.

Obligatio autem, quam communiter habet quilibet homo ad vitandum peccatum, eſt obligatio neceſſaria, quæ ſupponit præceptum; unde oritur, non facit præceptum. Votum vero *ſi.it*, immo eſt præceptum novum, adeoque, qui habens votum caſtitatis fornicatur, peccat contra duo præcepta, contra decaeotum Divinum Decalogi de numero ſexto, & contra præceptum humanum voti, libere ab ipſo homine ſibi impoſitum, in confeſſione aperiendum, quia contra duas virtutes, nempe contra caſtitatem, quam præceptum divinum tuſtiſit, & contra Religionem quam reſtiſit votum.

1788 Qui adſtantibus dixit: *Si Deus me ſanitati reſtituerit, fiam Religioſus*, non fecit votum. Gobat *tom.* 1. *de quæ num.* 16. quia ea ſuit ſola animi offenſio facta adſtantibus, non promiſſio obligatoria facta ad Deum. Et ſicut ſimilia verba nulli homini directa in humanis negotiis nullum pactum, & nullam obligationem ſtrictam inducunt, ita in re noſtra.

1789 Dicitur *deliberatus*, quatenus votens debet plene advertere, & cognoſcere materiam, quam vovet, deliberatio enim importat advertentiam & cognitionem materiæ; cum libero & expedito intellectum ſenſuum uſu. Hinc, ſi quis exiſtens Panormi, putans D. Jacobum de Compoſtella diſtare non plus, quam per centum milliaria, voveret ad illum accedere, non reperet votum ex defectu deliberationis circa ſubſtantiam voti.

Similiter vota facta cum ſemiplena advertentia, ſeu [illegible] De errore & ignorantia diſcurre, ut de juramento, *n.* 1653. Error circa vim voti [illegible] quod obliget relaxari, quod relaxari non poteſt, irritum reddit votum, ex defectu conſenſus, quia eſt error circa ſubſtantiam, Gobat *tom.* 3. *de vovo*, *num.* 190. *n.* 1[illegible] [illegible] *Voluntaria*, hoc eſt cum [illegible] conſenſu.

1790 Dicitur *De meliori bono*, in ordine ad finem [illegible] non [illegible] quia matrimonium non eſt bonum melius caſtitate ſibi opponita. Dixi *abſolute*, quia id [illegible] d abſolute eſt minus bonum ſuo oppoſito, ex circum[illegible]

Hinc votum dicendi pauperem, vel mereſticem, aut pietatis omiſſum, eſt invalidum. Anton. a Spir. Sanct. *tom.* 2. *diſp.* 2. *ſect.* 13. quia eſt impeditivum caſtitatis, quæ eſt bonum melius, & Deo gratius recoſito titulo miſericordiæ.

[illegible] Dicitur facta Deo, *ut in num.* 2017.

DIVISIO VOTI.

1791 Dividitur in ſolemne, *de eſt illud, quod accepta ab eſt Eccleſia*, ut votum caſtitatis in certis Ordinibus annexum, & profeſſion Religioſa: Et ſimplex, *quod eſtam ſolemnitatem non habet; ſed emittitur privatim caſtitatis.*

Sub: vidi: in abſolutum, *quod ſit ex amore ad meritum, quam ratio*; ut ſi voveas caſtitatem, ex amore caſtitatis: Conditionale, *quod ſit ſub conditione, ex affectu ſolitiae ad habendam, vel non habendam conditionem*: v. gr. voveo caſtitatem, ſi Deus me liberet ab hac tentatione. Et Penale, *quod ſit ſub pena*; ut voveo jejunium, ſi fulero.

Item in Reale, *in qua promittitur res externa*, ut eleemoſynam Perſonæ, *in qua offitio perſonæ, vel ejus emiſſio*: ut peregrinatio, vel amido [illegible]: Et mixtum, *in qua utroque*; et peccat nimo cum eleemoſyna.

CONDITIO

1792 IN votis apponi ſolita, ſi fit de exaterito, aut de præſenti, non reddit votum conditionale, ſed abſolutum: cuia non ſuſpendit obligationem a ſua ſi ſutura *recedatia*: ut *Voveo eleemoſynam, ſi ceras ſol oriatur*, quia hæc habetur pro impleta. Unde deberet eſſe ex te contingenti, et futuro ſic ex contingente.

Conditio impoſſibilis reddit votum nullum, cum non poſſit poni in eſſe. Solum in matrimonio, & in aliqua voluntatione, habetur pro non adjecta, & non reddit actum nullum; quia pro his ita jus diſpoſuit, tunc ſic in votis.

Votum ſub conditione turpi, & contraria habent rationem finis voti, quatenus ex vetito obtineri intenditur, ut votum dandi certam eleemoſynam pauperi, ſi hæreſiarcha injuſte obtineatur, eſt nullum, ex *n.* 1802. validum vero, ſi non ſe habeat ex fine, ſed ex parte conditionis; ut *Voveo invitati Kyriarcum, ſi mihi parer bona ſua oſſiperit*. In primo enim caſu conditio ſe habet ex fine, in ſecundo ex causa impulſiva, & occaſione: *ſuid. num.* 1804.

1793 Votum conditionale non obligat, niſi conditione adimpleta; cum non ſufficit, ut adimpleatur in æquivalenti, ut in contractibus, ſed adimpleri debet in forma ſpecifica: quia unceptatio voti eſt ſtuide fiducia, ut minus obligetur.

1794 Votivi Religionem, ſi non intra nubere: motivo eſt ſua tutor, tenetur ad votum, ſi tum intentio fuit de non deſerendo eum deſtitutam, quia cum maritalitter ſe habens ad eum inventionem nupſit; non veteris, ſi præcite nuptias ob aliquod ſpeciale motivum intendiſti. Mendo *in opſ. cit. Patum n.* 55.

1795 Votivi rectam eleemoſynam dare, id eo anno fiet: Judex Prætoriis ſiſtio autem ex judex Magnæ Curiæ, teneris ad votum, ſi inaudiſti gradum Judicis Prætoris iamquam viam, ſi diſpoſitionem ad gradum Judicis Magnæ Curiæ. Secus ſi ex inventio fuit abſolute, & præcite ad illum ordinem, *vel.* ob aliquod ſpeciale motivum, vel quia ſitum gradum ob tui infuſtiriorium, vel aliunde emuluterem, non ſi erabas.

Idem dic *de voto* randi certam eleemoſynam Eccleſiæ, ſi ſes Parochus Eccleſia N. *de* ſin tactus Parochus pinguiovis Eccleſiæ Ant. a Spir. Sanct. *tom.* 1. *tr.* 5. *diſp.* 2. *ſect.* 26. *num.* 372. In dubio de intentione, ſive poſitivo, ſive negativo, non obligatio, quia ſtandum eſt pro libertate.

1796 Intentio non litorem voti, non peccat, ſi condita pendeat a propria voluntate, quatenus ſe obligavit ad conditionem, lei ad votum, conditione libere apoſita. Si conditio pendeat a voluntate alterius, & ſic ma.a, ut *Voveo Reliviſcem, ſi pater meus bona ſua in ludis*, *& cum meretricibus diſſipabit*, peccat impedit, quia mala ſunt impedienda: ut condi[illegible] [illegible] *Examen Eccleſiaſt.*

[illegible] ſi non [illegible] ſi non [illegible] [illegible] [illegible]

MOTIVUM VOTII.

[illegible]

MATERIA.

[illegible]

ORDINALIA VOTI

[illegible]

RELIGIOSUS CREATUS EPISCOPUS

1861 A Ut Cardinalis, quoad habitum teneatur uti [illegible] colore sui Ordinis, licet uti possit figura Episcopali. Id autem a die confirmationis electoris facta a Pontifice licet ab alis sed a praeter ista offensalia, & a praecepto Regulae, ita ut non teneatur amplius ad jejunia, nisi laboratum. *Et relicis observationibus praefatis in Regula, Pent. ver. Esse ean 12, Rocc. ver. Epist. cap. 68.* Thomas Debene *de ingenuit. part. 2. dub. 246 sell. 67.* Busemb.

Pesch. *ex. Sacrorum* 18. q. 1. per illa verba: *Sacrae Ecclesiae.*

1862 Qui [illegible] ignorantia [illegible] non teneatur [illegible] sed aliquer, [illegible] respondet: sed aliquer, [illegible] Pant. *de jejuniis pot. ignorantia.* Busemb. Et tunc, si respondet, est liber a voto: quia imp. ejus conditionem includit: *Si Abba, recipere voluerit.* Item dico, si [illegible]

1863 Qui votum ingressus [illegible] secum [illegible] nem, in alia non adeo [illegible] non teneatur ad alia.

1864 Qui post Religionem [illegible] in cognoscit se in [illegible] mentum habere, ob [illegible] fe admittendus, [illegible] sinatus fit excellentes.

1865 Non emittentium Religionis, nec tenetur cum Insoeli. 1. Qui emitis votum intrat Religionis ingressu, vel satisfaciere ex endo semel ultimum nonae voluntatis. 2. Nec qui emittit votum nolendi in saeculo vivere, vel [illegible] satisfaciet negative se habendo, non eligendo felicet ultimo solendi in saeculo vivere, nec contraviene: unde ambo possunt matrimonium contrahere.

1866 Qui voto vovet se conditum in Religione, seu extra Monasterium non mentitum, votum jugiedieri Religionem, & in ea perseverandi promittit, quia non potest cuis in Religione mori, sic cum ingrediuntur, & in ea perseverent. Ita Leander *de vota cap. 1. disp. 10. cap. 6. n. 10.*

1867 Qui fecit votum [illegible] ut vivendi castitatem, non fecit votum castitatis; unde potest [illegible] nari, aut dispensari.

1868 Qui fecit votum peregrinationis Romam nudis pedibus, simon potest nudis pedibus impleri, tenetur accedere modo, quo voverit; quia non perdet ab eo modo substantia voti, & qui non potest accedere modo, tenetur ad principale, qui tem non potest principiare, non teneatur ad accessorium. Hinc, qui voti itineris peficiet, teneatur ire equestri, nisi cum circumstantiam ut principalem voluisse, quia ob subeundum eum laborem, vel ob vitandas expensas equi, Menoch. cons. 63.

RELIGIOSUS MINIMUS

1869 C Ui [illegible] *et obedientiae, & quadragesimalis vitae.* Hinc Pey. *cit. n. 2.* Idem, supremum Inquis. Hisp. prohibuit, ne [illegible] Laceda, doceretur canus, in quantum dicit, rorum vitae qua fragilitatis non esse [illegible] in Ordine Minimorum. Debemus igitur eodem modo discurrere de hac quarta compto Minimus saltumpsis, quo discurrimus de aliis tribus pro aliis Religiosis.

1869 Tum quia [illegible] Pent. *cit. n. 3.* Pius Summi Pont. Pius V Greg. XV. & Urb. VIII. cum [illegible] Minimis aliquotis in hoc casu dispensavit. Et ratenim Lib. VIII. in examine Patris Francisci Caballeri pro Episcopatu Caprariensi, cum interrogavit, an tedio Episcopus teneretur ad votum vitae quadragesimalis, & cum dixisset, non teneri, respondit Papa: *Ergo, teneris ergo:* & parum defuit, ne excluderetur, voluit tamen cum eo disputare. Idem est dicendum de ceteris.

RELIGIOSI PERPETUO EJECTI.

1870 A Ut dimissi ad tertiam, teneantur omnino ad castitatem. Forum vero voti superiarii, & obedientiae non sunt [illegible] quoad substantiam, sed [illegible] quoad executionem, & solum secundum, [illegible] status, cui votum executio non comparatur, unde non teneantur obedire Superiori regulari, nisi quoad regendum [illegible] ut redegat, minime quod alia, quia extra Religionem extent Superiore seculari, & per ejectionem fuerunt constituti extra ejus subjectionem.

1871 Ejecti, bona, quae obtinent, suum habent usum, & administrationem, nec dominium, quod arquirunt, non Monasterio, cujus non fuit membra, sed Ecclesiae, in cuia habent beneficium, vel Episcopo loci, [illegible] habeant, & non sint exempti. Si autem beneficium non habent, & sint exempti, acquirunt Papae.

1872 Ejecti, & dimissi ad tertiam non tenetur ad [illegible] regulae, [illegible] cit. DD. quod etiam Pesch. & Bonacina [illegible] ter [illegible] Div. ne Officii, quaecum hoc est [illegible] observantia, & praecepta regularibus, & quaecum conductulo [illegible] tandi est [illegible]

[illegible]

DE REDITU GRAVATIS.

[illegible]

QUÆRES.

[illegible]

Nihil [illegible] & [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] inter duo, [illegible] Reli-
[illegible] aut saltem inter Religionis ca-
[illegible] deraret Religionem, & eius
rigorem, ac [illegible]
quia plene debet [illegible]

QUÆRES VI.

[illegible]

R[illegible] conditum eorum, & tunc votum non est relaxandum conditionatum, & post tam longum temporis casum, & ex novis, prout notare quæ non potest rationabiliter præsumi, quod interim votum non fuerit expectare tam longum tempus, nisi expressisset, aut nisi circumstantiæ fuerint, ut id suadeant: [illegible] nabiliter præsumitur opportunum non præsumptio si [illegible]

[illegible] nida, unique vo-
[illegible] fes ejus [illegible] & obligatio non
[illegible] tempus [illegible] aut tempore
[illegible] vel adversu
[illegible] ive per acci
[illegible] aut, novis
[illegible] ut inhabita

QUÆRES VII.

[illegible]

R[illegible]

va, vel a fore apposita, justam [illegible] constantia
dare causam ab illo dantorum [illegible] interdum.
Dixi: *& plene consensit.* Unde [illegible] confessarius
[illegible] id, quamvis
[illegible] hoc namque casu non erit votum, [illegible]
[illegible] & voluntarium; cum nulli consti-
[illegible] a habito intellectus, nil actus natu-
[illegible] ralis. Ad quod discernendum sæ-
[illegible] id, et ipso & infra de peccato mortali.

DUBIUM IN VOTIS.

S[illegible]

[illegible] , & du-
[illegible] tum quoad
culpam, quia hic venit nomine calis.

OBLIGATIO VOTI CESSAT.

1926 VI. Et ex natura rei, vel ex authoritate humana.

EX NATURA REI CESSAT

P[illegible]

R[illegible]

[illegible] apud Gobat [illegible] 3. de voto, n. 391.

NOTABILI MUTATIONE SUPERVENIENTE.

1921 O[illegible]ne mutatio non debet se tenere ex parte voti, sed tantum ex parte materiæ voti; non enim debet considerare in hoc, quod fuerit enim aliqua causa, ut si extaret tempore voti, votum non fuisse emissum: sed in hoc, quod sit circa materiam, ratione, ut materiam promittam in re aut in hominum existimatione diversam constituat; & tunc habetur, quando res publica mutatio est constituta in statu notabiliter diverso, aut notabiles et difficultas ex parte rei promissæ. Ant. a spir. Sanct. cit. qui tunc intere [illegible]

[illegible] commutari posse in la-
[illegible] is, etiam ex sola volun-
[illegible] ate Pontifi. Ea tamen [illegible]
[illegible] ita ut, si Notariu
[illegible] Idem ait de p
[illegible] t: vid. num. 1927.
[illegible] ligiosam ipse jure cvi
[illegible] im commutari
[illegible] o tertio
[illegible] 10 facti
[illegible]

QUÆRES.

R[illegible] debi-
[illegible]

AUTHORITATE HUMANA CESSAT VOTUM

1927 T[illegible] commutatione, dispensatione, [illegible]

COMMUTATIO

1928 E[illegible]

[illegible] ricipalis.
[illegible] ne votum, aut jurejurandum dandi
[illegible] ermutatæ Ecclesiæ, ab ejus Parocho
[illegible] commutari, aut dispensari eo inve
[illegible] ille ad aliam Ecclesiam commutari
[illegible] talis commutatio fo-
[illegible] ri recedendum a sen-

DE CAUSA COMMUTATIONIS.

1927 A[illegible]

UNIVERSIDAD ABIERTA DE JALISCO
SECRETARÍA ACADÉMICA

dispensandum, & fortior sufficit ad commendandum, etiam cum commutationi dispensam admittetur. Immo ex piis causis, ad commutandum in aequale sufficit major inclinatio voventis: *vid. n.* 1918.

1929 Commutatio facta sine causa est supplenda quoad excessum, si fit facta in minus.

1930 Quando fit per Bullam, aut Jubilaeum, non requiritur causa, sed sufficit ipsum privilegium: immo in Bulla accedit subsidium [illegible]

DE PRAXI COMMUTATIONIS.

1931 NOn potest certa regula tradi, sed id est prudentiae commitendum. Et quidem. 1. Non est necesse, ut votum perfectae commutetur in aliquem pertinentem ejus, & reale in eadem. 2. Nec ut fiat in favorem ejus Sancti, aut Ecclesiae, in cujus gratiam est factum, licet fit convertere. 3. Nec ut materia subrogandi fit perpetua, sicut est votum. 4. Nec excellentia virtutis materiae subrogandae est considerada in re, sed in ordine ad voventem.

1932 Hinc, 1. Si vovisti dilectiorem in sanguine ad motus carnis compassionem, melius est, si commutatio fiat in jejunio, quam in orationes; quia licet oratio in se sit excellentior jejunio, in ordine tamen ad ipsum voventem melius est jejunium.

1933 Attendi igitur debet in commutatione voti, & subrogatione materiae, ut cultus Dei (nisi dispensatio mitescat) aequaliter, aut parum minus, quam non humana fragilitas permittit, teneatur, cum tefectu tamen ad salutem voventis, iraut ad materia eligatur, cuae sit magis conducibilis ejus salutis & convenientes est, ut confessarius commutant, plures materias ejus oportunos assignat.

1934 Illud tamen est certum, ut non possit subrogare materiam alias praeceptam, aut ad quam ille alio sub gravi obligatione tenetur; quia id esset in noxam divini cultus inducam, *Gobat. tom. 2. tract.* 3. n. 307.

1935 Consulitur est, omnia vota in frequentiam Sacramentorum commutare, quia sunt caetris operibus melioria ad utilitatem spiritus cum voventis.

1936 *Votum jejunii in pane, & aqua*, commutat Tamburin. in elemosynam, aut in recitationem integri Rosarii, & diluvi inam, vel in confessionem, & communionem.

1937 *Votum elemosynae*, commutat Bardus in servitium Hospitalis per diebus, quos pauperes sufficiesad comperfectam elemosynam, & e converso.

1938 *Votum assumendi Sacerdotium*, aliqui commutant in recitationem quotidianam Officii B. Virginis, aut septem Psalmorum cum Litaniis, & in confessionem de communionem his in mente, & in facienedum celebrari Sacrum singulis mensibus, & ut voveas castitatem, vel ut jejunet singulis feriis fertis, & non ut castitatem servare, Bardus loco Officii Virginis, aut septem Psalmorum, imponit ordi recitandi quotidie Horas Canonicas, aut frequentiam Sacramentorum.

1939 *Votum simplex, & absolutum castitatis, aut Religionis*, non esse capax pure commutationis, sed admittendam esse dispensationem a Papa, aut ejus delegato, tenet Sanchez. Adde esse reservatum, ut neque vi Jubilaei possit commutari, nisi exprimatur. Caeterum, si in aliquo Jubilaeo daretur facultas illud commutandi, posset commutari.

1940 *Votum castitatis* Bardus, & Suarez commutari in castitatem conjugalem, in confessionem, ac communionem singulis mensibus, in faciendum celebrari decem Sacra singulis annis, in recitandum quotidie tertiam partem Rosarii, & in jejunium singulis feriis fertis.

1941 *Votum Religionis* commutari in Sacrum Sacerdotium, aut castitatem conjugalem, & in recitationem Divini Officii quotidie, aut tertiam Rosarii, in jejunia Religionis illius, in aliquot eleemosynas singulis annis in honorem Sancti fundatoris illius Religionis, & in Confessionem, ac Communionem his in mente.

1942 *Votum Religionis* non commutatur aequaliter per assumptionem ad Episcopatum, Leander de voto; contra Henriquez; quia licet fiat Episcopatus secundum se fit perfectior, tamen Religionis in ordine ad voventem est melior, quoad ejus utilitatem spiritualem. Hinc *in cap. per vestras de voto*, Innoc. III. requisitus ab Episcopo Granionopolitano, qui ante fuerat in Episcopatum sorte ingredienti Religionem emittere, respondit: *si tuam defideratis servare conscientiam, regimen suscipere Ecclesiae, & vestrae Altissimae voto tuo.*

1943 Hac ratione *Votum de non praemendo Episcopatum* est validum, *sic & votum de eo non acceptando*, si fit recta intentione consilium, videlicet damnoso utilitatis Ecclesiae, & praesertim sufficiorio non urgeat.

1944 Votum ingrediendi Religionem Bruxiorum aequaliter commutatur in votum profitendi, & perseverandi in hac ori. Leander *de voto tract.* 1. *disput.* 12. *quaest.* 30. Imo est in melius, dummodo in oriori vigeat observantia Regularis; namque fit collapsa, commutatio erit illicita, & invalida.

Item aequaliter commutari in votum profitendi Religionem Canonicorum Regularium, *decret Pardus in Bullam parte 2. tract. 7. cap. 3. fol. 2. § 7. num. 44.* quia est vera Religio, & in communi vita.

IN VOTO PEREGRINATIONIS

1945 COnsiderandae sunt labores itineris, & periculi, juxta longitudinem peregrinationis; insuper expensae, quas votens esset facturus in accessu, & in morte per loca: *haec enim omnia voventi imputabit Deus abnitis.*

Quae computatio expensarum non est plus nimis extendenda: non enim computati debent expensae, quae facere vellet votens offerendo in vestium ornatu, quantum, ac familiarum eventum, &c. quia ejus servitus, & exercitus Deo non placet. Nec est plus aequa restringenda, ut computentur expensae, quas facere solus, aut cum uno, vel alterio socio, ut vult Ledesm. cum Horat. & aliis apud Leandrum *de voto disp.* 18. *quaest.* 46. Sed est facienda de expensis, quas votens juxta decentiam sui status, & meritum ejusdem conditionem, in simili itinere erat rationabiliter facturus. Ita docte Leander *cit. quia res aestimanda sunt moralitate, & pensat tanto se ipsa furore.*

1946 Hinc, si Princeps judicio prudentis erat peregrinaturus publice, major erit computatio expensarum quia major comitatus, &c. Minor, si privatim: minor, si unus, vel alterio socio, cum si eum quatuor, sic servata proportione differtas de petitione privata. Juxta quae etiam computandae expensae, si nulla essent futura, ut si ille peregrinaturus esset non ecuestier, sed pedester, aut mendicando: tunc erit solum computandus labores, & pericula itineris.

Labores, & pericula commutantur in opera pia, puta orationes, jejunia, &c. per quae persona exercetur, & fatigatur. Expensae, non est recens, quod mittuntur ad Ecclesiam, & locum, quo conspergere jaturus; sed possunt commutari in rotidem e eleemosynas elargiendas Ecclesiae, pauperibus, & ad alia pia opera applicari.

1947 In commutatione expensarum deduci debent expensa, quas sunt votens erat donei facturus; quia illae non fuit Deo dicatae.

1948 Insuper ipsae expensae (si rationabilis causa adest) possunt in alia pia opera commutari, puta orationes, jejunia, &c.

Semper tamen in commutatione voti peregrinationis addi debent Confessiones, Communiones, Novitationes Sanctorum, ad quos erat peregrinatio directa.

DIFFICULTAS EST,

1949 AN in commutatione *sumptuum computandae expensae, quae votens erat per vestes facturus?* Affirmant, si votens haberet ad minus non redundi

Lean-

Leander *cit.* n. 47. Mathias, Sanchez, & alii apud ipsum; nisi a tacite redirum in votis includitur. Et probant ex

Magna devotione, de voto in lib. 4. ubi Innoc. III. vult hoc esse in commutatione rationem laboris, & expeditatis, tam pro accessu, quam pro regressu, ita vertit: Tibi, proinde, & famulis tuis, dilectionem concedimus omnium peregrinationis tuae, ut commutare, ut in expensis, quas facturus eundo, morando, & redeundo, unde fatiuras, aliqui Religioso monasterio, &c. laboribus enim labor hujus recommendes.

1950 Negant Henriquez *lib.* 7. *cap.* 30. *num.* 5. Rodrigum 2. *cap.* 100. Graffius *lib.* 2. *dec.* 39. *num.* 20. Angles apud Leandrum *cit.* Gobat *tom.* 2. *num.* 4. *cap.* 19. n. 300. Hanc sententiam (quam sequor) rutam vocat, quia votum peregrinationis completitur per accessum, & licet votens fuisset redituus, redirus omnino sed ita quia petrat mutate proportum, & non redire, sed ibi manere votum semque non fuit de reditu, sed de accessu.

1951 Non obstat textus, quia casus ibi est de peregrinatione Hierosalem, & in circumstantiis, ut ex eius Apostolica ceram Studebat ad compassionem eleemosynas, aut ad, & media pro solido accurtio pro liberatione Terae Sanctae ab infidelium macibus, ita ut etiam Cruciatum publica veris, & idem potuit, ut haberetur ratio excessuum reditus.

Insuper eodem textu disponit, ut dictae expensae transmitterentur in subsidium Terae Sanctae. Idem in n. 3 — *sequ.* Innoc. III. eadem causa idem disponit, quod ipse Leander *cit.* obiciunt, & tamen in n. 30. fatetur non esse opus, ut in commutatione voti peregrinationis Hierosalem eleemosyna conservantur & ad rectum reponderet, rezonitram disponiorem tunc factam fuisse *quia nonnulla necessitas succurrendi expeditioni bellicae in illius Terae Sanctae subsidium, quae necessitas cum hodie cessarit, non est necessaria ea vota commutare, & ita insuper aliquam commutari potest.* Ita Leander.

1952 Ita & ego dicam textum non obstare nostra sententiae, quod in commutatione voti peregrinationis solum fiat compensandae expensae pro accessu, nisi ne expensae pro reditu: quia casus, & circumstantiae, de quibus loquitur textus, sicut non habent locum in aliis casibus peregrinationis; ita non faciunt, ut eadem dispositio textus extendantur ad alios casus. Textus igitur non praebet doctrinam generalem, sed particularem illius voti commutandam.

1953 Idem tamen probo, ut fiat expensa pro reditu non computata ita neque deducari quia alias in te neque computaretur expensa pro accessu: ram, cum sciendae esse aequales, compensarentur per expensas pro reditu.

EXEMPLUM.

1954 P[illegible] Pascual [illegible] votum peregrinandi ad [illegible] Sicuam Lauret, [illegible] *cit.* [illegible]

Pascualus [illegible] commutatum, Lauretanis [illegible] & [illegible] [illegible] Sicuam, & Lauretanam, Conventuales, & Recollectanos Ecclesiae, aut Capitula S. Virginis [illegible] Lauretani, quarta hic [illegible] pro [illegible] [illegible] Ecclesiae pauperibus, [illegible] alia pia opera applicari.

1947 In commutatione expensarum deduci debent expensa, quae sunt votens erat donei facturus; quia illae non fuit Deo dicatae.

1948 Insuper ipsae expensae (si rationabilis causa adest) possunt in alia pia opera commutari, puta orationes, jejunia, &c.

Semper tamen in commutatione voti peregrinationis addi debent Confessiones, Communiones, Novitationes Sanctorum, ad quos erat peregrinatio directa.

DIFFICULTAS EST,

1949 AN in commutatione *sumptuum computandae expensae, quae votens erat per vestes facturus?* Affirmant, si votens haberet ad minus non redundi

Lean-

fior, tunc nullam habemus rationem ad expensas, quia nulla tenetur; sed ad solos labores, & pericula peregrinationis pertinent, quae cum dari majora, promitta pia opera duplicarem: quaeque pariter duplicarem in casu peregrinationis equestris, si ob necessitatem, aut rationabilem causam oporteret expendas itineris in pia opera commutare.

Quod si Votum fuisset etiam de *circumeundo* dictae Ecclesiae Laureti donum mirabile, puta calicem veniam a eorum; tunc conveniens est, ut calis ad eandem Ecclesiam Laureti transmittatur expensis ipsius commutantis, detraendo tertiam ex quinquaginta aureis supra computatis pro expensis itineris, quinque, V. G. aureos, quantum sufficeret pro transmissione Calicis.

Dixi, *conveniens est*, nam non est necesse, nisi donum illud fuerit a Ecclesia, aut Procuratore nomine dictae Ecclesiae Laureti accepto, rorum, quum ars certum est, unde ad faverem urni emitta posse commutari, & nondum fuerit ab illo acceptata. Unde dictus calis posset alteri Ecclesiae elargiri, imo in alia pia opera, rationabili causa existente (ut dictum est) commutari.

QUAERES I.

1955 *An in commutatione voti pandis sit attendenda ut magna materia, vasi fallere, & raro?*

Ti Fip. S. commutatio fit post imperam conditionem, esse attendendam magnam materiam. puta *non ludi*, cuae est maior a vori, & *elemosyna*, cuae est maior a gonae: in vero non ludendi sub pena certae eleemosynae: quae conditione posita, materia nemo tractit in iem absolute promittam.

Si commutati fiat aeec impletam conditionem, veluti a iquisquod non lit attendenda materia poenaquia cum non sit particeta condition, non est iam promissa. At probab lis ejus esse attendendam; quia votum non ludendi re autem ad pinem est gravius, cuam non sic ludatum; praeter rancne est Ce permittere; *Patrem non ludere sub pena certae eleemosynae*: quam fulum; *Patrem non ludere*. Materia tamen poenae nulla non est attendenda tenendum tertam fuam gratiosem, fed judicio prudenti; quia cum non jam lit iniuria, sed perdeat a futuro excepto, multum deficit a fua gravitate. Tamburin. *tom.* 1. *lib.* 3 *cap.* 16 § 6 n. 7.

QUAERES II.

1956 *Votum pulsandi chamaide commutatione voti de jejunio a quadam Religiosa: omisit votum castitatis, quae [illegible] ut alia Religiosa commutari, [illegible] commutari?*

R[illegible] *tom.* 3. *cap.* 4. *num.* 121. hoc votum [illegible] commutari. Est validum ad [illegible] [illegible] *quod* [illegible] commutari: cuia in illo er[illegible] [illegible] [illegible] [

CAUSÆ AD DISPENSANDUM

1958 Possunt esse: 1. Ætatis puerilis, repentina deliberatio, aut metus, e... ad intrinsece ... sine veri. 2. Dubium de voto, aut de intentione obligationis. 3. Levitas, circa factum voti, & multiplicitas votorum. 4. Infirmitas, debilitas, necessitas, aut nimia difficultas ad exequendum. 5. Inquietude, & scrupulorum molestia ex voti adimpletione. 6. Nimia fragilitas, facilitas, seu frequentia violationis. 7. Si votum est impedimentum boni communis. 8. Si cedat in detrimentum proprium, aut familiarum perpetratio. Ant. a Spir. S. tom 2. tr. 3. disp. 2 sect. 36 n. 435. Mendo Epit. ver. vot. n. 32. v. n. 1928.

1959 Sar... [illegible]

[illegible] ... tamen ...

[illegible] dispensare non potest sine sua ... di sunt illa vota solemni ... Monachorum n. 43. Unde ... tur Officium; nec ad pr... i statum. Communit. V...

[illegible]

tamen ubi hac forma ... ea quæ vir ille dictus ... est delegare, sed al... subrogandam.

1965 Tertio. Episcopi dispensare possunt in quinque reservatis, quando urget necessitas, seu magna causa, Pontifex adiri non potest, & periculum est in mora. Ratio est; quia Episcopi ante reservationem habebant potestatem ordinariam in iis dispensandi cum suis subditis, Gobat tom. 3. de voto n. 128. Post reservationem autem per sacros Canones Summo Pontifici factam, fuit restricta Episcopis dispensandi facultas in casibus autem extraordinariis, præmissis conditionibus concurrentibus, ne fieri non ... præsumunt Episcopi de voluntate Pontificis, sic exposcente bono Ecclesiæ regimine.

1966 Tambur. de voto, Ant. a Spir. S. tr. 5. disp. 2. sect. 19. adducentes pro se Basilium, Lessium, Suarez, Sanchez, Castropal. & Trullenchum, dicunt, Episcopum dispensare posse, dictis conditionibus concurrentibus ... [illegible] ... rius honor ... nisi eam de ... si Pontificis dispensatione ... grave damnum animæ, ... grave damnum, vel ... impediatur. Ita illi.

1967 Illud est certum ... potest Episcopus dispensa... ... de mortua ea uxore ...

... ut si solus, vel extra ... propriæ uxoris aut ... impudicum ejus periculo pol.

1968 Item ... vota reservata ... qui est sub potestate ... ut est filius respectu patris, & ... irritari, non possunt ... ab Episcopo ... potestas dispensandi est diversa a potestate ... & Episcopus ... nisi per præmissis conditionibus concurrentibus.

1969 Ab... [illegible] ... issa & Priorissæ non possunt in votis suorum dispensare, nec ea commutare. Possunt ... quod est plus; quia licet non habeant jurisdictionis, habent potestatem dominativam ... quoad eorum voluntates, ... quoad materias sibi subjectas ... & ... Archio non datur jurisdictio ad dispensan... Mendo in epit. ver. Votum, n. 19.

1970 Episcopus non potest dispensare cum hæredibus ... Mendo cit. n. 20. quia hæredes ad ... non ... voti, sed pacti, aut contractus.

IRRITATIO

1972 Est annullatio voti facta a potestate dominativa, qua quis suo nomine patitur. Differt a dispensatione, & commutatione, quia hæc fit a potestate jurisdictionis, quam habet superior nomine Dei. Hæc fit. 1. Quod irritatio fieri possit a sæculari, dispensatio vero, & commutatio, non nisi a persona Ecclesiastica. 2. Quod irritatio sine causa sit illicita, sed valida, quia fit ratione dominii, & nomine proprio, unde vota sunt emissa cum tacita conditione consensus ejus, qui habet dominium, dispensatio vero sine causa sit illicita, & invalida, quia fit ratione jurisdictionis, & nomine Dei, qui non approbat solutionem voti temere factam.

1973 Irritatio est duplex, indirecta, quæ fit ab alio quo, quatenus est ei subjecta voluntas vovens; & indirecta, quæ fit ab aliquo, quatenus est ei subjecta materia voti. Vota directe irritata nunquam revivis... [illegible]

1974 Irritatio fieri potest ... Ant. a Spir. S. de voto tract. 5. disp. ... sect. ... num. ... cum Castropal.

1975 Ad indirecte irritandu... sed sufficit præjudicium, aut quod materia non sit in potestate voventis.

Ad directe irritandum licite requiritur causa. Sufficit, quia pater filium voto gravatum sentit. Tambur. Unde, sine causa irritans non peccat, nisi veniali. Lessius, Castropal. contra Ant. a Spir. Sanct. de voto tr. 5. disp. 2. num. 418. cum aliis, qui neque venialiter peccare dicunt.

SUMMUS PONTIFEX

1976 Non potest directe irritare vota omnium Christianorum. Tamb. de voto tr. 3. disp. 16. ... 6. quia non habet potestatem dominativam in ... ed jurisdictionis, licet supremam, quæ sufficit ... andam Ecclesiam, alioquin nullus homo posset ... iteri homini, nisi sub tacita conditione: Si ... Unde solum potest in omnibus Christianis dispensare, aut ea commutare. Item non ... irritare vota Clericorum sæcularium, quia ne... ns habet potestatem dominativam, nisi circa ...

1977 Potest directe irritare vota Religiosorum, & ... in alium, quia hi sub... aliter Papæ subduntur ratione voti obedientiæ. Unde Summus Pontifex est supre...

... um Religionum Prælatus, adeoque potestativam habet in Religiosos omnes.

1978 Aliorum autem vota solum potest indirecte irritare, quatenus potest per potestatem præceptivam votorum executionem impedire. Leand. cit.

PATER,

1979 Et in ejus defectu avus paternus, tutor, & in horum defectu mater potest directe irritare vota filiorum impuberum, etiam castitatis, & religionis, ratione imperfectionis ætatis, quia in his tacita est conditio: Si Pater consentiat.

Impubertas finem habet in maribus anno 14. completo.

1980 Imo potest ea irritare post pubertatem, si sint facta tempore impubertatis, & non confirmata tempore pubertatis, implenda tamen tempore pubertatis. Sanch. quia hæc potestas irritativa fundatur in imperfectione ætatis, sub qua fuit votum emissum. Vide in materia de imped. Ordinis.

1981 Potest directe irritare vota filiorum puberum, quamdiu manent sub potestate patris, & non sunt emancipati, si illa præjudicent patriæ potestati, talia sunt vota, quibus domus perturbatur, aut filius informari ... &c. ut longa peregrinatio, immoderata jejunia, &c. Non potest irritare vota ipsi non præjudicantia, ut votum jejunii, orationis, monetaræ eleemosynæ de proprio peculio, Religionis, &c. quia filius pubes non emancipatus, solum in prioribus non est sui juris, bene vero in posterioribus.

1982 Idem potest curator durante minoritate quoad vota spectantia ad bona temporalia, aut gubernationi domus præjudicantia. Tutor datur pupillo usque ad annum 14. completum; Curator datur minori ab anno 14. ad 25. completum.

QUÆRES.

1983 *Mulier nobilis filiam inhians nuptui se tota dedicavit Deo in Religione, si unam obtineat. Eam obtinuit, & votum ratificavit: filia post septennium matris suasu, Religionem vovit: Pater nec consensit, nec dissensit, sed tacuit: facta est puella pubes, tunc pater cupiens eam, utpote unicam, dare nuptui (matre eximie exoptante) votum irritavit. Contrahit puella sponsalia, sed tam infelici exitu, ut inexcogitabiles sint inde exorta lites; taliter, ut mater omnino desperata, excessivo dolore affecti, unus post unum, intra quindecim dies, obiere parentes: & puella, eodem die, quo pater ad sepulturam, sola, & omni humana ope destituta se terens, ad Monasterium confugit. Quid dicendum?*

Dicam, patrem potuisse post pubertatem irritare votum puellæ in impubertate emissum, ob tacitam conditionem, quæ in eo fuit: si pater consentiat: Quod votum puella (ut supponitur) non ratificavit post pubertatem. Nec ex dicendis obstaret licentia, si eam dedisset: ut in n. 1586.

Graviter peccavit mater, quia ob suum votum, maxime a puella post septennium ratificatum, tenebatur suasionibus veris, & non fictis, tam apud puellam, quam apud patrem veri adimpletionem curare; quod nedum omisit, sed potius utrique suum enixum desiderium de ea danda nuptiis ostendit, & solida arte suasit, ut inde pater, absque ulla causa, nisi sanguinis passione, ad irritationem voti procederet. Hinc sorte infelix ... Sæpe mulier fuit causa ruinæ.

Quod si vir prolem fœmineam inhians, una cum uxore, Deo in Religione daturum vovisset; similiter irritando, graviter contra votum peccasset: v. n. 1826.

RATIFICATIO VOTI

1984 Ut habeatur, & novam obligationem inducat, tria requiruntur: *Primo, ut vovens sit conscius debilitatis prioris voti. Secundo, ut velit se de novo obligare firmiter, perinde ac si nunquam obligatus fuisset. Tertio, ut ita dispositus, voce, vel saltem mente, priorem repetat, seu certe approbet.* Ita Tambur. tom. 1. pag. 114. cum Com. Alioquin diceretur, *voti renovatio*, seu *repetitio*, quæ novam obligationem non includit, sed votum, uti erat, relinquit: v. num. 1850.

1985 Si quis oblitus voti, v. gr. Religionis, in impubertate emissi, votum Religionis post pubertatem emittat, verum votum reservatum emittit, quod non potest a patre irritari; quia est votum a priori distinctum, & independens ab illo.

PATER

1986 Si licentiam dedit filio vovendi, & promisit se non revocaturum, seu votum confirmavit, si votum sit personale, potest valide irritare; quia per promissionem & confirmationem non potuit se abdicare propriam potestatem in filium; non tamen licite, sed peccat mortaliter; licet Castropal. velit, quod peccet venialiter ratione infidelitatis, nisi juramentum adjunxerit: si vero solum licentiam dedit, & promissionem non addidit, non peccat irritando, quia licentia semper intelligitur sine præjudicio proprii juris. Castropal.

Si autem votum, quod pater non irritare promisit, sit reale, non potest pater valide illud irritare; quia per licentiam simul, & promissionem, rem illam filio donavit, & a sua potestate abdicavit, quod facere potuit. Tambur. tom. 1. lib. 3. cap. 6. §. 1. n. 15.

1987 Ejectus a Religione, si in sæculo habeat filios, non potest eorum vota irritare, quia per professionem Religiosam amisit potestatem dominativam. Sanchez 4. Decal. c. 33. num. 50.

MATER

Etiam patre mortuo vota filiorum irritare non potest, nisi tutrix sit, aut curatrix. Com.

RELIGIOSORUM

1988 Vota (minime Novitiorum) irritare directe possunt Papa, Generales, Provinciales, & Superiores locales absoluti, nempe Abbates, Priores, Guardiani, Præsidentes, excepto voto transeundi ad Religionem strictiorem, ex cap. licet de regularibus, quia quoad hoc Religiosus est subditus tantum Pontifici. Posse tamen illud commutare, ait Gobat tom. 3. de voto n. 265 v. num. 1919.

Prælatus inferior non potest directe irritare votum subditi a Superiore ratificatum.

DOMINUS

1989 Vota illa solum irritare potest servi directe, quæ præjudicant ejus servitiis; in aliis enim servus est sui juris. Non potest dominus irritare vota servi tempore servitutis emissa, post eam tamen implenda; quia ei non præjudicant. Nec potest irritare vota servi ante servitutem emissa, sed solum potest ea suspendere, quantum ad id, quod ejus servitio obstat.

VIR

1990 Vota uxoris tempore subjectionis emissa, & ipsi præjudicantia, potest directe irritare: et commentis. Minime, non præjudicantia. Castropal. contra Sanchez, qui docet etiam ea posse irritare ratio-

ne ratione subjectionis uxoris erga virum, ita ut ejus vota censeantur semper sub conditione emissa *si vir non contradixerit.* Excipitur votum Religionis, quando potest impleri, invito viro, nempe quando vir adulteravit, &c. quia in eo uxor non subditur viro. Sanchez.

1991 Potest directe irritare vota uxoris tempore subjectionis emissa, et post subjectionem implenda, Rodr. quia sunt facta tempore, quo uxor est sub potestate viri. Non potest tamen irritare vota ante subjectionem emissa, tempore subjectionis implenda, sed solum suspendere, si ipsi præjudicent. Idem dic de votis ab uxore, facto legitimo divortio, emissis; quia tunc non est in illis subjecta; unde facta reconciliatione suspendi possunt a viro, non irritari.

UXOR

1992 Vota viri facta ante, sive matrimonii tempore emissa, non potest directe, sed solum indirecte irritare, quoad materiam promissam, si sibi, seu statui matrimonii præjudicet; quia vir non subjicitur quoad voluntatem uxori, sed solum quoad materiam, si sit præjudicans; nam vir est caput uxoris, non uxor viri.

Unde uxor potest indirecte irritare votum viri de gestando habitu Tertii Ordinis S. Francisci; sed vir, cedente uxore, tenetur illum deferre.

1993 Votum viri de uxoris licentia emissum potest uxor indirecte irritare, quia a licentia concessa præsumitur ad sui beneplacitum. Si vero non revocare promisit, nec licite, nec valide potest irritare: quia per promissionem acceptatam cessit suo præjudicio, ob quod tantum habebat jus irritandi. Sit exemplum de voto servi, quod promisit dominus non revocare. Sicut enim dominus potest integram libertatem servo donare, quam donatam revocare non potest; ita de libertate circa particularem materiam est dicendum. Tamb. de voto.

QUÆRES.

1994 *Duo conjugati post consummatum matrimonium, mutuo consensu votum absolutæ castitatis & Religionis emiserunt. An possunt ea irritare, & Episcopus dispensare?*

Dico 1. Si mutuus consensus habeat rationem puræ licentiæ, tunc potest ab ipsis licite revocari, & votum irritari (quia (ut dictum est) licentia concessa præsumitur ad beneplacitum). Episcopus autem potest dispensare non in voto absolute, sed ad petendum debitum, etiam si Pontifex possit adiri, nisi is, cui licentiam dedit, velit præstare, quæ requiruntur, ut vovens ingrediatur Religionem; tunc namque non potest Episcopus ad petendum debitum dispensare. Tancredi *lib. 2. de matrim. disp.* 11. *a num.* 2.

1995 Si autem mutuus consensus habeat rationem contractus, quando scilicet ultra licentiam intervenit pactum: *facio, ut facias, voveo, ut voveas.*

Dico 2. tunc non posse Episcopum dispensare, neque ad petendum debitum, nisi in casu necessitatis, puta ob periculum incontinentiæ, aut in educatione, & sustentatione filiorum, & Pontifex non possit adiri. Quod si conjuges mutuo consensu remittant sibi hanc mutuam obligationem, qua se obligarunt ad mutuo vovendum; tunc potest Episcopus dispensare solum ad petendum debitum, etiam si Pontifex possit adiri: quia per illam remissionem, etsi illicitam, matrimonium restituitur in statum pristinum, quoad liberam facultatem exigendi. Tenetur tamen ad castitatem conjugalem, & altero mortuo conjux, qui remanet, tenetur votum implere, nisi adsit periculum incontinentiæ, aut aliquod impediens Religionis ingressum, Tanc. *cit. n.* 4. Ad id vero tenetur ratione voti castitatis, non ratione voti Religionis, quorum discrimen habes *cit. in n.* 1857.

1996 Dico 3. nec virum posse irritare votum uxoris, nec uxorem votum viri emissum mutuo consensu per modum contractus. Tancr. *l. 9. de matr. disp. 20. quær.* 1. Leander *de voto disp. 16. q.* 131. *ad* 133. cum communiori, contra Palacium, & alios.

Probatur, 1. *auth. can. ex cap.* Quod Deo 15. *q.* 5. Quod est D. August. *Quod Deo pari consensu voveratis, perseveranter usque in finem reddere debuistis, a quo proposito si ille lapsus est, tu saltem instantissime persevera.* 2. Ratione: quia per mutuum consensum, & contractum, videntur cessisse juri suo revocandi, adeoque nec licite, nec valide possunt hujusmodi vota irritare.

1997 Si autem post hujusmodi vota, conjuges mutuo consensu remittant sibi hanc mutuam obligationem, qua se obligarunt ad mutuo vovendum, seu mutuo consensu tradant mutuam corporum potestatem, tunc valide possunt talia vota irritare, immo & licite, si sit causa. Ita idem; quia per talem remissionem, licet illicitam, *ut in num.* 1995. matrimonium est restitutum ad pristinum statum. 1. Quia talia vota sunt facta tempore subjectionis. 2. Quia talis mutuus consensus, cessio juris & obligatio, est contractus humanus, qui nec ex se, nec ex jure aliquo positivo perpetuitatem inducit, quæ sicut fuit mutuo consensu inita, ita potest mutuo consensu rescissione dissolvi, conjuges ex vi voti castitatis possunt reddere, non petere ante irritationem; facta vero mutua irritatione, restituuntur in pristinum, ita ut possint reddere, & petere. Leander *cit. quæst.* 132.

Ubi nota, in casu distingui mutuam obligationem ad vovendum, & mutuum votum: adeoque adesse duos contractus, unum inter ipsos conjuges ad vovendum, alterum inter ipsos conjuges, & Deum, cui votum emiserunt.

VOTA RESERVATA PONTIFICI

1998 Sunt quinque: *Castitatis perpetuæ, voti simplicis Religionis, & trium peregrinationum, Jerusalymam, Compostellam, & Romam devotionis causa.* Ut sint reservata, debent esse absoluta, & perfecta: si in aliquo deficiant, licet sint valida, non sunt reservata.

1999 Generaliter loquendo, non sunt reservata quinque vota etiam castitatis, & Religionis. 1. Si sint conditionalia. 2. Si pœnalia. 3. Si sint emissa ex metu etiam levi. 4. Si sub obligatione solum veniali. In quibus casibus tenetur in ratione voti, & solum cadunt a reservatione: *v. num.* 2010. *&* 2021.

Quinto, si adest dubium de eorum valore, sive dubium sit juris, quatenus v. gr. quæstio est, An sit vere votum, an vere reservatum? Sive facti, quatenus dubium est, An adfuerint vera promissio, plena deliberatio, intentio, & alia ad voti, & reservationis rationem necessaria, Gobat *tom. 3. de voto, num.* 550. cum communi; quia reservatio, utpote odiosa, & gravis, est restringenda ad casus certos, perfecte voluntarios, & graviores. *v. num.* 1780.

2000 Et specialiter non sunt reservata votum castitatis imperfectum, nempe castitatis conjugalis. Non petendi debitum. Non fornicandi. Non nubendi. Virginitatem pro prima vice. Votum expressum perpetuam castitatem. Votum suscipiendi Ordines sacros. Votum castitatis, de quo est dubium, an sit validum. Votum castitatis emissum ex metu etiam levi incusso ad illud extorquendum; & votum integræ castitatis, sed ad tempus, ad quod rationabiliter præsumitur ætas hominis perventura. Item votum castitatis, quod unus conjugum sine alterius licentia emisit: quia non est castitatis perfectæ, tum manet cum obligatione reddendi debitum. Vota utriusque conjugis non petendi debitum.

2001 Reservatum tamen est votum castitatis emissum usque ad octogesimum annum, vel a septuagenario per decem annos; quia cum ætas hominis regulariter ad octogesimum annum non perveniat, tale votum *censetur* perpetuum.

2002 Reservatum non est votum Religionis imperfectum, videlicet votum ingrediendi Religionem non approbatam. Et votum Religionis ad tempus, eo modo, quo dictum est de voto castitatis.

2003 Votum ingrediendi Religionem Equitum Militarium S. Joannis, non potest commutari, sed est reservatum; quia est vera Religio, constans tribus votis solemnibus, obedientiæ, paupertatis, & castitatis perfectæ.

2004 Votum vero ingrediendi alias Religiones militares equitum D. Jacobi, Calatravæ, & Alcantaræ, non est reservatum, sed potest commutari; quia de illis est dubium, & quæstio, an sint veræ Religiones; & dicti equites emittunt votum castitatis imperfectæ, nempe conjugalis, Rodriq. *in sum. part.* 1. *de voto.* Leander *de voto, q. num.* 746.

2005 Qui autem emisit votum Religionis, non satisfacit ingrediendo Ordinem equitum S. Jacobi, Rodr. *in cap. quæst.* 9. Reg. *cas.* 40. *num.* 14. quia, qui Religionem vovent, communiter intendunt statum vivendi in communi, & a tumultu, fastu, ac curis sæcularibus alienum.

2006 Votum Religionis strictioris potest commutari in laxiorem; quia votum Religionis absolute est reservatum. Item votum perseverandi in Religione, prout distinguitur a voto ingrediendi; nam votum Religionis reservatum est, quo quis vovet ingredi Religionem, & in novitiatu eam sine fraude experiri, aliter ex[illegible] tur substantia voti, sed qualitas.

2007 Vota trium peregrinationum non ex devotionis causa, sed ob alium finem, v. gr. ad osculandos pedes Pontificis, non sunt reservata. Si quando vovisti, aliquem finem expresse non cogitasti, præsumeris vovisse ex devotionis causa. Qualitates peregrinandi, v. gr. pedester, &c. commutari possunt, quia universaliter circumstantiæ extrinsecæ in votis reservatis non sunt reservatæ; sed substantia, v. gr. peregrinationis, est reservata.

2008 Executio voti reservati potest commutari, aut dispensari quoad tempus, dando dilationem, quæ debet esse prudens, & non tanta, ut impediat executionem.

2009 Vota vere conditionalia, sub pœna in materia reservata, purificata conditione, esse reservata tenet Pontius, quia tunc evadunt absoluta. Non esse autem reservata, probabile putant Leander, Tambur. & alii; quia, cum sint emissa sub conditione, involvunt consensum imperfectum, utpote dependentem ab eventu futuro; nec purificatio conditionis facit, quin consensus fuerit imperfectus.

2010 Dixi *vere conditionalia*, quia si particula *si* significet tempus, & æquivaleat particulæ *quando*, votum est absolutum pro præsenti tempore, & reservatum; unde in hoc voto: *Voveo castitatem, si liberer a tempestate, ab infirmitate, &c.* si per particulam *si* intendas tempus executionis voti, votum est absolutum; si autem intendas salutem, &c. pro conditione, votum est vere conditionale. Ad quod dignoscendum non potest aptior dari regula, quam ex affectu voventis; si namque vovisti ex affectu ad materiam voti particula *si* æquivalet particulæ *quando*. Si vero vovisti ex affectu conditionis habendæ, puta salutis, &c. ut remunerationem contingere totum, est vera conditio.

2011 Item conditio, ut votum cadat a reservatione, debet esse voluntarie adjecta, quatenus ejus amore, vel intuitu, seu intuitu quis vovet: non sufficit, si naturaliter, aut ex juris dispositione insit. Unde votum castitatis ab impubere emissum, licet sit conditionatum, hac conditione: *Si pater consenserit*; post pubertatem non potest a Confessario dispensari, aut commutari, sed est reservatum, quamvis pater possit illud irritare. Hac ratione vota solemnia Religionis sunt reservata, quamvis includant tacitam conditionem, qua Papa possit illa relaxare, *juxta d. n.* 1961 *&* 1977. Gobat *tom.* 3. *de voto n.* 325. *vid. a n.* 1979

2012 Si cum voveat sub disjunctione duo reservata, castitatem videlicet, vel Religionem, neutrum commutari potest, quia utrumque est reservatum.

2013 Si quis voveat sub disjunctione duo vota, quorum unum est reservatum, alterum non reservatum, v. gr. castitatem, vel jejunium, utrumque potest commutari; quia tunc propter illam libertatem, quam habet eligendi jejunium, castitas non est absolute, & perfecte promissa: *v. n.* 1855.

2014 Facta tamen electione reservati, scil. castitatis, omisso non reservato, nempe jejunio, si tamen reservatam elegisti per novum votum erit reservatum: minime, si absolute elegisti sine novo voto: quia tunc electio illa non est votum, sed simplex voluntas, & propositum eam partem servandi præ alia; adeoque votum illud tunc non est reservatum, sed remanet in sua natura, sicut prius.

2015 Idem dic, si altera pars non reservata evadat impossibilis, v. gr. si vovens fiat impotens ad jejunandum; non enim tunc propterea altera pars, quæ est castitatis, evadet reservata; quia illa impotentia non mutat voti substantiam, sub qua erat antea; per accidens namque est alteram partem eligi non posse.

QUÆRES I.

2016 *An materia subrogata pro voto reservato sit reservata, v. g. si quis vovit absolute castitatem: sed a Pontifice loco castitatis jejunium impositum fuit. An hoc jejunium possit commutari.*

Est reservatum, & incommutabile, tenent Canonistæ: quia subrogatum sortitur naturam ejus, cui subrogatur. Non esse reservatum, ac proinde commutari posse, imo & dispensari ab Episcopo, aut Regularibus, docent Theologi, Sanch. Castropal. & alii; quia materia reservata jam fuit a Pontifice in non reservatam translata, & fundamentum Canonistarum est verum in favorabilibus, non in odiosis.

QUÆRES II.

2017 *Puella vovit B. Virgini perpetuam Virginitatem. An votum sit reservatum?*

Resp. Si puella promisit Deo, votum est verum, & reservatum. Si non cogitavit de Deo, vel si cogitavit, non cogitavit de promissione facienda Deo, sed solum habuit intentionem honorandi B. Virginem & illi sese obligare, votum non est reservatum, Gobat *tom.* 3. *de voto n.* 21. *&* 127. quia non est verum votum: verum namque votum est *promissio facta Deo*, & cultus latriæ; dictum autem votum est cultus hyperduliæ: *v. num.* 264

2018 At in dubio (ait Gobat) præsumendum est, professionem esse factam Deo, quia ita regulariter fit. Unde promissio facta alicui Sancto, non est proprie votum, nisi promittatur Deo, de implendo, quod Sancto promittitur. At quia vulgo, & secundum communem usum vocatur votum, cadit supra illud privilegium commutationis, dispensationis, &c.

De voto apud Scotus *in 2. d.* 19 *q. unic. lit. O. in 4. d.* 17. *q. un. lit. A, d.* 38. *q. un. lit. A, B, C.* Mastr. *disp.* 11. *qu.* 5. *nu.* 39 Bonac. *tom.* 2. *pag.* 278. Joan. la Crux *pag.* 29. Bulemb. *lib.* 3. *tract.* 2. *cap.* 3. Mendo *in epit. ver. votum*, Aloza *ver. votum*, Cleric. *can.* 46. Castropal. Tanc. Leander, Ant. a Spir. S. & Fagnanus sæpe citatus.

DE III. PRÆCEPTO DECALOGI.

Sabbatum Sanctifices.

2019 In veteri Testamento erat divino cultui dedicatus dies Sabbati, qui in nova fuit abrogatus, & pro eo ob diversas rationes institutus dies Dominica. Jure præcepto Ecclesiastico sunt alii festa

[illegible]

ADDITIO.

1 EX Lapman hac addo, Festum Paschæ immoveam celebratum ante diem 22. Martii, nec post 25. Aprilis. Præter Dominicam diemque ita fieri pari veneratione observandæ festivitates Dei, Christi Domini, & San-

Sanctorum ejus (patrum Pontifi[illegible]), & universali lege, prima Dominicanis festivitatis [illegible] indulsit.

2 Episcopus speciale festum ind[illegible] Cleri, sed etiam populi consensum, speciatim communi sive, tenuisse debet. Si tamen populus justam causam contradicendi non habeat, ed etiam invito festum indituit potest.

3 Per diuturnam consuetudinem populi celebratus quotannis cum Episcopi exercitio, vel tacito consensu, festum aliquod tamquam ex obligatione legis particularis introduci potest.

4 Posteaquam festum particulari statuto, vel consuetudine introductum est, non potest a populo abrogari; sed ab Episcopo, etiam abnuente populo.

5 Episcopus sola particularis abrogare potest, si ita videatur secundum Dei Numinis, ut neminem tantum tempore vacatio fit: quo etiam modo festa con[illegible]

6 Dies festi, quos Episc[illegible] [illegible] festa inchoandi [illegible]

DE IV. PRÆCEPTO DECALOGI.

Honora Patrem tuum, & Matrem tuam.

2016 FIdei, & fidelitati respective præstare tenentur parentibus, ac superioribus omnem reverentiam, & obedientiam: ita ut, si in his gravior deficiant, peccent mortaliter, & debeant in confessione circumstantiam agere, quia contrahunt talem speciem distinctam, tam peccati contra pietatem. Pietas est enarratis species, quæ ab illa distinguitur sed hoc, quod respicias Parentes, Patriam, & Cæteros atos.

2017 *Filius mortaliter contra amorem peccat: 1. Si patentibus signa non ostendat. 2. Si mœstum, aut gravem malum illis conspicit. 3. Si necessitate corporali, aut spirituali urgente, possit, & non subveniat: v. n. 150. 4. Si cum sit heres, bonum suum, legata, & testamenta non impleat.*

2018 *Contra reverentiam. 1. Si mentiri consuetus sit, &c. gravius offendet. 2. Si reverentiam laedere perstitit. Imo etiam si magnum ad perveniendum deliberare cœpit. 3. Si pauperes agnoscere nolit, & despiciat. Si vero ex justa causa nolit eos apud se habere. & solum caritatem se posse distribuit, modo de necessitate, ita prevideat, & mœsta pectore excusatione: quia talis casus paterses non fuit rationabiliter inventi. 4. Si in foro externo etiam de novo crimine accuset, excepto crimine [illegible]*

[illegible] *gressum Parentis* [illegible] *indignem. 5. Si* [illegible] *tamen consultat,* [illegible]

[illegible] puberes, minores tamen 25. annis ex justo [illegible] sunt sub parentis potestate etiam si certi [illegible] ceidentes. Jure tamen Castellæ conjugati [illegible] post heredi[illegible] Ecclesiæ.

In casu tamen necessitatis Filius prius teneter fuerit Patri, quam suis filiis. Mendo, *vers. Parentes* num. 5. quin plus illi debet.

Examen Ecclesiast.

FAMILIA.

2021 Pater [illegible] tenetur [illegible] ignem, [illegible] [illegible] Inde tenetur eam alere patet usque ad [illegible] nem, & dotem date filiæ, etiam volenti [illegible] in ingredi.

2022 [illegible] tenetur alimenta præstare Filio secundum [illegible]

2023 Mater [illegible] tunlem, aut [illegible] ter solvere [illegible] alimenta dare, [illegible] matrem.

[illegible] *cum alere, si unus nolit, alter* [illegible] *alimenta præstare, quia filius* [illegible] *sura illum. Si autem alter sit* [illegible] *tinetur plus præstare, quam in* [illegible] *quia ex se abestes, & natu* [illegible] *tiora suppeditare alimenta.*

2024 Parentes mutualitas petenti [illegible] sit cives, licet si pauper. [illegible] ut matris adultera declarat. [illegible] Cum ita quia bona fortunæ, quin maiet pulvarcius, quam est alterius erdinis. Tum quia viro vivente, aut fatiter, Re. in minores legde grave damnum [illegible] Quod si imprudens mater declararet prolem esse sui clam, non tenetur proles et fidem adhibere, quia cum iste declaratio repugnet naturali pietati matrem, non videtur caeteris suspicione [illegible] aterfoms aburn, & specialitatis [illegible]

2025 Conari autem debet mater [illegible] legitimæ proli alio modo comperiare, vel [illegible] suaviter indicendo, ut fiat Ecclesiasticus, si fidoneus, vel de bonis propriis filio legitimæ proli distribuendo.

2026 Facilius a restituire excusant posse [illegible] cuia vel omnium ab adultera temperiorum credit, vel quia tamen possit certo scire, prolem suam esse, & [illegible]

LEGITIMA.

2027 DEbent filiis legitimis, tam ex bonis patris, quam ex bonis matris. Ex conjugio, filii, si carent descendentibus, debent legitimam sororibus, nempe patr. [illegible] aut matri, si adsint, quæ non de-

betur nisi post obitum. Legitima, jure Cæsareo, si filii sint quatuor, aut pauciores, est tertia pars bonorum (deductis ære alieno, & expensis pro funere) æqualiter dividenda: si vero sint quinque, aut plures, est media pars bonorum: de aliis autem partibus extra legitimam pater potest disponere ad sui placitum: pro quo sunt duo carmina.

Quatuor, aut infra, dant natis jura trientem; videlicet tertiam partem.

Semissem vero dant natis quinque, vel ultra; videlicet dimidiam partem.

2052 Hic autem est sermo de bonis liberis ab ipsis nempe parentibus acquisitis, minime de bonis vinculatis, ab Avis scilicet, aut Proavis in testamento relictis cum vinculo, ut tali, vel tali forma, & conditione successive maneant ad hæredes: de his namque hæredes non possunt in testamento disponere ad sui libitum, sed juxta vinculorum formam.

2053 Legitima non debet accipi a toto cumulo hæreditatis, si sit debitis gravata: sed accipi debet ex eo, quod superest, deductis ære alieno, & expensis funeris. Bonac. tom. 2. pag. 260. n. 4. Constat ex ejus definitione; legitima enim definitur; *Portio quædam accepta a tota hæreditate, deductis prius ære alieno, & expensis funeris.*

Vota autem realia, & legata a testatore relicta, sunt quidem ab hærede solvenda, at non prius deducenda; prius enim ex toto cumulo hæreditatis (soluto ære alieno, aut expensis funeris prius deductis) est accipienda legitima. Ratio disparitatis est; quia vota, & legata oriuntur ex liberali dispositione defuncti, quæ nocere non debet hæredi necessario; debita vero oriuntur ex justitia commutativa, quæ nocet hæredi; nam nemo potest ex bonis alienis ditari: debita autem sunt bona aliena, adeoque nocent hæredi: v. a num. 1839.

2054 Testator non tenetur dare legitimam filiæ jam dotatæ, Molina *tom. 1. de justitia tract. 2. disp. 177. pag. 678* quia dos æquiparatur legitimæ. Imo nullam actionem habet filia dotata in officium testamenti; solum petere potest complementum legitimæ ab hæredibus, vel legatariis, si dos fuerit ea minor.

2055 *Plures sunt casus, in quibus pater potest filios exhæredare. Ob ingratitudinem, & si gravem injuriam intulit patri, vel qui vitæ insidiatus sit, aut manus injecerit. 2. Si novercam, hoc est uxorem patris carnaliter cognovit. 3. Si cum gravi dispendio paternum bona dilapidavit. 4. Si testamentum a patre condi impedivit. 5. Si patri in carcere detento fidejussorem negavit fidejubendo. 6. Si patrem accusavit: ut in num. 1638. 7. Si filia ante annum 25. vitam egerit luxuriosam. Quæ & similes causæ valent, quando filiis aliunde superest, unde vivant; alioquin pater tenetur necessaria alimenta præstare.* Com. Scot. in 4. d. 19. q. un. *litt. C. in 4. d. 6. q. 10. litt. B. dist. 15. quæst. 2. litt. I. KK.* Mastrius *in Theolog. moral. disp. 13 qu. 5.* Bonac. *tom. 2.* Joan. la Cruz, Tamb. *tom. 1. lib. 5. cap. 2.* Busemb. *l. 3. tr. 5. c. 2.* Clericatus, *cap. 49.* Mendo *cit.*

FRATER

2056 D[illegible]

OBEDIENTIA

2057 EST virtus moralis inclinans ad implendum Superioris imperium.

2058 Virtute voti obedientiæ tenetur Religiosus Superiori obedire quoad omnia, quæ præcipit secundum Regulas, & constitutiones Ordinis, sive directe, & explicite, sive indirecte, & implicite.

2059 Ea dicuntur indirecte, & implicite in Regula contineri, quæ sunt valde necessaria, sine quibus Regula commode observari non potest. Adeoque non potest Superior quasvis corporis macerationes præcipere, quamvis ad perficiendam Regulæ observationem ordinentur. Busemb. *lib. 4. cap. 1. dub. 4.*

2060 Hinc non tenetur subditus obedire in iis, quæ sunt contra Regulam; nisi Superior sit talis, qui possit in ea dispensare, & causa legitima adsit.

2061 Nec in iis, quæ sunt supra, seu præter Regulam, ut essent notabiles macerationes, nisi præciperentur in pœnam culpæ, aut delicti; tunc namque tenetur subditus obedire.

2062 Et subdit Busemb. *cit. Nec refert, quod Regula jubeat in omnibus obedire. id enim non de obligatione voti, sed obedientiæ perfectione intelligitur.* Ita Suarez, Sanch. *6. mor. cap. 2.* & Layman.

2063 Si Superior in iis, quæ præcipere potest, præcipiat: *In virtute sanctæ obedientiæ: In virtute Spiritus Sancti: In Nomine Jesu Christi:* cum simili forma, tenetur subditus sub mortali obedire, quia intendit obligare quantum potest. Sub veniali, vel nullo, si alia forma utatur. Busemb. *citat.*

2064 Caveat tamen Superior, ne sit levis in præcipiendo *in virtute sanctæ obedientiæ*, quia hoc est præceptum formale obedientiæ, & Superioris gladius qui non nisi raro, ex gravissima causa, & eximia prudentia est evaginandus, juxta dicenda de casuum reservatione, & excommunicationis fulminatione.

2065 Nec peccat non obediendo, si rationabiliter credat Superiorem non fuisse præcepturum, si veritatem scivisset. Alarius *num. 20.*

2066 In dubio, an res, quæ præcipitur, sit licita, vel an adsit justa causa præcipiendi, subditus obedire tenetur. Alarius *pag. 428. num. 25.* Busemb. *cit.* Quia Superior est in possessione præcipiendi, & nemo est spoliandus jure certo per superveniens dubium.

2067 Non tenetur tamen obedire, si prudenter timeat grave malum, aut damnum ex impletione præcepti criturum, Alarius *num. 19.* Busemb. *citat.* quia in dubio favendum est ei, de cujus damno agitur.

Omnino vide dicenda in peccato mortali, de inobedientia formali, & supra *num. 201.*

REGULA S. P. DOMINICI

2068 NEc Fratres, nec Sorores obligat sub culpa mortali, aut veniali, sed solum ad pœnam, nisi propter præceptum, aut contemptum. Constat ex initio Constit. & docet D. Thom. 2. 2. q. 186. *art. 9. ad 1.* Pagan. *lib. 3. cap. Explicari 5. de observ. jejun. pag. 618.*

2069 Pœna solet esse in ipsa constitutione taxata, ita ut transgressor debeat eam se pœnam implere; & tunc, si non impleat, neque venialiter peccat; quia non tenetur sub culpa. Si vero ea pœna præcipiatur a Superiore speciali præcepto, tunc non implens culpa non caret: quia tunc præceptum est ab homine & subditus ex voto tenetur Superiori obedire; nam pœna illa (ut supponitur) est explicite, aut implicite in Regula: v. *num. 2057.*

2070 Contemptus habetur, quando quis agit contra Regulam, in quantum renuit subjici ordinationi Regulæ. D. Thomas 2. 2. *quæst. 186 ad 3.*

2071 Non erit autem contemptus, si contra Regulam agat ex concupiscentia, ira, aut alia passione, etiamsi frequenter; frequentia enim non importat formaliter contemptum, sed solum dispositive, in quantum, qui frequenter contra legem agit, disponitur, ut tandem contra legem agat, renuens legi subjici, juxta illud Prov. 18. *Impius, cum in profundum venerit peccatorum, contemnit;* & tunc est contemptus formalis.

malia. Prologus Constit. Ordin. Præd. Lit. N. Vide *infra, de contemptu formali.*

De Regula Clarissarum infra, cum de jejunio.

De voto Obedientiæ fuse agunt Donatus *tom. 3. tract. 17.* & Pellizz. *de Monialibus, cap. 4. & 10.*

DE V. PRÆCEPTO DECALOGI.

Non Occides.

2072 HOmicidium est injusta hominis occisio. Eodem præcepto prohibetur mutilatio: *Quæ est membri amputatio*, & omnis læsio corporis.

HOMICIDIUM SUI IPSIUS.

2073 NEmini licet directe se ipsum occidere, aut mutilare; quia solus Deus est noster vitæ, ac membrorum nostri corporis Dominus. Hinc peccaret mortaliter, qui se ipsum castraret ad tentationes sedandas.

Immo peccant mortaliter, qui sic etiam consentientes castrant, ut fiant apti cantui. Caramuel *in theolog. fund. a num. 163.* Hos vero a peccato excusant plures Doct. Tambur. *lib. 6. § 1.* Mastrius *disp. 16. n. 10* Quia in horum castratione habetur utilitas; nam inde fiunt sonori cantores pro servitio Reipublicæ & Ecclesiæ ad divinas laudes, quæ utilitas compensat nocumentum illud corporis, & æquivalet necessitati; unde sicut pro necessitate corporis licitum est membrum abscindere, ita pro præfata utilitate castrare. Adde in praxi hos in toto Orbe Christiano permitti.

2074 Non licet damnato ad mortem per sumptionem veneni, illud sponte sua anticipato tempore sumere. Mendo *verb. Homicidium*, quia esset homicidium directum, & positivum sui ipsius.

2075 Homicidium negativum, seu indirectum sui ipsius, tunc habetur, quando quis aliquid facit, vel omittit, ex quo mors sequitur. Potest esse licitum ex bono, & sufficienti fine. Licitum namque est, pro salute Patriæ, Reipublicæ, Principis, aut alterius personæ Reipublicæ plus necessariæ, morti se exponere.

2076 At non licet morti se exponere ob vitam alterius privati, in quo non reluceat ratio publici boni, nisi sit amicus ita charus, quod censeatur (ut vulgo dicitur) *alter ego*; quia ordo charitatis a se incipit. Et multo minus licet pro ejus bonis servandis.

2077 In nullo autem casu licet vitam spiritualem animæ periculo exponere.

2078 Damnato ad mortem non licet sinere se mori ex inedia, Mendo *citat.*

2079 Licet autem se exponere periculo remoto, ubi est spes evadendi; sic licet se longæ navigationi committere. Item licet se discretis macerationibus, & jejuniis affligere, quamvis prævideat mortem anticipari, Mendo *citat.* quia est cooperatio valde indirecta, & remota. Non licet autem ita indiscrete se macerare, ut adsit periculum proximum mortis, aut amissionis salutis.

2080 Aliquando licet aliquam causam ponere, ex qua indirecte sequatur mors; & sic 1. licet tempore pestis infectis servire cum certo vitæ periculo, quia directe intenditur bonum publicum; 2. ad vitandum incendium se ex alto præcipitem dare; quia hic directe intendit vitare mortem duriorem.

QUÆRES

2081 *An in bello navali liceat militibus, quibus nulla est spes hostes vincendi, navim incendere, aut perforare, & mari se committere, ne cum navi & opulenta præda in hostium manus deveniant?*

NEgant plures, quia est directa occisio sui, quæ numquam licet. Mastrius *disp. 3. n. 33. & disp. 11. num. 104.*

Id autem licere, & non esse directam sui occisionem, tenent Busemb. & Tambur. *in dec. l. 6. cap. 2. § 2. n. 8. cum multis. Quia sine directa sui occisione, potest 1. quis se objicere telo, vel ictui ad servandam vitam amici, aut Principis, vel ejusdem injuste damnati ad mortem vices subire: 2. potest in naufragio tabulam, quam pro se arripuit, amico cedere: 3. potest pulverem incendere ad evertendam turrim, & perdendos hostes, quamvis sciat, se obruendum. Sic lib. 1. Machab. cap. 6. Eleazarus, ut turrim ligneam hostium Elephanti impositam everteret, Elephanti se supposuit, eumque gladio confodit, cujus lapsu ipse quoque contritus erat, & extinctus: ita pariter in casu proposito.*

2082 Ratio est, quia eo actu directe non intenditur mors, sed bonum publicum, ne hostis potiatur navi cum opulenta præda, quibus augeantur ejus vires in grave damnum Patriæ, & Principis. Tum quia hoc præceptum includit duo, unum de non occidendo, & est negativum, quod semper obligat, ita ut numquam, & in nullo statu liceat alicui directe se occidere: aliud de vita conservanda, & est affirmativum, quod proinde non obligat ad propriam, vel alterius vitam cum valde gravi incommodo conservandam.

HOMICIDIUM ALTERIUS.

2083 Licitum est occidere aggressorem suæ vitæ, vel alterius. Item in defensionem honoris, castitatis, vel alterius virtutis, ac bonorum necessariorum pro sustentatione vitæ, & conservatione status sui, & furtum; dummodo defensio fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ. Ratio est, quia hæc non est directa occisio, sed justa defensio: quilibet enim jure naturæ habet jus ad tuendam suam vitam, honorem, & bona.

QUÆRES

2084 *An liceat privata auctoritate tyrannum occidere?*

SI nomine tyranni intelligatur ille, qui est legitimus Princeps, sed tyrannice, & directe regit, non licet, & oppositum asserere est hæresis damnata a Concil. Constantiensi *sess. 15.*

Si intelligatur ille, qui non est legitimus Princeps, sed invasor; absolute affirmant licere plures Doctores apud Dianam *par. 5. tract. 4. res. 21.* quos sequitur Mastrius *in theol. mor. disp. 8. q. 2. a. 27.* si majora non timeantur mala: quia licet occidere hostem, & hic est hostis gerens quasi continuum bellum cum Regno.

Dico cum Filliuccio *tom. 2. tract. 28. cap. 1. n. 14.* solum licere, dum actu Regnum invadit, minime postquam invaserit, præsertim si Regnum pacifice possideat, quia tunc res tam gravis non est committenda privato judicio, sed spectat ad publicum totius Regni, seu capitum. Hanc sententiam tenet Diana *citat.* rite addens, priorem non esse consulendam; nam est revera periculosa: v. *num. 298.*

MODERAMEN INCULPATÆ TUTELÆ

2085 TUnc habetur, quando defensio, aut vitatio mali, aliter, seu alia via haberi non potest, sed aggressoris occisio est unicum, & solum medium ad illam.

[illegible]

[illegible] Dicit, [illegible] ut [illegible] ejus [illegible] quia [illegible] ejus [illegible] ejus [illegible] ejus

[illegible]

ARTICULUS.

[illegible]

ARTICULUS.

[illegible]

[illegible]

ARTICULUS.

[illegible]

ARTICULUS.

[illegible]

DE VI. IX. ET X. PRÆCEPTO DECALOGI.

Non adulterabis. Non concupisces uxorem proximi [illegible]

[illegible]

[illegible] ; an proles se fugit, cum sit ex vago concubitu ; vel quia non habitat perpetuo cum prole, & femina. Unde ad restum prolis educatione eam requiritur, ut proles sit nata ex determinata femina, cum qua vir permaneat, non ad modicum tempus, sed per totam vitam ex obligatione, quod habeatur per contractum Sacramenti Matrimonii. Hinc concludit Apost. ad Corinth. 6. *Nolite errare, neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masturbantes concubitores &c. Regnum Dei possidebunt* [illegible] *ab Innoc. XI. damn.*

2140 Unde fornicatio est peccatum mortale: Et oppositum est haeresis damnat. *in Clem. Ad nostram, de haereticis.*

2141 Qui commisit copulam cum soluta, non sufficit, si dicat : *Commisi grave peccatum contra castitatem cum soluta* ; sed debet explicare in confessione copulam ; quia de non explicat peccatum, quod fecit ; nam etiam soluta [illegible] adhuc est in soluta, aut morosae delectationes interna de ea fuit gravia peccata contra castitatem. Tum quia copula est actus principalis completus, ad quem caeteri tamquam dispositiones praeviae ordinantur *v. propofit. 25. ab Alex. VII. damn.*

2142 Copulam cum infideli addere simplici fornicationi maliliam specie distinctam in confessione accidens, tenet N. & de Lugo. Negant Diana, Filiucci, Mattheus, & Tamb. quia nulla apparet ratio specifica distinctiva [illegible] major gravitas, ob quam referendum [illegible]

STUPRUM

2143 *Si defloratio puellae virginis, ipsa invita* [illegible] quando vi, aut dolo, [illegible] remote, aut ficta promissione matrimonii, &c. decipitur, [illegible] in utiuit ad copulam ; & tunc est speciale peccatum ob injuriam, quam stuprator infert puellae, & parentibus ; unde tenetur in foro conscientiae illam dotare [illegible] *fi injuria.* Sanchez *de matr. lib. 7. disp.* 12. Clericatus *cap.* 98 *n.* 1. Mendo *in repit. verb. Luxuria n.* 7. Leander *de punit. disp.* 8. §. 2. *q.* 15. contra Ledesm. Graffium. [illegible] Si flunum [illegible] nic [illegible] pudore [illegible] puel. poll. stuprum patiatur se ab aliis carnaliter cognosci.

ADULTERIUM

2146 [illegible] *gens* ; est contra [illegible] tatem, [illegible] tantum, ob injuriam coniugis, cui est cius corporis dominus. Unde commetitur [illegible] [illegible] 2147 Malina adulte [illegible] retrahitur etiam si maritus in adulterium uxoris consentiat, quia injuria fit conjugi ; nec absolute consideratur [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] fieri, si semel commi[illegible] solum dicitur, *Nefandum* [illegible] sed etiam *semel comm.* [illegible]

2176 Requiritur aut [illegible] inter matem ex cum el [illegible]

2177 [illegible]

2178 [illegible]

2179 Fructuosus [illegible]

2180 [illegible]

2181 [illegible]

2182 Ad hanc [illegible] ex [illegible] in [illegible] ex [illegible] Ut [illegible] Deus [illegible] Deus [illegible] Ut [illegible] Deus [illegible] Ut [illegible] Deus [illegible] Ut

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

QUÆRES II.

[illegible]

QUÆRES III.

[illegible]

QUÆRES IV.

[illegible]

„ *Deinde peccabit mortaliter, si non evitet causas, ex quibus cognoscit hujusmodi motus pravos insurgere; quam si postquam excitati sunt, tenetur illos reprimere, & fortiori tenebitur reprimere, ne excitentur: tenebitur ergo sub mortali seminam non alligui, nec videre, aliaque similia omittere, quæ in omnium sententia vel bona sunt, vel solum venialia. Denique argumenta contraria sententia non urgent, &c.*

„ Hæc Castropalaus, qui respondet ad quinque argumenta, quibus fundatur prior sententia, quæ si libet, lege. Illud fatetur cum communi, esse veniale (lege eandem Sanchez, *loc. cit.* qui *num.* 9. nec esse veniale contendit) si, cum possis, non reprimas, neque excusationem habeas, cur non reprimas: quia negari non potest, illos motus esse recordinatos, & ad copulam incitare. Excusatio autem sufficiens esset ea, quæ est necessaria, vel utilis tibi, vel alteri: ut audire Confessiones, legere, studere, urbane loqui cum fœmina, equitare; & multo magis excusabit timor, ne committendi ad volendum positive reprimere, crescat tentatio; tunc enim, immo & semper in hujusmodi tentationibus consultissimum remedium est, statim avertere cogitationem ad alia objecta non illicita, præsertim quæ te maxime afficiunt: id enim tunc non solum est negative se habere, sed certe resistere. Quæ omnia, & etiamsi prævideatur pollutio, sed non intendatur, nec sit periculum consensus, dicta a nobis sunt satis, *sup. lib.* 7. *cap.* 3. §. 3. *n.* 48.

2247 Ita ex Castropal. *tom.* 1. *tract.* 2. *disput.* 2. *puncto* 12. cui sic habet.

„ Notandum item est, si ob causam necessariam, vel utilem tibi, aut alteri, non reprimis hujusmodi motus, qua ex sunt, audire confessiones, legere, studere, locutio urbana cum fœmina, equitatio, timor incidendi in turpiores delectationes, vel urgentius tentandi, nullum peccatum committis, etiamsi adsit periculum pollutionis, modo absit periculum consensus; quia tunc patet abesse delectationes, non agis: ita Azor *tom.* 1. *institutionum moralium lib.* 4. *cap.* 5. *q.* 4. Salas plures referens 1. 2. *tract.* 13. *disput.* 6. *sect.* 1. *num.* 31. Sanchez *lib.* 1. *in Decal. cap.* 2. *num.* 12. Vasquez *disp.* 108. *cap.* 3. *in fine*, Conrich. *disp.* 34 *de matrimon. dub.* 11. *num.* 113. Lessius *lib.* 4. *cap.* 3. *dub.* 14. *num.* 99. & *dub.* 15. *num.* 118.

2248 Rationem, cur adsit peccatum veniale, dat etiam Verricelli *cit. num.* 15. his verbis:

„ Sentiens turpem motum cum delectatione, quamvis omnino certum sit nullum subesse periculum, neque consensus, neque pollutionis, tamen nisi aliqua causa excusetur (de qua infra) venialiter peccat, eos pravos motus non comprimens: ita omnes contra Jo. Sanchez *disp.* 21. *num.* 3. Ratio est; quia talis motus cum delectatione venerea est de se inordinatus, & turpis, & ex natura sua allicit ad consensum, & disponit ad pollutionem, saltem remotam: ergo tenetur voluntas eos positive comprimere; tum quia id omnium fidelium sensus ostendit, qui passim se accusant de negligentia in resistendo: sed si motus esset sine ulla prorsus delectatione, tunc puto nullatenus de ipso curandum, ut recte docet Joan. Sanchez, ubi supra *num.* 18. & infra probabo.

2249 Ipse tamen Doctissimus Verricelli *cit. num.* 4. ad 21. tenet, hanc secundam sententiam esse probabiliorem absolute loquendo, tutissime vero tutam in praxi; ac proinde,

2250 Quantum ad primam partem, solvit argumenta in oppositum, dicens, tunc non reprimere motus illos turpes, & delectationem veneream non voluntarie procuratam, esse materiam gravem; quando adest periculum proximum consensus, aut pollutionis. Nec ea disponere ad pollutionem, nisi remote, si non sine voluntarie, & libere procurata. Nec aliquid dici interpretative, aut virtualiter volitum, nisi quando quis potest, & tenetur impedire.

2251 Et Castropal. qui absolute absque distinctione de veritate speculativa, & practica, secundam sententiam tenet, *tom.* 2. *tract.* 2. *disp.* 2. *punct.* 14. §. 4. *n.* 4. addit: *Admisso gratis quin contradicitur idem esse judicium tacitum, & expressi propter præsumptum consensum; at in peccatis nequaquam; nunquam enim sibi licet alterum peccata velle, licet tamen illa non impedire; & Deus peccata permittit, non tamen illa vult.*

2252 Ibid. addit, motus esse hos turpes motus velle, aut procurare; quia sic sunt initium, & causa pollutionis; minime vero illos non procurare, nec volitos permittere. Et voluntatem non esse sub mortali obligatam impedire quamlibet pugnam appetitus sensitivi; sed illam, quæ sit talis, ut constituat voluntatem in periculo proximo ad consentiendum.

2253 Quantum ad secundam partem de veritate practica, Verricelli *cit. a num.* 16. inquit:

„ Dico septimo, in praxi raro excusatur a peccato mortali, qui venereis delectationibus, ac titillationibus positive non resistit, & comprimere negligit, vel saltem formalem displicentiam de illis non habet. Unde consultissimum, immo sæpe necessarium est, de his tamquam de dubio peccato se accusare ante sacram Communionem. Ratio est, quia non resistens pravis motibus, & delectationibus, frequenter vere, & formaliter, nedum interpretative consentit: non cognoscit autem se consensisse, quia actu reflexo non advertit consensum; unde tunc mortaliter peccat, non ex eo quia non resistit, sed quia vere, & formaliter consensit: unde recte docuerunt gravissimi Doctores, ut Joan. Gerson Cancellarius Parisiensis, Gregorius de Valentia, Thomas Sanchez, Saurus, & Alphonsus Rodriguez, rem esse satis periculosam, neque tutum esse communicare sine confessione: referam in re tanti momenti verba Doctorum.

„ 2254 Alphonsus Rodriquez, *exercit. spir. par.* 3. *tract.* 4. *cap. decet*, sapissime doctissimos viros latere, an subsit peccatum mortale, unde S. Bonaventura *in speculo disciplinæ* acriter reprehendit eos, qui ex verecundia putantes non esse mortale, omittunt hæc confiteri, & sæpe *sacrilege* communicant.

2255 Denique, tertia sententia tenet, eum non peccare mortaliter, si saltem aliquam displicentiam habeat, licet omnino delectationem veneream non reprimat, nec ejus causam removeat, dummodo certus sit, se non consensurum. Ita plures Doctores a D. Bonavent. cit. relati, eique adhæret Sanchez *in sum. l.* 1. [illegible]

2256 [illegible]

2257 Illud certum est, eum peccare mortaliter, si adsit, & advertat periculum proximum consensus, aut pollutionis, etiam si credat se non consensurum in delectationem veneream, & pollutionem; quia (ut recte ait Verricelli) eodem præcepto, quo quis tenetur pollutionem vitare, tenetur etiam causas per se influentes in illam auferre, nisi causa aliqua necessaria [illegible]

2258 Ad dignoscendum, quando urgeat periculum proximum: primum signum est, experientia, qua quis in simili commotione & delectatione positus, expertus est, sæpe sæpius consensisse, aut pollutionem secutam esse. Secundum; si commotio & delectatio sit gravissima, ac ita vehemens, & natura iret in tera, ut judicio prudentis adversat, ei esse proximam pollutionem. Ad hoc juvant etiam dicta de occasione proxima.

2259 In casu igitur periculi proximi, tenetur quis sub mortali positive resistere, & pravos motus reprimere; utendo remediis, de quibus modo: *a n.* 2265.

QUAN-

QUANTUM AD SIGNA

2266 Considerant practici . . . [illegible]

[illegible]

2269 . . . [illegible] . . .

[illegible] causam amoveat ; si resistere non curat, excusandus est, & probabile est eum consensisse. Ratio est, quia justissima causa non resistendi, aut causas delectationum non amovendi, est evitare scrupulorum cruciatum. Alia vide infra de requisitis ad peccatum mortale.

DE ARMIS AD PUGNANDUM CONTRA tentationes carnis, & pravos motus.

2270 Primum, est fuga . . . [illegible]

[illegible]

. . . *rapio*. *8. Cognosci, quod non possum esse continens, nisi Deus det : ideirco adii Dominum, & deprecatus sum illum.*

Implorare igitur divinum auxilium, se . . . [illegible]

[illegible]

Ad Virginem . . . [illegible] . . . Tutissima Virgo, munda cor, & carnem meam.

Ad Angelum Custodem : *Angele Dei, qui custos es mei, &c.*

Ad Sanctos, maxime ad D. Hieronymum, oratione, quia ipse dicebat : *Timui incidere in opprobrium, si a carne superatus fuero : ecce ergo Domine, ut hoc opprobrium a me auferas ; & si me a carne tentari permiseris, non me permittas succumbere.*

Quarto, est consideratio quatuor Novissimorum : *Momentaneum quod delectat, aeternum quod cruciat.* Sint sibi in mente haec tria verba, (quae tradit Verticelli) *Nunc, Statim, Nunquam* : *Nunc* possum mori : *Statim* descendere in infernum : *Nunquam* inde exire.

[illegible] . . . tiones carnis, & discipline.

DELECTATIO MOROSA

2272 Est delectatio deliberata de actu . . . [illegible]

[illegible]

Ratio est (docet Verticelli) quia objectum delectationis

lectationis morosae non est opus externum, ut ponendum a parte rei cum proximi injuria ; sed est ipsa cogitatio operis, seu opus quatenus cogitatum delectans ; ergo cum cogitatio ipsa non sit injuriosa conjugi, v. gr. aut consanguineae, &c. non habet delectatio malitiam adulterii, aut incestus, &c.

2273 Tum quia in tantum id debet explicari in desiderio, & gaudio copulae illicitae, quia desiderium est voluntas efficax actus externi venerei, qui desideratur ; & gaudium est voluntas efficax approbativa actus externi venerei patrati, ac proinde specificantur ab actu externo ; delectatio vero morosa est voluntas inefficax, cum sistit, & consummatur in sola interiori delectatione, sine ordine ad actum externum, ac proinde non est de se ejus causa.

2274 Confirmatur, quia delectatio morosa solum tendit in actum venereum mente conceptum, minime in circumstantiam personae conjugatae, &c. adeoque solum contra castitatem opponitur, & sola castitas per eam violatur, minime jus conjugale, conjunctae, aut sacrae ; & consequenter delectatio morosa non variatur specie ex varietate personarum nisi tendat in personam, seu opus externum, ut subest formaliter illi circumstantiae, puta si quis delectaretur de copula, ut est copula conjugata, sacrae, &c. vid. num. 2286.

2275 Idem est dicendum de aspectibus, quorum delectatio venerea sistit solum interius, & non transit exterius ad desiderandas mulieres, quae affectu venereo aspiciuntur. In tactibus vero impudicis, & osculis, explicanda est circumstantia personae tactae : quia sunt actus externi, adeoque per eos non sistitur in sola delectatione interna.

2276 Delectatio vero de copula sodomitica contrahit speciem malitiae sodomiae in confessione explicandam, quia est de copula innaturali, quae est extra genus copulae naturalis.

2277 Ligatus voto castitatis, si morose delectetur, debet circumstantiam suae personae explicare, quia peccat contra votum ; ut in num. 1851. De conjugato affirmat Vasquez, quia in matrimonio praestatur fides conjugi non collocandi corpus, nec mentem in aliena. Negat Castrop. tom. 1. tract. 2. disp. 2. punct. 10. n. 4. num. 4. Diana p. 5. tract. 13. resol. 99. Gaspar Hurtadus, & Verticelli, tract. 4. quaest. 5. n. 5. quia quod in matrimonio praestetur fides de non collocanda mente in aliena, etiam sine desiderio procedendi ad externa, non probatur ita ille.

DELECTATIO COPULAE CUI LICITAE

2278 Pendet ex hoc principio, *cui est prohibitus finis, sunt prohibita media, seu cui non est licita operatio, non est licita delectatio inde decurrens ; & e contra : cui non est prohibitus finis, non sunt prohibita media.* Ex hoc praemisso.

2279 Conjugati morose se delectantes de copula praeterita, vel de copula cogitata ut praesenti, in absentia alterius conjugis, absque periculo pollutionis, non peccant mortaliter, sed venialiter ; quia in statu conjugii non est prohibita copula, ita nec ejus delectatio.

2280 Peccant autem venialiter, quia opus conjugii, ob solam delectationem exercitum, est peccatum veniale ; nam opus conjugii est a natura institutum ad duos fines, ad procreandam prolem pro conservanda specie, qui est finis principalis, & ad sedandam libidinem ; cum ratione nullum peccatum committit, qui opus conjugii exercet ob delectationem, si eam ordinet ad procreationem prolis tanquam finem principalem ; peccat tamen venialiter, qui ob solam delectationem illud exercet, quia exercet more brutali, pervertendo ordinem a natura institutum ; & consequenter voluntaria, & deliberata cogitatio, quam habent conjuges de copula praeterita, si non habeat aliud motivum, nisi solam delectationem, non potest a veniali excusari : *vid. prop. 9. ab Innocentio XI. damn.*

2281 Vidua morose se delectans de copula praeterita habita in statu conjugii, peccat mortaliter ; quia viduae hic & nunc in statu viduitatis est prohibita copula, ita & delectatio de copula. Eadem ratione peccant mortaliter sponsi de futuro, si delectentur de copula futura ; licet enim talis copula non sit mala in ratione effectus, & ut ab operante procedens ; est mala in ratione objecti, respectu ejus, cui objicitur, si objiciatur in statu, & tempore, quo sit ei prohibita ; hac ratione pollutio nocturna involuntaria non est peccatum, & delectatio voluntaria de illa est mortalis.

2282 Diana, p. 3. tract. 5. resol. 87. Bonacina, & Tamburinus, communiter docent. 1. Viduam licite gaudere posse de copula conjugali praeterita, & desiderare futuram ; sic pariter de futuro, & sponsa ; nullo tamen modo in praesenti delectari : quod intelligunt de puro desiderio, minime de desiderio conjuncto cum aliquo affectu actuali malo, vel de desiderio, quod sit causa efficax pollutionis, & de gaudio, non prout confunditur cum delectatione, sed prout coincidit cum approbatione, ita ut idem sit gaudere de copula conjugali praeterita, ac eam approbare. Ratio est, quia delectatio morosa ex se influit ad libidinem, & motus sensuales parit ; non sic approbatio, & purum desiderium. 2. Licitum esse de pollutione naturali nocturna & involuntaria non delectari, sed de ea habita gaudere, & eam desiderare ob aliquem honestum finem, nempe ad sedandas, vel ob sedatas tentationes carnis, ad exonerandam, vel ob exoneratam naturam, ob sanitatem, &c. quia tunc talis pollutio neque objective est mala ; nam sic gaudens, & placens, non gaudet, & placet de pollutione, sed de sanitate : idem dicunt de desiderio. Id de pollutione negant Sotus, & Rodriquez in foemina, quia pollutio est ex objecto mala.

2283 Id certum est, nullo pacto licere pollutionem nocturnam & naturalem procurare, etiam ad sanitatem obtinendam, quia tunc esset voluntaria in causa, & ab intrinseco mala.

2284 Si die Sabbati delecteris de comestione carnis, aut illam desideres, praecisa per intellectum, seu non intellecta die Sabbati, non peccas : quia separas malitiam, dum praescindis circumstantiam prohibitionis, seu sub qua est prohibita. Peccas vero, si desideres comedere carnes pro die Sabbati, etiam si postea retractata voluntate non comedas ; quia tunc non praescindis, sed concernis circumstantiam diei Sabbati : in primo, inquam, casu, dies Sabbati habet rationem temporis, quo existit, & fit actus desiderii, & ideo non transfundit malitiam in actum, cujus concomitanter se habet : in 2. se habet ut terminus se tenens ex parte objecti, ut ejus circumstantia, & ideo transfundit malitiam in actum.

2285 In qua re datur regula : in objectis malis, quia prohibitis, de iis per se consideratis delectari non est peccatum mortale, nisi delectatio fiat de re ipsa : secus in objectis prohibitis, quia malis, ut est adulterium, homicidium, &c. quia in primis potest objectum praescindi a malitia, non sic in secundis.

2286 Complacentia, seu delectatio de actu peccaminoso, est peccatum, & contrahit eamdem speciem, & qualitatem malitiae actus. Si vero sit de modo, vel aliqua circumstantia in se non peccaminosa, v. gr. de dexteritate, industria, inventione, &c. in furando, &c. non est peccatum mortale, & aliquando neque veniale.

DESIDERIUM REI ALIENAE

2287 E[illegible] . . . atum continens malitiam infectivae furti, si sit de re aliena obtinenda via illicita, & cum damno domini : secus si videns v. gr. vestem Petri, similem desideres, vel eamdem, emptione, donatione, aut alia via licita obtinendam. De-

cimo

...utrumque præcepto prohibetur in concupiscentia, quæ septimo præcepto prohibetur in facto; unde eo prohibetur deliberata voluntas aliena usurpandi, retinendi, aut damnum inferendi.

Scotus in 3. d. 42. quæst 4. lit. L. in 1. d. 15. quæst. unic. lit. H. in 4. d. 15. quæst. 2. lit. LL. Mastrius in Theol. moral. disp. 11. quæst. 7. & quæst. 8. num. 151. Joann. la Cruz pag. 87. 6. præcept. Bonac. tom. 1. pag. 265. pag. 366. pag. 377. Tamb. tom. 1. pag. 183. & 207. Huteroth. lib. 1. tract. 4. cap. 2. Diana in pluribus locis, Castrop. Vetricelli citat. Clericatus cap. 118.

DE VII. PRÆCEPTO DECALOGI.

Non furtum facies.

CAPUT I.

De Justitia, & Jure.

2288 De jure pro lege sumpto dictum est, cum de legibus: [illegible]

DOMINIUM

2289 Est facultas disponendi de re tamquam sibi subjecta: est duplex, jurisdictionis, & proprietatis. Dominium jurisdictionis *est potestas gubernandi sibi subditos, præcipiendo, prohibendo, præmiando, vel puniendo.* Dominium proprietatis *est facultas de re aliqua disponendi tamquam sua.* Hoc est duplex, plenum, seu perfectum; *& est facultas libere, & licite disponendi de re etiam in proprium commodum, & quoad omnes usus, a lege, vel conventione non prohibitos.* Imperfectum *est illud quod vel habet proprietatem rei sine fructibus*, & dicitur Dominium directum, *vel habet fructus sine proprietate*, & dicitur dominium utile. Tale habet usufructuarius, v. gr. domus, fundi, &c. cujus habet tantum usum, & fructum; rei tamen dominium residet penes ejus dominum directum.

2290 Ususfructus, *est jus utendi re aliena, & percipiendi ejus fructus salva ejus substantia.* Sic usufructuarius est maritus respectu dotis uxoris, cujus dominium & proprietas penes uxorem, aut ejus filios residet.

2291 Jus utendi *est facultas utendi re aliena, non tamen percipiendi fructus, & salva ejus substantia.* Hinc qui habet jus utendi equo, eo uti potest ad ambulandum, at non potest de ejus pullo disponere: qui vero habet ejus usumfructum, potest utrumque: unde usufructuarius disponere potest de fructibus rei tam pro se, quam pro aliis, vendendo, donando, &c. non sic usuarius.

2292 Usus facti *importat nudum usum rei, absque jure, aut dominio utentis.* Differt ab usuario, quia usuarius, habet jus utendi, ita ut si ab usu rei impediatur, potest illum ex justitia exigere; non sic, qui habet simplicem usum facti. Ita Religiosi omnes in particulari, Franciscani vero tam in particulari, quam in communi habent simplicem usum facti, sicut voluerunt Cœlicolæ res, quarum pro sustentatione propria egent.

2293 In iis rebus, quæ ipso usu consumuntur, v. gr. in cibo, [illegible] vestitu, separari potest usus a dominio, ut constat in Franciscanis, qui quidem possunt uti pane ad manducandum; at non possunt de illo disponere, alteri vendendo, donando, &c. imo usum, quem habent, dependenter a voluntate domini habent, qui est Summus Pontifex, qui in se dominium suscipit eleemosynarum, & rerum omnium pro eorum necessitatibus sublevandis a fidelibus subministratarum.

2294 Jure naturæ omnia sunt communia. Unde dominia fuerunt introducta, & distincta jure gentium post Adæ peccatum, ut sic pax, & humana societas conservaretur.

USUFRUCTUARIUS

2295 Non potest usumfructum sine consensu proprietarii donare, vendere, aut alio modo alienare: quod si faciat, illum amittit, & proprietario cedit (ex l. *Si usufructum, vers. & si extraneo, ff. de jure dotium*), quia est jus personæ inhærens, quod inde non potest in alium transferri, alias posset usufructuarius senex illud juveni concedere, quod est in præjudicium proprietarii.

2296 Quamvis autem ususfructus alienari non possit, potest ejus commoditas, & utilitas alienari, & sic licite usufructuarius fructus vineæ vendit; quia id non est vendere usumfructum, sed fructum vineæ, adeoque emptor fructum vineæ percipit, minime nomine proprio, sed usufructuarii: ut *num.* 179. Castropal. *de justitia tract.* 31. *disp. un. punct.* 23. § 3. *n.* 4. & 5.

2297 Fructus pendentes, & non recollecti per usufructuarium in ejus vita, cujusvis sint generis, sive naturales, sive industriales, sive civiles, ad proprietarium spectant, *l. si usufructuarius* 12. *ff. quibus modis ususfruct. amitt.* Franch. *d. cap.* 161. Arr. a Spir. Sanct. *de jure, & dom. tract.* 10. *disp.* 2. *sect.* 1. & Molin. & Sanchez.

2298 Difficultas est de fructibus maturatis, & non exactis; pro quibus quidem variant Doctores, qui tamen distinctione conciliantur.

Vel enim sunt naturales, & percepti. Et si ad usufructuarium spectant, & ejus hæredes, ex Famigerata *l. Defuncta, ff. de usufructu*, Castillo *de usufructu, cap.* 77. *n.* 10. Antonel. *de temp. leg.* 48. *n.* 9. Barbos. *in leg. divortio, n.* 32. In hujusmodi namque fructibus tempus perceptionis attenditur, & quod sint a solo separati per usufructuarium, aut per alium nomine ipsius, Antonel. *citat. n.* 5. Castillo *citat. num.* 4. Qui idem docet, etiam si fructus essent perceptioni, & recollectioni proximi, *ex l. Defunct.*

2299 Vel sunt fructus civiles, qui de die in diem percipiuntur. Isti etiam ad usufructuarium spectant, ejusque hæredes post illius mortem, itaut possint eos alteri cedere, legare, & in testamento, aut alio modo de illis disponere, Bald. *cap.* 1. *in fine de pace ten. in usibus feud.* Franch. *dec.* 169. *n.* 11. & *Addit. num.* ... Terepinus *art.* 49. *num.* 100. In hujusmodi namque fructibus non attenditur separatio a solo, sed solum cessio obligationis, ita ut id, quod in naturalibus operatur separatio, in civilibus operetur cessio obligationis. Et sicut in naturalibus tempus separationis attenditur, ita in civilibus tempus, quo incipiunt deberi: cum igitur contractu inito statim debeantur de die in diem, & de die in diem usufructuario cedunt; adeoque licet non essent pro illa rata temporis exacti, usufructuario acquiruntur, ejusque, ac ejusdem hæredum lucro pro illa rata temporis cedunt. Usufructuarius, inquam, est verus, & realis fructuum maturatorum dominus; unde cum prædicti fructus sint maturati tempore illius dominii, pro eo remanent non exacti, & pro ejus hæredibus, eo mortuo.

DO-

DOMINII PROPRIETATIS ACQUISITIO.

2300 Ad acquirendum dominium rei, quæ ante nullius erat, sufficit sola ejus apprehensio, quia quod nullius est, *jure gentium occupanti conceditur: Sic animalia feracia, & silvestria, quæ antea nullius fuerant, vel si alicujus fuerint, naturalem libertatem recuperarunt, fiunt primi occupantis, sive in proprio fundo capiantur, sive in alieno. Non tamen animalia ex se mansueta, & domestica ut gallinæ, columbæ, anseres domestica, & fera usu mansuefacta; hæc enim si longius aberrant, quamdiu retinent consuetudinem redeundi, sunt sui domini, atque restituenda, si capiantur.*

2301 Columbaria est licita, adeoque ad nil tenetur dominus pro columbarum cibo.

2302 Feræ, & volucres venatione captæ in fundo alieno, sunt capientis, quia nec sunt pars fundi, nec ibi suam naturalem libertatem amiserunt, ac proinde nullius sunt, & ita primo occupantis. Si autem reditus fundi consistat in venatione, non sunt capientis, sed domini fundi.

2303 In venatione, si fera, aut volucer sit ita leviter vulneratus, ut fugere possit, tunc, si alius eum fugientem capiat, est capientis, quia naturalem libertatem non amisit. At si vulneravit, quatenus satis fuit ad capiendum, & vulnerans esset eum fugientem insecuturus, & sine dubio capturus, est vulnerantis; nec alius potest illum prævenire, quia adest moralis certitudo comprehensionis. In dubio, an qui vulneravit, esset capturus, est capientis, quia censetur suam naturalem libertatem habere. Si vero ita laqueo sit irretitus, ut fugere non possit; tunc, si alius eum dissolvat, non est dissolventis, sed ejus, qui laqueum paravit, quia per suum instrumentum eum quasi manu apprehendit, & [illegible] naturalem suam libertatem amisit.

2304 Thesaurus *est vetus depositio pecuniæ, cujus non extat memoria, ut jam dominum habeat.* Si inveniatur casu in fundo proprio, est invenientis; si in alieno, dimidium est inventoris, & dimidium domini fundi. Si inveniatur arte magica, totus est Fisci Regii in pœnam delicti, sed post sententiam. Si in loco publico, vel sacro, dividi debet cum Fisco, vel Prælato, cujus est locus. Si non casu, sed data opera quis sine licentia domini effodiens eum inveniat in fundo alieno, tenetur totum reddere domino, deductis expensis. Hæc de jure naturæ, communi, & canonico, atque in foro conscientiæ. Pro foro autem externo attendendæ sunt pragmaticæ, & consuetudines propriæ Regnorum, quæ solent totum Principi concedere.

2305 Sciens in alieno fundo esse thesaurum, potest fundum communi pretio sine illo onere emere; quia thesaurus non est pars fundi, nec vendito fundo spectat ad dominum fundi. Adducit Tambur. paritatem de Pharmacopola, qui emere potest vili pretio falcem lignorum, ubi adesse cognovit herbam pretiosam commutatori ignotam. Nec obstat *lex unica, Cod. de thesauris*, quod thesaurus in alieno fundo inventus dividendus sit, ut dimidium sit domini fundi; quia supponit eum dominum fundi, tempore quo fit inventio thesauri, Castrop. *tom.* 6. *disp. un. punct.* 17. Tambur. *tom.* 1. *l.* 8. *tr.* 4. *cap.* 1. § 3. Qui plura, & fuse.

2306 Ad acquirendum autem dominium rei, quæ antea alicujus erat, requiritur semper titulus, & regulariter traditio. In aliquibus casibus in jure expressis non requiritur traditio; ita 1. In beneficiis Ecclesiasticis sufficit, sola collatio, & acceptatio. 2. In donatione, aut venditione facta Ecclesiæ, Civitati, aut locis piis. 3. In legatis. 4. In hæreditatibus.

2307 Titulus, in quo fundatur novum dominium rei, quæ antea alterius erat, jure communi & humano est multiplex, videlicet belli, præscriptionis, conductionis, aut alicujus contractus civilis.

ADDITIO

Aliquæ de rebus inventis.

1 Dico inventores non fieri dominos, quoad res inventas quæ Dominum habuerunt, & casu aliquo fuerunt amissæ, v. gr. quæ naufragio facto ejectæ sunt ad litus maris: quisquis enim res ejusmodi reperit, illas domino restituere debet, si dignoscere possit, & ad illos dignoscendos moralem diligentiam adhibere tenetur. Quod si illarum rerum domini dignosci non possint, tunc secundum Sanctum Thomam 2. 2. q. 66. *art.* 5. cui plurimi alii Theologi subscribunt, sunt illæ pauperibus erogandæ, vel in alios pios usus insumendæ. Ratio est, quia rerum illarum non desinit esse dominus qui eas amisit, ideoque, si legitime restitui nequeunt, saltem restitui debent illis, quibus velle præsumitur: nemo est autem, qui amissam rem suam non malit pauperibus dari, quam in alios usus expendi.

2 Non desunt tamen doctores, qui sententiam contrariam tueantur, asserantque res illas inventas domino minime comparente post diligentem inquisitionem ab inventore posse retineri, cum nullo jure naturali aut Ecclesiastico, id prohibeatur. Ita Sotus, Medina, & alii apud Laymanum *lib.* 3. *de Just. tract.* 1. *cap.* 5. qui recte concludit quod hæc posterior sententia est probabilis, & in praxi tuta, præsertim cum secundum illam, ut monet Navarrus *cap.* 17. *num.* 170. possit inventor, si aliqua egestate laboret, sibimet rem inventam aut partem illius retinere, maxime de consilio prudentis Confessarii, cujus erit determinare quod in ejusmodi casu magis expedire videatur.

BELLUM

2308 Quando justum, dictum est *a num.* 103. In bello justo, bona capta, si sint immobilia, sunt Principis; si mobilia, jure gentium sunt capientium; jure tamen civili sunt prius ponenda in communi, & postea a Capitaneo dividenda militibus juxta merita, ut sic seditiones [illegible]; nisi adsit consuetudo ut unusquisque, quod capit, retineat, vel ut mobilium pars cedat Principi, aut communitati.

2309 Excusantur milites triremium, dum navim Turcarum ascendentes, aliquid pro se surripiunt; nam Princeps non præsumitur rationabiliter invitus, sed potius permittere ad animandos milites, qui pro eo propriam exponebant vitam, et maxime cum major pars illi cedit. Hinc Duces vident, sciunt, & dissimulant; expresse autem non concedunt, ne libertate militari, licentia data, omnia pro se surripiant. Bonac. *disp.* 3. *de contract. quæst.* 2. *p.* 4. *num.* 5.

2310 Cæterum praxis est, ut quidquid extat in parte superioris navis, vulgo *sopra coverta*, sit militum.

2311 Represaliæ sunt licitæ, si certo constet, a civibus [illegible] illatum damnum civibus suæ regionis, quod non possit alia via compensari.

2312 Si bellum sit injustum, bona capta particularium sunt restituenda, non communitati, sed propriis dominis, si fieri possit.

Si bellum sit utraque parte injustum, tunc hinc inde capta non sunt restituenda, sed compensantur. Alterius *lib* 7. *verb. Bellum, num.* 4.

Si bellum putatum justum constet postea fuisse injustum, tenentur ad restituendum bona, quæ extant; aut in quibus facti sunt ditiores si non extent.

2313 In bello justo, licet hostes, quos innocentes putas, aggredi, quia ipsa aggressio est defensio. Sotus. Non licet tamen eos ex intentione occidere: licet vero spoliare, aut capere ad debilitandum hostem, nec est onus restitutionis.

2314 Mobilia, imo & immobilia in bello justo capta, si compensationem damnorum excedant, non sunt

[illegible]

2139 Res furtiva, & res vi possessa nunquam praescribuntur, nisi quando vitium ita ut ceta tolerat ipse fur, sed neque quivis alius secundus, aut tertius hanc fidei possessor, qui ab eo cuiusvis titulo accepit, usucapere potest; quia res est adhuc furtiva, & infecta.

2140 Vitium rei purgatur duplicitter. Primo, per meritum rei ad dominum: & enim res ad suum dominum redeat, potest postea ab alio bona fide possessore tempore ordinatio usucapi. Secundo, per bonam fidem, & tempus longissimum, videlicet triginta annorum. Et ita qui rem a fure, aut a vi possidente, bona fide accepit, & maxime tempus, qui rem a fere, sed ab alio bona fide possessore accepit, potest non praescribere, minime tempore ordinario, sed extraordinario triginta annorum, *ex L. omnes, & L. fin. ff. de usucapiones, Cod. de praescript. 30. annorum, Cord. de Turno nos. 1. de just. dilig. 7. fol. 8.*

2140 Qui item probabiliter docet mutatio de ipso fure, quod potest rem illam praestitere tempore triginta annorum post hanam fidem superveniente. Potest enim fieri ut alienae bona fides, puta si Confessarius putatus doctus ei diceret, de probitate licite rem illam accipere, sicut incipere esse notoriae bona fidei, & ex hinc poterit praestitere, non quidem tempore ordinario, sed extraordinario, virium namque interfecum rei obliga ad praescriptionem ordinariam, minime ad extraordinariam longissimi temporis cum bona fide. De Turno *citat.*

2141 Res immobiles sine vitiis, sed cum bona fide, tam inter praesentes, quam absentes praestitionis tempore triginta annorum, si sint privatorum, Pirhing *citat.* Haec de rebus privatorum pertinentibus.

2142 Contra Principem, Fiscum, & Ecclesiam, pro immobilibus requiruntur maius tempus, de quo Juristae, de Turno, & Pirhing *citat.* fusè.

Contra Ecclesiam Romanam pro immobilibus requiritur spatium centum annorum, contra Ecclesiam inferiorem spatium quadraginta annorum. Pro mobilibus sufficit idem tempus trium annorum, quia pro illis nulla Ecclesia habet privilegium. Cor. *citat. & pravis, 16. qu. 3.*

2143 Quibus positis conditionibus, si postea contraxerit dominus, non potest rem ab eo cui eam praestitit, tenere, quia jam transitum est dominium: cum lex praescriptionis introducta est jure civili in poenam negligentiae: & ne rerum dominia diu incerta se suspensa remaneant, ut ita constatur pari, & obviemur litibus, ob quod hortum publicum Principes, qui habent potestatem disponendi de rebus privatorum ob bonum commune, legem praescriptionis constituit. Farinacius *lib. 1. cap. 34. quæst. num.*

2144 Qui sunt Dominii incapaces, ut Religiosi, non possunt citra res corporales praescribere. Item res sacrae non possunt praescribi. Servitus non potest praescribi, libertas vero a servitute mercipsi praestitutur per spatium annorum viginti. Debita praescribuntur per spatium triginta annorum *v. n. 244.*

CONTRA ONUS MISSARUM

2145 Rebutlius nulli est contra Tarch. quod non possit dari praescriptio. 1. Quia licet onus Missarum non potest contra Sacerdotem praescribi, quatenus non patitur aequitas, ut, cui bona fide sustinet se festum, adversus id non esse festum, ut festivitas perdatur; ita nec Sacerdos, aut Fabrica non potest contra onus Missarum praescribere, quatenus pietas Christiana non patitur, ut animae defunctorum in Purgatorio cruciatus decretur omnino dell'tuantur facrificiis illis, quibus ipse in hac vita, aut sui pro ipsa contulerunt; & Sacerdotes, aut haeredes inde gaudent, unde ipsae plorant. 2. Quia ex jure res pupillaris durante statu pupillari praestitutur non

minuere praeter, reliqua tempore altera, cuiadecim annis ad eam praestitendam requiruntur.

potest; animae autem Purgatorii, quoad suffragia eis debita, sunt pupillae, quia sicut pupilli ob defectum aetatis, ita animae ob defectum status non suum gerere non valent: unde fiunt negligentia, aut carentia tutoris non potest cadere in detrimentum pupilli, ita nec negligentia, aut carentia haeredum, &c. in detrimentum animarum; adeoque mortua ea non datur praescriptio, nam praetigitur ob irrumpuda ic pensionis, gentium sui proprium, nulla autem negligentia potest imputari animabus, cum alia voce clamare non valeant, nisi alia *Job cap. 19. Miseremini mei, &c.*

EXEMPLUM PRÆSCRIPTIONIS.

2146 SUnt novem anni, ex quo Petrus bona fide, & titulo incertiori possidet domum quamdam, & percipit fructus, modo fuit esse Pauli praefectis, ad quid tenetur?

Dico teneri ad tuere domum, quia non jam est elapsum decennium; nec & fructus illos ultimos, cui non completum decennium, si tenetur, aut id, in quo ex illis factus est ditior, non tenetur autem restituere fructus ex annorum priorum, quia cum pro eis fit elapsum tempus triennii, tam fuit praescriptis: tenetur tamen restituere fructus a triennio infra, minime a triennio supra: si vero fit elapsum decennium, ad nil tenetur, quia jam omnino praescriptis, & fructus, quos inde acquirit: *v. n. 2115.*

CONJUNCTIO

2147 REi unius cum re alterius potest contingere quatuor modis. Per alluvionem, adjunctionem, confusionem, & adunationem.

ALLUVIO

ESt duplex, *Fundi*, qua pars fundi unius intensibiliter fundo alterius adjungitur; *Fluvii*, qua pars fundi unius vi fluvii in alterius fundum transferitur. Augmentum fundi factum per latenem alluvionem est ejus rei adjungitur; per paterem est ejus, cujus est.

Insula per alluvionem de novo nata. Si sit nata in alto mari, quod sub nullius dominio sit, est primi occupanti. Si in medio fluvio duo dominia dividente, dividitur inter eorum dominos. Si in circum fluvio, sed juxta tuum agrum, est tua. Si juxta agrum sui vicini, est illius.

ADJUNCTIO

2148 ESt, qua res unius adaedicitur rei alterius, ut si pars vestis unius centuritur vestii alterius, seu gemma unius annulo alterius. Adjunctio est rei, quae discerni potest, & separari a alia res confusa, vel adunatio.

Res adjuncta est domini, cujus erat, eique restituenda, quia discerni potest, & separari.

Aedificia, & plantae inter alterius bona fide adjuncta, sunt domini fundi; qui tamen tenetur solvere expensas. At si mala fide adjunxisti, nil eis debetur.

CONFUSIO.

2149 ESt, qua res unius rei alterius coniungitur, ita ut non possit discerni pars, quae unius sit, & non alterius, ut cum vinum unius miscetur cum vino alterius; ita res unius cum ipsa alterius, ex quibus parvus incitatur. Si confusio est facta casu, aut de contentu utriusque domini, ea res dividenda pro rata. Si est facta uno volente, altero nolente, aut nolente, res est ejus, cujus est major pars, cum onere reddendi aestimationem partis materiae alterius: quia pars minor erit accessoria, ac proinde sequitur principalem. Idem die de mercioria pictura in vitrabula al-

[illegible]

ADMISSIO

2170 [illegible]

[illegible]

CAPUT II.

De Contractibus.

2176 [illegible]

JUSTITIA

2178 [illegible]

EXEMPLUM.

2179 [illegible]

[illegible] consilio, & injuria, tum sit actus injustitiæ, non [illegible] ex culpate contentum, qui sit ratio justitiæ.

2181 Clericis & Religiosis est prohibita negotiatio per se ipsos, mentione facta per aliosq; quia Clem. 1. de vitæ & honest. clericis, apposita particulam *personaliter*, tum quia si fiat per alios, non habetur distractio ab ecclesia, quæ est finis legis.

Negotiatio est, *cum quis rem sibi comparat ex animo, ut invertat, & non mutatam carnis tendendo, vel permutando incertum*. Quæ est valde diffusiva, & indecens, & ideo prohibita Clericis.

Non est vis prohibitum, si emptio pecoris, quæ pascuis suis feginata vendant, vel si pretes alens, ut fetus, lac, lanam vendant, quia vendunt fructus suorum prædiorum, aut suorum ovorum. Nec si emant ovum cum fructibus immaturis, eosque vendant. Nec si id quod ad proprios usus emerunt, postea mutant consilia, carnes vendant; ita Bonacin.

2182 Contractus validus obligat in conscientia, & si laedant, ad restitutionem.

2183 Contractus alii sunt nominati, qui habent propium titulum, seu nomen, ut emptio, mutuum, &c. de quibus modo; alii innominati, qui proprium titulum non habent, sed explicantur his verbis, *do, ut des; facio, ut faciatis do, ut faciatis; facio, ut des*.

De vi, metu, dolo, aut errore in contractibus. *vid. a num. 1643. ad 1668.*

PROMISSIO

2184 *Si actus, quæ quis sponte & liberaliter pollicitus est, aliquid dare, vel facere*. Pactum est, seu consensus alterius aliquid dare, vel facere. Pactum est vera, & libera, quæ non est simplex propositum, seu consensus animi, & voluntatis alicuius faciendi, sed qua nonis alteri obligamur, idque ostendit per signa externa. & in materia libera, pactum & donatio, si sit acceptata, obligat in conscientia, & sub mortali, si materia sit gravis. Sanchez in 4. d. 28. q. 1. contra plures teneries non peccare mortaliter, sed solum esse mendacem, & infidelem. Non obligat autem ante acceptationem, etiam si sit facta Ecclesiæ, nisi sit facta Deo per modum voti, quia obligatio ex alterius parte contentia dependet, non obligat præmissio mere interna; quia contractus obligatorius debet esse signis externis expressus. *vide de invertendo, & seq.*

DONATIO

2185 *Si donatio liberalis, sive translatio dominii alicujus rei non debet in injuria in alium*; quod si non fit liberalitas, sed pro retributione, aut conditio, aut notus pro alio commutatio; si fiat tale verborum efficia, & fit acceptans, dicitur imperfecta; si fiat vero cum re, dicitur perfecta, & transfert dominium in re. Ante acceptationem potest revocari, etiam si sit facta per publicum instrumentum.

Conditio impossibilis, aut turpis ei apponita, habetur pro non adjecta.

2186 Donatio omnium bonorum inter vivos est invalida iniquitatis; quia est nimis prodiga, & minat posteritatem infundi. A si sit facta Ecclesiæ, non potest ipse civili impedari. Mendo *verb. donatio*, 2. num. 2182.

2187 Donatio non solum acceptata, sed etiam revocata, respicit petent. ex jure civili in plurimis casibus, & 1. Donatio facta inter vivos, ob enormem ingratitudinem donatarii, nimirum si donatarius atrocem injuriam donatori intulerit, cum verberavit, si fecerit prave donatum in eius bonis attulerit, aut si inopia laboraverit non alueris; donatarius autem non tenetur ad restitutionem, nisi post sententiam, quia hæc est vera, unde ingratitudo debet a judice pronunciari.

2188 Secunda, donatio facta causa mortis potest a donatore usque ad mortem revocari sicut legatum, & testamentum; quia tacitus implicitum conditionem, *nisi revocetur*.

2189 3. Si donatio facta a patre fait tuus, et non relinquat filiis, quantum petit legitima eorum proportione, dicitur inofficiosa, hoc est contra officium pietatis, & hæc si est facta alicui ex filiis, revocatur tantum usque ad legitimam aliorum; si fit facta extraneo, animo defraudandi filios, revocatur tota. Si non fit facta ratione defraudandi filios, vel fit facta Ecclesiæ, aut causæ piæ, revocatur usque ad filiorum legitimam.

2190 Si non donatio facta a Patre, aut matre, non excedat, id de quo disponere possunt, non tenetur filius in partione hæreditatis illud computare; quia talis donatio confirmatur morte. Imo si fit donatio remuneratoria, quæ facta certanea valeret, etiam ab initio valet, nec indiget morte confirmari. Sylv. *verb. Facultas*; Mendo *tum. filius num. 90.*

2191 4. Si donatio facta a Rege contra ter Regnum laedat, potest ab ipso, aut hæredibus revocari. 5. Pactum, si magnam partem bonorum donavit, revocare potest superveniente prole.

2192 Donationes inter vivos inter conjuges sunt prohibitæ a jure, cujus ratio est, *ne separetur amorem conjugalem sine pretio flere*. Valent tamen. 1. Si fiant causa mortis, seu in tempore soluti testamenti. 2. Si fiant ob causam piam, aut sine remuneratione. 3. Si uxor donet marito causa dignitatis obtinendæ, aut publici muneris exercendi. 4. Si maritus condonet dotem, aut facia contra dotem, seu ab illam causam nuptiarum uxori dotem. Vel si aliquid annum, aut mensem donet uxori ob infirmitatem, & alias necessitates. Vel si ingrediatur Religionem, & in ea profitetur. 5. Si si dives, & modice dener.

2193 Donatio inter sponsos de futuro valet, si non fiat in tempus futuri matrimonii.

2194 Qui invalide matrimonium contraxit, potest, quæ donavit uxori, revocare; quia ex error, & metu matrimonii donavit; debet tamen compensare damnum pudoris.

Vide num. 1892. *de Largit. mater. a num. 900. & seq. 2. num. 110. ad num. 116.*

Sanchez in 4. dist. 40. *num.* 1. *Lac. E. & E. dist.* 15. *quæst.* 2. *lit.* 1. Martinus in *Theol. mor. disp.* 4. *quæst.* 3. & 2. Joan. a Cruce. 7. *prac. pag.* 104. Bonacin. *tom.* 2. *pag.* 456. *pag.* 744. Tamhirc. *tom.* 2. *pag.* 245. 254. Bulsemb. *lib.* 3. *tract.* 5. *cap.* 3. Diana *part.* 1. *tract.* 8. Clericatus *cap.* 143. *num.* 17. 18. Mendo *verb. donatio.*

MUTUUM,

2195 Quod secundum nominis etymologiam idem est, quasi, *de meum tuum fit*, definitur: *Contractus, quo res numero, pondere, vel mensura confusa dominium, & usus a mutuante in mutuantem usque ad certum tempus transferunt, cum obligatione restituendi eandem, vel similem in specie, & bonitate*.

2196 Commodatum est, *quo aliquis res alicui gratis concedit sine translatione dominii*. Qui usus, si precibus petentis concedit, dicitur *Precarium*.

Qui pecuniam alicui commodat, non ad usum, sed ad pompam, potest iusum accipere. Cler. *causus.* 8. *num.* 19. quia non est mutuum, hæc accommodatum, sed locatio materialis pecuniæ.

2197 Depositum est, *quo aliquid alteri custodiendum traditur sine usu, sive cum pretio, sive sine pretio*.

2198 Locatum est, *quo alicui traditur usus alicujus rei sine translatione dominii ad tempus, sed adhibito aliquo pretio contentum solvendo*. Qui dictum usum tenet. gr. domus concedit, dicitur locator; qui eum accipit, dicitur conductor.

2199 Emphyteusis est *contractus rei immobilis, cujus tantum dominium vendit, seu indirectum transferunt in accipientem, retenta directa apud concedentem, cum pactio certa annuitatis proprietario annuatim solvendo in ea-*

cognitionem dominii directi. Qui accipit, dicitur *Emphyteuta*, qui concedit, *Propriotarius*.

2380 Feudum est *contractus res immobilis, cujusvis rei dominium utile, sub indirectum transferentes in accipientem, retente dominio directo apud concedentem, cum onere aliquid solvendi, sed prohibendo directo dominio fidelitatem, & obsequium personale*. Unde feudum dicitur ab emphyteusi, solum quia in hac deberet personalis, in illo fidelitas, & obsequium personale; feudum conradi inter Vasallo a Principe ob ejus merita, aut praeclara gesta, & si concedatur haereditatium, transfertur ad haeredes. Qui concedit, dicitur *infeudator*, qui accipit *feudatarius*.

2381 Emphyteusis, & feudum differunt a locatione. 1. Quia locatio, res conceditur fieri potest tam de re immobili, quam mobili; illa vero solum de immobili. 2. Quia in locatione nullum dominium, sed plenus usus rei transferitur in illo vero transferitur dominium in re. 3. Quia emphyteusis fit ad longum tempus, quod non fit minus decennio ex lege; locatio vero fit ad breuius tempus, aliquando est emphyteusis. Differunt a venditione, & emptione; quia in hac transfertur omne dominium rei tam directum, quam utile; locatio vero solum dominium indirectum, seu utile. Denique differunt a libello, cuis contractus libellarius, seu datio ad libellum dicitur, quasi *emphyteusis*, vel *feudatarius* rem, quam in emphyteusim, vel feudum accepit, simili contractu transferentio. atque dicitur fieri emphyteusis, & feudum, ad quod fit ad decennium fiat, requiritur consensus domini directi.

2382 Si res conducta absque culpa conductoris aliquo casu fortuito reddatur inutilis, non teneatur conductor solvere pensionem, nisi pro rata temporis, quo ea usus est. Si superveniat sterilitas, & sit tanta, ut colonus nihil recipiat ex praedio concusso, liberatur a pensione; si sit parva, non venit in consideratione; & si magna, dari jus minuendi pro rata pensionem, nisi aliter conventum sit, vel nisi sterilitas unius anni compensari possit fertilitate alterius anni, ut existimat Soles in locationibus ad plures annos. *Sterilitas* tunc dicitur esse, quando deratur aestimatione extentatura, & terminis, non superfuit fructus, qui sufficiant ad solvendam dimidiam pensionem.

2383 Conductor, si ex justam & urgentem causam sit coactus rem conductam deserere, v. gr. ob bellum, &c. ante tempus determinatum superveniens, non tenetur integram pensionem solvere, sed pro rata temporis, quo ea usus est.

2384 Potest conductor ante tempus determinatum expelli, & re conducta abstrahi, sanificando, vel mercedes adducendo, aut aliud simile ob reverendo eum scandalo; aut si domus reparatione indigeat, remittendo pensionem pro rata: & demum, quando ex bona pensionem non solvat.

2385 Si res perit in mutuo, mutuatario perit: in arrhonio autem, accommodato, & locato, deponenti, accommodanti, & locanti perit, quia rei domino perit, nisi perest culpa depositarii, & aut nisi in depositarius ex publico officio, qui in omni casu teneatur ad damnum; unde & laica simul ex fidelitate vestis, quam habet accommodatam, & pecunia, quam habet mutuatam, teneria restituere teneatur, non vestem. De culpa vide infra de restitutione.

2386 Pignus est *contractus, quo alicui res creditur ob majorem credati securitatem*. Unde habet rationem depositi in gratiam depositarii. Differt ab hypotheca, cuis *pignus* est de re mobili, *hypotheca* de re immobili, ut vinea, *domus*, &c. quae obligantur creditori, sed remanet apud debitorem.

2387 Non potest quis ut pignorare, sicut nec depositio, nisi de conscientia expressa, vel tacita domini; quia pignus datur ad securitatem, & depositum ad nullum usum.

2388 Habetur in pignus praedium, si illud colat, retineat, colendo expensis, & laboribus, fructus computare in loricem ratio ipsiem in creditori, quia ita decretum fuit Sacr. Excipitur 1. Pignus datum pro decem quia aliquis recipit fructus ad sufficienda onera matrimonii. 2. Si pignus ita res feudalis, & *detur* habenti dominium directum; quia ita dominus fidelitatem. Vide quid restituendum, vel. *Pessaffer Tome Rist.*

2389 Item excipitur contractus *a gadere*, ut si ribaldati Petro pecuniam ad fruendum, detur a Petro domus pactus ad fruendum, usqueque pecunia ita restituant, non tenetur fructus domus in sortem principalem computate, sed potest illis frui, usqueque pecunia ubi reddatur; requiritur tamen, ut pro jure ita data sit res lucrum cedens, aut alius justus titulus ex dicendis; alioquin erit usura, & lucrum ex mutuo, quia circa pecuniam non datur dominium utile dictum a dictro, cum non ita sit fructifera, in tenuatorem, in quibus datur dominium utile ad rem distinctum, licitus semper est contractus *a gadere*, quia est quidam contractus locationis: unde licite Petrus dat Paulo domum ad habitandum, & Paulus Petro vindatum ad fruendum: tunc namque Paulus uti conditor domus dat pro annua pensione Petro fructus vindatus. q. x. 2463.

2390 Si cum vero pecunia, quam depositum habet, ludat, & lucretur, non teneatur lucrum restituere; quia est fructus mere industrialis.

2391 Fidejussio *est contractus, quo quis suo periculo suspicit alterius factum, aut debitum, praestituus ipse, aut solvatur, si alter non faciat*.

Principali con solvente, non tenetur fideiussor in conscientia solvere, donec per vium judicis cogatur; quia ratio praesumitur animus fideiubentis.

Et creditor ex ut debet in judicio agere contra debitorem, nisi sit manifeste non solutum, aut fuerit.

Fideiussor solvente, teneatur debitor et solvere, & compensare damna ratione fideiussoris facta.

Obligatio fideiussoris transit ad haeredes. Bonacin. Mendo *var. Fideiussor. q. n. 1839.*

Fideiussor esse non potest, qui non habet bona, aut qui non habet adm nistrationem bonorum. Unde fideiubere non potest Religiosus, nec mulier nupta, quae neque potest fideiubere pro marito. Auth. *Si quis mulier*, Cornelius c. 145. n. 19.

Nec minor. Imo si minor contrahat, invalidus est contractus; rec fideiussio, si adventat, tenet. Mendo *cit. cum* 9. *n. num.* 2347.

Sanchez *in 4. disp.* 14 *qu.* 2. Fr. K. Martinus *disp.* 4. *qu.* 1. *disp.* 5. *quaest.* 4. Bonac. *tom.* 2. *pag.* 680. Tomassin. *t. lib.* 9. *tract.* 2. *c.* 6. *n.* 7. Clericatus *a cap.* 78. *ad* 88. Alfredo *n. Fideiussor*.

USURA

2392 *Si lucrum quaesitum ex mutuo vel mutuo*. Quod est iniquum, cum mutuum acquirat lucrum ex re non amplius sua. Tum quia pecunia numerata non est pretiosior numeranda, eam (ait Sanchez) pecunia non est ex natura sua fructifera, sed solum ex industria utentis, qui in mutuo non facit eam industria am esse alteri usui: *v. propos. 41. ab Innoc. XI. damn.* Hinc usura est mala, ac prohibita jure naturae, & divino. Pontic. c. 18. *Ad usuram non commodaveris*: & Luca 6. *Mutuum date, nihil inde sperantes*. Dicitur *vel mutuo*, quia si lucrum accipias non vi mutui, sed a quo justo titulo, qui contegat in mutuo, non committes usuram.

TITULI JUSTE LUCRI IN MUTUO.

2393 PRimo, *damni emergentis*, exigi potest licite lucrum, quia beneficium alteri praestare cum tuo damno est pretio aestimabile, & dignum compensatione. Requiritur, ut damnum dicatur mutuabilitate exortum, & quod lucrum tantum

[illegible]

[illegible]

[illegible]

fecum, suppositis tamen, quod cogatur, qui mutuo contracta mora nolle mutuum dare, obligatur ex lege divina ad non faciendum mihi contra conditum vinculum. Ita loquitur Scot. *in 4. dist. 15. qu. 2. litt. V.*

2405 Item non potest locum exigere *ex obligatione non repetendi mutuum usque ad certum tempus;* quandò ipsi obligationem non repetendi mutuum usque ad certum tempus, nil vendit, nil tempus, quod non est mum. Tum quia concessio dilationis temporis est mutuo instrinseca: *vid. Propos. 42. ab Alexandro Septim. damnat.*

9. RATIONE MONTIS PIETATIS.

2406 [illegible] *est summa aliqua pecuniæ, [illegible] vel critici, Ebr. in communi pecuniæ, deposita ad mutuandum indigentibus, exposita fuerit.* Tres habet conditiones. 1. Ut mutuum detur ad certum tempus. 2. Ut mutuatarius det pignora redimenda apud administratores, quæ, mutuatarius pro suo tempore non solvendo, venduntur; relicta a Monte pecunia ibi debita, reliqua ipsi mutuatario reddita. 3. Ut mutuatarius pro ista pecunia mutuata, & temporis, quid solvat singulis mensibus pro Ministris, conservatione domus, & Mortis.

2407 Montes Pietatis sunt duplicis generis: alii sunt erecti ex eleemosynis Montilibere dotatis & legatis ad effectum mutuandi pauperibus, seu indigentibus: talis est Mont magnus Panormi. Alii vero in defectum eleemosynarum fiunt erecti ex pecuniis civibus apud ipsum depositis ad finem mutuandi indigentibus: tales sunt plures Montes in ditione Summi Pontificis.

2408 Mons mutuitus generis exigere queat a mutuatariis dpo, aut ria proventum, quantum sufficiat, ut fecerint indemnis; quæ inferiuntur pro laboribus, & liberalia Ministrorum, ac pro expensis necessariis ad conservandum Montem.

2409 Quod si de expensis necessariis processu temporis aliqua summa superet: relinquenda est mutuatariis, & cum illi non congrotuerit, restituenda est pauperibus. Item fieri potest compositio per Bullam Crucis, ubi adest. Sed melius est, ut restituatur ipsi populo, dirimendo impositorum lucrum judicio prudentis, nimium si exigebantur tua, exigantur dum, usque quo satisfactio fiat.

2410 Officiales Montis pecuniam distrahentes in alios usus, quam pauperum, ad quos est destinata, incurrunt excommunicationem Pauli V. Papæ relevatam per Bullam de anno 1615 *Omnia.*

DIFFICULTAS EST.

2411 A. Mons Pietatis, [illegible] *qui ad [illegible] pro mutuando, [illegible] mutuantibus [illegible] pecunia, vel [illegible]*

Dicunt [illegible] Mons Pietatis [illegible] Ioannes Ioannes [illegible] Ioannes Ioannes [illegible] Ioannes Ioannes

CENSUS

[illegible]

2432 Primo, [illegible] principal or, ut census non fundetur, nisi super immobili, & fructifera: Fructifera dicuntur domus, arvida, vectigalia, & alii reditus fundati supra Civitatem, oppidum, pascua, piscaria, nec item officia perpetua fructifera; hæc enim non habeantur inter immobilia. Et ratione hujus prohibetur census personalis, qui supra civitatem, cum sint mobilia; de quo Joh. 7. dicitur *Pastus* [illegible]

[illegible]

2433 Dicitur [illegible] vendi censualiter pro facultate vendendi, quam sibi reservavit ne, [illegible] laudemium.

2434 *Laudemium* est certum pretium a reo emphyteuta solvendum in recognitionem dominii proprietatis, quod habet dominus directus fundi; solvitur (nisi aliter consuetudo adest) in alienatione voluntaria, v. g. venditione rei ad emphyteusim concessæ ab emphyteuta facta. Pretium laudemii cujusque est uniquegesima pars rei, ex contendine scilicet tricesima, aut decima, juxta varias regiones; unde ariend cebet consecutio. Non solvitur in alienatione necessaria, ut quando in re emphyteutica succedit ha-

[illegible]

2435 Quando Patres aliud non habent, cum dari in dotem filiæ, quando ex emphyteuseos redit ad primum emphyteutam, nec quando plures, qui eam habent, inter se dividunt. In alienatione autem census non est solvendum laudemium. Census enim ab emphyteuta differt, quia in emphyteusi retinet apud dominum fundi dominium directum, ac proprietatis, & [illegible] in censu [illegible] dominium utilem, & [illegible] tam pro tempore [illegible] emptori [illegible] 2370.

[illegible] autem [illegible] vendere volens, [illegible] ut, si eum ipse emere velit, eodem [illegible] conferendus; quo recusante, potest [illegible] cum onere eiusdem census solvendi [illegible]

[illegible]

2436 [illegible] Venditio [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

EMPTIO, ET VENDITIO.

[illegible]

Venit posset [illegible] ad mobilia, quae ad [illegible] pertinent. Haec ex [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

2485 Potest mercator præter contractum licite accipere a massario pignus, quia quilibet habet jus negotiandi circa rem suam majori cautione, qua potest.

2486 Animadvertitur, quod frumentum ferere solet in horreo a die collectionis usque ad diem traditionis, in contractu præfatum, est massarii, postea vero mercatoris; quia dominium actu transfertur per traditionem rei: unde mercator fit frumenti dominus, quando ipsi frumentum traditur, esso meta fiat postea. In Sicilia frumentum præfigi solet consignandum die 15. Augusti, meta vero imponi solet postea mense Octobris post diem D. Francisci: in pluribus vero locis imponi solet post diem 15. Augusti.

QUÆRES II.

2487 *An qui massarius non est, possit inire contractu ad metam cum mercatore, vel cum eo, qui mercator*

RESP. qui massarius non est, licet segete careat, certo tamen sperat frumentum per emptionem, aut alia via habere; licite potest hunc inire contractum, etiam cum eo, qui mercator non est; quia quilibet habet jus vendendi id, quod certo sperat se habiturum, pariter & emendi id, quod prudenter sperat. Ille vero, qui nulla via potest frumentum habere, non potest hunc contractum inire sine peccato, & perjurio, quia simulat vendere, cum revera nil vendat. Nec mercator id sciens potest lucrum mere accipere, alias committeret usuram ob mutuum palliatum, vel fictum: v. n. 2495.

QUÆRES III.

2488 *An liceat mense Januarii emere, & consignare frumentum ad metam mensis Maji, [illegible]*

VIdetur [illegible]

[illegible]

2489 [illegible]

QUÆRES IV.

2490 [illegible]

RESP. [illegible]

QUÆRES V.

2491 [illegible]

RESP. [illegible]

2492 [illegible]

QUÆRES VI.

AN CONTRACTUS A GODERE.

2493 *Qua Petrus dat tibi pecuniam, v. gr. centum aureos, tu vero das illi domum, cum pacto, ut quisque fruatur suis, donec tu reddas pecuniam, possit licitari per contractum venditionis & pacto retrovenditionis, quatenus videlicet tu vendas domum Petro centum aureis, cum pacto, ut post decem annos Petrus eodem pretio tibi revendat domum?*

VIdetur, quod sic; quia in contractu emphyteutico tu potes dare domum Petro, & percipere annuum censum, & tamen Petrus post decem annos tenetur tibi reddere domum; ita & ibi.

Respond. Non posse, juxta dicta num. 2459. quia in contractu venditionis transfertur dominium directum, ita ut completa emptione, & venditione, res si pereat, pereat emptori; & in casu periret Petro, non sic in contractu a godere: hinc erit venditio palliata, & contractus mohatra.

2494 Non tenet paritas contractus emphyteutici; quia in hoc venditur, seu traditur ad tempus dominium utile, seu usufructus de re fructifera, nempe ex domo, cujus dominium directum residet penes proprietarium. Tum quia contractus emphyteuticus fit supra rem immobilem, & fructiferam; pecunia vero, nec est immobilis, nec fructifera: v. n. 906. & n. 2450.

QUÆRES VII.

2495 *An contractus inter mulierculas exerceri solitus, qui pecuniam dant (vulgo ad uso di rizi di tela, di sargetta, &c.) sit licitus?*

COntractus sic efformatur: Dat mulier una alteri tarenos septem, quod est verum pretium, quo a mercatoribus vendi solet ulna sargettæ; ipsa tamen mulier unam ulnam sargettæ, quæ tarenos septem valet, vendit tarenis duodecim, ea lege, ut mulier altera, quæ emere dicitur, venditrici solvat grana duo qualibet die, usque ad extinctionem tarenorum duodecim; & ita per tempus quatuor mensium, quod ad complendam solutionem requiritur, venditrix lucrum reportat tarenorum quinque. Ita similiter de contractu ad uso di rizi.

Resp. Esse in se contractum mutui, & usurarium; quia cum revera sargetta illa non extet, contractus est mutui, nempe lucri ex pecunia tradita, ob solam temporis dilationem, palliatus contractu emptionis, & venditionis.

2496 Dixi, *in se*; quia si adsit periculum, quare mutuans, qui pecuniam dedit, tutum pignus non accepit, vel adsit lucrum cessans, tunc ille quidem potest quid lucri supra tarenos septem, quos dedit, reportare, sed propter eorum lucro cessanti, aut periculo, juxta superius dicta de periculo, & lucro cessante; minime tam excedens, ut ex septem per quatuor menses accipiat quinque, quod in anno est accipere ex centum fere septuaginta lucri. Excogitari ne potest scelus majus, iniquior usura? v. n. 2489.

QUÆRES VIII.

AN CONTRACTUS A PAGARE, E CONSEGNARE

2497 *Sit licitus?*

PRaxis. Mercator mense Januarii vendit emptori centum modios tritici, quos revera habet, consignandos mense Julii, quando emens solvit pretium;

tenetur autem mercator frumentum dare, quoties emptor petierit, medio tempore a Januario ad Julium, quo tempore frumentum stat periculo, & expensis mercatoris; eo vero elapso, potest venditor cogere emptorem, ut frumentum accipiat, & protestari, quod alias deinde interesse, expensæ, & periculum stent penes emptorem.

Pretium autem non est illud, quod currit mense Januarii, nec quod currit mense Julii, sed tribus tarenis, v. gr. plus eo, quod currit mense Januarii, quando fit contractus, ita ut si tunc pretium est quinquaginta, pretium taxatur quinquaginta tribus tarenis. Hoc præmisso.

2498 Respondet Diana part. 1. tract. 8. res. 65. esse licitum; quia est verus contractus emptionis & venditionis: & illud plus trium tarenorum accipitur. 1. Pro expensis, labore, & periculo, quæ mercator subit ex eo, quod est obligatus frumentum conservare ad mensem Julii. 2. Quia par est in utroque periculum lucrandi, & perdendi; nam mense Julio pretium potest esse majus, vel minus.

EMPTIO REI PECUNIA ANTICIPATA, ET VENDITIO REI AD CREDITUM, SOLUTIONE PECUNIÆ DILATA.

2499 DIco 1. Te non posse minoris justo pretio rem emere, ex hoc præcise, quod pecunia anticipata emis; quia lucrum reportas ex tua pecunia anticipato tempore in totum, aut in partem soluta. Justum autem pretium est illud, quod res valet tempore traditionis, de quo fuse dictum est n. 2412.

2500 Dico 2. Te non posse carius ultra justum pretium rem, v. gr. pannum, &c. vendere, ex hoc præcise, quia ad creditum vendis; quia lucrum reportas non ex pretio panni, sed ex dilatione temporis, quod non est tuum: unde venditio ad creditum carius justo pretio est virtualis mutuatio. Nec potest sic vendentem juvare lucrum cessans. 1. Quia ad creditum vendens plures vendit merces, & plures habet emptores, quam si pecunia numerata venderet. 2. Quia se liberat a pluribus periculis, quibus sunt expositæ merces, si diu invenditæ in officina detineantur; pannus enim est expositus cariei; & quo diu detinentur, eo magis deperduntur. 3. Quia qui pecunia numerata emit, vult pretio infimo emere; qui vero ad creditum vendit, potest pretio supremo vendere, & ita intra limites justi pretii lucrari; quæ si attente considerentur, compensant venditori lucrum cessans: ac proinde vendens ad creditum, non potest ex vi lucri cessantis lucrari. Et solum posset quid moderatum supra justum pretium ratione periculi amittendi rem venditam, & pretium, si venditor prudenter tale periculum cognoscat; sæpe namque contingit, ut ementes pannum aut telam credito, postea aufugiant, aut se abscondant insoluto pretio; quod periculum cessat, si venditor accipiat tutum pignus, aut vendat personæ, de cujus fidelitate suspicari non potest.

Scotus in 4. dist. 15. quæst. 2. a lit. F, Mastrius disp. 5. quæst. 2. num. 1. Joan. la Crux pag. 146 Bonacin. tom. 2 pag. 592. Busemb. lib. 3. tract. 5. c. 3. dub. 8. Tambur. tom. 2. lib. 9. tractat. 5. num. 1. &c. 8. tract. 3. cap. 7. tract. 5.

CONTRACTUS MOHATRA

2501 EST, quo quis emit credito, & pretio supremo merces a mercatore, easque eidem retrovendit pretio infimo, aut tertio. Declaratur exemplo.

2502 Petrus indigens pecunia, petit mutuo centum scuta a mercatore, qui respondens se pecuniam non habere, offert suas merces: inde vendit Petro quantitatem panni pretio summo justo, quod supponitur sexcentum

intuitu centum. Petrus autem, qui indiget tam panno, sed pecunia; pannum emptum vendituri exponere pretio infimo, aliud supponitur omnino majorem, aut mangianea quo pretio eumdem pannum tedimit mercator ipse; qui vendidit, sicque lucrum reportat sexcentum quinque, aut decem pro centum. An talis

[illegible] *si vere intendat emere, & vendere*. & nullum sit pactum explicitum, seu implicitum tam ut vendentem videre possit, quæ vendidit; cuja tunc contractus est vera emptio, & venditio; quæ nulla jure ita prohibetur. Cardenas d. 24.

Nec ea hoc, quod idem mercator pannum tedimit, vertit infimo, inde lucrum reportans, commisit usuram. 1. Quia cum non adsit pactum retrovendionis; mercator emit catallisset, ut omnes de populo, 2. Quia si posset tertius fit emere, cui hoc ipse, cui vendidit 3. ex eadem ratione, quia ipse emit, cum liberat alterum quærendi emptorem. Nec obstat, si quando vendidit, cogeretur ex indigentia emptorem, de fraude vendituri, dummodo non intercesserit aliquam pactum, nec explicitum, nec implicitum, ut tamen esset intentum eum obligandi ad retinendendum: quia tunc non adest intentio lucrandi ex mutuo. Magis mercatori intent talem extra dimittere, ne prius extra quæsitum emptorem; & si non inveniat, redeat.

[illegible] Si vero præcesserit pactum explicitum, aut implicitum retrovendendi eadem, contractus est usurarius, & mutuum palliatum, quia tum emptio, & venditio sit libera, pactum, seu contractus de retrovendendo sit libera, & non facta dar intelligere fundemi mercatoris, quod eximbiu ille vellit lucrum reportare ex mutuo. Tum quia supposita venditione justo pretio supremo facile ostium est onus de retrovendendo a mercatore impositum. Hinc mere contractum mobatum cum retractu brevis inim de retrovendendo eidem, damnat Innoc. XI. ord. *Propositi. 40 ab Innoc. XI. damnat.* & vocatur *usura contractus della fiera*, quarenus fraudulenti circulus puncti facile carpunt subtilitatem, & animæ fitutem.

MONOPOLIUM

2304 Est, *quo unus, vel plures mercatores inter se propria auctoritate conspirant, ut recondant merces certi generis, eas carius dispendant, officinas, ut alia similia possint*. Est injustum, & obligat ad restitutionem damni. Nam hujusmodi *Monopolia* dimittunt Infernos alios mercatoribus, faciendo, ne vendant, & civibus, ut carius emant, ob paucitatem venditorum.

2305 Licitum autem est Principi ex justa causa concedere uni, aut pluribus, ut ipsi soli certas merces vendant, dummodo necessaria vitæ humanæ non desint, nec Ecclesiastici prævenitur. Debet autem tunc Princeps istum privium exportarium judicio tax, [illegible] gravente. Justa causa potest esse, ut sic illi cuiusmi habeant, de abundanti necessium copia populo necessaria providem, quæ aliunde deficere possit. Sine justa causa non potest id concedere Princeps absque alientum injuria.

Malleius in *Theol. moral. disp. 5. quæst. 1. nu.* [illegible] *Tambur. tom. 1. lib. 8 tract. 3. cap. 7 & 12. Rolenth. lib. 3 tract. 5. cap. 2. dub. 8 nu. 9 Clericat* [illegible] *Diana part. 8. tract. 8. resol. 1.*

TERRAGIUM

2306 Est redituus, *qui per dominum Terræ, ex ejus fructibus, a Massario integre recollectis percipitur*. Hic contradiu in Sicilia prædicatur. Regis camerae Curiæ (loquendo de terris, quas administrat nomine Regis) aut Baronis (loquendo de terris in feudum, seu in emphyteusim concessis) quatum habent dominium indirectum, residente dominio directo penes Regem, quæ primo vocantur terræ feudales, & demaniales) feudum usum in plures partes terræ, puta quatuor, sex, &c. inter Massarios dividunt, cum onere tertidem solvendi terragium ita ut pars illas terræ tenant, & colant, & terragiis Regiæ Curiæ, aut Baroni solutis, quod superest, ad ipsos Massarios pro suis laboribus & sustentatione spectet.

2307 Quantitas terragii solvendi attendi debet, vel ex pacto, vel consuetudine. Nostra conductudo est, ut unusquisque salma una tritici pro una salma terræ per Massarios attimandæ, & mensurandæ. Quod si adest pactum, illis standum est; ita tamen, ut Massarii non oneretur; unde pactum, ut ita justum, est facienduus de peritorum judicio, qualitate, seu bonitate terræ, & aliis circumstantiis considerandis attentis.

2308 Terragium exigi debet in fructibus, qui ad victum hominis necessario deservire debent, nimirum in frumento, vino, & leguminibus. Intra conductus dinem aurum, aut convenientiam, exigi potest in pecunia, quia est æquivalens, & enim in herbem, si in terra seminatum sit hordeum; quia virtualiter spectat ad victum hominis, cum etiam animalia, quæ hordeo vescuntur [illegible] *Mota super Constit. [illegible] n. 14.*

QUÆRES I.

2309 *An debeatur dominus terragium pro omnibus quæ terra non sunt seminata, sed tantum in ea fuerunt facta novalia?*

R. Esp. deberi, Mbia *cit. n. 18. & 19.* quia aliud id cederet in damnum domini, & utilitatem terrarissis, qui haberet vinum novalium, & insuper anno sequenti terra ei uberior fuit fructer.

2310 Novalia vero erunt seminatoris, duo ejus, vel quem facta fuerunt, ita ut cui vellit, ea vendere possit: dominus tamen habebit in eis prælationem.

2311 Ex gratiam anno, quo terra non seminatur, nec novalia fuerunt, nullum terragium debetur, juxta *mem. seq.* dicenda. Neque debetur in casu restitutatis quæ tamen est regulanda juxta dicta n. 2382.

QUÆRES II.

2312 *Rara dedit Massario sex salmas terræ, vel seminandas, alias ut ea annis quinque relinquendas, sed quod pro his tribus annis solum terragium solvit, ire quod ea anno quarto terragia solvere. An quartum terragium sit justum, & licitum?*

R. Esp. affirmatione pendere ea pertinentia prudenti æstimatione, & judicio: si enim ordinarie, & regularitter experiuntur, quod terra illa, quæ uno anno intermissa relinquitur, altero anno (ex quo quieverit) reddat fructus abundantes, sufficientes ad compensandos labores, & expensas Massarii, & insuper ad se vendum quartum terragium pro anno quinto, tunc erit justum, & licitum, quia quinto illa redit in utilitatem Massarii. Si secus, est injustum, & iniquum.

QUÆRES III.

2313 *Vassallus unius Baronis mercit sub dicione alterius Baronis terragia minori pretio. An proprius Baron possit licite eum impedire, ut obligatus ad vectigalia propriæ terræ solvit pretio?*

R. Esp. posse, neque hoc est inducere servitutem Vassallis. Ratio est, quia Barones tenentur Regiæ Curiæ solvere certuciras contribuiones supra valorem & fructibus terrarum feudalium, & demaniarum seu supra dictis terragiis, ad quas contributiones concurrere tenentur omnes Barones, & Vassalli, nedum pro rate civili, verum etiam naturæ, cum inseriatur eum servationi Regis, & Regni. Dura autem ea libertate Massarii unius Baronis Vassallis, accipiendi alterius Baronis terragia minori pretio, relicto proprii Baronis terragiis solutis, & justo pretio, ad cedere in detrimentum, nedum proprii Baronis, sed etiam Reipublicæ, & Regis, cuia Baro non reperiret Vassallos, qui prædicta terrarum recipierent, & inde fiat fructibus non servent, & terragia deserent, atque adeo confusetas contribuiones solvere non valeret.

2314 Non tamen tamen Baro dare Massario terras supra ejus vires, puta nec, quando vix est habilis ad duas excendendas.

DE VENDITIONE OFFICIORUM SECULARIUM.

2315 Est, la tacularia, quæ nullum juridiciunum habent annexum, sed nudum ministerium, puta fiscalis, rebellionis, & similium. posse lic ter vendi, non est minimum: cuia nullo jure est retinum. Bardi in Selecta *lib. 1. qu. 19.* Adeoque difficultas restringitur ad officia administrationem, seu jurisdictionem honestia.

De his fuse agit Bardi *cit.* sed clare totum rem resolvit P. Tambur. *tom. 1. lib. 8. tract. 3. cap. 7. §. 3.*

2316 Non solum Principes supremi, sed etiam quilibet Princeps Regi subditus, Dux, Marchio, &c. imo & Senatores, Civitatum, aut Prætores possunt vendere officia secularia; officia, inquam, quæ absolute spiritum sunt, vel ipsi absolute data. Ita S. Thom. *opusc. 21. ad Duccissam Brabantiæ, Avent. tom. 1. lib. 8. cap. 7. nu. 1.* Vasquez *opusc. de benef. cap. 2. §. 1. dub. 14.* Leff. *cap. 12. dub. 4* Fagund. *de contract. l. 5. c. 23. de Lugo tom. 2. de just. d. 34. sect. 3.* Ratio est, cuia colliber potest vendere id, quod est pretio æstimabile, & suum est. Nonnullæ, facultatis, dixi, quæ etiam sunt ea, quæ Episcopus, si forte sit Marchio, ut talis, idem ut Marchio absque dubio dare possit, & Ecclesiastis: enim officia hic nihil agimus, pertinent enim ad tractatum de

[illegible] *Sed quæ ratione dignotes Rev. vel alii officium esse absolute sub sua dominio? Resp. duobus fieri. Altium, si absolute de illis disponere talent, hoc est, absque obligatione reddendi rationem alteri superiori de eorum collatione. Alterum, quando immemorabiliter accessiones sine alterius dependentia, seu licentia, solili sunt illa vendere. Confirmatur: cum quando Rex hac offa alii donat, quos fecit per se non esse obituum, ut feminis, vel viris nobilibus sua aula, probabile est, ea Azor. loc. cit. Regem tacite facultatem concedere illa vendendi, seu cum pensione in alios transferendi; ergo eodem modo, quando Rex, vel Respublica absolute concedit Senatoribus, vel Gubernatoribus, ea officia tradenda aliis, tacite licentiam concedit illa vendendi. Videant tamen apud Dianam, *part. 6. tract. 8. resol. 3.* Proteges, aliquo, en ipsis expresse a Rege, vel supremo Principe fit vetitum: sure enim nulla facultas vel consuetudo, vel alias collata interria.*

Duo tamen scopuli sunt omnino cavendi. Primo, ne immoderato pretio vendantur, sed prudenti consilio, juxta eruo unicuiusque officii; secus peccaminosum. Secundo, ne indignis conferantur officia. Si enim non idoneus Officialis a re creatus damnum facit: sive particularibus, sive Communitati, personam ac injuriam, per latrocinia, &c. nulli gaberit ad restitutionem; & quidem non eum, illum, qui immediate damnum irrogit, esse prius obligandum, ed etiam ejus defectum ex obligationem non effugere.

[illegible] *Ipse quidem sub eadem bona fide credidit in eis dominum, & dare eum value, ancora quantum, [illegible] vel quia Baron, ex ea Lugo [illegible] Tambur. [illegible] Dianam citatis.*

VENDITIO ELECTIONIS AD OFFICIUM, VEL AD LEGATUM.

2317 Idem dicendum pertinentem ad ultimam distributionem hæc relationem: An licitum [illegible] *Sanctorum, vel consanguinei, qui nominatim dicit, aliquem ad officium, vel legat, vel quia ita hereditatis, [illegible] Ita tamen [illegible] [illegible] [illegible]

TESTAMENTUM

EXTRA

REGULÆ IN LEGATIS INTERPRETANDIS

[illegible]

DE NON REVOCANDIS,

[illegible]

commode non [illegible] nes habeat [illegible]

LEGATUM CÆSAR

[illegible]

JUDEX COMPETENS

[illegible]

DE CONDITIONE LEGATORUM.

[illegible]

[illegible]

QUÆRES I.

Resp. ubi, si pro omni a collatione hæredi prælata; [illegible]

RESP. posse, si summa pecuniæ fuit legata demonstrative; non posse, si fuit legata taxative. Rota citata *dec. 2. de concessis, disp. 1. n. 17. §. 9. n. 5.* Tunc dicitur summa pecuniæ legata taxative, seu limitative, quando ex testis aut circumstantiis dignoscitur, mentem testatoris fuisse, per id omnibus illam summam suam velle exonerare conscientiam, aut suam animam suffragari. Tunc vero dicitur legata demonstrative, quando dignoscitur, mentem testatoris nil aliud esse, nisi demonstrare executionem operis illius, quod prægnit, quod maxime exigebatur, si prudenter judicetur legatis etiam cum affectu ad personam hæredis, in quantum summam excedentem legaverit, velens in tuto se ponere, ne hæredem gravares in operis adimpletione.

QUÆRES II.

2505 Pater reliquit duodecim legata omnia anciorum virginis pro duodecim virginibus quibus anno maritandæ [illegible] nata ex parte conjugalis Patris in vertis gradu pauper, cum esset ablata necessitate [illegible] & non habens dotem sufficientem, ne opportunitatem amittere, unum ex illis legatis anciorum virginis in sponsalia & [illegible] matrimonium perfectum. An dictum legatum possit se transferri iam maritata?

RESP. posse. Sequitur *ex dictis n. 2356. 2357. & 2361.* Ratio est primo, quia legatum habuit effectum a legante intentum, non aliter, quam si privilegia quæ fuerunt collata esset ratione ejus virtutis, & non aliter, nupsit.

Cui accedit gravis, & confusionis in legatis Confraternitatum, post maritandis filiabus Confraternitatis relictis, quæ ab ipsa tam matris obtinere solent, ea eo quia in dotem prius affugerunt, & eorum virtutem nupserunt.

Secundo, quia dicta puella est contingens in [illegible] legatis, pauper, & inops; unde eorum habet [illegible] iter certa interpretatio per collejam voluntatis ipsius testatoris, qui si vivens, & quæ iam suam constantiam [illegible] cognoscerent, nedum fit, sed melius & utilius ad eius favorem disponeret. *Nunc dicta n. 2352. 2358. & 2368.* sano eam esse naturalis non contingentis præsertim, sequitur *ex n. 2654.*

PRIVILEGIA FRATRUM MINORUM QUOAD LEGATA.

2506 CLEMENS IV. 21. Julii 1265. *Constit. 4. Pia debitum*, & SIXTUS IV. 21. Augusti 1474. *Const. 6. Regimini*, concesserunt Ordini Minorum:

Ut liceat Fratribus ejusdem Ordinis, cum de primo hujus loci suis ad alia loca de transferuntur, iam adiuvare, seu omnem adhibitum materiam locorum, quæ [illegible]

[illegible]

CODICILLUS

2509 *Et ultima voluntas minus solemnis de re quod quis pro mortem suam fieri velit coram quinque testibus declarata.*

2610 Potest cuis mori cum pluribus codicillis inter se non contrariis, sed non cum pluribus testamentis, quia testamentum posterius ex iure tollit prius.

2611 Religiosus professus non potest revocare testamentum ab ipso ante professionem factum; quia testamentum non potest revocari in totum, nisi per aliud testamentum; nec in parte, nisi per codicillum. Religiosus autem professus nec facere potest testamentum, nec codicillum; quia codicillus est testamentum parvum, qui a testamento differt per hoc, quod non requirat solemnitates, nec tot testes, sicut testamentum. Tum quia in codicillis nec instituitur, nec tollitur hæres, *vid. num. 2604*

2612 Clerici autem possunt testamenta, & codicillos revocare usque ad mortem, quia ex iure voluntas testatoris permutatoria dictus usque ad mortem.

SUBSTITUTIO FIDEI-COMMISSARIA

Et damnatio confiscatio, gravatur restituere hæreditatem, qui partem ejus alienatum [illegible] dimidiam, tertiam, aut quartam tertiam alteri.

Ille, cui est facta substitutio, dicitur fideicommissarius. Dicitur substitutio fideicommissaria, seu fideicommissum, cuius testator fidei hæredis, & ejus fideicommissarii hæreditatem alteri restituendam.

Hæc substitutio non est directa, sed obliqua, in quantum fideicommissarius non capit bona hæreditaria directe a testatore, sed mediatione hæredis primo ind tuti, & gravati.

Non solum primus hæres potest gravari, ut hæreditatem, aut eius partem fideicommissario restituat; sed etiam ipse fideicommissarius potest gravari, ut alteri fideicommissario restituat; in quo casu adiones [illegible]

[illegible]

LUDUS

2617 *Et contractus, de quo ludentes res suas pirlicula expensas, propter spem acquirendi eam alterius.* Est triplex, fortuitus, ingenuus, & mixtus. Ludus meie forte tus est prohibitus; hinc ludus a casu, qui magis in tempus, & cum fraudem, & per indusria est fundatus, est prohibitus laicis sub venialis; Clericis sub mortali, si tamen frequenter, & per longum tempus laudantur fere, si per breve tempus, recreationis causa, & absit fraudulum. Perech. *de ludis num. 15. alii, licetur Canonicum, quod culpam, videri per defectuosum abnegatum, sitam aquatuse, sed vera recreationis causa laudantur adeunt, & sine fraude dolo.* Ita Sanchez *in 4. d. 15. quæst. 7. num. 2.*

2618 Mendiciores iudi, ut fit licitus, hunc quatuor. Ut ludens non utatur dolo, & fraude. 2. Ne alter alterum compellat ad ludum per vim, aut verbis contumeliosis. 3. Ut ludens disponere possit de re, quam ludo exponit. 4. Ut sit æqualis eradicitus colludentium.

2619 Tenetur restituere, qui vicit faciendo contra conditiones ludi, ut esset, qui simulans se plane ignarum ludus, & sic a tenum multo imperitiorem provocaret, qui aliunde ludere noluisset; hic enim dolo, & fraude egerat.

2620 Non tenetur restituere, qui ultra alluvia illis, quas regulæ ludus, & confusione accepta patiuntur, cum negque fuit vi et alluvia esse solitus, & fecerint ludi illas libere consensit, verbi gratia. 1. Si potentes chartas habere, & locutus de victoria, augeat sponsionem, vel simulet metum, ut alterius augeatur. 2. Si ejus se inferiores chartas habere, dissimulet, si geaque sponsione, ut sic relinquatur sibi, quod erat oppositum. 3. Si inficiat chartas alterius ex dolo illius negligentia, & absque fraude; tenet, si ma se colorari, ut possit videre. vel si alum consultat, a quo admoneatur. 4. Si chartas dicet notis inter habentum, quas aner non fig averat, nec noverat ferre, si ante eas figaverat, vel noverat ignorante socio.

2621 Religiosus potest aliquid modernum ludo aliena-

alienare, sicut potest aliquid moderatum de superioris licentia donare. Uxor potest aliquid ludo exponere juxta sui status conditionem. Similiter filius, quia censetur patrem velle ei honestam recreationem concedere. Item potest filius ludo exponere bona castrensia, vel quasi: minime profectitia, & adventitia, sine consensu patris, *vid. num. 2. numer. 188.* Et uxor exponere potest bona paraphernalia *vid. num. 2. n. 189.* denique servus potest ludo exponere pecuniam propria industria acquisitam, vel a domino acceptam cum permissione, ut pro suo libito expendat; vel si, de pecunia ob alimenta tradita, servus parce vivendo, aliquid sibi reserverit *vid. num. 2625.*

2612 Qui ludit cum iis, qui alienare non possunt, jam relatis, peccat, & vincens restituere tenetur tantum illud plus, quod illi alienare non possunt; quia acceptatur tem alienam, invito domino. In ludo autem filifamilias parce non solet esse invitus, nisi quoad modum, nisi jactura sit cum nimio excessu.

E converso, qui alienare non possunt, si vincant, restituere tenentur illud plus, quantum alienare non poterant, quia non servatur æqualitas colludentium, dum vincere volunt, & perdere non possunt; excipitur, si colludens sciat illum alienare non posse, tunc vincens non tenetur restituere, *quia scienti, & consentienti nulla fit injuria.*

2613 Qui ludo lege humana prohibito perdit, non tenetur in conscientia solvere nisi se solutorum jurasset: si vero vicerit, non tenetur restituere ante sententiam Judicis.

2614 Ludere pro Psalmo, vel Oratione Dominica recitanda, non est peccatum; nec interventia: *vid. 2400.* Scotus, *citat.* Mastrius *in Theol. Moral. disp. 9. num. 72.* Bonac. *num. 2. pag. 369.* Tamb. *lib. 8. capit. 9. §. 1.* Joan. la Cruz *pag. 129.* Busemb. *lib. 5. tract. 5. cap. 3. dub. 1.* Cirlicius *cap. 101.*

ADDITIO

PLures exstant in materia contractuum Romanorum Pontificum constitutiones, ut Sixti V. an. 1586. cujus incipit *Detestabilis avaritiæ turbulentes*, S. Pii V. an. 1569. quæ incipit *Cum onus*, Nicolai V. an. 1452. & Gregorii XIII. an. 1574. Sed quoniam hæ fatis omnibus notæ sunt, easque ubique posuit, noster Auctor in sem suam afferre non prætermisit, illas hic nudas profere supervacaneum existimamus. Sac igitur erit, si tantum Benedicti XIV. Bullam de usura integram referamus. Est autem hujusmodi.

EPISTOLA ENCYCLICA

Super Usura.

VIx pervenit ad aures nostras, ob novam controversiam, cernje, an quidem contractus usurarius licitus judicari debeat; innumeras fere Italorum diffeminari sententias, quæ tanæ doctrinæ fidei contentanæ videantur: cum fidem nostri Apostolici muneris partem esse duximus, opportunum afferre remedium, ne malum ejusmodi, temporis diuturnitate, ac silentio, vires magis acquiretet, adhuc que ipsi inveteraretur, ne latius frederet, & incolumes adhuc fidei Civitates infecaretur.

Quapropter eam rationem, consiliumque suscepimus, quo Sedes Apostolica semper sui confuevit: Quippe cum totam explicaverimus nonnullis ex Venerabilibus Fratribus Nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, qui Sacra Theologia scientia, & Canonica Disciplina studio ac peritia plurimum commoverantur: Accivimus etiam plures Regulares in utraque facultate præstantes, quorum aliquos ex Monachis, alios ex Ordine Mendicantium, alios denique ex Clericis Regularibus selegimus; Præsertim quoque Juris utriusque Doctores præcoluimus, & in foro diu versatos adhibimus. Diem eiusdem indiximus Julii, qui nuper, rarcitur, ut coram Nobis illi omnes convenirent, quibus mutatis in illius negotii deliberavimus: quod illis antea cognitum perspectumque deprehendimus.

Tum hæc præcipimus, ut omni partium studio, omnique cupiditate soluti, rem iterum accurate perpenderent, luxque opiniones scripto exararent; non tamen expectivimus ab ipsis, ut judicium ferrent de controversia, qui controversiæ causam initio præbuerat, cum plura documenta non suppeterent, quæ necessaria ad id requirebantur: Sed ut certam de usuris doctrinam confingerent, qui non mediocre detrimentum inferre videbantur ea, quæ nuper in curiosa agitari cœperant. Jussa fecerunt universi: nam suas sententias palam declaraverunt in duabus Congregationibus, quarum prima coram Nobis habita est die 18. Julii, altera vero die prima Augusti, qui menses nuper elapsi sunt; ac eorum eadem sententias Congregationis Secretaris scripsæ mandarunt.

Porro hæc uranimi consensu prehaberunt.

I. *Pretium pecuniæ illud, quod usura vocatur, quodque in contractibus mutui propriam suam factum, & jacum habet, an ex ipsi vectigalium, quæ quis ex ipsumi mutua, quod suapte natura sanctandum dentaxat vedas pecuniæ, quantum receptum est, plus sibi reddit vedit, quam ab receptam: idemque ultra sortem, lucrum aliquod, ipsius ratione mutui. Sibi dari ratendas. Omni proprera hujusmodi lucrum, quod sortem superat, illicitum, & usurarium est.*

II. *Neque vera ad ipsum labem purgandam, aliam excusat judicium scteris, vel ea ea, quod id lucrum & vectum, sed moderatum: non magnum. sed — fit vel ea ea, quod is, a qua id lucrum solvitur, ipse mutui depositum, non pauper, sed dives — ei; non dicam sibi mutua summam restituit — ipsam, sed ad fortunas suas amplificandas, vel — ad emendi prædia, vel quæthuslis — candis vegetis, utrisque sit compensatur. Contra mutui liquidem legem, quæ necessaria in dari atque addici æqualitate versatur, agere illi conjunctur, quisquis, eadem æqualitate pomeliepta, plus aliquid a qualibus, ut mutui ipsius, cui jus æquale jam satis est factum, exigere adhuc non veretur: præsertim quæ si accepit, restituenda erit alienius ex ejus allegatione Justitia, quam commutativam appellant, & cujus est, in omnibus contractibus æqualitatem rujusque propriam, & sancte servare; & non fraudem exactis rapere.*

III. *Per hæc autem æquaquam negatur, si æquandique sera cum mutuo contractu quædam — adjuncta, utrique, utsemque ipsimet universim mutuo mutui minime innatæ, & intrinseci, fortis concurrere, ex quibus justa omnino legitimaque causa confurgere quæddam amplius supra sortem ex mutuo debitum vice exigendi. Neque iccm negatur, posse mutuatis pecuniam ab unoquoque suam, per alias diversis prorsus naturæ a mutui natura contractus, velle contractui & impendi, sive ad prætentia sibi annuas conquirendas, sive circum ad lucrum mercatorum, & negotiationem exercendam; hæsitaque indubium lucra percipiendo.*

IV. *Quemadmodum vero in rem ejusmodi diversis contractuum generibus, si sua cujusque ratio servatur æqualitas, quidquid plus — recipitur, si minus ad usuram, (ea quod ex — usuram tam apertam, quam palliatam ipsa) — vero ad aliam rem injustitiam, restituendam parere ab eisem, sic — Sane compertum est: Ita si vice omnia prosequamur, & ad Justitia illatum conferatur, de — [illegible]*

[illegible]

V. [illegible] *Pecuniæ — mutuo — ipsi — ipsi — ipsi

[illegible] Ordinis Redemptorum Imprimitur.
Datum Romæ quinto Kl. Martias Mensis die primo Novembris MDCCXLI. [illegible] Nostri anno Secundo.

CAPUT III.

De Furto.

2615 FUrtum est ablatio, seu detentio occultaria rei alienæ invitis rationabiliter dominis. Rapina est occupatio rei alienæ cum violentia. Unde fuga malitiam inhibitiæ furti addit injuriam violentiæ.

2616 *Plurium est furtum humanus libri scriptor vero dicit, vel ensis.* Plagium, & rapina addunt malitiam specie distinctam, in confessione explicandam: [illegible]

2617 Furtum quantitatis notabilis est mortale, parvæ veniale. Et quia malitia furti consistit in detrimento, quod proximo infertur, quantitas ad mortale sufficiens haud melius definitur, quam per respectum ad personam quæ damnificatur. Hinc

QUANTITAS INTER EXTEROS

2618 FSt gravis ad mortale sufficiens, si a pauperre furetur duos julios, seu duos tarenos Siculos cum dimidio; inter pauperes veniunt artifices illi, qui vivunt ex labore diei, & tantum modo ex lucrantur, quantum ad unius diei victum sufficit. 2. Si a valde divite furetur unum julium. 3. Si a persona media, seu communi, furetur quatuor julios, seu quinque tarenos Siculos; inter personas medias, seu communes, veniunt personæ illæ, quæ non sunt pauperes, nec valde divites, sed commodæ, quinque pies unio dies furtari solent, quam ad unius diei victum sufficit. A prosatis vitus generibus personarum minus autem est veniale. Auferre a Principe dimidium duos aureos non est mortale; mortale tamen est auferre a mendico unum julium, seu tarenum Siculum. Similiter mortale est dum auferre a Sutore, qui alium non habens omittit operam illius diei; nam infert notabile damnum.

2619 Aureus nummus, seu fenum aureum licet excedere, & decrescere solerat, regulariter tamen importat tredecim julios cum dimidio, seu tarenos decem & septem cum dimidio.

PLURA MINUTA FURTA

2620 COmmittens, furando per plures vices modica, sive ab eodem, sive a multis, devenendo ad quantitatem notabilem, peccat mortaliter, etiam si in primitivus furtuis non habuerit animum deveniendi ad quantitatem notabilem: & teneatur sub mortali ad restitutionem, non totius quantitatis ablatæ, sed illius, quæ complevit quantitatem notabilem: ichiqua vero, quæ remansit, cum remanent materia levis, sicut aurea, remanet sub onere restitutionis solum sub venali, licut aurea. Et licet furans modica a multis, etiam devenendo ad quantitatem totalem notabilem, inferat lese damnum singulis, infert grave damnum communitati, quæ sicut & ipse domini sunt rationabiliter graviter invidi, notemus, quod multi dicentur hoc modo furandi modica fonulis, eo maxime, quia id est contra publicam, & inoulotum civium securitatem, ac indemnitatem, quoniam, hac data libertate, possent venditores in mercatibus vendendis quid parvum furripere a singulis.

2621 Major tamen quantitas requiritur ad mortale, quando quis per reperitas vices, semper modica furatur ab eodem, quia ille minus detrimentum patitur, & est minus invitus, quam furando simul; nonnulli tenent, quantitatem esse debere dimidio majorem. Et major requiritur, quando quis furatur a multis, modica a singulis; unde Thom. Sanchez, & Rebell. dicunt, non peccare mortaliter eum qui in Civitate populosa furatur modica a multis, [illegible]

[illegible]

QUANTITAS FURTI INTER HONESTICIA.

2622 O Uantitas furti illatum, [illegible]

[illegible]

[illegible] furti, extra regula tradi non potest, sed pro utraque est ponderanda prudentia, considerantis circumstantiis superius expressis, & superioris involuntario. Major quidem quantitas ad mortale requiritur, si res, quam Religiosus excipit, sit de acquisitis proprio labore, & industria, aut de sibi ab amico externo donatis, quam si non sic. Major si rem præsertim detinet, non ad distribuendum extra, sed ad consumendum ad proprios, præsertim necessarios, usus, quia in his casibus superior est minus invitus. Et major, si Monasterium Religioso de necessariis non provident.

2636 Bufemb. *lib. 4. cap. 2. dub. 4.* addit: *Si Prælatus sciat subditum aliquid accipere, vestimenta, vel expendere, & non prohibet, cum facile possit, consensisse videtur.* Unde Sanchez. *6. moral. cap. 19.* ait: *Si in aliqua Religione consuetudo sinet aliqua recipiendi, vel expendendi, sine licentia, id excusari per tacitam licentiam Prælati, qui id tolerando consuetudinem rationabiliter dedisset, ut a num. 990.*

IN EXTREMA NECESSITATE

2637 NOn est fur, nec peccat, qui rem alterius furripit; quia in extrema necessitate omnia sunt communia; ita ut nedum ipse indigens, sed alius (si de illo non habeat) possit furripere ad eum sublevandum: quia tu e furripit nomine indigentis, & ut ejus instrumentum, Tamburi. *tom. 1. lib. 8. tractat. cap. 6. §. 2. num. 1.* Anton. 2 Spir. Sanct. *de restit. tractat. 10. disp. 9. sect. 3. num. 227. vs. num. 406.* Qui vero in gravi necessitate rem alterius furripit, fur est, & peccat mortaliter; confiat *ex cap. si quis, 4. de furtis: Si quis ob necessitatem famis, aut nuditatis, furatus fuerit cibaria, vestem, aut panes, pauperes per hoc mandatum reus, & tradidersi, non cogatur jejunare.* Ratio est, quia ista extrema necessitate facit rem alterius communem, inde in gravi necessitate res alterius non fit tua, & inde non potes eam accipere, invito domino: hinc qui extreme indigenti non subvenit, contra justitiam peccat, & charitatem; qui vero eximit ab genti non subvenit, peccat solum contra charitatem. Tum quia opposita opinio aperit viam furtis, cuia nulus forte ex infima plebe esset, qui se in gravi necessitate existere non affectaret; adeoque merito est damnata *Propositione ab Innocent. XI. ord. num. 2746.*

2638 Difficultas est: *An qui in extrema necessitate rem alterius furripit, teneatur eam restituere, si in pristinam fortunam devenit?*

Affirmat Navarrus: quia extrema necessitas nil aliud requirit, nisi ut le indigens sublevetur: sufficientes autem sublevatur per rem suam, sub recommendatum eum onere restituendi in casu pingius fortunæ, absque eo quod dominus se sua spoliatur.

Negat vero Sotus *in 4. dist. 15. quæst. 2. lit. KK.* quia extrema necessitas facit omnia esse communia, adeoque transiit rei alterius dominium in extreme indigentem, quantum ad eam consumendam in proprium usum, ac proinde non teneatur ille ibi præjudicare per mutatum sui accidens datum. Quod intelligo in casu ordinarii, minime extraordinarii, per [illegible] *a. 10. num. 3332.*

—— Fateur autem Sotus cit. quod si res contumpta in extrema indigentia fit ab eo rapta non indigente extreme indigentia, sed ante, teneatur eam restituere devenienti ad pingiem fortunam, cuia occasione restitutionis inde habuit ejus ex radice del Ot, quod proinde accedente extrema indigentia non extinguitur, sed suspenditur. Illuss tamen apud Tamb. adhuc hunc a restitutione liberare, non ito tamen sensu cum Sotus *a. n. 2338.*

2640 Item qui in extrema necessitate rapuit, & intum eam consumpsit, teneatur restituere, quod remansit. Quod si tum consumpsit, ipse tamen, urgente necessitate extrema aliunde habebat, sed non poterat uti fun, illeque, quando est expeditus, teneatur id quod rapuit, restituere, quia hic non dicitur fuisse in extrema necessitate.

necessitate simpliciter, sed secundum quid: unde pro eo habet locum opinio & ratio Navarri. Casus contingere potest in eo, qui bona possidens carceribus detinetur, aut captivus evadit, qui proinde suis rebus uti non valet, & sic in extrema constituitur necessitate.

COMPENSATIO.

2641 Est licita, si tres interveniant conditiones. 1. Si non speres faciliter rem tuam, quam alius detinet, apud Judicem obtinere, sed difficulter, & gravibus expensis, ob debitoris potentiam, aut Judicis injustitiam vel negligentiam, & maxime si exinde inimicitiam debitoris timeas. 2. Si non adsit periculum alicujus damni, aut infamiae tui, aut alterius innocentis. 3. Ut postero tempore tuos haeredes, aut debitorem, vel ejus haeredes moneas, debitum jam esse solutum, ne iterum tuis haeredibus solvatur: his conditionibus adhibitis, licite potes occulta compensationem adhibere, rem alterius surripiendo aut detinendo pro tua re, quam certo & juste ille detinet, cujus tu non es fur, sed justus compensator, quilibet enim habet jus ad recuperandum suum indemnit. Qua facta compensatione, res alterius in tuum dominium transit, ita ut, si pereat, tibi pereat.

QUAERES.

2642 *Petrus misit Paulo tibi debitori donum, an possis illud pro te retinere in compensationem?*

Resp. cum Tamb. te posse, si donum sit acceptatum a tuo debitore, quia tunc accipis rem debitoris, ad quam habes jus. Non posse, si nondum sit acceptatum: quia accipis rem Petri, in quam non habebas jus.

FAMULUS.

2643 Compensari non potest per hoc, quod putet operam suam esse majorem salario, quod recepit: quia vel id putat sub dubio, vel probabiliter: si sub dubio, non potest dominus spoliari possessione certa per jus dubium alterius; si probabiliter, adhuc adsunt rationes probabiles pro domino, qui proinde non potest spoliari possessione certa per privatum judicium ipsius partis, sed est remittenda res judicio Judicis, vel prudentis, & docti Confessarii, qui plura considerare debet.

Et praesertim considerare debet: 1. In conductione famulorum triplex dari pretium, supremum, medium, & infimum, sicut in mercibus: quod mensuratur non debet cum integra sustentatione ipsius famuli, ejusque familiae, sed cum valore laboris. 2. Consuetudinem. 3. Si famulus rogavit dominum pro suo famulatu, quia merces ultroneae vilescunt. 4. Si stipendium sit tenue, sed si dominus habuisset alios, qui pro eodem salario famularent, tunc famulus occulte se compensando damnum infert domino; non sic si dominus alios non habuisset: *vid. num.* 2759.

2644 Si famulus paupertate coactus suum famulatum venderet pretio tenui, minori infimo, & non essent alii, qui pro eo servirent, concedit Tambur. *tom.* 2. *pag.* 400. *num.* 60. quod possit famulus se refarcire, quia tunc non est causa damni emergentis domino, unde non est defraudandus famulus justa mercede.

2645 Puto autem eum se refarcire non posse, qui in conventione expresse condonavit domino partem justi stipendii; & quidem si liberam non fuit coactus coactione extrinseca facta a domino, sed conventionem pretio tenui libere elegit tanquam medium ad propriam paupertatem sublevandam. Tum quia hic videtur ultroneus venditor sui famulatus? & dominus, si famulus renuisset, licet alios non invenisset, vel tali famulatu se privasset, vel alio modo providisset. Si vero in conductione non fuerit expresse facta conventio pretii tenuis, nec famulus habuit intentionem condonandi partem justi stipendii; tunc si accedente tempore solutionis, dominus tenue salarium solvat, potest se refarcire, quia nemo praesumitur velle servire gratis: debet autem pro sequenti tempore suam mentem de non serviendo tenui pretio domino declarare, alias tenui salario consentire videbitur.

2646 Quod si autem famulus est moraliter certus de injustitia domini, & majori salario sibi debito, quod aliter commode obtinere non potest, tunc potest licite per occultam compensationem se refarcire: quia tunc non est simpliciter putans, sed certo sciens, & quod habet jus ad reparandum jus proprium certo laesum.

2647 In tali casu erit famulus: 1. Si invitus fuerit a domino coactus donis, minis, &c. ad serviendum pretio minori infimo justo. 2. Si dominus pretium minus solvat, quam fuerit in pacto conventum. 3. Si dominus salarium solvat, non in pecunia, sed in aliis rebus, quibus non eget, & quas cogitur vendere viliori pretio, vel si eget, dominus tradit cariori pretio, & famulus solet emere benigniori, quia tempore opportuno, quo solent inferiori pretio emi: quia sic patitur damnum, & nihilominus non valent tales merces domino recuperare sine proprio damno. 4. Si dominus ultra famulatum, super quo est facta conventio, aliud extraordinarium famulatum imponat, qui distincto salario solet conduci; tunc potest famulus se refarcire, quia nemo praesumitur velle servire gratis, nisi id expresserit, aut intentionem serviendi gratis habuerit.

2648 Id dixi de famulatu extraordinario, nempe de alio famulatu notabili, qui a persona distincta, & pretio distincto fieri solet; quia sunt plures alii parvi famulatus, qui ultra conventum a famulis gratis praestari solent dominis, adeoque non possunt licite de illis se refarcire: *v. propos.* 37. ab Innoc. XI *damn.*

2649 Dominus non tenetur in conscientia salarium famulo in infirmitate solvere, sicut non tenetur conductor pensionem solvere, quando non utitur re conducta ob defectum locatoris. Valde tamen laudo piam consuetudinem, quae Panormi viget, quamplurium nobilium, qui integrum salarium famulis in infirmitatem solvunt, caeteros ad opus caritatis tam factum enixe moneo.

QUAERES I.

2650 *Dominus volens plures tabulas depingere vocavit pictorem: at quia fuerunt discordes in quantitate pretii, ei ad pingendum se obtulit famulus, qui perfecit picturas, sed nullum ei fuit solutum pretium. An possit occulte se refarcire?*

Respond. posse, si non fuit facta conventio, nec habuit intentionem pingendi gratis, quia *dignus est operarius mercede sua*; & quando agitur de labore, & opera notabili, nemo praesumitur velle praestare gratis, nisi expresserit. At non debet sumere pretium, ut alii pictores, sed minus, ut *ultroneus* venditor suae industriae, & operae. In quo pretio compensari debet defectus famulatus, si notabiliter ob picturam a famulatu defecerit: *vid. num.* 3161.

QUAERES II.

2651 *An liceat Christianis surripere a Turcis, & Mauris?*

Ut solita claritate procedam, dicam primo de Christianis existentibus in partibus Turcarum, & Maurorum, postea de Turcis & Mauris existentibus in partibus Christianorum. Quantum ad Christianos existentes in partibus Turcarum & Maurorum.

2652 Certum est, quod Christiani, qui injuste ab infidelibus captivi detinentur, cujus fundi sunt, qui detinentur a Turcis, aut Mauris, licite possint a dominis particularibus surripere, quantum sufficit, ut redimantur, & est necessarium ad fugam, & iter ad suos. Ex Decr. S. Congreg. S. Officii 13. Augusti 1630. apud Dianam. *par.* 3. *tract.* 11. *ref.* 98 & Peyr. *de Privil. par. mihi*]

2653

Quod autem servi Turcarum possint tam a suis dominis, & ab aliis, a quibus sunt injuria affecti, seu capti, surripere quaecumque voluerint, docet Diana *ibi*. Ubique non tam ratione compensationis injuriarum captivae libertatis, &c. & damnorum in suis negotiis illatis, & bonis, ob absentiam a patria; verum etiam jure belli, & ex praesumpta Christianorum Principum voluntate: Turcae namque sunt publici hostes, & Christianorum dominia, ac bona tyrannice usurpaverunt, & possident. Unde Principes Christiani habent contra eos jus perpetuum bellum gerendi, bonis spoliandi, & comprehendi: at quia non valent ex se ipsis id immediate ad aequalitatem urgere, rationabiliter praesumuntur illud privatis fidelibus concedere, maxime ad hostium vires debilitandas. Unde in *part.* 7. *tract.* 7. *ref.* 11. concludit: *Seu me consulente, servi Christiani a Turcis fugientes, bona ab ipsis sublata secum sibi retineant & expendant, etiam in quacumque maxima quantitate.*

2654 Imo eadem ratione in *part.* 5. *cit.* cum Molina idem extendit ad Christianos liberos in terris Turcarum manentes, cum hac tamen limitatione, ut non adsit scandalum, damnum aliorum Christianorum, mendacium, perjurium, aut fractio fidelitatis, ad quam tenentur, qui sub fide Regia ibi morantur, aut negotiantur. Et aliqui putant (sequitur Diana) etiam in his casibus peccare quidem Christianos bona Turcarum surripiendo, non teneri tamen ad restitutionem. 1. Quia contra Charitatem, Religionem, aut fidelitatem peccant, non contra justitiam commutativam. 2. Quia restituendo augerentur vires hostibus Ecclesiae. 3. Quia licet non quoad modum, quoad substantiam praesumitur consensus Principum Christianorum. Addit tamen.

2655 (Sed ego hanc sententiam non approbarem, in casu quo inter Christianos, & Turcas adesset tempus tregoae, vel aliquis salvi conductus: in his enim casibus non potest praesumi consensus Principum neque quoad substantiam, neque quoad modum.) Ita Diana.

2656 Quartum autem ad Turcas existentes in locis Christianorum (quidquid alii dicerent) omnino dico non posse Christianos illorum bona surripere sine peccato, & onere restitutionis, si pacifice in nostris locis degant: Nam (seclusis fraudulis, & malis, quae quidem vitari non possent) vel morantur ratione tregoae, salvi conductus, aut ut publici negotiatores sub fide Regia, & tunc securi doctrina P. Dianae *de num.* 2655. Tunc quia negotiatores solvunt ingentes mercibus debita vectigalia Principibus Christianis. Item promissio & pactum est contractus, qui inducit obligationem justitiae. Vel morantur ut personae privatae, sive liberi, sive servi, & tunc sunt subditi Principibus Christianis, adeoque quoad hoc sunt uti alii subditi tractandi.

2657 Ex dictis sequitur, non peccare Christianos in terris Turcarum existentes, fraudantes gabellas a Turcis impositas, nec in terris alicujus Principis infidelis, qui injuste illas possidet terras injuste Principi fideli ablatas, Diana *pars.* 7. *tract.* 7. *resol.* 63. *num.* 2707.

QUAERES III.

2658 *An uxor possit licite vivere ex bonis mariti furto vel per usuram acquisitis?*

Resolutionem dat Verricelli *tract.* 3. *quaest.* 72. *n.* 4. occasione alterius casus: *An foemina furis paupertina possit licite vivere ex cibis a furore adultera emptis ex pecunia adultera furata, dummodo ipsa eamdem adulteris, aut furto non cooperatur?* Et est, ut sequitur:

„ Posset excusari haec mulier ex altero capite, & supposito probabilem esse opinionem licite posse uxorem vivere ex bonis mariti per usuram acquisitis: ita Navarr. *cap.* 17. *num.* 368. Vasquez *de restitut. cap.* 13. *dub.* 3. Molina *tom.* 2. *disp.* 330. §. *de uxore*, Layman. *lib.* 3. *tract.* 3. *cap.* 11. *in fine*, contra Sylv. *verb. Usura* 8. *quaest.* 2. Quam tamen opinionem ego cum aliqua restrictione admitterem, nempe si pecuniae usuratae essent confusae cum aliis mariti, vel ab illis expensae in emptionem ciborum, quia pecuniae post confusionem, & cibi empti, sunt in dominio mariti; secus esset de ipsis pecuniis usurariis in individuo existentibus; has enim pecunias, utpote alienas, mulier consumere, & expendere nequit. Ratio hujus opinionis est, quia cum pecuniae confusae, & cibi empti, sint in dominio mariti, qui ex justitia tenetur non solum restituere usuras, sed etiam ex justitia tenetur praebere alimenta uxori; ista non peccat, si accipiat, quod est sibi ex justitia debitum, etiam cum praejudicio creditorum, seu solventium usuras.

„ Eodem modo dici posset in casu nostro: soror adultera, cum sit minus pauper, tenetur ex justitia alere sororem pauperrimam, Gloss. & DD. *in l. qui filium, ff. ubi pupil. educ. debeat*, Surdus *de alim. tit.* 1. *qu.* 25 ergo illa soror pauperrima innocens non peccat, si accipiat cibos emptos ab adultera ex pecunia furata, modo ipsam individuam furatam pecuniam non accipiat.

De furto, apud Scotum in 3. *dist.* 18. *quaest. un. lit. A. in* 4. *dist.* 15. *quaest.* 2. *litter.* KK. Mastr. *in Theol. mor. disp.* 9. *quaest.* 1. Joann. la Cruz, *pag.* 140. Bonac. *tom.* 2. *pag.* 515. Dian. *part.* 3. *tract.* 13. *resol.* 98. *tract.* 5. *res.* 34. *part.* 3. *tract.* 6. *res.* 34. & alibi, Tamb. *tom.* 1. *pag.* 216. Holzmann. *lib.* 3. *tract.* 5. Cardenas *disp.* 23. Mendo, *de furto sacrilego*: *v. num.* 360. & 254. *num.* 1521.

CAPUT IV.

De restitutione.

2659 Restitutio, secundum nomen, ex D. Thoma, *est alicujus in sua possessione, aut dominio iterata statutio*. Secundum rem, per Justitiam *est actus justitiae, quo reparatur ad aequalitatem damnum proximo illatum per injuriam*. Per Scotum *in* 4. *dist* 15. *quaest. un. litt.* A A, *est reductio justitiae commutativae ad aequalitatem*. Injuria, alia est materialis, quando damnum est illatum inadvertenter, aut bona fide: alia formalis, quando est illatum scienter, ut cum scienter quis rem alterius surripuit, aut si bona fide accepit, accedente mala fide, retinet, & non vult restituere.

2660 Obligatio restitutionis solum oritur ex justitia commutativa laesa; unde si laesio sit contra charitatem, aut aliam virtutem, non obligat ad restitutionem. Imo neque ad restitutionem obligat justitia distributiva laesa, nisi sit ei annexa justitia commutativa: *v. num.* 5155.

Hinc praelatus conferens beneficium non curatum digno, omisso digniori, peccat mortaliter, sed non tenetur ad restitutionem; quia solam justitiam distributivam laedit. Si vero relicto digniori conferat digno beneficium curatum, & peccat, & tenetur ad restitutionem, quia laedit justitiam commutativam: nam eo ipso, quod Praelatus indicit concursum, fit contractus quidam innominatus, Do ut des: ac proinde Clericus ad examen accedens, si suo competitori praevaleat, acquirit jus strictum ad petendum, ut illi detur: *v. n.* 1281. quod est objectum justitiae commutativae.

2661 Ad beneficia autem, ex Trid. *sess.* 24. *de reform. cap.* 18. promovendi sunt *digniores*. Nec dicas Concil. per ly *digniores* sumere comparativum pro positivo, aut id dicere tantum ad excludendos indignos; quia est exorta expositio, dum Conc. clare utitur comparativo, illudque replicat: *digniores, & Ecclesiae magis utiles*: *v. propos.* 47. *ab Innoc. XI. damn. v. n.* 1262. *& seqq.*

2662 Quod si in concursu duo reperiantur aequalis meriti, non potest Praelatus aliquid ab uno recipere, ut illi prae alio conferat: & si accipiat, tenetur restituere, quia ex jure Can. beneficia sunt conferenda gratis: *v. prop.* 22. *ab Alexand. VII. damn.*

RADI-

RADICES RESTITUTIONIS.

2663 SUnt quatuor. 1. Ex injusta acceptione, aut retentione. 2. Ex re accepta. 3. Ex damno illato. 4. Ex contractu. *Injusta acceptio* habetur, cum quis rem alterius scienter invito rationabiliter domino surripit; & dicitur possessor malæ fidei: *Res accepta*, cum quis rem alterius bona fide accepit, seu possidet; & dicitur possessor bonæ fidei, qui statim ac advertit, & venit in cognitionem rem esse alterius, tenetur restituere, ut infra; alias incipit esse injustus detentor. *Damnum illatum*: ut cum quis per actionem injustam damnum alteri infert, verbi grat. occidendo, segetes comburendo, &c. *Ex contractu*, & hoc dupliciter. 1. Ex contractu injusto, qui si fuit advertenter injuste celebratus, æquivalet injustæ acceptationi; si bona fide, rei acceptæ. 2. Ex contractu justo, sed postea læso, vel ob pacta, & conditiones non observatas, vel ob moram culpabilem in solvendo, elapso termino.

2664 Obligatio restitutionis ex delicto, nempe ex injusta acceptione, seu retentione ex re accepta, supervenIente mala fide, ex damno illato, & ex injusto contractu, non oritur in foro conscientiæ, nisi adsit actio injusta externa, quæ sit peccatum mortale; quia pœna debet esse proportionata culpæ; unde pœna gravis, qualis est de restituendo re gravi sub onere peccati mortalis, præsupponere debet culpam mortalem. Immo esse debet culpa efficaciter, & effective lædens justitiam commutativam, qualis est formaliter injusta externa. Unde qui damnum est passus in suis bonis sine culpa mortali lædentis, putare debet fulmen de cælo cecidisse, & rem suam consumpsisse, repentinum, inquam, casus fortuitus. In foro externo sufficit culpa legalis, Tambur. tom. 1. lib. 4. tract. 3. cap. 2. §. 1. ex Cov.

2665 Hinc 1. qui habuit voluntatem efficacem rapiendi vel retinendi rem alterius, sed retractata voluntate non fecit, non tenetur ad restitutionem, quia peccavit mortaliter, sed peccato interno: per actionem injustam, non externam, sed internam, contra nonum præceptum.

2666 2. Qui furatur est quid modicum, cum intentione continuandi usque ad quantitatem notabilem, sed ad eam non pervenit, non tenetur sub mortali, sed solum sub veniali, ad restituendum illud modicum ablatum: quia licet peccavit peccato mortali interno, culpa externa non fuit gravis. Similiter non tenetur ad restituendum, si damnum grave intulit, verbi grat. incendit segetem, venenum dedit, sed sine culpa, aut cum sola culpa veniali, ratione inadvertentiæ, aut indeliberationis actus. Omnino vide tom. 2. a num. 116.

2667 Obligatio vero restitutionis ex contractu justo, oritur etiam sub mortali ex sola culpa juridica sine culpa theologica, seu mortali, quia non oritur ex delicto, sed ex conventione, & pacto in ipsa natura contractus imbibito. Mastrius disp. 7. quæst. 2. num. 11.

2668 *Culpa juridica* (ait Fonseca) *est omissio diligentiæ, quam quis adhibere tenetur. Est triplex, lata, levis, & levissima; lata est omissio illius diligentiæ, quam communiter adhibere solent homines ejusdem conditionis, vel majoris partis eorum, ut si quis librum commodatum relinquat in loco publico, unde surripiatur. Tunc dicitur periisse culpa lata commodatarii. Levis est omissio illius diligentiæ, quam homines diligentes suæ conditionis adhibere solent, ut si quis rem commodatam reliquit in cubiculo, vel arca non obserata: tunc dicitur periisse culpa levi.* [illegible] *fuæ conditionis adhibere solent, ut si rem commodatam reliquit in cubiculo, quod putavit obseratum, sed non tentavit, an esset bene clausum, & revera non erat clausum: tunc dicitur periisse culpa levissima.*

In contractibus factis in favorem solius dantis, ut est depositum, non tenetur, nisi de dolo & culpa lata. In contractibus factis in favorem solius recipientis, ut est commodatum, tenetur etiam de culpa levissima.

2669 In contractibus factis in favorem utriusque, tum dantis, tum recipientis, ut sunt pignus, venditio, locatio, &c. venit culpa lata, aut levis, sed non levissima; unde si commodans Petro equum ad invisendum communem amicum, tenetur Petrus ad restitutionem, si equus pereat ex culpa lata, aut levi; minime si ex levissima. Tambur. vid. num. 649.

2670 Depositarius, si salarium accipiat, tenetur etiam ex culpa levi, quia tunc depositum evadit factum in gratiam utriusque; tunc namque, cum depositarius accipiat pretium, tenetur ex justitia rem depositam majori diligentia custodire.

2671 Eos, qui ex officio ad impediendum damnum tenentur, & non impediunt, non teneri ad restituendum, nisi ex culpa lata, ait Bernaldus; quia non tenetur quis in suo officio ad diligentiam majorem ea, quam homines talis professionis solent ordinarie adhibere.

2672 Casus fortuitus *est inopinatus eventus, quem humana providentia prævidere non potest, neque impedire; ut mors equi absque ulla culpa, tempestas maris, ruina domus, naufragium, vis fluminis, & similia.*

2673 *Nullus tenetur regulariter ad damnum, quod invenit casu fortuito, nisi in tribus casibus. 1. Quando culpa præcessit casum, ut qui equum commodatum usque Florentiam duxit Bononiam, & in itinere Bononiam versus raptus est a latronibus; tunc enim culpa præcessit. 2. Quando præcessit mora culpabilis, & per hanc periit apud commodatarium: dummodo tamen non esset etiam res peritura apud dominum; licet in foro externo etiam teneatur, si esset peritura apud dominum casu fortuito. 3. Quando intervenit pactum, quo quis se obligavit ad casum fortuitum*; ita Fonseca.

2674 Obligatio restitutionis ex contractu injusto, nedum oritur ex culpa mortali commissa in celebratione contractus, sed etiam ex culpa juridica contra innocentem, etiam si hæc contingat postea sine peccato, puta quia ad malitiam gravem non advertit; alioquin pejoris conditionis esset, qui juste contraxit, eo qui injuste, si sola culpa juridica illum obligaret, non injustum. Unde si Petrus minis coegisset Paulum ad locandum ei vili pretio equum, tunc si equus conductus moreretur ex sola culpa juridica conductoris, teneretur conductor, nedum ad restituendum pretium justum conductionis ex injustitia contractus, sed etiam pretium equi ex culpa juridica, in casu non solum lata, aut levi, sed etiam levissima; quia hic contractus leoninus, qui alias fit in gratiam utriusque, in præsenti est factus in gratiam solius recipientis.

2675 Qui utitur deposito, aut locato, verbi gratia pecunia, equo, &c. & hæc causa pereat, aut fiat deterior, tenetur restituere; quia excessit modum depositi, & locati.

2676 Commodatarius non tenetur restituere lucrum perceptum ex negotiatione pecuniæ in commodatum ad pompam acceptæ, Clericatus cap. 82. num. 11. quia ex sua industria provenit: v. n. 2476.

Quod procedit a fortiori, quia neque fur tenetur restituere lucrum perceptum ex negotiatione pecuniæ furtivæ, nisi dominus esset pariter ex ea lucraturus: quia tale lucrum ex sua industria procedit.

Tenetur tamen restituere lucrum, quod ex re ipsa fructifera commodata percepit, puta partus ex illa natos, aut lucrum, si eam locavit, Clericatus cit. Quia hi fructus domino cedunt: v. num. 2494.

QUI RESTITUERE TENEANTUR.

2677 AD restitutionem tenentur non solum qui proprio facto injuste damnum inferunt tertio, accipiendo, retinendo, damnificando; sed etiam qui efficaciter & cum effectu ad damnum alterius injuste cooperantur, qui continentur hoc versu:

Jussio, consilium, consensus, palpo, recursus,
Participans, mutus, non obstans, non manifestans.

Hi restituere tenentur in solidum, seu totum in defectum exequentis, si sint causa efficax, ut damnum [illegible]

Priores sex cooperantur positive, posteriores tres privative, quatenus tenentur ex justitia, seu officio, damnum impedire, & non impediunt.

Jussio significat eum, qui jubet, & mandat, sive expresse, sive tacite, & signis, damnum fieri. Qui ratum habet damnum suo nomine factum, ad restitutionem non tenetur, si nullum sui præcessit mandatum, aut consilium; quia ratihabitio præterita non est jussio [illegible] præter.

Consilium significat consulentem, qui ad restitutionem tenetur in defectu exequentis: v. num. 2100.

Consensus significat eum, qui consensum dat, ut furtum fiat, qui est fautor.

Palpo, qui approbat & laudat.

Recursus, qui dat refugium, & securitatem.

Recursus, qui est socius, adjutor criminis, partem prædæ recipit, facit pro fure excubias, instrumenta ad furandum defert, aut alio modo cooperatur.

Busemb. ait, prædictos non teneri ad restitutionem, si efficaciter tantum concurrant, non ad substantiam, sed ad circumstantias, & modum actus damnosi, v. g. si quis tantum impellat alium, ut citius, vel animosius, hoc vel illo loco, vel modo noceat.

2678 *Mutus*, qui silet, *non obstans*, *non manifestans*, non tenentur restituere, sed solum peccant contra charitatem, si non tenentur impedire ex justitia, & commode possint; tenentur autem ad restitutionem, si impedire teneantur ex justitia, nempe ex contractu, seu officio. Tales sunt Principes, & Magistratus, qui possunt, & negligunt impedire latrones.

2679 Tutores non impedientes damna pupillorum, aut aliorum, quorum curam susceperunt. Famuli, qui negligunt impedire [illegible] & custodes gabellarum sinentes alios fraudare gabellas, immo si non manifestent. Nam *qui causam damni dat, damnum dedisse videtur*: vid. *in propos.* 19. *ab Innoc. XI. damn.* Dicti custodes tenentur restituere damnum, quod domini patiuntur ex denegata solutione gabellarum, minime ex denegata solutione pœnæ, Bonacin. *tom.* 2. *de restit. disp.* 1. *quæst.* 2. *punct.* [illegible] Quia mercatores ad pœnam non tenentur, nisi deprehensi.

2680 Præfati si non impediant vero metu gravioris mali proprii, aut luctum, puta mortis, &c. nec peccant, nec ad restitutionem tenentur, quia licet per conjunctionem sint causa physica, non sunt causa moralis damni, seu furti, quatenus hoc non imputatur jure illis moraliter, quia justitia non obligat ad conservanda, & custodienda bona alterius, cum imminenti periculo vitæ boni proprii alterius ordinis, valida est ratio de n. 2681. Immo Arsdek. in tom. 2. pag. 133. n. 7. idem tenet de positive cooperante ad furtum per actionem ex se indifferentem, puta tenendo scalam, &c. in casu metus gravioris mali proprii.

2681 Casus: *Plures officiales, quibus ex officio, & justitia incumbit* [illegible] *custodiam domini* [illegible] *& summam fraudis pro singulis dividunt, compendant etiam uni, qui frauci displicet,* [illegible] *ipse non fraudat, sed portionem ab eis accepit, quia rationabiliter timet mortem, si se manifestet nolentem, prudenter dissentiens, eis partem sibi dare, ut sint tutiores, ne manifestetur: ipse autem suam portionem fraudis, quam recepit accusat, restituit domino: quæritur an peccet, & teneatur ad restitutionem in solidum?*

Respondeo, non peccare, nec teneri ad restitutionem in solidum, quia ille utiliter gerit rem domini, nam alii supponuntur determinati ad furandum; unde si hic non adesset, & portionem non reciperet, eam inter se furti participes illi, & propterea etiam ea privaretur dominus, cui ille restituit. Tum quia ille non dicitur fur nec cooperatur ad furtum, non quidem per portionem, quam recipit, quia eam non recipit ad retinendum, sed ad reddendum domino, ac ad mortem vitandam; nec per portionem aliorum, ad quam cooperatur, quia illa respectu aliorum, non respectu hujus est furtum; nam respectu hujus dominus non est invitus, & si invitus, non rationabiliter invitus, quia non potest dominus rationabiliter, & juste prætendere, ut suus officialis rem suam custodiat cum jactura boni superioris ordinis: vid. numer. 229. & 231.

2682 Si determinato ad majus malum inferendum determinatæ personæ, quod non potes avertere, consulas minus malum inferendum eidem, v. gr. determinato ad occidendum Petrum, consulas, ut furetur, aut eum verberet, & determinato ad furandum centum a Petro, consulas, ut furetur quinquaginta ab eodem; nec peccas, nec ad restitutionem teneris, quia tunc minus rem domini, qui non est rationabiliter invitus. Peccas autem, & ad restitutionem teneris in defectum furis, si consulas minus malum inferendum alteri, de quo ille non cogitaverat: quia consilium est in præjudicium, & damnum tertii, quod illud passurus non erat. Si vero fur est determinatus ad furtum, sed anceps manet, an debeat furari a Petro paupere, vel a Paulo divite; si non potest avertere, licitum est consulere, & monere in genere: *Majus malum esse furari a paupere, quam a divite*; quamvis enim illicitum sit facere malum ut veniat bonum, verbi gratia, committere usuram, ut inde redimatur vita captivi: non est illicitum, determinato ad majus malum consulere minus: vid. a numer. 176.

2683 Confessarius, si culpabiliter omisit monere pœnitentem de restitutione, peccavit mortaliter, & tenetur monere pœnitentem, si ex ejus taciturnitate metus fuit ad credendum, se non teneri; non tenetur autem, si non moneat, ipse in defectum pœnitentis restituere; quia non tenetur ex officio, & justitia prospicere bonis temporalibus aliorum, sed bono spirituali pœnitentis. Fonseca. Si vero positive dissuasit restitutionem debitam, vel suasit solutionem indebitam culpabiliter, tenetur monere de errore, alias tenebitur ipse restituere in pœnitentis defectum: si inculpabiliter, tenetur monere, si commode potest; alias tenetur ipse, nisi ex re accepta; si vero non potest commode, non tenebitur ad restitutionem. Leander.

2684 Qui sine vi, fraude, aut mendacio impedivit alium ab obtinenda re ei ex justitia non debita, v. gr. ab officio, beneficio, &c. peccat mortaliter, si id fecit ex odio, & non ex justa causa; at non tenetur ad restitutionem, quia non peccavit contra justitiam: ad eam autem tenetur, si impediverit per vim, fraudem, aut mendacium, & ille erat dignus & habebat spem: minime, si erat indignus, aut si dignus spem non habebat: quia si ille erat dignus, & habens spem, qui eum fraude impedivit, fuit causa efficax damni, & quilibet habet jus strictum, ut non impediatur iniqua ab officio, quo est dignus, & ad quod obtinendum habet spem; hinc ille restituere tenetur prudentis viri judicio juxta probabilitatem spei.

2685 Quando patiens damnum condonavit causæ principali, liberantur minus principales, non e converso.

2686 Debitor, qui se composuit cum creditoribus minori summa ceteris, si illi sint libere, & revera consenti, liberatur ab onere solvendi excessum, etiam si postea deveniat in pinguem fortunam: quia talis compositio est quædam remissio, & species donationis: cavendum est, ne sit fraus, aut metus; sæpe enim creditor est contentus non libere, sed coacte, quatenus agnoscit, quod attenta debitoris potentia, & conditione, si non acceptet minorem summam, se ponit in periculo amittendi totam: & tunc non liberatur ab onere restitutionis debitor: bene vero, si cognita pau-

rentur debitori, creditori vere misericordia motus parcem remittat.

2687 *Qui accidit alterius animal suum possessorem dominicum, tenetur mercedem, & ad restitutionem omnium: quia non habet jus occidendi, sed tantum exstirpandi, & satisfactionem exigendi. Nil aliter propterea damnum impedire non potest. Tantissimi fortissimum offert de re, qui alienam demum vacinam divisit, per quam ad suam incendium ceas pervenerunt.* Bercch.

Ex damno illato a proprio servo, aut equo, non tenetur dominus in foro conscientiæ restituere, si ipse in culpa non fuit: tenetur in foro externo.

2688 Quando plures damnum intulerunt, ita ut teneantur singuli in solidum, *ut in n. 2511.* si alius fuit locuprius, primo loco rem abstulit restituere tenetur ille, apud cuium extat, aut qui mala fide retinuerit, & in cujus defectum cooperantes. Si alius lucratus non fuit, ut in cædione, incendio, extractione, &c. tunc primo loco teneatur, qui fuit causa primaria damni, nempe mandans, vel executor, & in ejus defectum, sel cuio non velit, vel cui non possit, ad restitutionem tenentur cooperantes: *v. num. 2100.*

QUID RESTITUENDUM.

2689 Restituenda est eadem res in individuo, si valeat.

2690 Fructus re sunt triplicis generis: *Mere naturales*, qui absque labore, aut industria, vel saltem cum modica, ex re naturali proveniunt, ut fructus arborum, fœnum pratorum: *Mere industriales*, qui non proveniunt ex natura rei, cum sit ex se infructifera, sed ex industria hominis, ut lucrum ex pecunia negotiationi exposita: & *Mixti*, qui proveniunt ex re vel fœcunda, sed cum multa industria hominis, ut frumentum ex segete, vinum ex vineis, lana, &c. hæc præcipuo.

2691 Magna est differentia inter possessorem bonæ fidei, seu qui tenetur ex accepto inter possessorem malæ fidei, seu qui tenetur ex injusta acceptione, aut detentione.

POSSESSOR BONÆ FIDEI

Quando venit in cognitionem, quod res non sit sua, tenetur eam restituere; una cum fructibus, si extent. & si non extent, tenetur restituere id, in quo factus est ditior. Sic exemplum (a Aristotelis) vestem a fore ducentam bona fide accepisti, & invisibili, comparet pretio dominus, tunc solum tenetur restituere vestem amitam, & insuper quantum tuo restituendo perpetisti; quia solum in eo factus es ditior. Quod si vestem prorsus amisisti, nihil præter vestem ultimum restituere teneris. Item si vestis sit consumpta, imo si eam perdidisti, aut non culpa deferuisti, ad nihil teneris; si in nihilo factus sit ditior, quia fuisse bona fide, non peccasti contra justitiam.

2692 Si bona fide rem alienam sibi donasset, v. gr. vestem, vendidisti, teneris restituere pretium, si pretium extet, & non vestem; si vero vestis extat apud emptorem, ex eam debes, ut sedendatur venditio, & restituatur vestis, reddito pretio emptori; quia factus es ditior: *vid. num. 812.* Si vero eam a teri gratis donasti, alias non donaturus, & tibi non fuisses bona fide donata, ad nil teneris, sed solum debes ex charitate indicare dominio, ubi res extat, quia nihil habet, quod alias non haberes.

2693 Quantum ad fructus, restituere tenetur fructus naturales, & mixtos, minime industriales, quia sunt ejus rei, deductis tamen expensis, & laboribus; immo solum tenetur restituere fructus, quos habet arbus arvis infra, minime quos habet a tribus annis supra; quia lucrum, utpote mobilium, acquisivit dominium per præscriptionem; quin non etiam ipsam rem præterire potest, si habeantur conditiones præscriptionis *de num. 2343.* Ex jure fuisset, quod ultima res rationem sit lucrantis: *v. num. 2318.*

POSSESSOR MALÆ FIDEI

2694 Et tunc tenetur communodum æqualitatem servando; adeoque restituere tenetur tam eamdem in individuo, & bonitate, si extet, vel saltem eamdem in specie, aut genere, seu pretio, si non extat, etiam si tunc sua culpa perierit. Item tenetur restituere omne damnum, & interesse, sive damnum emergens, sive lucri cessantis, &c. quia fuit injusta tantia damni; quia ut re fieri potest compensatio cum dominio, qui lederet multum tenuisset. Insuper omnes fructus rem retractas, quam retinet, deductis suis expensis, & laboribus, (ut si fructus essent, sic eorum quorum nihil præstiterit potest, quia non debet lucrum ex injustitia sequitur.

Non tenetur autem restituere fructus industriales; quia ut non correspondent rei alienæ, sed proprio industriæ. Unde si industriæ causa aereas, quas hic erantur ex usu, exponas liceas negotiationi, & inde lucratus aliquid, tenetur restituere pretes rerum aereas, aliquid vero potest licite pro se retinere. Similiter si fuit pecunia absente tuda, & accretur, non tenetur restituere usuram, cum est fructus industrialis, nin dominus fuisset parpet lucratus.

2696 Si dum res alienam mala fide detinetur, exercet, seu ejus pretium augeretur, dominus erexit, adeoque illi debetur. Unde si fruventum aliquam mense Augusti retinegamente Maji, non satisfacis, si solum pretium, quod valebat mensis Augusti, sed fructuum restituere debes mense Maji cum suo melioramento.

Si vero perierit, aut deterior fit naturaliter, casu fortuito, hostium incursione, &c. ita tamen, ut prudenter existimetur, adeo perituram fuisse apud dominum, non tenetur ille ad restituendum; quia per hoc, quod res erat apud *furem*, ex um novum dominum intulerat, quod non apud *dominum*.

Si vero apud dominum perierit non fuisset, aut damnum passura, tenetur insuper detentor restituere pretium, etiam si illud sua culpa perierit; quia per furam injustam acceptationem, seu detentionem, fuit causa efficax damni.

Denique si res apud dominum esset perituro, & apud furem extat notoriis, demum extat; quia sicut quando extetit, domino erexit; ita quando extat, domino extat.

2696 *Exemplum*. Fur surripit e navi Petri quasdam merces, quas transportat in propriam navem; accidit die sequenti, quod tempestate perceant ambæ naves, una autem merciibus, solvis hominibus: ad nil tenetur fur. Si vero sola navis Petri pereat, & navis furis faluerit, tenetur fur restituere mercem ablatam Petro.

2697 Quando plures concurrunt ad damnum, seu furtum, si id faciant fortiam, non tenetur singuli plus restituere, quam per se accepterunt; quia sunt causæ pari aliæ pari aliæ effectus. Si autem id fecerint mutuo consensu, & auxilio, tenetur singuli in solidum, nempe restituere totum id defectum alterius, cum jure possit repetendi ab eo, quia mutuo illi consensu, comitatu, & auxilio, singuli habuerunt influxum effectuum in totum furtum, & damnum, quod ex confidentia in mutuo consensu, & auxilio, fuit illatum; unde dicuntur causæ totalis totalitate effectus.

Quod si duobus furibus per se determinatis ad aliquod rectum furtum, superveniat tertius, & simul cum eis furetur, tenetur solum ad suam partem. Si vero in effectu duo illi non essent sufficientes ad furtum, v. gr. ad frangendam januam domus, ad excubias faciendas, &c. & aux lio tertii fuit secutum, tenetur tertius in solidum; quia is ut fuit causa efficax totius furti, & causa totalis totalitate effectus: *v. in num. 2511.*

2698 Quando damnum est incertum, restituendo est facto-

[illegible]

ACQUISITA DE TURPEM CAUSAM

2701 Non licet restituendi, nisi [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

QUÆ RESTITUENDA

[illegible]

2720 Bonæ fidei emptor, [illegible] quæ sunt restituenda [illegible]

QUÆSITA.

N. Avar. & Bonac. dicunt, eum, qui mala fide [illegible] rem, tenetur reddere domino; qui vero bona fide [illegible] rem reddere tenetur, ut se liberet peccato, [illegible] recuperet. Absolvere docent, utrumque posse rem reddere Inc., ut suum pretium recuperet; Tolet., & ex nostris Martinus, Faber, & Arcinus, cum [illegible] uniquique teneatur magis sibi providere, quam alteri; quod si for non restituat, est per accidens: unde non dicitur ille per se cooperari peccato illius.

2723 Qui bona fide rem emit a fure, & postea pauperi bona fide eam vendit tertio, æquali, aut majori pretio, non tenetur refundere contractum furtivum cum tertio, nec ei restituere pretium, quia charitas non obligat ipsum, ut in gratiam alterius patiatur damnum longiens. Tum quia contractus emptionis factus cum fure, licet iovera non transferat dominium rei, quæ est alterius, est saltem quia per eum fur venditor obligatur emptori de evictione, & damnis inde futuris emptori, unde tenetur illi restituere pretium.

2724 Quod si fur restituat illi pretium, tunc tenetur ille refundere contractum cum tertio et restituere pretium, & re domino; quia tunc nullum damnum reportat, cum jam suum recuperaverit pretium. Si autem fur non restituat illi pretium, nec ille teneatur refundere contractum cum tertio, nec illi restituere pretium, etiam si fuerit majus, quia excessus ille redit fure indufitus; si vero excessus ut ob indemnem, quæ eadem manera cuvyin pretio, tunc ei restituendus domino excessus, quia est fructus rei, tunc in illo factus est ditior ex re alterius: v. num. 2740. & 2742.

IN QUO LOCO, ET QUIBUS EXPENSIS.

[illegible]

[illegible]

QUÆSITA.

[illegible]

QUÆSITUM.

[illegible]

QUÆSITUM III.

[illegible]

CAUSÆ DEBITANTES A RESTITUENDO.

[illegible]

[illegible]

QUÆRES I.

2740 Famulus reputit suo domino summam pecuniæ per quampluries vices, unam circiter septuam per vices; hic ob gravatos familiæ, ut salvarium vix ei sufficiat ad sustentationem. An teneatur statim data temporis opportunitate restituere?

RESP. cum distinctione: vel iste retinet eamdem pecuniam in individuo, & tunc teneatur statim restituere; quia si res perit, dominio perit; & licet perceat quia etiam in gravi necessitate rem alienam furari, ut *in num. 2637.* ita rem alienam deficiendo; & nemo debet sustentari de furto, nisi sit in extrema, aut quasi extrema necessitate; quatenus si restitueret, reduceretur in extremam necessitatem: *v. num. cit.* Nec dari tenetur dare salarium correspondens familiæ, sed labori famuli, *num. 2643.*

2746 Vel iste pecuniam semini miscuit cum sua notabili, ut dicerini non valeat; & tunc si coinmulus esset, licet non teneatur restituere eamdem pecuniam in individuo, cum per ministerium ejus factus sit dominus, tenetur quamplurimum sed iterare tantumdem in specie de illi cumulo. Quod si in diea pecuniam de cumulo in magna parte consumpsit, ita ut summa modicæ considerationis remaneat, minor, redum pecunia suorepta, sed propria, quam ea tempore successive habuit, aeque pro tenui suæ familiæ sustentatione uterur; tunc epicheia est urendum: non est enim exigendus, ut statim restituat totam illam modicam summam, quæ ex cumulo remanet; sed ut restituat paulatim, juxta propriam possibilitatem, ut disquirimus de re, qui sapuit, & ratio tantum consumit; a iequali in gravissimus reducetur argustius: & in rationabiliter de domitis voluntate præsumitur.

2741 Epicheja *est virtus faciens, ut lege rigore vellitis, amplectamur, quod vetta rario dictat, & quod rationabiliter facerat superior, aut dominus, si adesset, ipse jubet.*

IN REDUS MIXTIBILIBUS.

2742 SI rem alicius, v. gr. frumentum, vinum, pecuniam ejusdem generis, &c. sive bona, sive mala fide, cum illa cumbili miscens, ita ut dicerni non valeat; fiatim acquiri dominium ejus in individuo, nisi habeas animum explicitum non acquirendi dominium: unde si furtive miscuisti, non teneris ad restitutionem rei in individuo, sed in specie ex cumulo, si earet, aut in equivalenti, *v. a numero 2347.*

2743 Si ne si a fure, qui iniricium alicius cum suo immiscuit, emas, etiam mala fide, magnam izitici, imo etiam quantitatem ex cumulo, ed nihil te teneri, ait Tamb. *tom. 1. n. 27.* quia fur vendit ex suo; quoniam prædata mistio transfert dominium, & æquivalet consumptioni, & solum remanet in fure ens ad restituendum per æquivalens: Ex alia parte ergo, cum solverit pretium, in nihilo factus est dicit. Item ait, si eam dono accepisti, & fur ex aliunde potera restituere, quatenus alia possidet bona: quod si non sit aliunde potera, fiscus teneri restituere, quia per donum, quod accepisti, fur factus est impotens ad cauta, & ut dicit; ita discurit Tamb. *cit.*

QUÆRES II.

2744 An possit qui sibi restituendum differre, ex metu, si sic fiat, ex conscientia?

RESP. Si fiatus est injuste acquisitus, hempe ex furtis, ex bonis alienis injuste retentis, &c. non potest differre, sed teneatur restituere statim; quia per restitutionem non cadit e fiatu juste acquisito, sed ad primum & proprium redit. Et solum potest aliquid pro tenui sustentatione retinere, si alias in extremam reduceretur necessitatem: quia in hac licitum est aliena accipere, *v. num. 2627.*

2745 Si autem fiatus est injuste acquisitus, licet ille debita contraxerit, & in necessitate reperitur ex sumptibus illis, quia luxurioje vixit, ludit, &c. tunc potest solutionem differre, ne notabiliter cadat e suo fiatu; si res aliena in individuo non extet, aut in pecunia: nam si extetet ipsa pecunia aliena, aut gemma, [illegible] *num.* [illegible]

2746 Licet autem debitores non teneantur notabiliter, seu excedenter e proprio fiatu cadere, tenentur ex justitia, eodem paulatim restituere, & solvere, verum eadem curare, ut non plus æquo solutionem differant; ac proinde debent non solum a ludis, comediis ordibus, ac parta expensis abstinere, sed etiam aliquod intermittum fere re; non enim notabiliter e suo fiatu cadere dicitur, qui tribus quadrigis gaudens, una privetur, atque competenter familiam reformet ad compositex quo quidem, tam apud Deum gratiam, quam apud homines prudentes, splendorem haud minuetur consequitur.

Hic est tempus, in quo sæpe Magnates, & in fiouul cum illis air æque dodit, quam adulatores, propinas confectionis linguæ. Caveant Confessarii.

Scotus *in 4. dist. 15. quæst. 2. §. de quæsito, lit. 2. & quæst. 3.* Mastrius *in Theol. mor. disp. 7. & 8.* Joanna Cruz *7. prac. quæst. 7. pag. 196.* Bonac. *tom. 2. de restit. disp. 1.* Tamb. *eom. 1. lib. 2. tract. 4. & 4. pag. 227.* Busemb. *lib. 3. tract. 3. cap. 2.* Diana *in pluribus locis*, Cleriatos *cap. 35.* Merdin *de restit.*

De restit. pro homicidio, stupro, adulterio, bello &c. v. in propriis titulis.

DE RESTITUTIONE FAMÆ.

2747 INjuria contra famam committitur 1. Per actum interitum, nempe per judicium temerarium: & hoc non obligat ad restitutionem, nisi manifestetur exercitus alterci non manifestatis indiciis levibus, ut *in num. 2664.* 2. Per actum exteriorem, nempe per contumeliam, detractionem, &c.

JUDICIUM TEMERARIUM

2748 ESt, *quo quis sine sufficientibus indiciis certa æstimat vitiosa malum de proximo.*

2749 Ad hoc ut sit mortale, quatuor requiruntur conditiones: 1. *Ut sit in materia gravi*: gravitas autem, & levitas aurendi debet, vel ex ipsa substantia rectetur, vel ex qualitate personæ. Hinc veniale est temerte judicare de Petro furtum unius jullii, & de injuriam horetio, quod per iceam alicuem transfuinhonesta, ac de milite ad vinedicam hostis; non crimi inferentis gravis injuria, cum de hujusmodi gloriari soleant. Similiter veniale est, de ignoto, aut de indeterminato temere judicare.

2750 2. *Ut judicium formetur semphem non obiter certum.* Hinc suspicio, dubitatio, qui opinio temeraria

non est mortale, sed venialis, quia non fit [illegible]

[illegible]

DETRACTIO

2751 EXD Eorum, qui [illegible] Confessarii [illegible] *in 4. dist. 15. quæst. 2. §. de quæsito, lit. 2. & quæst. 3.* Mastrius *in Theol. mor. disp. 7. & 8.* Joanna Cruz *7. prac. quæst. 7. pag. 196.* Bonac. *tom. 2. de restit. disp. 1.* Tamb. *eom. 1. lib. 2. tract. 4. & 4. pag. 227.* Busemb. *lib. 3. tract. 3. cap. 2.* Diana *in pluribus locis*, Cleriatos *cap. 35.* Merdin *de restit.*

De restit. pro homicidio, stupro, adulterio, bello &c. v. in propriis titulis.

[illegible]

2752 Detractio est, quando quis [illegible] *in 4. dist. 15. quæst. 2. §. de quæsito, lit. 2. & quæst. 3.* Mastrius *in Theol. mor. disp. 7. & 8.* Joanna Cruz *7. prac. quæst. 7. pag. 196.* Bonac. *tom. 2. de restit. disp. 1.* Tamb. *eom. 1. lib. 2. tract. 4. & 4. pag. 227.* Busemb. *lib. 3. tract. 3. cap. 2.* Diana *in pluribus locis*, Cleriatos *cap. 35.* Merdin *de restit.*

De restit. pro homicidio, stupro, adulterio, bello &c. v. in propriis titulis.

[illegible]

alia ibi non suppetat via; quia tunc mieris media proportionata ad defensionem cum moderamine inculpatæ tutelæ. Quod si alia ibi suppetat via ad defensionem, cum infamare non potest, neque jure compensationis, quia esset vindicta, justo dicta *a m. sedis. vin. Prospef. 41. & ex ed. Innoc. XI. damn.*

2761 Infamatio falsum, levelando occultum delictum sine rationabili causa, ex leviore, non est mortale, sed veniale, nisi id cedat in damnum, aut scandalum alterius; quia sicut quis est dominus bonorum fortunæ propria industria acquisitorum, ita & bonæ famæ, pariter propria industria acquisitæ, cujus solum dicetur prodigus. Immo potest esse adhuc virtuosa, si fata ob subeundam pœnam cordigram, aut ob humilitatem, in plures Sancti fecere.

2762 Venialiter, non mortaliter peccat; qui ad vitanda non levia, sed gravia incommoda falsum crimen imponit, ob quod est more puniendus, aut mutilandus; peccat venialiter, quia est mendax; non mortaliter, quia non est mendacium perniciosum, sed officiosum; non enim cooperatur mortifiedie, & per se, sed indirecte, & per accidens; directe vero vulit gravia [illegible] membri, aut [illegible] iem mentis inter si addat juramentum, ratione periu[illegible] vel si id cedat in damnum, aut infamiam alterius [illegible] ita non est dominus bonorum, aut famæ alterius.

CONTUMELIA

2763 E *Si injuria, qua alteri crimen, aut alius delictum in ejus præsentia objicitur*, v. gr. appellando furem; Unde a detractione differt, sicut rapina a furto: rem detractio laedit proximum in absentia, contumelia in præsentia; hinc ita laedit solum famam, ita verum famam, & honorem, avenque est ex peccatum mortale, nisi parvitas materiæ, aut defectus plenæ deliberationis excuset.

2764 Non peccat Superior, si subdito vestum contumeliosum objeciat, non animo inhonorandi, sed humiliandi, aut corrigendi, nisi excedat in modo. Sic Christus Apostolos stultos vocavit, & Paulus Galatas insensatos.

2765 In Regnis Hispaniarum contra qualiter personas Ecclesiasticas, aut sæculares, quæ in pulpito, cathedra, typis, aut manuscriptis, contra Religiosos, Religiosas personas, sui in confessionali reprehendas, injuriis, & contumelias protulerint, Tribunal Supremæ Inquisitionis Hispan. infligit pœnas extremum in categoris majoris, exilii, & privationis officii, in quo in Sancto Tribunali gaudebant, idque pro ista decreta non sine de anno 1696. die 19. Octobris, ubi comprehendunt omnes trangressores, typographi, & cooperatores, prohibita Panormi die 6. Februarii 1697.

2766 *Contumelia, & improperium*, [illegible] contumelia, similiter *derisio & subsannatio*, quæ modibus injuriis fieri solet, *maximavalde vere, & suspicatur*, cum detractione. Murmuratio *est quæ quis factum aliquod publicum; quod posset in famam parvum accini, in malam partem accipit*, ut Lucæ c. 11. *in Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit dæmonia*. Est mortalis, si habeat facinus detractionem gravem. Suspicatio, *est adscriptio mala de proximo ex similitudine existitium ipsius cum aliis*.

RESTITUERE TENETUR

2767 S [illegible] *Si injuria, qua alteri crimen, aut alius delictum in ejus præsentia objicitur*, v. gr. appellando furem. Unde a detractione differt, sicut rapina a furto: rem detractio laedit proximum in absentia, contumelia in præsentia; hinc ita laedit solum famam, ita verum famam, & honorem, avenque est ex peccatum mortale, nisi parvitas materiæ, aut defectus plenæ deliberationis excuset.

2768 Non peccat Superior, si subdito vestum contumeliosum objeciat, non animo inhonorandi, sed humiliandi, aut corrigendi, nisi excedat in modo. Sic Christus Apostolos stultos vocavit, & Paulus Galatas insensatos.

2769 In Regnis Hispaniarum contra qualiter personas Ecclesiasticas, aut sæculares, quæ in pulpito, cathedra, typis, aut manuscriptis, contra Religiosos, Religiosas personas, sui in confessionali reprehendas, injuriis, & contumelias protulerint, Tribunal Supremæ Inquisitionis Hispan. infligit pœnas extremum in categoris majoris, exilii, & privationis officii, in quo in Sancto Tribunali gaudebant, idque pro ista decreta non sine de anno 1696. die 19. Octobris, ubi comprehendunt omnes trangressores, typographi, & cooperatores, prohibita Panormi die 6. Februarii 1697.

2770 *Contumelia, & improperium*, [illegible] contumelia, similiter *derisio & subsannatio*, quæ modibus injuriis fieri solet, *maximavalde vere, & suspicatur*, cum detractione. Murmuratio *est quæ quis factum aliquod publicum; quod posset in famam parvum accini, in malam partem accipit*, ut Lucæ c. 11. *in Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit dæmonia*. Est mortalis, si habeat facinus detractionem gravem. Suspicatio, *est adscriptio mala de proximo ex similitudine existitium ipsius cum aliis*.

RESTITUERE TENETUR

2771 S [illegible] *Si injuria, qua alteri crimen, aut alius delictum in ejus præsentia objicitur*, v. gr. appellando furem. Unde a detractione differt, sicut rapina a furto: rem detractio laedit proximum in absentia, contumelia in præsentia; hinc ita laedit solum famam, ita verum famam, & honorem, avenque est ex peccatum mortale, nisi parvitas materiæ, aut defectus plenæ deliberationis excuset.

2772 Non peccat Superior, si subdito vestum contumeliosum objeciat, non animo inhonorandi, sed humiliandi, aut corrigendi, nisi excedat in modo. Sic Christus Apostolos stultos vocavit, & Paulus Galatas insensatos.

2773 In Regnis Hispaniarum contra qualiter personas Ecclesiasticas, aut sæculares, quæ in pulpito, cathedra, typis, aut manuscriptis, contra Religiosos, Religiosas personas, sui in confessionali reprehendas, injuriis, & contumelias protulerint, Tribunal Supremæ Inquisitionis Hispan. infligit pœnas extremum in categoris majoris, exilii, & privationis officii, in quo in Sancto Tribunali gaudebant, idque pro ista decreta non sine de anno 1696. die 19. Octobris, ubi comprehendunt omnes trangressores, typographi, & cooperatores, prohibita Panormi die 6. Februarii 1697.

2774 *Contumelia, & improperium*, [illegible] contumelia, similiter *derisio & subsannatio*, quæ modibus injuriis fieri solet, *maximavalde vere, & suspicatur*, cum detractione. Murmuratio *est quæ quis factum aliquod publicum; quod posset in famam parvum accini, in malam partem accipit*, ut Lucæ c. 11. *in Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit dæmonia*. Est mortalis, si habeat facinus detractionem gravem. Suspicatio, *est adscriptio mala de proximo ex similitudine existitium ipsius cum aliis*.

RESTITUERE TENETUR

2775 S [illegible] *Si injuria, qua alteri crimen, aut alius delictum in ejus præsentia objicitur*, v. gr. appellando furem. Unde a detractione differt, sicut rapina a furto: rem detractio laedit proximum in absentia, contumelia in præsentia; hinc ita laedit solum famam, ita verum famam, & honorem, avenque est ex peccatum mortale, nisi parvitas materiæ, aut defectus plenæ deliberationis excuset.

2776 Non peccat Superior, si subdito vestum contumeliosum objeciat, non animo inhonorandi, sed humiliandi, aut corrigendi, nisi excedat in modo. Sic Christus Apostolos stultos vocavit, & Paulus Galatas insensatos.

2777 In Regnis Hispaniarum contra qualiter personas Ecclesiasticas, aut sæculares, quæ in pulpito, cathedra, typis, aut manuscriptis, contra Religiosos, Religiosas personas, sui in confessionali reprehendas, injuriis, & contumelias protulerint, Tribunal Supremæ Inquisitionis Hispan. infligit pœnas extremum in categoris majoris, exilii, & privationis officii, in quo in Sancto Tribunali gaudebant, idque pro ista decreta non sine de anno 1696. die 19. Octobris, ubi comprehendunt omnes trangressores, typographi, & cooperatores, prohibita Panormi die 6. Februarii 1697.

2778 *Contumelia, & improperium*, [illegible] contumelia, similiter *derisio & subsannatio*, quæ modibus injuriis fieri solet, *maximavalde vere, & suspicatur*, cum detractione. Murmuratio *est quæ quis factum aliquod publicum; quod posset in famam parvum accini, in malam partem accipit*, ut Lucæ c. 11. *in Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit dæmonia*. Est mortalis, si habeat facinus detractionem gravem. Suspicatio, *est adscriptio mala de proximo ex similitudine existitium ipsius cum aliis*.

RESTITUERE TENETUR

2779 S [illegible] *Si injuria, qua alteri crimen, aut alius delictum in ejus præsentia objicitur*, v. gr. appellando furem. Unde a detractione differt, sicut rapina a furto: rem detractio laedit proximum in absentia, contumelia in præsentia; hinc ita laedit solum famam, ita verum famam, & honorem, avenque est ex peccatum mortale, nisi parvitas materiæ, aut defectus plenæ deliberationis excuset.

2780 Non peccat Superior, si subdito vestum contumeliosum objeciat, non animo inhonorandi, sed humiliandi, aut corrigendi, nisi excedat in modo. Sic Christus Apostolos stultos vocavit, & Paulus Galatas insensatos.

2781 In Regnis Hispaniarum contra qualiter personas Ecclesiasticas, aut sæculares, quæ in pulpito, cathedra, typis, aut manuscriptis, contra Religiosos, Religiosas personas, sui in confessionali reprehendas, injuriis, & contumelias protulerint, Tribunal Supremæ Inquisitionis Hispan. infligit pœnas extremum in categoris majoris, exilii, & privationis officii, in quo in Sancto Tribunali gaudebant, idque pro ista decreta non sine de anno 1696. die 19. Octobris, ubi comprehendunt omnes trangressores, typographi, & cooperatores, prohibita Panormi die 6. Februarii 1697.

2782 *Contumelia, & improperium*, [illegible] contumelia, similiter *derisio & subsannatio*, quæ modibus injuriis fieri solet, *maximavalde vere, & suspicatur*, cum detractione. Murmuratio *est quæ quis factum aliquod publicum; quod posset in famam parvum accini, in malam partem accipit*, ut Lucæ c. 11. *in Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit dæmonia*. Est mortalis, si habeat facinus detractionem gravem. Suspicatio, *est adscriptio mala de proximo ex similitudine existitium ipsius cum aliis*.

RESTITUERE TENETUR

2783 S [illegible] *Si injuria, qua alteri crimen, aut alius delictum in ejus præsentia objicitur*, v. gr. appellando furem. Unde a detractione differt, sicut rapina a furto: rem detractio laedit proximum in absentia, contumelia in præsentia; hinc ita laedit solum famam, ita verum famam, & honorem, avenque est ex peccatum mortale, nisi parvitas materiæ, aut defectus plenæ deliberationis excuset.

2784 Non peccat Superior, si subdito vestum contumeliosum objeciat, non animo inhonorandi, sed humiliandi, aut corrigendi, nisi excedat in modo. Sic Christus Apostolos stultos vocavit, & Paulus Galatas insensatos.

2785 In Regnis Hispaniarum contra qualiter personas Ecclesiasticas, aut sæculares, quæ in pulpito, cathedra, typis, aut manuscriptis, contra Religiosos, Religiosas personas, sui in confessionali reprehendas, injuriis, & contumelias protulerint, Tribunal Supremæ Inquisitionis Hispan. infligit pœnas extremum in categoris majoris, exilii, & privationis officii, in quo in Sancto Tribunali gaudebant, idque pro ista decreta non sine de anno 1696. die 19. Octobris, ubi comprehendunt omnes trangressores, typographi, & cooperatores, prohibita Panormi die 6. Februarii 1697.

2786 *Contumelia, & improperium*, [illegible] contumelia, similiter *derisio & subsannatio*, quæ modibus injuriis fieri solet, *maximavalde vere, & suspicatur*, cum detractione. Murmuratio *est quæ quis factum aliquod publicum; quod posset in famam parvum accini, in malam partem accipit*, ut Lucæ c. 11. *in Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit dæmonia*. Est mortalis, si habeat facinus detractionem gravem. Suspicatio, *est adscriptio mala de proximo ex similitudine existitium ipsius cum aliis*.

RESTITUERE TENETUR

2787 S [illegible] *Si injuria, qua alteri crimen, aut alius delictum in ejus præsentia objicitur*, v. gr. appellando furem. Unde a detractione differt, sicut rapina a furto: rem detractio laedit proximum in absentia, contumelia in præsentia; hinc ita laedit solum famam, ita verum famam, & honorem, avenque est ex peccatum mortale, nisi parvitas materiæ, aut defectus plenæ deliberationis excuset.

2788 Non peccat Superior, si subdito vestum contumeliosum objeciat, non animo inhonorandi, sed humiliandi, aut corrigendi, nisi excedat in modo. Sic Christus Apostolos stultos vocavit, & Paulus Galatas insensatos.

2789 In Regnis Hispaniarum contra qualiter personas Ecclesiasticas, aut sæculares, quæ in pulpito, cathedra, typis, aut manuscriptis, contra Religiosos, Religiosas personas, sui in confessionali reprehendas, injuriis, & contumelias protulerint, Tribunal Supremæ Inquisitionis Hispan. infligit pœnas extremum in categoris majoris, exilii, & privationis officii, in quo in Sancto Tribunali gaudebant, idque pro ista decreta non sine de anno 1696. die 19. Octobris, ubi comprehendunt omnes trangressores, typographi, & cooperatores, prohibita Panormi die 6. Februarii 1697.

2790 *Contumelia, & improperium*, [illegible] contumelia, similiter *derisio & subsannatio*, quæ modibus injuriis fieri solet, *maximavalde vere, & suspicatur*, cum detractione. Murmuratio *est quæ quis factum aliquod publicum; quod posset in famam parvum accini, in malam partem accipit*, ut Lucæ c. 11. *in Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit dæmonia*. Est mortalis, si habeat facinus detractionem gravem. Suspicatio, *est adscriptio mala de proximo ex similitudine existitium ipsius cum aliis*.

RESTITUERE TENETUR

2791 S [illegible] *Si injuria, qua alteri crimen, aut alius delictum in ejus præsentia objicitur*, v. gr. appellando furem. Unde a detractione differt, sicut rapina a furto: rem detractio laedit proximum in absentia, contumelia in præsentia; hinc ita laedit solum famam, ita verum famam, & honorem, avenque est ex peccatum mortale, nisi parvitas materiæ, aut defectus plenæ deliberationis excuset.

2792 Non peccat Superior, si subdito vestum contumeliosum objeciat, non animo inhonorandi, sed humiliandi, aut corrigendi, nisi excedat in modo. Sic Christus Apostolos stultos vocavit, & Paulus Galatas insensatos.

2793 In Regnis Hispaniarum contra qualiter personas Ecclesiasticas, aut sæculares, quæ in pulpito, cathedra, typis, aut manuscriptis, contra Religiosos, Religiosas personas, sui in confessionali reprehendas, injuriis, & contumelias protulerint, Tribunal Supremæ Inquisitionis Hispan. infligit pœnas extremum in categoris majoris, exilii, & privationis officii, in quo in Sancto Tribunali gaudebant, idque pro ista decreta non sine de anno 1696. die 19. Octobris, ubi comprehendunt omnes trangressores, typographi, & cooperatores, prohibita Panormi die 6. Februarii 1697.

2794 *Contumelia, & improperium*, [illegible] contumelia, similiter *derisio & subsannatio*, quæ modibus injuriis fieri solet, *maximavalde vere, & suspicatur*, cum detractione. Murmuratio *est quæ quis factum aliquod publicum; quod posset in famam parvum accini, in malam partem accipit*, ut Lucæ c. 11. *in Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit dæmonia*. Est mortalis, si habeat facinus detractionem gravem. Suspicatio, *est adscriptio mala de proximo ex similitudine existitium ipsius cum aliis*.

RESTITUERE TENETUR

2795 S [illegible] *Si injuria, qua alteri crimen, aut alius delictum in ejus præsentia objicitur*, v. gr. appellando furem. Unde a detractione differt, sicut rapina a furto: rem detractio laedit proximum in absentia, contumelia in præsentia; hinc ita laedit solum famam, ita verum famam, & honorem, avenque est ex peccatum mortale, nisi parvitas materiæ, aut defectus plenæ deliberationis excuset.

2796 Non peccat Superior, si subdito vestum contumeliosum objeciat, non animo inhonorandi, sed humiliandi, aut corrigendi, nisi excedat in modo. Sic Christus Apostolos stultos vocavit, & Paulus Galatas insensatos.

2797 In Regnis Hispaniarum contra qualiter personas Ecclesiasticas, aut sæculares, quæ in pulpito, cathedra, typis, aut manuscriptis, contra Religiosos, Religiosas personas, sui in confessionali reprehendas, injuriis, & contumelias protulerint, Tribunal Supremæ Inquisitionis Hispan. infligit pœnas extremum in categoris majoris, exilii, & privationis officii, in quo in Sancto Tribunali gaudebant, idque pro ista decreta non sine de anno 1696. die 19. Octobris, ubi comprehendunt omnes trangressores, typographi, & cooperatores, prohibita Panormi die 6. Februarii 1697.

2798 *Contumelia, & improperium*, [illegible] contumelia, similiter *derisio & subsannatio*, quæ modibus injuriis fieri solet, *maximavalde vere, & suspicatur*, cum detractione. Murmuratio *est quæ quis factum aliquod publicum; quod posset in famam parvum accini, in malam partem accipit*, ut Lucæ c. 11. *in Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit dæmonia*. Est mortalis, si habeat facinus detractionem gravem. Suspicatio, *est adscriptio mala de proximo ex similitudine existitium ipsius cum aliis*.

RESTITUERE TENETUR

2799 S [illegible] *Si injuria, qua alteri crimen, aut alius delictum in ejus præsentia objicitur*, v. gr. appellando furem. Unde a detractione differt, sicut rapina a furto: rem detractio laedit proximum in absentia, contumelia in præsentia; hinc ita laedit solum famam, ita verum famam, & honorem, avenque est ex peccatum mortale, nisi parvitas materiæ, aut defectus plenæ deliberationis excuset.

2800 Non peccat Superior, si subdito vestum contumeliosum objeciat, non animo inhonorandi, sed humiliandi, aut corrigendi, nisi excedat in modo. Sic Christus Apostolos stultos vocavit, & Paulus Galatas insensatos.

2801 In Regnis Hispaniarum contra qualiter personas Ecclesiasticas, aut sæculares, quæ in pulpito, cathedra, typis, aut manuscriptis, contra Religiosos, Religiosas personas, sui in confessionali reprehendas, injuriis, & contumelias protulerint, Tribunal Supremæ Inquisitionis Hispan. infligit pœnas extremum in categoris majoris, exilii, & privationis officii, in quo in Sancto Tribunali gaudebant, idque pro ista decreta non sine de anno 1696. die 19. Octobris, ubi comprehendunt omnes trangressores, typographi, & cooperatores, prohibita Panormi die 6. Februarii 1697.

2802 *Contumelia, & improperium*, [illegible] contumelia, similiter *derisio & subsannatio*, quæ modibus injuriis fieri solet, *maximavalde vere, & suspicatur*, cum detractione. Murmuratio *est quæ quis factum aliquod publicum; quod posset in famam parvum accini, in malam partem accipit*, ut Lucæ c. 11. *in Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit dæmonia*. Est mortalis, si habeat facinus detractionem gravem. Suspicatio, *est adscriptio mala de proximo ex similitudine existitium ipsius cum aliis*.

RESTITUERE TENETUR

2803 S [illegible] *Si injuria, qua alteri crimen, aut alius delictum in ejus præsentia objicitur*, v. gr. appellando furem. Unde a detractione differt, sicut rapina a furto: rem detractio laedit proximum in absentia, contumelia in præsentia; hinc ita laedit solum famam, ita verum famam, & honorem, avenque est ex peccatum mortale, nisi parvitas materiæ, aut defectus plenæ deliberationis excuset.

2804 Non peccat Superior, si subdito vestum contumeliosum objeciat, non animo inhonorandi, sed humiliandi, aut corrigendi, nisi excedat in modo. Sic Christus Apostolos stultos vocavit, & Paulus Galatas insensatos.

2805 In Regnis Hispaniarum contra qualiter personas Ecclesiasticas, aut sæculares, quæ in pulpito, cathedra, typis, aut manuscriptis, contra Religiosos, Religiosas personas, sui in confessionali reprehendas, injuriis, & contumelias protulerint, Tribunal Supremæ Inquisitionis Hispan. infligit pœnas extremum in categoris majoris, exilii, & privationis officii, in quo in Sancto Tribunali gaudebant, idque pro ista decreta non sine de anno 1696. die 19. Octobris, ubi comprehendunt omnes trangressores, typographi, & cooperatores, prohibita Panormi die 6. Februarii 1697.

2806 *Contumelia, & improperium*, [illegible] contumelia, similiter *derisio & subsannatio*, quæ modibus injuriis fieri solet, *maximavalde vere, & suspicatur*, cum detractione. Murmuratio *est quæ quis factum aliquod publicum; quod posset in famam parvum accini, in malam partem accipit*, ut Lucæ c. 11. *in Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit dæmonia*. Est mortalis, si habeat facinus detractionem gravem. Suspicatio, *est adscriptio mala de proximo ex similitudine existitium ipsius cum aliis*.

RESTITUERE TENETUR

2807 S [illegible] *Si injuria, qua alteri crimen, aut alius delictum in ejus præsentia objicitur*, v. gr. appellando furem. Unde a detractione differt, sicut rapina a furto: rem detractio laedit proximum in absentia, contumelia in præsentia; hinc ita laedit solum famam, ita verum famam, & honorem, avenque est ex peccatum mortale, nisi parvitas materiæ, aut defectus plenæ deliberationis excuset.

2808 Non peccat Superior, si subdito vestum contumeliosum objeciat, non animo inhonorandi, sed humiliandi, aut corrigendi, nisi excedat in modo. Sic Christus Apostolos stultos vocavit, & Paulus Galatas insensatos.

2809 In Regnis Hispaniarum contra qualiter personas Ecclesiasticas, aut sæculares, quæ in pulpito, cathedra, typis, aut manuscriptis, contra Religiosos, Religiosas personas, sui in confessionali reprehendas, injuriis, & contumelias protulerint, Tribunal Supremæ Inquisitionis Hispan. infligit pœnas extremum in categoris majoris, exilii, & privationis officii, in quo in Sancto Tribunali gaudebant, idque pro ista decreta non sine de anno 1696. die 19. Octobris, ubi comprehendunt omnes trangressores, typographi, & cooperatores, prohibita Panormi die 6. Februarii 1697.

2810 *Contumelia, & improperium*, [illegible] contumelia, similiter *derisio & subsannatio*, quæ modibus injuriis fieri solet, *maximavalde vere, & suspicatur*, cum detractione. Murmuratio *est quæ quis factum aliquod publicum; quod posset in famam parvum accini, in malam partem accipit*, ut Lucæ c. 11. *in Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit dæmonia*. Est mortalis, si habeat facinus detractionem gravem. Suspicatio, *est adscriptio mala de proximo ex similitudine existitium ipsius cum aliis*.

RESTITUERE TENETUR

2811 S [illegible] *Si injuria, qua alteri crimen, aut alius delictum in ejus præsentia objicitur*, v. gr. appellando furem. Unde a detractione differt, sicut rapina a furto: rem detractio laedit proximum in absentia, contumelia in præsentia; hinc ita laedit solum famam, ita verum famam, & honorem, avenque est ex peccatum mortale, nisi parvitas materiæ, aut defectus plenæ deliberationis excuset.

2812 Non peccat Superior, si subdito vestum contumeliosum objeciat, non animo inhonorandi, sed humiliandi, aut corrigendi, nisi excedat in modo. Sic Christus Apostolos stultos vocavit, & Paulus Galatas insensatos.

2813 In Regnis Hispaniarum contra qualiter personas Ecclesiasticas, aut sæculares, quæ in pulpito, cathedra, typis, aut manuscriptis, contra Religiosos, Religiosas personas, sui in confessionali reprehendas, injuriis, & contumelias protulerint, Tribunal Supremæ Inquisitionis Hispan. infligit pœnas extremum in categoris majoris, exilii, & privationis officii, in quo in Sancto Tribunali gaudebant, idque pro ista decreta non sine de anno 1696. die 19. Octobris, ubi comprehendunt omnes trangressores, typographi, & cooperatores, prohibita Panormi die 6. Februarii 1697.

2814 *Contumelia, & improperium*, [illegible] contumelia, similiter *derisio & subsannatio*, quæ modibus injuriis fieri solet, *maximavalde vere, & suspicatur*, cum detractione. Murmuratio *est quæ quis factum aliquod publicum; quod posset in famam parvum accini, in malam partem accipit*, ut Lucæ c. 11. *in Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit dæmonia*. Est mortalis, si habeat facinus detractionem gravem. Suspicatio, *est adscriptio mala de proximo ex similitudine existitium ipsius cum aliis*.

RESTITUERE TENETUR

2815 S [illegible] *Si injuria, qua alteri crimen, aut alius delictum in ejus præsentia objicitur*, v. gr. appellando furem. Unde a detractione differt, sicut rapina a furto: rem detractio laedit proximum in absentia, contumelia in præsentia; hinc ita laedit solum famam, ita verum famam, & honorem, avenque est ex peccatum mortale, nisi parvitas materiæ, aut defectus plenæ deliberationis excuset.

2816 Non peccat Superior, si subdito vestum contumeliosum objeciat, non animo inhonorandi, sed humiliandi, aut corrigendi, nisi excedat in modo. Sic Christus Apostolos stultos vocavit, & Paulus Galatas insensatos.

2817 In Regnis Hispaniarum contra qualiter personas Ecclesiasticas, aut sæculares, quæ in pulpito, cathedra, typis, aut manuscriptis, contra Religiosos, Religiosas personas, sui in confessionali reprehendas, injuriis, & contumelias protulerint, Tribunal Supremæ Inquisitionis Hispan. infligit pœnas extremum in categoris majoris, exilii, & privationis officii, in quo in Sancto Tribunali gaudebant, idque pro ista decreta non sine de anno 1696. die 19. Octobris, ubi comprehendunt omnes trangressores, typographi, & cooperatores, prohibita Panormi die 6. Februarii 1697.

2818 *Contumelia, & improperium*, [illegible] contumelia, similiter *derisio & subsannatio*, quæ modibus injuriis fieri solet, *maximavalde vere, & suspicatur*, cum detractione. Murmuratio *est quæ quis factum aliquod publicum; quod posset in famam parvum accini, in malam partem accipit*, ut Lucæ c. 11. *in Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit dæmonia*. Est mortalis, si habeat facinus detractionem gravem. Suspicatio, *est adscriptio mala de proximo ex similitudine existitium ipsius cum aliis*.

RESTITUERE TENETUR

2819 S [illegible] *Si injuria, qua alteri crimen, aut alius delictum in ejus præsentia objicitur*, v. gr. appellando furem. Unde a detractione differt, sicut rapina a furto: rem detractio laedit proximum in absentia, contumelia in præsentia; hinc ita laedit solum famam, ita verum famam, & honorem, avenque est ex peccatum mortale, nisi parvitas materiæ, aut defectus plenæ deliberationis excuset.

2820 Non peccat Superior, si subdito vestum contumeliosum objeciat, non animo inhonorandi, sed humiliandi, aut corrigendi, nisi excedat in modo. Sic Christus Apostolos stultos vocavit, & Paulus Galatas insensatos.

2821 In Regnis Hispaniarum contra qualiter personas Ecclesiasticas, aut sæculares, quæ in pulpito, cathedra, typis, aut manuscriptis, contra Religiosos, Religiosas personas, sui in confessionali reprehendas, injuriis, & contumelias protulerint, Tribunal Supremæ Inquisitionis Hispan. infligit pœnas extremum in categoris majoris, exilii, & privationis officii, in quo in Sancto Tribunali gaudebant, idque pro ista decreta non sine de anno 1696. die 19. Octobris, ubi comprehendunt omnes trangressores, typographi, & cooperatores, prohibita Panormi die 6. Februarii 1697.

2822 *Contumelia, & improperium*, [illegible] contumelia, similiter *derisio & subsannatio*, quæ modibus injuriis fieri solet, *maximavalde vere, & suspicatur*, cum detractione. Murmuratio *est quæ quis factum aliquod publicum; quod posset in famam parvum accini, in malam partem accipit*, ut Lucæ c. 11. *in Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit dæmonia*. Est mortalis, si habeat facinus detractionem gravem. Suspicatio, *est adscriptio mala de proximo ex similitudine existitium ipsius cum aliis*.

RESTITUERE TENETUR

2823 S [illegible] *Si injuria, qua alteri crimen, aut alius delictum in ejus præsentia objicitur*, v. gr. appellando furem. Unde a detractione differt, sicut rapina a furto: rem detractio laedit proximum in absentia, contumelia in præsentia; hinc ita laedit solum famam, ita verum famam, & honorem, avenque est ex peccatum mortale, nisi parvitas materiæ, aut defectus plenæ deliberationis excuset.

2824 Non peccat Superior, si subdito vestum contumeliosum objeciat, non animo inhonorandi, sed humiliandi, aut corrigendi, nisi excedat in modo. Sic Christus Apostolos stultos vocavit, & Paulus Galatas insensatos.

2825 In Regnis Hispaniarum contra qualiter personas Ecclesiasticas, aut sæculares, quæ in pulpito, cathedra, typis, aut manuscriptis, contra Religiosos, Religiosas personas, sui in confessionali reprehendas, injuriis, & contumelias protulerint, Tribunal Supremæ Inquisitionis Hispan. infligit pœnas extremum in categoris majoris, exilii, & privationis officii, in quo in Sancto Tribunali gaudebant, idque pro ista decreta non sine de anno 1696. die 19. Octobris, ubi comprehendunt omnes trangressores, typographi, & cooperatores, prohibita Panormi die 6. Februarii 1697.

2826 *Contumelia, & improperium*, [illegible] contumelia, similiter *derisio & subsannatio*, quæ modibus injuriis fieri solet, *maximavalde vere, & suspicatur*, cum detractione. Murmuratio *est quæ quis factum aliquod publicum; quod posset in famam parvum accini, in malam partem accipit*, ut Lucæ c. 11. *in Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit dæmonia*. Est mortalis, si habeat facinus detractionem gravem. Suspicatio, *est adscriptio mala de proximo ex similitudine existitium ipsius cum aliis*.

RESTITUERE TENETUR

2827 S [illegible] *Si injuria, qua alteri crimen, aut alius delictum in ejus præsentia objicitur*, v. gr. appellando furem. Unde a detractione differt, sicut rapina a furto: rem detractio laedit proximum in absentia, contumelia in præsentia; hinc ita laedit solum famam, ita verum famam, & honorem, avenque est ex peccatum mortale, nisi parvitas materiæ, aut defectus plenæ deliberationis excuset.

2828 Non peccat Superior, si subdito vestum contumeliosum objeciat, non animo inhonorandi, sed humiliandi, aut corrigendi, nisi excedat in modo. Sic Christus Apostolos stultos vocavit, & Paulus Galatas insensatos.

2829 In Regnis Hispaniarum contra qualiter personas Ecclesiasticas, aut sæculares, quæ in pulpito, cathedra, typis, aut manuscriptis, contra Religiosos, Religiosas personas, sui in confessionali reprehendas, injuriis, & contumelias protulerint, Tribunal Supremæ Inquisitionis Hispan. infligit pœnas extremum in categoris majoris, exilii, & privationis officii, in quo in Sancto Tribunali gaudebant, idque pro ista decreta non sine de anno 1696. die 19. Octobris, ubi comprehendunt omnes trangressores, typographi, & cooperatores, prohibita Panormi die 6. Februarii 1697.

2830 *Contumelia, & improperium*, [illegible] contumelia, similiter *derisio & subsannatio*, quæ modibus injuriis fieri solet, *maximavalde vere, & suspicatur*, cum detractione. Murmuratio *est quæ quis factum aliquod publicum; quod posset in famam parvum accini, in malam partem accipit*, ut Lucæ c. 11. *in Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit dæmonia*. Est mortalis, si habeat facinus detractionem gravem. Suspicatio, *est adscriptio mala de proximo ex similitudine existitium ipsius cum aliis*.

RESTITUERE TENETUR

2831 S [illegible] *Si injuria, qua alteri crimen, aut alius delictum in ejus præsentia objicitur*, v. gr. appellando furem. Unde a detractione differt, sicut rapina a furto: rem detractio laedit proximum in absentia, contumelia in præsentia; hinc ita laedit solum famam, ita verum famam, & honorem, avenque est ex peccatum mortale, nisi parvitas materiæ, aut defectus plenæ deliberationis excuset.

2832 Non peccat Superior, si subdito vestum contumeliosum objeciat, non animo inhonorandi, sed humiliandi, aut corrigendi, nisi excedat in modo. Sic Christus Apostolos stultos vocavit, & Paulus Galatas insensatos.

2833 In Regnis Hispaniarum contra qualiter personas Ecclesiasticas, aut sæculares, quæ in pulpito, cathedra, typis, aut manuscriptis, contra Religiosos, Religiosas personas, sui in confessionali reprehendas, injuriis, & contumelias protulerint, Tribunal Supremæ Inquisitionis Hispan. infligit pœnas extremum in categoris majoris, exilii, & privationis officii, in quo in Sancto Tribunali gaudebant, idque pro ista decreta non sine de anno 1696. die 19. Octobris, ubi comprehendunt omnes trangressores, typographi, & cooperatores, prohibita Panormi die 6. Februarii 1697.

2834 *Contumelia, & improperium*, [illegible] contumelia, similiter *derisio & subsannatio*, quæ modibus injuriis fieri solet, *maximavalde vere, & suspicatur*, cum detractione. Murmuratio *est quæ quis factum aliquod publicum; quod posset in famam parvum accini, in malam partem accipit*, ut Lucæ c. 11. *in Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit dæmonia*. Est mortalis, si habeat facinus detractionem gravem. Suspicatio, *est adscriptio mala de proximo ex similitudine existitium ipsius cum aliis*.

RESTITUERE TENETUR

2835 S [illegible] *Si injuria, qua alteri crimen, aut alius delictum in ejus præsentia objicitur*, v. gr. appellando furem. Unde a detractione differt, sicut rapina a furto: rem detractio laedit proximum in absentia, contumelia in præsentia; hinc ita laedit solum famam, ita verum famam, & honorem, avenque est ex peccatum mortale, nisi parvitas materiæ, aut defectus plenæ deliberationis excuset.

2836 Non peccat Superior, si subdito vestum contumeliosum objeciat, non animo inhonorandi, sed humiliandi, aut corrigendi, nisi excedat in modo. Sic Christus Apostolos stultos vocavit, & Paulus Galatas insensatos.

2837 In Regnis Hispaniarum contra qualiter personas Ecclesiasticas, aut sæculares, quæ in pulpito, cathedra, typis, aut manuscriptis, contra Religiosos, Religiosas personas, sui in confessionali reprehendas, injuriis, & contumelias protulerint, Tribunal Supremæ Inquisitionis Hispan. infligit pœnas extremum in categoris majoris, exilii, & privationis officii, in quo in Sancto Tribunali gaudebant, idque pro ista decreta non sine de anno 1696. die 19. Octobris, ubi comprehendunt omnes trangressores, typographi, & cooperatores, prohibita Panormi die 6. Februarii 1697.

2838 *Contumelia, & improperium*, [illegible] contumelia, similiter *derisio & subsannatio*, quæ modibus injuriis fieri solet, *maximavalde vere, & suspicatur*, cum detractione. Murmuratio *est quæ quis factum aliquod publicum; quod posset in famam parvum accini, in malam partem accipit*, ut Lucæ c. 11. *in Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit dæmonia*. Est mortalis, si habeat facinus detractionem gravem. Suspicatio, *est adscriptio mala de proximo ex similitudine existitium ipsius cum aliis*.

RESTITUERE TENETUR

2839 S [illegible] *Si injuria, qua alteri crimen, aut alius delictum in ejus præsentia objicitur*, v. gr. appellando furem. Unde a detractione differt, sicut rapina a furto: rem detractio laedit proximum in absentia, contumelia in præsentia; hinc ita laedit solum famam, ita verum famam, & honorem, avenque est ex peccatum mortale, nisi parvitas materiæ, aut defectus plenæ deliberationis excuset.

2840 Non peccat Superior, si subdito vestum contumeliosum objeciat, non animo inhonorandi, sed humiliandi, aut corrigendi, nisi excedat in modo. Sic Christus Apostolos stultos vocavit, & Paulus Galatas insensatos.

2841 In Regnis Hispaniarum contra qualiter personas Ecclesiasticas, aut sæculares, quæ in pulpito, cathedra, typis, aut manuscriptis, contra Religiosos, Religiosas personas, sui in confessionali reprehendas, injuriis, & contumelias protulerint, Tribunal Supremæ Inquisitionis Hispan. infligit pœnas extremum in categoris majoris, exilii, & privationis officii, in quo in Sancto Tribunali gaudebant, idque pro ista decreta non sine de anno 1696. die 19. Octobris, ubi comprehendunt omnes trangressores, typographi, & cooperatores, prohibita Panormi die 6. Februarii 1697.

2842 *Contumelia, & improperium*, [illegible] contumelia, similiter *derisio & subsannatio*, quæ modibus injuriis fieri solet, *maximavalde vere, & suspicatur*, cum detractione. Murmuratio *est quæ quis factum aliqu

Duo casus.

1 Caius pecuniam mutuo sibi datam fideliter solvit Titio mutuanti; is postea in judicio conventus, si aliæ probationes desint, juratus dicere potest se hunc mutui contractum non instituisse, intellige tali modo, ut obligationis ut his solvere debeat; ubi interrogatio magis determinetur, nempe utrum ullo unquam modo mutuam pecuniam a Titio acceperis, tu autem respondeas nullo modo, aut ratione te accepisse; Mendacium erit, quia mente aliquid retines, quod cæterius, nec explicite, nec implicite proditur ex circumstantiis.

2 Titius sub juramento interrogatur utrum veniat ex loco, qui falso existimatur peste infectus, jurate potest se inde non venire intelligendo ex loco, qualis existimatur. Quod autem multi addunt, & si locus infectus sit, si tamen celeriter transiens recte credat se peste infectum non esse, jurare eum posse se non transisse, id difficultatem habet; quia interrogatio absolute formari solet, utrum quis quomodocumque transierit, cum facile in præsertim si aer sit infectus etiam non advertentem pestilentia in corpore, aut vestibus corripi: profecto in externo foro talis ut perjurus non immerito punietur, etique etiam coram Deo.

T E S T I S

2784 QUi falsum testatus est scienter, tenetur se retractare cum æquali, & paulo majori suo damno, quia in æquali damno potior est ratio innocentis. At non tenetur se retractare, si sit moraliter certus, retractionem non profuturam; quia nul- [illegible] mus, & reus apertus fit convictus per alios testes; quia tunc non est causa efficax damni. Nec cum suo damno longe altioris ordinis: v. num. 2766. Si vero falsum testatus est ignoranter, inadvertenter, & sine peccato mortali, tunc tenetur se retractare; at non cum notabili suo damno, etiam minori; sed discurrendum, sicut de restitutione, ex re accepta: *vid. num.* 2891.

De reo, & teste: *v. a num.* 1728. *ad* 1764. 354. & *suie in tom.* 2. *cap.* 1. *præsertim num.* 71.

CASUS DE INSTRUMENTO.

2785 P*Etrus amisit quoddam instrumentum publicum, & legitimum, v. gr. testamentum, &c. an peccet graviter, si aliud simile privatim conficiat.*

Resp. In foro externo hunc præsumi falsarium, & puniri; quia de veritate non constat. In foro autem conscientiæ (de quo est sermo) non peccare mortaliter, sed ad summum venialiter, docet Arsdekin *in tom.* 2. *pag.* 159. *qu.* 14. cum Mendo *in statera disert.* 13. *qu.* 17. Navarr. *cap.* 17. *n.* 108. quia nulli damnum, aut injustitiam infert; sed solum peccat contra veritatem, non facti, aut scripturæ formalis, sed scripturæ materialis; quatenus proponit scripturam illam materialem credendam esse instrumentum authoritate publica primo confectum. Plures apud Arsdekin cum a veniali, & a mendacio excusant. Idem tenent Bauinus, & Sa apud Ant. a Spir. Sant. *tract.* 3. *de jur. disp.* 1. *sect.* 9. *n.* 54. qui eos sequitur tantum quoad privatas scripturas. At in consultis nostram sententiam probabilem vocat, pluribus rationibus & auctoribus confirmat.

SECRETUM NATURALE

2786 IMponitur, vel expresse, ut *Tibi dico sub sigillo confessionis, sub secreto naturali, ut nemini dicas, &c.* vel implicite: *Tibi dico, ut amice pro consilio, ut dolorem leniam, &c.*

2787 Obligat sub mortali, si res sit gravis considerationis, & ejus violatio cedat in grave damnum, aut in gravem displicentiam ejus cui secretum commisit; quia tunc violatio secreti valde nocet societati humanæ, & est gravium discordiarum causa. Quod est verum, etiam si uni, vel alteri viro prudenti dicas, si qui secretum imposuit, iis specialiter non vellet secretum revelandum. Idem dic de literarum injuriosa apertione, nisi prudenter præsumas auctorem literæ non invitum, aut nisi id facias ad vitandum grave damnum injustum, quod inde prudenter

2788 Magis peccant Secretarius, & Notarius publicus, qui tenentur ex officio, & sub juramento ad secretum. Non est peccatum revelare secretum naturale, etiam juratum ad impediendum damnum publicum, aut tertiæ personæ innocentis, seu si secretum sit de delicto patrando. Est autem mortale illud revelare, si damnum sit jam secutum, & non pendeat in futurum: *v. num.* 136. 1704. *a* 1733. *ad* 1736. 1633. 1696. & 1697. & *tom.* 2. *a num.* 55.

Scotus *in* 4. *dist.* 15. *qu.* 4. *litt.* F. Mastr. *in Theol. moral. disp.* 11. *quæst.* 9. Joan. la Croix 8. *prac.* Busemb. *lib.* 4. *cap.* 3. *dub.* 4. 6. & 7. *lib.* 5. *cap.* 3. *dub.* 2. *num.* 6.

PARS

PARS TERTIA.

De quinque Præceptis Ecclesiæ.

DE I. PRÆCEPTO

Audire Missam diebus Dominicis, & Festis de Præcepto.

2789 FIdeles, postquam ad usum rationis pervenerint, qui regulariter post septennium expletum præsumitur, tenentur sub mortali audire Sacrum diebus Dominicis, & festis de præcepto.

2790 Ad satisfaciendum huic præcepto quatuor requiruntur. 1. *Præsentia moralis.* Hinc nec est necesse, quod actu audiat Sacerdotem aut videat; nam mutus, surdus, aut ob multitudinem populi distans, ut actu nec audiat, nec videat, satisfacit, si sacrificio sit præsens; adeoque *per auditionem Missæ* intelligitur actio qua quis sacrificio est præsens, eique assistit modo humano, corpore videlicet, & mente, & in tali distantia, ut possit Sacerdotem videre, ejusque Ministerium, & actiones attendere. Unde non satisfacit, qui e fenestra suæ domus extra Ecclesiam sitæ Missam, quæ intra Ecclesiam celebratur, audiret; quia non est moraliter præsens. Affirmat tamen Tambur. *lib.* 4. *c.* 2. § 1. *n.* 14. & Clericatus *cap.* 109 *n.* 7. Similiter, nec qui extra januam Ecclesiæ porticus, eam audiret, nisi id contingeret ob multitudinem nimiam populi, quam Ecclesia capere non valet, quia tunc censetur moraliter præsens ratione conjunctionis cum multitudine, cum qua constituit unum corpus morale fidelium, Sacro præsens, & assistens.

2791 2. *Intentio.* Requiritur, inquam, intentio audiendi Missam saltem virtualis, aut interpretativa: quam *vid. in tom.* 3. *in Exam. Ordinand. a n.* 206. unde qui in Ecclesia est præsens Sacro non animo audiendi Sacrum, sed expectandi amicum, non satisfacit, quia actio illa auditionis, est pure casualis, externa, & non humana; Ecclesia autem præcipit actum humanum, ac proinde voluntarium, seu actum mixtum ex externa auditione, & interna volitione: *v. n.* 184.

2792 E contra, si audit, habens intentionem audiendi, non tamen satisfaciendi per illud Sacrum præcepto, sed ob devotionem, si postea aliud Sacrum non audias, satisfecisti præcepto; quia præceptum vult auditionem humanam; primus autem non satisfaciendi præcepto hac, vel illa auditione Sacri non facit, quin auditio illa fuerit humana. Tum quia aliud est inquire animo non satisfaciendi præcepto hac vel illa auditione Sacri, aliud de animo absolute non satisfaciendi præcepto, quia hic, utpote exclusivus actionis præceptæ, est mortalis: *v. n.* 141.

2793 Item, qui audit Missam ob devotionem ignorans esse diem festum, si postea advertat, non tenetur ad aliud Sacrum, quia jam satisfecit, tam ob aliam rationem, quam ob virtualem intentionem satisfaciendi.

2794 3. *Attentio.* Requiritur sub mortali. Diana, Card. de Lugo, Tambur. & alii volunt, sufficere solam attentionem externam, quatenus dum quis assistit Missæ, non occupetur in aliqua actione externa moraliter incompossibili cum auditione; verbi gratia, pingendo, scribendo, confabulando, &c. adeoque non obstare solam internam distractionem mentis etiam voluntariam; quia Ecclesia præcipit auditionem externam, & materialis substantia non dependet ab attentione actuali interna.

2795 Dico tamen, sub mortali requiri attentionem internam, Mastrius cum Cajetan. & Bonacin. quia Ecclesia præcipiendo auditionem Sacri, præcipit actionem humanam Religiosam, qualis non est, nec auditio Sacri, nec oratio sine ulla prorsus attentione interna, sed cum omnimoda voluntaria distractione interna. Omnino *v. dicta a num.* 286. & 434.

2796 Attentio vero interna est triplex. 1. Qua attenditur ad actiones Sacerdotis. 2. Qua attenditur ad significationem verborum. 3. Qua inde mens ad Deum elevatur, contemplando videlicet mysteria, quæ per actiones, aut Sacerdotis verba exprimuntur. Secunda attentio est melior, tertia est optima, sed sola prima est necessaria. Quia præceptum de auditione Missæ, non est de oratione, sed de assistentia Sacrificio. Requiritur igitur, ut saltem virtualiter, & ex consulto attendas ad actiones Sacerdotis. Unde est mortalis voluntaria distractio notabilis, secus si sit involuntaria, ut sæpe contingere solet, aut voluntaria, sed brevis; *vid. num.* 441.

2797 4. *Integritas;* unde mortale est partem notabilem omittere. Parvam partem putant communiter Doctores, omittere a principio Missæ usque ad Epistolam exclusive, & a communione exclusive usque ad finem; alii usque ad Evangelium exclusive.

2798 Non satisfacit præcepto, sed mortaliter peccat, qui duas, aut quatuor Sacri partes simul a diversis celebrantibus audit; imo propositio affirmativa est damnat. ab Innoc. XI. vide *Propos.* 53. quia præceptum est de audienda una integra Missa: quæ declaratio satis colligitur ex ipsa damnatione Pontificis ex Cathedra loquentis; qui enim plures partes Sacri simul a diversis celebrantibus audit, non dicitur audire unam integram Missam; sed plures partes plurium Missarum, nullam integre.

2799 Eadem ratione non satisfacit, qui duas partes successive a diversis celebrantibus audit, v. g. a consecratione usque ad finem ab uno, & postea ab initio usque ad consecrationem ab alio; unde opinio affirmativa in casu auditionis plurium partium a diversis successive, mihi videtur virtualiter in damnatione recensitæ propositionis 53. comprehendi; quia eadem est ratio.

2800 Unica auditione Sacr. non satisfacit quis duplici præcepto pro die præteriti, & crastino, quia Ecclesia singulis diebus actiones distinctas præcipit; unde sicut præceptum jejunii, singulis diebus distincta jejunia intendit, & præceptum recitand. Officium distinctas recitationes, ita præceptum de audiendo Sacro distinctas auditiones: & sicut propositio asserens, *quod unico Officio quis satisfaciat duplici præcepto pro die præsenti, & crastino,* est damn. ab Alex. VII. *in Proposit.* 33. ita est virtualiter damnata propositio id asserens de auditione Sacri, aut jejunio.

2801 Audientes autem Missam Summi Pontificis ante mediam noctem Natalis, satisfaciunt præcepto; quia ex fictione juris, seu ex dispositione Summi Pontificis, censetur pertinere ad diem sequentem: *sic dum vesperæ hesternæ moraliter reputantur a jure hodiernæ in ordine ad recitandum Matutinum hujus diei, non sic in ordine ad laborandum die festo.* Ita Tambur. [illegible]

2802 Dum quis audit Missam, recitare potest nedum orationes ex devotione, puta Rosarium, Officium Virginis, &c. ut vult Communis, sed etiam de præcepto, nempe Officium Divinum, vel ratione voti, aut pœnitentiæ, Clericat. *cap.* 109. *n.* 1. Diana *part.* 2. *tract.* 12. *resol.* 2. & *part.* 13. *resol.* 61. quia hæ orationes non impediunt præsentiam, & attentionem sufficientem ad utrumque: imo per utrumque

Duo casus.

1 Caius pecuniam mutuo sibi datam fideliter solvit Titio mutuanti; is postea in judicio conventus, si aliæ probationes desint, juratus dicere potest se hunc mutui contractum non instituisse, intellige tali modo, ut obligationis ut his solvere debeat; nam interrogatio magis determinetur, nempe utrum ullo unquam modo mutuam pecuniam a Titio acceperis, tu autem respondeas nullo modo, aut ratione te accepisse; Mendacium erit, quia mente aliquid retires, quod caterius, nec explicite, nec implicite proditur ex circumstantiis.

2 Titius sub juramento interrogatur utrum veniat ex loco, qui falso existimatur peste infectus, jurare potest se inde non venire intelligendo ex loco, qualis existimatur. Quod autem multi addunt, & si locus infectus sit, si tamen celeriter transiens certo credat se peste infectum non esse, jurare eum posse se non transisse, id difficultatem habet; quia interrogatio absolute formari solet, utrum quis quomodocumque transierit, cum facile sit præsertim si aer sit infectus etiam non advertentem pestilentia in corpore, aut vestibus corripi: profecto in externo foro talis ut perjurus non immerito punietur, eritque etiam coram Deo.

TESTIS

2784 QUi falsum testatus est scienter, tenetur se retractare cum æquali, & paulo majori suo damno, quia in æquali damno potior est ratio innocentis. At non tenetur se retractare, si sit moraliter certus, retractionem non profuturam; quia nullus ob [illegible] ius tale u[illegible]mus, & reus acceptus sit convictus per alios testes; quia tunc non est causa efficax damni. Nec cum suo damno longe altioris ordinis v. num. 2766. Si vero falsum testatus est ignoranter, inadvertenter, & sine peccato mortali, tunc tenetur se retractare; at non cum notabili suo damno, etiam minori; sed discurrendum, sicut de restitutione, ex re accepta: *vid. num.* 2691.

De reo, & teste: *v. a num.* 1728. *ad* 1764. 364. *& hule in tom.* 2. *cap.* 2. *præsertim num.* 71.

CASUS DE INSTRUMENTO.

2785 P*Etrus amisit quoddam instrumentum publicum, & legitimum, v. gr. testamentum; &c. an peccet graviter, si aliud simile privatim conficiat*

Resp. In foro externo hunc præsumi falsarium, & puniri; quia de veritate non constat. In foro autem conscientiæ (de quo est sermo) non peccare mortaliter, sed ad summum venialiter, docet Arsdekin *in tom.* 2. *pag.* 159. *qu.* 14. cum Mendo *in fasera disserr.* 13. *qu.* 17. Navarr. *cap.* 17. *n.* 108. quia nulli damnum, aut injustitiam infert; sed solum peccat contra veritatem, non facti, aut scripturæ formalis, sed scripturæ materialis, quatenus proponit scripturam illam materialem credendam esse instrumentum authoritate publica primo confectum. Plures apud Arsdekin cum a veniali, & a mendacio excusant. Idem tenent Baulius, & Sa apud Ant. a Spir. Sant. *tract.* 3. *de jur. disp.* 1. *sect.* 9. *n.* 54. qui eos sequitur tantum quoad privatas scripturas. At in consultis nostram sententiam probabilem vocat, pluribus rationibus & auctoribus confirmat.

SECRETUM NATURALE

2786 IMponitur, vel expresse, ut *Tibi dico sub sigillo confessionis, sub secreto naturali, ut nemini dicas, &c.* vel implicite: *Tibi dico, ut amico pro consilio, ut dolorem leniam, &c.*

2787 Obligat sub mortali, si res sit gravis considerationis, & ejus violatio cedat in grave damnum, aut in gravem displicentiam ejus cui secretum commisit; quia tunc violatio secreti valde nocet societati humanæ, & sit gravium discordiarum causa. Quod est verum, etiam si uni, vel alteri viro prudenti dicas, si qui secretum imposuit, iis specialiter non vellit secretum revelandum. Idem dic de literarum injuriosa apertione, nisi prudenter præsumas auctorem literæ non invitum, aut nisi id facias ad vitandum grave damnum injustum, quod inde prudenter.

2788 Magis peccant Secretarius, & Notarius publicus, qui tenentur ex officio, & sub juramento ad secretum. Non est peccatum revelare secretum naturale, etiam juratum ad impediendum damnum publicum, aut tertiæ personæ innocentis, seu si secretum sit de delicto patrando. Est autem mortale illud revelare, si damnum sit jam secutum, & non pendeat in futurum: *v. num.* 126. 1704. *a* 1733. *ad* 1736. 1633. 1696. *&* 1697. *&* *tom.* 2. *a num.* 55.

Scotus *in* 4. *dist.* 15. *qu.* 4. *litt.* F. Mastr. *in Theol. moral. disp.* 11. *quæst.* 9. Joan. a Cruce 8. *prae.* Busemb. *lib.* 4. *cap.* 3. *dub.* 4. 6. *&* 7. *lib.* 5. *cap.* 3. *dub.* 2. *num.* 6.

PARS

PARS TERTIA.

De quinque Præceptis Ecclesiæ.

DE I. PRÆCEPTO

Audire Missam diebus Dominicis, & Festis de Præcepto.

2789 FIdeles, postquam ad usum rationis pervenerint, qui regulariter post septennium expletum præsumitur, tenentur sub mortali audire Sacrum diebus Dominicis, & festis de præcepto.

2790 Ad satisfaciendum huic præcepto quatuor requiruntur. 1. *Præsentia moralis*. Hinc nec est necesse, quod actu audiat Sacerdotem aut videat; nam mutus, surdus, aut ob multitudinem populi distans, ut actu nec audiat, nec videat, satisfacit, si sacrificio sit præsens; adeoque *per auditionem Missæ* intelligitur actio qua quis sacrificio est præsens, eique assistit modo humano, corpore videlicet, & mente, & in tali distantia, ut possit Sacerdotem videre, ejusque Ministerium, & actiones attendere. Unde non satisfacit, qui e fenestra suæ domus extra Ecclesiam sitæ Missam, quæ intra Ecclesiam celebratur, audiret; quia non est moraliter præsens. Affirmat tamen Tambur. *lib.* 4. *c.* 2. §. 1. *n.* 14. & Clericatus *cap.* 109 *n.* 7. Similiter, nec qui extra januam Ecclesiæ portus, cum audiret, nisi id contingeret ob multitudinem nimiam populi, quam Ecclesia capere non valet, quia tunc censetur moraliter præsens ratione conjunctionis cum multitudine, cum qua constituit unum corpus morale fidelium, Sacro præsens, & assistens.

2791 2. *Intentio*. Requiritur, intentio, intentio audiendi Missam saltem virtualis, aut interpretativa: quam *vid. in tom.* 3. *in Exam. Ordinand. a n.* 206. unde qui in Ecclesia est præsens Sacro non animo audiendi Sacrum, sed expectandi amicum, non satisfacit, quia actio illa auditionis, est pure casualis, externa, & non humana; Ecclesia autem præcipit actum humanum, ac proinde voluntarium, seu actum mixtum ex externa auditione, & interna volitione: *v. n.* 184.

2792 E contra, si audis, habens intentionem audiendi, non tamen satisfaciendi per illud Sacrum præcepto, sed ob devotionem, si postea aliud Sacrum non audias, satisfecisti præcepto; quia præceptum vult auditionem humanam; ut prius autem non satisfaciendi præcepto hac, vel illa auditione Sacri non facit, quin auditio illa fuerit humana. Tum quia aliud est inquire animo non satisfaciendi præcepto hac, vel illa auditione Sacri, aliud de animo absolute non satisfaciendi præcepto, quia hic, utpote exclusivus actionis præceptæ, est mortalis: *v. n.* 141.

2793 Item, qui audit Missam ob devotionem ignorans esse diem festum, si postea advertat, non tenetur ad aliud Sacrum, quia jam satisfecit, tam ob allatam rationem, quam ob virtualem intentionem satisfaciendi.

2794 3. *Attentio*. Requiritur sub mortali. Diana, Card. de Lugo, Tambur. & alii volunt, sufficere solam attentionem externam, quatenus dum quis assistit Missæ, non occupetur in aliqua actione externa moraliter incompossibili cum auditione; verbi gratia, pingendo, scribendo, confabulando, &c. adeoque non obstare solam internam distractionem mentis etiam voluntariam; quia Ecclesia præcipit auditionem externam, & oratio in sua substantia non dependet ab attentione actuali interna.

2795 Dico tamen, sub mortali requiri attentionem internam, Mastrius cum Cajetan. & Bonacin. quia Ecclesia præcipiendo auditionem Sacri, præcipit actionem humanam Religiosam, qualis non est, nec auditio Sacri, nec oratio sine ulla prorsus attentione interna, sed cum omnimoda voluntaria distractione interna. Omnino *v. dicta a num.* 286. *&* 434.

2796 Attentio vero interna est triplex. 1. Qua attenditur ad actiones Sacerdotis. 2. Qua attenditur ad significationem verborum. 3. Qua inde mens ad Deum elevatur, contemplando videlicet mysteria, quæ per actiones, aut Sacerdotis verba exprimuntur. Secunda attentio est melior, tertia est optima, sed sola prima est necessaria. Quia præceptum de auditione Missæ, non est de oratione, sed de assistentia Sacrificio. Requiritur igitur, ut saltem virtualiter, & in confuso attendas ad actiones Sacerdotis. Unde est mortalis voluntaria distractio notabilis, secus si sit involuntaria, ut sæpe contingere solet, aut voluntaria, sed brevis; *vid. num.* 441.

2797 4. *Integritas*; unde mortale est partem notabilem omittere. Parvam partem putant communiter Doctores, omittere a principio Missæ usque ad Epistolam exclusive, & a communione exclusive usque ad finem; alii usque ad Evangelium exclusive.

2798 Non satisfacit præcepto, sed mortaliter peccat, qui duas, aut quatuor Sacri partes simul a diversis celebrantibus audit; imo propositio affirmativa est damnat. ab Innoc. XI. vide *Propos.* 53. quia præceptum est de audienda una integra Missa: quæ declaratio satis colligitur ex ipsa damnatione Pontificis ex Cathedra loquentis: qui enim plures partes Sacri simul a diversis celebrantibus audit, non dicitur audire unam integram Missam, sed plures partes plurium Missarum, nullam integre.

2799 Eadem ratione non satisfacit, qui duas partes successive a diversis celebrantibus audit, v. g. a consecratione usque ad finem ab uno, & postea ab initio usque ad consecrationem ab alio; unde opinio affirmativa in casu auditionis plurium partium a diversis successive, mihi videtur virtualiter in damnatione recensitæ propositionis 53. comprehendi; quia eadem est ratio.

2800 Unica auditione Sacr. non satisfacit quis duplici præcepto pro die præterito, & crastino, quia Ecclesia singulis diebus actiones distinctas præcipit; unde sicut præceptum jejunii, singulis diebus distincta jejunia intendit, & præceptum recitandi Officium distinctas recitationes, ita præceptum de audiendo Sacro distinctas auditiones: & sicut propositio afferens, *quod unico Officio quis satisfaciat duplici præcepto pro die præsenti, & crastino*, est damn. ab Alex. VII. *in Proposit.* 33. ita est virtualiter damnata propositio id afferens de auditione Sacri, aut jejunio.

2801 Audientes autem Missam Summi Pontificis ante mediam noctem Natalis, satisfaciunt præcepto; quia ex fictione juris, seu ex dispositione Summi Pontificis, censetur pertinere ad diem sequentem: *sic dies reservatus hesterna moraliter reputatur a jure hodierna in ordine ad recitandum Matutinum hujus diei, non sic in ordine ad laborandum die festo.* Ita Tamb.

2802 Dum quis audit Missam, recitare potest nedum orationes ex devotione, puta Rosarium, Officium Virginis, &c. ut vult Communis, sed etiam de præcepto, nempe Officium Divinum, vel ratione voti, aut pœnitentiæ, Clericat. *cap.* 109. *n.* 1. Diana *part.* 2. *tract.* 12. *resol.* 2. *& part.* 13. *resol.* 61. quia hæ orationes non impediunt præsentiam, & attentionem sufficientem ad utrumque: imo per utrumque

audiens est magis cum Deo, quia etsi non magis reddit mentem attentam ad Deum, & impedit ne unitas & vacationes ad impertinentia contingere possint. Ergo tum interest, quod oratio sit praecepta, vel non praecepta, ad hoc ut attentionem sufficientem impedit, vel non impedit.

280 Dubitare tamen Sacio non potest quin confessari, Azor. contra Bonacin. quia confessio non est oratio, sed secretatio, & actus judicii omnino disparatus, & attentionem ad Sacrum impediens. *Affirmat* Clericatus cap. 1. si eito se expediat, quia ipsoe ad Evangelium.

281 Qui nunc dilendit e loco, ubi [illegible] confessus ad locum, ubi [illegible]

[illegible]

ADDITIO.

Ubi publicum.

[illegible]

DE SACRAMENTO EUCHARISTIAE.

[illegible]

INTENTIO.

[illegible]

DE TEMPORE.

[illegible]

[illegible]

QUAESITUM I.

[illegible]

QUAESITUM II.

Quid sit Missae de praecepto audiendae?

[illegible]

QUAESITUM III.

[illegible]

Explicavi per Sedem Apostolicam pabulati, &c. Ref-
dimus, quod illi, qui hac vota, nec Regulari ob-
servantia, Sancta Mater Ecclesia Romana
generali

CAPUT III.

DE INTERPRETATIONE.

DE QUALITATE.

DE INTERPRETATIONE.

DE QUALITATE.

DE QUALITATE.

QUO

DUBIUM

[illegible]

DUBIUM

[illegible]

COGITATUM.

[illegible]

DIFFICULTAS EST DE CARNIBUS.

2882 *An scilicet dispensatus a carnibus sit dispensatus a jejunio?*

AFfirmant Diana p. 1. tract. 9. res. 25. Filliuc. Tambur. & innumeri alii, quia non potest quis esse obligatus ad aliquid, ad cujus essentiam non obligatur; atqui, cum abstinentia a carnibus sit de essentia jejunii, ut patet ex ejus definitione n. 2812. sequitur, quod non obligatus ad abstinentiam a carnibus, qualis est dispensatus a carnibus, non sit obligatus ad jejunium: quam rationem insolubilem vocant.

2883 Respondeo cum distinctione, dispensatus ad carnes ob debilitatem virium, & ad eas recuperandas, est dispensatus a jejunio, minime si est dispensatus ad carnes, quia cibi jejunii sint ei nocivi. Rodriqu. *in summ. cap.* 24. Angles, Bonac. & alii.

Ratio est; quia in primo casu habetur necessitas duplicis comestionis, non sic in secundo. 2. Quia ex c. *cum dilecti, de dolo, & contumacia*, dicitur, quod præceptum Ecclesiæ, licet non possit in totum servari, sic servandum in parte, quæ potest servari.

2884 Non obstat ratio in oppositum. 1. Ex absurdo; sequeretur enim ex illa, quod dispensatus ab unica comestione ob longum iter, esset dispensatus ab abstinentia a carnibus, quia non minus est de essentia jejunii unica comestio, quam abstinentia a carnibus. 2. Ex ratione, quia jejunium est unum per aggregationem, & præceptum dividuum, includens duo præcepta distincta, unum de unica comestione, alterum de abstinentia a carnibus; unde si cessat obligatio ab uno, non cessat obligatio ab alio, nisi adsit pro utroque necessitas. Vide quasi insolubilitatem rationis oppositæ: vid. n. 454. 2846.

DE COLLATIONE.

2885 COllatio, seu refectiuncula vespere facienda, ex consuetudine ob virium debilitatem, & ob somnum capiendum introducta, atque a Sancta Matre Ecclesia benigne permissa.

2886 Ex consuetudine, & praxi timoratorum sumi possunt unciæ octo cibi. Angles, & Mastrius, dicunt, quare tamen remittendam esse prudentiæ particularium, juxta diversitatem complexionum. Permittuntur pro collatione fructus, legumina, & alia ex saccharo, ac melle confecta. Bonacin. cum pluribus vult, in collatione non tam [illegible] esse qualitatem, quam quantitatem. Per [illegible] unus, vel alter pisciculus parvus, & parum [illegible]. Omnino tamen abstinendum est ab ovis; quia ova [illegible] valde nutritiva, & carni affinia, utpote [illegible], adeoque collationi repugnant; unde contraria opinio est contra bonos mores, & scandalosa.

2887 In Vigilia Nativitatis Domini, & Paschatis, sumi potest collatio duplo major ratione lætitiæ. Leander *de jejun. disc.* 4. *quæst.* 15. & 18. Tamb. *tom.* 1. *p.* 117. *num.* 7.

2888 Quantitas cibi in collatione permissa potest permisceri cum vino.

ADDITIO.

Casus Singularis.

PRoponit doctissimus Mendo hunc casum, quem ait a nemine resolutum, quem licet. Titius mane collationem sumit, & postea prandet post Meridiem; Vespere nihil comedit, quæritur an frangat jejunium. R. Probabile est utrumque, scilicet quod frangat, & quod non frangat. Quod frangat probatur primo quia usus Fidelium est contrarius, qui in nullo casu ita anticipare solent collationem. Secundo quia omitti hoc dubium ab omnibus Auctoribus videtur ideo esse, quia supponunt absque dubio non posse fieri. Tertio, quia si anticipare collationem esset licitum quando possit prandere, cum sumitur collatio, posset ea hora prandere; quod est contra stylum fidelium, & contra mentem Ecclesiæ intendentis mortificari fideles per prandendo quidquam ante horam communem prandii. Quarto, quia esto videatur esse accidens in jejunio, quod hac, vel illa hora prandeatur; at accidentia, ita notabiliter mutata, in substantiam refunduntur. Sed, & oppositum probatur primo, quia si potest collatio sumi ante Meridiem, & in nocte prandere, quin frangatur jejunium, cur non possit collatio anticipari? Siquidem essentia jejunii conservatur. Secundo, quia cum sit tollerata collatio in subsidium naturæ, nulla lex prohibet, eam sumi hac, vel illa hora. Etenim vel collatio sumitur, ut possit somnus capi, vel in levamen naturæ. Non primum, cum possit multo ante somnum collatio sumi. Ver. gr. si quis vivens inverso ordine, secunda hora, aut tertia post mediam noctem pergit in lectum capturus somnum, collatio ea hora sumpta parum juvabit. Secundum vero jam suum sortitur effectum, siquidem natura subsidium habet in ea collatione; demum essentia, ac substantia jejunii servatur; mutatio autem accidentis horæ in sumptione collationis nihil de substantia detrahit. Unde in dubio non stat pro fundamenta probabilitatem adstruunt; mihi vero primus omnino placet sensus, nisi gravis necessitas ita cogeret ordinem invertere jejunii Ecclesiastici.

QUÆRES,

2889 *An possit quis quantitatem permissam, verbi gratia uncias octo panis in aqua, aut alio liquore non vinoso coctam pro collatione sumere?*

NEgat Filiuc. *tom.* 2. *tract.* 27. *part.* 2. *cap.* 2. *n.* 31. quia coctio notabiliter transmutat aquam, ut ex illa & pane fiat unus cibus solidus, adeoque aqua haud amplius retinet rationem potus, sed cibi, quod non fit in pura mistione panis cum vino sine coctione.

Affirmant Diana *part.* 9. *tract.* 6. *resol.* 29. Leander *de jejun. tract.* - *disp.* 4. *quæst.* 31. & plures apud illos; quia aqua etiam post coctionem cum pane semper remanet liquor, & vehiculum alimenti. Tum quia non auget substantiam cibi in ordine ad nutritionem, quod in refectiuncula attenditur; adeoque sicut possunt pro refectione sumi seorsim, ita simul post coctionem.

Escobar cum aliis media via incedens, concedit, posse licite pro refectione sumi ex pane cocto uncias duodecim, quia ille excessus ponderis, cum proveniat ex aqua, est exigui nutrimenti. Quæ opinio magis mihi placet, quam quæ absolute affirmat, quia ut ait Tamb. *tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 5. §. 1. *num.* 2. tota quantitas panis cocta cum aqua, licet non plene nutriat, plene satiat; quod etiam in refectiuncula attenditur.

CAUSÆ EXCUSANTES

2890 A Jejunio sunt; *Impotentia*, *Labor*, & *Pietas*. Ob *impotentiam*, quis excusatur, quoties ex jejunio adest periculum notabilis damni. Hinc excusantur - 1. [illegible]

2891 2. Excusantur Sexagenarii [illegible]

2892 Religiosi Sexagenarii obligantur sub mortali a

de

suæ professionis, etiam ante annum 21. ad jejunia Regulæ, nempe Adventus, Quadragesimæ, & Feriæ 6. minime ad jejunia vigiliarum, & quatuor temporum, quia de his Regula non loquitur. *Sexagenarii* vero ab omnibus jejuniis excusantur. Ratio est, quia pro juvenibus magis habet locum pietas, & privilegium, cui per professionem voluntarie cesserunt, pro senibus vero magis, & totaliter habet locum necessitas. Idem dic de jejunio perpetuo ex voto; quia licet votum obliget secundum intentionem voventis, per accidens deobligari potest vovens ratione necessitatis, & incapacitatis subjecti. Leander *de jejun.* Port. 4. *in jejun. num.* 1.

2893 3. *Pauperes*, qui non habent sufficientem cibum pro justa refectione; vel quia alium cibum non habent, nisi vetitum, nempe carnes aut ova; quia *benigna Mater Ecclesia non intendit tota die ad panem, & aquam, & pauca legumina illos adstringere, aut alimentum viribus sustentandis necessarium subtrahere.* Aldekin ex Diana.

2894 4. *Infirmi, convalescentes, prægnantes, lactantes, & alii, qui ad necessarias vires majori indigent alimento. Qui ex stomachi vacuitate patiuntur capitis dolorem, aut vertiginem. Item qui nocte dormire, aut calefieri nequeunt: qui tamen si possunt, tenentur incommoda vitare, faciendo collationem mane, & cænationem vespere*: ita Aldekin. Sed non possunt comedere carnes.

2895 *Labor* excusat, non omnis, sed si sit talis, ut judicio prudenti sit incompatibilis cum jejunio: alioquin non adesset necessitas, & a jejunio non excusat, nisi necessitas.

2896 Hinc excusantur Fabri Ferrarii, Cæmentarii, Lignarii, Fossores, & similes exercentes artes laboriosas. Non excusantur autem exercentes artes sedentarias, aut quæ non tantam corporis agitationem requirunt, ut jejunio resistere non valeant: hujusmodi sunt *Sartores*, *Sutores*, *Pistores*, & similes, *vid. propos.* 30. ab Alex. VII.

2897 Leander *de jejun. dis.* 8. *q.* 154. 155. & 156. cum aliis docet, defatigatum ex labore voluntarie assumpto, v. gr. lusu pilæ, vel etiam ob inhonestum finem, quia v. gr. pluries rem habuit cum muliere, cum prævisione futuræ impotentiæ ad jejunandum, nedum non teneri ad jejunium, sed neque peccasse in causa contra præceptum jejunii. Immo Aldekin *to.* 2. *pag.* 313. citans pro se Dianam *part.* 1. *tract.* 9. *res.* 42. id tenet etiamsi defatigatio fuerit facta in fraudem jejunii; quia ille intendit solum se ponere in statu, qui est extra obligationem jejunii. Quod confirmat ex eo, quod ad evitandum jejunium, aut auditionem Sacri, potest quis transire ad alium locum, ubi jejunium non obligat, aut festum non celebratur.

2898 Hæc autem opinio semper mihi visa est nimis laxa; quia præceptum, quod formaliter præcipit, aut prohibet aliquem actum pro certo tempore, virtualiter prohibet pro eo tempore omnia opera incompossibilia cum impletione præcepti. Ac proinde

2899 Dico; quando defatigatio, v. gr. lusus pilæ, est assumpta tempore remoto a die præcepti jejunii, nec teneris ad jejunium, nec peccas in causa; quando vero est assumpta tempore proximo diei præcepti, non teneris ad jejunium, nec peccas non jejunando, quia es factus impotens; peccasti tamen in causa contra præceptum jejunii: quia præceptum jejunii est moraliter præsens, adeoque virtualiter obligat ad non ponenda, sed vitanda impedimenta, a quibus commode abstinere potes; multo magis si defatigatio est assumpta eodem die præcepti: non sic in primo casu, quia præceptum non est moraliter præsens, sed remotum: *v. num.* 2804.

2900 Quod si nec esset verum, sequeretur, quod si cui tempore, quo præceptum auditionis Sacri est præsens, assumeret opus incompatibile, a quo commode abstinere posset, omissio Sacri non esset peccatum, nec in se, nec in causa, ob eamdem rationem.

2901 *Exemplificatur assertio*: si die Veneris & secundum alios die Sabbati egrederis ad venandum in nemore valde ab Urbe remoto, ubi opportunitas audiendi Sacrum non adest, ac inde prævidens futuram omissionem Sacri die Dominico, non erit reus omissionis Sacri, & peccati, non quidem in ipsa omissione, quia die festo reperitur impotens; neque in causa, quia tunc non obligabat præceptum ad non ponendam causam impeditivam, non enim erat actu, aut moraliter præsens, & sic non urgebat de proximo. Si vero egrediaris feria Sabbati, aut aliquibus horis ante mediam noctem Dominicæ, reus eris peccati omissionis Sacri in causa, quia judicio prudenti, cum non censeatur moralis distantia a die Dominico, præceptum audiendi Sacrum tunc censetur moraliter præsens, & consequenter de proximo urgens ad non ponendam causam omissionis futuræ de proximo, Tambur. *tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 2. §. 3.

2902 Hæc dicta sunt de operibus, a quibus commode abstinere possumus: nam ut rite Cajet. docet, *non tenetur quis ob præceptum jejunii omittere opus, ad quod incumbit obligatio saltem mortalis.*

2903 Quantum ad *advenas*, & *viatores*, dico eos non teneri legibus, & consuetudinibus particularium locorum, nec inde ad jejunia locorum, per quæ transeunt, non animo ibi habitandi majori parte anni, nisi adsit scandalum, aut nisi sint universalia, *ut a n.* 162. *ad* 164. *ut in* 2. *tom. num.* 266. & supposito, quod sint veri viatores; a peccato enim in causa eos non excuso, si id faciant in fraudem præcepti, ut illud declinent, ut in simili dixi *in tom.* 2. *n.* 212. posset enim quis volens a jejunio se liberare die 24. Julii, quo Panormi sit jejunium D. Jacobi, accedere Montemregalem, & non jejunare, quia ibi non sit jejunium eo die, & ipse est advena; sequenti vero, quo ibi jejunatur, redire Panormum, nec jejunare, quia hic transacto festi non jejunatur eo die; quis autem major dolus, & collusio præcepti?

2904 Et quamvis Diana *part.* 1. *tract.* 9. *res.* 19. & *tract.* 10. *res.* 14. & plures Doctores, quos refert Tambur. *tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* - §. 2. *num.* 12. id teneant, dicentes, quod non peccet quis, si, nedum die antecedenti, sed etiam si eodem mane jejunii, aut festi, a loco jejunii, aut festi ad alium se transferat, etiam ex industria, ut a jejunio, aut auditione Sacri, & abstinentia a servilibus se liberet; hac ducti ratione, quia obligatio jejunii extenditur ad totum diem, & obligatio auditionis usque ad meridiem, & usque ad meridiem potest differri; ac proinde intra illud tempus possit quis uti jure suo, & ad alium locum pergere, ubi non est obligatio, & sic ab ea se liberare.

2905 Nullo pacto volo huic opinioni adhærere, sed eum peccare affirmo cum Rodriqu. *in summ. tom.* 2. *cap.* 219. *num.* 2. Ledesm. Emman. Sa, Fernandez, & alii apud Dian. & Tambur. *cit.*

Mea resolutio maxime firmatur paritate de absolutione a casibus reservatis, desumpta ex Bulla Clem. X. *Superna*, de anno 1670. *ubi in* §. 6 *decernitur.*

(Et habentes facultatem absolvendi ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reservatis, non ideo a casibus Episcopo reservatis posse absolvere. Posse autem Regularem Confessorem in ea Diœcesi, in qua est approbatus, confluentes ex alia Diœcesi a peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi idem Confessor est approbatus, absolvere, nisi eosdem Pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam Diœcesim pro absolutione obtinenda migrasse.)

Ubi industria accessus ad alienam Diœcesim, ob finem absolutionis a reservatis, dicitur fraus, ita in re nostra. Unde

2906 Ratio intrinseca est; quia licet quantum est ex se quis possit uti jure suo, & sic v. gr. una die accedere Panormo Montemregalem, altero die Monteregali redire Panormum; nemo tamen habet jus utendi actu in fraudem legis, quia jus nostrum est subor-

dinarium legi, *ex num. 42.* Et ex jure, ex dictis supra *num. 314. fraus nemini patrocinatur.*

Dixit, cum eo die urgeat Panormi præceptum commune de jejunio Vigiliæ Apostolorum priusquam quis ut jus accedendi ad Mensam regalem, & inde die sequenti, quo urget hic, recedendi ex indulto, quod idem esset in fraudem jejunii; cuia jus hoc ipsum debet cedere legi.

2207 Opinioni Diana adhæsit, si salti excessus, & reditus fiat ex vera causa, ut sequitur ex eodem principe, ex Bulla Clem. X. definpta *tit. n. cap. ex ide.*

2208 Exultantes a jejunio *dispensantur*, pedestres per se ipsos dies quatuor, *seu* per duodecim milliaria, Diana *in summa verb. jejun. num. 13.* Non exultantur, si equitando conductum unum diem non confecerint: hæc vero, si negotia rotali valde excedens non certificant, aut si per plures dies rem quatuor equitare, [illegible] prævidere vires dedituandas, Teardes *de jejun.* [illegible] *q. tert. n. Propos.* 21. ab Alexandro VII. *damn.*

2209 *Viatici* tabdem exultat, quod ex opera p[illegible]

[illegible] commodo perfici non possunt. Hinc *Iaros* Quadragesimæ, maxime cui curienantium, nisi fint valde debitores, quatum labor est ritio cebiliet. *Confessorii* debiles, & *Cantores*, qui ex officio canendi in tedderentur nhgibiles. His Sanctis indrogesimæ nova ad vocem servanda, [illegible]

ADDITIO.

[illegible]

SERMO CIII.

EPISTOLA ENCYCLICA.

Venerabiles Fratres Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

Nos [illegible] ab Apostolorum traditione, a [illegible] piaset prium, & ab eniversi [illegible] mundo terentum, & obie[illegible] ut vetetes radiscere fortes [illegible]

[illegible] omnium, [illegible] consortium Cœnis Christi nos etiam aliquid in eo, quod ipse propter nos præstitit, agimus; hinulque ad accelendo factaurora Redemptionis nostræ mysteria, cum Dominicæ passionis, ac Resurrectionis memoriam, Quadragesimali pontificum tempore solemnius celebramus, purificatis jejunio corporibus, & animis dignius paramus. Hoc veluti nostræ militiæ tessera ab animetis Crucis Christi secernimus. Flagella divinæ ultionis aterimus, & cœlesti præsidio in dies adversus Principes tenebrarum munimur. Hoc delpectiui habito ager contemendum divinæ gloriæ detrimentum, non leve catholicæ Religioni dedecus, nec dubium animabus Christifidelium scrupulum obtenuit. Nec aliunde populus calamitates, rebuique publicis, & privatis cladem extimuique sirpontanus esse confiat. Ah hæc vero infita inhærentique in omnium Catholicorum hominum animis de tarsantissima Quadragesima, aliisque diebus jejunio consecratis pœnitentiæ, & reverentia cuam aliens, quam discrete, quam ablera fit hodierna Jejunantium confuetudo, quantum ab ipsa Jejuniorum institutione, & juvenis tempe, ubique, & ab omnibus disciplina quam longissime dilles; Vos, venerabi-

[illegible] indicæ germum nutritaffecnitis, laccymi [illegible] ir pallorum, augustissimam Quadragesimæ [illegible] ibiemam ab hominum nulli jejuniis ut [illegible] ifis ubique ind feiminatim dispensandi fa[illegible] are tubiamm esse, ita ut Orthodoxæ qui[illegible] onis Cultores non ita quærantur: hæretlun[illegible] eves illudant, & exultent. *Fenestiojo hoc [illegible] sturmentum insuper licentiam adjunctum est* [illegible]

[illegible] Apostolo[illegible]

& corona nostra, nebisfem considerantes, nihil Deo acceptius, nihil pastorali ministerio nostro dignius, nihil geq hos cuia nostra commissitutus, quam ut verbo, & exemp o parentes, Christifidelesset iam lizitatem Christianæ pœnitentiæ, & pietatis exercitationem alacrius suscipiendam, & constantissime retinendam, & ea, quo inflicta fuit, disciplina perspendam vehementius inflammemus, omni ejera atque indulgentia dudeamus, ut infideles populi in conglecto Dei per sufficiemem jejuriorum observantiam tales petu[illegible] neari, ea et in ipso Paschali festo diorum est insenini, *Debitam igitur pœnam unusquisque Festum se-*

[illegible] indicæ germum nutritaffecnitis, laccymi [illegible] ir pallorum, augustissimam Quadragesimæ [illegible] ibiemam ab hominum nulli jejuniis ut [illegible] ifis ubique ind feiminatim dispensandi fa[illegible] are tubiamm esse, ita ut Orthodoxæ qui[illegible] onis Cultores non ita quærantur: hæretlun[illegible] eves illudant, & exultent. *Fenestiojo hoc [illegible] sturmentum insuper licentiam adjunctum est* [illegible]

[illegible] Apostolo[illegible]

& in Domi[illegible] oui commu[illegible] ar disciplinæ

[illegible]

Dilectis Filiis

EPISTOLA ENCYCLICA II.

Sanctæ sedis Tonsuræ.

[illegible]

EPISTOLA ENCYCLICA III.

Ejusdem sedis Tonsuræ.

[illegible]

centia ab Sede Apostolica tuendam fuimus; [illegible] Mandatum contingunt (qui est Litterarum Institutionum Rationarum pro viris Ecclesiasticis decimquinque locum tertium). Ir illo plures difficultates indicavimus ob quas minime fuisse ab Jesuitis egitimus tuendum; [illegible] qui ab Legislatore [illegible] & legitima prius authoritate interpretata, Quadragesimam abstinentiam non observarent; monuimus, inquam, solemnem a Jesuitis, ita illorum ipsis rationibus de mentum his Litteris, nec [illegible] fuse, sufficientia supersedita Revocatione, ora perentini jurisdictioni contineri. Tandem in sua Sanctorio Sede collocati, rem totam in examen iterum revocavimus, & praesertim quinque Viros deputavimus ipsam obligantes, rectitudinem perscrutarentur, ac tuas regnde quinque Nobis expenderent. His peractis, [illegible] universis fecimus tribuere constitutiones, illumque decretum, ne ulla in posterum, sive generalis, in aliquo Clericate, vel Opidio concedatur facultas abhibendi carnes ad mensam tempore Jejunii, vel Quadragesimae, nisi conditio [illegible] Jejunii, sive unius consecutio interpretatur; & illud denique mirum, dum negaquam licere mentam eandem esse, de pisciibus infinite. Eadem de ejusdem hac ratione nicium implicatis quaestionibus; exiliminavimus unicam Caput dictum consessioni dicere illis etiam, qui rationibus uti, cum jejunium indicitur, tire chiuperunt; & pravam illam consuetudinem, quae apud multos jam mincia introlerat, penitus euellere, abscondi tempe carnes in mensam suam pitcitus, noticam ipsi Quadragesimalis abstinentiae praecepto tolli fuerunt, ob tam pestilentem cautam, quod grate detimentum falsui ab ebo piscium [illegible].

Haec accurtissime continent ex nostris Apostolicis Litteris, quas in Synodo Brevis dedimus ad omnes Episcopos Orbis Catholici anno 1741. quarum primo inscipiunt, *Non ambiguimus*, altera vero, *In universa*. Nec profecto nos [illegible] eleganti forma velut [illegible] cum tempus Quadragesimae, sive [illegible] praecipitur, nisi [illegible], [illegible] conditione, quam superius [illegible] maximus. Maximum potest [illegible] praecipimus, cum reddita Nobis fuerunt plures Epistolae, [illegible] vestra Litteris nostris Apostolicis [illegible] contestatione, quibus pro virili parte contendistis adducere Populos Vestis subjectos, ut praepositam [illegible] diligentiam pie servarent.

Interim prout [illegible] Apostolicis Literis, quae [illegible] ante nominatas [illegible], [illegible] cavillationes excogitata fuit a nonnullis, uti Nos antea fuisti conjectura [illegible] fuimus. Plures etiam quaestiones propositae Nobis fuerunt, [illegible] quidem pendent, ac nonnulli, quemadmodum Nos agimus [illegible] cum [illegible] vel ipsis Legis verbis, vel sensu primus continent, ac dilevantur. Attamen Sacra Tribunali Nostra Poenitentiaria rerum hujusmodi cognitio, ac pertinaciorum, ac diversae quaestiones experendae commissae sunt, quibus ne [illegible] plenae, cumulatisque, quotiies [illegible] fuit, [illegible].

Archiepiscopus Compostellae, in Hispaniarum Regnis primus Inquisitor, nuperrime vita functus longam ad Nos dedit Epistolam, qua plures recensebat difficultates, quae Litteis Nostris Apostolicis dirigebantur, quarum tres extensiori [illegible], ex quo nonnulli Theologum diversas opiniones, ac [illegible] abinent in [illegible] quibusdam [illegible], quibus Litteis Nostris Apostolicis [illegible], & [illegible] praebebant: ac praesertim de illis [illegible] Nostrorum exquirebat. Quidem Archiepiscopi Litteae Nos [illegible] dum, ac difficillimis temporibus occupatus deprehendit, Attamen, dum quaestiones in [illegible] pertinentium, visum Nobis est non quidem [illegible], ut iis quaestionibus [illegible] fieret, ipsique solutis nullum impedimentum, sive obstaculum Nostris Litteris Apostolicis [illegible], sed potius ut objectis cavillationibus ad eorum [illegible] ipsa minime adducerentur. Accedit etiam, quod Episcopo Archiepiscopo multis argumentationibus, & obscuris verbis [illegible] cum [illegible] quamobrem, [illegible] plures horrabatur, ne ullum Archiepiscopo responsum [illegible] illi tamen satisfecimus, tres praecipuas ex ejus literis delinaeas, & quadrieres omnes ad eorum numerum redigeriae. Primum Nobis occupat ordines inhibentem [illegible] fuisse, quod [illegible] relpondum daremus ejusdem commendatione, & eisem magnopere [illegible], quod [illegible], ac dubius ut hanc Sanctam Sedem [illegible], ut consilium expetiret. Deinde qui satis quae similibus satisfacere nea praecentilimus, [illegible] [illegible] [illegible]

& ovorum usu satis esse videconfuerit, cum interpositis Episcopis relitteriis omnino ad omnino necessarium judicaverit; nec sufficiens necessitatis ... dum sterit contineat, si ova solum, & lacticinia concederentur. Quoties autem abstinentia Quadragesimæ nostra auctoritate soluta fuit, certos tamen ... ues præceptiphmus, quibus integra abstinentia servaretur, nempe diem Cineruni, dies quatuor temporum, vigilias præcepto obeundas, dies Majoris Hebdomadæ.

Palmarum. Quandoque recensuimus etiam eniam hebdomadam Cineruni; aliquando etiam indiximus abstinentiam Feriis sextis, ac Sabbatis, etiamsi facultas a Nobis tradita ladhis, & ovorum usum solum comprehderetur. Postremo eam constitu-

mus, haud plane acquiescimus, ob eam sufficientiam, ac dubitationem, ne causa ab Episcopo loci prolata, quam Nos legitimam credidimus ad solvendam Quadragesimæ abstinentiam, ejus naturæ forsaste non ... & urgentem necessitatem continet. Quippe hoc Nobis semper ante oculos propositum habuimus, ut nihil inconsulto ... *ea ve, quæ p ... ; quæstio est, ... ; attamen fidem præstitimus iis, quibus præstanda fuerat, Episcopis nempe locorum. Non enim alio pacto exer ... ti potest sollicitudo pecuiiat ... Ecclesiarum, a Diœcesium, nisi fides habeatur Episcoporum, a ... ; sed in posterum, ... quam fieri ...*

*... Benedicti III. ... Ecclesiarum ... Ecclesiæ ... Ecclesiæ ... Ecclesiæ

[illegible]

C O N S T I T U T I O

[illegible]

R U B R I C A E.

[illegible]

V Ibidem, quod Ea, ad Vicariatum Imperiale quod attinet, [illegible] Constitutione.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

aut quisumque alii Sacerdotes secus egerint, etiam Deo Optim. Maxim. rationem reddituros esse, neque deinceps Episcoporum, & Ordinariorum justam, ac rigorosam animadversionem in contrafacientes, etiam Regulares, etiam Societatis Jesu, facultatibus Episcopis, & Ordinariis per hoc Decretum per Sedem Apostolicam specialiter attributa.

Et facta de praemissis omnibus, ac de verbo ad verbum relatione, Sanctitas Sua approbavit, ac praesens Decretum typis dari, ac publicari voluit. In quorum fidem, &c.

Datum Romae 12. Februarii 1679.

F. CARD. COLUMNA PRAEF.

S. Archiepisc. Brancac. Episc. Viterb. Secr.

Die 3. mensis Februarii 1679. praed. Decret. affixum, & publicatum fuit, &c.

DE IV. & V. PRAECEPTO ECCLESIAE.

Non celebrare nupias tempor. prohib. Solvere decimas.

2937 Nuptiae, seu matrimonia, ex Trident. *sess.* 24. *cap.* 10. prohibentur fieri *ab Adventu usque ad Epiphaniam, & a feria quarta Cinerum usque ad octavam Paschatis inclusive*; Dictis autem temporibus solum prohibentur solemnitates nuptiarum; adeoque possunt in illis sponsalia, ac matrimonia sine solemnitate celebrari, non tamen sine licentia Ordinarii. Item possunt in illis matrimonia antea contracta consummari; solum nusquam est prohibita solemnitas, & publica benedictio in Ecclesia. Malic. *disput.* 20. *quaest.* 6. n. 89. Bonacin. & alii, Cleriatus *cap.* 112.

DECIMA

2938 *Et omnia bonorum debita Ministris Ecclesiae in usuum subsidium, & sustentationem.*

Solutio decimarum est facienda ex fructibus omnium rerum, juxta locorum consuetudinem, quae solet esse diversa. Obligat sub mortali, & ad restitutionem, nisi imposita excutiat, quin sic ob Ministrorum Ecclesiae labores ad fidelium utilitatem applicatorum, atque in recognitionem supremi dominii Dei.

2939 Non solvere decimas proprie non est sacrilegium, quia non est violatio rei sacrae; nam decima est usus rei temporalis ex justitia debitae; contrahit tamen ultra malitiam injustitiae, malitiam irreligiositatis, seu irreverentiae contra Deum; quia, ut advertit D. Thom. 2. 2. *qu.* 87. solutio decimarum est praecepta & fit ob duos titulos, nimirum in sustentationem ministrorum Ecclesiae, & in recognitionem supremi dominii Dei: ac proinde qui eas non solvit, duas malitias contrahit, injustitiae contra justitiam commutativam, & irreligiositatis contra Religionem. Mastrius *disp.* 12. *qu.* 2. *art.* . Leander de *Praec. Eccle. tract.* 6. Cleriatus *cap.* 113.

PARS QUARTA.

De Sacramentis.

CAPUT I.

De Sacramentis in genere.

SACRAMENTUM.

2940 Ex Divo Augustino: *Est signum rei sacra, seu forma visibilis invisibilis gratiae*; sed magis complete definit a Scoto: *Est signum sensibile gratiam Dei, vel effectum ejus gratuitum, ex institutione divina, efficaciter significans, ordinatum ad salutem hominis viatoris.*

2941 Dicitur *gratiam, vel effectum ejus gratuitum*; ob Sacramentum Eucharistiae, quod ob praesentiam formae supra materiam panis, & vini, non caudat gratiam inhaerentem, sed effectum gratuitum, nempe gratiam per le sedisfactionem, qui est ipse Christus sub speciebus panis, & vini; gratia vero inhaerens non causatur, nisi postea, quando ex dusgratuitus, videlicet Christus sub speciebus recipitur: *n. n. 1992.*

2942 Dicitur, *ex institutione divina*, quia Sacramenta novae legis non causant gratiam ex opere operantis, sed ex opere operato, idque ex institutione Christi; ad d'fer nitiam Sacramentorum veteris legis, quae non causabant gratiam, nisi ex opere operantis, nempe ex dispositione operantis per contritionem; & fidem ex se causabant quandam sanctitatem legalem externam, nempe identitatem ad hoc, vel illud faciendum, sine qua resultabant immundi figuratives tantum nostra vera sanctitatis, & gratiae; excepta Circumcisione, quae non causabat gratiam, & delebat originale peccatum ex vi, & efficacia sua, sed letut in professione fidei, & Christi venturi: per quod Circumcisio dicta a Sacramentis novae legis; quia haec causant gratiam independenter ab omni figura, nec ex merito, aut dispositione operantis, sed ex vi, & efficacia propria, & ex merito exhibitis passionis Christi.

2943 Sacramentalia *sunt caeremoniae quaedam ab Ecclesia institutae ad ordinatum, & solemnem ritum Sacramentorum*. Talia sunt, *benedictio Dominica, aspersio aquae benedictae, largitio eleemosynae, benedictio Episcopi*, &c. Haec a Sacramentis differunt, quod venialia remittunt non ex vamia sua, & ex opere operato, quia pro il is nullibi constat de institutione Christi; sed ex opere operantis, quatenus ex intercessione Ecclesiae excitant in nobis motum interiorem virtutis poenitentiae venialium; cui motus interiorus sufficit, quod in poenitentia formalis, vel virtualis, vel quia refertur usque Sacramentum ad talem finem, ita Scotus *4. dist.* 21. *q.* 1. *lit. E.* Quique efficitur non est infallibile, quia non est fundatus in aliqua promissione, sed impetratione; quia tantum plurimus orationibus & caeremoniis utitur in benedictione aquae, *ibid.* ita Mastrius.

2944 Et quamvis matrimonium conferat primam gratiam ex opere operato ex praemissione Christi: *Qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo: item: Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam*: non est tamen Sacramentum; quia non est a Deo institutum in signem communem gratiae, nec est actio quaedam sacra ad Deum ordinata; sed pallio, quae ex specia i privilegio Christi habet gratiam conferre valentem.

2945 Instituit igitur Sacramentorum est Christus, ut Deus tamquam causa principalis, ut homo tamquam instrumentalis, seu ministerialis; quia sicut Deus solus ut causa principalis potest producere gratiam; ita solus Deus potest signum instituere, quod illam significet.

2946 Dicitur, *efficaciter significans*, quia Sacramentum non est signum specialissimum significans id, quod causatum supponitur, ut fumus significat ignem, sed signum productum effectum, quatenus efficaciter causat gratiam, quam significat, si non ponatur obex ex parte recipientis. Causat autem gratiam, vel physice, ut vult D. Th. vel moralitatem, ut docet Scotus, cum quo Scholastici.

DE MATERIA, FORMA, ET INTENTIONE.

2947 Octaverria sunt quinque completa mortalia, ac proinde ad similitudinem compositi physici, constant rebus non quam materia, & verbis, aut aliquo illis aequivalente, tamquam forma; insuper intentione ministri. Residuum materia, quia sunt inconsistentes, & partes le habent ad hoc, vel illud significandum; verba dicuntur forma, quia res ad hoc significandum determinant, sic in Baptismo aqua, cum est indifferens ad hoc, vel illud abluendum significandum, est materia; verba autem: *Ego te baptizo*, eam determinant ad significandam ab ablutione spiritualem.

2948 Materia & forma sunt partes essentiales Sacramenti: nisi in veto Ministri est condition sine qua non, ita ut sine ea Sacramentum sit invalidum, quia Sacramentum debet exercere modo humano, adeoque debet esse voluntum. Intentio Ministri debet esse actualis, aut virtualis, quam vide in 4. *sent. n.* 207. *& seq.*

2949 In recipiente adulto requiritur intentio, quae sufficit, quod sit habitualis: non sic in Ministro; quia plus requiritur ad agendum, quam ad accipiendum; unde in recipiente sufficit, ut aliquando interdum, & numquam revocaverit, sed ut non intelligatur repugnare Sacramento, cum recipit. Mastrius cum aliis: *n. Trapes.* 28. *ab Alex. VIII. damn.*

2950 Materiae & formae Sacramentorum fuerunt omnes a Christo institutae, sed non singulae in particulari, & in specie; aliquae tamquam fuerunt a Christo institutae in genere determinandae in particulari, & in specie ab Apostolis, vel Ecclesia, quae in particulari interpretem rem sensibilem, & verba apta ad explicandam significationem illam, ad cuam expriendam fuerunt Sacramenta illa a Christo instituta; ita Doctores cum Mastrius *disp.* 16. *n.* 18. Gonet. *de Sacr. in man. tract.* 2. *cap.* 2. *& tract.* 6. *cap.* 1. Gobat *tom.* 1. *tract.* 8 *n.* 31. *v. item* 3. *n.* 166.

2951 Si ejus materiam aut formam fat mutatio substantialis, Sacramentum est invalidum, quia materia & forma fuerunt a Christo institutae. Validum vero est, licet regulariter illis tum, si mutatio sit accidentalis. Mutatio tunc dicitur substantialis, quando secundum communem usum, & existimationem, non manet eadem res in substantia, nec eadem significatio in verbis. Hinc invalidum est Sacramentum ex defectu materiae, si conteritur materia trita, aut si quis baptizet aqua antiqua; quia secundum communem usum, & existimationem, nec ista est panis, sed vetus *pasta*, nec ista est aqua elementaris; ut validum est, si panis sit aer, non adhes, & aqua sit calida; quia est mutatio accidentalis: *v. tom.* 3. *n.* 168. & 169.

2952 Invalidum est ex parte formae, si magna fat verborum mutatio, ut mortalter non connectantur; vel si forma proferatur in forma plurialis, v. g. non dicat, *Ego te baptizo*, alius *In Nomine Patris*, &c. quia tunc fuit duae formae, & tenuis falsae; validum vero, si dicat *Ego te baptizo in nomine Patris*, quae ac *Trinitatis*, &c. quia mutatio est accidentalis, ita Malic.

2953 Item ad valorem Sacramenti requiritur simul-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL

aut quisumque alii Sacerdotes secus egerint, etiam Deo Optim. Maxim. rationem reddituros esse, neque defuturam Episcoporum, & Ordinariorum justam, ac rigorosam animadversionem in contravenientes, etiam Regulares, etiam Societatis Jesu, facultatibus Episcopis, & Ordinariis per hoc Decretum per Sedem Apostolicam specialiter attributa.

Et facta de praemissis omnibus, ac de verbo ad verbum relatione, Sanctitas Sua approbavit, ac praesens Decretum ipsis dari, ac publicari voluit. In quorum fidem, &c.

Datum Romae 15. Februarii 1679.

F. CARD. COLUMNA PRAEF.

S. Archiepisc. Brancac. Episc. Viterb. Secr.

Die 1. mensis Februarii 1679. praed. Decret. affixum, & publicatum fuit, &c.

DE IV. & V. PRAECEPTO ECCLESIAE.

Non celebrare nuptias tempor. prohib. Solvere decimas.

2937 Nuptiae, seu matrimonia, ex Trident. *sess.* 24. *cap.* 10. prohibentur fieri *ab Adventu usque ad Epiphaniam, & a feria quarta Cinerum usque ad octavam Paschatis inclusive.* Dictis autem temporibus solum prohibentur solemnitates nuptiarum, adeoque possunt initiis sponsalia, ac matrimonia sine solemnitate celebrari, non tamen sine licentia Ordinarii. Item possunt illis matrimonia antea contracta consummari; solum namque est prohibita solemnitas, & publica benedictio in Ecclesia. Malle. *disput.* 20. *quaest.* 6. n. 63. Bonacin. & alii, Clericatus *cap.* 112.

DECIMA

2938 *Et omnia bonorum debite Ministri Ecclesiae in ipsorum subsidium, & sustentationem.*

Solutio decimarum est facienda ex fructibus omnium rerum, juxta locorum consuetudinem, quae solet esse diversa. Obligat sub mortali, & ad restitutionem, nisi imposititia excutiat, quin sit ob Ministrorum Ecclesiae laborem ad fidelium utilitatem applicatorum, atque in recognitionem supremi dominii Dei.

2939 Non solvere decimas, utpote non est sacrilegium, quia non est violatio rei sacrae; nam decima est ius rei temporalis ex justitia debitae; contrahit tamen ultra malitiam injustitiae, malitiam intelligendam, seu irreverentiae contra Deum; quia, ut advertit D. Thom. 2. 2. *qu.* 87. solutio decimarum est praecepta & fit ob duos titulos, nimirum in sustentationem ministrorum Ecclesiae, & in recognitionem supremi dominii Dei: ac proinde qui eas non solvit, duas malitias contrahit, injustitiae contra justitiam commutativam, & irreligiositatis contra Religionem, Mastrius *disp.* 12. *qu.* 2. *art.* 4. Leander *de Praecept. Eccles. tract.* 6. Clericatus *cap.* 113.

PARS QUARTA.

De Sacramentis.

CAPUT I.

De Sacramentis in genere.

SACRAMENTUM.

2940 Ex Divo Augustino: *Est signum rei sacra, seu forma visibilis invisibilis gratiae*; sed magis completè definit a Scotist: *Est signum sensibile gratiam Dei vel effectum ejus gratuitum, ex institutione divina, efficacter significans, ordinatum ad salutem hominis viatoris.*

2941 Dicitur, *gratiam, vel effectum ejus gratuitum*; ob Sacramentum Eucharistiae, quod ob praesentiam formae supra materiam panis, & vini, non causat gratiam inhaerentem, sed effectum gratuitum, nempe gratiam per se sufficientem, qui est ipse Christus sub speciebus panis, & vini; gratia vero inhaerens non causatur, nisi postea, quando ex dictis gratuitis, videlicet Christus sub speciebus recipitur: n. 1992.

2942 Dicitur, *ex institutione divina*; quia Sacramenta novae legis non causant gratiam ex opere operantis, sed ex opere operato, idque ex institutione Christi; ad differentiam Sacramentorum veteris legis, quae non causabant gratiam, nisi ex opere operantis; nempe ex dispositione operantis per contritionem; & fidem ex se causabant quandam sanctitatem legalem externam, nempe idoneitatem ad hoc, vel illud faciendum, sine qua reputabantur immundi; significantes tamen nostra verae sanctitatis, & gratiae; excepta Circumcisione, quae non causabat gratiam, & delebat originale peccatum ex vi, & efficacia sua, sed istud in professione fidei, & Christi venturi: per quod Circumcisio dicta est Sacramentum novae legis; quia haec causant gratiam independenter ab omni figura, nec ex merito, aut dispositione operantis, sed ex vi, & efficacia propria, & ex merito exhibitis passionis Christi.

2943 Sacramentalia *sunt caeremoniae quaedam ab Ecclesia institutae ad ordinatum, & solemnem ritum Sacramentorum.* Talia sunt, *Gressus Dominica, aspersio aquae benedictae, largitio eleemosynae, benedictio Episcopi, &c.* Haec a Sacramentis differunt, quod venialia remittunt non ex natura sua, & ex vi operis operati, quia per illa nullibi constat de institutione Christi; sed ex opere operantis, quatenus ex intercessione Ecclesiae excitant in nobis motum intentionis virtutis poenitentiae venialium; cui motus intentionis sufficit, quod sit poenitentia formalis, vel virtualis, vel quia adhibetur ulterior Sacramentorum ad talem finem, ita Secrus *d. disp.* 21. *q.* 1. *dub.* 6. Quique effectus non est infallibilis, quia non est forularius in aliqua precatione, sed impetratione; quia tamen plurimus orationi, bus & caeremoniis utitur in benedictione aquae, &c. ita Mastrius.

2944 Et quamvis martyrium conferat primam gratiam ex opere operato ex promissione Christi: *Qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo*; item: *Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam*: non est tamen Sacramentum; quia non est a Deo institutum in signum communis gratiae, nec est actio quaedam sacra ac Deo dictum ordinata; sed pallio, quae ex specia privilegio Christi habet gratiam conferre patientibus.

2945 Instituens igitur Sacramentorum est Christus, ut Deus tamquam causa principalis, ut homo tamquam instrumentalis, seu ministerialis; quia sicut Deus solus ut causa principalis potest producere gratiam; ita solus Deus potest signum instituere, quod illam significet.

2946 Dicitur, *efficaciter significans*; quia Sacramentum non est signum speculativum significans id, quod causarum supponitur, ut fumus significat ignem, sed signum practicum efficax, quatenus efficaciter causat gratiam, quam significat, si non ponatur obex ex parte recipientis. Causatur autem gratiam, vel physice, ut vult D. Th. *vel moraliter*, ut docet Scotus, cui quo Scholastici.

DE MATERIA, FORMA, ET INTENTIONE.

2947 Sacramenta sunt quaedam composita mortalia, ac proinde ad similitudinem compositi physici, constant rebus non quam materia, & verbis, aut aliquo illis aequivalente, tamquam forma; insuper intentione ministri. Res dicuntur materia; quia sunt inconsistentes, & passive se habent ad hoc, vel illud significandum; & verba dicuntur forma, quia res ad hoc significandum determinant, sic in Baptismo aqua, cum est indifferens ad hoc, vel illud abluendum significandum, est materia; verba autem: *Ego te baptizo*, eam determinant ad significandam ab ministro spiritualem.

2948 Materia & forma sunt partes essentiales Sacramenti: neque vero Ministri est conditio sine qua non, ita ut sine ea Sacramentum sit invalidum, quia Sacramentum debet exercere modo humano, adeoque debet esse visibile. Interna Ministri debet esse actualis, aut virtualis, quam vide in q. *sum. n.* 207. *& seq.*

2949 In recipiente adulto requiritur intentio, quae sufficit, quod sit habitualis: non sic in Ministro; quia plus requiritur ad agendum, quam ad recipiendum; unde in recipiente sufficit, ut aliquando interdum, & numquam revocaverit, sed ut non intelligatur repugnare Sacramento, cum recipit. Mastrius cum aliis: *n. Trosp.* 28. *ab Alex. VIII. damn.*

2950 Materiae & formae Sacramentorum fuerunt omnes a Christo institutae, sed non singulae in particulari, & in specie; aliquae tamquam fuerunt a Christo institutae in genere determinandae in particulari, & in specie ab Apostolis, vel Ecclesia, quae in particulari aliquaparet rem sensibilem, & sicut apta ad exprimendam significationem illam, ad cuam exprimendam fuerunt Sacramenta illa a Christo instituta; ita Doctores cum. Mastrius *disp.* 16. *n.* 18. Goret. *de Sacr. in man. tract.* 2. *cap.* 2. *& tract.* 6. *cap.* 1. Gobat *sum.* 1. *tract.* 8 *n.* 31. *v. tom.* 3. *n.* 166.

2951 Si circa materiam aut formam fit mutatio substantialis, Sacramentum est invalidum, quia materia & forma fuerunt a Christo institutae. Validum vero est, licet regulariter illicitum, si mutatio sit accidentalis. Mutatio tunc dicitur substantialis, quando secundum communem usum, & existimationem, non manet eadem res in substantia, nec eadem significatio in verbis. Hinc invalidum est Sacramentum ex defectu materiae, si conferatur materia crudae, aut si quis baptizet aqua arenosa: quia secundum communem usum, & existimationem, non illa est panis, sed vel pasta, nec illa est aqua elementaris; vel idem est, si panis sit ahen, non ardens, & aqua sit calida; quia est mutatio accidentalis: *v. tom.* 3. *n.* 160. *& 164.*

2952 Invalidum est ex parte formae, si magna fit verborum metathesis, ut mutentur non connectantur; vel si forma proferatur diversa plurimus, v. g. una dicat, *Ego te baptizo*, alius *In Nomine Patris, &c.* Quia nunc fuit *de se forma*, & tenet salutem; validum vero, si dicat *Ego te baptizo in nomine Patris, non se creatis, &c.* quia mutatio est accidentalis, ita Malle.

2953 Item ad valorem Sacramenti requiritur simul-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL

tas, quæ (ut adscribit Scotus *in 4. distinct. 6. qu. 3. lit. B.*) sufficit, quod sit materia, sicut Sacramentum est compositum morale, & tanta quæ in adhibenda humana, tanta fellicet quanta judicio prudentis sufficit ad verificandam verborum significationem. Non potest autem cera tradi, sed propinquitas temporis debet esse major, vel minor, juxta varias Sacramentorum conditiones.

2074. In confessione *Eucharistiæ*, materia debet esse praesens, quia hæc indicant pronomina demonstrativa, *Hoc, Hic*. In Sacramento *Pœnitentiæ*, admitter potest major distantia temporis inter accusationem, & absolutionem, quia ell actus judicii, in quo auditio praecedit sententiam. Sic in *Matrimonio* multo major tempus intercedere potest inter consensum nuptiarum, & alterius conjugis, quorum sufficit, ut unus consensum mutuo ter permaneat: ut in ceteris contrahitur. Denique in *Baptismo, Confirmatione, Ordine, & Unctione*, talis consuetudo requiritur, ut dum Minister verba profert, certanus mutuo lavare, &c. ad quod sufficit, quod materia & forma sint simul quoad aliquas sui partes, nempe ut non finiatur, v. gr. aliquo plusquam incipiant verba, vel ut non finiatur verba, priusquam incipiat ablutio. Ita Mastrius.

MINISTER SACRAMENTORUM.

[illegible]

[illegible] Ecclesiæ [illegible] Sacramentum [illegible] Ecclesiæ [illegible] Sacramentum [illegible] Ecclesiæ [illegible] Sacramentum [

in nec editione fallat: Ita [illegible] del Padre, e del Figlio, e dello [illegible] Spirito Santo; quia licet verbum Graecum probabiliter contineat, quod significet [illegible] Tamen cum pronuntiatur quidem: quia [illegible] significatio probabilior est, in Sicilia tamen [illegible] communiori usu, & acceptione, [illegible] illud [illegible] non significat idem abluti [illegible] sed certum [illegible]

2680 Haereticis, qui convertuntur ad fidem, non fiet sub conditione rebaptizandi, nisi adsit dubium, an abluitio fuerit debita materia, aut forma. Imo nec supplevi intent cum illis ceremoniis, ad vitandum scandalum, ut rudes putent, Baptismum ab haeretico fuit debita materia, forma, & intentione collatum, esse invalidum.

MINISTER

2681 Debet esse dist. nctus, quia idem non potest generare seipsum. Mirriller de communitate Sacerdos solus, cui ex officio incumbit, nempe Parochus, & ex ejus commissione; aut defectu quilibet a jus Sacerdos, qui in a iquo casu potest esse Diaconus, ex ratio eorum vero necessitatis nulli alteri. Licet sine mortali; validus autem esset Baptismus.

2682 In casu necessitatis, videlicet in probabili po[illegible] [illegible] tentare est peccatum mortale si adi[illegible] ipsa [illegible] & volenti Parocho, [illegible] [illegible] aut praesente Sacerdote: [illegible] [illegible] ita fieri levis, ut si praesente vir [illegible] ura. At nullum erit peccatum [illegible] sed non velit, vel si minus facia [illegible]

2683 [illegible] Baptismum ab haeretico: im[illegible] est negativis, & ad Ordi[illegible]

714 [illegible] 16 & 5p.

Imo Papa 2804 Calvinistis esse vere baptisatos, ita ut non sint iterum baptizandi, etiam sub conditione, habetur ex Decret. S. Congr. Conc. apud Fagn. lib. 1. Decr. ex Lateranen. 14. capitis num. 14.

2684 Validus est Baptismus, si minister credat se baptizare masculum, cum sit foemina; quia certa speculative, non practice; nam practice fuam intentionem dirigit in personam praesentem. Sicut valide absolvit Confessarius intentente, quem putabat masculum, cum sit foemina.

2685 Hac ratione Ferech. de forma bapt. num. 10. cum plurimis addit, quod in certo, cum Episcopus antiquorum ordinem adimpleat; juxta ritum Pontificalis: Si non intendere ordinare excommunicatum, interpolatum clericum alterius diocesis sine licentia dimissoria, &c. Si quis ex his ad Ordines accedat, valida fit ordinatio; & non repetenda; quia in particulari, & practice ordinare intendit hunc praesertim; adeoque Episcopi Sacrorum illum esse ad integrum, ut si quis mala fide, recedat, & non iniqitie ordinetur.

Id tamen longe probabilius, cum multis teret Leander tract. 8. de Sacr. disp. 2. quaest. 6. & praesertim verbis: Quod inde contingere colligitur, quia pag. eadem praesertim Baptismi solet ordinandorum quaenunque commutatione absolvere, & ab omni irregularitate dispensare, ad effectum dumtaxat Ordines valide suscipiendi, ut habetur in Pontificali: Teque absolvimus ad effectum praesentium dumtaxat. Haec Leand. Idem docet Tamb. tom. 1. lib. 2. c. 4. §. 5. n. 26. Gobat. tom. 1. de Ord. tract. 8. n. 504. Unde id est mortaliter cenum.

2686 Unus in retentate potest per aspersionem baptizare plures, utendo hac forma: Ego vos baptizo, &c. quia non mutatur nec forma, nec sensus, nam ly ego idem est, ac te, & se.

2687 Item sa fide duo simul baptizari, si quilibet abluat, & formam proferat, ac independenter ab utentione alterius, sicut in Missa ordinarioris omnes Sacerdotes concelebrant.

2688 Invalide autem, si unus solum abluat, alter tolum formam proferat, ut contingeret, si quis esset baptizandus, & non adesset, nisi duo, unus sine lingua, alter sine manibus, quos tunc forma redditur fatua; nam non dicitur cum veritate baptizare, & abluere, qui solum dicit: Ego te baptizo, seu abluo; non tamen ipse, sed alius abluit.

SUBJECTUM BAPTISMI

2691 Et si omnis homo natus. Mantisma ex vara, & La muliere genitum, est baptizandum. quia constat corpore, & anima rationali. Si constet, quod habeat duas animas, is est baptizandus; vale est, si habeat duo capita, aut duo corpora divisa. Si dubitetur, an duas habeat animas, ut si habeat duo capita cum non pollere, aut duo pollere sub eadem capite, hoc duplex baptismus conferri debet, unus absolute in illa parte, in qua perfectius apparet esse vita. alius sub conditione in altera parte; Si non es baptizatus, vel si es ens: Ego te baptizo, &c. Hac Ferech.

2692 Filii Christianorum baptizari debent nec expectato ut cum ut, etiam invitis parentibus, si id forte contingat. Idem dico de filiis fidelium jam baptizatorum, qui, vestis gratia, ab fidelitate ut a fide; cum sicut Ecclesia perest ipsos parentes cogere ad servandam fidem; ita potest ab ipsis filios secipere, & baptizare.

2693 Filii vero infidelium nunquam baptizandum valide baptizantur, invitis parentibus, sed illicite. si parentes non sint sub dominio Principum Christianorum, vel si solum sint tributarii, aut vasalli, ob periculum subversionis. Tum ceta per hoc, quod sint vasalli, non amittunt jurisdictionem, & imperium dominorum in filios.

Licet autem eos baptizare, si ipsi petri pest usum rationis petant, aut non usum rationis sed in periculo vitae jam jam moriturii; quia tunc cedit periculum subversionis.

2694 Item licet eos baptizare, invitis parentibus, si essentes sint mancipia Christianorum; quia tunc domini dominium habent, tam in parentes, quam in filios, ut eos vendere possint, & separare.

2695 Denique possunt, invitis parentibus, baptizari, si unus parentum fideli; quia pluies secutior originem parentis Christiani, cujus conditio est melior ac praeterea ratione originis sit subditus Ecclesiae.

DISPOSITIO SUBJECTI.

2696 In infantibus ante usum rationis, & in perpetuo amentibus a nativitate intentionem, & dispositionem supplet Ecclesia, ob eorum incapacitatem, unde

nulla in illis requiritur dispositio mentalis, tam ad valide, quam ad laudabile recipiendum Baptismum.

In adultis vero tunc necessaria ita dispositionem, i. est Confessio interna: quia Deus neminem invitum vult suae familiae asscribi: habetur ex Prov. 13. Filii gratis nobis ex tuum: 2. Fides, juxta illud Marc. ultim. Qui crediderit, & baptizatus fuerit. &c. quae fides ante Baptismum sufficit, quod sit actualis: 3. dispositio necessaria in adultis, qui cum originali mortale aliquod conjunctum habent, est poenitentia, seu dolor peccatorum commissorum, qui sufficit, quod sit actualis: habetur ex Actorum 2. Poenitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum.

2697 Hae res dispositionis ita se habent, ut sola prima sit necessaria ad Baptismum valide suscipiendum; reliquae autem duae solum sint necessariae ad Baptismum fructuose suscipiendum, nempe cum affectu gratiae; unde si quis adultus sine actu fidei, & dolore peccatorum commissorum Baptismum susciperet, valide eum susciperet, quia characterem recipiet; non tamen fructuose, quia non recipiet gratiam, & caetera effectus ex illa pendentes; recederet vero fictione, nempe poenitentia actu fidei, & motus gratiam, & caetera effectus recipiet absque reiteratione Baptismi, ex vi praeterii Bapt. sint, quia Sacramentum iterabile non debet caeteris sub fructu, recedente fictione recipientis: vid. num. 1083.

2698 Obi nota, quod cuando dicitur, quod fidei recipient Baptismum, recedente fictione, gratiam accipiat; nomine fidelis non intelligitur defectus gratiae dispositionis, nempe confessio interna; quia sic negue valide Baptismum recipiet; sed defectus actuum fidei, & doloris.

Imo Hac qui si, vel metu doloris Baptismum suscipit, valide suscipit, si habuit intentionem illud vere suscipiendi, quia metus non tollit intentionem, & voluntas non simpliciter.

2699 Validus est Baptismus collatus amenti, aut dormienti, si ante, dum intervallum rationis habuit, petiit, quia suffecit intentio habitualis: n. 2949.

EFFECTUS BAPTISMI

2702 Sunt: 1. gratia habitualis, seu habitus charitatis, infundunturque cuius in suscepione Baptismi res habitus supernaturales, Fides, Spes, & Charitas, per quam gratiam ab deleuit peccatum originale, una cum omnibus adhaerentibus acre Baptismum commissis. 2. Est remissio totius poenae. Baptismum enim delet omnem culpam, & poenam est de fide definitum in Concil. Florentin. baptizatis non imponi satisfactionem pro peccatis praeteritis.

3. Est character, quo signatur intra familiam Christi. Item conjungit mystaliter hominem cum Christo, tamquam membra in eum rapit, eumque subjicit jurisdictioni Ecclesiae.

Denique est janua omnium Sacramentorum, vid. tom. 3. num. 49. ita ut non baptizatus non potest valide ad Ordines promoveri: vid. Propaft. 19. ab Alex. VIII. damn.

PARTINI

2706 In Sacrilegio Sacramentorum Partinus. [illegible] [illegible] [illegible]

CAPUT III.

DE CONSECRATIONE.

[illegible]

DE EUCHARISTIA

[illegible]

CAPUT IV.

DE POENITENTIA.

[illegible]

CAPITA SACRAMENTI POENITENTIAE

[illegible]

MATERIA.

[illegible]

CAPUT V.

[illegible]

Formam absolutionis a censura in foro [illegible] fert Clericatus c. 125. n. 15. ut Omittit.

Quod absolvendus [illegible] de jejunio mandatis Ecclesiæ, vel de exequendis poenitentiis sibi injunctis quod dicuntur preces a Ritual: Romano præscripta cum levi flagellatione humeri: nudati ipsius poenitentisque [illegible] aliquando hæ ceremoniæ possint omitti, & sufficiat dicere: *Ego absolvo te a vinculo excommunicationis, quam ob rebus causam incurristi, & restituo te Sacramentis Ecclesiæ, & Communioni fidelium. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.* Coton. *ubi supra n. 12.*

FORMA ABSOLUTIONIS.

[illegible]

URGENTE PERICULO MORTIS,

Ego te absolvo ab omnibus censuris, & peccatis: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.

ADMONITIO.

3058 ✠ IN communi *est dolor, & detestatio peccati cum voto confitendi, & emendandi.* Et duplex, perfecta, quæ dicitur absolute *Contritio*, & imperfecta, quæ dicitur *Attritio*. Perfecta *est dolor de peccato quatenus sunt offensa Dei summe diligendi, & summe amabilis.* Imperfecta, seu attritio, *est dolor de peccato propter turpitudinem peccati, aut timorem infernii, vel alterius mali.*

1059 Differunt ratione motivi, & ratione effectus. Ratione motivi quia Contritio est ex motivo Charitatis *erga Deum*, hoc est ex motivo objecti, scilicet Dei summe diligendi; Attritio ex motivo Charitatis *erga scipsum*, seu ex motivo timoris pœnæ, aut horroris mali.

1060 Ratione effectus: quia *Contritio* per se remittit peccata, & justificat extra Sacramentum, in voto tamen Sacramentum; unde ille is in peccatis sub mortali sine tempore confitetur, attritio seu requirit Sacramentum in re, ita ut in nullo casu, etiam in articulo mortis, attritio quantumvis supernaturalis sufficiat ad justificationem, & remissionem peccatorum mortalium, sine Sacramento in re. Imo in attritio mortis, & non potest cum habere Sacramentum, nisi sub mortali conveniat.

1061 Attritio in Sacramento Pœnitentiæ dicitur sed attritio, & attritio contritio non formaliter, qua a non variatur objectum, seu motivum, sed effectus, quatenus attritio cum Sacramento in se justificat, cum attritio cum Sacramento in voto.

Non sufficit attritio naturalis quantumvis honesta, qualis est dolor de pœnis ob damnum temporale, v. g. ob amissionem pecuniæ, sanitatis, &c. Quia non est attritio christiana, & supernaturalis, cum nullum religiosi motivum supernaturale, ac proinde est imperfec-

[illegible]

Quod [illegible] Sacramentum [illegible]

[illegible]

[illegible]

[

Sentis in 4. dist. 14. quæst. 2. lit. X, 0. quæ. 4. lit. H, ad 1. quæst. 1. lit. C. dist. 17. quæst. unic. lit. X. Mastr. in Theol. Moral. disp. 24. a num. 1. ad 9. Leand. tract. 5. a disp. 1. ad 4. Joan. de la Cruz, pagin. 187. Bonac. tom. 2. par. 1. q. Tamb. in meth. conf. pag. 371. ad 377. Bulaeus. dist. 6. tract. 4. cap. 1. Cadenas disp. 36. & 37. Clericatus cap. 11.

QUÆRES.

Quæst. An Sacramentum Pœnitentiæ possit esse validum, & informe?

Quoniam controversia præsens est una ex celebioribus, quæ inter scholasticos agitari solent; fas sit mihi, ut qualiscumque forma scholastica erat.

Sciendum est igitur, Sacramentum Pœnitentiæ dici validum, quando constat omnibus suis partibus essentialibus, cum intentione ministri; informe autem, non quia carent forma essentiali, sic enim diceretur invalidum, sed quia carent effectu gratiæ, quæ est forma sanctificans animam. Hæc præmissa.

1080 Dico implicare Sacramentum Pœnitentiæ validum quoad effectum gratiæ. Ex Senti in 4. dist. 1. quæst. 5. §. *Contra istam opinionem, in fine.* Correa D. Thomam.

Probatur 1. Sacramentum Pœnitentiæ validum, est Sacramentum verum, & perfectum; constans tot, quantis suis partibus essentialibus cum intentione ministri; sed implicat, quod Sacramentum Pœnitentiæ de verum, & perfectum Sacramentum, & non confert gratiam; ergo implicat, quod sit validum, & informe: minor patet; quia Sacramentum constat gratiam ex institutione Christi, & acceptatione ac promissione Dei, qui est infallibilis veritas.

1081 Confirmatur: sacramentum includens omnes partes essentiales cum intentione ministri, est verum signum efficax præcitatum gratiæ; sed implicat verum signum efficax præcitatum cum gratiæ sine gratia, nemo sine gratia ergo &c. minor patet, quia alias non esset efficax.

1082 Forbarus 2. Nullus potest assignari casus, in quo Sacramentum Pœnitentiæ sit validum quoad effectum, & informe quoad effectum; ergo &c. Antecedens probatur ex solutione principiorum fundamentorum partis adversæ.

1083 Dices 2. Sacramentum Baptismi potest esse validum, & informe ob defectum dispositionis sufficientis; ergo Sacramentum Pœnitentiæ potest esse validum, & informe ob defectum dispositionis, nempe doloris pœnitentiæ antecedentis, probatur de adulto fideli accedente ad Baptismum, fortiter, sine dolore, & fide; hic namque recipit Baptismum validum quoad effectum, & non gratiam, quam tamen recipit recedente affectione ex vi Baptismi præterita.

Resp. Hæc disparitatem esse inter Sacramentum Pœnitentiæ, & inter alia Sacramenta imprimentia characterem, ut sunt Baptismus, Ordo, & Confirmatio, quod ista non includunt dispositionem sufficientis, ut partem essentiæ; enim essentiales Baptismi sunt materia, & forma, nempe aqua, seu ablutio, & verba Sacerdotis cum ejus intentione, & sic pari ratione Ordinis, & Confirmationis; adeoque cum illæ possit, quod habeant omnes partes essentiales ad validitatem requisitas, & quod non habeant dispositionem necessariam ad fructum gratiæ, fiere potest, quod sint valida, & informia. In Sacramento autem Pœnitentiæ, dispositio, nempe dolor, est pars essentialis, est enim materia propinqua; adeoque implicat, quod sit informe ex defectu dispositionis, & quod sit validum in eo nem. contr.

1084 Dices 3. Sacramentum Pœnitentiæ potest esse validum ex defectu doloris extensive, hoc pacto potest [illegible] quando quis habuerit unum dum peccata [illegible] ut ex, v. gr. furti, & odii, indivisibiliter obligatorii, [illegible] doloris tantum de peccato furti, ex peculiari motivo, & specialis turpitudine illius peccati in specie, illudque confiteatur: sed in hoc casu Sacramentum est validum, & informe; ergo &c. Minor probatur: est validum; quia jam adsunt omnes partes essentiales, jam tamque adest sufficiens dolor; quia ex Tridenti non teneor quis confteri, nisi peccata, quæ memoriæ occurrunt; nec teneor elicere dolorem, nisi de peccatis, quæ partes memoriæ occurrunt. Esse autem informe, nempe sine effectu gratiæ, quia in casu peccatum odii oblitum non esset remissum, non quidem directe, ut ad textum; neque indirecte ex vi abitionis peccati furti confessi, quia nil tum peccatum remitti potest sine alio dolore formali, aut saltem virtuali supra infusus extensus; in casu autem, nullo pacto cadere sugra illud dolor, non formalis, ut supponitur, nec virtualis; quandoquidem dolor de peccato furti, cum supponatur habitus ex motivo peculiari, & speciali turpitudine peccati furti, non potest virtualiter extendi ad peccatum odii eiusdem specie, & specie; quia non potest comprehendi sub illa specialis turpitudine. Ex quo fit, quod neque esset remissum peccatum furti confessum; nam (ut est certum) unum peccatum non potest remitti sine alio, & consequenter dari potest Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe. Hic est casus validior, qui a recentioribus opponitur sententiæ affertur.

1085 Resp. Admitto casu, regando minorem; quia peccatum odii, ut indivisibiliter obligans, est integrale ab totum; & dolor ramque formalis de peccato furti virtualiter extenditur ad peccatum odii ob unum; quatenus supposita sufficienti diligentia adhibita in confessione exercitata, contetur ille talis promptus ad elicendum actum doloris, etiam circa peccatum odii oblitum, si meritis occurrerit; tunc enim virtualis quæstio doloris specialiter confitili in ea promptitudine de eo dolendi, quando memori occurrerit.

1086 Et licet non sunt doloris formalis furti sit propria ipsius turpitudo in specie, hoc non impedit, quin eidem dolor possit ad aliud peccatum oblitum virtualiter extendi, saltem ratione turpitudinis genericæ, quatenus peccatum est, & offensa Dei: ex ipso enim, quod dolet de specifico, dolet de generico; cum non potest dolere de certione specifico, non cuntando de generico, qui autem dolet de peccato, ut sic, & de offensa Dei, ut sic, dolet virtualiter ex qualibet peccato invincibiliter oblito; quia quodlibet sub ea ratione comprehenditur.

1087 Hæc autem virtualis extensione doloris deficiente, quatenus ille talis ad aliam promptitudinem non habetur, nec de ratione generica peccati; & offensa curatur, deficeret quidem forma gratiæ, sed fieret deficeret Sacramenti validitas; quia deficeret dolor sufficiens ad valorem, esset ob invisibili ex ignorantiam non peccaret; & deficeret materia proxima necessaria, quæ est dolor reconciliativus cum Deo, qui saltem implicite, & virtualiter detestationem omnium mortalium, etiam intuipsili rei oblitorum, includit.

1088 Confirmatur 1. Ille talis, vel ita dolceret de peccato furti, ut dolere eset reconciliativus cum Deo, ut fieret ipse talis intenderet & reconciliare cum Deo, medio Sacramento, vel ego si fieri dicendum, Sacramentum esset quidem informe, sed invalidum ob defectum materiæ necessariæ: ergo primum, Sacramentum esset non solum validum, sed etiam formatum gratia, qua talis dolor reconciliativus cum Deo, continet implicite & virtualiter detestationem omnium mortalium, sicut [illegible] perfectæ charitatis, qui virtualiter continet detestationem omnium peccatorum mortal. unquamvis homo eorum non recordetur; quia actus ille cum affectu ad mortale peccatum illæ non, sunt: ita universalitas omnis amor efficax alicuius Dei continet virtualiter, & implicite detestationem mal. contrarii, sic patiet est de dolore reconciliativo sum Deo dicendum.

1089 Confirmatur 2. Nisi offendens efficaciter desineret offensam amico illæsum, & habitat firmum propositum cum amplius non offendendi, non posset di-

[illegible] quod habeat veram & [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

INTEGRITAS CONFESSIONIS

[illegible]

DE DIMIDIATIONE CONFESSIONIS.

1111 Urgente gravi necessitate, potest licite dimidiari Confessio, tam a Sacerdote in ordine ad celebrandum, quam a laico in ordine ad communicandum, ob rationem de n. 284. [illegible] 1. Hæc autem necessitas, sed causa ab integritate materiali excusans, non debet esse quæcumque, ob rationem de [illegible] ad 284. [illegible] 1. sed sola imporent a physica, aut moralis, ita ut ea parte urgeat necessitas celebrandi, aut communicandi, & ex alia adsit impotentia [illegible]

IMPOTENTIA PHYSICA.

1112 TAbeat. 1. Si imminet periculum mortis, & patient non habeat tempus confitendi omnia. 2. Si imminet multitudo moribundorum, ut tempore pestis, naufragii, subiti prælii, incendii, &c. Imo in his casibus ponunt omnes inviti dicto vico precatio, quod mirum infaceat, vel secundum alios (si aliter fieri non possit) dicendo in genere, *se esse peccatorem*, absolvo per hæc verba: *Ego vos absolvo, &c.*

Si infirmus nimis fatigetur in dicendis peccatis, hic potest dimidiare, & in posterum relinquere; & est absolvendus, ne morte prævenetur, sine absolutione decedat.

QUÆRE.

1113 Vir ignoti idiomatis non habens copiam Confessarii, qui illum intelligat, potest dimidiare confessionem, non solum infiante præcepto Divino, sed etiam Ecclesiastico, quia in eo casu facit, quod ea ratione potest. Idem dic de mutuo, aut valde balbutientis linguæ, qui signis confiteretur, quemadmodum poterunt; ita Leander de *Sacram. Pœnit. quæst.* 16. Diana *part.* 5. *tract.* 4. *resol.* 171. *n. num.* 2912.

IMPOTENTIA MORALIS

1114 TAbeat, quando non levior, sed prudentes timetur grave damnum corporale, vel spirituale, propinum, vel alienum, *ut in num.* 3. *n.* 284.

1115 In his casibus licita est dimidiatio confessionis non solum in articulo mortis, & quando obligat præceptum divinum, aut Ecclesiasticum confitendi, sed etiam quando non obligat, si non brevi, sed longa remoratione esset differenda confessio; quia diu privari fructu hujus Sacramenti est notabile damnum; ita Leander, Diana, & alii.

1116 Crea peccata, quæ taceat, non requiritur certitudo, sed sufficit utilitas, & propositum confitendi alia cadente periculo, seu imponenda, quæ per Sacramentum jam ab illis indirecte absolvitur: *n. tom.* 3. *n.* 288.

1117 Non licet dimidiare confessionem ratione magni concursus pœnitentium, & sic dimidiate confessos absolvere; cuia qui habet necessitatem Confessionis valde longæ, potest, & debet ad aliam diem expediorem remitti. Tum quia id cederet in scandalum, & animarum periculum; nam perdiri possent diem magni concursus eligere, ut sic dimidiate confiterentur, & absolverentur, quando magnis expotcatis specialem Confessarii curam, & medicinam, quam ob pœnitentium multitudinem adhibere non valet.

1118 Si autem occurat necessitas confessionis adeo longæ, ut nunc perfici non possit, & ex alia parte non possit ille sine scandalo, damno, aut infamia, Missam, seu Communionem omittere; tunc potest ille cum sola contritione, & voto confessionis celebrare, aut communicare: vel si prudenter timet contritionem sibi difficilem, potest arcitus confecti dimidiate. Diana *part.* 5. *tract.* 3. *resol.* 75. *tract.* 13. *resol.* 41. Similiter quando Parochus defertens Eucharistiam ad infirmum, addens breveem reconciliationem, advertit cum teneri ad longam Confessionem, quam fere scandalo & infamia nunc prosequi non potest, potest dimidiare confessum absolvere, communicare, & redire ad Confessionem *ubi. Propos.* 59. ab Innoc. XI. *damn.*

CASUS.

1121 SAcerdos, aut laicus habens cum non reservatis cum reservatis, & urgeat necessitas celebrandi, aut communicandi, & solum adest Confessarius valens a non reservatis absolvere, probabilius mihi est, quod debeat confiteri inferiori, tam non reservata, quam reservata quia præceptum de præmittenda Confessione obligat ad integram, nedum formaliter, sed etiam materialiter; a qua integritate materiali solum excusat necessitas eadem supra ipsam dimidiationem, non tamen celebrationem, nisi est in casu damnum carnale, aut infamia non cinctus ex Confessione referenti, sed ex omissione celebrationis. Et sic absolvitur ab omnibus peccatis, directe a non reservatis, indirecte a reservato, & non dimidiatur Confessio, Vulpi *resol.* 63. *n.* 11 *v. n.* 3452.

1122 Peccatum dicitur *directe* absolvi, quatenus aperitur Confessario habenti legitimam potestatem in illud, qui proinde illud directe absolvit: *indirecte*, quatenus absolvitur ratione concomitantiæ cum peccato directe absoluto: quod dupliciter contingere potest.

1. In peccatis obliviis, cum, quando quis confitetur, dicimus absoli directe, ex vi absolutionis directe datæ supra peccata confessa, in quantum non potest remitti unum peccatum sine alio, sed gratia omnes expellit.

2. Quando quis urgente necessitate celebrandi, aut communicandi, confitetur Confessario inferiori plura peccata, quorum a a sunt reservata, alia non reservata; tunc a reservata absolvitur, non directe, quia ea non cadunt sub potestate Confessarii; sed indirecte ex vi absolutionis directe datæ supra non reservata, cum onere, ut prius accedat ad Superiorem, aut Confessorium, ut ab eo absolvatur a reservata: directe; sed solum sufficit, ut confiteatur ipsa reservata, mistæ alia, quia ab aliis jam fuit directe absoluta.

1123 Si autem casui et annexa excommunicatio reservata, tunc Confessarius inferior potest pœnitentem absolvere directe a peccatis non reservatis, & indirecte a reservatis: ut non possit absolvere a censura reservata; absolutio enim a censuris est difficile absolutione a peccatis, unde ille a peccatis absolutus, remanet censura ligatus; quo non obstante, potest confiteri ut supra cum inferiori, & inde a peccatis ab eius licite celebrare, aut communicare, Diana *part.* 3. *tract.* 4. *resol.* 104. *part.* 5. *tract.* 13. *resol.* 10. quia ille est rectæ dispositus; nam absolutus a peccatis, & infusa gratia potest per accidens habere remanere censura, quoniam gratia non est incompossibilis cum censura; qui casus contingit, si pœnitens obliviscatur reservatæ censuræ, & a Confessario inferiori certum infeio, aut ignaro absolvatur; ita patiens eventu fieri ex in casu urgentis necessitatis celebrandi, aut communicandi, quin præceptum Ecclesiasticum confitendi imponens non obligat cum tanto detrimento.

1124 Debet tamen Confessarius in casu necessitatis præmittere censura reservata ligatum a peccatis absolvens, cutare, ut antequam absolvatur, prius tas promittimum de comparendo coram Superiore pro se, aut pro aliqua circumstantia potest, de stando mandatis Ecclesiæ, & ex satisfaciendo parte, si censura est ob casum, quo fuit lædo partis; quod si postea ex sua culpa non se præsentet, aut comparet; tunc nova necessitate celebrandi, aut communicandi urgente, major caucio est exigenda, plus intermanum; si pertinax fit in non comparendo, est negenda absolutio, ut alias, quicum concedatur desperatus; Diana *part.* 5. *cit.*

[illegible]

DE CIRCUMSTANTIIS PECCATORUM.

[illegible] aperiendæ, & [illegible]

QUIS

2158 Significat quilibet peccantis, verbi gr. in peccato fornicationis, an sit conjugatus, voto castitatis ligatus, &c.

2159 Religiosus professus non tenetur exprimere circumstantiam Religiosi, sed veri etiamsi sit Sacerdos; quia sola votum castitatis, & Religiosus, non a statu Religioso, quam ab utroque voto intenditur. Nec explicare tenetur circumstantiam voti solemnis, quia votum solemne, & simplex, non variant speciem, sed differunt accidentaliter. Secundum mihi, & minus Fabri: multer habens rem cum Religioso Sacerdote, sufficit, si dicat: *Habui rem cum habente votum castitatis.* Diana part. 3. tract. 5. resol. 67.

2160 Conjugatus habens rem cum conjugata, tenetur utrique statim exprimere; quia habetur in eo actu duplex malitia, & injustitia, quæ licet sit eadem specie, & contra eandem virtutem, est tamen explicanda, ut explicetur peccatum in individuo, quod fallum est, quod aliqui non explicarent. Tum quia frangere fidem, & cooperari, et alter frangat fidem, fuit diversæ speciei. Idem dic si uterque sit ligatus voto castitatis n. n. 2141. & 511.

Subditus injuria affectus, aut percussus fuit ovum, non sufficit, si dicat se percussisse, &c. Reuginum, sed debet circumstantiam superiori aperire; quia addit malitiam specialem contra observantiam superiori debitam.

Si quis haberet rem cum muliere dormiente, deberet circumstantiam aperire, quia infertur injustamque dormiens est quasi mortua n. n. 2143.

2161 Prudentia, seu fuerit non tenetur in peccato fornicationis, aut alio peccato hominis, circumstantiam prostitutionis exprimere, nisi percat eum publicitate, & Scandalo; quia talis circumstantia non mutat speciem: excipe peccata superioris, quæ scilicet ejus cooperantur officium.

2162 Prudentia, & Scandalum, & Prudentia, [illegible] Quæ [illegible] n. 1. 2. 3. [illegible]

Q U I D

2163 Cum [illegible] n. 3. [illegible]

2164 [illegible] n. 328. ad 330. Cur, si cum peccatis, v. gr. si qui furetur pecuniam ad fornicandum. *Quomodo*, modum, quo peccatum committitur, v. gr. si quis habeat rem cum muliere, adhibendo violentiam. *Quando*, tempus, v. gr. si Confessarius tractavit inhonesta cum muliere, quando illa confitebatur.

2165 Circumstantiæ, aliæ sunt mutantes speciem, quæ scilicet faciunt peccatum oppositum ad virtutem, seu horrelisses specie distinctas, ut in aliam extendit, & eo quibus fuit facta est mentio in propria materia; præterim in 6. præc. dec.

2166 Aliæ sunt aggravantes in infinitum, quæ scilicet materiam veniale transferunt in mortale, ut mendacium cum gravi damno proximi: quæ dicuntur aggravantes in infinitum, quia quasi infinite mortale in gravitate distat a veniali; & hæ sunt necessario aperiendæ.

2167 Aliæ sunt aggravantes, vel minuentes intra eandem speciem, quæ peccatum ad aliam speciem non transferunt, sed intra eandem speciem augent, vel minuunt. Ex illis, aliæ sunt casum aggravantes, quas certum est non esse necessario extendendas; aliæ sunt *notabiliter aggravantes*, quæ scilicet faciunt unum peccatum mortale plurium mortalibus intra eandem speciem in gravitate æquivalere: ut est furtum mille aureorum, respectu furti viginti aureorum. De his est

[illegible]

CONFESSIO ABSENTIS.

2169 Nemo [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

CONFESSIO IN SCRIPTIS.

3133 Nemo, enim sibi imponere confiteri ore, aut mutus &c. teneretur confiteri in scriptis, aut per interpretem, quia Confessio fuit a Christo, & ita fecerit, & hic modus confitendi est ex natura sua particularis. S. mus in 4. d. 17. quæst. unic. *lit.* 7. & Diana p. 4. tr. 6. *resol.* 4. Affirmat de imponente confiteri ore, si possit scribere, Leander *de Pœnit. tr.* 3. *disp.* 6. *qu.* 17. Difficultas autem est, *an fieri possit in scriptis?*

3134 Et quidem in casu necessitatis, cum quis sit impotens confiteri, v. gr. quia mutus, ignorat linguam, & confiteri potest per nutus, interpretem, aut scriptum, dummodo Confessarius abs. vendo & prudens; quia, quod Confessio fit secreta, & vocalis, non est de essentia Confessionis, sed modus sacramentalis, adeoque in casu necessitatis potest esse qualiscumque, ut n. 3114. habetur ex Tr. *Jess.* 14. c. 4.

3135 Extra casum necessitatis absolute affirmat Sanchez *de Pœnit. tr.* 3. *disp.* 6. *qu.* 14. & 15. quod, si quis Sacerdoti præferat, ut ita in scripto seam Confessionem ratione legendam, & immediate ante, aut post dicat: *De his omnibus peccatis in scriptis me accuso*, valida, & licita fit confessio, quia implet essentiam Confessionis vocalis, dum voce fateatur peccata ibi scripta esse sua, & cum alionde de illis habeat dolorem, patet, quod sequutus ad Confessionis integritatem.

3136 Avilek *in sum.* 2. *pag.* 232. & Moys hanc opinionem sequuntur in casu necessitatis valde mutatur.

3137 Dico tamen, extra casum necessitatis Confessionem in scripto factam Confessario præferri esse grave, ac illicitum, & inde invalidam, Martinus *dist.* 42. *qu.* 7. *n.* 168. Fabri, Bonacinas, & alii Scotistæ, quia Confessio vocalis est de præcepto divino; constat *ex d. Quæ quæsitus, de Pœnit. dist.* 1. *Præcepit enim Dominus manifestandi, ut ostenderent ea Sacerdotibus, dicens: corporali presentia confitenda peccata, non per nuntium, nec per scriptum manifestanda: dixit enim:* Ora manifestare; *erubescentia enim ville timeres offensi fit omnia criminis:* Hinc ut infinuat Scotus *cit. lit.* 7. erubescentia non excusat, sed sola impotentia, quemadmodum erubescentia est a Christo inserta, & inde est magna pars pœnitentiæ.

Tum quia ob nimia affinitatem potest esse scandalum, & necesse, ut confessio vocalis haud amplius, aut parum, præsertim a puellis adhibetur, quia cum non possit facilitter discerni, quæ verecundia sequitur, cuiusmodi puellis possit affectare, & gravissimum inam verecundiam esse magnam, & excedentem, ac proinde a confessione vocali cessari.

3138 A fortiori nec est licita, nec valida confessio, si quis Sacerdoti, qui fuit peccatum prælens, dicat: *Me accuso de peccata illa, quæ in scripto mi hari commissa*; quia hæc notitia non est sacramentalis, nec fuit ordinata ad Sacramentum, sed est extrajudicialis. Sentus *in* 4. *dist.* 16. *qu.* 2. *lit.* E.

3139 Confessarius autem non a pacto potest dare absolutionem in scriptis, sed debet eam voce profere; n. n. 3109.

CONFESSIO DE SOLIS CONFESSIS.

3140 Confessio de solis mortalibus, & non venialibus, & fractura: Sacrilegia, quæ hanc supervacanea parte: quidem, quia hanc mortalis, quam, [illegible] & non [illegible] & [illegible] quæ [illegible] & [illegible] & [illegible] &

fo. 21. qu. 12. n. 28. Lusch. & alii, quos Cocill. ridens. sess. 14. cap. 8. praecipit: *Debent ergo Sacerdotes* [illegible]

"Opera autem bona, quae facturi illa mortua, hac vivo fiunt viventia in ordine ad vitam aeternam: et per subsequentem poenitentiam revivificant, praestant ad alia etiam Dei, nimirum ad obtinenda bona temporalia, ad mortificationem, & al[illegible]

[illegible]

CONFESSATIO POENITENTIS.

[illegible]

DE SIGILLO.

[illegible]

CAPUT V.

De Mutuo Usurarum Restitutione.

M

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

mors certo infest de proximo, & est inevitabilis.

1238 *Periculum probabile mortis*, est illud, in quo quis infest certo, sed ex saepe contingentibus probabiliter timetur mors: tale est in eis, qui pyxidum, aut periculorum & longam navigationem proxime sunt aggressuri: *vid. num.* 1319.

JURISDICTIO DELEGATA

1239 NOn conferitur, nisi aliquo signo externo, quo a Sacramentum est signum sensibile externum. Sufficit tamen quodcumque, quod dicatur, & quod cui prudentij, in talibus circumstantiis judicet intentionem conferentis jurisdictionem.

1240 Unde non est necesse, quod fiat per literas adeunde; qui fuit ab Ordinario ore tenus de jurisdictione Confessarius, valide absolvit; antequam expediantur literae, nisi Ordinarius expresserit, se nolle jurisdictionem conferre, nisi expedito literis. *Diana part.* 1. *tr.* 14. *resol.* 41. Sicet *de Poenit. num.* 659. Leander *de poenit. disp.* 11. *quaest.* 80.

1241 Item Ordinarius si videat Sacerdotem non designatum audientem Confessiones in circumstantiis, in quibus posset commode impedire, non impedit, certatur jurisdictionem illi conferre, in mente tamen ad Confessionem illam, minime ad alias in futurum. Sicet *citat. num.* 651. *ex* Gobat *tract.* 7. *num.* 8. & Leandro *citato quaest.* 94. Nam (ut docte ponderat) fit vis in materia, in qua judicium prudentum facit intrinsecam rationem.

1242 Et convincit a par; nam si fieret in sententia omnium, ut testatur Navarr. *in sum. cap.* 12. *num.* 48. est sufficiens signum exterius columnium celebrandum spontalia, si convalescentibus parentibus, filii dicerent, cum facile si vellent, reclamare possent; cum non sit sufficiens signum exterius consentiendi Episcopi, qui cum posset impedire, fiet?

Idem erit in illdem circumstantiis, si Episcopus non videat, sed certo scitat, cum eadem fit ratio.

1243 Hic tamen Confessarius a principio confessionis monuit ter percauti, ceti interpit confessionem excipere sine jurisdictione. Adeoque reniteres, detectio estimet, teneant peccata illa ejiora remotere, & sufficiet de illis se accusare in genere, si hoc facias in eadem confessione, & cum eadem Confessario, *dicendo: Mea accusa de omnibus praecatis, quae non manifestavi.*

1244 Non sufficit ad conferendam jurisdictionem ratihabitio de futuro, videlicet, quod Sacerdos putaret credat Ordinarium ratihabituum confessiones; quia ex Trid. *sess.* 14. *cap.* 6. ad valorem hujus Sacramenti requiritur jurisdictio actualis, quam non dat ratihabitio de futuro; cuia hoc non est, sed erit.

1245 Sufficit autem ratihabitio de praesenti. Leander *citat. quaest.* 84. Sicet *citat. num.* 894. cum Cem. Quae non sufficit, si fit ture vacua, seu praesumpta, existens a Ordinario fuisse, actu concessam; quia venuntur non fuisse transmittum, sed requiritur ex 1249. quod fit alia circumstantia, seu figura, physice aut moraliter existentia; talis est in casibus num. 1251. & 1252. expressis. Item, si Ordinarius figat committendi *a* & pauda super libros confessionibus expressis, & hac dictur licentia vacua extenuata. Sicet *citat. num.* 695.

Hinc recte subdit Sicet *citat. num.* 694. cum Tartaqued si Sacerdos petat ab Episcopo licentiam audiendi confessiones, & nulla subsit ratio denegandi hanc facultatem, atque Episcopus tacuit, habetur tunc licentia pro concessa; & recte quidem dicuntur, si salutaris fit, ut vere non sit ratio denegandi licentiam, & Episcopus, si velit, posse facile denegare: nec illud sit ratio vedici petenti ad prudentem denegationem liceat; cuticia enim his cinti cinribus, clientium ell signum exterum concessionis; quia hic valet: Qui tacet, consentire videtur.

ERROR COMMUNIS

1246 CUm titulo colorato, seu putativo, a legitimo Superiore collata, dat jurisdictionem. Haec tesera, a est unanimiter certa, quam docent communiter Jurisperiti, & Theologi. Diana *part.* 6. *tr.* 1. *resol.* 94. Cardenas *differ.* 2. *cap.* 6. *art.* 5. Sicet 7cc. Leander *de Poenitent. disp.* 11. *quaest.* 101. & innumeri ad ipsum. Ex jure civili, *l. Barbarius*, *ff. de offic. Praetoris*, Et ex jure Canonico, *cap. Inscenti* 1. *quaest.* 7. his verbis: *Si forsitan, dum putaretur illud, ex delegatione sententiam dixit, quamvis postea in inquisitione deprehensus fit, sententia ab eodem, vel judicata firmitatem tenet.* Unde (subdit Cardenas) decernitur, quod quamvis tenens in incepax jurisdictionis, si tamen communiter ignoretur esse tenens, & ex delegatione exercuerit jurisdictionem, gesta per ipsum valent, non quia habuerit verum titulum ad exercitium jurisdictionis, sed quia Princeps propter utilitatem publicam illa valida facit.

1247 Error igitur communis cum titulo dat jurisdictionem ab hominum communitate, ad favorem Ecclesiae, ac illaeda praevia intermedia, quae alias requirentur, ex maxime quia alias neuterria animae perirent.

1248 Hinc valide absolvit Sacerdos, si adest titulus coloratus, & error communis; peccat tamen, si scitat nullitatem sui titulo.

1249 Error communis cum titulo colorato tunc habetur, quando Sacerdoti fuit a legitimo Superiore collatus titulus requisitus ad actum, verbi gratia, ut ruinat Parochi, Confessarii, &c. sed vel nullitas, in quantum erat incapax ob aliquem occultum refectum, & impedimentum, puta quia Amantiacus, &c. vel in quantum alterum amisit, talis autem incapacitas, aut sinfas communiter ignoratur; sed communiter putant fideles, cum verum habere titulum.

1250 Error communis sine titulo tunc habetur, quando Sacerdos non fuit a Superiore legitime collatus titulus requisitus ad actum; sed ipse putum fingit; aut ignorantes credit, & dicit habere; talis autem fictio, & certatur titulo communiter ignoratur. Id contingit in Sacerdote, qui cum fa fa licentia confessionet audit, aut cum falsis Bullis Patrocinio le gerit, *sed communiter populi credunt* illiterus habetur.

1251 Eutrem communem sine titulo non conferre jurisdictionem. Sed requiri titulum putativum a legitimo Superiore collatum, tenet Nugnus *quaest.* 8. *art.* 5. *num.* 1. *diff.* 5. *pag.* 436. Lugo *de just. tom.* 1. *disp.* 37. *num.* 21. & cudmplures apud Leandrum *de poenitent. disp.* 11. *quaest.* 102. Verricelli *tract.* 2. *quaest.* 11. *n.* 1. & Cardenas *differ.* 2. *cap.* 6. *art.* 5. *n.* 1.

1252 Et tamen vere & certum probabilis fementia docent, quod error communis sine titulo jurisdictionem conferat. Diana *part.* 4. *tract.* 4. *res.* 212. Basilius Berlud *de Mater. lib.* 4. *cap.* 20. Verricelli *citat. num.* 14. Sicet *de Poenit. n.* 701. Leander, & Cardenas *cit.* ac cumulus aliis apud ipsos. Ratio est, quia etiam in hoc casu sequetur eadem commoda, quae sequerentur, quando adest error communis cum titulo colorato.

1253 Ex praemissis doctrinis Sicet *cit. n. num.* 702. hae colligit sequelas.

(Secunda primo, quod quamvis ego putem, & cum eruditissimis Theologis probaverim in *tract. de fide* Deum communem petentibus, ut Romanus Pontifex *declarat* in haeresim excultam, ipsum illud Christi Domini: *Rogavi pro Petro, ut non deficiat fides tua*; vel si fortasse incidat Petri fides in haeresim excultam, Deum detrahitum esse Ecclesiae; nihilominus si Pontifex incideret in occultam haeresim, efficiet esse Pontifex, ut docet communis contra aliquos; *sed jurisdictio ab ipso collata*, quia acell error communis, in substitute colorata, valide effet collata, supplente Ecclesia defectum, Tanccedi *tom.* 4. *tract.* 1. *quaest.* 10.

[illegible]

CONSUETUDO COMMUNIS DAT JURISDICTIONEM.

1274 SEnsus autem non est, quod prorsus ipsa consuetudo det jurisdictionem, sed quod sit evidens rerum collatae jurisdictionis ab Ecclesia, seu Superiore a quorum Superiore videns, & potens impedire, ne jurisdictio illa exerceatur, in ipso, cum non impedit, consentire videtur, & jurisdictionem conferre, Vercicelli *tract.* 2. *quaest.* 24. *n.* 2. Cardenas *diff.* 2. *cap.* 6. *art.* 6. Sicet *de Poenit. n.* num. 717. & Doctores communiter apud ipsos decernit, hoc esse certum: vide dicta *de confessariis n.* num. 238. *ad* [illegible]

1275 Ex vi certum dicit, Sicet *cit. n.* 714. plures refert, & maxime quantur.

Primo: Imperatores, Reges, cetaemque unnes petit erigere in Confessarium quemcumque Sacerdotem, Angelus, Valquez, Hurtadus, Sanez, & alii.

1276 Secundo: Magnus Principes posse eligere in Confessarium quemcumque sacerdotum. Tanccedi *tom.* 5. *tract.* 8. *num.* 54. [illegible]

[illegible]

1277 Tertio: Seculares Superiores posse [illegible] Ecclesiae [illegible] *num.* 56.

[illegible]

DIFFICULTAS XIV.

[illegible]

quæstione facit certitudinem moralem, ut probavi in 1. p. crit. Theol. disput. 12. c. ... num. 75. (ultra experientiam, qua omnes videmus, ita practicari apud Sapientes) P. Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 27. sect. 4. num. 2. ait: *Confirmatur ex universali Ecclesiæ consuetudine, quæ est sufficiens signum jurisdictionis; ut supra dictum est. - Est autem universalis Ecclesiæ usus, ut Sacerdotes secure utantur hujusmodi jurisdictione (probabili) in administratione hujus Sacramenti.* Et quamvis P. Suarez n. 8. dicerit, hunc discurrendi modum esse probabilem; non tamen dicit, esse solum probabilem consuetudinem Ecclesiæ, sed illam tacit ut indubitabilem.

Lugo Card. *disp.* 19. *de Pœnit. sect.* 2. n. 31. agens de hac consuetudine absolvendi cum jurisdictione probabili, ita asserit: *Et hæc est PRAXIS omnium fidelium totius Ecclesiæ.* Et idem repetit *num.* 33. & 34.

1282 Denique pro consequentia subdit: Audiendus est Bonac. *tom.* 1. *disp.* 5. *de Sacram. Pœnit.* q. 7. *puncti* 5. §. 4. *num.* 5. ubi sic ait: Ex quo infertur, eum qui sequitur opinionem probabilem Doctorum sentientium, ipsum habere jurisdictionem absolvendi a reservatis, seu privilegium absolvendi non esse revocatum, valide agere, quæ agit, ac si re ipsa jurisdictionem haberet, & privilegium nondum esse revocatum, etiamsi revera opinio illa probabilis a parte rei non subsistat, sed falso tantum nitatur fundamento; nam Ecclesia supplet jurisdictionem: alioquin sequerentur eadem incommoda, quæ sequerentur Ecclesia non supplente jurisdictionem quando adest error communis, & titulus coloratus. Et hoc eodem modo communiter loquuntur Theologi fere omnes. Quo pacto non loquerentur Authores, si non esset in praxi receptum. Quid autem est praxis communis, nisi consuetudo?

1283 Eamdem sententiam tenet Leander cum aliis *in tract. de Pœnit. disp.* 11. *quæst.* 103. hac motus ratione, quod non minus prudens sit sapientium opinio, quam error populi communis ad eamdem jurisdictionem.

1284 Certum tamen omnino est, quod Ecclesia non suppleat, seu det jurisdictionem Confessario absolventi ex opinione tenuiter probabili, ut constat ex dictis *a num.* 55.

DE APPROBATIONE.

1285 APprobatio, quamvis ex vulgari usu loquendi confundi soleat cum jurisdictione, proprie & revera ab illa distinguitur; nam Approbatio *est judicium Ordinarii de idoneitate Sacerdotis ad Confessiones excipiendas*, seu, *cui possit conferri jurisdictio ad Confessiones excipiendas*; quod judicium stare potest absque jurisdictione, ut si Episcopus non obstante judicio de idoneitate Sacerdotis, eum non deputaret ad audiendas Confessiones. Item Confessarius approbatus ab Episcopo non habet jurisdictionem ad absolvendum a casibus Bullæ Cœnæ, eam tamen habet per Bullam Cruciatæ, approbatione supposita, ut infra de Bulla: vide a num. 1239.

1286 Quoad approbationem, est Decretum Trid. *sess.* 23. *de reform. c.* 15. *Decernit Sancta Synodus, nullum etiam Regularem posse confessiones secularium etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus judicetur, approbationem, quæ gratis detur, obtineat.*

1287 Confessarius Regularis pro confessionibus secularium, ultra approbationem Episcopi, requirit approbationem sui Prælati Religionis, nempe Generalis, vel Provincialis, *ex Clem. c. Dudum, de sepult.* adeoque qui approbatione Episcopi, sine sui superioris approbatione utitur, illicite confessiones excipit, sed valide, quia Trid. pro valore nullam aliam approbationem requirit, nisi Episcopi.

1288 Approbatio *ad beneplacitum* non expirat per mortem concedentis, aut ejus amotionem ab officio; quia ejus beneplacitum, & voluntas, eo ipso, quod non fuerit revocata, moraliter perseverare censetur. Tamb. *tom.* 2 *pag.* 31. n. 1. Diana p. 6. *tract.* 6. *resol.* 48.

1289 Confessarius, sive secularis, sive Regularis, injuste reprobatus, non potest valide Confessiones excipere; quia Trident. ad valorem Sacramenti approbationem Episcopi requirit, quam injuste reprobatus non habet.

Eadem ratione approbatus cum limitatione ad tempus, sexum, aut locum, non potest valide terminos limitationis excedere, unde licet status Religiosus suppleat defectum ætatis ab Episcopis pro mulieribus requisitæ, approbatus tamen solum pro viris, non potest valide mulierum confessiones audire; præsertim post Bullam Clem. X. ubi 4. §. 3. & §. 4. *num.* 1290. & 1291. vid. *Propos.* 13. & *Propos.* 36. *ab Alex. VII. damn.*

Quamvis enim de hujusmodi limitationibus ad favorem Confessariorum Regularium plura scripserit Villalobos *tom.* 1. *tract.* n. *diff.* 33. *num.* 2. Leander *de Pœnit. tract.* 5. *disp.* 11. *a quæst.* 83. *ad quæst.* 91. & quamplures apud eos fuerant in pluribus locis Canonicis, præsertim illis *Clem. Dudum, de sepult.* ubi: fratribus Prædicatoribus, & Minoribus a suo superiore Episcopo præsentatis, & ab illo injuste non approbatis, eo ipso Pontifex approbationem concedit, his verbis: *Si vero idem Prælati fratribus ad audiendas confessiones præmissas, electis ejusmodi licentiam exhibere recusaverint: Nos ex nunc ipsis, ut confessiones sibi confitentium libere, licitæque audire valeant, gratiose concedimus de plenitudine potestatis Apostolicæ*, apud Arldekin *tom.* 2. *pag.* 152.

1290 Modo tamen extat Bulla Clem. X. quæ *Episcopis, & Regularibus*, in materia Prædicationis, & Confessionis omnino esse debet unica regula prorsus servanda. Ubi præsertim attende verba Bullæ: *de* §. 1. & 5. Bulla est, ut sequitur.

CLEMENS EPISCOPUS.

§. 1. (SUperna, &c. Nos attendentes, quod alias diversis temporibus prædictæ dubitationes & controversiæ nonnullis Prædecessorum Nostrorum Summorum Pontificum Constitutionibus, earumque Declarationibus definitæ fuerint: Ejusmodi definitiones in unum collectas, ut magis magisque dissensionum tollantur semina, & in posterum firmior in Agro Dominico Pax Christi floreat, pro summo, quo fungimur, Apostolatus officio, novis Apostolicis litteris muniendas duximus, & inhærendas. Itaque consilio nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, & dilectorum filiorum Romanæ Curiæ Prælatorum, pietate, doctrina, & prudentia præstantium, & matura deliberatione nostra atque ex certa scientia, hac generali & perpetuo valitura Constitutione decernimus, ac declaramus.

1291 §. 2. Regulares, qui in Ecclesiis sui Ordinis prædicare voluerint, teneantur ab Episcopo Diœcesano benedictionem petere; prædicare tamen posse, quamvis illam non obtinuerint: Quod si Episcopus benedictionem nedum non concesserit, sed etiam contradixerit, nec in prædictis quidem Ecclesiis liceat Regularibus prædicare: Eosque contravenientes ab illis, tamquam Sedis Apostolicæ Delegatum, censuris, aliisque pœnis Ecclesiasticis in vim Constitutionis fel. record. Greg. XV. Prædecessoris Nostri, incipientis; Inscrutabili Dei providentia, coerceri, & puniri posse. Episcopum tamen absque justa & rationabili causa contradicere non debere. Et hujusmodi benedictionem teneri etiam Regulares petere, si in quibuscumque Oratoriis sui Ordinis sermonem coram populo, vel in Ecclesiis, aut ad crates Monasteriorum Sanctimonialium, eorum jurisdictioni subjectarum, licet clausis januis, & nullus secularis ibi

... rendit, habere voluerint. Posse autem Episcopum licentiam concessam Regularibus in Ecclesiis, quæ jurium Ordinum non sunt, prædicare volentibus, illos, quamvis in Universitatibus, aut a Magistratibus aliis nominati, etiamsi Episcopi Antecessores per tempus immemorabile hanc licentiam absque examine concesserint, quoad doctrinam examinare, si ita ipsius arbitrio, quod moderatum, & discretum esse debet, visum fuerit: Et licentiam prædicandi semel illis datam, cancellare ob rationabiles causas, licet occultas, prædicationem tamen concernentes, suspendere. Non posse tamen Episcopum generatim prohibere Regularibus, quin in Ecclesiis suorum Ordinum prædicent.

1292 §. 3. Ad hæc Religiosos ab Episcopo ad confessiones secularium in sua Diœcesi audiendas approbatos, non posse in alia Diœcesi eas absque Episcopi Diœcesani approbatione audire, quamvis pœnitentes subditi sint ejus Episcopi, a quo ipsi Religiosi jam fuerant approbati. Et generaliter approbatos ab Episcopo ad personarum secularium confessiones audiendas, nequaquam censeri approbatos ad audiendas confessiones Monialium sibi subjectarum; sed egere quoad hoc speciali Episcopi approbatione: Atque approbatos pro audiendis confessionibus Monialium unius Monasterii, minime posse audire confessiones Monialium alterius Monasterii. Iidemque Confessores extraordinarios semel deputatos, atque approbatos ab Episcopo ad Monialium confessiones pro una vice audiendas, haud posse expleta deputatione vim approbationis hujusmodi illarum confessiones audire. Sed toties ab Episcopo esse approbandos, quoties casus deputationis contigerit. Cæterum in Monasteriis, ac etiam Collegiis, ubi juxta Regularia instituta vivitur, posse tam Prælatos Regulares, quam Confessores Regularium eorumdem Monasteriorum, seu Collegiorum, audire confessiones illorum secularium, qui inibi fuerint vere de familia, & continui commensales, non autem illorum, qui tantum ipsis deserviunt. Illos autem Religiosos, qui ad confessiones audiendas idonei generaliter reperti fuerint ab Episcopis, generaliter quoque, & indirecte absque aliqua limitatione temporis, certorumque locorum, aut generis personarum, in Diœcesi propria admittendos.

1293 §. 4. Quoad cæteros vero, qui non adeo idonei reperientur, si petierint se admitti, arbitrio Ordinariorum relinqui, ipsos cum limitata facultate, prout eisdem Ordinariis magis expedire videbitur, probare, & admittere: semel autem simpliciter approbatos, posse in Diœcesi Episcopi approbantis quovis anni tempore, etiam Paschali, & quorumcumque etiam infirmorum confessiones audire, absque ulla Parochorum, vel ipsius Episcopi licentia. De qua tamen confessione teneri dictos Religiosos eorumdem infirmorum Parochum illico certiorem reddere. Et hoc posse illis ab Episcopo sub pœna suspensionis a facultate audiendi confessiones præcipi. Sufficere tamen, ut certioratio hujusmodi fiat saltem per scripturam, apud ipsum infirmum relinquendam.

1294 §. 5. Et eos, qui dictis Religiosis simpliciter approbatis Paschali tempore confessi fuerint, Constitutioni, quæ incipit, Omnis utriusque sexus, quoad confessionem dumtaxat satisfecisse censendos. Regulares vero ad ejusmodi confessiones audiendas prævio examine simpliciter, & absque ulla temporis præfinitione ab ipsomet Episcopo, seu autem si sibi ejus Vicario, aut ab antecessoribus Episcopis, approbatos, non posse ab eodem, qui eos approbavit, iterum examinari, aut ab eisdem confessionibus audiendis suspendi, seu licentias illis concessas revocari, nisi nova superveniente causa, quæ ipsas confessiones concernat. De qua tamen haud necessarium esse, ut in actis constet; nec eam teneri Episcopum ipsis Regularibus significare; sed Sedi Apostolicæ dumtaxat, ubi eam sibi aperiri postulaverit. Porro si Regulares cum scandalo, aut aliqui inhoneste vivant, vel aliquod delictum committant, per quod rationabili Episcopi judicio videantur a confessionibus suspendendi, in quo ipsius Episcopi conscientiam oneratam esse volumus, cum præcipua Ministri Sacramenti Pœnitentiæ qualitas sit vitæ integritas, ac morum honestas: utique eam causam ad Confessionis ministerium pertinere, ac proinde nihil obstare, quominus ob eam possit Episcopus Regulares a semetipso approbatos suspendere, aut repellere a confessionibus audiendis. Attamen confessiones audiendi facultatem omnibus simul unius Conventus Regularibus Confessoribus ad nutum ab Episcopo inconsulta Sede Apostolica nullatenus posse. Ex facultatibus per Mare Magnum, aliaque privilegia Regularibus cujuscumque Ordinis, Instituti, aut Societatis, etiam JESU, concessis, & factam eis non esse potestatem absolvendi in casibus ab Episcopo sibi reservatis. Et per Confirmationes dictorum privilegiorum, quas regulares a Sede Apostolica post Sacrum Concilium Tridentinum obtinuerunt, nequaquam revixisse privilegia prius ab eodem Concilio, aut deinde Apostolicis etiam Decretis sublata, atque extincta, si quæ habebant, absolvendi a casibus Episcopo reservatis.

1295 §. 6. Et habentes facultatem absolvendi ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reservatis, non idem a casibus Episcopo reservatis posse absolvere. Posse autem Regularem Confessorem in ea Diœcesi, in qua est approbatus, confluentes ex alia Diœcesi a peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi idem Confessor est approbatus, absolvere, nisi eosdem pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam Diœcesim pro absolutione obtinenda migrasse. Vigore suorum prædictorum privilegiorum, nequaquam licere Regularibus, etiam satisfacta parte, absolvere pœnitentes a censuris quoad exterinum & judiciale forum, & absolutos ab eis in foro Pœnitentiali, utique non censeri absolutos in exteriori judicio, & contentioso. Quin imo censuris Ecclesiasticis irretitos, & denuntiatos, ab Episcopis cogi posse gerere se pro talibus, etiam si a Regularibus fuerint absoluti. Quoties exhibitis aliquibus Regularium Apostolicis privilegiis coram Episcopo, ab eo judicaretur ipsa non suffragari casui, de quo agitur: Si dictorum privilegiorum verba obscura sint, & ambigua, non esse ad Metropolitanum pronunciandum; sed cum ejus sit interpretari, cujus est condere, dictorum privilegiorum interpretationem Sedis Apostolicæ judicio, prout alias Constitutione Prædecessoris nostri fel. rec. Clementis IV. statutum fuit, exequendum.

1296 §. 7. Decernentes sic, & non aliter, &c. irritum quoque, & inane, quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus quibusvis Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis in favorem quarumcumque personarum, atque quorumvis Ordinum tam Mendicantium, quam non Mendicantium, Militiarum, etiam Sancti Joannis Hierosolymitani, Congregationum, Societatum, etiam JESU, ac cujusvis alterius Instituti, etiam necessario, & individuo exprimendi, Monasteriorum, Conventuum, Capitulorum, Ecclesiarum, & aliorum quorumcumque tam secularium, quam Regularium locorum, necnon illorum etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, vel consuetudinibus, etiam immemorabilibus, exemptionibus quoque, indultis, & privilegiis etiam in corpore juris clausis, aut ex causa, & titulo oneroso, vel in limine fundationis concessis, etiam Mari Magno, seu Bulla aurea, aut alias nuncupatis: Conservatorum deputationibus, eorumque, atque aliis inhibitionibus, quibus Episcopi deterre minime teneantur, & quibusvis aliis sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis

[illegible] ... Tamburinus *tit. de Confessorib. num.* 12. *pag.* 117.

1298 Confessarii approbati pro fratribus non censentur approbati pro Novitiis. Melphi *in cap. 6. Sect. 7. quæst.* 10. quod probat ex Decreto Clement. VIII. pro Novitiis, ubi dicitur *Magistro soli Novitiorum confessiones audiendi cura committatur*. Et injungitur, ut eis Confessarii extraordinarii bis aut semel in anno dentur. Et ex nostris statutis, quæ prohibent Novitios aliis a Magistro confiteri: unde concludit Melphi, eorum confessiones factas alteri a Magistro, esse invalidas. Est contra Bordon. *resol.* 4. *num.* 11. qui tenet esse validas, putans Decreta Clem. VIII. pro Novitiis non obligare sub culpa.

Certum est, quod si Novitius frui nolens Regularium facultate confiteretur cum Confessario ab Ordinario approbato pro sæcularibus, valida esset confessio. Melphi *citat.*

Confessiones juvenum professorum factæ cum Confessariis approbatis pro fratribus, aliis a Magistris, sunt validæ, Melphi *citat.* nisi Provincialis in approbatione juvenes professos sub cura Magistrorum degentes expresse excluserit.

DE CASIBUS RESERVATIS.

1299 Licet ignorantia censuræ, irregularitatis ex delicto, &c. excuset a censura, irregularitate, &c. ignorantia reservationis non excusat a reservatione, quia reservatio non est pœna, sed medicina; est enim limitatio potestatis Confessariorum ad bonum regimen, & ob bonum publicum facta, ut scilicet fideles ab iis peccatis committendis absterreantur, dum vident ea non posse ab ordinariis Confessariis absolvi. Tum quia reservatio est restrictio jurisdictionis, quæ tota pendet a voluntate superioris, adeoque non oportet, ut eam sciat Reus, sed Confessarius.

1300 Reservatio non est facienda, sicut neque excommunicatio major est ferenda pro venialibus, aut mortalibus jam confessis, sed pro mortalibus gravioribus; ita Doctores communiter: vide Tambur. *tom.* 2. [illegible] *Trid. sess.* 24. *cap.* 7.

[illegible]

1301 Hinc Clemens VIII. [illegible] Decretum sequens [illegible]

(Sanctissimus D. N. [illegible] ... [illegible] portione pro- [illegible]

1 Veneficia, incantationes, sortilegia.
2 Apostasia a Religione, [illegible] quando ad [illegible]
3 Nocturna [illegible] egressio, etiam non animo apostatandi facta.
4 Proprietas contra votum paupertatis, quæ sit peccatum [illegible]
5 Juramentum falsum in Judicio Regulari, seu legitimo.
6 Procuratio, auxilium, seu consilium ad abortum [illegible] post animatum foetum, etiam effectu [illegible]
7 Falsificatio manus, aut sigilli Officialium Monasterii, aut Conventus.
8 Furtum de Rebus Monasterii, seu Conventus, in ea quantitate, quæ sit peccatum mortale.
9 Lapsus carnis opere consummatus.
10 Occisio, aut vulneratio, seu gravis percussio cujuscumque personæ.
11 Malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut apertio litterarum a superioribus ad inferiores, & ab inferioribus ad superiores.

Si quod aliud peccatum grave pro Religionis conservatione, aut pro conscientiæ puritate reservandum videtur, id non aliter fiat, quam Generalis Capituli in toto Ordine, aut Provincialis in Provincia, matura discussione, & consensu. Superiores in singulis domibus deputent duos, tres, aut plures Confessarios, pro subditorum numero majori, vel minori, &c. qui a non reservatis eos absolvant, & quibus etiam reservatorum absolutio committatur, quando casus occurrerit, &c. Datum Romæ apud S. Petrum 26. Maji 1593.)

1302 Præfatum Decretum confirmavit Urb. VIII. per Decr. S. Congr. Conc. die 21. Sept. 1624. addens quod sequitur.

(Sanctitas sua deinceps declaravit, ut si hujusmodi Regularium Confessariis, casus alicujus reservati facultatem petentibus, superior dare noluerit, possint nihilominus [illegible] ... *vide* [illegible]

1303 Facultas reservandi casus in Religionibus competit Superioribus auctoritatem quasi Episcopalem habentibus, nempe Generalibus, Provincialibus, & Abbatibus: unde in mea Religione a fest statutum Capituli Gener. Assisii de anno 1626. (Ordinatur & mandatur auctoritate Apostolica, & totius Capituli Generalis quod nullus Guardianus possit sibi reservare aliquem, sed solum Minister Provincialis id poterit). Tutanus *tit. de Prælatis pag.* 291. *num.* 9. & Rodria. *tom.* 1. *quæst.* 21. *art.* 2. *num.* 3431.

Reservationem imprudenter, & immoderate factam, invalidam ait esse Vasquez, quia ex Trident. Prælati reservare possunt solum in salutem, non in destructionem. Verius tamen dicit esse graviter illicitam, juxta dicta *in* 1. *tom. num.* 5. & 6. atque moderandam; sed validam; quia nec Trid. nec Clem. VIII. utitur particula irritative. Tamb. *cit. pag.* 48.

1304 Prudentiam autem in Excommunicatione inflicenda, ut ita Trid. *sess.* 25. *de reform. cap.* 3. in 2. *tom. num.* 5. satis instruat Scotus in 4 *dist.* 18. *quæst.* 1. *litt.* E. his verbis: *Et sic excludantur quædam ridicula, quæ præsumuntur frequenter quorumdam fatuorum ad excommunicandum; frequens siquidem est hujus gladii evaginatio, qui tamen rare ab* [illegible] ... [illegible]

1305 Peccata, [illegible] debent esse [illegible]

1306 Pueri ante annum 14. pubertatis, licet eximantur a censuris (de quo infra) non eximuntur a reservatione; quia reservatio est restrictio jurisdictionis facta Confessario, quæ quidem est valde utilis pueris, ut a gravioribus peccatis deterreantur. Tamb. *tom.* 2. *num.* 5.

1307 Vagi, & peregrini, si discedant e loco, ubi peccatum non est reservatum, & accedant ad alium locum, ubi est reservatum, non possunt ab eo absolvi, quia vagi, & peregrini, qui scilicet nullibi degunt cum animo majori anni parte permanendi, ubicunque sortiuntur forum: eadem ratione, si bona fide discedant e loco, ubi peccatum est reservatum, & accedant ad locum, ubi non est reservatum, possunt ibi a Confessario communi ab eo absolvi, nisi eo accesserint in fraudem reservationis, ut in Bul a Clem. X. § 6. *n.* 1297.

1308 Eadem ratione, si quis peccatum commissum heri, quando erat reservatum, confiteatur hodie, quando non est reservatum, quatenus superior hodie reservationem abstulit, potest ab eo absolvi a Confessario communi; e contra, si peccatum commissum heri, quando non erat reservatum, confiteatur hodie, quando factum est reservatum, non potest ab eo a Confessario communi absolvi, quia in primo casu hodie non est Confessarii communis restricta jurisdictio, bene vero in secundo casu, Tambur. *tom.* 2 *pag.* 40. *n.* 9. Diana *part.* 10. *tract.* 15. *res.* 10. contra Pasqualigum, qui etiam affirmat in 2. casu, ex quo cum *lex de novo aliquid disponit, non trahitur ad præterita, sed solum ad futura*.

1309 Qui confitetur habenti potestatem super reservata, si inculpabiliter oblitus sit reservatorum, potest postea, quando memoriæ occurrunt, ab eis a quolibet Confessario communi directe absolvi, quia jam est ablata reservatio, ob intentionem virtualem, aut interpretativam pœnitentis; nam petiisse, dum petiit absolvi, virtualiter petiit, in quantum indiget, & ipse Confessarius intendit absolvere in quantum potest, & pœnitens indiget, ut patet per illa verba, *In quantum possum, & tu indiges*; sunt igitur tollitur omnis reservatio, & censura, Mastrius *disp.* 21. *quæst.* 9 *n.* 235. Poncius, Diana, & communiter.

1310 Idem dic de eo, qui tempore Jubilæi est confessus, inculpabiliter alicujus reservati oblitus: etiam si postea intra tempus Jubilæi omnia opera præscripta non impleverit, & inde Indulgentiam non sit lucratus, modo, dum confessus est, verum animum Jubilæum lucrandi habuerit; velit, inquam, post Jubilæi tempus, quando recordatur, directe super eo a communi Confessario absolvi, ut infra de Jubilæo.

1311 Confessarium, si post debitum examen dubitet, an pœnitens lapsus sit in mortale reservatum, dubio juris, aut facti, sive dubium sit positivum, sive negativum, judicare debere in favorem pœnitentis, quod non sit reservatum, & absolvere, tenent Mastrius *disp.* 21. *quæst.* 9. *num.* 234. Tambur. *Tom.* 1. *de confes. pag.* 21. *verb. Casus*, Leander *de Pœnit. tract.* 5. *disp.* 12. *quæst.* 23. Arsdekin *tom.* 2. *pag.* 208. *num.* 11 Rationem habes *in num.* 53. & 56. *vide num* 19. & 21. Freita vult, debere absolutionem suspendere, usquequo consulat peritiores.

1312 Quod si postea pœnitens certo cognoscat commisisse peccatum reservatum, Mastrius, & Leander *qu.* 12. *cit.* cum aliis tenent, quod non sit obligatus recurrere ad habentem facultatem; idque ex præsumpta voluntate superioris, quod non velit reservationem in dubio, nisi exprimat. Absolute dico cum aliis, quod sit obligatus, ut dictum est de peccato dubio, postea cognito ut certo, *in num.* 1045. Tum quia ignorans casum esse reservatum, licet bona fide absolvatur, cognito errore, tenetur accedere; immo ipse Confessarius, si veniat in notitiam certam, tenetur pœnitentem, licentia petita, monere de errore commisso, quia erravit absolvendo; *vid. num.* 1233. & *de frequ. confess.* & *Propos.* 17. & 20. *ab Alex. VIII. damn.* Pauca vide *a num.* 3121.

1313 Reservatio cum sit odiosa, est benigne interpretanda; unde restringi debet ad peccata certo reservata, non ad dubia, sive dubium sit juris, sive facti.

Nec obstat Decr. Clem. VIII. de anno 1601. quod in reservatione comprehendit casus Cœnæ dubios; nam fuit moderatum per aliud Decr. ejusdem de anno 1602. ubi omisit particulas, *Clare, vel dubie contentos*. Vercelli *tract.* 8. *quæst.* 16. & Com.

DE POTESTATE EPISCOPORUM IN RESERVATA

1314 Adest Decretum Trident. *sess.* 24. *de reform. cap.* 6. ut sequitur.

(Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare, & in quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis delinquentes quoscumque sibi subditos, in diœcesi sua per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiæ gratis absolvere, imposita pœnitentia salutari. Idem & in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ eis tantum, non eorum Vicariis, sit permissum.)

1315 Hujus igitur Decreti virtute possunt Episcopi ab hæresi occulta absolvere; quod facere possunt extra Sacramentum Pœnitentiæ, imo & in absentia, quia est absolutio a censura, *ut in n.* 3152. nam particula illa, *in foro conscientiæ*, solum importat, ut talis absolutus non prosit in foro externo, si contingat hæresim in judicium deduci. Diana *part.* 1. *tract.* 3. *resol.* 2. Ita ut, si casus fiat publicus, sic absolutus, ad vitandum scandalum, & ad non inferendum in judicium foro exteriori, debeat in publico se gerere tamquam excommunicatum; possit tamen in occulto, secreto, & sine scandalo, se gerere ut non excommunicatum, Missam audire, Sacramenta recipere, cum aliis loqui, manifestando se esse absolutum: *v. num.* 3126.

Data absolutione censuræ, potest quis a casu, [illegible]

hæresis, a quolibet simplici Confessario absolvi: quia ablata censura reservata, cadit reservatio casus: vid. tom. 2. a num. 289 ad 292.

1316 Insuper hæresis absolutionem potest in casu particulari occurrente suo Vicario Generali committere. Diana part. 3. tract. 6. resol. 92. Jo. de Castillo tract. 10 de censuris dub. 4. sect. 4. pag. 186. nam per illa verba, in quibuscumque casibus per se, aut vicarium, & per alia & in hæresis crimine etc. tantum, non etiam Vicariis sit permissum sensus est, quod in aliis casibus, præter hæresim, possit Episcopus specialiter deputare suum Vicarium quoad omnes casus contingentes, ea ratione, quod qui potestatem ordinariam habet (uti est Episcopus) potest eam a se generaliter delegare; in casu vero hæresis non posse facultatem absolvendi delegare suo Vicario ad omnes casus hæresis contingentes. At non inde sequitur, quod non possit eam illi delegare in casu particulari hic & nunc occurrente; sicut enim in casu particulari hæresis hic & nunc occurrente potest Episcopus alteri a Vicario committere, ut absolvat, cur non poterit suo Vicario? Tunc igitur Vicarius Generalis absolveret, non ut Vicarius Generalis, seu ut specialiter deputatus generaliter ad omnes casus hæresis contingentes; sed ut particularis, seu ut specialiter deputatus specialiter ad casum particularem hic & nunc occurrentem.

1317 In Decreto est sermo de occultis: occultum est, quod non est notorie divulgatum, & potest aliqua tergiversatione celari. Ex Sanchez.

Occultum non est, quod est notum majori parti Viciniæ, Parochiæ, aut Monasterii, dummodo ibi sint saltem decem personæ. Fagundez ait, non esse publicum in magna Civitate, si sit notum septem, vel octo personis. Et Donatus tom. 1. part. 2. pag. 67. si sit notum octo, vel decem personis.

1318 Crimen commissum in domo, aut familia non est per se publicum; quia domus privata non est universitas, seu communitas, Donatus citat. nisi ex circumstantiis prudenti judicio sit facile divulgandum, puta si ibi reperti sint exteri plures loquaces, &c.

1319 Occultum in una Provincia, posse ibi tamquam occultum absolvi, quamvis in alia sit publicum, docet Avila part. 5. cap. 7. disp. 11. concl. 3. cum Salmanticensibus, contra Suarium; quia tale crimen revera in eo loco est occultum. Quam sententiam sequitur Jo. de Castillo tract. 10. de censuris dub. 4. sect. 2. & Leander de censuris tract. 2. disp. 16. quæst. 57. maxime, si delictum sit publicum in loco tam distanti, ut non sit spes, ut facile ad locum illum, ubi est occultum, deferatur.

1320 Dicitur deductum ad forum contentiosum; quando est deductum in judicium & reus est citatus. Quod si postea non probetur, manet occultum ex defectu probationis in judicio, & potest ab Episcopo absolvi.

Ejusdem etiam si finitum, & reus punitus, posse ab Episcopo absolvi, docent Bardi in selectis lib. 7. quæst. 14. n. 7. & Leander de censuris tract. 2. disp. 17. quæst. 56. quia Trid. dum talem casum excludit, loquitur, dum delictum est deductum ad forum contentiosum, & est in ipso foro; minime perfecto judicio; quia perfecto judicio, jam salvatur finis Tridentini, qui est, ne quis declinet a foro, sed satisfaciat Judici. At probabilius mihi est non posse, Bonacin. de censur. disput. 1. q. 5. punct. 1. & disp. 7. quæst. 5. punct. 1. quia tunc delictum est factum publicum publicitate juris.

1321 Capitulum Sede vacante potest id quod potest Episcopus; quia ei succedit in tota jurisdictione ordinaria; unde potest virtute ejusdem Decreti Tridentini alteri committere absolutionem hæresis; debet autem hæresis deferri Capitulo sine expressione personæ absolvendæ ne aliter fiat publica, & absolvi non possit. Diana, & Tambur.

1322 Hæc satis dicta sint de virtute Decreti Trid.

DIFFICULTAS CELEBRIS EST,

1323 **A**N hodie, stante Bulla Cœnæ, possint Episcopi absolvere in foro conscientiæ a casibus occultis in Bulla Cœnæ contentis, maxime ab hæresi?

1324 Pro aliis casibus reservatis extra Bullam Cœnæ vigere facultatem Trid. & pariter doctrinas a n. 3115. hactenus traditas militare, non est dubium.

1325 Pro casibus itaque in Bulla Cœnæ contentis, duæ sunt sententiæ.

Prima affirmat. Leander de censuris tract. 2. disp. 17. quæst. 43. & 46. Tambur. tom. 1. lib. 2. cap. 1. pag. 49. §. num. 12. Joan. de Castillo de censuris, tract. 20. dub. 5. n. 65. pag. 191. Donatus tom. 1. part. 1. tract. 11. n. 16. n. 17. Melphi in Com. cap. 2. stat. 14. pag. 111. Pet. Fagundez, & innumeri alii apud ipsos. Et post Proposit. damnat. Arsdekin & Fenerh.

Ratio est, quia potestas, quam habent Episcopi absolvendi a casibus occultis, etiam hæresis, reservatis in Bulla Cœnæ, est certa, revocatio dubia: igitur non sunt ea spoliandi; nemo enim est spoliandus jure certo per superveniens dubium; Et in dubiis melior [illegible]

[illegible]

quando commode fieri potest conciliatio, maxime loquendo de Tridentino, cujus decreta tantæ existimationis apud Pontifices, ut quotidie eorum observantiam præcipiant, & viridem esse velint; Bulla autem Cœnæ, cum non exprimat casus occultos, de quibus expresse loquitur concessio Tridentini facta Episcopis, potest explicari de publicis, pro quibus ipsum Tridentinum prohibet.

1326 Item per clausulam generalem non intelligitur revocatum alicujus Concilii Generalis Decretum, nisi de eo fiat specialis & expressa mentio; ex cap. Ex parte, de Capell. Monach. & ibi Glossa verb. Nulla mentio; cap. Nonnullis, de rescript. & ibi Gloss. verb. fecerint mentionem, quod maxime procedit de Trid. ob ejus specialem gravitatem.

Denique per Bullam Cœnæ revocantur privilegia (ut patet ex verbis) non jus commune, maxime Tridentini; & ita docuerunt Bannes, Enriquez, Pena, Medina, Gallus, & alii, qui fuerunt in Concilio, quos refert Joan. la Crux, de Sacram. Pœnitent. quæst. 5. dub. 4. num. 1.

1327 Præmissa vero ratio æque probat de casu hæresis occultæ; quia Bulla Cœnæ non facit specialem reservationem pro hæresi.

His accedit praxis, & consuetudo, qua virtute Bullæ, casus Cœnæ occulti (excepta tamen hæresi) absolvuntur toties quoties, in quantum casus occulti dicuntur evadere Episcopales: consuetudo autem dat jurisdictionem; v. a num. 3274.

1328 Non obstant Declarationes Pontificum, & Sacr. Congreg. quæ in contrarium referuntur pro hæresi occulta; quia aliquæ expresse loquuntur de virtute Bullæ Cruciatæ; aliæ non constant authentice, ut constare deberent, ex num. 319. Non debet autem cadere Decretum Tridentini per voces.

1329 Immo in contrarium Leand. cit. adducit authoritatem Card. Carafiæ, a quo nomine Sacr. Congr. sibi Commissus esse responsum affirmat, nil videlicet per Bullam Cœnæ decerptum esse, aut hoc tempore derogari articulis Episcoporum privilegiis. Quod idem fecisse Pium V. refert Vivaldus cum aliis. Ita Leander.

1330 Nec demum obstat propositio tertia damnata ab Alexandro VII. scilicet, quia ibi damnatur propositio hypothetica, quod

Sententia asserens Bullam Cœnæ solum prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica

blica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 17. Junii in Consistorio Sacr. Congreg. Eminent. Cardinal. visa, & tolerata est.

In qua propositione, ly, Visa, & tolerata est, damnatur; quia hoc est prædicatum, & totum id quod antecedit, est subjectum propositionis damnatæ.

Hæc sunt motiva primæ sententiæ affirmativæ pro Episcopis.

1331 Secunda sententia, quam amplectendam dico, negat de omnibus in Bulla Cœnæ contentis, & maxime hæresi. Diana part. 1. tract. 5. resolut. 2. part. 4. tr. 6. resol. 92. par. 4. tract. 14. resol. 139. & par. 7. tract. 2. resolut. 21. Volpi resolut. 21. Fagnanus lib. 1. Decret. cap. Quoniam 13. de constitut. Delbene de Inquisit. part. 1. dub. 33. Suarez, Telesius, Villalobos, & alii apud ipsos.

Constat ex ipsa Bulla Cœnæ, quæ postquam 20. excommunicationes contra 20. casus fulminat, immediate dictas censuras reservat his verbis.

3332 [Cæterum a prædictis sententiis nullus per alium, quam per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo cautione præstita, absolvi possit, etiam prætextu quarumvis facultatum, & indultorum, quibuscumque personis Ecclesiasticis secularibus, & cujusvis Ordinum, etiam Mendicantium, ac Militiarum Regularibus, etiam Episcopali, vel alia majori dignitate præditis, &c. Necnon laicis, etiam Imperiali, Regali, & alia mundana excellentia fulgentibus, per Nos, & dictam Sedem, ac cujusvis Concilii Decreta, &c. concessorum, aut concedendorum.

3333 Quod si forte aliqui contra tenorem præsentium tales excommunicatione, & anathemate laqueatis, vel eorum alicui, absolutionis beneficium impendere de facto præsumpserint, eos excommunicationis sententia innodamus.

3334 Non obstantibus privilegiis, indulgentiis, indultis, &c. ex quavis causa, etiam per viam contractus, aut remunerationis, &c. ac cum quibuscumque clausulis, etiam derogatoriarum derogatoriis, concessis.]

3335 Et quia nullum Concilium facultatem a dictis reservatis absolvendi Episcopis concessit, nisi Tridentinum citat. ideo ejus facultatem Bulla Cœnæ revocat; alias superflua essent verba illa: Ac cujusvis Concilii Decreta.

Ac proinde non obstant textus num. 1429. relati; quia in revocatione per Bullam Cœnæ fit mentio Tridentini in specie per verba æquipollentia; quoties enim derogatio Pontificia verificari non potest, nisi aliquo Concilio individuali derogato, derogatio, cum secundum terminos generales appareat, censetur specifica, & individua, ex l. 2. ff. de liber. & posthum. Diana part. 7. tract. 2. resolut. 23.

3336. His accedit Declaratio Sacr. Congreg. Univers. Inquis. Rom. quam refert Protonotarius Apost. Piatesi in praxi Episcopal. part. 2. cap. 1. num. 4. supra Bullam Cœnæ, & est sub his verbis.

An Episcopi, & Inquisitores possint hodie ex cap. 6. sess. 24. absolvere lapsos in hæresim, non obstante Bulla Cœnæ Domini; Congregatio censuit eam Bullam derogare Decreto cap. 6. De. hoc de Inquisit. part. 1. dub. 5. num. 16. pag. 101. eum refert, & sub his verbis:

Congregatio censuit hoc Decreto Concil. Trid. sess. 24. cap. 6. de reformat. non tantum in crimine hæresis, sed in omnibus casibus comprehensis in Bulla Cœnæ Domini Pii V. esse derogatum.

Et Pegna in 3. part. direct. quæst. 92. Inquis. Com. 141. ver. Equidem.

Equidem in Suprema Inquis. Prætoris S. & Gen. Roman. Inquisit. sæpe pronunciatum est, nec posse, nec debere Episcopum amplius virtute Concilii absolvere occultos hæreticos in foro conscientiæ; sive quia per Bullam Cœnæ sit Tridentino derogatum; sive quia Pius V. & Gregor. XIII. ita declararunt.

1337 His de causis effectum habuit damnatio Alex. VII. qui damnavit quidem propositionem hypotheticam, sed ita ut ipsam cathegoricam, quæ est ejus subjectum, damnaverit: Damnavit namque (quod sententia asserens, Bullam Cœnæ prohibere absolutionem criminum in ea contentorum, solum quando publica sunt, ac proinde non derogari decreto Concilii, fuerit visa, & tolerata) igitur ejus contradictoria, quod talis sententia fuerit tolerata, est falsa, ergo ante ipsam damnationem dicta sententia non fuit tolerata, sed contradicta ab ipsamet Bulla Cœnæ, adeoque est falsa.

1338 Conveniunt autem fere auctores utriusque sententiæ, quod possit Episcopus dispensare in irregularitate ex hæresi occulta proveniente; quia in Tridentino citat. sola irregularitas ex homicidio voluntario excipitur; & in concessione exceptio firmat concessionem aliarum. Nec ex negatione facultatis absolvendi ab hæresi infertur negata facultas dispensandi in irregularitate; quia per Bullam Cœnæ absolutio a censura reservatur, minime dispensatio ab irregularitate; immo de hac nulla fit mentio.

Item sunt res diversæ, & a separatis non fit illatio, ex l. Papinian. exul. ff. de minorib. Et accessorium sequitur suum principale in gratiosis, minime in odiosis, & quando non est accessorium naturale, sed ex jure positivo humano. Alberghinus in Man. qualif. pag. 42. cum Boid. Castrop. & Fagund. contra Mastr. qui disp. 13. n. 187 cum Bonac. negat; quia cui prohibetur majus, prohibetur minus, ex cap. Cum illorum de sentent. excom. ubi habetur, Episcopos non posse dispensare in iis casibus, in quibus est prohibita absolutio.

1339 Conveniunt enim communiter, quod absolvens a casibus Bullæ Cœnæ fit excommunicatus, sed quod talis excommunicatio non sit reservata, Volpi resol. 20. nu. 19 & constat ex ipsa Bulla, ut in num. 3333. licet tamen non sit reservata, ubi Bulla Cœnæ est reservata Papæ. Ex Decr. Sacr. Congr. jussu Clem. VIII. 9. Januarii 1601. de quo infra.

QUÆRES I.

1340 Quid agere debeat hæreticus occultus, si ab periculum infamiæ, aut gravis scandali, ei urgeat necessitas celebrandi, aut communicandi?

REsp. debere uti remedio exposito a nu. 1121. ad nu. 1123. Volpi ubi cit. Diana part. 7. tract. 2. resol. 23. & part. 1. tract. 5. resol. 4.

QUÆRES II.

1341 An Inquisitores possint in foro conscientiæ absolvere ab hæresi occulta?

REsp. Inquisitores in Regnis Hispaniæ, & Siciliæ, possunt absolvere ab hæresi non solum in foro judiciali, & externo, sed etiam in foro interno conscientiæ. Minime alii Inquisitores. Diana par. 1. tra. 5. resol. 4. part. 8. tr. 7. resol. 50. Freitas, Acugna, Villalobos, Castros, part. 2. tit. 2. §. 7. n. 81. & quamplures apud ipsos, & post Propositio. damnat. Pissachius de superstit. part. 1. cap. 29. n. 4. pag. 200. Quorum alii hanc facultatem Inquisitoribus Hispaniæ, & Siciliæ, competere dicunt ex speciali privilegio; alii ex usu, & consuetudine, & tacita permissione, ac benignitate S. Sedis, & quidem rationabili; quia cum sint distantes ab Urbe, ut carentur hæretici occulti apto remedio, retardarentur venire ad fidem, & cogerentur accedere Romam; quod est remedium non suave, sed rigorosum.

1342 Dicta firmat Caten. cit. nu. 62. ex Maximo in praxi S. Officii part. 1. n. assert. 128. dicens, ita fuisse decisum a Supremo Tribunali Urbis.

Et quidem plura esse a S. Sede concessa Inquisitoribus

[illegible], quæ non fuit alia concessa, [illegible] tom. 2. Adde, Inquisitores in materia fidei esse Delegatos Sanctæ Sedis.

1343 Hæc facultas absolvendi in foro conscientiæ ab hæresi occulta, competit non solum toti Consistorio, sed cuilibet Inquisitori seorsim, ita ut quisque possit talem facultatem cuilibet Confessario in quocumque specialiter committere. Nec ad talem facultatem exercendam, aut committendam requiritur in Inquisitore Ordo Sacerdotalis; quia hæc facultas [illegible] non accessu Ordinis, sed ex Ordine Sacramentali, *ex Andreas Orbiso, Diana parte 1. tract. 5. resol. 3. Joseph Thesaurus tract. 10. de consult. cap. 12. Fiscus, Villalob. & alii apud ipsum.*

QUÆSITUM III.

1344 *Quid agere debent impediti?*

IMPEDITUS

1345 Pœnitentiam [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

DE POTESTATE ECCLESIASTICA IN REPUBLICA.

CAPUT I.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

MONIALES

3438 NOn excusantur fideli cultus tolerantia ab Episcopis, non ab aliis, qui illa [illegible]

[illegible]

MOVITOS

3439 NOn comprehendi (ait Sieri de Sacramento Pœnitent. *numer.* 779.) a sclerviationibus [illegible], quia in editis non sunt fobditi, sic communis ex ira Peregrinum & Laym. *tract.* 3. [illegible]

QUÆRES I.

3440 *An Prælati regulares possint super [illegible]*

VIdetur, quatenus [illegible] Romanorum [illegible] Regulares [illegible] Pauli vero est limitatus ad unam solam diem anni, & idem est concessus amplior, eo fine, *ut majori cum animi hilaritate, & feriatione Altissimo jucundari possint*: hanc sententiam probabilem, & tutam in praxi vocat Diana *part. 4. tract. 3. resolut. 61.*

3442 Insuper Sixtus V. per Bullam 91. *Sanctissimus* 3. Januarii 1588. tulit censuram suspensionis contra mare promotos ad Ordines, & sic promoventes contra Decretis Concil. Tridenti, per solum, sine titulo, futrive, aute ætatem, *&c.* & ultra suspensionem, tulit excommunicationem contra simoniace promotos, & promoventes ad Ordines etiam minores, aut ad tonsuram; quas censuras pariter reservavit Romano Pontifici, comprehendendo etiam superiores Regulares in ordine ad subditos,

procurantes abortum fœtus animati; concessit tamen Episcopis, ut possint in foro conscientiæ ab hujusmodi secreto & censura absolvere per Confessarios sive Sæculares, sive Regulares ad id deputandos; at id non concessit Superioribus Regularibus, unde quoad hoc non fuit revalidatum privilegium a Sixto V.

3443 Postea vero recentior privilegia fuerunt innovata, & in positionem restituta a Clem. VIII. qui per Bullam [illegible] restituit omnia privilegia utrium Ordinum S. Francisci [illegible] Tridentini non adversentur. Confirmatio autem ex certa scientia (ait Rodr. *in comp. reg.* 5. n. 8.) revalidat invalidum, & revocatum, habetque vim innovationis, c. 1. *de transact. e. quanto, de pactis*. Ex quo concludit Rodr. — Superiores Regulares posse hodie suos subditos utrumque fœtus de hoc peccato & censura absolvere etiam in foro externo. Bord. *num.* 3. *ref.* 13. *n.* 19.

3440 Super irregularitate ex abortu fœtus animati dispensare non possunt, quia est ex homicidio voluntario in [illegible] iniusto, adeoque est exceptuata a Sixto IV. *in n.* 3380. 3441. Bord. autem *citat. n.* 14. Rodr. *in comp. ref.* 32. *n.* 26. Fort. & Pellizz. *tract.* 6. *c.* 1. tenent posse Prælatos Regulares cum suis subditis pro utroque foro dispensare etiam in tribus irregularitatibus a Sixto [illegible] certis, videlicet homicidii voluntarii injusti, bigamiæ, & mutilationis membrorum: idque in virtute Privilegii Pauli Tertii per Bullam 12. *Exponi nobis*, 12. Martii 1545. apud Bullarium Rodr. *pag.* 376. Generali, Abbatibus, Prioribus, & Præsidentibus Ordinis Sancti Benedicti Vallisoleti concessi, & per communicationem cæteris Prælatis Regularibus, Generali, Provincialibus, & Guardianis, concessit, ut sequitur.

Nos igitur, qui singulorum salutem paterno zelamus affectu, hujusmodi supplicationibus inclinati, volentes quod stante immemorabili consuetudine hujusmodi, etiam de cætero perpetuis futuris temporibus singulis annis primo die Lunæ Quadragesimæ hujusmodi omnes, & singulas quæque ejusdem personas Ordinis, & Congregationis prædictorum Religiosas, ac eidem Ordini, & Congregationi oblatas, seu duratas, necnon Eremitas sub cura residentes existentes intra septa vestiarum, seu ipsorum pro tempore absolvendorum Monasteriorum, seu aliorum Regularium locorum, ab omnibus, & singulis eorum peccatis, sententiis, censuris, & pœnis pro eos pro tempore quomodoliber incursis, etiam in casibus dictæ Sedi quomodoliber reservatis, exceptis contentis in Bulla, quæ in die Cœnæ Domini solita est legi, absolvere, & cum eis fugere quibusvis irregularitatibus per eos pro tempore quavis occasione, vel causa contractis dispensare, prout hactenus, ut præfertur, consuevistis, dictæ auctoritate valeatis, plenam, & liberam eadem authoritate tenore præsentium concedimus facultatem.

Quod privilegium nullam irregularitatem excipit, nec ei opponunt (ait Pellizz. *ut.*) exceptio facta a Sixto; quia usus privilegii Sixti est pro toto anno; Pauli vero est limitatus ad unam solam diem anni, & idem est concessus amplior, eo fine, *ut majori cum animi hilaritate, & feriatione Altissimo jucundari possint*: hanc sententiam probabilem, & tutam in praxi vocat Diana *part. 4. tract. 3. resolut. 61.*

3443 Queis rigorem moderavit Clement VIII. per Bullam 90. *Romanum Pontificem* 28. Februarii 1595. quatenus Bullam Sixti, & eius pœnas redunt ad terminos Sacrorum Canonum, ad Decr. Trident. & ad Constit. 7. Pii II. *Cum ex Sacrorum ordinum*, 17. Novembris 1461. qua statuitur, ut qui extra tempora, aut ante legitimam ætatem, vel absque dimissoriis, *ad clericum ex sa-*

cro duxerit, in eis Ordinibus ministrare præsumpserint, ex ipsa irregularitatem incurrant, & nulli relevant. Decretis Trident. de hac materia sunt *sess.* 7. *de reformat. cap.* 10. *sess.* 21. *de reformat. cap.* 1. & *sess.* 23. *de reformat. cap.* 3. *ad* 17. ubi vide suspensiones, quæ re[illegible]

3444 Licet autem Clemens VIII. censuras, & pœnas, quoad alios defectus sic moderaverit, suspensionem, & excommunicationem contra simoniace ordinantes, & ordinatos a Sixto infliftas voluit in iis permanere.

3445 Quia tamen idem Clemens VIII. anno 1597. privilegia antiqua, ut iam dictum est in *n.* 3439. innovavit, sequitur, ut Prælati Regulares possint hodie suos subditos a fidis censuris absolvere, ut de abortu dictum est, & multo magis a simonia commisa in collatione officii, seu beneficii. Rodr. *cit.* & Port. *verb. Prælati possessi ad absolvendum*.

QUÆRES II.

3446 *An Regulares possint conferre, & a reservatis absolvere extra Ordinem?*

RSpond. posse, 1. In articulo, seu periculo probabili mortis. 2. In casu nec hostis, quia fuerunt in terris infidelium, aut urgeret necessitas celebrandi, & Confessarius proximus non adesset.

3447 Itinerantes confitesi possunt Sacerdoti extra Ordinem de licentia sui superioris, quam licentiam in nostra Religione date potest Guardianus ex confessione Capituli Generalis *in stat. cap.* 7. §. 1. *num.* 5. ubi generaliter dicitur: *Dissi eleendi Confessarium generalem habuerunt a superioribus facultatem*. Nomine autem Superioris, & Prælati venit Guardianus; certum est ex illdem *stat. num.* 1. & ita servari in praxi, docet Melphi *in statut. cap.* 7. *statut.* 1. *n.* [illegible]

d. qui ante ponderat grave fore, si Religiosus, ubi Provincialis non est, licentiam hanc a Provinciali petere teneretur.

3448 Hæc licentia sufficit si sit generalis, aut tacita, seu præsumpta: imo implicite continetur in ipsa licentia itinerandi. Melphi *citat.*

3449 Religiosus autem itinerans non potest eligere Sacerdotem simplicem, nisi ad id habeat specialem licentiam sui superioris, qui quidem potest pro suis subditis sacerdotem simplicem extraneum approbare. Vel nisi deficiat extraneus approbatus; quia tunc potest eligere simplicem ex præsumpta licentia sui superioris. His secluis casibus, sacerdos extraneus, si sit secularis, debet esse approbatus ab Ordinario loci; si Regularis, sufficit, si sit approbatus a proprio Prælato Religiosus; quia Trid. in Decr. requiverte approbationem Episcopi, quam incipit Religiosis, ut advertit Tamburin. *tom.* 1. *pag.* 11. *n.* 19. & Port. *verb. Confessor. num.* 14.

3450 Nec potest ab extraneo absolvi a reservatis, nisi habeat expressam licentiam a suo Provinciali pro illis; vel nisi habeat aliqua authoritatem passivam, ut absolvatur ab illis. In casu autem necessitatis pro reservatis disponit juxta regulas generales *de n.* 3354. *ad* 3376.

3451 Hinc Port. *citat.* infert, quod si duo Fratres Sacerdotes simplices itineret, non possint ad invicem confitesi, nisi expressam ad id habuerint licentiam sui superioris, quam licentiam fateur ei ex epistola dare posse Guardianus, si discedant a Conventu, ubi non est Provincialis.

3452 Pon. *cit. num.* 13. refert Pius Martius V. Patribus S. Hieron. *ut exiliensis extra Conventum possint eligere Confessarios secularium, vel Regularium, qui eos absolvant in omnibus casibus, a quibus absolvi possunt exilientes in Monasterio.* Non conceditur autem absolutio a reservatis Prælatis Ordinis.

3453 In nostra Religione Confessio Religiosi Reformati facta cum Confessario Observante, aut e converso, est valida, si Confessarius sit approbatus a suo solo Provinciali (nisi Religiosus Pœnitens sit hospes, aut itinerans) quia Religiosi unius Provincialis non sunt subditi alterius Provincialis; & quia jurisdictio non extenditur in non subditos, facultas delegata, quam habet Confessarius ab uno Provinciali, non extenditur in subditos alterius.

Eadem ratione Confessarius unius Provinciæ, si ad aliam accedat, non potest ibi confessiones excipere, sed illius Provincialis approbatione indiget.

3454 Validæ autem est, si Provincialis Reformatus pro suis Confessariis Observantem approbet, & e converso; Provincia in enim (est (spectato jure communi) Sacerdotii externo, tam Religiosis, quam sæcularibus, concedere ut sui Religiosi Confessiones excipiant, quia respectu suorum subditorum habet jurisdictionem quasi Episcopalem; Sicti *de Sacr. Pœnit. n.* 973. & Melphi *in Sum. cap. 7. statut. 1. que* 9. 10. in fine subdit:

3456 (Excipio casum fortuitum, cujusmodi esset, si qui ex familia S. Francisci, vel S. Ferri in Monte aureo, ob negotia ad Atacenitanum Conventum accederet, & ibi celebrare vellet, vel quid simile; nunc alteo, licite, & valide confitetur. Hoc enim in pravi videmus fieri ex utraque parte. Lege Candidum 2. *part. disp. 24. art. 37. dub. 3.* qui docet, posse ex privilegio hospites cujusvis alterius Provinciæ confitetur, & absolvi a reservatis, si Confessarii talem facultatem habeant.)

DE POTESTATE CONFESSARIORUM REGULARIUM QUOAD SÆCULARES, ET EXTEROS.

3457 Certum est in jure communi, cui accedit consuetudo, non dari casus reservatos Episcopis; sed illos solos eis reservari, quos ipsi in propriis respectivis diœcesibus sibi reservant. Vidal. *pag.* 52. cum Com. Hoc præmisso.

3458 Dico eos absolvere posse in foro interno confitentes ab omnibus casibus, & censuris reservatis papæ, exceptis contentis in Bulla Cœnæ, & intra Italiam, extra Urbem excepto aliis sex; de quibus infra *n.* 3471. insuper excepto casibus reservatis Episcopo in suis respective diœcesibus, Peyr. *tom. 1. de subditis, in append. c. 4. pag.* 10. *pag.* 374. *Item in tom. Priv. in const. 6. Julii 11. & in const. 6. Pii V.* Donatus *tom. 1. part. 2. tract. 4. q. 11.* Rodr. *in Comp. resol. 3. a. n.* 16. Pert. *verb. Confess. n.* 22. Vidal. *pag.* 64. Joan. la Crux *de Privil. l. 2. cap. 7. dub. 1. & Com. 2. num.* 3492.

3459 Constat ex privilegio Societatis, in quo quidem commoniant omnes Regulares, concilio a Paulo III. per Bullam 7. *Cum inter conflid. 5. Junii* 1545. apud Bullar. Rodr. *pag.* 370. his verbis:

(Nec non illis ex vobis, qui presbyteri fuerint, quotumcumque virtutum sexus Christi fidelium ad vos undecumque accedentium Confessiones audiendi, & confessionibus diligenter auditis, ipsos, & eorum singulos ab omnibus, & singulis eorum peccatis, criminibus, excessibus, & delictis, quantumcumque gravibus, & enormibus, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, & a cuibusvis ex ipsis casibus resultantibus sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis (exceptis contentis in Bulla, quæ in die Cœnæ Domini solita est legi) absolvendi, ac pro eis commissis pœnitentiam salutarem injungendi; nec non vota quæcumque per eos pro tempore emissa (ultramarinis visitationis liminum Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum de Urbe, ac S. Jacobi in Compostella, nec non Religionis, & Castitatis votis dumtaxat exceptis) in alia pietatis opera commutandi &c. plenam, & liberam facultatem, auctoritate Apostolica beneplacitum concedimus.

Non obstantibus quibusvis constitutionibus &c. & litteris Apostolicis etiam per Sixtum IV. in Capitulo: *Et pro Dominici*, & aliis Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac Nos, & sedem prædictam, etiam consistentialiter edictis, &c. quibus, &c. expresse derogamus:) *vide num.* 3169.

3460 Præmittit partitiones *auditis eorum confessionibus*: intelligendæ sunt secundum juris dispositionem, videlicet ut absolutio a peccatis fiat in Sacramentali Confessione, a censuris vero fieri possit extra illam. Rod. modo citandus.

3461 Et quia in præmisso Privilegio nulla fit limitatio, Rodr. *in Comp. resol. n.* 46. concludit, posse Regulares absolvere Sæculares & exteros utriusque sexus ab omnibus casibus etiam Papæ reservatis, occultis, aut publicis, nec non a quibusvis censuris, tam a jure, quam ab homine, etiam specialiter, & nominatim latis, dummodo partis satisfactio fiat, aut detur sufficiens cautio de satisfaciendo, *ut a n.* 3362. & pro utroque loco: quod firmat ex quadam Declar. Pii V. de anno 1568.

3462 Hæc autem doctrina Rodr. quantum ad excommunicatos nominatim, & quantum ad utrumque solum, non subsistit.

Et quidem nominatim ab Episcopo excommunicatos non posse absolvi, constat, quia regulariter hujusmodi excommunicationes Episcopi sibi ipsi reservant, ut videri potest in formulis; & a reservatis Episcopis Regulares non valent absolvere ex vi Bullæ Pontificiæ; & Decretis relatis 3408 & 3491. maximeque Bulla Clem. X. *Superna n.* 3295. §. d. Hinc damnata fuit ab Alex. VII. propositio affirmativa *ut in Prosel.* 12.

3463 Quia regula illa, *majori concesso, intelligitur quoque concessum, quod minus est*, non habet locum, quando minus est separabile a majori, in maiori non continetur, & infertur prohibetur.

3464 Præterea adest Bulla 115. Clem. VIII. *Ingravescentes* 7. Decembris 1604. *cum in* §. 9. loquendo de Confessariis Regularibus extra sæculares habet:

(Ac ab aliis etiam casibus, tam a Nobis, quam a prædicto Vicario in Urbe Vicario, & locorum Ordinariis respective reservatis, pro tempore reservandis, & etiam a quavis excommunicatione ab homine lata absolvere & fuscet irregularitatibus, tam ex aliqua defectu provenientibus, quam occasione delicti contractis, cum aliquo dispensare, præterea dictorum privilegiorum nullo modo possint.) Tamburr. *tom. 2. de casibus reserv. cap.* 11. §. 3. ait, quod, si rationabilis sit causa, puta si Episcopus nimis differ, aut licentiam negat, tunc nominatim excommunicatus possit pro foro interno absolvi, si fit dispositus, & pro eodem non fit, ut pro foro externo a suo Prælato absolvatur: ut ille.

3465 Item falsum est, quod absolutio a censuris possit a Regularibus dari etiam pro foro fori. Ex ipsis namque verbis Privilegii Pauli III. *Confessionibus auditis & Pœnitentiam salutarem injungendi*: satis constat potestatem amplam absolvendi esse datam solum pro foro interno confitentis, & nolle Pontificem hujusmodi delinquentes a judicio externo, & pœna judicia liberare.

Cui accedit praxis, & observantia.

3466 Nec juvat Declaratio Pii V. qua Rodr. id probat; quia potest eam comprehendi in revocatione facta a Gregor. XIII. *in tantis*, ut liquet ex edito a *n.* 1403. ad 3464 vide, quia absolutio pro foro externo, quoad alienos subditos, præjudicat potestati Ordinari propii, & Judicis, ad quem spectat causæ cognitio: non

[illegible]

[illegible] Pontifices [illegible] Clem. VIII. [illegible] Pontifices [illegible] Clem. X. [illegible] Clem. VIII. [illegible] Clem. VIII. [illegible] Clem. VIII

A D D I T I O.

[illegible]

D E C R E T U M.

[illegible]

D E C R E T U M.

[illegible]

D E C R E T U M.

[illegible]

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

infantes Benefactores filius Monasterii, intra cujus ... fir ... feræ feminæ e ... ium de familia inheredi ve concessum, vel cautum esse sibi volue-

„ ca co m ... p ...
„ i co m, in quibus Monasteria sita reperiuntur,
„ manent, factæ & impertitæ fuerunt; dummodo

„ ve Præsulibus per legitima & authentica documenta constare fecerint; & dummodo nec vagandi, nec oriundi, nec concedendi commandique, „ nec per ambulacra, cubicula, cœnacula, aliaque „ loca & officina discurrendi causa, sed ad Ecclesias „ accedendi, Sacrosanctum Missæ Sacrificium audiendi, atque erga Deum pietatis officia & opera „ exercendi studio ingrediantur; & dummodo de „ earum adventu & ingressu intestino & opportune „ faciendo Superiores pro tempore existentes certiores fiant; ad hæc, ut absque statutum incommodo „ & offensione, recto tramite ad Ecclesiam pergatur; „ & alia de jure servanda servetur. Volumus autem, ut earundem præfectarum literarum transumptis, &c. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris die tertia Januarii millesimo tringentesimo quadragesimo secundo Pontificatus Nostri Anno Secundo.

QUOAD EGRESSUM

D ...

lium statui, quæ honestatis laxatis habenis, & Moralibus modestiæ, ferisque verecundia impudenter abjecit, extra sua Monasteria nonnunquam per habitacula secularium personarum discurrunt, & præsenti constitutione, &c. Sancimus, universas, & singulas Monialis præsentes, atque futuras, &c. sub perpetua in suis Monasteriis debere de cætero permanere clausura, ita quod nulli earum, &c. valeat quatumque ratione, vel causa, nisi forte tanto, & tali morbo evidenter earum aliquam laborare contaret, quod non posset cum alia

5308 Insuper concedit textus, quod si Abbatissa seu Priorissa teneatur præstare homagium, vel fidelitatis juramentum ob aliquod feudum, quod Monasterium habet ab aliquo Principe, seu Domino temporalitate, si non valet illud præstare per procuratorem, posse exire de Monasterio cum honestia, & decori societate, & homagium, seu juramentum fidelitatis Principi præstare, & ea præstito teneatur ad Monasterium e vestigio reverti.

5307 Eandem Constit. Bonifacii VIII. de cap. Per ... 1370. per aliam Bullam priorem declaravit, ut sequitur.

Decori, & honestati omnium Sanctimonialium, &c. §. 1. Sane periculo, & scandalo plena res est, &c. Sanctimoniales aliquando parentes, fratres, sorores, aut ... ra, & judiciaria decisa in dirimen commutare.

§ 2. Unde nos malo huic, &c. salubriter occurrere volentes, inhærentes etiam decretis S. Concil. Trid. ... & volum ... morum, parentum, aliorum se consanguineorum visi ... aliave occasione, & præcaetu nisi ex cau-

mia, quæ tamen infirmitas, præter alios Ordinum su- ... presse in scriptis approbata si, a ... exire, sed nec in prædictis casibus extra illa, nisi ad necessarium tempus, fare licere.

Aliter autem, quam ut præfertur, egredientes, seu licentiam exeundi quomodocunque concedentes, nec non comitantes, ac illarum receptatrices ... ve laicas, aut sæculares, vel Ecclesiasticas, ... neas, vel non, excommunicationis majoris latæ sententiæ vinculo statim eo ipso absque aliqua ec ... atio e subiacere, a quoquam, præterquam a Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, absolvi nequeant.

Et insuper tam egressas, quam præsidentes, & alias ... ies, dignitatibus, officiis, administrationibus per eas, & eos tunc obtentis privamus, & illas, & illos ad obtenta, & alia impositorum obtinenda inhabiles, &c.

5309 Nomine epidemiæ venit pestis, Littz. cap. 5. n. 22. ... n. 1515. per receptatrices, ... relinquitur personæ illæ, quæ sunt comitatus, aut receptione cooperantur egressui Monialium, aut sunt causa,

5310 Pius ergo V. apponit excommunicationem reservatam Romano Pontifici, & pœnam inhabilitatis, & privationis officiorum non reservatam; unde de hac dicunt, ut in n. 5494.

Quantum ad excommunicationem;

5311 Dico, ab ea absolvere posse Episcopum, si hic occulta, ut in n. 5494.

DIFFICULTAS EST SI SIT

IN qua re Pellis. de Monialibus c. 3. n. 28. & c. 9. n. 26. affirmat; quia Monales sunt perpetuo impedire, & si pro absolutione deberent adire ... tentur ad impossibile, cum teneantur ad perpetuam clausuram; ut impossibilium non est obligatio.

5312 Resp. Non posse Episcopum ab hac excommunicatione, si in publica, absolvere. Dimatus cons. 2. n. 4 qu. 8. Ratio, quæ nos movet, est, quia Pius V. quando hanc centuram contra Monales fulminavit, cam soli Romano Pontifici reservavit, omnem aliam pro absolutione excludendo, jam ... rigore reservationis contra Monales usus est, argumentum evidens est (nisi dicere velimus, Pium V. voluisse edere legem deridendam) quod Summus Pontifex voluit, occurrente casu egressionis, ... nolitet, quod est impossibile, & præter intentum Suum ...

mi Pastoris, sed per literas, nuncium, aut procuratorem [illegible]

[illegible] & explicite est lata contra Moniales, qualis est censura a Pio V. lata contra Moniales a Gregor. XIII. lata contra Moniales admittentes aut permittentes ingressum virorum, aut mulierum intra earum Monasteria, ut *in n.* 3484. *& in n.* 3487. in Bulla Greg. §. 3. *&* 4. Idque ob præfatam rationem; alias Pontifex edidisset legem, & reservationem derideandam; quod non est excogitandum.

Hinc Fagnanus *in lib.* 1. Decr. c. *Quoniam* 13. *de Constitut. n.* 30. ait, ex Bulla Pii V. a lemptam esse facultatem Episcopis competentem in vim dicti *cap.* 6. absolvendi Moniales secreto delinquentes in materia [illegible] furde.

3528 Idem ob eamdem rationem dico de excommunicatione Romano Pontifici reservata, lata a Gregor. XIII. & Pio V. specialiter & expresse contra mulieres ingredientes Monasteria virorum, aut Moniales [illegible] continentur; multime in casu legis specialiter & expresse contra mulieres lata, adeoque teneantur adire Romam per literas, aut nuncium.

3529 Non obstat dictum, quod personaliter impeditos adire Pontificem pro absolutione, non tenentur adire per literas, aut nuncium; quia hoc est verum restaurter, maxime in casibus extraordinariis, in quibus vel Pontifex expresse se declarat, vel evidenter ex ejus lege colligitur, quod velit, ut hujusmodi impediti recurrant ad ipsum pro absolutione; hujusmodi sunt casus, in quibus expresse & specialiter Pontifex fulminat excommunicationem sibi reservatam contra mulieres, & Moniales. Tunc igitur mulieres, & Moniales adire debent Pontificem pro absolutione, modo quo possunt, non quidem personaliter, sed per literas, aut nuncium.

Verum tamen est, posse eas Regulares pro Monialibus approbatos absolvere, etiam in casibus publicis, in foro tamen conscientiæ, juxta dicta *in n.* 3202.

3530 Corroborantur dicta, quia Jus Canonicum, c. 6. *Mulieres, & c.* 33. *de Monialib. in lib.* 3. *tit.* 20. *de sententiis excommunic.* indulsit expresse de conluta ob persuasionem Clerici, aut Monialium: in hoc, inquam, casu, concedit, quod possint ab Episcopo absolvi, & solum Doctores ex patriæ rationis, quatenus pro omni casu fuit impeditus, id ad extendunt ad reliquos casus. Amplectior autem hujusmodi extensionem, sed non plus æquo, & ultra claram mentem Summi Pontificis, ut extensio dicti juris fat ad omnes casus, & cum exclusione omnis modi recursus pro absolutione ad Papam etiam in illis casibus, in quibus evidenter colligitur Papam velle, ut recurratur ad ipsum, aut in necessitatis casibus conlatis *n. n.* 3524. *&* 3525.

QUÆRES.

3531 *Monialis exeunda vereffa est e proprio Monasterio, & ingressa in aliud Monasterium conventuum, ut [illegible] causa. An incurrerit excommunicationem contra egredientes, & ingredientes.*

Pellizz. *de Monialibus cap.* 5. *num.* 37. & Bordonus ibi affirmant, quia Monialis non tenetur ad clausuram in communi, sed ad clausuram propriæ Mon[illegible] transeat di[illegible] ad [illegible]

[illegible] & explicite est lata contra Moniales, qualis est censura a Pio V. lata contra Moniales a Gregor. XIII. lata contra Moniales admittentes aut permittentes ingressum virorum, aut mulierum intra earum Monasteria, ut *in n.* 3484. *& in n.* 3487. in Bulla Greg. §. 3. *&* 4. Idque ob præfatam rationem; alias Pontifex edidisset legem, & reservationem derideandam; quod non est excogitandum.

Hinc Fagnanus *in lib.* 1. Decr. c. *Quoniam* 13. *de Constitut. n.* 30. ait, ex Bulla Pii V. a lemptam esse facultatem Episcopis competentem in vim dicti *cap.* 6. absolvendi Moniales secreto delinquentes in materia [illegible] furde.

3528 Idem ob eamdem rationem dico de excommunicatione Romano Pontifici reservata, lata a Gregor. XIII. & Pio V. specialiter & expresse contra mulieres ingredientes Monasteria virorum, aut Moniales [illegible] continentur; multime in casu legis specialiter & expresse contra mulieres lata, adeoque teneantur adire Romam per literas, aut nuncium.

3529 Non obstat dictum, quod personaliter impeditos adire Pontificem pro absolutione, non tenentur adire per literas, aut nuncium; quia hoc est verum restaurter, maxime in casibus extraordinariis, in quibus vel Pontifex expresse se declarat, vel evidenter ex ejus lege colligitur, quod velit, ut hujusmodi impediti recurrant ad ipsum pro absolutione; hujusmodi sunt casus, in quibus expresse & specialiter Pontifex fulminat excommunicationem sibi reservatam contra mulieres, & Moniales. Tunc igitur mulieres, & Moniales adire debent Pontificem pro absolutione, modo quo possunt, non quidem personaliter, sed per literas, aut nuncium.

Verum tamen est, posse eas Regulares pro Monialibus approbatos absolvere, etiam in casibus publicis, in foro tamen conscientiæ, juxta dicta *in n.* 3202.

3530 Corroborantur dicta, quia Jus Canonicum, c. 6. *Mulieres, & c.* 33. *de Monialib. in lib.* 3. *tit.* 20. *de sententiis excommunic.* indulsit expresse de conluta ob persuasionem Clerici, aut Monialium: in hoc, inquam, casu, concedit, quod possint ab Episcopo absolvi, & solum Doctores ex patriæ rationis, quatenus pro omni casu fuit impeditus, id ad extendunt ad reliquos casus. Amplectior autem hujusmodi extensionem, sed non plus æquo, & ultra claram mentem Summi Pontificis, ut extensio dicti juris fat ad omnes casus, & cum exclusione omnis modi recursus pro absolutione ad Papam etiam in illis casibus, in quibus evidenter colligitur Papam velle, ut recurratur ad ipsum, aut in necessitatis casibus conlatis *n. n.* 3524. *&* 3525.

QUÆRES.

3531 *Monialis exeunda vereffa est e proprio Monasterio, & ingressa in aliud Monasterium conventuum, ut [illegible] causa. An incurrerit excommunicationem contra egredientes, & ingredientes.*

Pellizz. *de Monialibus cap.* 5. *num.* 37. & Bordonus ibi affirmant, quia Monialis non tenetur ad clausuram in communi, sed ad clausuram propriæ Mon[illegible] transeat di[illegible] ad [illegible]

[illegible] terminum a quo recipit, non ad quem non ref[illegible] inquam, locum, ad quem ingreditur: cum enim casus accidere soleat, ut:

[illegible] lex non comprehendit hunc casum ex [illegible] rium egressus ad aliud Monasterium contiguum. *Et lex ad ea, quæ raro accidunt, non extatur, L. Neque ad ea, ff. de leg.*

3530 Si autem cupis scire, quid hac in re sentiam. Duos actus in præsenti casu considerandos puto, egressum videlicet de oratorio Monasterio, & [illegible] aliud, quod partim relent, si ut ejusdem, vel alterius Ordinis, cum ij materialiter se habeat.

QUANTUM AD INGRESSUM

3532 Dico nam incurrisse [illegible] reservatam Tridentini. Insuper secundum [illegible]

[illegible] comprehendit omnes cujusvis generis, conditionis, & status, adeoque Moniales. Potest autem hæc censura a quovis Confessario pro Monialibus approbato absolvi, quia non est reservata, ut in eam.

3532 Ratio secundi partis est, quia Moniales ingredientes in aliud Monasterium Monialium, comprehenduntur in Bulla Gregor. XIII. *Ubi vrzive*, lata anno 1487. non quidem explicite, sed implicite.

Non, inquam, explicite, quia Bulla expresse loquitur, & censuram fulminat contra mulieres secularis cujusvis conditionis, quæ prætextu licentiarum prætendebant ingredi Monasteria Monialium, & earum litteras revocat.

Confirmatur, quia hæ licentiæ non concedebantur Monialibus, sed secularibus, nec Moniales id prætendebant, sed seculares, unde de mulieribus secularibus revera Bulla loquitur, quod maxime convincitur ex Bulla Pau. V. *Secularium*, *n.* 3459. *Monialium parti*, & Urb. VIII. *Sacrosanctum*, *n.* 3560. quæ confirmat Bullam Gregor. & partes expresse loquuntur de mulieribus secularibus, ut constat Bullas legenti.

3523 Comprehendunt autem in Bulla Gregor. implicite, quia contra Moniales militat idem bonum, & eadem ratio legis contra mulieres seculares latæ, imo potiori jure. Nec talis extensio legis ad Moniales tendatur dura Bordonio apud Pellizz. *cit. n.* 3519.

[illegible] Bulla Pii V. *Regularium personarum*, *n. n.* 3490. & alia quod. *Decet Romanum Pontificem*, *de n.* 1494. expresse comprehendit mulieres ingredientes Monasteria virorum, & in odiosis nomine mulieris non veniunt Moniales, sed faculares, sicut nomine virorum non veniunt Clerici, nec nomine Clerici, Regulares; nisi per aliquam particulam exprimantur; & hoc non obstante, docet Bordon. cum communi, in Bullis relatis [illegible] contra mulieres ingredientes Monasteria virorum, comprehendi implicite Moniales ob idem fatem finis, cum vere sit mulier, & exposita periculis non minus, quam quælibet mulier secularis, qui est finis legis.

Ita patiter dicere debere, quod Monialium ingressentes urbanitatis aut curiositatis causa, comprehendantur implicite in Bulla Gregor. XIII. *Ubi gratiae*, [illegible]

[illegible]

[illegible] Bulla Gregor. XIII. [illegible] Bulla Pii V. *Regularium personarum*, *n. n.* 3490. & alia quod. *Decet Romanum Pontificem*, *de n.* 1494. expresse comprehendit mulieres ingredientes Monasteria virorum, & in odiosis nomine mulieris non veniunt Moniales, sed faculares, sicut nomine virorum non veniunt Clerici, nec nomine Clerici, Regulares; nisi per aliquam particulam exprimantur; & hoc non obstante, docet Bordon. cum communi, in Bullis relatis [illegible] contra mulieres ingredientes Monasteria virorum, comprehendi implicite Moniales ob idem fatem finis, cum vere sit mulier, & exposita periculis non minus, quam quælibet mulier secularis, qui est finis legis.

Ita patiter dicere debere, quod Monialium ingressentes urbanitatis aut curiositatis causa, comprehendantur implicite in Bulla Gregor. XIII. *Ubi gratiae*, [illegible]

[illegible]

Q U A E S T I O.

[illegible]

R[illegible]

[illegible]

[illegible]

CATALOGUS CENSURARUM, ET CASUUM RESERVATORUM

SUSPENSIONES.

1148 1. [illegible]

EXCOMMUNICATIONES

Reservatæ Papæ extra Bullam Cœnæ.

1149 1. [illegible]

2. Communicantes in divinis scienter cum excommunicatis a Papa, quomodo cumque casu fit. Canonis, & excommunicatus sit nominatim denuncianda.

3. Incendiarii nominatim per sententiam Ecclesiæ publicati.

4. Illi, qui gravare in personis aut bonis eos, qui sententiam excommunicationis, suspensionis, aut interdicti in aliquem iuliunt, si in eo per spatium duorum mensium perseverarint.

5. Illi, qui post abiurationem a priori excommunicatione relaxata Papæ, sub conditione comparendi coram Papa, aut satisfaciendi parti latæ, talem conditionem elapso tempore negligunt.

6. Rei sinti, qui Sacramentum Extremæ Unctionis, aut Eucharistiæ per modum viatici, vel matrimonia clandestinæ sine speciali licentia Pontificis, vel abiurant excommunicatos a Canone, præterquam in casibus in iure contentis.

7. Confessarii, qui dispensant in votis ultramarinis, SS. Petri, & Pauli, & S. Iacobi in Compostella, Cassinatis, & Religionis, atque a casibus reservatis Papæ absolvunt sine privilegio, & concessione.

8. Lacerantes, & exenterantes corpora defunctorum, ut conserventur, vel ut deconquantur, ut ossa postea in alia loca transferri.

9. Dantes, vel accipientes aliquid per modum pacti, & conditionis, ob ingressum Religionis.

10. Spoliantes Ecclesiam cum fractura parietum, aut fenestrarum, pulsum fuerint per sententiam Ecclesiæ nominatim denunciati.

11. Monachi [illegible] Monasterii [illegible]

12. Monachi [illegible]

13. Clerici [illegible]

14. Qui [illegible]

15. Religiosi [illegible]

16. Illi, qui [illegible]

17. Illi, qui [illegible]

18. Sacrilegi [illegible]

19. Iudices, & [illegible]

20. Sedis Apostolicæ terras [illegible]

CASUS RESERVATI

In Bulla Cœnæ Domi.

1150 1. Hæretici cujuscumque sectæ, eorumdem receptatores, fautores, defensores, eorumdem libros haeresim continentes, vel de Religione tractantes, & eorum legentes, retinentes, iis timentes, defendentes, & schismatici: vid. *sess. 2. n. 28. & n. 29. & n. 118.*

2. Appellantes ab ordinationibus, seu mandatis Romani Pontificis, ad futurum Concilium, eorumque fautores.

3. Piratæ, cursarii, ac latrunculi qui timi d'eurtentes mare Romani Pontificis, præsertim a Monte-Argentario usque ad Terracinam, ac eorum fautores, receptatores, & defensores.

4. Naufragorum Christianorum cujuscumque generis bona, etiam in litoribus inventa, fortipientes.

5. Imponentes nova pedagia, & gabellas, vel res sugentes, præterquam in casibus a jure, seu ex speciali Sedis Apostolicæ licentia permissis.

6. Falsificantes literas Apostolicas, aut falso fabricantes.

7. Defertores armæ, aut alia utili bellum idonea ad Turcas, & alios Christianos nomine inimicos, vel haereticos, per Sanctæ Sedis sententiam expresse, & nominatim reclamos. Vel ad Christianæ Reipublicæ aut Catholicæ Religionis Istum pertinentia in ejusdem camrum illis annuntiantes.

8. Impedientes eos, qui videntur, & alia necessaria Romam revehunt.

9. Ad Sedem Apostolicam venientes, vel ab ea recedentes, sua, vel aliorum opera tardentes, vel fire juvenil diore venantes in Curia Romana commorantes.

10. Romipetas, & peregrinos, etiam in Urbe morantes, vel recedentes, ladentes, & in his dantes auxilium, consilium, vel favorem.

11. Interficientes, mutilantes, vulnerantes, percutientes, capientes, carcerantes, retinentes, vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicæ Legatos, vel Nuncios, aut eorum familiares, Tertiarios, [illegible]

Turcis, aut Haereticis [illegible]

12. [illegible]

13. [illegible]

14. [illegible]

15. [illegible]

16. [illegible]

17. [illegible]

18. [illegible]

19. [illegible]

20. [illegible]

21. [illegible]

22. [illegible]

23. [illegible]

24. [illegible]

25. [illegible]

26. [illegible]

27. [illegible]

28. [illegible]

29. [illegible]

30. [illegible]

31. [illegible]

32. [illegible]

33. [illegible]

34. [illegible]

35. [illegible]

36. [illegible]

37. [illegible]

38. [illegible]

39. [illegible]

40. [illegible]

ALII DEM CASUS EXTRA BULLAM.

[illegible]

PRÆFATI CASUS HIS CONTINENTUR VERSIBUS.

Casus 20. Bullæ Cœnæ.

[illegible] 2. A Papa appellans. 3. Cum

4. Augens sectigal. 6. Aut breve Falsificans.
7. Hostibus arma ferens. 8. Vidum quive amoverit Urbe.
9. Quos Papa. 10. Aut pietas. 11. Aut sua causa ciet.
12. Profutibus gravis. 13. Ad locum specialia sacrum.
14. Sic reus. 15. Aut Judex, qui trahit ardua forum.
16. Prælati. 17. Ecclesiæve usurpans jura.
18. Orus & qui
His flexit. 19. Capit's nolit eosque sens.
20. Sedis Apostolicæ terras eriique occupat arces.
Hos omnes Domini Cœnæ Apostolica ligat.

ALII DEM CASUS.

[illegible] 2. Ultra facti violata loci. 2. Vel septa fac[illegible] rum Virginum.
3. Ic in Clerum cum violenta manus.
4. Simonia fide. 5. Aut facto prodicta.
6. Duellum.
Hos intra Italiam, eorum Papa levat.

EXPOSITIO.

[illegible]

Congregat. auditis rationibus a P. Procuratore Generali Ordinis allatis, inter quas addendum fuit, prædictum Fratrem Caronum extractum fuisse ad carceres, & ob id ad damum disciplinæ regularis; confirmat, Provincialem, aliosque Fratres professos non incurisse. Romæ hac die 19. Aprilis 1701.]

EXPLICATUR EXCOMMUNICATIO PERCUSSORIS CLERICI.

[illegible]

3567 Quæritur a Doctoribus in levem, mediocrem, & enormem.

Levis est, *quæ fit sine vulnere vestium*, ut cum fit palma, pugno, pede, baculo, vel lapide vestigium non relinquente.

3568 Mediocris est, *quæ fit cum vulnere vestium, sine tamen mutilatione, aut nihil Sanguinis effundit, aut lethali vulnere*. Ut si talis fit, quod de [illegible] aut capillorum copia evellatur, vestes effundantur, & percute vultus fredatur, & similibus.

3569 Enormis est, *quæ fit cum vulnerione aut cum notabili sanguinis effusione, [illegible] vitæ, vel cum lethali vulnere, vel [illegible] vitæ, hæc autem enormis & [illegible] dignitatis personæ*. Levis namque erit, si alapa percutiatur Clericus; enormis vero, si Episcopus, Abbas, Provincialis. Levis erit, si sanguis effluat e naribus, quia sunt nigrum nimis facile ad eum tendum ex levissima causa sanguinem. [illegible]

3570 Recentia divisio percussionis in triplicem, est arbitraria, facta a Doctoribus; sed judicia quidem prudentia.

3571 In jure autem ex Constitut. a. Joannis XXII. apud Conferes par. 19. duplex distinguitur, levis scilicet modica, & gravis seu enormis quæ Constitutio, quia valde juvat, asserite, & est, ut sequitur.

Percussio levis vestis cleri absolutionem excommunicationem, non in eis dubitare perspeximus, quæ esset modica, aut levis injuria, circa quam, sicut ratio loquitur, absolvendi vobis contulimus potestatem. Ad quod cum fit facilius perius, quam juris quæstio, vobis præcipiendum, respondemus: illam videlicet modicam percussionem, aut impulsionem, pugni, palmæ, manus, pedis, digiti, aut baculi, vel lapidis, quæ ad livorem, mutilationem membri, fractionem dentis, depilationem capillorum non modicam, vel effusionem sanguinis non excedit, nec tam levissimi ictus, aut pugni percussione sanguis exiret, transitio atrocem injuriam profitemur; ut propter hoc in ab

[illegible]

omne jus humanum positivum.

PERCUSSIO DIVIDITUR

3572 Quæritur a Doctoribus in levem, mediocrem, & enormem.

Levis est, *quæ fit sine vulnere vestium*, ut cum fit palma, pugno, pede, baculo, vel lapide vestigium non relinquente.

3573 Mediocris est, *quæ fit cum vulnerione vestium, sine tamen mutilatione, nihilo Sanguinis effundit, aut lethali vulnere*. Ut si talis fit, quod de [illegible] aut capillorum copia evellatur, vestes effundantur, & percute vultus fredatur, & similibus.

3574 Enormis est, *quæ fit cum vulnerione aut cum notabili sanguinis effusione, [illegible] vitæ, vel cum lethali vulnere, vel [illegible] vitæ, hæc autem enormis & [illegible] dignitatis personæ*. Levis namque erit, si alapa percutiatur Clericus; enormis vero, si Episcopus, Abbas, Provincialis. Levis erit, si sanguis effluat e naribus, quia sunt nigrum nimis facile ad eum tendum ex levissima causa sanguinem. [illegible]

3575 Recentia divisio percussionis in triplicem, est arbitraria, facta a Doctoribus; sed judicia quidem prudentia.

3576 In jure autem ex Constitut. a. Joannis XXII. apud Conferes par. 19. duplex distinguitur, levis scilicet modica, & gravis seu enormis quæ Constitutio, quia valde juvat, asserite, & est, ut sequitur.

Percussio levis vestis cleri absolutionem excommunicationem, non in eis dubitare perspeximus, quæ esset modica, aut levis injuria, circa quam, sicut ratio loquitur, absolvendi vobis contulimus potestatem. Ad quod cum fit facilius perius, quam juris quæstio, vobis præcipiendum, respondemus: illam videlicet modicam percussionem, aut impulsionem, pugni, palmæ, manus, pedis, digiti, aut baculi, vel lapidis, quæ ad livorem, mutilationem membri, fractionem dentis, depilationem capillorum non modicam, vel effusionem sanguinis non excedit, nec tam levissimi ictus, aut pugni percussione sanguis exiret, transitio atrocem injuriam profitemur, ut propter hoc in ab non esset mortal e in se, sed tolum quod actum odii intentum.

3577 In dubio, an percussio sit levis, vel gravis, est prudenda gravis. Clericus. *cap. 27. n. 14.* ex extravagant. Eii II. apud Navarr. *cap. 27. n. 91.* sequitur ex Conibit. Joann. XXII. n. 3572. & ex n. 3564.

3578 Percussio Clerici est tandus abique en, quod talis censeretur, yet hoc tolum, quod sit notorius percussor Clerici, ita ut nulla valeat vergiversatione celari. Ex extrav. Martini V.

QUANTUM AD ABSOLUTIONEM EPISCOPUS

3579 Potest a percussione levi absolvere, *ex c. Pœnitentiæ, de sententia excomunicationis.*

3580 Potest a mediocri, & ab enormi absolvere, si fuerit occulta, ex Decr. Trid. *sess. 24 de reform. c. 6.* [illegible] & a publica, si persona excommunicata sit ex impedimento, ut sunt Moniales, &c. juxta dicta a num. 3565.

PRÆLATUS REGULARIS

3581 Potest [illegible]

non esset mortal e in se, sed tolum quod actum odii intentum.

3582 In dubio, an percussio sit levis, vel gravis, est prudenda gravis. Clericus. *cap. 27. n. 14.* ex extravagant. Eii II. apud Navarr. *cap. 27. n. 91.* sequitur ex Conibit. Joann. XXII. n. 3572. & ex n. 3564.

3583 Percussio Clerici est tandus abique en, quod talis censeretur, yet hoc tolum, quod sit notorius percussor Clerici, ita ut nulla valeat vergiversatione celari. Ex extrav. Martini V.

QUANTUM AD ABSOLUTIONEM EPISCOPUS

3584 Potest a percussione levi absolvere, *ex c. Pœnitentiæ, de sententia excomunicationis.*

3585 Potest a mediocri, & ab enormi absolvere, si fuerit occulta, ex Decr. Trid. *sess. 24 de reform. c. 6.* [illegible] & a publica, si persona excommunicata sit ex impedimento, ut sunt Moniales, &c. juxta dicta a num. 3565.

PRÆLATUS REGULARIS

3586 Potest [illegible]

[illegible] nisi in limitatione facili. Clem. VIII. praefatis Re-

3584 Si subditus sit [illegible], aut Superior non sit [illegible], qui peccatum [illegible] tam habeat absolvendi [illegible] delegare, ut in num. 3362, 3379. & 3432. tunc [illegible] ad Superiorem Provinciae.

QUAERES I.

[illegible]

QUAERES II.

[illegible]

[illegible]

CASUS RESERVATI

[illegible]

REPLICATIO.

[illegible]

CASUS RESERVATI

[illegible]

CASUS RESERVATI

[illegible]

la terza monizione per [illegible], il fedele perseveri nella disubbidienza.

3. Percussione grave d'un altro Religioso, o Chierico secolare.

4. Manifestazione di cose, che infamino la Religione, o Frate particolare.

5. Peccato di carne volontario compiuto.

6. Proprietà di peccato mortale.

7. Furto di cose notabili, o ripetuto.

8. Falsa accusa con infamia dell'accusato, o dai mentitale falso in qualche Tribunale.

9. Falso vilimonio in giudizio.

10. Falsificazione di mano, o suggello de' Superiori, o di persona notabile, o del Convento.

11. Malizioso impedimento, separazione, e apertura di lettere de' Superiori a' sudditi, e de' sudditi a' Superiori.

12. Fai libelli famosi, consiglium, o inforte, che si raccino, quando si giunge a segno, che fanno cipofi, burlar, o in qualsiasi modo pubblicati.

13. Procurare, ajutare, consigliare dolosa animato, anterche non ha seguito l'effetto.

V. de dicta supra Decr. Clem. VIII. a num. 1102.

Super quo dubitatum fuit:

An in Decreto Clem. Papæ VIII. de anno 1593. 16. Maji super qualitate cæsuum ab eorumdem Regularium Superioribus reservandorum edito, centura etiam comprehendantur, ita ut iisdem Superioribus absque Capitali Generalis, aut Provincialis contentu, a quibus peccatis in Decreto hujusmodi non contentis, excommunicationem annectere, ejusdemque absolutionem sibi reservare liceat?

S. Congr. Card. negotiis Regularium præposita, Illustrissimo Bandino referente, censuit in supradicto Decreto comprehendi censuit. Romæ 7. Julii 1617.

CONFESSARII SCIENTIA.

1661 Confessarius ut valide absolvat, requiritur, & sufficit, quod cognoscat peccata saltem sub ratione confusa peccati, & iniat sententiam, Rubeomb. *lib. 6. tract. 4. cap. 2. dub. 4. n. 3.* quia sic habet partes essentiales *Sacramenti*.

1662 Ut autem licite absolvat, ejus scientia debet esse tanta, ut *sciat discernere*, an peccata, quæ communitur patrantur, sint mortalia, vel venialia, dicum, aut gravia, circumstantias mutantes speciem in peccatis communiter accurrentibus; nam de aliis etiam Doctores sæpe dubitant. Laender hic *disp. tr. 6. 106.* qui cum multis ex. 106. ait, non requiri, quod Confessarius de omnibus, quæ audit a pœnitente, judicet, an sint peccata gravia, vel levia; immo neque, an sint, vel non sint peccata, sed de communibus: reliqua vero audiat, & intelligat, ac possit absolvere, cum debita intentione; quia si non teneatur omni apercata cognoscere, minime teneatur determinatum judicium *de omnibus* ferre.

1663 Scien scire debet specialia ad restituendum, requisita ut pœnitens, ut sit rite dispositus, & remedia peccatis opportuna, insuper casus reservatos, censuras, & irregularitates.

1664 *Confessarii Regulares*, ex suis privilegiis, extra Italiam, & intra Urbem absolvere possunt terres quoties, ab omnibus casibus Pontificiis, excepto casibus 20. reservatis in Bulla Cœnæ Domini, & casibus reservatis Episcopis pro singulis respective diœcesibus. Idem vero intra Italiam, & extra Urbem, absolvere possunt pœnitentes quoties, ab omnibus casibus Pontificiis, excepto casibus Episcopis reservatis, casibus 20. reservatis in Bulla Cœnæ Domini, & integer aliis sex casibus Pontificis, qui post *professionem* sic. reservantur. Ut de Confessarii Regulares solum hoium, & casuum in propria Religione reservatorum, debent memoriam retinere. Insuper absolvere non possunt nominat ex excommunicatos per sententiam ab Homine, nisi virtute Bullæ Cœnæ, & insuper possunt non *Papæ*, ex de Sacrosanct. VIII. *Sessione*.

Confessarii *ordinarii* fiscalem, [illegible] Ordinarium quoad casus [illegible] Ordinarium, [illegible] per Ordinarium, [illegible] Ordinarium, [illegible] Ordinarium, [illegible]

tatem Religionis, & jugi Christi, in comparatione ad jugum mundi.

3613 In occasione proxima utatur consideratione offensæ Dei, quatuor Novissimorum, maximæ mortis, vitæ, ac pœnæ æternæ; atque etiam mutationis politicæ, famæ, honoris, cum reliquis ad honestatem natalium, & ad prænam atque inquietudinem animi, & corporis, quæ in similibus experitur.

3614 Sit eruditus fugere propriis Monialium Regulis, & observantiis, ut firma sint ejus responsa. & consilia, in mente habens, contrariatem responsionum, & consilium scandalum parere Monialibus.

3615 Denique omnino ab opinionibus aut se abstineat; æquitatis tamen se accommodet.

PRUDENTIA IN OCCASIONE PROXIMA.

3616 Occasio peccandi est duplex, remota, & proxima. *Occasio proxima* est ista, in qua homo ponitur, circumstantiis attentis experitur, quod sæpe lapsus, & frequenter cadat in eosdem peccatum. *Occasio remota* est [illegible], quæ alterutra circumstantia non est frequentior, [illegible] tale, cum peccato [illegible] licet pro[illegible] rencontre [illegible] contingere.

3619 *Concubitus* [illegible] tenter peccare [illegible] exhibitam.

3620 Qui est in occasione remota, [illegible] *ad Ca*[illegible]

3621 Qui est in occasione proxima voluntaria, quam tollere facile potest repetere, & non vult, absolvi non potest; etiam semel, cum est indirectus ob defectum veri doloris, & propositi; imo est in continua peccato mortali, juxta illud, *Qui amat periculum, peribit in eo*; quia occasio proxima voluntaria. *Ut* pericula formas proximum voluntarium, si assumatur, est peccatum eiusdem speciei cum actu, ad quem ordinatur; qui enim in illam, seu in illud [illegible] fe ex [illegible] habet judicium probabile prudens, quod peccabit, atque virtualiter sub peccatum. Unde liceat, si secutatur actus principalis, v. g. fornicatio, non sit opus circumstantiam periculi in confessione ajecire, sed sufficiat actum principalem expriment: si tamen non sequatur, opus est exurgere, se conjecisse in periculum proximum, seu occasionem proximam ratis peccandi. Eadem ratione nemini licet quærere directe occasionem proximam peccandi, [illegible] bono spirituali, aut temporali [illegible] *Propejo*. 81, & 93. ab hinc XI. *damn.*

3622 Enim, qui est in occasione proxima voluntaria peccandi, seu contubernium, posse fere, & sine [illegible] rum absolvi, [illegible] & quamplures apud illum; si [illegible] tuere rem, quam potides, potest [illegible]

[illegible] Quod si [illegible] & [illegible] peccandi, non [illegible] [illegible] *Ut* [illegible] *Ut* [illegible] *Ut*

illud: Si oculus tuus, vel pes tuus scandalizat te, erue eum: & quidem debet homo, juxta Christi Domini præceptum, amittere potius omnia bona

tione occasionis; quia fiat remotio non apparet

media, hæc videntur intumescentia ad impediendos relapsus. Unde non est mirum, si antequam adhibita fuerint alia media, homo sit dispositus ad Sacramentalem absolutionem, non vero post adhibita

essa non fuerit occasionem proximam cum jactura divitiarum, seu bonorum fortunæ. Non enim similitas ad

e num. 127. ad 185.

QUÆRES I.

1663 Sacerdos, qui ob in occasione proxima quærendi retinet domi concubinam, fecit idcirco ita in Sacrificia conferrent, & promittit Confessario, se rum concubinam. An Confessarius debeat illum absolvere?

RESpond. Nec debere, nec posse, maxime si facta interrogatione, repetat idem alia vicibus promisisse, & non servasse promissum. Ratio est: quia ex una parte negando absolutionem, impedit periculum nullitatis Sacramenti, & sacrilegii ob periculum indispositionis Sacerdotis, quæ quidem sanctitas encomiantis rationabiliter præsumitur. Ex alia parte non facit injuriam Sacerdoti, quia potest sibi providere per veram contritionem: *v. tom. 3. an. 279.*

QUÆRES II.

Confessarius possit permittere pœnitenti, qui concubinam dimisit, ut ad eam domum accedat ad infendos filios, quos ex ipsa genuit.

AFfirmat Sanctus *in selectis disp. 10. n. 9.* & non sit periculum relicidentiæ, nec scandalum, in quantum consiet de emendatione.

Sed sectus Cleriatus *cap. 122. n. 33.* cum Diana docet, non debere accessum permittere sine necessitate, & sunt nonnisi cum probis socis: *ad. numer. 3640.*

PRUDENTIA CUM REGIDIVIS.

3665 REcidivitas, seu consuetudo peccati, proprie distinguitur ab occasione proxima; quia occasio proxima, *ex n. 1044.* ultra periculum formale peccandi dicit occasionem extrinsecam; consuetudo vero est frequens relicidie in idem peccatum, sine emendationis apparentia; orta ex intrinseca fragilitate; hinc consuetudinarius, & recidivus dicitur juvenis, qui frequenter lapsus pollutionis, nullam emendationem offerendo; hic quidem non tenetur ab occasionem repellendam, quia occasio est ipsa fragilitas carnis juvenis intrinseca, & involuntaria; tenetur ad periculum formale vitandum, aut saltem excusandum per actus propriosque impenitentiales.

3666 Nomine autem consuetudinarii, & recidivi, quoad prudentiam Confessarii, veniunt etiam illi, qui sunt in occasione proxima extrinseca involuntaria, ob impossibilitatem physicam aut moralem eam repellendi. Bestalius *in Reg. prud. cap.* & Tamber.

tionem disserit, ut vim sibi infortat contra

nem: his præmissis,

3668 Dico 1. Confessarius, si sed ex prævia monitionibus, vel ex proprio remoto videt in

dicatio alia [illegible]
tarta frequentia, sed [illegible]
vere. Tambucin. & R[illegible]
tens est dispositus, & flente a qua [illegible]
ber jus ad absolutionem; & dere[illegible]
absolutionis, posset eum desperare [illegible]
jus. Hinc

3669 Dico 2. Confessarius despe[illegible] de emendatione consuetudinarii, si prudenter discernit eum non habere verum propositum non peccandi, sed [illegible]
sum, aut aere terus, debet absolutionem dene[illegible]
aut differre, donec vegetius eum disponum cum [illegible]
proposito non peccandi. Si vero in eo riferetur ve[illegible]
rum propositum non peccandi, potest [illegible] eum absolvere, *sed tamen* potest absolutionem differre. Cassiccus *disp.* 19 *cap.* 4.

Affertio ates habet partes: ratio prima, quia nunc pœnitens non est dispositus, cum ei deficiat verum propositum.

3670 Ratio 2. Quia nunc pœnitens est vere dispositus; alioquin posset Confessarius illum absolvere, juxta Tridi. Trident. *Sess.* 14. *cap.* 2. *Pœnitentes per Sacerdotum sententiam non semel, sed toties quoties ad pœnitentiæ Tribunal confugerint, posse ab admissis peccatis liberari*; & Div. Hieronym. *Epistol. 26. ad Rustic.*: *Non solum septies, sed septuagies delinquantur, si convertantur ad pœnitentiam, veniam condonamus*: *v. num.* 3697.

3671 Ratio 3. quia Confessarius non solum est judex, sed etiam medicus; & quia dilatio absolutionis est validum remedium ad curandum, aut saltem extenuandum [illegible] consuetudinis peccandi; poterit Confessarius illud adhibe[illegible] dere expectione judicaverit, *Ad hoc autem* [illegible] Concilio *citato cap.* 2. *num.* 12. [illegible] *requiritur prudentia in Confessario*, [illegible] *ut nihil profuat, aliis nolens no*[illegible] *medicamentum dispositione*. Id etiam in[illegible] Concil. Tridentini. *in cap. omnis utriusque* [illegible] dens: *Sed ideo autem sic differunt, & cunctantur, ut mera pervia medici superinfundat vinum & oleum vulneribus peccatis*.

Confessarius igitur sit medicus, non carnifex; & ejus fin sit omnem curare, non perdere: *v. Profsp. lib.* de Intuor. XI. *damn. & num.* 3932.

PRUDENTIA CUM MERETRICIBUS.

3672 T Amb[illegible] in *Meth. Cu*[illegible]
§. 3. [illegible]
[illegible] in posse absolvi
[illegible] ista causa peccandi
[illegible] & non aliam non
[illegible] ure alia abire,
2. vera deiectione peccati, 3. confiarri proposito Dei auxilio non peccandi in ea occasione.

3673 Dico 1. hujusmodi meretrix accedat ad Confessarium [illegible] ex vero pœnitudine, & cum eximio dolore, tunc posse absolvi concurrentibus dictis tribus, maxime in *q. num.* 3642.

Si vero accedat tempore Paschali, ut satisfaciat præcepto, non debere statim absolvi, sed differendum esse absolutionem juxta prudentiam Confessarii, ac terna eius frequentia ad peccandum; quia tunc potest prudenter dubitare, an propositum sit efficax, & constans. Eximitur semper casus, quo illa extraordinarium dolorem & propositum haberet, ut Confessarius prudenter discerneret, eam a Deo efficaciter tactam, & vidam: tunc quidem expediens est, ut statim absolvat, monitionibus confirmet, & Sacramentorum sequentia muniat.

CAPUT VI.

De Peccatis.

PECCATUM PHILOSOPHICUM.

3674 C Ilchris, sed non satis clara est divisio peccati actualis *in Philosophicum & Theologicum*; quamplurium autem expositionum confusione seclusa.

Hac quidem divisio solum habet locum in actibus ab intrinseco malis, ut perjurio, homicidio, odio Dei, &c. hoc præmisso.

3675 Dico. *Peccatum Philosophicum, & Theologicum*, non distinguit, nisi penes diversas considerationes; idem enim peccatum, v. gr. homicidium intrinsecus, dicitur *Philosophicum* consideratum, ut contrariatur rationi naturali, seu rationis; dicitur *Theologicum* consideratum, ut offensa Dei, & contrariatur legi æternæ: [illegible] nisi rationis, & virtutis moralis naturalis est Philosophi: considerat o vero Dei, ejusque legis æternæ est Theologi. Hinc homicidium intrinsecus consideratum, ut contrarium principio na-

[illegible] dicitur peccatum philosophicum; considerat vero, ut contrarium legi æternæ, theologicum.

Regula tamen, & ex natura rei idem peccatum, nempe idem homicidium innocentis est philosophicum, & theologicum; quia ex ipso, quod adversatur rationi naturali intelligentiæ [illegible] ter, adversatur Deo, ejusque legi æternæ, adeoque est offensa Dei, & peccatum theologicum. Unde nendatur peccatum philosophicum re ipsa, & in praxi theologo ea separatum; non enim dari potest homicidi naturalis intrinsicibiliter ignarus.

3676 Lex namque æterna [illegible] Dei, ex *n.* 142. non certitur in imperio libero ad extra, sed in judicio intellectus regulantis [illegible] ter, adversatur Deo, ejusque legi æternæ, adeoque est offensa Dei, & peccatum theologicum. Unde nendatur peccatum philosophicum re ipsa, & in praxi theologo ea separatum; non enim dari potest homicidi naturalis intrinsicibiliter ignarus.

3676 Lex namque æterna [illegible] Dei, ex *n.* 142. non certitur in imperio libero ad extra, sed in judicio intellectus regulantis [illegible] ter, adversatur Deo, & [illegible] rationi naturale, & in actu voluntatis civiliter reprobatio, & dilectione circa malum, approbatio, & complacentia circa bonum, explicito per verbum indicativum, *Nolo* malum, v. gr. homicidium, *Vult* bonum, v. gr. dilectionem proximi.

3677 Quæ lex [illegible] est naturalis, & necessaria, eaque lex proprie dicta, & obligatoria, quæ actum divinæ voluntatis includit. Quactie lex nobis imponitur, & irrematur independenter a revelatione, & locutione libera [illegible] ter, sed per lumen naturale, eo tempore, quo homines usum rationis accipiunt, ita ut usus rationis et dictæ legis notificatio, & intimatio, hinc per hujusmodi legem incipiunt differenere inter bonum & malum, adeoque eo tempore lex naturalis incipit obligare. Quare, si non superveniret lex externa Dei per revelationem & locutionem liberam factam Moysi, prohibens homicidium, & præcipiens dilectionem, adhuc obligati essemus ad non occidendum, sed diligendum; hujusmodi namque locutio, seu imperium liberum, non est aliud, nisi enarratio legis æternæ naturalis lumineitis.

3678 Quod autem detur hujusmodi lex naturalis intimata nobis per usum rationis, & naturæ lumen, independenter ad omnem promulgationem externam, fateter Regius Pitaeus in Phil. 4. qui, cum interrogasset, *Quis ostendit nobis bona?* ut feliciter ea sequamur, respondet: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine*: Hinc Paulus ad Rom. 2. *Gentes naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, & sibi ipsis sunt lex, & ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis*. Et eandem Cicero, 1. de legibus, legem naturalem definit, quod sit: *Ratio summa insita in natura, quæ jubet ea, quæ facienda sunt, prohibetque contraria*.

3679 Insuper ultra lumen naturæ legem æternam cundis hominibus intimans, & Deum esse demonstrans (Dei namque existentia est naturaliter cognoscibilis) datur divina auxilia sufficientia, ut non detur in pra-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

PECCATUM THEOLOGICUM

1692 Actuale ex D. August. est dictum, factum, vel concupitum contra legem æternam; per Scotum, est carentia rectitudinis debitæ inesse [illegible] definitio licet proprie competat peccato commissionis, ex ea tamen hauriri potest definitio peccati omissionis, quod sit non dictum, non factum, vel non concupitum contra legem æternam.

1693 Carius, Peccatum commissionis est, quo fit id, quod prohibetur: Peccatum omissionis est, quo omittitur id, quod præcipitur.

1694 Peccata spiritualia sunt, quæ consummantur per potentias spirituales, ut superbia, ira, &c. Carnalia sunt, quæ consummantur per potentias carnales, ut furtum, homicidium, fornicatio, &c. Item peccatum actuale dividitur in peccatum cordis, oris, & operis; quatenus tripliciter peccari potest, cogitatione, verbo & opere.

1695 Peccatum habituale est macula relicta in anima ex peccato actuali moraliter permanente.

1696 Peccatum originale est carentia justitiæ originalis transfusa ab Adamo per virtutem seminalem in posteros.

1697 Vulnera peccati originalis sunt quatuor, ignorantia, malitia, concupiscentia, & infirmitas. Quæ vulneratio orta est ex dissolutione illius ordinis, & armoniæ, quæ ex dono justitiæ originalis habetur, ut corpus animæ, sensus rationi, & ratio Deo plene subjiceretur. Ejus pœna est exclusio a vita æterna.

1698 Et quamvis hæc quatuor vulnera sint præcipue effectus peccati originalis, sunt etiam effectus peccati actualis, personalis, moralis: nam per illud ratio hebetatur, & obscuratur in agendis; voluntas inclinatur ad malum, induratur ad bonum, infirmatur ad tentationes vincendas, & ad bonum arduum aggrediendum; denique potentia appetitiva, & sensus magis serviunt ad malum.

PECCATUM MORTALE, ET VENIALE.

1699 Differunt, quia Mortale privat hominem gratia sanctificante, constituit Deo inimicum, & dignum pœna æterna: Veniale vero non est hujusmodi, sed solum impedit, ne homo in ferventiores actus bonos, & charitatis prorumpat. Quæ differentia est a posteriori, & ab effectibus. A priori autem per Scotum in 2. d. 21. quæst. 1. litt. K, Peccatum mortale a veniali differt per hoc, quod mortale est *privatio rectitudinis debitæ ad Deum beatifice consequendum; veniale est privatio rectitudinis non necessariæ, sed utilis ad Deum beatifice consequendum*. Unde veniale dicitur dignum venia.

1700 Peccatum aliud est mortale, vel veniale ex genere suo, seu ex objecto, aliud per accidens ex circumstantiis adjunctis. Mortale ex genere suo est illud, quod est contra legem graviter obligantem: Veniale ex genere suo est illud, quod est contra legem leviter obligantem.

1701 Unde per hoc, quod aliquis actus sit contra consilium, non sequitur, quod sit peccatum; constat ex 1. ad Corinth. 7. *De Virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do*: hinc qui nubit, neque venialiter peccat. De ratione igitur peccati sive mortalis sive venialis est, quod sit contra legem. Ait enim Apostol. ad Rom. 4. *Ubi non est lex, neque prævaricatio*: & ibid. c. 7. *Non cognovi peccatum, nisi per legem*.

1702 Legem graviter obligare, vel leviter dignoscitur, vel ex modo loquendi Scripturæ, si pœnam æternam v. gr. comminetur, vel non: vel ex declaratione Ecclesiæ, vel ex communi sensu Doctorum. Sic exemplum: Apost. enim ad Galat. 5. [illegible] autem de verbo otioso, &c [illegible] Eph. 5. non comminatur mortem, sed solum [illegible] & ad rem non pertinet [illegible] Lex igitur intendit obli[illegible] ideo, consilium [illegible] perfectionem.

MORTALE, ET VENIALE PER ACCIDENS.

1703 Quando dicitur mortale fieri veniale per accidens, & e converso, non est sensus, quod actus, qui est mortalis, fiat venialis, aut e converso, sed quod materia, quæ ex genere suo esset mortalis, aut venialis, ratione circumstantiæ adjunctæ fit venialis, aut mortalis. In hoc sensu

1704 Peccatum ex genere suo mortale fieri potest veniale. 1. Ex *imperfectione actus*, scilicet ex defectu plenæ advertentiæ, aut libertatis, de quo suo modo; qui defectus potest universaliter dari in qualibet materia.

1705 2. *Ex parvitate materiæ*. Parva materia est *illa, quæ supposita gravitate finis, judicio prudenti parum conducit ad dictum finem a Legislatore intentum*. Hinc, quia judicio prudenti labor unius horæ parum conducit ad finem vacandi Deo die festo, multum vero labor trium horarum, ideo ille erit materia parva, & venialis, iste magna, & mortalis.

1706 Parvitas materiæ a mortali excusans non datur in omnibus materiis; non enim datur in materia infidelitatis, in simonia de jure divino, in juramento falso assertorio, in materia usuriæ, ut fusius dictum est in propriis locis. Parvitas materiæ non datur in illis materiis, in quibus ex ratione per se prima objecti oritur notabilis oppositio ad virtutem, quæ circa illud versatur, ut in allatis exemplis; v. gr. in actu hæresis contra fidem; datur vero in illis materiis, in quibus ex ratione per se prima objecti oritur oppositio ad virtutem, neque gravis, neque levis, sed talis est ratione per se secunda. Sic furtum opponitur contra justitiam ratione damni proximi, quod non est grave, aut leve ex ratione per se prima damni proximi, sed ratione quantitatis rei, aut conditionis personæ.

1707 Peccatum ex genere suo veniale fieri potest mortale per accidens, 1. *ratione conscientiæ erroneæ*, de qua in n. [illegible]

1708 2. *Ratione contemptus aut inobedientiæ formalis. Contemptus formalis* habetur, 1. quando præceptum violatur, eo quia contemnitur præcipiens formaliter, ut superior est, seu quando præceptum violatur quia ipsi, aut superiori subjici renuit: & hoc est peccatum superbiæ consummatæ. 2. Quando non vis obedire præcepto aut superiori, quia præceptum est, vel quia superior est, & hoc est peccatum inobedientiæ formalis.

1709 Qui peccat contemptu formali, duo peccata committit in Confessione exprimenda, unum contra virtutem, cujus est præceptum, alterum contra obedientiam, vel contra Religionem, si Deum præcipientem contemnat.

1710 Qui contemnit contemptu materiali præceptum humanum leve, aut grave in materia levi, venialiter peccat; mortaliter autem, si sic contemnat præceptum divinum. Contemptum materialem in præsenti voco, quo quis præceptum violat, eo quia contemnat præcipientem sumptum non formaliter, ut superior est, sed materialiter, ut talis homo est, v. gr. quia est indiscretus, impudens, indoctus, indignus, &c. Ratio est, quia in 1. casu, contemptus dicitur non absolutus, sed secundum quid, quo contemnitur homo talis, non potestas, ac proinde injuria non redundat in Deum, a *quo est omnis potestas*: in 2. casu injuria fit Deo, qui etiam quoad esse Dei esset summa reverentia dignus.

1711 Item non peccat mortaliter, si rem levem parvipendas, non quia præcepta est, & relate ad præcipientem formaliter, sed ex ira, aut quia res levis est. Idem est, si parvipendens rem levem præceptam præcepto divino; [illegible] mam committeret, & sacrilegium [illegible]

INOBEDIENTIA FORMALIS

1712 Est vitium inclinans ad non faciendum, quod [illegible] *Materialis* est, quæ inclinat [illegible] ad faciendum, quod jubetur. *Inobedientia formalis* importat malitiam specificam inobedientiæ in Confessione exprimendam. *Inobedientia vero materialis* est circumstantia generalis [illegible] solum contrahit malitiam furti, minime inobedientiæ [illegible]

1713 Præceptum formale obedientiæ habetur, quando superior præcipit: *In virtute sanctæ obedientiæ, In nomine Christi*, aut simili forma, & tunc teneris obedire sub mortali, quia intendit obligare, quantum potest; sub veniali, vel nullo, si alia forma utatur. Busemb. *lib. 4. c. 1. dub. 4.*

1714 Declaratur; ut præceptum superioris obliget sub mortali, duo simul requiruntur juxta dicta de lege, n. 149. nimirum superioris intentio, qua mandat sub mortali obligare, & gravitas materiæ; nam potest superior sub veniali obligare in materia gravi. Gravitas autem in materia considerari potest vel secundum se, vel ratione finis, & circumstantiarum; hinc quamvis non possit superior præceptum sub mortali obligans imponere in materia omnino levi; potest tamen, si materia, quæ est in se levis, sit gravis ex fine, & circumstantiis, ut dictum est in *sum.* 2. n. 22. Unde præceptum formale obedientiæ, latum scilicet in virtute sanctæ obedientiæ, &c. supponere debet in materia gravitatem, secundum se, aut ratione finis, & circumstantiarum.

1715 Hoc præmisso, Quando gravitas præcepti, & intentionis superioris non constat, tunc est desumenda ex gravitate formæ verborum. [illegible] præceptum imponatur, non [illegible] verbis communibus. *Præcipimus, injungimus, mandamus, volumus, & similibus* sed verbis specialibus, *In virtute S. Obedientiæ, in nomine Christi, sub obtestatione divini judicii, sub pœna maledictionis æternæ, &c.* ut a n. 173. ad 178. Donatus *tom.* 1. *tr.* 17. *q.* 12. 13, & 14.

1716 *Inobedientia formalis* semper involvit malitiam gravem etiam, si materia sit levis, quia involvit contemptum superioris, & præceptoris ut talis. Inobedientia materialis, supposito præcepto obedientiam intendente, est gravis, vel levis, juxta gravitatem, vel levitatem materiæ, & juxta dicta n. 1710.

1717 Religiosus ex vi voti obedientiæ non tenetur ad obedientiam formalem, sed materialem; quia non vovet obedientiam formalem, & sub motivo obedientiæ, sed obedientiam materialem, videlicet executionem rei quæ præcipitur, ex quocumque motivo præcipiatur; hinc a mortali excusatur ex levitate materiæ [illegible] 2037. *ad* 2671.

2. RATIONE PERICULI PROXIMI.

1718 De eo actum est a n. 1617.

QUÆRES I.

1719 *An, qui concupiscit mulierem, cujus statum ignorat,* [illegible]

Negat Tamb. *tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 1. §. 4. n. 13. quia [illegible] quod p[illegible]

1720 Respondeo; si concupiscens, vel ita statum fœminæ ignorat, ut neque de ejus conditione dubitet, an sit conjugata, vel Deo dicata; & tunc malitiam [illegible] tiam adulterii, quia ejus periculo se exponit, & est [illegible] actum in dubio, an sit peccatum grave, vel leve, nisi rationabiliter deponat dubium.

QUÆRES II.

1722 *An operans cum sola consideratione actuali malitiæ in genere,* [illegible] *vel dubitans, peccet m*[illegible]

Peccare mortaliter, affirmant Mastrius *in Theol. mor. disp.* 15. *q.* 1. *art.* 2. *n.* 12. & [illegible] 1. quia operans aliquid cum cognitione malitiæ in genere, [illegible] virtualiter illud agere, etiam si sit mortale. 2. Quia alias rudes in gravissimis peccatis, & furtis regulariter a mortali excusarentur, quia regulariter, dum peccant, solum in genere apprehendunt, quod male agant, minime quod graviter, & mortaliter male agant.

1723 Peccare solum venialiter, tenent Arriaga *de actibus human.* Navarr. Bulemb, & plures apud eos. 1. Quia talis malitia sic apprehensa, est imperfecta in genere moris, adeoque non potest actus contrahere ex illa malitiam gravem, sed levem. 2. Quia gravitas nullo pacto est cognita; igitur non est voluntaria, & inde contrahi non potest. 3. Quia alias, si quando quis profert mendacium leve, cogitaret solum in genere actum esse malum, & nullo pacto cogitaret esse leve, peccaret mortaliter ex disparitate non assignanda; quod est valde durum.

1724 Falsum autem est, quod operans cum tali cogitatione censeatur virtualiter velle actum, etiam si esset mortalis, quia intentio virtualis supponit actualem præteritam, in aliquo uno medio permanentem, quæ nulla supponitur. Nec sic operans est obligatus ad diligentiam ad inquirendum, an actus sit mortalis, vel non, quia de gravitate nulla supponitur in mente cogitatio, dubitatio, aut suspicio; ac proinde inadvertentia, & oblivio est invincibilis. Nec sequitur, quod inde rudes in gravissimis peccatis & furtis regulariter a mortali excusarentur; quia regulariter, licet non advertant distincte ad quantitatem furti, & damni, v. g. satis explicite advertunt ad gravitatem in confuso; quod sufficit, ut graviter peccent.

QUÆRES III.

1725 *An hic actus, quo quis dicit; Volo committere omnia venialia, sit peccatum mortale?*

R. Esse mortale, non ex genere suo, sed per accidens ratione periculi probabilis peccandi mortaliter, cui se exponit, juxta illud Eccles. 19. *Qui spernit modica, paulatim decidet*, & D. Gregor. lib. past. admon. 34. *Qui minima peccata devitare negligit, a statu justitiæ, non quidem repente, sed partibus totus cadit.* Mastr. *disp.* 15. *n.* 50. & Lezana contra Castrop.

4. RATIONE SCANDALI, AUT FINIS.

AD PECCATUM MORTALE REQUIRITUR

3735 Ubi [illegible] peccatum, quod [illegible] voluntarie [illegible] ut [illegible] delibertione [illegible] mortale [illegible] & [illegible] [illegible] Ubi [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

mu tipliceptur numero peccata, tam illa quæ solum conformantur interius in voluntate, quam illa quæ consummantur exterius per alias potentias; quoniam nullus haberi potest actus bonus, vel malus, nisi ab ipsa voluntate elicitive, vel imperative procedat.

1743 Differ tur ell in assignando, *quandnam actus voluntatis interni moraliter interrumpi confessarius?* Canus vult non interrumpi, nisi per actum contrarium; sic volens fornicari Petrus, si ab hac voluntate cesset per aliquam distractionem, aut somnum, v. gr. rodis, & poten, quando abscitur, eamdem voluntatem amplectatur, non censent hæ renovationes explicatæ, quia censentur moraliter unus actus, & solum sunt plures numero moraliter, & physice.

1744 Pallinc addit, interrumpi etiam per liberam cessationem ab illo.

Dicuo addit, interrumpi etiam per quamcumque cessationem involuntariam, nempe somnum, &c.

Masti. inquit, actus voluntatis nunc censeri moraliter interrupto, quando nec formaliter, nec virtualiter perseverant in aliqua effectu.

Tamburc. affeit, actus voluntatis physice interrupto ob distractionem, nepotia, somnum &c. accipere unitatem moralem a permanentia habituali malæ cogitationis, ratione cujus permanentiæ animus illius peccatoris semper est affectus, & promptus ad cogitationes illas malas; nisi interruptio physica fit tanta, ut non censeatur adesse dicta permanentia, sed evanuisse, ut si haberet voluntatem occidendi inimicum supervenisset interruptio plurium mensium, aut mortalis infirmitas, si postea voluntatem occidendi resumeret, distinctus actus censetur, & cum priori non continuatus.

1745 In hanc opinionem varietate illud certum est, actus voluntatis moraliter interrumpi per retractationem, seu voluntatem contrariam.

1746 Dico 2. *Distinctio numerica peccatorum eniam definitur ex distinctione numerica actuum externorum moraliter interruptorum.* Ratio est eadem, quia actus externi moraliter interrupti sunt plures numero moraliter distincti actus, ac proinde numero distincta peccata.

1747 *Explicatur assertio*; actus externi sunt duplicis generis, *Ordinati* scilicet, aut *Disperati*.

ACTUS ORDINATI

1748 A Deorum numero actum, seu finem principi-

A palem, ut si quis, ad hoc ut inimicum occidat, ut puellam obtineat, per plures menses parat insidias, adhibet media, &c. omnes illi actus non sunt peccata distincta ab ipso actu finali, sed unum peccatum, cujus unitatem numericam sumunt ab ipso actu finali; unde effectu facto, fuisset dicere, semel fornicatus sum, homicidium commisi, &c. Saltem adverti debet, an aliquis ex illis actibus contineat malitiam specificam, a malitia actus finalis distinctam, verbi gratia malitiam scandali, &c. ut de circumstantiis dictum est, quia tunc talis actus est specialiter aprehendus utpote mutans speciem.

1749 Hinc colliges 1. oculis, tactus, verba impudica, & alios actus copulam præcedentes, quantunque sint de substantia, tamen tamen peccatum [illegible] ut eam alio principali, [illegible] est explicatus, [illegible] actum principalem, ut disperatum, [illegible] concupiscentia, aut oppositos spiritu.

[illegible] 2. Qui [illegible] actus, non [illegible] actus [illegible] sed [illegible] [illegible] 3. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ACTUS DISPARATI

1760 S Uor, quorum unus non dependet ab alio, ut si quis nunc blasphemat aut concupiscat puellam, & hinc ad horam iterum blasphemat, aut concupiscit puellam, independentes tamen a primo actu.

1762 De illis loquendo, si fiant eodem impetu, & calore, seu si potestiores fiant ex vi pricius, censentur moraliter continuati, & conflant unum numerum peccatum. Si vero non fiant eodem impetu, & calore, seu si potestiores non dependentes a priori, censentur moraliter interrupti, & plura numero peccata: ita ex regula, ut censentur, si multum intermedier temporis, verbi gratia, si inter unam, & aliam blasphemiam intermedier hora: Tunc dubio dubium, debet expirari tempus.

1763 Hinc sciolves, unum numero peccatum committere cum, qui uno impetu, & eodem calore plures, etiam aliqua interruptione physica intercedente, inimicum percutiat, blasphemet, pejeret, detrahat & Confessarium, qui in mortali successive plures confessiones audit, unam post aliam.

1764 E contra, qui plures fornicationes egit, vel eodem nocte plures fornicationes habuit, et am cum eadem muliere, & voluntate continuata per totam noctem fornicandi, debet numerum occisionum, & fornicationum explicare, quia sui numero peccata [illegible] Similiter Sacerdos die Natalis Domini tres Missas in mortali celebrans, tria fecit legia commiteit Diana *part. 11. tract. 1. resol. 2.* Leandes hic *tract 3. disp. 8. §. 3. quæst. 6. 16. & alibi.*

1765 Quorum ratio est, quia quando actio habet terminum definitum, & limitatum, in eum complectur, & terminatur, multiplicata actione, non tipl cantur numero peccata; minime, quando non habet terminum definitum. Prior a generis, secundum prudentem, & communem hominum existimationem, est plures fornicationes successive habere sub uno voluntatis imperio, aut tres Missas die Natalis in mortali celebrate, quia sunt actus omnino conformari, non facierere inter se unitatem moralem. Posteriori vero generis sunt auditiones plurium confessionum, quia fiunt secundum a Confessario ex morum unius, & judicia illa moraliter existimantur unici.

Tum quia confessiones plurium excipiuntur (ut ita dicam) uno impetu, & calore, uno nempe ad silentia, ac proinde censentur actiones moraliter unitæ.

De fornicationibus specialiter patet, quia una copula est terminus completus, & conformatus; non sten est via ad aliam, sed potius impedimentum; hinc alia non pendet a priori, sed a perverso voluntate peccatorum.

1766 Ex dictis concluditur regula universalis, hæc est, distinctionem numericam peccatorum determinam esse ex distinctione numerica actuum moraliter interruptorum.

C A P U T VII.

De septem vitiis Capitalibus.

1767 S *Uperbia est appetitus inordinatus propriæ excellentiæ.* Quatuor sunt ejus species. 1. Com

[illegible]

[illegible] 2. Inpere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

Q U A E S I T.

[illegible]

R [illegible]

[illegible]

[illegible]

[

omnia pia loca Viæ Crucis, seu Calvarii a Religiosis, seu Ordinibus utriusque sexus, obedientiæ, vel directioni Ministri Generalis Ordinis Minorum S. Francisci subjectis, ubicumque terrarum ad instar Stationum Viæ Crucis, seu Calvarii Montis Jerusalem erecta, gaudeant eisdem Privilegiis, & Indulgentiis, ibi a pluribus Romanis Pontificibus pro cunctis fidelibus utriusque sexus concessis?

1808 Respond. affirmative; sic namque declaratum fuit ab Innoc. XII. in Bulla relata n. 1806. quæ incip. *Sua Nobis*, declaratione confirmationis prædictæ mutuæ communicationis factæ ab Innocent. XI. ubi inter alia reperitur resolutio hujus dubii, continens sequentia.

(Sed quia adhuc post prædictum Decretum dubitabant nonnulli, an mens dictæ Congregationis fuerit stabilire, quod pia Loca Viæ Crucis, seu Calvarii, ad recolendam, seu meditandam Christi Passionem, a præmemoratis Personis, seu Ordinibus ad instar Stationum Calvarii Montis, juxta diversa etiam privilegia Sanctæ Sedis erecta, comprehensa sint in præfata mutua communicatione, eadem Congregatio sub die 12. mensis Novembris mox elapsi declaravit, etiam præfata pia Loca Viæ Crucis, seu Calvarii, comprehendi in sæpe dictis Litteris dicti Innocentii XI. Prædecessoris Nostri, ac proinde frui, & gaudere posse Indulgentiis, & Privilegiis in eisdem Litteris contentis, & expressis, ac Nos sententiam præmemoratæ Congregationis sub die 15. ejusdem mensis Novembris pariter benigne approbavimus, sicuti in Decreto præfatæ Congregationis, desuper similiter emanato, plenius continetur).

1809 Insuper in alio Brevi ejusdem Innoc. XII. incip. *Debitum*, &c. Ordini nostro concesso 19. Maji 1694. inserta, ac comprobata reperitur sequens dispositio in nostro Capitulo Generali, ut sequitur.

(Quoad Tertiarios vero, & Chordigeros, serventur statuta, seu Decreta Capituli Generalis Romæ, ut præfertur, anno 1688. celebrati: omnimodaque adhibeatur cura, ut in cunctis Confraternitatibus erectis, seu erigendis in Ecclesiis Conventuum, seu Monasteriorum, &c. Exercitium Viæ Crucis; & orationis mentalis, quamcitius stabiliatur; eoque introducto, una e Dominicis, seu diebus festivis, pro quolibet mense, a Superiore Locali, de assensu discretorii Conventus, seu Monasterii, in perpetuum assignabitur, ad consequendam Indulgentiam Plenariam, novissime a SS. D. N. Innocentio XII. in Brevi *Ad ea*, benigne concessam.) Quæ ordinatio in non exiguum cedet animarum profectum, si ubique terrarum a Nostratibus praxi mandetur.

1810 Ex præmissis Bullis vides, hujusmodi pia loca debere esse erecta a Nostris: Indulgentias vero lucrifieri ab omnibus Christi fidelibus utriusque sexus.

1811 Indulgentiæ Stationum Viæ Crucis, & Calvarii Montis Jerusalem, quibus per communicationem juxta præfata Brevia gaudent recensita loca Viæ Crucis ubique a Nostris erecta, sunt plures Indulgentiæ Plenariæ, ac non Plenariæ, cum liberatione unius animæ a Purgatorii pœnis, ut constat ex compilatione Indulgentiarum per Reverendiss. P. Matthæum a S. Stephano tunc Ministrum Generalem, nunc Cephaludensem Episcopum, facta, & hic Panormi typis data anno 1698.

1812 Catalogum Indulgentiarum non revocatarum habes apud Rodriqu. in comp. Port. Lanuseam, & Marchantum *verb. Indulgent. v. Propos. 37. ab Alex. VII. damn.*

DECRETUM

De Apochryphis Indulgentiis ab Innocentio XI. approbatum.

1813 Delatæ sæpius fuere ad Sacram Congregationem Indulgentiis, sacrisque Reliquiis præpositam, Indulgentiæ quædam confictæ, & omnino falsæ, quæ per diversas Orbis Christiani partes circumferuntur; aliæ vero examinandæ, quæ adhibito studio inventæ sunt, vel apocryphæ, vel a Romanis Pontificibus revocatæ, vel nullæ, quod datum eis tempus præteriisset: quarum quidem plurimæ, cum non facilem cognitionem habeant, Christi fideles harum rerum minus peritos fallunt, qui spe indulgentiæ, remissionisque peccatorum suorum consequendæ frustrantur. Quamobrem eadem Sacr. Congregatio vehementer cupiens huic malo magis in dies serpenti occurrere, animarum profectui, & Indulgentiarum dignitati consulere, plures illarum singulari diligentia collig., & in Indicem referri curavit.

Tales in primis sunt illæ, ut asserunt, concessæ a Joanne II. & Sixto IV. recitantibus orationem charitatis Jesu Christi Domini Nostri, *Precor te, piissime Domine, &c.* ab Urbano II. Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, ut vulgo dici solet, Campagnolæ, & Sanctæ Victoriæ, ab Eugenio III. Revelationi de Plaga in humero Jesu Christi, factæ S. Bernardo, ab Innoc. III. Archiconfraternitati, & Ordini Redemptionis [illegible], a Bonifacio Nono visitantibus Capellam S. Nicolai de Tolentino in ejus die festo, a Joan. XXII. osculantibus mensuram plantæ pedis Beatæ Mariæ Virginis, ab Alexand. VI. Imagini B. Mariæ, vulgo dictæ Jagerthi, a Leone X. gestantibus funiculum S. Francisci, primum in Urbe impressæ, deinde Mediolani anno 1665. (suas tamen habent, & veras, Confratres Archiconfraternitatis Chordigerorum S. Francisci) recitantibus Salutationem Angelicam ad pulsum horologii, & Imagini Conceptionis Mariæ Virginis Immaculatæ in osculo depictæ, cujus pedibus Luna subjecta est, a Pio IV. vel Pio V. Principi Senatum, a Clemente VIII. dicentibus Orationem: *O magnum mysterium, &c.* & Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, quam vocant, Montis Serrati, Avenione impressæ, tum aliæ pro animabus Christi fidelium defunctorum, impressæ Matriti 20. Julii 1606. a Paulo V. cantantibus Hymnum. *Te Matrem Dei laudamus, te Mariam Virginem confitemur. &c.* vel si die Sabbati interfuerint, dum idem canitur, & coronis, Rosariis, Imaginibus, & Numismatibus, quæ Medalias appellant, ab eo benedictis, Federico Cardinali Borromeo supplicante anno 1611. dum Ecclesia Romæ in honorem Sancti Caroli ædificaretur, & ab eodem Paulo, & Gregorio Decimoquinto dicentibus: *Sia lodato il Santissimo Sacramento, Laus Sanctissimo Sacramento*, ab Urbano VIII. in honorem ejusdem Sacramenti, precibus Cardinalis Magalotti, & Sacerdotibus, celebrata Missa, dicentibus: *Ave, filia Dei Patris, Ave Mater Dei Filii, &c.* a Clemente X. recitantibus mane, meridie, ac vespere consuetam Antiphonam: *Angelus Domini, &c.* & in fine, *Deo Gratias, & Maria.* Ac demum aliæ a nonnullis Romanis Pontificibus tributæ, ut ajunt, Coronæ Mysteriorum Passionis Domini Nostri Jesu Christi, prece Magni Ducis Etruriæ.

Talis Indulgentia Sodalitatis Sancti Nicolai, quæ repetita quinquies Oratione Dominica, & Salutatione Angelica, unam liberari animam quolibet die a Purgatorii pœnis affirmant. Tales aliæ Perusii Confraternitatis Sanctorum Sebastiani, & Rochi, & Romæ Societatis Sancti Bernardi ad Columnam Trajani. Tales denum aliæ Crucesignatorum S. Eustorgii Mediolani, Arimini, & Bononiæ.

Ejus generis sunt & illæ concessæ, ut ajunt, Capellæ Rosarii in Ecclesia Sancti Antonii de Revigo, seu Rhodigii, vel Ecclesiæ Sanctissimæ Trinitatis Bergo-

mi, aut Sancti Felici Montis Todoni die festivo Inventionis S. Crucis, vel gestantibus funiculum S. Francisci de Paula, vel celebrantibus Missas S. Augustini, aut alias quinque in honorem quinque festivitatum [illegible] aut Antiph. *O Passio magna*, [illegible] aut Jejunant Rosarium S. Annæ (quod Congr. S. [illegible] Rituum non probat) aut Orationem, [illegible] pressa cum Imagine Sanctæ Annæ circumferri solet: *Ave gratia plena &c.* (quæ oratio prohibetur) aut Officium B. Virg. Immaculatæ, quod asserunt a P[illegible] Quinto probatum fuisse, aut Orationem: *Deus, qui nobis in Sancta Sindone, &c.* (excipitur Indulgentia centum dierum anno 1671. concessa precibus D[illegible] Sabaudiæ ad annos 25 cunctis [illegible] tibus) aut alias annos [illegible] *Ave filia Dei, &c.* post Communionem recitandam, vel aliquo consimili [illegible] tibus Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramenti [illegible] Indulgentiæ [illegible] gloria millium annorum veteri de Tabula excriptæ, [illegible] Basilica Lateranensi asservari affirmant, pro dicentibus Orationem illam vere piam: *Deus qui pro* [illegible] *Mariæ*; vel Pisauri sub nomine B. Joannæ anno 1601. evulgatæ, vel Barlettæ, seu Baruli a recitantibus quasdam non sane malas Orationes lucrandæ; vel Parmæ a visitantibus per Quadragesimæ dies Ecclesias Tertii Ordinis Sancti Francisci; vel Pistorii, & Vallaltæ a recitantibus Orationem, *Ave Sanctissima Maria Mater Dei, Regina Cæli, &c.* & aliæ in peculiari impresso libro descriptæ, quibus frui dicunt Devotos Seraphici [illegible] & Benefactores.

His annumerandæ sunt, quæ Crucibus Caravacensibus tribuuntur, vel Coronæ, sive Stellario Conceptionis Virginis Immaculatæ, quod ex duodecim globulis precatiis constat, vel Granis, Crucibus, & Coronis Aloysiæ ab Ascensione Hispanæ Monialis Ordinis Sanctæ Claræ, vel Mensuræ altitudinis Jesu Christi Domini Nostri, vel Imagini, aut Mensuræ vulneris lateris ejus inflicti, vel Orationi, ut ajunt, in Sepulcro Domini nostri repertæ, & Indulgentiæ, ut ajunt, insignæ revelationi factæ Sanctis Birgittæ, Mechtildi, & Elisabeth, vel Beatæ Joannæ de Cruce, concessæ, ut asserunt, granis, quæ aliquod ex tribus granis [illegible] extantibus penes Romanum Pontificem, Hispaniarum Regem, & Ministrum Generalem Fratrum Minorum Observantiæ S. Francisci.

Omnes vero, & singulas jam dictas Indulgentias, Sacr. Congr. partim esse confictas, & plane falsas declarat, partim apocryphas, vel ex alio capite nullas, quæ nemini suffragari possunt, easque in futurum ullo in loco ut veras publicari, & lucrandas Christifidelibus proponi vetat; Foliaque, & Libros, ubi sic proponuntur, seu afferuntur, omnino præcipit aboleri, nisi prædictæ Indulgentiæ fuerint diligenter expunctæ; nec ideo tamen vult, alias, quas hoc Decretum non continet, pro veris & legitimis, taciteque probatis haberi.

Ac demum, omnes Indulgentias concessas ante Decretum Clem. VIII. latum die 9. Januarii 1597. Coronis, Rosariis, Granis, seu Calculis, Crucibus, & Imaginibus Sacris, vel ante Breve Pauli Quinti [illegible] incip. [illegible] *&c.* editum 23. Maji anno [illegible] personis Regularibus quarumcumque Religionum, & Ordinum, etiam Mendicantium, vel ante Constit. [illegible] Clem. VIII. cujus initium: *Quæcumque*, [illegible] Pauli Quinti incipientem: *Quæ salubriter*, [illegible] tas per aggregationem, vel aliam communicationem ab Archiconfraternitate ul[illegible], Ordine, Congregatione, Societate etiam Jesu, Capitulo, vel Cœtu quocumque, vel ab eorum Officialibus, Superioribus, aliisque personis, vel persona, etiam [illegible] licatum, vel ejus mutuo speciali, & individua fa[illegible] inde esset, nisi fuerint deinde Romani Pontificis auctoritate innovatæ, aut confirmatæ, nullius esse roboris, & momenti pariter declarat.

Porro Summaria Indulgentiarum pro Congregationibus Doctrinæ Christianæ, Confraternitatibus Sanctissimæ Trinitatis, & Redemptionis Captivorum, Nominis Dei, Rosarii, B. Mariæ de Mercede, & Redemptionis Captivorum, B. Mariæ de Monte Carmelo, Cincturæ S. Augustini, & S. Monicæ, nisi ab eadem Congregatione recognita, non permittuntur.

Indulgentias vero Stationum Urbis, quæ a Romanis Pontificibus singulari quodam beneficio vel communicatæ sunt, vel communicabuntur interdum aliquibus locis, Ordinibus aut personis, diebus tantum Stationum in Missali Romano descriptis suffragari posse declarat, semel autem dumtaxat in die Plenariam Indulgentiam in certos dies Ecclesiam visitantibus concessam, vel aliud pium opus peragentibus, lucrifieri.

De quibus relatione facta per Secretarium ad Sanctissimum, cuncta Sanctitas Sua probavit, & inviolanter servari jussit.

Datum Romæ die 7. Martii 1677.

Aloysius Card. Homodeus.

Loco ✠ Sigilli.

Michael Angelus Riccius Secr.

ALTARE PRIVILEGIATUM

1814 Est illud, in quo a Summo Pontifice concessa est Indulgentia Plenaria pro defunctis; quam quidem potest Papa animabus Purgatorii concedere, eas liberando, non directe, & immediate per modum absolutionis, & judicii, ut facit pro vivis, cum non sint illi subjectæ; sed per modum suffragii, seu cujusdam auxilii, offerendo Deo de thesauro Ecclesiæ satisfactiones per modum pretii condigni pro earum liberatione.

1815 Indulgentia Altaris privilegiati, aut alia pro animabus Purgatorii concessa, certo & infallibiliter suum habet effectum. D. Thomas *in 4. dist. 21. qu. 2. art. 3.* [illegible] Mastrius *disp. 23. qu. 1. num. 46.* Diana *part. 9. tr. 2. resol. 3.* Villalob. & communior contra Layman. & alios. Ratio est, quia ex una parte pretium quod offertur, est æquale debito; nam offert de thesauro Ecclesiæ consistente in satisfactionibus Christi, B. Virginis, & Sanctorum, qui est superabundans, & nunquam deficiens: *vide tom. 3. n. 241.* Ex alia parte habetur promissio Dei de tali pretio acceptando, inclusa in articulo fidei de communione Sanctorum, & expressa in verbis Christi Matth. 16. *Quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cœlis.* Quæ promissio est universalis, *Quodcumque*, & non excludit animas Purgatorii; quia ly *super terram* cadit super solutionem activam, non supra passivam.

1816 *Communio Sanctorum* consistit in hoc, quod corpus Ecclesiæ Catholicæ, seu universalis, prout comprehendit tres partes, *militantem* scilicet viatorum in hac vita contra hostes animæ militantium, *satisfacientem*, in alia vita in Purgatorio satisfacientium, & *triumphantem*, Beatorum in Paradiso Deo fruentium, est ita perfecte unitum, ut unius membri bono participent cætera membra, ex Apostol. ad Roman. 2. & ex *Psalm.* 118. sic nostræ orationes, & sacrificia juvant animas Purgatorii; orationes vero Sanctorum nos juvant, & illas.

1817 Hinc colliges 1. differentiam inter suffragia, quæ a fidelibus propria auctoritate fiunt pro animabus Purgatorii, & inter ea, quæ fiunt auctoritate Apostolica; nam illa offeruntur per modum simplicis deprecationis, & impetrationis, ut Deus de congruo acceptare dignetur; hæc vero per modum compensationis, & condignæ satisfactionis ex vi condigni pretii, quod offertur, & promissionis Dei de eo acceptando, inclu-

QUÆSTIO I.

QUÆSTIO II.

CAPUT II.

De Visitat.

CAPUT I.

De Jubilæo.

ABSOLUTIO A CENSURIS.

[illegible]

Q U Æ R E S I.

[illegible]

Q U Æ R E S II.

[illegible]

dicta dubitationes, &c. nonnullis Praedecessorum nostrorum Pontificum constitutionibus, [illegible] nitiose definitæ fuerint, ejusmodi definitiones in omnem, [illegible] & in illis:

Non obstantibus quibuscumque Constitutionibus Apostolicis, in favorem utarumcumque personarum, Ordinum, [illegible] Conventuum, Ecclesiarum, & aliorum [illegible]

[illegible] cibus non solum significantur privilegia Ordinum, verum etiam privilegia Cruciatæ secularibus concessa.

Ita Denique omnes tollit dubium declaratio novissima Sacr. Congr. de anno 1675. Archiepiscopus namque Hispalensis significavit eidem SS. Patri Clem. X. quod non obstante declaratione per eum anno 1670. edita Regulares prætendent, posse approbatos in una Diœcesi ab uno Ordinario ubique confessiones audire virtute Cruciatæ; ac proinde supplicavit, ut declararet sufficere Bullam Cruciatæ Regularibus, aut cuiluibet alii Confessario in alia Diœcesi approbatis ad audiendas confessiones secularium sua Diœcesis Hispalensis; quia acceptata hoc approbatione, SS. materiam examinandam dari Sacr. Congregationi; quæ declaravit, ut sequitur.

H I S P A L E N S I S.

Sacra Congr. Cardinalium Canc. Trident. Interpretum sapiens declaravit, Regulares non posse absque Ordinarii licentia & approbatione secularium personarum Confessiones audire, &c. nec confirmanda, quæ Cruciatæ appellatur, in hac re quidquam novi juris intulisse. Romæ 16. Februarii 1675.

Decretum pro Diœcesi Valentina authenticum videsis. relati Rodrig. n. 1144. Reliqua vero duo de anno 1611. cum confirmatione Pauli Quinti, & alind de anno 1675. pro Diœcesi Hispalensi, authentica apud se habuisse, & modo in officio præfati Archiepiscopatus contservari, testatur Cardenas *disp.* 2. *cap.* 1. *c.* 6. *num.* 5. *a n.* 286. *ad* 299.

1856 Remanet igitur firmiter ostensum, Clementem X. in Constit. de anno 1670 comprehendisse Bullam Cruciatæ; & Bullam Cruciatæ non concedere privilegium, ut Confessarius sive secularis, sive Regularis approbatus ab uno Ordinario, etiamsi dutet ejus [illegible] nolint eligi ubique.

856 Nec dicas, recensita illa decreta emanata fuisse non universaliter, sed pro locis specialibus, ac proinde non extendenda. 1. Quia Bulla Clem. X. est universalis. 2. Quia recensita illa Decreta non habent vim puræ legis & statuti, sed declarationis legis communis Trident. & privilegiorum Cruciatæ, ut patet per verba, *Declaramus, Declaravit*; unde eorum propriae non dicitur extensio, sed comprehensio; quatenus ea decreta edita, unum pro Diœcesi Valentina, & duo pro Hispalensi, comprehendunt eumdem intellectum pro omni alia Diœcesi; cum enim Tridentinum & privilegium Cruciatæ sit idem in relatis Diœcesibus, & in aliis, ubi est Bulla Cruciatæ, intellectus Pontificis declarantis quoad approbationem Confessarii vigere Tridentinum, & privilegium Cruciatæ non induxisse novum jus, idem erit pro omni alia Diœcesi, ubi est Bulla Cruciatæ; adeoque cum constet de declaratione, intentione, & intelligentia Summi Pontificis, quia [illegible] intellectus constabit, oppositam opinionem affirmativam non esse probabilem; imo gravis dato, sed non concesso, quod aliquam probabilitatem haberet, adhuc nullo pacto posset amplecti; quia cum agatur de jurisdictione, & inde de valore Sacramenti, tutiam opinio amplectenda esset. Ex Decret. Innoc. XI. *v. Proof.* 1.

[illegible] matione, quia ante Bullam Clemens fulgiebat.

1858 Modo tamen opinio affirmativa non solum est improbabilis, verum etiam sub gravi censura damnata; nam post hæc a me his typis data, arcellit Bulla Innoc. XII. de die 19. Aprilis 1700. quam referunt Matthaucci *tom.* 1. *tract. Appendicis ad Ordinarios*, & Pignatelli *in Consult. Edit. novissima*, Bulla est.

INNOCENTIUS PAPA XII.

(Cum, sicut non sine gravi animi nostri dolore ex nonnullorum Venerabilium Fratrum Episcoporum Regni Portugaliæ, & aliorum timoratæ conscientiæ virorum delatis ad Nos querelis accepimus, quod — Regno præfato reviserit, ac in dies magis invaleat opinio per quaedam fel. recordat. Pauli V. Litt. VIII. & Clem. X. Romanorum Pontificum, Prædecessorum nostrorum, Constitutiones, revocari plura Congregationum tunc existentium S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, ac respective negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præpositorum, decreta, dudum damnata, & reprobata, qua inter plerique illarum partium privilegia & indulta per sujectas Apostolicas pro Cruciata Sancta emanatas, seu ut vocant, Bullam Cruciatæ, concessa, ita intelligenda esse existimant, ut facultas in litteris, seu Bulla huiusmodi Christi fidelibus attributa conferendi petata ma cuilibet Confessario, ter quemcumque Ordinarium ad confessiones audiendas approbato, locum habeat, & habere censeatur, etiamsi is non fuerit Ordinarius loci, in quo confessiones præfatas excipi contigerit. Hinc est, quod Nos ex debito Pastoralis officii, quod humilitati nostræ meritis licet, & vitiis longe impari commisit divina dignatio, animarum periculis in re ita in momenti, quale est sacramentalis confessio, quantum Nobis ex alto concreditur, paterna charitate occurrere cupientes, necnon Constitutionibus, & decretis supradictis inhaerentes, de Venerabilium Fratrum nostrorum ejusdem S. R. E. Cardinalium, primum quidem supra dictas negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præpositorum, subinde vero etiam aliorum in tota Republica Christiana contra haereticam pravitatem Generalium Inquisitorum a Sede Apostolica legitime deputatorum, qui opinionem praetatam ex integro examinarunt, atque totam maturo discusserunt, consilio, ac etiam motu proprio, & ex certa scientia, & matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, tenore præsentium, decernimus, & declaramus, Bullam Cruciatæ Sanctæ nihil novi juris indulsisse, nullumque privilegium continere quoad approbationem Confessariorum contra decretum ejusdem Concilii Trid. & praedictarum Constitutionum Apostolicarum, adeo ut Confessarii, tam laculares, quam Regulares, quicumque illi fuerit, in vim dictæ Bullæ Cruciatæ a Poenitentibus ad audiendas eorum Sacramentales confessiones electi, nullatenus confessiones hujusmodi audire valeant, sine approbatione Ordinarii, & Episcopi Diœcesium loci, in quo ipsi Poenitentes degunt, & Confessarios eligunt; vel ad exrpiendas confessiones requirunt; nec ad hoc fultis, ari approbationem semel, vel pluries ab alio Ordinario alioquin locorum, & Diœcesium obtenta, etiamsi Poenitentes illorum Ordinariorum, qui Confessarios electos approbabant, subditi forent; confessiones au-

[illegible] interpretandas, & excipiendas respective, [illegible] quam in casu necessitatis in mortis articulo, ut fore, irritas, & invalidas, & Confessarios ipso jure suspensos esse, & eosdem rigide puniendos ab ipsis Ordinariis locorum. Porro quamcumque contrariam opinionem tamquam falsam, temerariam, [illegible] solum, & in praxi pernitiosam, praecinto apu[illegible]

[illegible]

DE DIVINATIONE, ET DOMINATIONE

[illegible]

COMMENTATIO VOTIVA.

[illegible]

Bellum in Deos Bell. a

EXPLICATIO.

[illegible]

DE DEO VOTORUM IN DOMINIS FAVORABILIS.

[illegible]

[illegible]

DE DIVINATIONE, ET DOMINATIONE

[illegible]

DE VOTIS, ET DEO VOTORUM.

[illegible]

CAPUT X.

[illegible]

PRIVILEGIUM CUPIDITATIS INTELLECTUS.

[illegible]

CAPUT XI.

[illegible]

facultas eu gratia in occine ad prorationem eurandi; quæ est poena ob delictum impositus; onus vero audiendi Sacrum imponitur ab ipso præcepto Ecclesiæ, quod fidelem expediam obligat.

USUS INDULGENTIARUM.

1881 Reliqui, & Mortui, quamvis sine Bulla non possint fri Indulgentiis specialibus Bullæ, ut fruantur aliis eximis, non indigent Bulla: habentur in ipso Bullæ: *Excepis tamen iis, quæ concessa sunt Cedinum mandicantium superioribus, quod verum fateor.* Insuper ex Decl. S. Congr. Cong. quam refert Tutanus *pag.* 214. *n.* 5. his verbis: *Ad instantiam Fratrum Minorum in Regno Siciliæ existentium*, Sacr. Congr. Conc. die 24. Martii 1640. *Respondit Oratores gaudere Indulgentiis a Sede Apostolica concessis, ut non Cruciatum non recipiant.* *Falcinus in Archiv. Procurat. Reformat. S. Francisci Transylvanis fol. 98.*

1882 Valde suspicetur, qui ob impotentiam solvere non possunt tantum eleemosynam, indulgentias earum Cruciatum acquirere, tenent Bardi *part.* 2. *tr.* 1. *c.* 1. *sect.* 6. Quintanadenas, & Ludov. a Cruce, *merito ex profumpta pietate Summi Pontificis*, quod non velit, ut Indulgentiis priventur, qui hac culpa Bullam habere non possunt; & tunpa afflictionem egestatis corporis addere afflictionem egestatis animæ. Omnino tamen regant Tamb. *tom.* 3. *tract. de Bulla c.* 1. §. 7. & Mendo, quia Bulla expresse pro eo anno suspendit omnes alias Indulgentias pro iis, qui Bullam non accipiunt.

BULLA DEFUNCTORUM

1883 Conceditur in locis Cruciatus: per eam elargitur Pontifex liberationem unius animæ, seu Indulgentiam Plenariam per modum suffragii pro animæ defuncti, ab ipso fumente Bullam determinanda. Quæ Indulgentia est difficilis ab Indulgentia Bullæ commenta, quibus eximitur animæ.

1884 Non hac Bulla erogantur duo redditi, seu rarefit duo; & gratia duodecim cum dividit, ab eximiis personis, tam privatis, quam indigentibus.

1885 Pro eadem anima pollunt fumi singulis annis duæ Bullæ; pia tamen confuetudo est, ut fumantur plures, sicut plures applicantur Indulgentiæ, & Missæ.

1886 Una Bulla non potest applicari, nisi uni animæ; quia in Bulla in singulari arpon tur: *Pro anima talis personæ.* Tambur. *tract. contra Mendo*, qui vult posse applicari pro pluribus, & tunc fructus Indulgentiæ dividi pro illis pluribus pro rata.

1887 Facta applicatione pro tali defuncta, non potest variare animam, cui pro hac applicatione habuit finum æquatum effectum Indulgentiæ.

1888 Si Bulla accipiatur credito, finum effectum habet facta applicatione, absque eo quod expectetur tempus solutionis.

1889 Non est necesse, ut inscribatur nomen defuncti, licet utile sit, quod inscribatur tam nomen defuncti, quam nomen accipientis. Nec est necesse ipsam Bullam servari, non debet autem apud ipsum enthecam relinqui, ut fraudes vitentur, nec possit aliis dari.

DE BULLA COMPOSITIONIS.

1890 Per hanc Bullam potest, qui se contonere super rebus delati, aut aliter reale affitis, quatenus (*facta prius debita diligentia*) recuperare dominum, seu creditorem. Quæ compositio fieri potest super diffis debitis incerti dominii usque ad summam tercentum florenorum Hispaniæ, minimum tercentum florenorum, & viginti solidi, cum materia edita, & gravis novum monetæ Siculæ; & ita pro una Bulla potest fieri recinete duas uncias, tarenos centum, & septem cum granis quatuor; & sic ascendendo ter Bullas usque ad summam debiti tercentum florenorum.

1891 Taxa pro una Bulla est, ut debitor dentaxice a qualibet persona, tam privata, quam publica.

Non sufficit una Bulla pro pluribus, sed tot debent summæ Bullæ, quot debitores, licet debitum indivisum sit mixtum eo, super quo possint componi.

Quod si debitum hanc summam excedat, tunc non potest uti Bulla quod excedit; sed fieri debet compositio particularis cum Commissario Cruciatæ, qui in Regno Siciliæ est Archiepiscopus Panormitanus.

Imo potest quis cum ipso Commissario componi super una quærentate, qui solet designare pro Cruciata decem, vel singulis centenariis.

1894 Hac Bulla, vel & Bulla communi laicali pauperes solum coelesis baptizati, minime infideles, nec Catechumeni.

Debent existere in Regno Bullæ, aut saltem illud percurrentes declinare, sicut etiam pro Bulla communis. Unde Neapolitanus (ait Tambur.) per in eas horas Panormi, manent potest hac Bulla latar, vel cum Commissario componere: *n.* 1841.

In Bulla debet inscribi nomen. Non est autem necesse, ut Bulla conservetur. Tamburr. de Bulla *c.* 18. §. 7. *n.* 2. contra Mendo.

Hæc Bulla prodest Defunctis, si ipsi ante mortem ceremiserint hæredi, aut alteri, ut ter Bullas pro se sumerent, aut ut compositionem faceret cum Commissario. Vel si commisit, et confuerat Theologus; & tunc si hæres debeat, tumat Bullas. Si vero nil mandaverint, eis non prodest. Tunc autem hæres, si tepetiat compositibilia, potest nomine suo Bullas sumere, & componere.

1895 Quæ fortune est in confidentiam Bullæ non potest ce[illegible], licet, qui peccavit in confidentiam Bullæ, ossit abstinere; quia pr[illegible] a Bulla prohibetur, non secundum: *n.* 1842.

1896 Suspicitur compositio fieri etiam potest super aliorum bona [illegible], & super bona [illegible], etiam super bo[illegible] suffragantur, si post debitam diligentiam invenirent non posse dominus; Excommunicatio autem Bullæ Cœnæ solum loquitur regnio, vel conquirente domino.

1897 Quæ (sit Mendo verb. Bulla *comm.* *n.* 12.) in litore maris inveniuntur, non ex naufragio, primi occupantis sunt, sicut & quæ profundunt in aliqua solemnitate, & ea quæ a domino derelinquuntur. Ligna, quæ inundatione fluminis amoriantur, [illegible] ac fonge a domino fruntur inter derelicta habentur: secus si talia sint, ut prudenter judicetur, dominum velle ea quærere, [illegible] cupetare. Non tamen sunt bona inventa, quæ in incendio, aut naufragio proiciuntur. Non dominus ea non derelinquit, & velit, si posset, ea conservare. Quinimo, & si res in pertura, nisi quis illam [illegible] domino non abdicarum.)

1898 Si facta jam compositione, & accepis Bullis, venit in notitiam creditoris, tenetur restituere [illegible] consumpsit, tenetur restituere reliquum. Si vero omnia consumpsit, ad nihil tenetur in foro interno conscientiæ; ac pro foro externo posset a Judice cogi, ait Mendo *cap.* 11. *n.* 15. quia (ea compositio) inquit ipse (est quodam genus transferendi dominium pro foro interno, sicut præcipitio pro foro externo.)

Et quidem (subdit idem) si habens bona incerta restituisset ea pauperibus, non teneretur domino compareti restituere; compositio autem successit in eadem restitutionem pro eribus faciendam. Et separabile est dominium in [illegible] interno a dominio in foro externo; sicut qui ne[illegible] potest recuperare a Petro centum aureos, & tollit [illegible] um [illegible] in foro interno habet ejus dominium; at pro foro externo [illegible]

[illegible] si [illegible] ad [illegible], [illegible] ab eo [illegible] ut [illegible], [illegible] [illegible].

[illegible]

[illegible] Quæ [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

MINISTER

1917 H[illegible]

SUBJECTUM

1919 E[illegible]

DE ORDINE

Fuse actum est in Examine Ordin. *tom. 3. cap. 1.*

DE MATRIMONIO.

CAPUT I.

[illegible]

1925 Sponsalia fieri [illegible]

[illegible]

non inducit obligationem, sed requiritur promissio [illegible]

1926 2. Non sunt honestæ, si unus promittit, alter [illegible] pure accepit: sed requiritur, quod utrique promittant [illegible]

[illegible] 1. Requiritur ætas tempenali, quia tunc præsumitur [illegible] rationis ut promissio sit voluntaria, & deliberata [illegible] 1689.

1926 Si patens, aut tutator contrahat sponsalia de futura pro filio, aut filia præsente, & non contradicente, valida sunt sponsalia, nisi adhuc metus, qui a quo [illegible] sit tacitum tacitum pro expressione consensus: Si vero contrahat prohibente, tunc si filius, aut filia est puberes ut, sponsalia sint valida, opus est, ut consentiat, [illegible] ut illa, quando fit, expresse, vel tacite aliquo signo sufficienti ratifices. Si est impubes, valida sunt sponsalia sine eius consensu (ita) quando tamen e ita [illegible] pubes, tenetur illa implere, non ex necessitate contractus, sed ex debito honestatis: v. n. 1979.

[illegible]

pars contrahat matrimonium, quando ab altera reminiscitur nisi præfixus sit terminus. Et qui recusat, pa[illegible] Judice etiam se.

1928 *Si quis dicat.* Non ducam aliam, quam te, [illegible] *non sunt sponsalia: quia illa verba sunt vera, etiam si nullum haberet.*

1929 *Qui promisit similiter aliquam ducere, per se [illegible] iterum ad nupsit, sed damnum inde etiam commutare. Si autem sub tali promissione nullam [illegible]*

[illegible]

dantur, quia censetur ipsa altera decipi [illegible]: vide [illegible] 2149.

1930 *Sponsalia posteriora contra prior, etiamsi juramento, ab ea vide decessorie sunt invalida.*

1931 *Item qui genuinus infeciis contrahunt sponsalia, etiam non iis, qui tuperii sunt consistentia, obligantur, nec a parentibus impediri possunt nisi magnum scandalum ex matrimonio timeretur.* Diana p. [illegible] *ref. 7.*

Reflent culpabiliter a sponsalibus, cicdis fuse arrhas, & recetur in alterius partis redendas, ac ad restitutionem, quando ejus interveras talem contractum simpliciter: v. n. 361.

1933 Ubi Tridenti. *Non est receptum, sponsalia inire antiqua consuetudo in matrimonium per quasi signa externa manifesta affectu exhibita: [illegible] ab ea per copulam: ubi vero Trid. est receptum, hoc signum non tenet, nec sunt licita, si sine clandestina sine Parocho, & testibus: v. n. 342. & 1234.*

1934 Habet tamen matrimonium clandestinum cum sponsalibus validum, ita ut tenentur matrimonium consummare cum Parocho, & testibus, si contrahentes sint impuberes, minime si sint puberes: quia Tridentinum *sess. 24. cap. 1. de Matr.* declarat omnino inhabiles ad contrahendum clandestine contrahentes, tamen, contra *Navarrum*, qui nulli, ex matrimonio clandestino etiam inter puberes refutare sponsalia valida, Clericatus *c. 141. n. [illegible]*

1935 Lapsi aliquo impedimento dirimente non possunt valide sponsalia inire, nisi sub conditione dispensationis obtinendæ; & tunc ante dispensationem nul um valorem habent, nec publicam honestatem inducunt: [illegible] dispensatione obtenta, requiritur novus consensus ad sponsalia. Et quo fit, quod si ante dispensationem contrahantur cum aliquem qui non inteni mentum habet, concipere debetur cum hac secunda.

1936 Ad sponsalia non requiritur determinata forma, sed sufficit consensus utrusque expressus verbis, aut signis, juxta morem patriæ.

1937 Interdicti possunt valide inire sponsalia, non die publice excommunicati excommunicatione majori; cui tamen possunt valide matrimonium inire, sed illicite. Clericatus *cit. n. 13.*

1938 In sponsalibus apponi possunt conditiones, quæ sunt honestæ, non prohibitæ, nec matrimonialiberrati repugnantes.

Unde non possunt apponi pœnæ, v. gr. ut qui promisit non fecerit, solvat generam, centum aureos, &c. nec poteſt accipi pignus quia repugnant libertati, ac proinde prohibitæ, *c. Gemma de sponsalibus.*

Non sunt autem prohibitæ arrha, sed licitæ, si contrahentes non fint minores, sed excedant aureum vigesimum quintum. Arrhæ sunt *sponsalitiæ largitatis*, quæ *alia in sponsalibus tradunter in honestatis signum, & mutuæ fidelitatis.*

Possunt dari arrhæ ab uno tantum sponso, cum obligatione, ut si alter recusat adimplere sponsalia, arrhas restituat, & ulterius extendem valorem, vel etiam duplum, triplum, aut quadruplum, non ultra, *l. fin. Cod. de Sponsalibus.* Et tunc arrhæ, aut ejus valor restitui debet in conscientia a restante absque legitima causa: duplum vero, triplum, aut quadruplum non debeat aine sententiam Judicis. Ita Clericatus *c. 141. n. 6. & 7. n. 1912.*

DISSOLVUNTUR SPONSALIA

Per ista causa:

1935 1. C. Per matrimonium validum cum altera initum quod quidem, licet supposita sponsalibus cum alia, sit injustum, & peccaminosum, est validum.]

Matrimonium post sponsalia cum una, contractum cum alia, nedum extranea, verum etiam consanguinea Sponsæ extra primum gradem, est validum, & sponsalia dissolvuntur, quia talis consanguinea est sponsa extranea, nam impedimentum publicæ honestatis ex sponsalibus valide non extenditur, ex Trid. ultra primum gradum: v. n. 4113.

2. (Per mutuam remissionem prioris promissionis.) Si sponsi sint puberes: reinire, si sint impuberes, *capa de illis, & cap. a nobis, de sponsal. impub. v. numer. 4113.*

3. (Per impedimentum dirimens superveniens.)

4. Per enormem crimen unius partis solvuntur sponsalia ex parte innocentis: tale crimen est homicidium, furtum grave, fornicatio; & hæc quidem ante sponsalia ex parte Sponsæ commissa, si fuerint a sponso ignorata. Immo si sponsa libere patiatur ab alterio tactus impudicos, osculia, & amplexus, poteſt sponsus resilire: non poteſt autem sponsa resilire, cui eadem sponsus excitetur, nisi ea in illis valde enormiter peccaverit; quæ adeo illi in sponso non ita redundant in dedecus sponsæ, sicut vice versa redundare solent: v. n. 2149.

5. Si superveniat notabilis mutatio, quæ ab initio cognita a contrahendis sponsalibus deterruisset, verbi gratia, odium grave inter sponsos, infignis morum asperitas, periculum valde probabile, quod ex matrimonio fit oriturus scandalum, aut gravis odia inter pagentes, aut alios amicos.

6. Si alteratur facultas in morbum, qui faciet esse perpetuus, aut valde diuturnus, ut morbus caducus, gallicus, lepra, &c. aut sponsa mutilatur, aut enormiter deformatur:] aut sponsus ac filiorum offitii, vel alio modo reddatur inepius ad rei familiaris sufficientiam.

7. Si magna alterius partis debita delegatur, aut sponsi promissum dotem præstare occasset, vel sponsus cum magna sponsi incommoda incipiat vagari, aut fine ejus licentia ad longinquas terras proficiscatur: quia inne merito censetur jure hæc renunciare.

8. Dissolvuntur sponsalia etiam jurata per ingressum alterius in Religionem, aut per votum ingrediendi, aut Clericis sacri suscepiendi.

1940 Quando dictæ causæ sunt manifestæ, sponsalia dissolvi fine authentiate Judicis. Quod si

sponsus rogatio sibi jure resiliendi, nihilominus carnaliter cognovit sponsam, censetur tacite juri suo renunciasse, & sponsalia ratificasse.

1941 Si sponso superveniat nova hæreditas, ita ut sponsa sit jam illi inæqualis, non ideo habet jus resiliendi, quia non est deceptus in conditione sponsæ, in qua nulla est facta mutatio. Idem est de sponsa, si ei nova superveniat hæreditas. Hæc Arsdekin. in tom. 2. pag. 212. ex Busemb. tract. 6. c. 1. de sponsal.

1942 Sufficit ad dissolvenda sponsalia timor exhæredationis paternæ: Ora gravenleotia vulgo *notabile perva del fato*, aut copula carnalis per vim illata sponsæ; Clericatus c. 141. quia licet sponsa non peccaverit, est tamen facta valde vilis, & affert sponso notabile dedecus; n. n. 4114.

1943 Ad judicem autem Ecclesiasticum spectat cognoscere, an causæ sint legitimæ ad dissolvenda sponsalia. Tales censentur, ubi de malo exitu timetur: Clericatus *cit. n.* 19. *ex cap. Ex lit.* 11. *de Sponsalibus*. Quia Judex Ecclesiasticus est Judex competens, quando agitur de validitate, aut invaliditate, licet Laicus sit Judex competens, si agatur de executione, Clericatus c. 141. n. 5.

1944 Sponsalia per subsequens matrimonium validum dissoluta, probabilius est non esse extincta, sed suspensa, ita ut mortua conjuge, teneatur, qui fidem fregit, ad sponsalia priora, si pars læsa velit nubere, ait Mastrius *disp.* 20. *n.* 85. & Brancatus contra Bonacin. & Tanc. ut in simili dicitur de eo, cui contraxit matrimonium cum voto simplici castitatis.

1945 Qui post sponsalia cum una, contrahit sponsalia cum alia, cum qua nuper habet rem, tenetur ducere primam, & dotare secundam, si hæc erat virgo; aut si non virgo, eam publicitate defloravit; nisi prima charitate mota suis sponsalibus cedetet, ut vir secundam ducere. Sanchez *de Matrimon. tit.* 8. *disp.* 49. Diana *part.* 11. *tract.* 2. *resolut.* 90 quia per priora sponsalia vir erat alteri mulieri addictus, & secunda mulier per copulam non acquisivit jus in rem alterius. Est contra Castrop. & Pontium apud Clericatum *cit. n.* 21. qui volunt, quod tenentur ducere secundam, si hæc erat inscia priorum sponsalium, idque ad reparandum nimium damnum secundæ.

1946 At si moriatur prima, tunc habet locum secunda opinio, quod ad reparandum damnum tenearur ducere secundam. Quod si cum hac secunda non habeit rem, non tenetur eam ducere; quia postea sponsalia illa cum prioribus fuerunt invalida, & quod ab initio non subsistit, tractu temporis non convalescit, *cap. Placet, de Convers. conjugat.* Clericatus *cit. n.* 22.

1947 Qui post votum simplex castitatis defloravit puellam sub promissione matrimonii, tenetur ad votum, Rodriqu. *in sum. tom.* 1. *cap.* 58. *n.* 11. Diana *in sum. verb. Ingredi Religionem* n. 4 contra Leandrum *de Matrim. tract.* 6. *disp.* 2. *quæst.* 5. quia hujusmodi promissio, aut sponsalia sunt contra jus a Deo jam acquisitum, adeoque iniqua, & invalida, sicut a pari, cui post promissionem conjugii, aut sponsalia, emitit votum simplex castitatis, tenetur ad sponsalia, Villal. *tract.* 12. *diff.* 12. *n.* 9. Navarr. Sanchez. Filliuc. contra Leandrum *cit. quæst.* 6. quia votum est de re alteri promissa, nec Deus acceptat promissionem in præjudicium tertii; ita a fortiori, si votum sit prius, standum est pro voto.

1948 Sponsalia ab initio invalida, & sponsalia ab initio valida, quæ postea mutuo consensu dissolvuntur, in hoc differunt, quod invalida non pariunt impedimentum publicæ honestatis, hæc vero valida; quod impedimentum durat etiam post dissolutionem mutuo consensu factam. Clericatus *cap.* 142. *num.* 12. *et n.* 4113. *& a n.* 4125.

Scotus *in* 4. *dist.* 28. *quæst. unic. litt.* B. C. *dist.* 30. *quæst.* 2. & Mastrius *disp.* 20. *quæst.* 4. Leander *tract.* 9. *disp.* 1. & 2. Tanc. *tom.* 1. *de Matrim. lib.* 1. Tamb. *tom.* 2. *lib.* 8. *tract.* 5. Busemb. & Clericatus *cit.*

CAPUT II.

De Matrimonio secundum se.

1949 **M**Atrimonium est contractus, & describitur, quod sit *Sacramentum inter baptizatos, quo vir, & mulier sibi mutuo legitime corpora sua tradunt, ad perpetuam vitæ societatem, & remedium concupiscentiæ.*

1950 Hinc ad Matrimonium requiritur. 1. Mutuus consensus contrahentium de præsenti ad differentiam sponsalium, ubi consensus est de futuro, & ideo sponsalia contrahuntur per verba de futuro: *Ducam te in uxorem; Ducam te in maritum.* Matrimonium per verba de præsenti, *Duco, seu volo te in uxorem, Duco seu volo te in maritum.*

2. Requiritur, quod consensus sit expressus per signa externa sufficientia, sive consistant in verbis, sive in aliis signis, & sive fiant immediate per ipsos contrahentes, sive mediate per procuratorem.

Si Parochus ex errore linguæ dixit sponso an vellet ducere fœminam, v. gr. Rosam in maritum, & sponsus affirmavit, validum est Matrimonium; quia (ut supponitur) jam ex circumstantiis apparet, quod voluerat Sponsi sit ducendi fœminam in uxorem. Gobat. *tom.* 1. *tract.* 10. *n.* 194.

3 Quod talis consensus fit inter personas non legitime impeditas. Ex jure positivo requiritur ætas pubertatis, de qua *in n.* 1979 alioquin erit nullum.

4 Demum requiritur præsentia Parochi, & duorum testium, cum illis verbis: *Ego vos conjungo &c.* alias erit matrimonium clandestinum, & novo jure Tridentini nullum; *n. n.* 1218. 5931.

1951 *Ministri* hujus Sacramenti sunt ipsi contrahentes; *materia* vero, *& forma* est eorum mutuus consensus, hoc modo, quod *materia*, *ex qua*, *& animæ*, est mutuus consensus externis signis expressus, quatenus habet rationem traditionis corporum, *forma* vero est idem consensus, quatenus habet rationem acceptationis: materia remota sunt ipsa corpora contrahentium.

Effectus hujus Sacramenti est gratia sanctificans, videlicet augmentum gratiæ, ideo ipsi contrahentes debent esse in gratia, alioquin peccant mortaliter; quia ponunt obicem gratiæ, quam Sacramentum causatet.

1952 Matrimonium dicitur *ratum*, quando contractus est factus modo explicato, sed non est secuta copula, Dicitur *consummatum* quando est secuta copula. Unde matrimonium ratum, & consummatum, non differunt essentialiter, & in ratione Sacramenti; sed accidentaliter penes copulam secutam, vel non secutam.

1953 Certum est, validum esse matrimonium inter absentes per procuratorem initum: *ex cap. fin. de Procur. in* 6. quia matrimonium non fecit a Christo semotum a linea contractus; sed contractus ipse fuit elevatus ad lineam Sacramenti, seu ad causandam gratiam.

1954 In procuratoribus non requiritur diversitas sexus, sed possunt esse duo viri, vel duæ mulieres: quia non contrahunt nomine proprio.

Procuratori potest quis dare mandatum conferriendi in eam, quam ipse procurator in uxorem mandantis elegerit, Clericatus *c.* 142. *n.* 8.

1955 Procurator autem debet ad amussim servare tenorem mandati, ita ut si excedat, aut deficiat, invalidum sit matrimonium.

1956 (Quid si expedito procurationis mandato (sit Clericatus *cit. n.* 9.) mandans revocet consensum, sed Procurator inscius revocationis prædictæ, contrahat matrimonium nomine ejusdem mandantis? Resp. Matrimonium esse nullum, quia in negotiis civilibus valeat gesta per Procuratorem revocata, quando revocatio nec Procuratori, nec parti nota est, *leg. si mandatum*, *si mandasti*, tamen secus est in matrimonio, & ratio diversitatis est, quia in temporalibus & mere politicis Respublica supplere potest consensum contrahentium, non autem in Sacramento matrimonii, de cujus essentia est, ut interveniat verus, & realis consensus conjugis, Tamb. *d. cap.* 4 §. 1. *n.* 5. 6. *&* 7.)

1957 Item, si expedito mandato, antequam Procurator contrahat, mandans fiat amens, tutius est asserere, quod matrimonium sit nullum, Diana *part.* 3. *tract.* 4. *resolut.* 240. Tambur. *de Matrimon. tract.* 4. *cap.* 4. *a num.* 11. Clericatus *cap.* 141. *num.* 11. quia deficit verus consensus realis. Sermo autem est de vera amentia; minime de phrenesi ad tempus: hæc namque (ut recte advertunt relati Doctores) æquiparatur ebrietati, quæ hominem a statu humano non amovet.

1958 Et quamvis Tamburin. *citat.* §. 2. cum Castrop. teneat, posse matrimonium contrahi per epistolam, qua Sponsus scribat sponsæ, *se eam ducere in uxorem*; recte ait Clericatus *cap.* 142. *numer.* 12. hunc modum non esse prædicandum; tum quia utriusque consensus præstari debet coram Parocho, & testibus, ad quod non videtur sufficere epistola; quam quia hic modus est expositus fraudibus, & falsitati, ita ille.

DE TRIBUS BONIS MATRIMONII.

1959 **F**Ines primarii, seu *bona* ad substantiam matrimonii ex institutione Christi requisita, sunt tria, videlicet, *Sacramentum*, *fides*, *& proles*, adeoque, ut quis valide contrahat, necesse est, ut saltem implicite intendat se obligare ad indissolubilitatem, seu perpetuitatem, ad fidem servandam conjugi, & ad prolem studiose non impediendam per media illicita, sed gratanter eam acceptandam, ac religiose educandam. Si eveniat ita ut, si omnem, aut unam tantum obligationem ex prædictis tribus positive excludat, v. gr. si positive habeat animum non se obligandi ad fidem servandam, aut ad bonum prolis, etiam per intentionem mente retentam, invalidum sit matrimonium ex defectu consensus, qui est de substantia contractus. Scotus in 4. *dist.* 31. *quæst. unic.* & *Ad quæstionem*, *litt.* A & E. *vid. num.* 2450.

1960 Si vero quis, dum matrimonium contraxit, habuit intentionem saltem implicitam se obligandi ad præfata tria bona, sed simul habuit animum tamen promissionem & obligationem non servandi, mortaliter peccavit; sed validum est matrimonium. Exemplum: Puella parturientium doloribus exterrita, quando matrimonium contraxit, habuit saltem implicite animum se obligandi ad bonum prolis, sed simul habuit intentionem hujusmodi obligationem non exequendi, sed impediendi; & in effectu studiose sumpsit medicinam sterilitatis inductivam: peccavit quidem, sed validum est matrimonium; Scotus *citat. & dist.* 30. *quæst.* 2. *art.* 2. Div. Bonaventura *in* 4. *dist.* 31. *artic.* 1. *quæst.* 3. D. Thomas *in* 4. *dist.* 31. ... *art.* 3. Tanc. *tom.* 1. *lib.* 2. *disp.* 29. *a num.* 2. *ad* 7. Tamb. *lib.* 8. *de Matr. tr.* 4. *c.* 2. §. 3. *& cap.* 5. §. 8. Busemb. *lib.* 6. *tr.* 6 *cap.* 2. *dub.* 1. *n.* 5. *& Comm.*

1961 Ratio est, quia intentio se obligandi ad substantialia contractus, se tenet ex parte actus primi, & inde est de essentia contractus: intentio vero obligationem exequendi, sicut & ipsa executio, se tenet ex parte actus secundi; actus autem secundus accidit actui primo, & ideo ejus defectus non tollit, sed stat cum substantia contractus, ut in simili dixi de juramento, & voto *num.* 1161.

1962. Hac ratione plures Sancti validum matrimonium inierunt, & illibatam castitatem servaverunt, quoniam mutuum dominium corporum separari potest ab usu; prout in omnium lege Scotum in 4. *dist.* 30. *qu.* 2 *lit. D.* ubi tris docte ostendit, quo pacto validum fuerit matrimonium B. Virginis cum S. Joseph, & inviolatum illibataris votum remanserit.

CAPUT III.

De consensu conditionato.

1963 **C**Ertum est ex dictis, conditiones contrarias bona matrimonii irritare matrimonium, quia destruunt ejus substantiam, sine qua consistere non potest.

Unde non valet matrimonium. 1. Sub hac conditione, *Contraho tecum, donec aliam pulchriorem reperiam*; quia est contra bonum Sacramenti. 2. *Contraho tecum, si te adulterandam tradideris*; quia est contra bonum fidei. 3. *Contraho tecum, si vitabis generare, vel educare prolem*; quia est contra bonum prolis. Clericatus *cap.* 142. *n.* 16. Adeoque sermo est de aliis conditionibus, pro quibus.

1964 Matrimonium contractum sub conditione de præsenti, vel præterito; *Tecum contraho, si prædium quod mihi dimisit, habes, si officium a Rege habuisti*, non suspendit consensum, quia vel ita est, vel non est: si ita est, contractus est validus; si non, invalidum. Item non suspendit consensum conditio de futuro necessario, v. gr. *Te duco, si cras sol orietur*; vel de futuro contingenti certe futuro, v. gr. *Si Antichristus nascetur*; quia æquivalet necessario.

1965 Validum est matrimonium contractum sub conditione de futuro contingenti turpi, quæ non sit contra substantiam, seu tria bona matrimonii: v. gr. *Duco te, si prædium alienum, quod tuus dominus detinet, non restituat.* Vel sub conditione impossibili; quia hæ conditiones habentur pro non adjectis, *ex c. fin. de condit. appos.*

1966 Matrimonium initum sub conditione de futuro contingenti honesto: v. gr. *Te duco si tuus pater consenserit, dotaverit &c.* est validum posita conditione. Sed conditione purificata, probabilius est, quod requiratur novus consensus absolutus coram Parocho; quia prior, licet fuerit per verba de præsenti, cum fuerit conditionatus, fuit imperfectus, et proinde habet rationem sponsalium. Ita Tamb. *tom.* 2. *pag.* 144 *n.* 5. cum Diana contra Sanchez, Lugo, & alios, qui non requirunt novum consensum, ac proinde tenent, quod prior consensus conditionatus fieri debeat coram Parocho, & testibus, quia habet rationem matrimonii: *v. n.* 2045.

1967 Hæc tamen sint dicta pro intelligentia valoris matrimonii: ceterum in praxi nullo pacto conditiones sunt a Parocho permittendæ; quod si aliqua sit conditio purificanda, expectare faciat, & ea purificata, per consensum absolutum contrahant.

CAPUT IV.

De solemnitatibus Matrimonii

1968 **S**Olemnitates Matrimonii aliæ sunt substantiales, sine quibus invalidum redditur matrimonium: talis ex jure Trid. est præsentia Parochi, & duorum testium. Aliæ accidentales, sine quibus validum est, sed illicitum Matrimonium: talis sunt denunciationes, & benedictio.

DENUNCIATIONES

1969 **F**Aciendæ sunt a Parocho, vel ab alio de eiusdem licentia Parochi, in Parochia utriusque contrahentis, tribus diebus festivis, sed non immediatis, puta tribus Dominicis: posse tamen tribus diebus festivis immediatis, v. gr. tribus festis Paschatis, tenent plures; sed praxis est de mediatis.

[illegible]

ADDITIO.

NOn erit abs re hic addere [illegible] dicti XIV. de mavrimonio secreto, & quæ inde relationibus fuit. Est autem hujusmodi.

EPISTOLA ENCYCLICA

Super Matrimonio Secreto.

SAtis Vobis compertum esse non dubitamus, *Venerabiles Fratres*, eam semper fuisse piæ Matris Ecclesiæ vigilem curam, ut Sacramentum Matrimonii, *Mensam* ab Apostolo nuncupatum, publice, & palam a Fidelibus celebretur. Quod quidem ut diligentius, quam antea factum fuerat, in posterum ab omnibus observaretur, Sancta Tridentina Synodus Lateranensis Concilii sub Innocentio III. celebrini vestigiis inhærendo, præcepit, ut in posterum antequam Matrimonium contrahatur ter a proprio Contrahentium Parocho tribus continuis diebus festivis in Ecclesia inter Missarum solemnia publice denuntietur; deindeque, nullo legitimo concurrente impedimento, ad illius celebrationem in facie Ecclesiæ coram Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus, vel ceribus Testibus præsentibus, ille proseratur. Voluit etiam eadem Sancta Synodus, apud Parochum diligenter Librum custoditi, in quo Conjugum, & Testium nomina, dieique, & locus Matrimonii describantur.

[illegible]

[illegible]

rota a Vobis evulgari, & nota fieri, si certo Vobis constiterit, ex aliquo Matrimonio occulto procreatam fuisse Sobolem, & Baptizatam suppressis Parentum nominibus, nulla prorsus Vobis notitia, ut par erat, ab illius Parentibus intra triginta dies a Nativitate numerandos.

Ne autem Contumaces, & Inobedientes violatae fidei, proditique Secreti Pastores fungi simulent; sedulo a Vobis cavendum est, ut a Parocho, vel alio Sacerdote pro secreta celebratione Matrimonii a Vobis deputando, Conjuges clare, & aperte moneantur, ea lege, & pacto illis permissi Secreti Matrimonii celebrationem, ut Soboles inde procreanda non solum regeneretur Sacro Baptismate, sed post Baptisma denuncietur Episcopo cum nota loci, & temporis administrati Sacramenti, ac sincera indicatione Parentum, a quibus ortum habuit, quemadmodum supra praemissum est: Alioquin Matrimonium licet contractum cara per Episcopum Secreti fide, in lucem proferetur in gratiam Filiorum, & ad propulsandam ab illis gravem, nulloque pacto ferendam injuriam. Volumus denique, ac mandamus Fides, seu Attestationes Matrimonii clam initi, & Sobolis ex eo procreatae, exceptas ex dictis libris, modo, quo dictum est, apud Vos caute custodiendis tantam promereri fidem, quantam sibi alii Libri Parochiales Baptizatorum, & Matrimonii vindicare consueverunt.

Haec a vobis, Ven. Fratres, in hac temporum calamitate observari enixe praecipimus ac commendamus Animarum salutem, & ad praesidium Ecclesiasticae disciplinae, propter invalescentem hominum malitiam nova semper detrimenta, vel patientis, vel reformandis. Caeterum nostris hisce Litteris fiducia volumus ea validiora remedia, quae huic malo, indiem ingruenti, censura dignoscet studium a vestra, ad sollicitudinem officium cumulate rependum. Vobis interea paternae charitatis, & benevolentiae testem, Apostolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem die 17. Novembris 1741. Pontificatus Nostri Anno Secundo.

BENEDICTIO SACRAMENTALIS

3977 Suscipitur a sponsis post ritum matrimonii initum, ante consummationem.

Eam omittere sine causa, per se non est mortale, sed veniale, secluso contemptu, Clericatus citat. cum Com. quia benedictio est quid solum Sacramentale, nec de ejus obligatione constat.

In secundis nuptiis non suscipitur benedictio, si unus ex sponsis benedictionem susceperat. Sed recte addit Clericatus servandam esse consuetudinem.

3978 Tempore Adventus, Quadragesimae & interdicti localis generalis, conjuges non sunt benedicendi: Vid. num. 4410.

3979 Denique Tridentin. *Sess. 24. cap. 1.* decrevit: Quod si quis Parochus, vel alius Sacerdos, sive Regularis, sive saecularis, etiam si id sibi ex privilegio, vel immemorabili consuetudine licere contendat, alterius Parochiae Sponsos, sine illorum Parochi licentia, matrimonio conjungere, aut benedicere ausus fuerit, ipso jure tamdiu suspensus maneat, quamdiu ab Ordinario ejus Parochi, qui matrimonio interesse debebat, seu a quo benedictio suscipienda erat, absolvatur.

Unde a dicta suspensione potest non nisi ab Episcopo absolvi.

Si Sacerdos de licentia Parochi alienum Parochianum benedicat, aut ejus matrimonio assistat, ipse Sacerdos, & non Parochus suspensionem incurrit. Clericatus *cap. 123. num. 15.* quia Concil. Trid. in assistentem suspensionem indigit.

CAPUT V.

De impedimentis Matrimonii.

1950 Impedimenta sunt duplicis generis, videlicet *Impedientia* tantum, *& dirimentia*. Prima matrimonium illicitum reddunt, non invalidum. Posteriora vero illicitum, & invalidum.

IMPEDIENTIA SEX.

1951 *Ecclesiae vetitum, nec non tempus feriatum: Atque catechismus, crimen, sponsalia, votum,*
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

1. *Ecclesiae vetitum est* prohibitio Episcopi, aut Parochi. 2. *Tempus feriatum*, de quo in n. 2037. 3. *Catechismus*. Jure antiquo inter baptizandum, & eum tenentem, seu pro eo respondentem in instructione fidei ante januam Ecclesiae, oriebatur quaedam spiritualis imperfecta cognatio; sed hodie hoc impedimentum est sublatum per Trid. *sess. 24. c. 2. Vid. n. 4041.*

4. *Sponsalia* contracta cum una impediunt matrimonium cum aliis, nisi prius rite sint dissoluta.

5. *Votum* simplex castitatis impedit matrimonium; qui cum eo contrahit, peccat, & impeditur a petitione debiti: *ut infra a n. 4264.* de imped. actus conjugalis ex voto. Et licet dispensetur ad petendum debitum, mortua uxore, semper remanet actum impedimentum in ordine ad aliam; nam votum per subsequens matrimonium suspenditur, non extinguitur.

6. *Crimen*: crimina impedientia sunt septem.
Incestus, raptus sponsae, mors mulieris,
Susceptio propriae sobolis, mors presbyteralis,
Vel si poeniteat solemniter, aut Monialem
Accipiat, prohibent haec conjugium sociandum.

Incestuosi cum consanguineis conjugis, aut cum propriis, non solum contrahunt impedimentum dirimens cum illis personis, erga quas orta est affinitas ex copula, sed etiam (si incestus sit publicus) in poenam impeditur nubere cum omni alia persona mundi: *sic Rapiens sponsam* alienam, nec cum ea, nec cum alia licite contrahere potest; *Occidens propriam uxorem*, impeditur ducere aliam. *Suscipiens in Baptismo, aut Confirmatione propriam prolem*, malo animo ad effectum contrahendi cognationem spiritualem cum propria uxore, & sic eam privandi jure petendi debitum, in poenam: mortua uxore, non potest licite aliam ducere. *Homicida Sacerdotis* in foro contentioso convictus impeditur a nubendo. *Poenitentia publica* impedit, dum durat. *Qui sciens cum Moniali professa matrimonium contrahit*, nedum invalide cum ea contrahit, sed etiam in poenam delicti impeditur a nubendo cum omni alia muliere.

1952 Ad haec impedimenta criminum potest Episcopus dispensare. At communis opinio est, ea esse per non usum sublata, ac proinde dispensatione non indigere, nec cum iis contrahentes peccare mortaliter. Reiffenst. *lib. 4. tit. 6. c. 3. dub. 1.* Leand. *de Matr. tr. 9. disp. 25. 4. 12.* 9. 2. Sanch. Conink. & alii apud Mastr. *disp. 25. 9. 1. n. 1.*

1953 Quoad quatuor impedimenta, quae hodie sunt in usu,
Vetitum, tempus feriatum, sponsalia, votum,
Potest Episcopus dispensare in 1. Si prohibitio sit ab ipso, aut Parocho sibi inferiori, & in 2. modo dicto in *num. 2037.* Non potest in sponsalibus, quia esset in praejudicium alterius sponsi. Nec in voto absoluto, & perfecto castitatis, aut Religionis, quia est reservatum Pontifici.

QUAE-

QUAERES I.

1954 *Puella vovit Religionem, & Virginitatem, ac ob defectum dotis Monasterium non reperit: An possit nubere?*

Respond. Vel vovit Virginitatem, seu castitatem dependenter a Religione, vel independenter: Si independenter, non potest nubere, sed tenetur ad castitatem: Si dependenter, potest nubere, & non tenetur ad castitatem; hujusmodi est, 1. Si vovit [illegible] ginem, ut facilius castitatem servaret. 2. Si ita vovit castitatem, ut illam non vovisset, si non speraret se recipiendam in Religionem, & ibi perseveraturam; tunc, inquam, cadente voto Religionis, cadit votum [illegible].

In dubio, an votum castitatis sit dependens a voto Religionis, standum est pro libertate, quod sit dependens, juxta dicta de voto, *num. 1902.* Gobat *tom. 3. de voto num. 304.*

QUAERES II.

1956 *Juvenis vehementer castus tentatus, & frequenter cadens, quamvis adversus nuptias sibi videret, votum castitatis emisit, quod saepe violat: An hoc votum sit invalidum?*

Casum proponit Gobat *tom. 3. de voto a n.* [illegible] Esse invalidum tenent Bonac. *tom. 2. disput.* [illegible] *2. part. 1. num. 26.* Gobat *cit.* & apud ipsum Ledesma, Homobonus, Tamb. & alii nonnulli. Idem dicunt de voto Religionis, non nubendi, &c. quia in his circumstantiis votum non est de meliori bono, [illegible]

Hanc opinionem firmare conatur Gobat aliis duobus casibus.

PRIMUS

1957 *An conjugatus impeditus a petitione debiti ob votum, aut incestum, aut cognationem spiritualem, possit petere, quoties vehementibus carnis stimulis urgetur, ne exponatur periculo labendi in peccata luxuriae?*

Ad quod licet communior sententia negent, affirmat Quintanadvennas, quia sicut votum, sic ejus observatio esse debet de meliori bono; unde licet in principio fuerit validum, cessat obligare, quoties observatio non est de meliori bono; & lex humana non est crudelis, nec est vinculum iniquitatis. Unde tunc nec lex, nec votum obligat; quia observatio voti est cum periculo proximo labendi in peccata luxuriae ab intrinseco mala; non observatio vero, videlicet petitio debiti, non est ab intrinseco mala, sed ab extrinseco, ex voto, aut lege humana; adeoque tunc observatio non est de meliori bono, sed e contra.

1958 Tum quia conjux (ait Gobat) impeditus voto castitatis, aut incestu cum consanguinea suae uxoris, licite petit ab hac debitum, quando videt periculum incontinentiae illius: ita quando videt proprium. Quam sententiam tenet Quintanadvennas, etiam si faciliter dispensatio obtineri posset, quia fundatur in hoc, quod tunc cessat obligare lex, aut votum.

1959 Caeterum haec sententia non est practicanda, nisi in casu, quo non possit tunc dispensatio ad petendum obtineri, & periculum sit in mora; tunc solum habere potest locum epikeja.

SECUNDUS

1960 *An conjugatus possit vovere se non petiturum debitum, & postea concumbere in eodem lecto?*

Respond. Stephan. a S. Paulo, & Franc. Bonae spei, apud Gobat *cit. Tale votum valere solum pro ea parte, quo vovens potest licite vitare occasiones proximas illud infringendi* [illegible] *vis* [illegible]

Examen Ecclesiast.

ter alterum, utpote ab eo inseparabile. Unde si ille cognoscit, cubitum in eodem lecto esse sibi periculum proximum labendi in peccata luxuriae, si non petat; & non posset licite non concumbere, quia conjux non consentit, sed vult concumbere: tunc votum pro ea parte est nullum, sicut votum de non concumbendo; adeoque tunc votum de non petendo debitum non obligat, quia a debiti petitione sine peccato abstinere non posset; tunc namque vel deberet negare cubitum in eodem lecto, quod sine peccato negare non potest, conjuge illum volente; sicut sine peccato redditionem debiti negare non potest conjuge illam volente, vel deberet concumbere, & sic se exponeret periculo proximo labendi in peccata luxuriae; quod pariter sine peccato facere non posset. Ita fere discursum.

QUOAD CASUM AUTEM PRINCIPALEM DE JUVENE,

1961 Communior sententia docet, votum castitatis, Religionis, non nubendi, ab eo sub allatis circumstantiis emissum esse validum. Leander *de voto tract. 1. disput. 31. quaest. 6.* Suarez, & alii; *quia tota illa difficultas provenit ex sola dispositione subjecti, cooperante libera voluntate ejus,* minime ex parte materiae voti; *fidelis autem Deus est* (ait Apost. ad Corinth. 10.) *qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis; sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.* Et eidem Apost. roganti a vehementibus stimulis carnis liberari, non indulsit Deus, sed respondit, 2. ad Corinth. 12. *Sufficit tibi gratia mea; nam virtus in infirmitate perficitur.*

1962 Quod si ita non esset, nulla esset professio emissa ab eo, qui erat tentationibus vehementer vexatus: Et obligare desineret, si talis vexatio de novo contingeret Religioso ita disposito, ut sub ea professionem non emisisset; & sic spoliarentur Religiosorum claustra; quod nemo dicit.

1963 Talis igitur difficultas dat causam ad dispensationem petendam.

1964 Gobat autem addit, aliam opinionem non esse spernendam; & propterea (ait) si juveni illi offeretur matrimonium, quod recusare non posset sine prudenti timore se alium aptum brevi non reperturum, illud non denegarem sine dispensatione, dummodo contraheret cum animo illam quamprimum petendi, talem ad [illegible]. Ita Gobat citat.

IMPEDIMENTA DIRIMENTIA

1965 Ante Trid. erant duodecim, Trident. addidit alia duo, & sunt *Raptus & Absentia Parochi & duorum testium*; adeoque modo sunt quatuordecim, his expressa versibus.
Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas.
Si sis affinis, si forte coire nequibis.
Si Parochi, & duplicis desit praesentia testis.
Raptave sit mulier, nec parti reddita tutae.
Haec facienda vetant connubia, facta retractant:
Vid. num. 3158.

1966 Quinque sunt inducta jure naturae, & sunt, *Error, impotentia perpetua, consanguinitas in primo gradu lineae rectae*, puta mater cum filio, pater cum filia, *vis, & ligamen*, quae sunt dispensabilia, & locum habent in matrimoniis infidelium. Reliqua sunt inducta jure Ecclesiastico, adeoque sunt dispensabilia a summo Pontifice, & locum non habent in matrimoniis infidelium; quia jurisdictioni Ecclesiae, ejusque legibus non subjiciuntur. *V. de Imped. Conat. num. 4042.*

I. ERROR

1967 Est duplex: *In substantia personae, & in qualitate personae. In substantia personae* [illegible]

quan-

[illegible]

[illegible] nem & [illegible] stofom determinavit, non ad peccandum, quam ob [illegible] pater, sed ad peccandum, quam vidit amicus.

QUÆRES II.

[illegible]

R. [illegible]

[illegible]

QUÆRES III.

[illegible]

R. [illegible]

QUÆRES IV.

[illegible]

R. [illegible]

[illegible]

QUÆRES I.

[illegible]

R. [illegible]

[illegible]

QUÆRES V.

[illegible]

R. [illegible]

[illegible]

QUÆRES VI.

[illegible]

R. [illegible]

QUÆRES VII.

[illegible]

R. [illegible]

QUÆRES VIII.

[illegible]

R. [illegible]

QUÆRES IX.

[illegible]

R. [illegible]

CONCLUSIO.

[illegible]

gravis necessitas mittendi, aut vendendi servum ad partes remotas; solum, si nulla urgeat necessitas, peccat mortaliter, non contra justitiam, sed charitatem, quam tamen non obliat cum notabili detrimento.

4024 Serva, si emunctur cum libera ignoranter operam dominari, aut falsem scienter, & iacerve domino, de facto ex iure in poenam delicti, & fautorem matrimonii; unde matrimonium est validum. Item servus si libera, si ducatur in uxorem a domino, & e converso de serva. Infuper, si sit solutus, & nulla alia impedimenta ligatus, qui videlicet non sit in facerit, habuit ancillam in concubinam utique ad mortem; nec si nihil de ancilla, & filiis ex ipsa habitis dixit, manent liberi ex iure: ad quod requiritur dum, tempe quod tempis usus ancillæ non fuerit ante

[illegible]

[illegible] sine liberam, valide contrahit; [illegible] Infuper [illegible] quæ [illegible] & adoratum, [illegible] quæ [illegible] & [illegible] quæ [illegible] & [illegible] quæ [illegible] &

[illegible] quia promissio non est, quae ad propriam voluntatem refertur.

QUAERES II.

4050 *Petrus conjugatus promisit Bertae se eam ducturum in uxorem mortua propria, & adulteravit: contigit casus, ut haec sit mortua. Petrus tunc matrimonium contrahit non cum Berta, sed cum alia, adhuc cum Berta adulterium sequens; deinde haec secunda uxor de-[illegible] Petrus possit matrimonium inire cum Berta?*

R Espond. posse Sylv. *de Matr. num. I. vers. 5. § quaeritur.* Azorius *Camus conscientiae crimen* 52. quia dum stante promissione Petrus mortua uxore, non Bertam, sed aliam duxit, promissio fuit retractata per actum facti, consentiente Berta, & revera (humano modo loquendo) Petrus dicitur infidelis, & frustra promissum; ex communi autem sententia promissio non debet esse, nec explicita, nec tacite revocata; sed durans.

6. CULTUS DISPARITAS.

4051 S Eu Religionis, dirimit inter baptizatum, & non baptizatum, ut inter Christianum, & Turcam: quia Baptismus est janua Sacramentorum. Infidelitas, si supervenit post matrimonium, non dirimit, licet possit esse causa divortii. Inter baptizatos autem, quorum alter est haereticus, non dirimit, sed impedit, ex Conc. Chalcedonensi *can. 14. & cap. Decernit, de haeret. in 6.* ubi matrimonia cum haereticis prohibentur, & mulier privatur dote; unde persona Catholica cum haeretica contrahens, peccat mortaliter ob periculum dissensionum, & subversionis sui, aut prolis. Busemb. *lib. 2. tract. 1. cap. ... dub. 2. n. 7. ait, in Germania licere ex gravi causa, salvo tamen jure naturali, & semoto periculo, tum contrahentis, tum prolis; unde de iis initio constitui debet, ut catholice educentur.*

Si ex conjugibus infidelibus unus convertatur ad fidem, altero in sua infidelitate remanente, remanet matrimonium, si conjux infidelis velit cum fideli cohabitare sine injuria Creatoris. Si vero conjux infidelis recedat physice, videlicet, si non velit cum fideli cohabitare; vel si recedat moraliter, videlicet, si velit habitare, sed non sine injuria Creatoris, quatenus conjugem fidelem Christum, & fidem blasphemat, eam tentat a fide divertere, vel prolem futuram fidelem non vult, &c. tunc matrimonium, etiamsi fuerit consummatum, dissolvitur quoad vinculum, ita, ut conjux fidelis possit ad aliud matrimonium cum Christiano transire, juxta communem sententiam ex lege Christi in privilegium fidei promulgata per D. Paulum 1. ad Cor. 7. *Quod si infidelis discedit, discedat; non enim servituti, hoc est ligamini conjugali, subjectus est frater, aut soror in hujusmodi.* Tambur. *tom. 2. pag. 152.* Plura Tanor. *tom. 2. de Matr. lib. 7. disp. 74. v. num. 4112.*

QUAERES.

4053 *Turca Panormi factus liber emit ancillam, quam deinde duxit in uxorem. Tunc ancilla vult ad fidem converti, & quia vir non consentit, imo praetendit eam remanjatam servam, quid decidendum?*

R Esp. cum Tanor *part. 2. tom. 5. tract. 5. quaest. 65.* Si vir non velit cum ea habitare absque injuria Creatoris, tunc uxor non potest ab eo vendi; quia ex matrimonio cum libero, acquisivit libertatem, nedum ex jure positivo, Gloss. *in cap. Si quis ancillam, dist. 34.* sed etiam naturali; nam cum conjuges sint una caro, debet etiam inter illos fieri communicatio bonorum, & sedis; & libertas semel concessa, est irrevocabilis. Eadem ratione non tenetur recompensare pretium; eo maxime, cum ipsa non est in culpa, quia praeceptum Baptismi obligat omnes.

4054 Item ex ipso, quo uxor transit ad fidem, potius a jure, & a Ecclesiae, ut separetur a viro infideli [illegible] ad fidem, atque cum ea habitare absque injuria Creatoris; unde potest ad aliud matrimonium cum Christiano transire, quia jam prius est redemptum [illegible].

7. VIS, ET METUS

4055 F Si duplex, cadens scilicet in virum constantem, & cadens in virum inconstantem. Metus cadens in virum constantem, seu metus gravis, quatuor conditiones requirit. 1. Quod malum, quod timetur, sit grave, ut in n. 221. 2. Quod cum fundamento, & non leviter timeatur. 3. Quod qui minatur, possit minas exequi. 4. Quod qui timet, non possit minanti resistere, aut vitare mala, quae timet; His deficientibus, metus est levis, seu cadens in virum inconstantem.

4056 Nomine metus gravis venit metus reverentialis superiori, aut patri debitus, si est conjunctus cum rationabili timore, ne superior, aut pater rigide, vel male tractet filium aut filiam; *vid. a num. 1405.*

4057 Ut metus gravis, seu cadens in virum constantem, invalidet contractum matrimonii, tres requiruntur conditiones. 1. Quod sit incussus a causa extrinseca libera, nempe ab alio homine. 2. Quod sit incussus ad finem extorquendi contractum matrimonii. 3. Quod sit incussus injuste.

4058 *Ex defectu primae.* Validum est matrimonium. 1. Si concubinarius metu inferni, vel mortis, in morbo, aut naufragio concubinam ducat. 2. Si quis a medico persuasus non diu se victurum, nisi ducta uxore, eam ducat. 3. Si in carcerem conjectus, spe evadendi, nubat cum filia lictoris; quia tunc non ab alio, sed a seipso impellitur ad eligendum matrimonium, tamquam medium sui boni animae, aut corporis.

4059 *Ex defectu secundae.* Validum est matrimonium. 1. Si quis ad mortem damnatus, ut evadat, nubat cum meretrice, aut alia juxta statutum illius Regionis. 2. Si Princeps obsessus offerat filiam in matrimonium obsidenti, ut obsidione liberetur. 3. Si raptor aut deflorator virginis, metu mortis sibi offerat Judici, aut ejus consanguineis cum eccidere volentibus, ad nubendum cum illa, & nubat; quia est metus ab irrationali proveniens.

4060 *Ex defectu tertiae.* Validum est matrimonium. 1. Si Episcopus excommunicationem minetur alicui, ni ducat puellam, cum qua sponsalia contraxit. 2. Si Judex cogat illum ad ducendam puellam, quam violavit. 3. Si quis deprehensus in crimine cum filia, minis afficiatur, quod accusetur, nisi eam ducat. 4. Si parente ob homicidium patratum comminatur impunitas, si ducat filium, aut uxorem occisi; quia contrahenti non fit injuria, cum ipse dederit causam metus juste incutiendi. Immo ipse cogitur ad id, quod facere tenebatur; ac proinde metus potius videtur esse ab intrinseco, cum ipse ejus dederit causam; *vid. n. 1800.*

QUAERES.

4061 *Puella nobilis, propria cymba tempestatis causa eversa, metu mortis contraxit per verba de praesenti cum alio nauta, ut in ejus cymba reciperetur, an valide?*

R Esp. valide. Arsdek. *tom. 2. pag. 286. n. 4.* quia metus fuit ab intrinseco incussus.

8. ORDO

4062 S Acer valide sumptus dirimit matrimonium post ipsum contractum, non solum ratione voti solemnis castitatis Ordini sacro annexi, sed etiam ex lege Ecclesiastica, quae inhabilem ad contrahendum red-

reddit ipsum Ordinatum in sacris, directe tamen e Ordinis sacri. Scotus *in 4. dist. 37. quaest. unic. litt. B. quia talis deputatur ministerio sacro, quod requirit munditiem mentis, & carnis:* quod magis confirmatur Concil. Trid. *sess. 24. can. 9.* Hinc Ordo sacer, est impedimentum distinctum a voto. Plura videre potes apud Tanor. *de Matrimon. tom. 2. tract. 7. disp. 31. ad 30.* Tambur. *tom. 2. lib. 7. cap. 1. § 4.*

4063 Di umque solo jure Ecclesiastico dirimit. Nam votum solemne non dirimit ex natura rei, quia votum; alioquin votum simplex castitatis dirimeret; sed quia solemne; solemnitas autem est auctoritate Ecclesiae inducta; Bonifacius VIII. *cap. Unic. de voto in 6.* & Gregor. XIII. in Bulla *Ascendente,* dicunt, *solemnitatem voti Ecclesiae institutione esse introductam.* Item votum simplex Societatis solum coepit esse dirimens per Bullam Gregor. XIII. *Ascendente Domino,* ante *dispos. 25. ad quam non dirimebat.*

4064 Matrimonium autem ratum, antequam consummetur, potest eo quod Religionem ingredi; quia matrimonium ratum dissolvitur per professionem Religionis.

4065 Matrimonio tamen jam consummato, nec licite, nec valide conjux sine expressa licentia liberaliter conjugis potest Religionem ingredi, & professio facta est nulla, ita ut mutua unione non tenetur ad Religionem; uxore autem vivente, tenetur ad illam regredi. Non potest tamen petere, sed solum reddere debitum; quia emissio illa votorum, licet non obliget in vim professionis solemnis Religiosae, utpote quae fit in praejudicium alterius conjugis, obligat in quantum potest, videlicet in vim simplicis voti castitatis; ac proinde est impeditus a petitione debiti, in quo non praejudicat conjugi, cum etiam ipsa post matrimonium potuerit castitatem vovere, & non petere debitum: & ita ex mortua, tenetur castitatem servare, *cap. Quidam 3. Placet 12. de conversione conjugatorum.*

4066 Quod si uterque conjux in Religione profiteatur sine mutua licentia, valida erit utriusque professio; quia tunc per actum facti censentur sibi mutuam licentiam dedisse. Pithing *sic, cit.*

4067 De alterius autem conjugis libera & expressa licentia, licitum est per se conjugi Religionem ingredi, & professio est valida. Dixi *per se;* quia per accidens potest esse illicita, ut si habeat filios, qui eo indigeant, si sit gravatus debitis, &c.

4068 Et quia tunc materia non dissolvitur quoad vinculum, sed quoad usum, si vir professus uxorem etiam professam cognosceret, non peccatet contra justitiam, sed contra votum.

4069 Non potest tamen unus conjugum Religionem ingredi, nisi alter etiam Religionem ingrediatur, *cap. Cum sit, cap. uxoratus de convers. conjugat.*

4070 Quod si alter velit in saeculo remanere, tres requiruntur conditiones. 1. Ut conjux superstes sit senex, videlicet sexaginta annorum, si vir; quinquaginta, si mulier: In quo datur arbitrium Episcopo, ut consideratis conjugum complexione, valetudine, robore, &c. possit in casibus particularibus de senectute debita judicare. 2. Ut non sit suspectus de incontinentia. 3. Ut emittat votum castitatis, quod est votum simplex. Insuper ex consuetudine est necessaria cognitio, & licentia Episcopi.

4071 Quod si conjux, qui licentiam dedit, sit juvenis, & nolit Religionem ingredi, aut intra annum Noviciatus egrediatur, vel sit senex, & nolit votum continentiae emittere, & alter conjux reperiatur professus; professio est valida, & relictus in saeculo persuaderi potest, non cogi, ut Religionem profiteatur, aut votum continentiae emittat; quia votum debet esse liberum. Quod si nolit, & adsit periculum incontinentiae, tunc Episcopus jubere debet marito professo, ut ad uxorem revertatur, *cap. Praeterea 1. sic cit.* qui ratione voti solemnis castitatis, sine dispensatione Papae, reddere potest, non petere; & uxore mortua aut votum castitatis emittente, tenetur ad Religionem reverti.

4072 Si vero uxor relicta in saeculo castitatem voveret, non posset revocare conjugem professum; quia ratione voti castitatis neuter posset petere debitum. Tambur. *tom. 2. lib. 8. cap. 4. § 1. vid. num. 4292.*

DECLARATIO.

4073 O Rdini sacro est annexum, non praeceptum (ut probabilius tenent plures) sed votum solemne castitatis, Fagnanus *in lib. 5. cap. Tua litera, tit. de Cler. per saltum promotis,* Tambur. *lib. 7. de Ordin. cap. 3. § 3.* Gobat. *tom. 2. tract. 8. casu 26.* Ratio est primo, quia in pluribus textibus obligatio castitatis Ordini sacro annexa vocatur votum.

4074 Secundo, quia Ordinatus in sacris, si castitatem violet per actum pure internum, puta per delectationem morosam, aut desiderium (ut omnes fatentur) sacrilege peccat: quod non esset verum, si ad eam teneretur ex solo praecepto Ecclesiae; quia Ecclesia non praecipit actus pure internos.

4075 Hoc autem votum dicitur implicitum, quatenus qui ordinatur, libere suscipit Ordinem sacrum, cui est annexum votum castitatis, quod votum soli professioni est annexum essentialiter, ac ex sui natura, & est de ejus substantia, *capit. Cum ad Monasterium, de Statu Monach.* Ordini autem sacro est annexum solum extrinsece ex praecepto Ecclesiae, *cap. Cum olim, de Cler. conjug. cap. A multis, de aetate, & qualitate ordinand.* Ratio vero impedimenti dirimentis est annexa Ordini sacro pariter ex constitutione Ecclesiastica, non ex natura rei, Sotus *cit.* & innuit Trid. *Sess. 24. can. 9. Si quis dixerit Clericos in Sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solemniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege Ecclesiastica, vel voto, &c. anathema sit.*

EX DICTIS RESOLVES

4077 P Rimo, qui in aetate debita scienter suscipit Ordinem sacrum cum expressa intentione nolendi se obligare voto castitatis, non ligatur voto: quia votum debet esse voluntarium: peccat tamen tam in Ordinis susceptione, quam pro sequenti tempore contra praeceptum Ecclesiae obligans eum, qui libere Ordinem sacrum suscipit, ad suscipiendam obligationem voti, & oneris Ordini annexi. At si nubat, invalide nubit; cum Ordo sacer dirimit, & irritat non dependet a voluntate propria, ut in voto, sed a lege Ecclesiae.

4078 Si quando suscepit, ignoravit votum, non ligatur voto; quia votum est promissio deliberata; nec peccavit ob ignorantiam; sed si nubat, invalide nubit; quia Ordo sacer dirimit: & iste, si velit uti Ordine, debet voto se obligare. Quod si nolit, dispensationem petat ob ignorantiam; quae tamen difficulter praesumitur, cum hodie vulgatum sit, Ordini sacro esse annexum votum, & praeceptum divini Officii.

4079 Secundo, adultus suscipiens Ordinem sacrum, non habens intentionem suscipiendi, invalide susciperet ex defectu intentionis; unde posset nubere, & non tenetur ad castitatem, ac ad divinum Officium, adeoque fornicando non peccaret contra votum: sacrilege susciperet, nisi se susciperet per violentiam & coactionem. Item ita se habere quoad forum internum; quoad forum vero externum, secundum externa procederetur.

4080 Tertio, qui per vim, & metum injustum, gravem, cadentem in virum constantem, ab extra seu ab alio homine incussum, Ordinem sacrum suscepit, non tamen dissentiens, nec reclamans, valide suscipit Ordinem, & inde non potest nubere, nisi post dispensationem: sed non ligatur voto, nec praecepto divini Of-

Officii: quia ad Sacramentum valide suscipiendum sufficit voluntarium simpliciter, quod stat cum metu gravi; ad votum vero, & obligationem Officii divini requiritur major libertas, nempe libertas a coactione, & plena, ut dictum est de contractibus in n. 4360.

4081 Dices: qui ex metu injusto emisit professionem solemnem, probato metu, potest valide, & licite nubere: igitur.

Respond. Disparitatem esse, quia qui sic profitetur, invalide profitetur ex lege Ecclesiæ in *cap. ult. qui Clerici, vel Monachi, tit. de iis, quæ vi, metusve causa fiunt*, requirente ad validam professionem consensum plene liberum. Qui vero sic Ordinem suscipit, valide suscipit, cum sufficiat consensus simpliciter: adeoque subditur irritationi matrimonii Ordini Sacro annexæ. Pirhing *tit.* 11. §. 2.

4082 Hic autem, si post metum valide in usu Ordinis permanere, tenetur ad castitatem, & horas; similiter si metu cessante, semel Ordine usus est, non potest ab Ordine, & voto resilire: quia usus Ordinis est ratificatio Ordinis.

4083 Quando infans, si ordinetur in sacris, valide, etsi illicite, ordinatur: positive autem dissentiens, nec valide ordinatur, cum aliud sit non consentire, & aliud positive dissentire, ait Pirhing.

4084 De tali infante specialiter disponit Ecclesia, ut postquam ad annos ad votum castitatis sufficientes (de quibus modo) pervenerit, detur ei optio, ut si velit usui Ordinis stare, stet; sed teneatur voto: quia per talem electionem implicite votum castitatis emittit. Si nolit, possit nubere, sed Ordine non utatur. Tambur. *de Ord. c.* 3. §. 3. *n.* 16.

QUÆRES I.

4085 *Qui post annos discretionis, sed ante annos pubertatis, nempe ante annos quatuordecim expletos, suscepit Ordinem sacrum, sciens esse annexum votum castitatis; an teneatur ad castitatem?*

Anchoranus aliique apud Tamb. *cit. n.* 18. & Fagnanus in *lib.* 3. *c. Tua litera, de Clericis per saltum promotis*, tenent, quod sicut ex Trid. *c.* 15. *sess.* 25. *de Regul.* non potest quis valide ligari voto castitatis in professione solemni, emissa ante annos sexdecim expletos, ita nec voto castitatis in susceptione Ordinis sacri, facta ante annos sexdecim expletos, etiam si talis susceptio fuerit post annos quatuordecim ratificata, & addit, eum posse licite nubere.

Tamb. *cit.* cum aliis asserit, teneri ad castitatem; quia puer rationis compos valide se obstringit votis: ergo Dicen [illegible], eum teneri ad castitatem, nec posse nubere, si post finem anni decimiquarti ratificet susceptionem Ordinis antea factam. Non teneri vero ad castitatem, sed posse nubere, si post finem anni decimiquarti, statim, hoc est intra triduum, reclamavit, licet antea tacuerit, Fagnan. *cit. n.* 42. 70. & 73.

4091 Prima pars probatur solvendo rationem primæ opinionis. Disparitatem esse evidens. 1. Quia lex Tridenti irritat professionem Religiosam ante annos sexdecim emissam, at non votum castitatis Ordini annexum. 2. Quia votum Ordini annexum solum affert gravamen castitatis; at Professio Religiosa plura & majora gravamina secum affert: nempe ultra Castitatem, Obedientiam, Paupertatem, Clausuram, & Religionis asperitatem, & ideo majorem deliberationem exposcit Professio Religiosa, quam solum votum castitatis: adeoque Tridentinum requirit pro valida professione, quod sint elapsi duo anni pubertatis: quod non requirit pro solo voto castitatis.

4092 Ordinationem factam ratificare quis potest expresse per actum expressum voluntatis etiam interiorem, [illegible] eam probet volens suo tempore ea uti, vel tacite [illegible], aut ejus privilegii.

40[illegible] secunda pars probatur a Fagnano: *Quia ante annos quatuordecim non potest quis, etiam si velit, se expresse adstringere ad votum continentiæ, cap.* 3. *de quæst.* 1. *Ergo multo minus potest tacite per susceptionem Ordinis Sacri*. Ita Innoc. & Canonistæ. Cujus ratio est, quia de voti essentia est, quod sit promissio deliberata, hæc est facta cum plena advertentia & cognitione materiæ voti, quæ perfecta cognitio materiæ castitatis regulariter non habetur ante annos pubertatis: quia ante annos pubertatis vir non habet potentiam coeundi, nec inde potest matrimonium contrahere: adeoque ante annos pubertatis potest se ligare aliis votis, sed non potest regulariter se ligare voto continentiæ, licet annos discretionis teneat, nisi malitia suppleat ætatem, ut plenam cognitionem materiæ voti castitatis habeat: quia nemo potest renunciare ei, quod ignorat, Abbas apud Fagnanum *cit.* & per hoc solum manet ratio P. Tambur.

Nec obstat taciturnitas; quia pro eo tempore non poterat se voto continentiæ astringere, & quando poterat, post finem anni 14. infra triduum reclamavit, seu dissensit.

4094 Hinc, qui post annos discretionis, sed ante pubertatem, suscepit Ordinem Sacrum, sciens, ei esse votum continentiæ annexum, post Ordinis susceptionem tacuit, & post annos quatuordecim infra triduum etiam tacuit, licet ordinationem suam non ratificaverit, ligatur voto, nec potest nubere, Fagnanus *citat. num.* 74. non ex taciturnitate, sed ex perseverantia consensus in ordinatione suscepta, qui licet non potuerit ligare ad castitatem in principio, ob ætatis defectum, ligat eo sublato per supervenientiam ætatis. Sicut votum Religionis, quod vir emittit vivente uxore, & ea contradicente, non ligat ea vivente, ligat vero uxoris impedimento sublato. Insuper ipsa non reclamatio, tempore, quo poterat reclamare, censetur Ordinis suscepti ratificatio.

4095 E contra, si post Ordinem susceptum statim contradixit, & in contradictione perseveravit, post finem vero anni 14. Ordinationem nec approbavit, nec reprobavit, sed tacuit, non ligatur voto, & potest nubere, Fagnan. *citat. num.* 70. quia censetur in primo dissensu perdurasse, dissensus enim, sicut & consensus, non præsumitur mutatus, nisi probetur.

4096 Confirmatur ex *cap. Majores*, §. *fin. de Baptismo*, ubi dicitur: *Dormientes autem, & amentes, si priusquam amentiam incurrerent, aut dormirent, in contradictione persisterent, in eis intelligitur contradictionis propositum perdurare*. Et Glossa ibi *in cap.* 1. loquens de voto solemni Religionis, ait: *Quia constabat de protestatione voluntatis ab initio facta, adhuc præsumitur nolle*.

4097 Suadetur exemplo [illegible] quæ ante usum rationis contracta, fuit invalida ex defectu consensus, & per supervenientiam ætatis non convalescunt, nisi verbo vel facto ratificentur, & non sufficit sola taciturnitas.

4098 Similiter matrimonium ante annos a Tridenti requisitos metu contractum, sublato impedimento, non validatur sola taciturnitate, sed expresso consensu, vel copula affectu maritali habita.

QUÆRES II.

4099 *Infans ante usum rationis suscepit Ordinem sacrum, post septennium nec consensit, nec dissensit, tacite aut explicite; sed tacuit, negative se habendo: at in fine anni 14. infra triduum reclamavit. An ligatur voto?*

4100 RESP. non ligari voto. Fagnanus *citat. n.* 52. Et probo, tria cum eo distinguendo tempora. Primum, quando suscepit Ordinem: Et tunc non potuit ligari, ob defectum usus rationis. Secundum post septennium: Et neque ob defectum deliberationis [illegible] *num. ante*. Tertium post finem anni 14. Et tunc non se ligavit, quia statim contradixit: & nullo tempore se ligavit.

4101

4102 Non obstat [illegible] [illegible] est Ordini [illegible], ex constitutione Ecclesiæ, ut [illegible] [illegible] Ecclesia non potest [illegible] votum continentiæ obligare, *cap.* [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non possumus.

[illegible] Diaconus [illegible] [illegible] [illegible] negative se habendo [illegible] [illegible] [illegible] *num.* 44. *Quemadmodum ex sola taciturnitate* (ait ille) *in* [illegible] [illegible] *Non solum in princip. &* [illegible]

4103 Non obstare (subdit) jura in contrarium, *cap. Diaconus* 27. *dist. cap. Plerumque* [illegible] hant, taciturnitatem haberi pro consensu; quia procedunt, quando cum taciturnitate concurrit actus positivus; nam Diaconus ille protestatus fuerat se velle matrimonium contrahere, nec posse in castitate permanere: postea Ordinem Diaconatus suscepit, & quamvis in ordinatione tacuerit, matrimonium postea contrahere non potuerit, quia [illegible] [illegible] positivus susceptionis Ordinis Sacri, cui votum continentiæ est annexum: qui autem libere recipit alterum connexorum, censetur ad alterum connexorum se obligare. Abbas *in cap. Cum in cunctis*, &c. Ita ille, qui

4104 Ulterius suadet exemplo: Si quis recipiat, & legat epistolam, in qua continetur eum debere centum, & non contradicat: censetur debitum confiteri, quia cum taciturnitate concurrit actus positivus receptionis, & lectionis litterarum ejus debitum continentium.

4105 Quando igitur actus positivus non intercedit, taciturnitas solum in favorabilibus habetur pro consensu. ex Reg. 6. *Qui tacet*; minime in præjudicialibus, Bald. *cons.* 299. quia sicut in favorabilibus faciliter quis consentit, ita in præjudicialibus faciliter dissentit.

AMENS

4106 VAlide, etsi illicite, pariter ordinatur, ut in *tom.* 3. *num.* 18. & de eo respective juxta dicta discurre.

9. LIGAMEN

4107 *E Si vinculum viri cum* [illegible] *post contractum matrimonium legitimum, sive consummatum, sive non, nondum ratum*. Dirimit, quamdiu durat, ita ut non possit valide quis aliam ducere, nisi sit moraliter certus de morte conjugis. Quod si postea ille compareat, tenetur alia comparte, dimissa posteriori conjuge, cum quo bona fide habitavit, ad priorem redire.

Ligamen dirimit jure divino, & naturali, Trident. *sess.* 24 *can.* 2. Unde Sancti Patres, qui plures habuerunt uxores, ex divina dispensatione habuerunt.

4108 Qui sine morali certitudine, & sufficienti probatione de morte conjugis, ad secundas nuptias transit, illicite, sed valide contraxit, si revera, quando contraxit, prior conjux erat mortuus ex *cap. Dominus, de secundis nuptiis*; quia revera tunc non erat ligamen.

4109 Ad vitandum delictum polygamiæ sunt adhibendæ diligentiæ pro libertate contrahere volentium; adeoque sunt præmittendæ denunciationes, de quibus a num. 3969.

4110 Si alter ex sponsis sit extraneus, non est admittendus, nisi suam libertatem probet per attestationes a proprio Episcopo, vel Vicario Generali, subscriptas, & sigillatas. Sufficit autem assistentia Parochi loci, de licentia tamen Ordinarii. In Italia adest instructio Sacr. Congr. quæ in Cancellariis Episcopalibus reperitur.

4111 Turca plures habens uxores, si convertatur ad fidem, obligatur tenere primam, & dimittere reliquas, quia solum primum matrimonium est validum, si prima velit cum conjuge fideli habitare sine injuria Creatoris, ut in n. 4052. Alias potest ad sui libitum, prima dimissa, unam ex aliis tenere; sed cum ea debet de novo contrahere, ob invaliditatem matrimonii prioris.

4112 Si maritus mortuus resurgat, mulier, etiam si sit libera, non tenetur ad illum redire, immo non potest sine novo contractu, quia ex Div. Paulo 1. ad Corinth. 7. *Mulier alligata est legi, quanto tempore vir ejus vivit. Quod si dormierit vir ejus, liberata est, cui vult, nubat*.

Plura de mortuo resuscitato resolvit Mendo *in epit. in appendice*, quæ tamen ex dictis propriis locis patent.

10. HONESTAS.

4113 PUblica honestas est propinquitas jure Ecclesiastico oriens ex sponsalibus, aut ex matrimonio rato. Et describitur, quod *sit publica* [illegible] *& morum honestas, ut matrimonium impediatur inter personas sic factas propinquas*. Ex sponsalibus validis dirimit inter sponsum, & consanguineos sponsæ; & e converso, solum usque ad primum gradum. Trident. *Sess.* 24. *cap.* 3. Non oritur ex sponsalibus invalidis, Trident. *cit.* Ex matrimonio vero rato dirimit usque ad quartum gradum: *v. n.* 3919.

4114 Ex matrimonio rato, & non consummato, non oritur affinitas, sed publica honestas; nam affinitas oritur ex sola copula.

4115 Ex sponsalibus validis, si postea mutuo consensu sponsorum dissolvantur, adhuc remanet publica honestas: ratio est 1. Quia publica honestas ex Trid. oritur ex sponsalibus valide contractis, licet autem postea mutuo consensu dissolvantur, verum est, quod sponsalia fuerint valide contracta. 2. Quia si post sponsalia valide contracta, immo si post matrimonium ratum intra bimestre alter ex sponsis, aut conjugibus, ingrediatur Religionem, & profiteatur, dissolvuntur sponsalia, & matrimonium, & tamen remanet publica honestas. 3. Nostram resolutionem firmat Decr. S. Congreg. Concil. approbatum ab Alexandro VII. 6. Julii 1658.

4116 Ex sponsalibus conditionatis oritur publica honestas conditione adimpleta, non prius; quia tunc, & non prius, sunt valida. Clericatus *c.* [illegible] *nu.* 76. Qui etiam quæstia resolvit, ut sequitur.

„ 4117 *Quær.* 1. An præfatum publicum honestatis „ impedimentum oriatur ex matrimonio rato, sed in„ valido? *Resp.* Cum distinctione, quæ menti est va„ lide mandanda. Vel invaliditas provenit ex defectu „ consensus, puta ob errorem in personam, aut per „ vim, & metum; & in hoc casu impedimentum pu„ blicæ honestatis non oritur: vel invaliditas provenit „ ex quocumque alio impedimento, vel defectu, & „ in hoc casu oritur. Tamb. qui alios allegat *d. lib.* 8. „ *de Matrim. tr.* 1. *de impedim. c.* 11. §. 3. *nu.* [illegible] „ & 1. ubi advertit, quod si matrimonium sit nullum „ ex defectu sufficientis consensus ob non debitam æta„ tem, in hoc casu non oritur impedimentum publi„ cæ honestatis ex matrimonio rato; sed oritur ex „ sponsalibus; quia licet matrimonium non valeat, „ valent sponsalia: quod repetit idem Tambur. *dict.* „ *lib.* 8. *tr.* 1. *de sponsal. c.* 2.

„ 4118 *Quær.* 2. An ex Matrimonio rato sub con„ ditione de futuro, hoc impedimentum resultet? *Resp.* „ Non resultare, si conditio non compleatur, resulta„ re, conditione completa, Tamburin. *dict. tract.* 1. „ [illegible]

„ 4119 *Quær.* 3. An conditione completa super ma„ trimonio apposita, impedimentum resultans dirimat „ usque ad primum gradum, tamquam a solis sponsa„ libus proveniens; vel dirimat usque ad quartum, „ tamquam a matrimonio proficiscens? *Resp.* esse hanc

„ [illegible]

» inde opiniones Doctorum, sed magis probabilem reputari, quod dirimat solum usque ad primum gradum, & habetur tamquam proveniens a sponsalibus, eo quia matrimonium contractum sub conditione de futuro videtur habere vim sponsalium; conditione adimpleta adhuc opus est consensu ad perficiendum matrimonium. Tambur. d. §. 2. n. 6, & dict. lib. 8. tract. 4. §. 4. n. 11. ubi ait, utramque opinionem esse probabilem.

11. AFFINITAS

4120 EST propinquitas personarum orta ex carnali copula, sive licita, sive illicita. Affinitas orta ex copula licita se extendit, & dirimit usque ad quartum gradum; ex copula vero illicita solum usque ad secundum.

4121 Contrahitur solum ab uno extremo copulæ cum consanguineis alterius extremi copulæ, minime a consanguineis unius cum consanguineis alterius, quia affinitas non parit affinitatem. Unde Petrus, qui habuit rem cum Berta, non potest, etiam mortua Berta, valide nubere cum sorore Bertæ; at frater Petri potest valide nubere cum sorore Bertæ: hinc est, quod duo fratres valide possint duas sorores ducere.

4122 Gradus affinitatis desumuntur juxta gradus consanguinitatis: v. n. 4111.

4123 Affinitas non oritur ex quacumque copula, sed solum ex copula consummata cum effusione seminis intra vas naturale mulieris.

Quod si vir seminet, mulier non seminet, licet probabilis sit opinio, quod non oriatur affinitas. Tamburin. & Clericatus cap. 115. num. 90. probabile est, quod oriatur, juxta opinionem, quod mulier passive se habeat ad generationem; & etiamsi probabilius sit quod se habeat active, quantum tamen ad impedimentum affinitatis est in praxi tenenda opinio affirmativa, ad vitanda incommoda, quæ inde sequi possunt, quia viri seminatio est constans, & apparens, minime illa mulieris.

4124 Copula consummata facta per vim & metum, quamvis non afferat patienti pœnam non petendi debitum, cum pœna supponat culpam; parit tamen affinitatem, quia affinitas non est pœna, sed propinquitas, quæ semper insurgit ex copula consummata; sicut etiam insurgit, si copula fiat cum ignorantia juris.

QUÆRES I.

4125 *Petrus contraxit sponsalia cum Rosa, postea habuit rem cum Catharina matre Rosæ. An possit nubere Rosæ, cum qua sponsalia contraxit?*

RESpond. non posse, quia ob copulam habitam cum Catharina matre Rosæ orta est affinitas inter ipsum Petrum, & Rosam, quæ affinitas orta ex copula illicita se extendit usque ad secundum gradum, & sic se extendit inter ipsum Petrum, & Rosam, quæ est in primo gradu conjuncta cum Catharina ejus matre: Et impedimentum dirimens superveniens dirimit sponsalia, ex num. 3919.

4126 Petes 1. *An saltem possit contrahere matrimonium cum ipsa Catharina matre Rosæ?*

Respond. neque posse, quia ex sponsalibus validis initis cum Rosa orta est publica honestas inter Petrum, & Catharinam matrem Rosæ, quæ est in primo gradu, & dirimit matrimonium.

4127 Petes 2. *An dictus Petrus possit matrimonium contrahere cum Margarita consobrina Rosæ?*

Respond. posse, si Margarita non sit in secundo gradu consanguinitatis conjuncta cum Catharina matre Rosæ, qualis est, si sit consobrina secunda. Ratio est, quia ex una parte Margarita consobrina Rosæ non est in primo gradu conjuncta cum Rosa, & publica honestas ex sponsalibus non se extendit ultra primum gradum. Ex alia parte (ut supponimus) non est in primo aut in secundo gradu conjuncta cum Catharina, sed in tertio, aut quarto, & affinitas ex copula illicita non se extendit ultra secundum gradum; adeoque Petrus nullum habet impedimentum dirimens publicæ honestatis, aut affinitatis cum Margarita, atque inde potest cum ea matrimonium contrahere.

4128 Si vero Margarita sit consobrina prima Catharinæ, ac proinde in secundo gradu illi conjuncta, non potest Petrus cum Margarita contrahere; cui est illi affinis in secundo gradu, ob copulam illicitam habitam cum Catharina.

QUÆRES II.

4129 *An infideles, qui cum affinitate, & etiam in primo gradu lineæ rectæ, orta ex copula conjugali, matrimonium contraxerunt, separari debeant, si convertantur ad fidem: an vero matrimonium sit validum?*

RESpond. esse validum, quia affinitas, esto consurgat jure naturali ex copula licita, quatenus per eam vir, & mulier fiunt una caro; non dirimit tamen jure naturali, sed Ecclesiastico. Et universaliter matrimonia infidelium inita servatis conditionibus juris naturæ, & juris divini, non servatis solum conditionibus jure Ecclesiastico præscriptis, si ipsi infideles postea convertantur ad fidem, remanent valida; immo nulla solemnitate indigent, quia infideles non subjacent legibus Ecclesiæ: vid. num. 5147.

QUÆRES III.

4130 *Duo Turcæ, qui invalide matrimonium contraxerunt contra legem humanam a suo Principe infideli sub clausula irritante editam, Panormum ducti, & ad fidem conversi, volentes renovare matrimonium, recordantur, quod dum erant infideles, & in sua patria, vir cognoverit consanguineam suæ uxoris. An indigeant dispensatione super impedimento affinitatis?*

RESpond. cum distinctione; vel vir habuerit rem &c. cum consanguinea suæ uxoris, v. gr. cum ejus sorore, per copulam licitam, quatenus erat uxor, & ea mortua, hanc duxit; vel habuerit rem cum dicta consanguinea per copulam illicitam.

Si primum, tenentur petere dispensationem; quia licet impedimentum affinitatis non sit, nisi ex jure Ecclesiastico, & consequenter non liget infideles, durante statu infidelitatis, affinitas tamen jure naturali oritur ex copula licita, quia per copulam conjugalem conjuges fiunt una caro; ex quo sequitur attinentia consanguineorum unius cum altera conjuge, & e converso; unde aliati Turcæ, cum debeant revalidare matrimonium jam invalidum, in statu, quo sunt fideles, juxta leges Ecclesiæ, fit, quod cum vere reperiantur affines, vere reperiuntur impediti impedimento tempore fidelitatis, & non antea, de novo superveniente, ex affinitate tamen tempore infidelitatis contracta.

Si secundum, non egent dispensatione, quia non sunt affines; nam ex copula illicita non oritur affinitas jure naturali, quoniam potius ex ea oriuntur odia, & inimicitiæ, quam amicitiæ, & attinentiæ consanguineorum, sed jure Ecclesiastico: & quia copula illicita supponitur facta tempore infidelitatis, quo non erant subditi Ecclesiæ, sequitur, quod adveniente statu fidelitatis non reperiantur affines, ac proinde nec impediti, ut dispensatione egeant. Tanct. tom. 2. de Matrimon. lib. 7. disput. 65. & 66. Tambur. tom. 2. pag. 106. §. 2. num. 1.

QUÆ-

QUÆRES IV.

4131 *Certum est, quod si moriatur Francisca uxor Pauli, perseverat in Paulo affinitas cum omnibus Franciscæ consanguineis, natis ante mortem Franciscæ, quia ex c. Fraternitatis 35. quæst. 10. affinitas semel orta perpetuo remanet. Ex hac certo quæritur: An si post Franciscæ mortem nascatur ex ejus sorore puella, sitne affinis in secundo gradu Paulo, ita ut inter ipsam & Paulum nequeat validum matrimonium contrahi?*

RESpond. affirmative. Tamb. tom. 2. lib. 8. tract. 1. cap. 12. §. 1. n. 7. Ratio est, quia affinitas mensuratur juxta consanguinitatem, ut ait ex Scoto in 4. dist. 41. quæst. unic. litt. B. quoto gradu consanguinitatis est quis conjunctus, vel distat ab uno ex extremis copulæ, toto gradu affinitatis est conjunctus, vel distat ab altero extremo copulæ; sed nata ex sorore Franciscæ, adhuc Francisca mortua, est vere consanguinea in 2. gradu cum Francisca adhuc mortua, igitur est vere affinis in 2. gradu cum Paulo, qui est alterum extremum copulæ; hinc affinitas non solum extenditur ad consanguineos natos, vivente uxore, sed etiam natos, ea mortua.

12. IMPOTENTIA

4132 COeundi, seu perficiendi copulam, non impotentia generandi, matrimonium dirimit. Scotus in 4. dist. 34. quæst. unic. litt. F. Ad tertium: *Quia obligatio non est absoluta ad bonum prolis, sed sub conditione si eveniat, ad gratanter suscipiendum, &c. & tunc matrimonium est ibi tantum, ut in remedium, non autem in officium.*

4133 Hinc steriles, & senes valide contrahunt, dummodo sint apti ad copulam; & tunc matrimonium est in remedium concupiscentiæ, qui est finis secundarius, & minus principalis, ob quem etiam fuit institutum, juxta dictum Pauli: *Melius est nubere, quam uri.*

4134 Matrimonium vero Eunuchorum, qui utroque teste carent, est nullum, non ob impotentiam generandi, sed ob impotentiam coeundi; copula enim fieri debet per transfusionem veri seminis; vero autem semine carent Eunuchi, cum emittant humorem quemdam aquosum specie distinctum a semine.

4135 Hinc impotentia coeundi in tribus consistit, & in uno illorum dirimit. 1. Impotentia ad penetrandum vas. 2. Ad emittendum verum semen. 3. Si verum sit semen, sed adsit impotentia ad emittendum illud intra vas; unde non sufficit potentia ad emittendum extra vas, seu in ore vasis.

4136 Impotentia ut dirimat: Primo, debet esse antecedens matrimonium; non sufficit, si sit consequens matrimonium, etiam solum ratum, antequam sit consummatum.

4137 Secundo, debet esse perpetua, ita ut nulla arte possit tolli. Si perpetuitas sit certa, ut si vir habeat virilia sicca, aut amputata, vel si mulier sit adeo arcta, ut nullo remedio, nec incisione possit fieri apta, potest matrimonium statim pronunciari nullum a Judice Ecclesiastico.

4138 In dubio perpetuitatis conceditur ab Ecclesia triennium ad experiendum bona fide; quo elapso sine fructu, matrimonium declarari potest invalidum, & dissolvi: v. num. 4115. & 4116.

4139 Tertio. D. Thom. de *Sacrament. Matrimonii* q. 58. art. 1. apud Conet. in *Manuali* tom. 6. pag. 464. docet, quod impotentia ut dirimat debet esse ignorata his verbis:

(In matrimoniali contractu obligatur unus conjugum alteri ad debitum reddendum; ideo si ille, qui se obligat, est impotens ad solvendum, ignorantia hujus impotentiæ in eo, cui fit obligatio, tollit contractum. Sicut autem per impotentiam coeundi efficitur aliquis impotens ad solvendum debitum, ut omnino non possit solvere, ita per servitutem, ut libere debitum reddere non possit; & ideo sicut impotentia coeundi ignorata impedit matrimonium, non autem si sciatur; ita conditio servitutis matrimonium impedit.)

4140 Præmissa impotentia dirimit jure naturæ, sive sit ex parte viri, sive ex parte fœminæ, sive sit absoluta, sive sit respectiva respectu scilicet hujus viri, & hujus fœminæ, taliter quod dissoluto inter hos matrimonio, possint cum aliis matrimonium contrahere.

4141 Insuper dirimit, sive sit orta ab intrinseco, & vitio naturæ, sive ab extrinseco vitio artis, aut diaboli; in casu maleficii adhiberi debent remedia, tam naturalia, quam spiritualia; quæ si non prosint, impotentia censetur perpetua, & matrimonium dissolvendum per Judicis sententiam, ex cap. *Laudabilem*, & *de frigidis, & maleficiatis*.

4142 Conjux arcta, si per incisionem possit fieri apta, non tenetur pati incisionem, unde ejus impotentia censetur perpetua, tenent Clericatus. c. 133. n. 95. Diana part. 11. tract. 5. resol. 13. & alii apud ipsos. Sed rectius Sanchez lib. 7. disp. 91. n. 32. docet, quod teneatur pati incisionem cum gravi dolore, sed non cum periculo vitæ, aut gravis morbi.

MATRIMONIUM IMPUBERIS

4143 EST Jure Canonico invalidum, nisi malitia suppleat ætatem, ex cap. *Attestationes* 10. *C. de illis qui tit. de despons. impuber.*

Defectus autem ætatis matrimonium invalidat, minime ratione impotentiæ, quia hæc in impuberibus est temporanea, sed ex defectu consensus, ob quem sicut Jus Canonicum Trid. ad validam professionem Religiosam expetit tam in viris quam in mulieribus ætatem annorum sexdecim expletorum; ita Jus Canon. cum n. 4143. relatum, ad validum matrimonium de præsenti exposcit in viro ætatem 14. annorum, & in fœmina 12. annorum expletorum, nisi malitia suppleat ætatem.

4144 Malitia supplens ætatem consistit in maturitate judicii sufficientis ad discernendum, & se obligandum in contractu perpetuo, & indissolubili matrimonii, atque in potentia ad copulam, de qua in n. 4135. Hæc autem malitia supplens ætatem relinquitur judicio, & arbitrio Ordinarii, qui potentiam ad copulam colligere potest, vel ex facto, quatenus impubes cum alio copulam habuit; vel ex corporis dispositione, aut propinquitate ad annos pubertatis.

4145 Qua seclusa malitia, matrimonium impuberum, seu verba de præsenti inter impuberes ad matrimonium apta, ex Jure Canonico habent vim sponsalium; quia cum impuberes, suppositis ubertatibus, sint se apti ad contractum, verba valere debent, quantum possunt; & quia ex Jure Canonico prohibentur valere ut matrimonium de præsenti, valere debent ut sponsalia.

Unde matrimonium impuberis fieri debet ex gravi causa, & cum licentia Episcopi.

4146 Quod si postea comperiatur, Episcopum errasse in danda licentia, seu in approbanda malitia ætatem supplente, quatenus impubes repertus est inhabilis ad copulam, tunc ex Jure Canonico validum est matrimonium; nam Ecclesia supposita dicta licentia Episcopi judicat inhabilitatem illam esse temporalem, ac proinde disponit, ut expectetur complementum pubertatis.

Si hoc elapso, adhuc reperiantur inhabiles, tunc expectari debet completissimæ pubertatis ætas, quæ in viris est annus 18. in fœminis 14. Et si neque hoc tempore habiles reperiantur, tunc utique rationabilis dubitatio oritur, an inhabilitas sit perpetua, adeoque adhibenda est triennalis experientia, ut in num. 4116. Tamburin. de *Matrimon.* lib. 8. tract. 1. cap. 14. §. 2. v. num. 16.

4147 Si malitia supplens ætatem sit certa, & impubes sine licentia Episcopi, & gravi causa contrahat

matrimonium, peccat mortaliter, sed valide contrahit. Tambur. *citat.* Invalide vamen contrahit, si non sis malitia supplent ætatem, ut *in. num.* 4144.

HERMAPHRODITUS.

4148 SExum scilicet virilem simul habens, & fœminum. 1. Si in neutro sit potens, valide contrahere non potest. 2. Si inæqualiter participet, contrahere debet secundum sexum, qui prævalet. 3. Si æqualiter utrumque participet, & secundum utrumque sit æque potens, debet ipse sexum eligere, & secundum illum contrahere, quo electo, maxime ex matrimonio durante, peccabit mortaliter si alio sexu uti velit Tambur. *tom. 2. pag.* 103.

4149 Quod si mulieri fœmina, & processu temporis prorumpat in virum, tunc si non sit potens uti sexu fœminea, matrimonium est, & fuit ab initio nullum, quia sexus, in quo contraxit, non erat perpetuus, quoniam latebat sexus virilis. Pari ratione, si hæc fuerit Monialis professa, professio est nulla, & est e Monasterio educenda; non tamen tamen ingredi Religionem virorum, quia eius intentio non fuit, nisi ingredi Monasterium Monialium, & sic propterea. Pont. *in dub. Reg. verbi Professio in fine.*

12. PRÆSENTIA PAROCHI, ET DUPLICIS TESTIS

4150 SI deest, ubi Tridentinum est receptum, matrimonium est nullum, etiam si qui contrahentes delicti, sit in periculo mortis. Matrimonium coram tacite Ecclesiæ celebratur dicitur, quod celebratur coram Parocho, & testibus.

4151 Ubi Decretum Concilii non est publicatum, valere matrimonia contracta absque observantia solemnis Concilii præscriptum, declaravit Sacr. Congr. Concil. 19. Januarii 1605. apud Tambur. *de Matrimon. lib. 8. sect. 6. cap. 1. num. 10.*

4152 Ubi est publicatum, vel aliquo tempore in Parochia tamquam Decretum Concilii observatum, nullus tamen Parochus reperitur, sed Ecclesia Parochialis omnino vacat tam Parocho, quam Episcopo, & Capitulo valentibus alium delegare; quod contingere potest cum ex perfectissimis ab infidelibus illatis, tunc, matrimonium valere absque præsentia Parochi, (servata tamen ea, in quo potest, forma Concilii, idem adhibitis saltem duobus testibus) declaravit eadem Sacr. Congr. Conc. 19. Januarii 1605. apud Tambur. *citat.*

4153 Qui, ne contrahant coram Parocho, transeunt ad loca hæreticorum, ubi non sunt Parochi, & ibi more loci sine Parocho contrahunt, valide contrahunt; si transeunt animo mutandi domicilium; invalide vero, si fecus, sed animo revertendi. Ita Clericatus *cap.* 112. *num.* 124. cum Tambur. & de Lugo, ex Brevi Urb. VIII.

4154 Si e loco, ubi non est publicatum Concilium, veniant ad locum, ubi est publicatum, invalide contrahunt sine Parocho, & testibus.

4155 Si unus ex sponsis sit de loco, ubi est publicatum Conc. alius de loco, ubi non est publicatum, habende est ratio loci, ubi matrimonium per verba de præsenti contrahitur. Clericatus, & Tamb. *citat.*

4156 Graci Ecclesiæ Romanæ uniti, omnino inter Latinos habitantes, tenentur servare formam Tridentinam.

4157 Sufficit Parochus viri, aut uxoris, si contrahentes habitent in diversis Parochiis, etiam si præsens contradicat; dummodo intelligat. Tamb. *num. 2. citat. pag.* 137. Quia Trid. *cap.* 1. *Sess.* 24. *de reform.* Famahi, & dumtaxat testium præsentiam exposcit.

4158 Hinc Fagnanus *in 2. lib. Decret. cap. Quoniam, de confess. num.* 25. *pag. mihi* 133. refert Declarationem Conc. ut sequitur.

(Sacr. Congregatio declaravit, validum esse matrimonium contractum coram Parocho, [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

4191 Si oratori taceat repulsam ante super eadem supplicatione sibi datam, valet dispensatio. Clericatus n. 137. n. 2. et in Diana part. 8. [illegible] cit. & Sanchez.

4192 Et quamvis Tamb. cit. idem doceat, si data repulsa a Superiore, fiat recursus ad inferiorem habentem [illegible] dispensandi, absque ea quod & [illegible] nonficetur.

Id dico verum in casibus, in quibus inferior habet a Superiore concessam facultatem ordinariam, seu delegatam dispensandi, ut est in voto: ex n. 1721. & 1062. minime in casibus, in quibus inferior solum eam habet ex epikeja, ututum ex rationabiliter praesumpta voluntate superioris; hanc autem habet Episcopus [illegible] dirimentibus, non primam, juxta dicta n. 4210. & 4240.

4193 Qui post obtentam dispensationem ducendi Rofam consanguineam, petit dispensationem pro ducenda alia consanguinea, recusat expiscere primam dispensationem, si haec fuit invalida ex sola mutatione animi ipsius petentis: non tenetur voto, si per ipsam non fuerit, sed prima dispensatio fit revera facta in [illegible] Diana part. 8. [illegible]

[illegible] Quare, [illegible] dispensationem [illegible] Diana part. 8. [illegible]

[illegible] Diana part. 8. [illegible]

[illegible] Diana part. 8. [illegible]

[

[illegible]

[illegible]

[illegible]

conditionis, & non servata conditione, seu forma præscripta, semper corruit actus, ut dixi supra, & tradunt in præsenti etiam Guttierez *can. 40. lib. 2. c. 19. n. 12.* Garc. *de benef. part. 6. c. 2. n. 265.* Si vero concedatur dicta facultas cum ista clausula: *si ita est: si præter veritatem nitantur*, tuliæ peccabit quidem Confessarius omittendo examen veritatis; ut non obstante tali omissione, valida erit dispensatio, si verum fuerit expositum, utpote quia dictæ clausulæ de jure insunt omni dispensationi, quamvis non exprimantur: *cap. 2. de rescript.* expressio enim illius quod de jure tacite inest, nec formam, nec conditionem imperat: *Sanch. L. 3. d. 35. num. 2.*

Quarto, cum modo, quidquid fuerit de antiquo stylo, approbatur in litera S. Pœnitentiariæ illa clausula, *audita prius sacramentali confessione*, oportet ad valorem dispensationis dispensandum sacramentaliter conferri Confessario electo vero dispensatione. Et ratio est, quia clausula in ablativo posita conditionem importat: *leg. a testatore, §. de condit. & demonstr.* & cum conditio tacitamen formæ imponitur: *l. 1. qui haredes, leg. Mevius, §. ved.* consequens est indispensabiliter necessitatem esse ad valorem actus: *cap. cum dilecta 22. de rescript. & lex. diligenter §. digestis, mandati.* Accedit ad demonstrandam necessitatem sacramentaliter confitendi prædicto Confessario, non concedi ipsi facultatem dispensandi, nisi in actu confessionis, ut constat ex illa clausula: *in foro conscientiæ, & in ipso actu Sacramentalis confessionis tantum, & non aliter, nec alio modo.* Certe ex prædictis verbis clara est necessitas dispensandi in actuali confessione; nam illa particula *tantum*, solum includit expressum, & cætera excludit: *Barb. de diction. d. 403. n. 2.* & ita particulæ *non aliter, nec alio modo* important strictam necessitatem, & excludunt omnem modificationem, & interpretationem: *Barb. de clausul. 281.*

Quinto, si tali naturæ sit dispensatio, ut præferibatur in ea removeri occasionem, puta si quis petat dispensationem admittatur, quia ante contractum matrimonium vir receverit cum Sorore illius, quam duxit, vel vellet ducere, id intelligendum est de occasione proxima; unde non esset necesse removere illam a domo Oratoris, si non amplius peccet. Quintamen ita præscribitur per clausulam in ablativo positam, videlicet: *sublata occasione, si quæ adhuc extat*, hinc est, ex dictis supra, hanc clausulam inducere rationem conditionis, qua non adimplera, invalida esset dispensatio.

Sexto, concedatur Executori facultas ad absolvendum a quibusvis sententiis, & censuris, juxta formam scilicet, qua hæc absolutio concedatur in foro sacramentali.

Septimo, imponitur Executori negare dispensationem, si putaverit conjuges separari posse sine scandalo; vel si videri possit ad habitandum tamquam frater, & Soror. Facile possent separari sine scandalo plures conjuges, quando essent vagi, & non habiti essent ut conjuges in loco, in quo executioni mandantur. Cæterum difficile est talem separationem fieri posse sine scandalo, in loco, ubi ut communiter in [illegible] etiam illos inducere ad cohabitandum sine periculo incontinentiæ. Quoties igitur Confessarius, considerata considerandis, prudenter [illegible] de, faciem ex parte unus, contracto præmissis denuntiationibus, de jure esse legitimum: *arrum. leg. si linum §. digesti debis, qui sui, vel alieni, & principio, instit. de pater. potest. & cap. 2. qui filii sint legitimi, cap. cum inhibitio §. de clandest. desponsat. junct. Glossa. ibi ambo parentes.* Videndus etiam inter alios Barbosa *in cap. ex cœtero 14. qui filii sint legitimi, n. 2.* Dum ergo vult Pontifex decernendam esse illegitimam pro foro conscientiæ prolem, loquitur de prole nata a conjugibus, quorum uterque mala fide matrimonium contraxerit.

QUÆRES.

4217 *Quid agere debeat executor, si post expeditam dispensationem comperiat se errasse?*

Resp. Quod executor tamquam delegatus non potest sanare errorem, Tambur. *cit.* §. 1. *num.* [illegible] quia delegatus postquam functus est munere suo, nihil potest.

Quia tamen talis executor pro foro externo solet esse Ordinarius, cui incumbit præsidere in quantum potest, ne delicta patrentur; ideo, si errasset in exequendo, debet matrimonium prohibere: & si reperiatur contractum, debet omnem levare, donec [illegible] tum a Pontifice dispensatio concedatur.

4218 Si errasset denegando dispensationem, renunciando eam invalidam, tunc nil potest, sed tunc debent Oratores iterum recurrere ad Papam, seu Datariam, exposito errore; non enim potest ut delegatus, quia ut delegatus jam functus est officio sed pronunciando dispensationem invalidam: *ut in num. 3217.* nec ut Ordinarius; quia ut Ordinarius non habet auctoritatem exequendi dispensationem Pontificiam per errorem denegatam. Hic autem est iterum de dispensatione concessa per Datariam, seu pro foro externo, qui in sua, data semel sententia, non admittit reditum ob eamdem causam.

4219 Loquendo autem de dispensatione concessa per S. Pœnitentiariam pro foro interno conscientiæ, potest error in denegando commissus a Confessario sanari; quia de natura fori interni conscientiæ est, ut Confessarius possit mutare consilium pro meliore considerationem, aut opinionem, & per rectum judicium.

Hinc fit, ut si Confessarius legitime ab oratore electus arcanas litteras S. Pœnitentiariæ, & denuncet dispensationem, putans, causam non verificari; nolens, re maturius considerata, judicet causam verificari adhuc potest dispensare, quia opinio, vel error alterius non debet obstare oratori.

Nec obstat, quod litteræ fuerint apertæ, quia aperitio illa fuit materialis, quæ non obstat valori, & Confessario injungitur aperitio formalis, videlicet cum facultate dispensandi. Ita Tambur. *citat. cap. 11. §. 3.*

DE CESSATIONE DISPENSATIONIS.

4220 Dispensatio non cessat per cessationem causæ impulsivæ, sed vero per cessationem causæ finalis, seu principalis; causa namque principalis dispensationis verificari debet: *n. 4. 4182.*

Pro cujus rei claritate, quinque sunt distinguenda tempora, 1. Quando mittitur supplicatio ad Pontificem. 2. Quando ea lecta Pontifex annuit. 3. Quando [illegible] 4. Quando matrimonium est jam contractum. Hæc distinctione præmissa,

Conveniunt Doctores, non esse opus, ut causa verificetur primo tempore. Tambur. *lib. 8. tract. 2. §. 3. n. 4.* Bonacin. & alii apud ipsum. Quantum ad [illegible] licitus ita tempore.

[illegible] tempore, limitum quando [illegible] Pontifex annuit, Castropal. *tom. 1. tract. 3. disp. 4. p. 1. num. 2.* con-

tra Tambur. *cit.* quia Pontifex supplicationibus annuit, & exposita fuit vera. Quæ opinio est probabilior, simul & tutior, adeoque servanda, cum agatur de valore Sacramenti: *vid. num. 73. & a num. 3250. ad 3284.*

4222 Dico 2. Si causa secundo tempore, quando Pontifex annuit, erat vera: tertio vero tempore, [illegible] & dispensari tenentur ob nullitate a matrimonio con- [illegible] *n. 4. contra* [illegible] dispensatio cessante causa, non cessat, quando sit tadacta ad actum irrevocabilem; [illegible] quamvis supponatur ab executore concessa, non dicitur redacta ad actum, nisi quando matrimonium est jam actu contractum, minime antequam contrahatur. Igitur si causa, quæ secundo & tertio tempore fuit vera, cessat ante quartum tempus, antequam fiat matrimonium contrahatur, dispensatio cessat, quoniam non est jam redacta ad actum irrevocabilem, sed facilitet revocari potest.

Hinc si causa, ob quam fuit dispensatum, fuit paupertas mulieris [illegible] ter secundo tempore quando Pontifex annuit, sive tertio tempore, quando fuit per [illegible] ab executore concessa, sive quarto tempore post talem dispensationem concessam, antequam ea non actu matrimonium contraheret, evaluit ut vera, non potest matrimonium contrahere.

Non deficit tamen Doctores, Tamb. *cit.* Busemb. *lib. 1. tract. 2. cap. 5. dub. 5.* Diana Suarez, & alii apud ipsum, qui tenent, quod quando actus [illegible] est contractus matrimonii, quod dispensatio non cessaret, si causa cessat post dispensationem ab ipso executore expeditam, antequam perficiatur contractus; hac moti ratione, quia dispensatio jam fuit executa, & cum dispensatio sit relaxatio juris, per dispensationem jam fuit extincta obligatio legis, obligatio autem legis semel extincta non revivescit, & quoad [illegible] cessam evasit [illegible] quatenus acqu[illegible] hæredi atem, a hinc posita matrimonium, super quo fuit dispensata, contrahere. Sed hæc ratio soluta manet [illegible] sere solutionis.

[illegible] communis. Ratio est: quia matrimonium [illegible] acto, dispensatio est jam [illegible] d actum irrevocabilem: dispensatio autem jam redacta ad actum irrevocabilem [illegible] cessante causa, non cessat; adeoque cessante causa, non cessat [illegible] nam causa [illegible] non cessavit ante, sed post: Ex alia con- [illegible] permanens.

Eadem ratione, si post beneficium per dispensationem obtentum relici causa, ob quam fuit dispensatum, non cessat dispensatio, nec beneficium.

Ex quo habes, quod quando dispensatio est de re dividua, & quæ habet tractum successivum, si causa [illegible] dispensatio [illegible] Hinc qui est dispensatus ob dubium infirmitatem ad carnem, cessante infirmitate, tenetur a carnibus abstinere. Et qui ob dubium utriusque infirmitatem, aut dubium capitis dolorem, dispensatus est ab omne recitandi [illegible] jas, causa cessante, tenetur ad illas: quia agitur de re dividua, habente tractum successivum: *vid. num. 4221.*

[illegible] de dispensatio matrimonii, seu facultas dispen- [illegible] jabilitas, [illegible] non potest procedere, *cap. si cui, de Prebendis in 6. & in locis citat.* Clericatus *cap. 13. num. 3.*

4226 Si delegatus moriatur, antequam dispensationem expediat, si gratia erit realis, communis videlicet non personæ, sed officio, v. gr. Episcopo, expedire potest a successore: minime, si erat personalis; sed tunc, si actus dispensationis esset completus, & solum non dedisset litteras testimoniales, possent Oratores in foro conscientiæ dispensatione frui. Clericatus *citat.* cum Tambur. *n. 4209.*

Denique non cessat dispensatio per non usum, vel [illegible] odio, aut decem annorum, etiam si orator dissolvet, [illegible] lle ea uti, nec eam ratam habere; sed si cessaret, requireretur, ut oratores renunciarent, & renunciatio fit acceptata a Pontifice. Clericatus *citat.* cum Tamb.

SUMMUS PONTIFEX

4227 Dispensare potest in impedimentis jure solum Ecclesiastico dirimentibus: etiam in voto solemni castitatis, & Religionis, ex gravissima causa: sic Alexand. III. dispensavit cum Nicolao Iustiniano Monacho ad nubendum, & Celestinus dispensavit cum Constantia Monacha professa filia Rogerii Siciliæ Regis, ut nuberet Henrico Sexto Regi: *vid. num. 4252.*

EPISCOPUS

4228 Potest dispensare in impedimentis ex jure Ca- [illegible] (Dummodo, 1. Matrimonium sit jam bona fide contractum, 2. Matrimonium sit publicum, & impedimentum occultum, & separatio sine magno scandalo, infamia, aut damno fieri non valeat, 3. Pon- [illegible] Hæc omnia [illegible]

Ratio primæ: quia si matrimonium est cum scientia impedimenti contractum, dispensare non potest; nam sicut Papa ex Conc. Trident. *sess. 24. de reform. matrim.* [illegible] ab ipso [illegible] scienter contraheris, [illegible] si consummate fuerit: sic potiori jure prohibet Episcopis tunc dis- [illegible] Ratio secundæ: quia si matrimonium [illegible] dalum, si conjuges permanerent in copula fornicaria.

[illegible] io tertiæ, & quartæ: quia si casus patetetur dilatio eum, & posset fieri recursus ad Papam, cessaret necessitas recurrendi pro dispensatione ad Episcopum.

4229 Nec paupertas sufficit ad excusandum vertu- [illegible]

CAPUT VII.

CAPUT VIII.

[illegible]

CAPUT IX.

De impedimento actus conjugalis ex [illegible]

[illegible]

[illegible] alter conjux non habeat jus petendi, [illegible] si velit Religionem ingredi.

[illegible] tamen [illegible] sine post consummationem non potest; petere autem nunquam potest, nec inire, nec posit dimittere. Tullench. *In Decal. cap. 2. lib. 2. tit. 25. num. 4.* [illegible] Excipe, nisi petat ob periculum incontinentiæ, quod [illegible] in altero conjuge, vel quando [illegible] sed alterius conjugis, cum præ verecundia [illegible] dere.) Ita Tullench. *citat. n. 3.* [illegible] *de matrim. tract. 11. disp. 9. sect. 3. cum aliis.* Ratio est, quia votum simplex castitatis non dirimit, sed impedit matrimonium; unde qui cum eo contra[illegible]

[illegible] vovit, non tenetur [illegible] licet sit [illegible]

[illegible] rari, meruerit ad Religionis legislatorum: si vero se[illegible]

4270 Pariter conjux, qui post matrimonium votum castitatis etiam sine alterius consensu [illegible] est petere, sed tenetur reddere.

[illegible] mile delictum committat. Remittendo autem peccat, [illegible] Sanchez, qui [illegible]

4272 [illegible] affirmat, eum, qui post matrimonium [illegible] tatis emisit, posse reddere in casu adulterii, & mortis [illegible] nubere; quia votum castitatis, quoad partem [illegible] ndi, fuit nullum.

[illegible] impedimentum, cujusmodi est in casu adulterii, aut mortis illius. Unde tunc votum castitatis, quoad partem reddendi, est nullum, pro quando alter tantum habet jus petendi; est validum, pro quando illud amittit.

CAPUT X.

De Divortio.

4271 Divortium *est separatio conjugum quoad thorum, & habitationem, conjugii vinculo permanente.*

[illegible] alias causas, de quibus modo

4275 Divortium perpetuum a divortio ad tempus [illegible] consummatum, in nullo casu dissolvitur, ex num. 4111. Ea autem fieri non possunt in divortio ad tempus.

Divortium fieri non potest auctoritate privata, sed fieri debet auctoritate Judicis Ecclesiastici, causa probata.

4276 In casu adulterii, si sit publicum. Pontius [illegible] *cap. 18.* Fenech. *de divortiis*, Riccius, & alii contra Sanchez tenent fieri posse propria auctoritate. At rectius Clericatus *cap. 146. num. 10.* docet, Doctores affirmantes esse intelligendos de foro [illegible]

4277 Di[illegible] tertium jure dimittitur, Matth. *Quicumque dimittens uxorem, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, moechatur.*

4278 Nomine adulterii ad divortium venit quævis [illegible] mina mortua. Tamb. *lib. 8. de matrim. tract. 7. c.*

[illegible] si innocens adhærere, si hic [illegible] sit certus, nullum sibi periculum immineat. Clericatus citat.

[illegible] repe[illegible] nubis, si adsint filii, si moretur in domo adulterè, & alia, quæ de jure probant: *vide num.* [illegible] chez & Tamburr.

[illegible] conjux adulterium commisit, etiam si [illegible] per vim [illegible] quem non potuit repellere, *v. n. 2694.*

4. Si conjux innocens remittat culpam adulterii expresse, aut tacite, videlicet recipiendo Reum ad oku[illegible] (e [illegible] lis, quæ tunc et concepti [illegible] *Vel periculum animæ*) ut si jus sit factus hæreticus. *Vel periculum corporis*: ut si conjugi superveniat lepra, seu morbus contagiosus. Si conjux ab alterius vitæ insidietur, aut familiam exercet in uxorem.

4283 Si conjux sit factus hæreticus, potest fidelis propria auctoritate ab eo divertere ad vitandum periculum infectionis; Clericatus *cit. n. 12.* ex Sanchez *de matrim. lib.* [illegible] *n. 6.* Et hæresis dicitur adulterium spirituale.

4284 Solicitatio ad sodomiam [illegible] [illegible] [illegible]

viro dissimulatus, & mulier sit rudita, ac remorata conjugio. Hæc Sperellus *cit.*

4285 Morbus Gallicus probatur medicorum judicio, & concedit cognitionem debiti, atque etiam separationem quoad thorum, si medicorum judicio adsit periculum; minime quoad cohabitationem.

4286 Sævitia potest esse triplex, 1. Si vir moderate, & ex causa uxorem verberet; & hæc nec dicitur propriæ sævitia, nec sufficit ad divortium. 2. Si immoderate verberet, sed potest providari a Judice per cautionem; tunc datur divortium, licet uxor vir restituatur commore practicta. 3. Si sævitia sit atrox cum timore futuræ offensionis, & tunc datur divortium.

4287 Judicante, quando sævitia sit atrox perdere prudentia judicis adhibita, circumstantiæ personæ, loci, modi, &c. considerari. Plura assignari in eor signa atrocitatis. 1. Si vir sit solitus in uxorem sævire. 2. Si minatus sit eam occidere, & sic totius minas exequi, aut fit crudelis natura. 3. Si capitale odium & inimicitia inter maritum & uxorem intercedat, vel qua unus alterum nequeat necare tentavit, vel de gravi crimine accusavit, ejus carceratione procurando, vel etiam si civilem litem super magna bonorum quantitate agat. 4. Si plurimæ uxoris caput ad quietem pertulit. Si in eam cultrum ad vulnerandum jecit. Si eam in cubiculo cum deregatione alimentorum detruset. In his & similibus casibus datur sævitia atrox ad divortium sufficiens. Hæc Clericatus *cit.* ex Sperello.

4288 Ad hanc facultatem probandam sufficiunt testes consanguinei, affines, & domestici; nam hi melius scire præsumuntur. Rota *decis.* 155. *numer.* 49. *part.* 6.

Mulier si sæviat, & vir a sævitia cessavit, non potest divortium petere; quia per tacitam tolerantiam, & cohabitationem post sævitiam præsumitur inviolam remisisse. Clericatus *citat.* ex Sperello *decision.* 159. *numer.* 91.

4289 Maritus non potest ad divortium devenire ob datem non foetum. Ita tus Canonicum contra civile, Clericatus *citat.* ex Tamburin. *tract.* 8. *lib.* 5. *capit.* 5.

4290 Effectus divortii, 1. In divortio perpetuo effectus est *ut numer.* 4271. 2. Tam in divortio perpetuo, quam ad tempus facto ob culpam, aut sævitiam, conjux innocens retinet dotem. Tam mutuus delinquens tenetur solvere uxori ad merita, & expensas litis. Et sic tum aliquis ex bonis illius, qui dedit causam divortii: in casu autem hæredis fuit educandi apud parentem fideicom, favore Rei.

4291 Divortium fieri potest absque delicto, ex mutuo contentu conjugum, quoad thorum proprii auctoritate; ut Pirres Sardii Spiritus Sardi *amore* duxi fecerunt. Quoad *habitationem* auctoritate Ordinarii, cui pertendere debet conjugum statum, quod thorum, & modum vivendi, ne ex illis scandalum sui ordinum aliquod oriatur. Et ipsa separatio quoad thorum in ut perfectionis, maxime inter juvenes, fieri non debet sine prævio & maturo prudentium virorum consilio.

4292 Revertitus vir naturalis, si licentiam ab uxore habeat suspiendi Ordines Sacros, non debet ad illos [illegible] nisi prius uxor in Religione professa [illegible] vita [illegible] ordinis. Si autem de Episcopatu agatur, debet uxor in Religione profiteri.

4293 Quod si dia a uxori, quæ licentiam dedit, ca [illegible] & certificio mutuo, ad perfectiorem [illegible] tandum, virum jam ordinatum [illegible] tamen vir ab Altari suspensus. Hæc quo [illegible] de dicta a n. 4071.

CAPUT I.

De debito conjugali.

4294 A *Dubio* in præsens amittit jus ad petendum debitum ex publica; potest ipse petere rogando, sed non cogere; nam tunc alter conjux habet jus ad conegandum. & ideo dicitur adulter amissile jus, quatenus non potest uti debito, invito conjuge, licet amica petenti.

Hoc ad differentiam affinitatis, & voti, quibus illatribus, nullo modo reus potest petere debitum sine dispensatione obtenenda ab Ecclesia.

Pro adulterio tamen pœna remittitur ab ipso conjuge omnino, vel verbis, vel per signa amoris, velex quo adulterum petenti, & roganti licere reddat debitum, quia facta remissione illatim adulter acquirit jus ad petendum ex publica, ita ut conjux non possit amplius ex vi criminis adulterii debitum renegare.

Tertiam hæc pœna non incurrit neiciente conjuge adulterium.

4295 Quæ ad causa de nullitate matrimonii, bona fide contracti, non potest petere, nec reddere debitum, etiam si rumpere ignoret; sed debet petere dispensationem, & interim aliqua excusione defumpta separari ab periculum fornicationis; quod si non habeat locum dispensatio, quatenus impedimentum est juris naturæ, & non potest matrimonium per totam renovare cum consensus revalidati, v. gr. si ceir impedimentum ligamiris, tunc tenetur fugere.

Si sit dubium, dubio non sempulotio, sed prudenti, non potest petere, antequam illigerit a facta de veritate, rationabiliter dubium deponat, quia te exponit periculo peccandi, tenetur tamen reddere, ob periculum faciendi contra jus alterius, *ex cap. Inquisitioni tua, de sponsal. excom.* Si autem facta diligentia invenitur motiva vere probabilia pro valore, potest etiam debitum petere; quia pro tuto stat possessio bonæ fidei.

4296 *Semel*, si nulla sit spes ut quando fœminandi intra vas, nec possunt petere, nec reddere, quia interceptus multiplex ab intrinseco malum: bene vero, si sit spes fœminandi intra vas; licet sæpe fœminent extra: ita Tanczzi *tom.* 2 *de matr. lib.* 8. q. 1. *nag.* 159. & Bulsenb. *lib.* 4. *tract.* 6. *cap.* 3. *dub.* 1. *imped. impot.* quia facit potestam rei licitæ, procuratio copulam fiat possibilem, & permittam: v. numer. 4316.

4297 *Causa matrimonii* est favorabilis, *ex cap. fin. de sponsal. & de re judic.* adeoque ampliandæ: *hinc in quæstione juris* matrimonium certissimum instar opinionem vere probabilem est validum; quod judicium practicum ex valore non est minus certum, & probabile, sed moralter certum: quia (ut bene sit Cardenas *disput.* 2. *n.* 562.) cum dispositio juris facitæ deliberem certum, inde est, quod Regula 15. de favore ampliando, facit deliberem certum de valore matrimonii, utpote mater favorabilis: v. numer. 67. 111. & 113.

4298 Item (sit Cardenas *cit. a numer.* 525.) in quæstione facti circa valorem matrimonii, *v. ev. an sit factum, vel non, id, ex quo oritur. impedimentum dirimentis; quando ex conflictu utriusque probabilitas refulsit parum dubium, si hæc est sincerile, non licet contrahere, dante circumstantiæ dubium, ut sic circumdo practica pro caventia impedimenti: quia expenetur Sacramentum periculo fœnifrationis. Si dubium est omnino invincibile, licet contrahere, quia cessante lex sic liberatur contrahendi. Quod si in casu dubio sit præsumptio aliqua pro existentia impedimenti, & nulla sit præsumptio pro caventia impedimenti, tunc cum tali dubio non licet contrahere ob periculum fœnifrationis Sacramenti*: ita fere Cardenas *cit. vig. num.* 24.

4299 Dubium [illegible] ab mortali [illegible] debitum, [illegible] [illegible], nonnunquam, & dat [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

ANTIPHATUM

4321 Et Dixerit, quæ sit a nostris [illegible] excutiat.

A nostris enim [illegible] Sanctorum, cum [illegible] Ecclesiæ [illegible] ab [illegible] Ecclesiæ [illegible] Sacramentis [illegible] Ecclesiæ [illegible] Ecclesiæ [illegible] Ecclesiæ

[illegible]

[illegible]

ANTIPHATUM

4321 Et Pœnam, quæ sit a nostro [illegible] exercitio.

A nostro enim [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

DE EXCOMMUNICATIONE.

[illegible]

EXCOMMUNICATIO MAJOR

[illegible]

[illegible] m determinatam personam. Exemplum primi: Si [illegible] excommunicationem ferat contra omnes, qui [illegible] fuerint, aut retinent, aut restituant. Dicitur [illegible] omnes, cum est fata a Superiore, non perpetua [illegible] justis, seu Sanctis dicitur generalis, quia [illegible] plures, seu omnes dicuntur. Exemplum secundi; Si [illegible] excommunicationem ferat contra Petrum, [illegible] dicitur. Portellius *verb. Excomm. num.* 17.

4162 Inducit excommunicatio major est duplex, latæ sententiæ, & ferendæ. *Lata* est illa, quæ committo delicto statim incurritur. Talis est 1. Si fit expressa per verba præsentis, ut [illegible] ipsos: *Excommunicamus*, [illegible] *Excommunicamus*, [illegible] *Excommunicatum volumus*. 2. Si per verba imperativi mo[illegible] 3. Si additur particula, *ipso iure*, *ipso facto*, *sine alia declaratione*, [illegible] quia hæc nullius actionem expectant.

Ferenda est illa, quæ non statim commisso delicto incurritur, sed post judicis sententiam. Talis est, 1. Si expressa per verba futuri temporis, *excommunicabitur*. 2. si per verba conditivi, *excommunicetur*. 3. Si verba fiat comminatoria, vel gratia, *volumus excommunicari*, *sub pena excommunicationis*, *sub interminatione anathematis*, &c. nil aliud ex adjunctis colligatur. Idem dic de suspensione, & interdicto.

4163 Excommunicatus excommunicatione majori, alius est tolerandus, seu non vitandus, alius non tolerandus, seu vitandus. *Tolerandus* est ille, cum quo fidelibus communicare prohibetur. sed vitari debet ab omnibus tamquam membrum putridum, a communione fidelium separatum. Ut autem sit vitandus, per Concil. Constantiense ut utitur, quod sit nominatim, & in individuo a judice publice denunciatus, excommunicatus; quod fit in scriptis per publicum edictum: vel ut sit publicus, & notorius percussor Clerici, ita ut nulla valeat ratione vitari hic ex jure, etiamsi non sit nominatim denunciatus talis, est vitandus.

4164 Non vitandus est ille, qui licet sit excommunicatus, non est tamen publice & nominatim denunciatus talis, nec est publicus percussor Clerici cum hoc concedatur fidelibus tam in divinis quam in civilibus communicare. Hinc in Germania Catholici licite cum hæreticis communicant; quia quamvis sint publici hæretici, non sunt nominatim denunciati tales.

4165 Id autem est a Concil. Constanc. in Extravag. *Ad evitanda*. Statutum in gratiam, & commodum aliorum fidelium, ne sine juxtum excomunicatorum contingat ex verbis: *Per hoc autem non intendimus ipsos excommunicatos*, *suspensos*, *vel interdictos in aliqua re locare*, *aut sit quomodolibet suffragari*; unde ipsi excommunicati, licet non sint nominatim denunciati tales, debent se getere ut excommunicati, ideoque a communicando in prædictis cum fidelibus se abstinere.

4167 Excommunicati igitur vitandi, sunt privati communibus Ecclesiæ suffragiis, quæ fiebant dum adhuc erat publica, aut nomine Ecclesiæ a mercipsa facta fiebant in Parasceve, quo die Pro Matre Ecclesia ob nonnullos Redemptoris orat pro Infidelibus, hæreticis, & schismaticis. Unde qui alio die dictas Orationes facerent, peccarent mortaliter, Clericatus, *cap.* 148. *num.* 12. Quod est verum etiam de contritis, nisi prius absolvantur, *ex cap. A nobis*, *de sent. excomm.*

Excommunicati non possunt ingredi Ecclesiam, nisi ad prædicationem audiendam, Fagnanus in *lib.* 5. *cap. Reiconsio*, *de sent. excomm. numer.* 1. & 7. & Leander *de censuris tract.* 2. *disp.* 7. *quæst.* 1. & 4. qui idem de ingressu ad orandum, & oratione tamen privata, mutatione oratione publica, quia in hac cum aliis communicat, quod ei prohibetur. Item dummodo tuta Missa non celebretur, nec Officia divina peragantur.

4168 Pro excommunicatis tolerabilis, qui scilicet non sunt nominatim denunciati tales, nec sunt publici percussores Clerici, Natal. cum aliis affirmat non posse orare Oratione publica, & nomine Ecclesiæ; quia si eis non prohibemur communicare cum illis in desiderio, ita neque pro illis Oratione publica orare. Unde nutrit, *eos non esse* privatos suffragiis communibus.

Sed probabilius dico cum communi, eos esse privatos suffragiis communibus, & proinde non posse pro illis Oratione publica orare; quia Conc. Constanciense edidit Extravagant. *Ad vitanda* (ut dictum est) in commodum, & gratiam fidelium non excommunicatorum, minime in gratiam ipsorum excommunicatorum; adeoque disposuit, fideles posse communicare cum illis, etiam in divinis, ne paterentur incommodum recedendi a Sacris ob excommunicati tolerati præsentiam; noluit autem ipsos excommunicatos in aliqua directe relevare, nisi esset, si fideles possent non illa Oratione publica, aut privata, sed nomine Ecclesiæ, orare. Intentio Extravagantis liquet ex ipsis verbis *num.* 4156. relatis; unde sicut fideles non poterant ante Extravagantem publica Oratione, aut privata, sed nomine Ecclesiæ, ita illis orare, ita nec post illam.

4169 Loquendo vero de Oratione privata, licite possumus ero excommunicatis tum tolerantis, quam non tolerantis, orare. Ita tenet communis, & praxis desumpta ex pietate Ecclesiæ, quæ dum excommunicatos a fidelium communione excludit, intendit eos suffragiis communibus, minime privatis, privare. Imo docent DD. quod in *Memento* potest Sacerdos pro illis orare, non ut Minister Ecclesiæ, aut ejus nomine, sed ut privata persona, & nomine proprio; quia licet *Memento* sit pars publici Sacrificii, non prohibetur Sacerdori in eo orare privatim, & nomine proprio, pro quibus ipse voluerit. Idem dicunt de aliis publicis precibus, si orans intendat orare ut privata persona, & nomine suopte, minime nomine Ecclesiæ.

4160 Demum in cœtibus secretis, in quibus non licet orare, peccatum mortale est orare (*nisi ignorantia excusat*) ob irreligiositatem, & irreverentiam erga Deum, contra cujus solutatem oratur: *v. tom.* 3. *num.* 259.

4161 Cum excommunicatio tamen vitando concedatur fidelibus posse licite communicare in quinque casibus, hoc carmelis verte;

Utile, *lex*, *humile*, *res ignorata*, *necesse*.

Utile, significat utilitatem spiritualem ipsius excommunicati, admonendo, ut resipiscat; aut utilitatem temporalem eius, qui cum illo communicat, v. et pretendo debitoris solutionem: *Lex*, significat obligationem recedendi ab, quod illi iuste debetur; sic uxor debitum illi tedit, & debitores debitum solvit: *Humile*, subjectionem: sic exculantur filiifamilias, uxor, servi, cives, aut rusticis: *v. tom.* 2. *num.* 41. *Res ignorata*, ignorantia invincibilis juris, aut facti excusat: *Necesse*, significat necessitatem spiritualem, aut temporalem notabilem, sive ipsius excommunicati, sive alterius; hinc potest quis ei gratiter indigenti victum dare, & in gravi necessitate ab illo eleemosynam petere: *ead. num.* 3245.

4162 Sub necessitate comprehenditur vis, & metus gravis cadens in virum constantem; hic namque excusat ab incursione censurae: *v. num.* 4132.

436; Extra quos casus, qui communicat cum excommunicato vitando, incurrit in excommunicationem minorem, ita ut si communicet in divinis, peccet mortaliter; si in civilibus, venialiter: *vid. tom.* 2. *num.* 325.

In divinis, ea in facris communicatur, qui eum ea se immiscere in recitando Officio divino, in audiendo Sacro, in Processione, & aliis publicis Officiis divinis. Quid autem est agendum, dictum est in *tom.* 3. *num.* 343.

At in Conventibus tolerari posse etiam non indicatum, sit Clericatus *capit.* 148. *numer.* 18. *cap.* Si quis *Episcopus* 4. *quæst.* 5. *cap.* 11, *qui*, *de sentent. Excommunic. in* 6.

4364. Qui cum excommunicato excommunicatione majori vitando communicat in eodem crimine, præ-

DE SUSPENSIONE.

4391 SUspensio, *est censura, quæ Clericus aliquas Ecclesiasticas functiones, alias sibi convenientes, exercere prohibetur*. Et triplex: 1. *Ab officio* tantum, sive Ordinis, sive jurisdictionis. 2. *A beneficio tantum*, videlicet ab administratione, & fructibus beneficii percipiendis. 3. *Ab officio, & beneficio simul*. Item alia est *ab officio in totum*, ut cum quis suspenditur ab omni usu sui officii, & hic nec actum Ordinis, nec jurisdictionis exercere potest; adeoque non potest celebrare, nec valide excommunicare, &c. Alia est *in partem*, ut cum quis suspenditur ab audiendis confessionibus: hic potest alia sacramenta administrare.

4394 Insuper alia fertur *ad tempus præscriptum*, & hæc absolutione non indiget; sed elapso tempore cessat. Alia *indefinite*, sine temporis præscriptione, & hæc durat, donec per absolutionem tollatur. Alia est *pœnalis*, quæ fertur in punitionem, & vindictam delicti commissi: & hæc non est censura, sed pura pœna. Alia est *medicinalis*, qua emendatio delinquentis intenditur, & hæc est proprie censura. Denique alia est *a jure*, alia ab *homine*, *ut in num.* 4310.

4395 Qui suspensionem violat exercendo actum, a quo est suspensus, peccat mortaliter, nisi levitas materiæ excuset. Insuper si exerceat solemniter actum Ordinis Sacri, a quo est suspensus, puta celebrando, solemniter canendo Epistolam, &c. incurrit irregularitatem: non sic si exerceat actum jurisdictionis, nisi in aliquo imponeretur etiam irregularitas.

4396 Nemo tenetur sub mortali vitare suspensum, etiam non toleratum, sed solum cum eo non cooperari ad actum, a quo est suspensus; unde qui audit Missam suspensi, non peccat, saltem mortaliter, nisi inserviat; quia nullum extat præceptum de non communicando cum suspensis in his functionibus, a quibus sunt suspensi, sicut datur de non communicando cum excommunicatis vitandis; sed solum prohibetur jure naturali, & divino cooperatio cum suspenso in delicto, & malo usu ministerii, quatenus cooperari peccato alterius est intrinsece malum.

4397 Omnes, qui possunt excommunicare, possunt suspendere; sed non omnes, qui possunt excommunicare, possunt suspendi; nam soli Clerici possunt suspendi: *vid. num.* 1037.

4398 Clericus suspensus est ubique suspensus, nisi suspensio sit restricta loco particulari. Suspensus a beneficio non potest valide eligi ad aliud beneficium. Episcopus suspensus a pontificalibus potest celebrare Missam privatam. Canonicus suspensus a beneficio potest interesse Capitulo, & dare votum ad eligendos alios Canonicos. Suspensus a beneficio, si fructus exigat, non incurrit irregularitatem: sed peccat mortaliter, & tenetur eos restituere: *vid. num.* 4171. Mastrius *disp.* 13. *a num.* 86.

4399 ... Capitulum, & universitas Clericorum potest suspendi, ad differentiam excommunicationis, quæ non nisi contra personas particulares potest infligi. Mastrius *citat.*

4400 De causis excusantibus a suspensionis incursu, & de eo, qui potest ab illis absolvere, discurre, ut de censuris *num.* 4332. & 4331. A suspensionibus tectis, occultis Papæ, si sint occultæ, potest Episcopus absolvere, ex Trident. *sess.* 24. *de reform. cap.* 7. *ut in num.* 3384. Suspensum a Divinis sub conditione, *donec satisfecerit*, satisfactione posita, non indiget absolutione probabile putat Mastrius *citat. num.* 103. sicut dictum est de suspensione ad tempus determinatum, *in num.* 4394.

DE INTERDICTO.

4401 INterdictum, *est censura prohibens usum divinorum officiorum, aliquorum Sacramentorum, & Ecclesiasticæ sepulturæ*, ... Oritur ... [illegible]

4402 Hinc excommunicatio major, licet ... [illegible] ... fere, quia excommunicatio ultra plura, quibus privat, privat etiam humana & politica communicatione; non sic interdictum: unde interdicti non sunt vitandi: *vid. num.* 4339.

Insuper excommunicatio non nisi contra personas particulares, & nocentes potest infligi: interdictum vero etiam contra communitatem, & innocentes: contra innocentes tamen fertur indirecte, & per accidens, quatenus in communitate directe interdicta notantur. Et hoc pacto sæpe innocentes damna sine culpa, sed non sine causa patiuntur, ut liquet in casu belli justi. Ita recte tenuit Matthæucci *tom.* 2. *pag.* 116. *num.* 21.

A suspensione differt: quia suspensio non privat omnibus, quibus privat interdictum, ut constat ex eorum effectibus, & definitionibus, sed aliquibus, & ut procedunt a potestate Clericali, unde solos Clericos ligat; interdictum vero ligare potest tam Clericos, quam laicos.

4404 Interdictum est triplex, *locale*, quod immediate locum afficit, *personale*, quod immediate personas & *mixtum*, quod immediate locum, & ejus incolas. *Locale differt a personali*: quia in eo usus divinorum Officiorum, Sacramentorum, &c. tum incolis, tum advenis prohibetur, non absolute, sed solum in loco interdicto. In hoc vero certis personis aut communitati prohibet, absolute, & in omni loco.

4405 Item interdictum tam locale, quam personale, aliud est *generale*, quo locus generalis, v. gr. Civitas. Diœcesis, Regnum, Communitas interdicitur; & hoc ligat omnes illius communitatis, etiam innocentes: Aliud est particulare, quo locus particularis, aut personæ particulares interdicuntur, non ut membra civitatis: ut quando interdicitur aliqua Ecclesia ob delictum in ea, aut ab ejus ministris commissum.

4406 (Interdicta civitate, interdicuntur etiam suburbia; & interdicta Parochia, etiam sacellum, vel cœmeterium contiguum, quia accessorium sequitur naturam sui principalis. Interdicto populo, non interdicuntur illi, qui non sunt pars populi, ut studiosi, Clerici, peregrini, &c. nec interdicto Clero, interdicuntur Religiosi, quia in favorabilibus tantum, non odiosis, ... [illegible] ... *Panormitani sunt interdicti*; ii nusquam possunt interesse divinis, (nisi tamen desinant esse illic Cives, nec causam dederint interdicto) contra vero, si Civitas interdicto subjiciatur, licet civibus, aut incolis, qui causam interdicto non dederunt, alio ire, & illic interesse divinis) ita Busemb. *de censuris, cap.* 4. *dub.* 1.

4407 Interdicto toto populo unius Civitatis, intelliguntur Interdicti tam nocentes, quam innocentes, hoc cum discrimine, quod nocentes, licet ab ea Civitate discedant, remanent interdicti, innocentes vero, si alio suum domicilium transferant, statim sunt ab interdicto liberi. Mastrius *disp.* 14. *num.* 116.

EFFECTUS INTERDICTI

4408 (SUnt tres. 1. Prohibitio divinorum Officiorum, videlicet Sacrificii Missæ, Horarum ... [illegible] ... quæ publice cantantur, benedictiones ... [illegible] ... ad divinum cultum sunt; quæ etiam ... [illegible] ... alienam culpam facto interesse non possunt.

... [illegible] ... ipsi interdicti non ... Missas, divina Officia celebrare, sed januis clausis, non pulsatis Campanis, voce submissa, & exclusis interdictis, ut in c. ... [illegible]

... [illegible] ... Christi cum octava, ... Conceptionis ejusdem B. Virginis, tempore interdicti generalis, Missæ, & divina Officia publice, & solemniter celebrentur, januis apertis, cum campanarum sonitu, admissis quoque interdictis, qui ... interdicto dederunt; modo illi non appropinquent Altari, nec veniant ad ... torium, vel Communionem, exclusis tamen excommunicatis) Mastrius *disp.* 14.

4409 Quod privilegium est de interdicto locali generali, minime de locali speciali, nec de personali, etiam generali; quia in his nihil est immutatum jure novo *in cap. Alma Mater*: sed remanet rigor juris antiqui de Bonifacio VIII. unde in Ecclesiis, specialiter interdictis, in quibus Eucharistia asservatur, solum licet semel in hebdomada celebrare Missam pro ... [illegible]

Tempore ... [illegible] ... orationis causa, dummodo tamen divina Officia non celebrentur. Insuper possunt per pulsum campanæ convocari ad concionem, ut ad correctionem induci valeant. Matthæucci *tom.* 2. *pag.* 112. *n.* 12. *v. n.* 4357.

4410 ... [illegible] ... *passiva aliquorum Sacramentorum*, ... *& Confirmationis*, quæ possunt solemniter ministrari etiam ipsis interdictis, & in loco interdicto, quia sunt Sacramenta necessitatis.

Sacr. Pœnitentiæ, quia pariter est necessitatis, ministrari potest similiter in quovis interdicto etiam locali, & personali, exceptis iis, qui fuerunt causa culpabilis interdicti, nisi prius satisfecerint.

Sacr. Eucharistiæ; tempore interdicti ministrari non potest, nisi in articulo mortis per modum viatici, & cum debita solemnitate, atque sine modo viatici in probabili periculo mortis, videlicet in per culoso ... *unctio*, omnino prohibetur, seclusa extrema necessitate, in qua morituri alia Sacramenta suscipere non possent.

Sacramentum Ordinis, tempore interdicti, nec potest lic... ministrari, nec recipi. *Matrimonium* non solemnitur in loco interdicto, & inter personas generaliter interdictas; bene vero solemnis benedictio sponsorum. At si ipsi sunt culpabiles, & specialiter personaliter interdicti, non possunt licite, bene autem valide matrimonium contrahere, si sint contumaces; idque speciali titulo; quia scilicet ponunt obicem ... [illegible]

4411 5. (Prohibitio Ecclesiasticæ sepulturæ, in qua comprehenduntur infantes, & amentes. Excipiuntur Clerici, qui in interdicto locali, si nominatim interdicti non sunt, nec interdictum violarunt, possunt cum silentio sepeliri) Busemb.

4412 Qui violant interdictum, si sint laici, peccant mortaliter, recipiendo Sacramenta contra interdictum personale: si autem violent interdictum locale, audiendo, v. gr. divina officia, peccare venialiter, ait Busem. *cit.* dummodo ipsi personaliter interdicti non sint: ipsi vero laici, si cogant celebrare divina officia in loco interdicto, vel vocent interdictos, ut illi intersint; aut prohibeant, ne ipsi interdicti a celebrante moniti exeant, insuper & ipsi interdicti, si post monitionem extra recedere, incidunt ipso facto in excomm. majorem ... [illegible] ... interdictum, peccant mortaliter. Imo Clerici violantes interdictum quodlibet per actum Ordinis sacri, incurrunt irregularitatem, sicut violando alias censuras: habetur ex *cap. Is, cui, de sent. excomm. in* 6.

4414 ... [illegible] ... communi sunt imposita, nec reservata, possunt tolli ab Episcopo, vel alio habente jurisdictionem in communitatem interdictam, non tamen a Religiosis privilegiatis ... [illegible] ... vere) ita ...

4415 In privilegio absolvendi ab omnibus censuris, non includitur facultas tollendi interdictum locale, aut personale generale; bene vero interdictum personale particulare a jure latum, non ab homine; quia hoc ab eo, qui tulit, tollitur.

Pro Privilegiis Regularium quoad interdictum, quantum ad plures effectus, sepulturam socrum, & festivitates ... [illegible] ... *Licet debitum*, in *Bullar.* Bullam 20. Leonis X. *Cum Sanctis*, in *Bullar.* Rodr. *pag.* 214. Bullam 4. Clem. VIII. *Sacra* 17. Octobris 1595. Dianam *part.* 1. *tract.* 2. *res.* 131. Matthæucci *in Officiali Curiæ tom.* 2. *pag.* 109.

CESSATIO A DIVINIS

4416 PRoprie nec est pœna, nec censura, sed (simplex prohibitio Ecclesiastica, qua Clerici, seu Ministri Ecclesiæ prohibentur persolvere publice divina officia, ministrare aliqua Sacramenta, & sepelire laicos in loco sacro, in signum gravissimi mœroris ab Ecclesia concepti, propter gravissimam injuriam sibi, aut honori divino illatam, ut injuriantes resipiscant, & Ecclesiæ læsæ satisfaciant.) Leander *de pœnis tract.* 5. cum Com. ex *cap. Quærenti, de verb. signif.* ubi interrogatus Innoc. III. de numero censurarum, respondit esse tres, excommunicationem videlicet, suspensionem, & interdictum.

Hinc violans cessationem a divinis, sive particularem, sive generalem, peccat mortaliter, sed cum irregularitatem non incurrere consequenter, docet Leander *cit. quæst.* 7. & 1. cum D. Anton. Soto, Navarr. Toleto, Suario, & aliis.

De censuris, fuse agunt Fagnanus in *Decretalibus sub propriis titulis*, Pithing. *lib.* 5. *tit.* 37. Phœbus a *tit.* 14. *ad* 17. Mastr. *disp.* 13. *a quæst.* 1. *ad* 4. Leander ... [illegible] ... *locis*, Joann. Dicastillo *de* ... [illegible] ... Anton. a Spiritu Sancto *de censuris tract.* 12. Matthæucci *in Offic. Curiæ tom.* . *cap.* 7. *a numer.* 103. Mendo *in suis titulis*.

CAPUT II.

De Pœnis Irregularitatis.

IRREGULARITAS

4417 ESt *impedimentum Canonicum, susceptionem primæ tonsuræ, Ordinum minorum & sacrorum, & susceptorum usum impediens*: non autem in ordine ad reliqua Sacramenta.

[illegible]

IRREGULARITATES SUNT

[illegible]

EX DEFECTU LITERÆ

[illegible]

EX DEFECTU NATI

[illegible]

IRREGULARITATES Ex Delicto.

[illegible]

[illegible]

IRREGULARITATES Ex delicto.

[illegible]

[illegible]

DE MUTILATIS.

[illegible]

[illegible]

CLERICUS

4434 NOn potest esse accusator in causa sanguinis, *cap. Sicut Sacerdotes 2. quæst. 7.* nec testis; *cap. Testimonium 11. quæst. 1.* nisi ad innocentis liberationem, & ex sui Superioris licentia; alioquin irregularis evadet. Idem dic de Religioso.

4435 Clericus jurisdictionem adhibens temporalem non fit irregularis, si causam sanguinis alteri delegari dummodo non mandet, ut illum morte puniat: sed solum injungat, ut inquirat veritatem, & provideat de justitia, *in cap. Episcopus in d. pag. mihi 121. n. 16.* [illegible] *vel Monach.* his verbis [Licet Clericis causas sanguinis agitare non liceat, eas tamen, cum jurisdictionem obtinere temporalem, debent & possunt, metu irregularitatis cessante, alis delegare.] Et Gloss. ibi.

Hinc in Regno Siciliæ, si in jurisdictione temporali præsideat Sur. sui Ecclesiast. cus, causa sanguinis occurrere, non utitur solito risu [Excellentia sua providet, & mandat, ut Titius suspendatur], sed mutato [Excellentia sua providet, & mandat, ut Tribunal M. R. C. inquirat veritatem, & provideat de justitia.]

4436 Pertinet Ecclesiastice studentes Curiæ Secularis delinquentes relegatos in jus Ecclesiæ, in casibus expressis a Gregor. XIV. relat. a *num. 648.* in quibus immunitatem non gaudent, nullam irregularitatem incurrunt, aut censuram, *n. num. 600.*

4437 Gubernatores Urbis Romæ, & Ministri de ejus mandatis executores in causa sanguinis, mortis, aut mutilationis irregularitatem non incurrunt. Leo X. *in Constit. R. Ex si fra considerum, §. 14.*

4438 Clericus aliquem accusans in causa homicidii, aut alterius de illi, quod mortem mereat; ut irregularitatem vitet, morte, aut mutilatione accusati secuta, debet prius protestationem præmittere, se non intendere, ut reus pœna sanguinis punitatur, sed solum, ut sibi, vel suis satisfiat, & prout teneat, ne contra se, aut suos talia de cætero fieri præsumantur.

4439 Hanc protestationem requirit Canon *cap. 2. de homicidio in 6.* ad defectum lenitatis purgandum: Et eam concedit ut privilegium Clericis, ne si Clerici [ut licite tenent] metu irregularitatis conqueri de suis malefactoribus non audeant, detur plerique occasio eos trucidandi, aut ipsorum bona devastandi, Bonac. Bursemb. lit. P. thing *in Comp. l. 5 tit. 11. § 2.* Quæ protestatio [ut recte adventit Mon. *num. 2. pag. 217. n. 19.*] operatur, ut dicantur agere civili re, quia non accusant de crimine in ordine ad mortem, sed ad refectionem damni accepti, ac ad cautelam, ne iterum ab eodem similibus excidant sui damnum metiantur.]

4440 Et sufficere, tenet Auram *num. 1. quæst. 4. num. 10.* etiam si animus interiori non esset verus, respectu mortis; quia licet tunc talis accusatio esset ficta respectu actus efficacis interni mortis, est tamen vera respectu affectus inefficacis interni non mortis, & operationis efficacis externæ; quia talis protestatio operatur; ut accusatus non moriatur, aut mutiletur ex ea

[illegible]

accusatione illata; quia ex ea illius præmissa sicut [illegible] ut [illegible] non deponat [illegible] [illegible] [illegible]

4441 Eximit autem Clericum tentum judici secularis [illegible] Officiali Forum, [illegible] [illegible] [illegible]

4465 Nec ob irregularitatem erit Cleri ut testis, quamvis Judex Ecclesiasticus testificari superiatur. 1. Quia Judex a Judice Ecclesiastico non adstat causa sanguinis, non dicitur testis in causa sanguinis. 2. Quia proceedendo defectum lenitatis in Judice Ecclesiastico, Reum per se convictum remittente, purgat iudicium; eo maxime quia illius testificatio non influit in sententiam sanguinis posse. 3. Judice laico latam; fuit namque coram Judice Ecclesiastico, minime coram Judice laico. 4. Quia Judex Ecclesiasticus, Reum remittendo legitimo Judici laico, non remittit processum taliter, quod virtute ad mortem condemnet, sed novum format.

4466 Et dato, quod Judex Ecclesiasticus una cum persona processum remitteret, & virtute illius Reum ad mortem damnaret, solus Judex Ecclesiasticus, & non recentiva testis irregularitis evaderet; quia solus Judex illes causa proxima, efficaciter influxiva in illicta eminiri justitiæ in mortem; minime testis, quia testis deposuit coram Judice Ecclesiastico, apud quem non agitur causa sanguinis: Quod autem posita ex remissione facta processus, testis illius depositio influxerit in mortem, per accidens se habet testis, & præter eius intentionem, adeoque nullo pacto irregularis evadit.

4467 Inquisitores ex Privilegio Pauli IV. 20. Aprilis 1557. ad favorem fidei concesso, & confirmatos ex eodem privilegio pro eis a S. Pio V. extensa, pollunt absque prædicta prorefatione Reos fidei per sententiam declaratoriam criminis condemnare, & tradere secuti tradere; Arauso *cit.* & Auron. a Spir. S. *de Consultat.* *sup. 5. fol.* d. §. 1. *num.* 114. Qui addit: (Quod verum est, etsi inquisitores essent judicem secularem; ut sententiam mortis contra hæreticos earquatur; quia etiam ad id excendit Pontificum privilegium. Pajnol. *lib. 2. Irregular. cap.* 10. [illegible] 5. & alii [illegible] nunter.)

[illegible] tamen quatuor quæsita, [illegible] propri[illegible] P. Tambur. *in tom. 2. lib.* [illegible] *a num.* 36. *ad* 41. *& quæ* [illegible] dicta firmant, & dilucidant, ea [illegible]

PRIMUM.

4468 *An Episcopus possit sine irregularitate dare licentiam Judici laico exhumandi ab Ecclesia cadaver occisi, & confiscandi de corpore delicti, & ad formandam processum?*

P. Diana *part. 4. tract. 2. resol.* [illegible] resolvit, ut sequitur: Respondet negative. Ju. ius Laver usin suis variis [illegible] ucubrationibus, *tit. 2. cap. 7. num.* [illegible] quia ad inducendam irregularitatem ex defectu periectæ lenitatis requiritur [illegible] ns qui fit, & causa proxima, & directa in mortem, vel mutilationem, non autem causa remota [illegible] ex Navarro *cap. 21. n. 211.* & Avila *de cens. part. 7. disp. 5. fol.* 2. docet Turianus *de cens. lib.* [illegible] [illegible] occisi, est remotissimus, & suapte natura non ordinatus ad mortem, vel mut[illegible], & Episcopus & capi informationes: ergo, *&c.* & ita hanc sententiam pratici fautorum docet etiam [illegible] terminis [illegible] ei solet, remotissimus, doctus Aloysius [illegible] *num.* 1. *ref.* 115. & ita prædicatum fuisse in Curia Arch-episcopali Neapol[illegible] [illegible] in praxi *cap.* 48. [illegible] docet [illegible] *Epist. lib. 2. cap.* 23. *num.* 14. [illegible] *fol.* 96. [illegible] ner, ut conflet de corpore delicti, [illegible] nata personam indeterminatam, quis fecisset delicti actor fuit, omnes consentiunt, posse Episcopum licentiare [illegible] cadere, quia id solum esset quid remotum ad [illegible] memiam forte mortis consecutarum. Ac difficultas [illegible] stitutur, an posit, quando cadaver requiritur, ut conflatius suspicio, vel compleatur probatio contra aliam personam peculiarem. Sunt verbi gratia indicia contra Titium; pertitur vero corpus Petri interempti, videatur, an vulnus datum convenit cum gladio, [illegible] em Ministri invenerunt sanguine affectum apud delinquentem, vel quid simile. Ex hiis nominatim quatuor [illegible] ores pu[illegible], tunc non posse Episcopum licentiam concedere, ne concurrat proxime ad processum [illegible] ex prædicta doctrina, quod irregularitas ex defectu [illegible] incurritur, nisi a Ministris justitiæ, [illegible] ne irregularitatis timores quia rotum, [illegible] opus, etiam positive concedendo licentiam [illegible] or Minister justitiæ; quia tex ut actestis in judicio criminali, &c.

Est tamen notanda monitio Congregationis Cardinalium superiore in Episcopatum, 12. Novembris 1619. quæ apud Gavantum *in Man. Episc. v. Sepul. in addit.* sic habet: *Non debet Episcopus dare licentiam exhumandi cadaver hoc, ut Laici sumant indicia in criminalibus.*

4468 Quod irregularitas hæc ex defectu lenitatis non incurratur, nisi [illegible] tis justitiæ, videlicet ab iis, qui ad deformat[illegible] et mutilationem hominis con[illegible] [illegible] ad [illegible] iorare publica, tenet Gobat in [illegible] *tit. 2. resol.* 17. *a num.* 18. *ad* 66. quod [illegible] pluribus juristis, & Doctoribus — Manhaur[illegible] 2 *pag.* 156. *num.* 33. ex *cap. Aliqui mos debitis.* 51. [illegible] sunt Accusator [illegible], Advocatus, Notarius, Satellites, Lictores, Carnifex, & [illegible] ci hinnoxii e [illegible] tellæ a magistratu [illegible] ad deformatio[illegible] [illegible] ortum, & sic cuiusmodi [illegible] publica. Hinc fit, [illegible] nhabilis non sit testis, nec admittitur, imo repellitur.

SECUNDUM.

4469 *Tit ut pofquam renunciavit curam Episcopi, delictum morte dignum commisit, & inde a judice laico comprehensus: An Episcopus a judice laico requisitus possit sine mera irregularitate copiam illi renunciationis Clericatus illi tradere:* Idem quæritur de copia degradationis verbalis.

Diana *cit. in fine* subdit (Notandum est etiam hic, quod *Genuensis*, ubi supra, testatur in dicta Curia resolutum fuisse, posse concedi Curiæ seculari copiam sententiæ depositionis, sine degradationis verbalis, & renunciationis habitus Clericalis alicujus Clerici inquisiti de homicidio in Curia seculari, allegantis se esse Clericum, & Curia secularis negabat esse Clericum ob prædictam depositionem, & renunciationem: sed ita fundabitis cogita.)

Supra dictis Dianæ P. Tambur. *cit.* profeatur. Respondeo. (Diana *loc. cit.* posiquam vitus est affirmasse, quod posit, addit: sed ita cogito. Ego vero contrarium, si prædictam hactenus doctrinam resciem, vel eam improbabilem judicarem. Nunc vero, cum videam Episcopum, vel ejus Ministros, tradendo copiam talis renunciationis, vel depositionis, non fuisse munere Ministri justitiæ secularis; nec Accusationis, nec Testis in judicio; censeo, probabile esse, quod possint. Non ita esset, si traderent eidem Curiæ seculari processum forte ab ipso Episcopo factum de homicidio commisso a Clerico: illum enim quasi forum non fecerit Episcopus ut minister etiam ipse justitiæ, in deinde necessitatem delinquens, concurrente quamvis solum ex parte ejusmodi processu, nequaquam ab ipso irregularitas evitaretur.)

TER-

TERTIUM.

[illegible] *in Judice Ecclesiastico posse sine irregularitate* [illegible]

[illegible]

QUARTUM.

[illegible]

IRREGULARITAS TOLLITUR.

4470 Quinque modis. Primo per dispensam, per [illegible] [illegible] [illegible] Non [illegible] [illegible] [illegible]

TRADERE INCOMPETENTIS.

[illegible]

CASUS.

[illegible]

[illegible]

DE DEFINITIONE, ET DEGRADATIONE.

[illegible]

4522 Degradatio enim est duplex, verbalis, & realis, seu actualis. Verbalis [est ipsa judicis sententia, qua Clericus munerum, & privilegiorum Clericalium perpetua amissione, sine spe restitutionis, punitur.]

4524 Degradatio realis, seu actualis, & solemnis, est ipsa executio sententiæ, & [est perpetua, & actualis privatio muneris, & privilegii Clericalis, post sententiam affecta, adjuncta reali actione, & cæremonia per Canones instituta.]

Degradatio verbalis dicitur depositio, quia adhuc sic degradatus gaudet privilegio fori, & Canonis, ita ut nec possit a judice laico puniri, nec sine excommunicatione percuti. Per degradationem vero realem, & actualem, [illegible] ita ut possit a laico puniri, & sine excommunicatione percuti.

Degradatio verbalis dicitur respective, quatenus est ordinata ad realem, & [illegible]

4525 [illegible], & degradatio [illegible] in hoc, [illegible] Clericus [illegible]

4525 [illegible] pœna medicinalis [illegible] si ex sui natura perpetua, sed infligi solet ad tempus, intendens resipiscentiam, satisfactione præstita. Et si est perpetua, potest per absolutionem, aut dispensationem, tolli ab eo qui illam inflixit.

4526 Depositio vero est pura pœna, de sua natura perpetua. Sic pariter est degradatio actualis, & realis, quæ tamen a degradatione verbali differt in hoc, quod privet non solum usu Ordinis, & beneficii, sed etiam omni privilegio Clericali fori, & Canonis: non sic verbalis, ut in num. 4524.

4527 Degradatio verbalis fieri potest in absentem [illegible]

4528 [illegible] iose est restitui per Episcopum, si degradatio fuit ob delicta non graviora adulterio; *cap. At si Clerici.* §. *de Adulteriis*.

4529 Graviora adulterio dicuntur Hæresis, Simonia, Homicidium. Pignatellus *tom. 8. consult.* 91. *n.* 16. Clericatus *cit.* 133. *num.* 17.

4530 Degradatio realis non tollit caracterem, quia est indelebilis; unde sic degradatus tenetur ad votum castitatis. Idem ad horas, si pœna, ad quam damnatus est, non impediat, uti posset esse damnatus ad triremes.

4531 Clerici autem condemnati ad triremes non sunt prius realiter degradandi, ex consuetudine, & pluribus Decretis S. Congr. Pignatellus *cit. n.* 4. *&* 5. Nisi essent damnati propter hæresim: *ex cap.* 1. *de Hær. in* 6. ubi Gloss. unde degradatio realis non infligitur, nisi in casibus, in quibus Clericus est Curiæ sæculari tradendus, & in quibus ab ea pœna mortis afficitur.

4532 Prælati Regulares non possunt suos subditos degradare. Unde Episcopi est eorum causam degradationis cognoscere. Clericatus *cit. n.* 15. *ut in n.* 4535.

SOLEMNITAS DEGRADATIONIS VERBALIS

4533 Præscribitur *in c.* 2. *de Pœnis. in* 6. [Proprius Episcopus, assistentibus sibi aliis sex Episcopis, in condemnatione Presbyteri, tribus autem in condemnatione Diaconi, vel Subdiaconi, coram his tamquam assessoribus, & judicium causæ cognoscentibus, sententiam in eum proferet.]

In cap. Si quis Episcopus, Causa 15. q. 7. [Episcopus Sacerdotibus, ac Ministris solus honorem dare potest, sed solus auferre non potest. Si enim hi, qui in hoc sæculo a dominis suis honorem libertatis adepti sunt, in servitutis jugum non revocantur, nisi publice apud Prætores, ac Præsides Tribunali foro sueti sunt,
causati; quanto magis hi, qui divinis Altaribus consecrati, honore Ecclesiastico decorantur? Profecto, qui nec ab uno damnari, nec uno judicante, poterunt honoris sui privilegio exui, sed præsente Synodali judicio quod Canon de illis præcepit, oportet definiri.] Idem *in cap. Felix*, *ibid. & in cap. Nos pusill*, *de sentent. & re judicata*.

4534 Ob difficultatem autem congregandi Episcopos absentes a propriis Ecclesiis, & ne debita juris executio contra Clericos criminosos differatur, Concil. Trident. *sess.* 13. *cap.* 4. *de reform.*

Feldic Decretum tenoris sequentis. [Cum vero tam gravia nonnumquam sint delicta, ab Ecclesiasticis [illegible] personis, ut ob eorum atrocitatem a sacris Ordinibus deponendæ, & curiæ sint tradendæ sæculari, in quo secundum sacros Canones [illegible] difficile esset, debita [illegible] realiter, [illegible] Episcopo [illegible] Vicario in spiritualibus generalem, contra Clericum, in sacris etiam Presbyteratus Ordinibus constitutum, etiam [illegible] tionem, necnon verbalem depositionem, & per seipsum etiam ad actualem, atque [illegible] ab ipsis Ordinibus, & gradibus Ecclesiasticis, in casibus, in quibus aliorum Episcoporum præsentia in numero a Canonibus definito requiritur, etiam absque illis procedere liceat: adhibitis tamen, & in hoc sibi assistentibus totidem Abbatibus, usum Mitræ, & Baculi, ex privilegio Apostolico habentibus, si in civitate, aut diœcesi reperiri, & commode interesse possint; alioquin aliis personis, in Ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graves, ac juris scientia commendabiles existant.

4535 Ubi nota, Episcopum ad verbalem degradationem, seu sententiam posse per se, vel per suum Vicarium Generalem procedere: quia est actus jurisdictionis, ad quem non est necessaria potestas Ordinis, ut in n. 4187. sed jurisdictio; & Vicarius Generalis quoad jurisdictionem facit unum, & idem Tribunal cum Episcopo: Actualem vero, seu solemnem actum degradationis exercere non potest, nisi Episcopus consecratus proprius, vel alius Episcopus consecratus de proprii commissione, quia est actus Ordinis Episcopalis. Joan. de Castillo *de censuris tract.* 10. *dub.* 1. *num.* 17. *&* [illegible] *in cap. Transmissa*, & Panorm. *in cap. Non est de sentent. & re judic. num.* 1.

4536 Præterea decrevit Pontificale Romanum sub Urban. VIII. *reformatum* per hæc verba: *In examine, & in definitione requiritur numerus trium Episcoporum* (supple tu) *in degradatione Presbyteri, &c. Dissolvitur autem sententia depositionis ab Ordine, si intenditur, ut post eam sequatur actualis degradatio* *examine Episcopi Ordinarii, cum præsentia Capituli* (supple tu) *in causa Clerici in minoribus; seu eorum Consilio, & assensu Episcoporum* (supple tu) *in causa Presbyteri, vel Clerici in sacris, in hunc modum: Quia nobis &c. Iacirca de talium consilio, & assensu ab omni Ordine & privilegio Clericali sententialiter te perpetuo duximus deponendum, & deponimus, &c.*

4537 Summatim igitur ad degradationem Episcopi intervenire debent duodecim Episcopi, ad degradationem Sacerdotis proprius Episcopus cum aliis sex, Diaconi, aut Subdiaconi, cum aliis tribus. Pro degradatione vero Clerici in Minoribus solus Episcopus cum præsentia Capituli, seu quorumdam de Clero repræsentantium Capitulum. Glossa *cit. cap.* 2. *de Pœnis in* 6. Numerus vero sex, aut trium Episcoporum, ex Trid. solum suppleri potest per totidem infulatos Abbates, & in eorum defectum per alias personas in dignitate Ecclesiastica constitutas, *quæ ætate graves, ac juris scientia commendabiles existant.*

4538 Difficultas tamen est de qualitate, sub qua assi-

Episcopi, seu Abbates ad degradationem requirantur. In qua re duæ sunt præcipuæ opiniones.

Prima docet, eos requiri ad degradationem verbalem, ad recognitionem scilicet causæ, & sententiam, ut collegas, & conjudices cum voto decisivo, non requiri autem ad actum solemnitatis. Suarez *de Cens. disp.* 30. *sect.* 2. *n.* 19. Joan. de Castillo *de Cens. tr.* 10. *dub.* 1. Genuens. *in Practicab. Eccles. q.* 710. Cleric. *cap.* 133. *n.* 11. Sylvester *in Sum. ver. Degradatio*, Toletus ibidem, Anconellus *de Regimine Eccles. l.* 6. *can.* 3 *n.* 2.5. *&* 6. Anton. a Spir. S. *de Cens. tr.* 14. *disp.* 4. *sect.* 3. Castrop. *de Cens.* & alii apud ipsos, item Bonacin. *tom.* 1. *disp.* 5. *punct. unic. n.* 13. Qui fundantur in recensitis juribus.

Bonac. tamen vult, eos etiam requiri ad actum solemnitatis. At quantum ad actum solemnitatis eos non requiri, docet ultra recensitos Doctores nostrates Phœbeus *in Instit. Canon. l.* 8. *tit.* 18. *pag.* 621. *n.* 7. Et expresse innuit Pontificale Rom. *cit.*

4539 Secunda opinio tenet, eos requiri solum ad actum solemnitatis, minime ut conjudices ad degradationem verbalem, scilicet ad causæ cognitionem, & sententiam. Fagnanus *in lib.* 3. *Decretal. cap. Aqua, de Consecrat. Eccles. vel Altaris a num.* 29. *ad* 32. Qui refert pro hac opinione Declarationem Sacr. Congr. Conc. Ob quam hanc opinionem sequuntur Aldrete, & Passerinus.

Verba Fagnani sunt, ut sequitur: [Appellatione autem personarum Ecclesiasticarum, de quibus Concilium loquitur, Prælatos Regularium Mendicantium non comprehendi, dixit Sacra Congregatio, cum non habeant nomen dignitatis; & Abbates non debere interesse examinationi, vel processui, sed tantum posse solemni, & actuali degradationi assistere, ut assessores; & posse Ordinarium alias personas in dignitate Ecclesiastica constitutas, etiam non diœcesanas, adhibere.]

Opiniones tantum mihi sufficiat retulisse, solum ne operi hæc notitia desit.

4540 Illud certum est, causam hæresis esse privilegiatum, & casum hæresis exceptum, *ex cap. Quoniam* 1. *de Hæreticis in* 6. ubi degradatio verbalis committitur soli Inquisitoribus, aut proprio Episcopo. In causa itaque hæresis, ad favorem fidei solus Episcopus, & in locis S. Officii soli Inquisitores una cum Ordinario ad sententiam, & verbalem degradationem procedunt. Hæretici vero solemnis degradatio spectat ad Episcopum: *ut in n.* 4535.

DECLARATIO S. CONGR.

Quam refert Fagnanus, nullam habet vim. 1. Quia non constat authentice, ut requiritur ex Decret. Sacr. Congr. Conc. jussu Urbani VIII. *ut in n.* 210. 2. Quia neque exprimitur, an sit edita Papa consulto, ut requiritur, ut habeat vim legis; ex n. 213. Unde in causa tam gravi, quanta est causa degradationis, & traditionis Sacerdotis Tribunali sæculari ad mortem, non est standum tam infirmæ relationi.

Gratis autem ea rata, adhuc potest cum nostra resolutione comperiri: ait enim, *Abbates non debere interesse examinationi, vel processui* videlicet examinationi testium, & rei, ac confectioni processus, cui quidem neque proprius Episcopus solet interesse, sed ea committit agenda ministris de sui commissione, qui solet etiam a judicibus laicis servari; confecto autem a Commissario examine testium, ac rei, & completo processu, tunc judices illum examinant, ac recognoscunt super qualitate delicti, & probationibus, & inde ad sententiam deveniunt: ut innuit Pontificale Rom.

Insuper ait, *Sed tantum posse solemni & actuali degradationi assistere, ut assessores.* Ubi pro solemni degradatione accipitur verbalis degradatio, & prolatio sententiæ, quæ pluries solet dici solemnis degradatio; tam degradatio verbalis, & respective, quæ scilicet ad degradationem a judice ordinatur, & ipsa degradatio actualis, & realis, se habent sicut sententia, & ejus executio. Aurano *tract.* 1. *quæst.* 4. *num.* 13.

Quod roboratur per particulam, *ut assessores*; quæ non importat puram assistentiam actui solemnitatis, sed consilium, aut votum in causa. Quæ Dec. intelligentia est rationabilis, tam ob exposita, quam quia *correctio juris est vitanda, quantum fieri potest*; quoniam *jura juribus concordare oportet*.

Cæterum contra eam validam dat præsumptionem: 1. Pontificale Rom. quod fuit reformatum ab Urbano VIII. qui sciebat dispositionem Tridentini, & aliam, si quæ erat, & tamen disposuit uti supra.

Secundo, verbum illud *posse*, quod significat libertatem assistentiæ, minime necessitatem; & sic Abbates libere possent non assistere; quod esse falsum, satis liquet ex dictis.

Ex quo solidus formatur discursus: Certum est, Abbates necessario requiri, ex jam ostensis; sed non requiruntur ad actum solemnitatis, seu actualem degradationem, ut jam constat ex num. 4538. igitur requiruntur ad verbalem degradationem.

Denique ex Proposit. 2. ab Innoc. XI. damnata hæc sententia est a judice omnino amplectenda, cum sit probabilior ob motiva, tam intrinseca, quam extrinseca communi sequelæ Doctorum; & tutior, quatenus non exponit periculo nullitatis sententiæ, in causa, & materia tam gravi: *ex num.* 108.

FORMA, ET SOLEMNITAS ACTUALIS DEGRADATIONIS

4541 Habetur *in cap.* 2. *de Pœnis in* 6. Constructo eminenti suggestu extra Ecclesiam, ibi Episcopus cum suis assistentibus sedet, ibique apparatu mentum cum sacris vestibus, & indumentis Ordinum, quibus Reus induitur, sicque indutus cum vase, seu libro ad suum Ordinem spectante, coram Episcopo comparet; inde ab eodem coram populo dictis vestibus, & insignibus spoliatur, ordine præpostero; incipiendo scilicet ab ornamento, quod in susceptione Ordinum fuit ultimum; utendo in singulis spoliationibus verbis terreris, oppositis eis, quæ in collatione Ordinis proferuntur v. gr. in remotione casulæ, *Auferimus tibi vestem Sacerdotalem, & te honore Sacerdotali privamus*. In remotione vero ultimi instrumenti, quod in Ordinum susceptione fuit primum, dicit: *Authoritate Dei Omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ac Nostra, tibi auferimus habitum Clericalem, & deponimus, degradamus, spoliamus, exuimus te omni Ordine, beneficio, & privilegio Clericali.*

Non solum autem spoliatur vestibus, & insignibus Ordinum, sed etiam veste talari, aut habitu Religioso. Insuper raditur in capite, & si est Sacerdos, in manibus; idque ad terrorem tantæ condemnationis. Sic spoliatus signo calcei repellitur, & inde traditur, ac relaxatur judici sæculari, ut ejus jurisdictioni tamquam pure laicus subdatur. Inde per satellites ad Curiæ sæcularis carceres ducitur ultimo supplicio plectendus: Episcopus tamen a judice sæculari petit, ut in sententia agat, & Reum citra mortis vel mutilationis pœnam puniat. Aurano *tract.* 1. *q.* 4. *n.* 15. Clericatus *cap.* 133. *n.* 13.

CRIMINA OB QUÆ CLERICUS EST DEGRADANDUS, ET RELAXANDUS

4542 Jure Canonico sunt tria. 1. Crimen hæresis manifestum, *cap. ad abolendam*, *cap. Excommunicamus*, *de Hæreticis*, & *cap.* 1. *eodem tit. in* 6. Requiritur, quod Reus sit relapsus, vel negativus, seu

seu impœnitent, convicti tamen per legitimos testes, etiam sugat credulitate, & pertinacia.

4144 Secundum est falsificatio literarum Papalium, *cap. ad falsariam, de crimine falsi.*

4145 Tertium est praxis caumonia propriæ Episcopo illata, *cap. Si qui Sacerdotes* 17. 11. q. 1. Requiritur incorrigibilitas, Glossa *in cap. Cum non ab hominis in. de Judiciis*, Abbas, *cap. At si Clerici num. 17. eodem tit.* Suarez *de Cens. disp. 30. sect. 2. num. 2.* Dicastillo *de Cens. tract. 1. dub. 2. num. 24.* Qui adeo, hoc esse commune omni crimini enormi, aliquam in latris mortis pœna digros ut *a num. 781. ad 790.*

4146 Ex constitutionibus pontificis adduntur. 1. Sodomia frequentata: S. Pius V. *Constit. 72. Horrendum illud.* 2. Clericus non hæredos Missam celebrans, aut Confitentes audiens, & absolvens. Clem. VIII. *Const. 11. & statuta.* 3. Solicitans in Confessione mulieres ad turpia gravissime excellisa: Greg. XV. *Const. 34. Universæ.* 4. Monetarii, vel mercatores tendentes, aut fallitentes intra Italiam: Urb. VIII. *In supremo, anno 1627. ut in num. 790.* 5. Commum sacrilegum, & frequentem cum Monialibus habens: Pignatell. *num. 8. consult. 91. n. 7.*

Sed attendenda est praxis, nam in pluribus nempe in 2. & 3. casu praxis est contraria.

4146 Denique Fherbeus *lib. 3. tit. 18.* habet: Generaliter omne crimen enorme, quod sit digrum pœna mortis in laicis, ubi per Ecclesiasticos pœnas corrigi non possit, satis esse, ut Clericus propter illud sæculari potestati tradatur: colligitur ex *cit. cap. Cum non ab homine* 10. *de judic.* & notat Panorm. *in cit. cap. At si Clerici 4. eodem num. 30. & seq.* Laym. *in cit. cap. 3. num. 4.* aliique apud ipsum.

4147 Idem habet Jo. Dicastillo *tr. 10. disp. 6. dub. 2. n. 23.* Universaliter loquendo, sive de jure, sive de consuetudine, decere non pauci auctores, degradari posse ob aliud crimen nimis enorme, atque Reipublicæ valde pernicioſum, tradique Magistratui sæculari: Ita Panormit. *cap. At si Clerici num. 19. & cap. Cum non ab homine num. 5. de judic.* Sylvest. *verbo degradatio, q. 2.* Tolletus *supra cap. 8. Tertia est*, Avila *cit. dub. 1.* Molina *disp. 1. 40.* Exemplum adhibent in homicidio non simplici, sed qualificato, ut constat ex eodem *cap. Cum non ab homine.* Unde Patricidium, vel simile quid, tali pœna digrum est, item furtum non simplex, sed valde qualificatum, ac sacrilegium, non tum pro hic crimine hui Ecclesia non habent condignam pœnam, merito reus judici sæculari remittitur.

4148 Demum n. 40. subdit. Pro praxi est maxime notandum, Magistratum sæcularem in causa criminis mere Ecclesiastici, v. gr. in causa hæresis, non posse cognoscere, & judicare de tali crimine, sed eum secundum latam res arcanorum sententiam a judice Ecclesiastico exequi, juxta *cap. ad inquisitionis, §. Prohibemus, de Hæret. in 6.* in crimine vero non mere Ecclesiastico potest prius a judice Ecclesiastico procedunt, ut illius judicium roboretur, & examinet, & deinde reum sibi tradatur, unique soli effectum poniat. Ita Pacomitagus *cap. 1. num. 12. de offic. Ordin.*

Sed quantum ad hoc, omnino *v. dicta a n. 4412. ad 4471. maxime a num. 4460. ad 4471.* quibus remitto, & adhæreo.

De irregularitate, & pœnis, fuse agunt Fernan. *lib. 4. tit. 2. ad audientiam, de homicidio*, Fherbeus *in indic. Concil. tit. 18. & 19. & aliis sub propriis titulis*, Mastrius *disp. 13. q. 5.* Lezana *num. 5. de pœnis*, Tamb. *tom. 2. lib. 10. c. 4.* Gobat *in experientiis, tract. 8. & plurimus in locis.* In de Cas. *tr. de Censur. disp. 6. & 7.* Antoni. *a Spir. S. de Confessis & Pœnis tract. 1.* Matthaucci *in offic. Curiæ num. 2. c. 8. a pag. 117.* Mendo in suis titulis.

EXA-

EXAMEN CONFESSARIORUM.

TOMUS SECUNDUS, DE DENUNCIATIONIBUS.

PARS PRIMA,

De Denunciationibus faciendis ad Monitoria Papæ, & Episcoporum.

CAPUT I.

De Superioribus, qui possunt Monitoria facere.

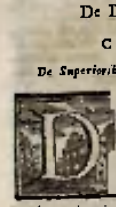

DE Summo Pontifice nulla est difficultas.

Quantum ad alios, soli Episcopi ex Tridenti. *Sess. 25. de reform. cap. 1.* possunt monitoria, seu edicta edere pro rebus, aut scripturis deperditis, seu occultatis, ad finem ea restituendi, aut revelandi, sub excommunicatione majori latæ sententiæ, ipso facto incurrenda, restituendæ, vel revelationem non facta intra certum terminum.

2 Ea concedere possunt Vicarius Capituli sede vacante, Rodric. *tom. 1. c. 71. n. 6.* Diana *part. 8. tract. 4. res. 17.* quia Capitulum sede vacante succedit in jurisdictione ordinaria Episcopi.

3 Generales Religionum, eorum Visitatores, & Provinciales, qui habent auctoritatem quasi Episcopalem: Item Abbates Benedictini, & similes Prælati, qui solum sunt Generali subjecti: quia pro Episcopis habentur. Innoc. *ex c. 1. de Clerico. peregrinante.* Non tamen Priores, Guardianii, & similes Superiores locales, qui alios Superiores majores habent subditos Generalem. Tanner. *tom. 1. tract. 4. nu. 2. n. 1.*

Adeoque Superior localis, v. gr. Prior, Guardianus, &c. 8 monitorium ad finem revelationis pro rebus deperditis, aut subtractis edat, invalide edit, quia in hac re non est judex competens, ob Decret. Concil. Trident. *modo sub n. 5.* adducendum, quod licet non excludat Prælatos Regulares auctoritatem quasi Episcopalem habentes, uti sunt Provinciales qui quidem jurisdictionem habent supra totam Provinciam, Confessiones, dimissorias, absolutiones, dispensationes, &c. suis subditis concedendo, quæ munera soli Episcopi præstare valent, excludit tamen Superiores locales quorum certum est, eos non habere auctoritatem quasi Episcopalem.

Eos tamen posse monitoria edere in sole Monasterii, non quidem ad finem revelandi pro rebus deperditis, aut subtractis, sed pro aliis delictis, docet cum communis Melphi *de pœnis cap. 28. q. 1. & 2.* quia sunt Prælati habentes administrationem conjunctam jurisdictionem cum vi correctiva, sine qua inutilis esset eorum jurisdictio, utpote Internis, disciplinæ regularis gladio destituta; ac proinde excommunicare possent, etiam in religiosos, ex *cap. Cum in Eccles. de majorit. & obedient.* non quidem per modum statuti, & legis, sed per modum præcepti, uti fit per monitorium. Hinc in Religionibus, ubi Apostatæ, seu fugitivi non sunt excommunicati a jure, potest Superior localis suum subditum per monitorium, & sub excommunicatione, ut v. gr. intra tres dies ad Monasterium redeat, revocare.

Disparitatem autem de excommunicatione pro rebus deperditis, affert Melphi *cit.* quia hæc solet esse solemnior, ac majori gravitate, & circumspectione exercenda; atque ideo ad majores Prælatos reservatur privative quoad Prælatos locales.

4 Potest Episcopus monmorium ferre contra reflex ad dicendam veritatem, antequam lis sit incepta, quia veritas omnibus viis indagari debet, nec probandi facultas est restringenda, ex *cap. de probationibus. Abbas cons. 25.*

Item potest illud ferre non solum post litem incepta, ut est certum; sed etiam si sit mera coram judice seculari, & non obstante litis pendentia coram ipso judice seculari. Tanr. *citat. qu. 6.* & apud ipsum Raynaudus *de omnis. part. 1. cap. 1. qu. 23.* & alii contra Novizan. Insuper potest monmorium edere delicto jam constante, sive jam sit factum, sive in fieri pendens in futurum.

QUÆRES I.

§ Pro quanta materia potest Episcopus monitoria concedere?

IN hac re regulam dat Trident. *cit. n. 1.* his verbis: *Quamvis excommunicationis gladius nervus sit Ecclesiasticæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valde salutaris: sobrie tamen, magnaque circumspectione exercendus est: cum experientia doceat, si sæpius, aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni quam formidari, & periculum potius parere, quam salutem. Quapropter excommunicationes illas ab omnibus monitoriis præmissis, ad finem revelationis, aut ejus, aut res deperditæ, seu subtractæ rebus ferri solitas, a nemine prorsus, præterquam ab Episcopo, decernantur, & tunc non alias, quam ex re non vulgari, causaque diligenter, ac magna maturitate per Episcopum examinata.*

6 Et quia tumus in re gravi, quanta est exponere ad periculum, & contemptum censuras datas ad salutem, peccant mortaliter præfati Superiores monitoria concedendo pro re vulgari, & sine maturitate 2 *vid. tom. 1. de casibus reservatis.*

7 Et licet quantitas duorum julionum in materia furti, & duorum aureorum in materia voti paupertatis, sufficiat ad mortale, non sufficit ex se, ut pro ea possint sine mortali monitoria concedi, sed requiritur major quantitas; sicut major requiritur ad incurrendas pœnas Clement. VIII. *de larg. munerum*; requiritur, inquam, talis quantitas, quæ sit materia subjecta pœnis foti externi, & punibilis in judicio; summa autem duorum aureorum in jure dicitur summa modica, *ex l. si alium 15. fin. justitiæ l. seq. Felix. tract. 6. cap. 9. n. 10.*

8 Hinc ex Tanzed. *cit. tract. 1. num. 2.* & Zecchin, apud ipsum res vulgaris, pro qua non possunt

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

seu impenitent, convictus tamen per legitimos testes, etiam super credulitate, & pertinacia.

4144 Secundum est falsificatio Iurisdictum Papalium, *cap. ad falsorium, de crimine falsi.*

4145 Tertium est gravis calumnia propriæ Episcopo illata, *cap. Si quis Sacerdotem* 17. 11. q. 1. Requiritur incorrigibilitas, Ginlia *in cap. Cum non ab homine* 1. *de Judiciis*, Abbas, *cap. Ad fi Clerici num.* 17. *eodem tit.* Suarez *de Cens. disp.* 30. *sect.* 2. *num.* 2. Dicastillo *de Cens. tract.* 1. *dub.* 2. *num.* 24. Qui adeo, hoc esse commune omni crimini enormi, aliquam in latris mortis pœna digros ut *a num.* 781. *ad* 790.

4146 Ex constitutionibus pontificis addunt. 1. Sodomia frequentata: S. Pius V. *Constit.* 72. *Horrendum illud.* 2. Clericus non hæredes Missam celebrans, aut Confessiones audiens, & absolvens. Clem. VIII. *Const.* 91. *& fidelium.* 3. Solicitans in Confessione mulieres ad magis gravitate excellisa: Greg. XV. *Const.* 34. *Universæ.* 4. Monasterii, vel mercatis tendentes, aut falsificanter iura Italiam: Urb. VIII. *In supremo*, anno 1627. ut *in num.* 790. 5. Cum non facrilegum, & frequentem cum Moniali habens: Pignatell. *tom.* 8. *consult.* 91. *n.* 7.

Sed attendenda est praxis, nam in pluribus nempe *n.* 2. *& 3.* casu praxis est contraria.

4146 Denique Fherbeus *lib.* 3. *tit.* 18. habet: Generaliter omne crimen enorme, quod sit digrum pœna mortis in laici, ubi per Ecclesiasticos prenas corrigi non possit, fatis esse, ut Clericus propter illud seculari potestati tradatur: colligitur ex *cit. cap. Cum non ab homine* 10. *de judic.* & notat Fanorm. *in cit. cap. Ad fi Clerici* 4. *eodem num.* 30. *& seq.* Laym. *in cit. cap.* 3. *num.* 6. aliique apud ipsum.

4147 Idem habet Jo. Dicastillo *tom.* 10. *disp.* 6. *dub.* 2. *n.* 23. Universaliter locuendo, sive de jure, sive de consuetudine, decere non pauci auctores, degradari posse ob aliud crimen nimis enorme, atque Reipublicæ valde pernicioſum, tradique Magistratui sæculari: Ita Panormit. *cap. Ad fi Cler. num.* 19. *& cap. Cum non ab homine num.* 6. *de judic.* Sylvest. *verbo degradatio*, q. 2. Tolletus *supra cap.* 6. *Tertia est*, Avila *cit. dub.* 1. Molina *disp. sita* 40. Exemplum adhibent in homicidio non simplici, sed qualificato, ut constat ex eidem *cap. Cum non ab homine.* Unde Patricidium, vel simile quid, tali pœna digrum est. Item furtum non simplex, sed valde qualificatum, ac sacrilegium; nam cum pro hic crimine hui Ecclesia non habeat condignam pœnam, merito reus judici sæculari remittitur.

4148 Demum *n.* 40. subdit. Pro praxi est maxime notandum, Magistratum sæcularem in causa criminis mere Ecclesiastici, v. gr. in causa hæresis, non posse cognoscere, & iudicare de tali crimine, sed tantum secundum latam rei oratorium sententiam a judice Ecclesiastico exequi, juxta *cap. ut inquisitionis*, 1. *Prohibemus*, *de Hæret.* in 6. in crimine vero non mere Ecclesiastico, si petiere a judice Ecclesiastico procedum, ut illius justitiam roboricat, & examinet, & deinde reum sibi tradatur, utique foro effectum poniat. Ita Panormitanus *cap.* 1. *num.* 12. *de offic. Ordin.*

Sed quantum ad hoc, mentio *n. dicta a n.* 4412. *ad* 4471. *maxime a num.* 4469. ad 4471. quibus in remitto, & adhæreo.

De irregularitate, & pœnis, fuse agunt Fanan. *lib.* 4. *tit. de audientiam, de homicidio*, Phorbeus *in indgu. Concil. tit.* 18. *&* 19. *& aliis sub propriis titulis*, Mastrius *disp.* 13. q. 5. Lezana *tom.* 5. *de pœnis*, Tamb. *tom.* 2 *lib* 10. *tit.* 4. Gobat *in experientiis*, *quæst.* 8 *& plurimus in locis*. In de Cas III. *de Censur. disp.* 6. *&* 7. *Antonio a Spir. S. de Confessis &* Ignatius *tract.* 1. Matthaucci *in offic. Curiæ tom.* 2. *c.* 8. *a pag.* 117. Mendo in suis titulis.

EXAMEN CONFESSARIORUM.

TOMUS SECUNDUS,

DE DENUNCIATIONIBUS.

PARS PRIMA,

De Denunciationibus faciendis ad Monitoria Papæ, & Episcoporum.

CAPUT I.

De Superioribus, qui possunt Monitoria facere.

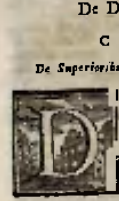

IE Summo Pontifice nulla est difficultas.

Quantum ad alios, soli Episcopi ex Trident. *Sess.* 25. *de reform. cap.* 1. possunt monitoria, seu edicta edere pro rebus, aut scripturis deperditis, seu occultatis, ad finem ea restituendi, aut revelandi; sub excommunicatione majori latæ sententiæ, infra facto incurrenda, restituendæ, vel revelationi non facta intra certum terminum.

2 Ea concedere possunt Vicarius Capituli sede vacante, Rodric. *tom.* 1. *c.* 71. *n.* 6. Diana *part.* 17. quia Capitulum sede vacante succedit in jurisdictione ordinaria Episcopi.

3 Generales Religionum, eorum Vikatores, & Provinciales, qui habent auctoritatem quasi Episcopalem: Item Abbates Benedictini, & similes Prælati, qui solum sunt Generali subjecti: quia pro Episcopis habentur. Innoc. *ex c.* 1. *de Clerico peregrinante.* Non tamen Priores, Guardiani, & similes Superiores locales, qui alios Superiores majores habent subius Generalem. Tanner. *tom.* 1. *tract.* 4. qu. [illegible]

Adeoque Superior localis, v. gr. Prior, Guardianus, &c. si monitorium ad finem revelationis pro rebus deperditis, aut subtractis edat, invalide edit, quia in hac re non est judex competens, ob Decret. Concil. Trident. *modo sub n.* 5. adducendum, quod licet non excludat Prælatos Regulares auctoritatem quasi Episcopalem habentes, uti sunt Provinciales qui quidem jurisdictionem habent supra totam Provinciam, Confessiones, dimissorias, absolutiones, dispensationes, &c. suis subditis concedendo, quæ munera soli Episcopi præstare valent; excludit tamen Superiores locales quorum certum est, eos non habere auctoritatem quasi Episcopalem.

Eos tamen posse monitoria edere in suis Monasteriis, non quidem ad finem revelandi pro rebus deperditis, aut subtractis, sed pro aliis delictis, docet cum communis Melphi *de penis cap.* 28. q. 1. *&* 2. quia sunt Prælati habentes administrationem conjunctam jurisdictionem cum vi correctiva, sine qua inutilis esset eorum jurisdictio, utpote incassis, disciplinæ regularis gladio destituta; ac proinde excommunicare possent, etiam in scriptis, ex *cap. Cum in Eccles. de majoris. & obedient.* non quidem per modum statuti, & legis, sed per modum præcepti, uti fit per monitorium. Hinc in Religionibus, ubi Apostatæ, seu fugitivi non sunt excommunicati a jure, potest Superior localis suum subditum per monitorium, & sub excommunicatione, ut v. gr. intra tres dies ad Monasterium redeat, revocare.

Examen Ecclesiast.

Disparitatem autem de excommunicatione pro rebus deperditis, affert Melphi *cit.* quia hæc solet esse solemnior, ac majori gravitate, & circumspectione exercenda; atque ideo ad majores Prælatos reservatur privative quoad Prælatos locales.

4 Potest Episcopus monitorium ferre contra reflex ad dicendam veritatem, antequam in sit incœpta, quia veritas omnibus viis indagari debet, nec probandi facultas est restringenda, *ex cap. de probationibus*, Abbas *cons.* 15.

Item potest illud ferre non solum post litem incœptam, ut est certum: sed etiam si sit mota coram judice sæculari, & non obstante litis pendentia coram ipso judice sæculari. Tanr. *citat.* qu. 6. & apud ipsum Ravenudes *de nemin. part.* 1. *cap.* 1. qu. 21. & alii contra Nevizan. Insuper potest monitorium edere delicto jam constante, sive jam sit factum, sive in fieri pendens in futurum.

QUÆRES I.

5 Pro quanta materia potest Episcopus monitoria concedere?

IN hac re regulam dat Trident. *cit. n.* 1. his verbis: *Quamvis excommunicationis gladius nervus sit Ecclesiasticæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valde salutaris: sobrie tamen, magnaque circumspectione exercendus est: cum experientia doceat, si sæpius, aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni quam formidari, & periculum potius parere, quam salutem. Quapropter excommunicationes illas, quæ monitoriibus præmissis, ad finem revelationis, ut ajunt, aut pro deperditis, seu subtractis rebus ferri solent, a nemine prorsus, præterquam ab Episcopo, decernantur, & tunc non alias, quam ex re non vulgari, causaque diligenter, ac magna maturitate per Episcopum examinata.*

6 Et quia somus in re gravi, quanta est exponere ad periculum, & contemptum contumax datus ad salutem, peccant mortaliter præfati Superiores monitoria concedendo pro re vulgari, & sine maturitate 2 *vid. tom.* 1. *de casibus reservatis.*

7 Et licet quantitas donorum sufficiens in materia furti, & duorum aureorum in materia voti paupertatis, sufficiat ad mortale, non sufficit ex se, ut pro ea possint sine mortali monitoria concedi, sed requiritur major quantitas; sicut major requiritur ad incurrendas pœnas Clement. VIII. *de larg. munerum*; requiritur, inquam, talis quantitas, quæ sit materia subjecta pœnis foti externi, & punibilis in judicio: summa autem donorum aureorum in Jure dicitur summa modica, *ex l. si absens* 15. *fin. judicia l. seq.* Celiz. *tract.* 6. *cap.* 9. *n.* 10.

8 Hinc ex Tanered. *cit. quæst.* 1. *num.* 2. & Zecchin, apud ipsum ici vulgaris, pro qua non possunt

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

[illegible]

QUÆSTIO II.

[illegible]

QUÆSTIO III.

[illegible]

nam, aut revelandum eum, qui dixerit, aut qui scit detinendum eum furem?

D Esp. vel ille fuit simul cum aliis ad furtum, & tunc, licet furatus sit res levem, peccavit mortaliter, & tenetur ad restituendum totum damnum in solidum in defectu alterum, cum jure abiens rejecerit

[illegible]

Si non est culpa.

12 QUi non revelando excusatur a culpa mortali, excusatur ab excommunicationis; quia hæc pœnalitas supponit tamquam materiam culpam mortalem. n. 107.

13 Propterea, quando edictum præcipit denunciari fures, aut injustos detentores, non est denunciandus, cui deliquit ob justam compensationem, aut aliam justam causam, etiamsi peccaverit accipiendo, quatenus potestat alia via, aut sine scandalo, &c. tum recepserat: quia est injustus detentor. Bonac. *tom. 2. de obligat. denunc. disp. 6. n. 11.*

[illegible]

14 Nec scienti huiusmodi detentorem, tenetur eum revelare, si sciat, eum detinere ob justam compensationem.

[illegible]

principales, ita & eos scientes, & nullus reputat innocentem judicare, eo maxime, quia omnis judicis est inquirere de delicto; & hac ratione, seu jurisdictione interrogatus a judice de nominato, respondere non tenetur, si illud sine culpa commisit, pura ob justam sui defensionem. Diana *parte 5. tract. 5. resol. 60.*

: Tenetur autem scienti revelare eum, qui est [illegible]

aut pro futuro tempore, [illegible] sciat, cum esse paratum ad restituendum cessante impotentia, Bonac. *cit.* quia fiunt delinquens non excusatur simpliciter a relinquitione.

[illegible]

Damnum grave sui, aut suorum.

17 NON tenetur quis denunciare in causa propria, seu in delicto commisso in sui damnum: quia potest offensis injuriam & damnum remittere juxta Consilium Evangelicum: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus*, &c. Contra quod non debet [illegible] Superiorem velle obligare. Bonac. *cit. pag. 192. §. 1. num. 1.*

18 Excipitur, si denunciatio præcipitur in bonum publicum, seu in punitionem delinquentis, uti sunt

[illegible]

[illegible] praecepto Superioris Ecclesiastici, sed non distinguitur a paterna, vel judiciali; quia est sit Superiori tamquam [illegible] & si est paterna, vel tamquam judici, & sic est judicialis.

[illegible] praecepto Superi[illegible]

[illegible] ratis, secunda ratione charitatis, & obedientiæ, de qua est sermo in præsenti.

29 Hinc revelatio fieri debet judici cum Notario in scriptis; quia fit, ut pars ea uti possit, & Ecclesia valeat per eam delinquentem revocare a peccato.

30 Denunciatio judicialis ab accusatione differt, quia accusator tenetur in se onus probandi; quod si non probet, subjicitur pœnæ talionis; non sic denunciator; licet teneatur manifestare testes, si qui sint, judici, qui in se sumit onus probandi.

31 Qui denunciare tenetur, non liberatur ab onere, si promiserit, & juraverit se non denunciaturum; quia juramentum de re illicita non tenet; quoniam non est vinculum iniquitatis, *cap. quamvis, de jurejurando.*

[illegible]

34 Nec scienti huiusmodi detentorem, tenetur eum revelare, si sciat, eum detinere ob justam compensatio-

[illegible]

Damnum grave sui, aut suorum.

37 NON tenetur quis denunciare in causa propria, seu in delicto commisso in sui damnum: quia potest offensis injuriam & damnum remittere juxta Consilium Evangelicum: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus*, &c. Contra quod non debet [illegible] Superiorem velle obligare. Bonac. *cit. pag. 192. §. 1. num. 1.*

38 Excipitur, si denunciatio præcipitur in bonum publicum, seu in punitionem delinquentis, uti sunt

[illegible]

[illegible] bus, quæ gravesset publicam pacem, & tranquillitatem contubant, n. 65.

39 Non tenetur denunciare, si ex denunciatione prudenter timeat sibi, aut suis usque ad quartum gradum,

[illegible]

Mantiæ corporalis, quod sit præsentandum damnio alterius, Bonac. *cit.* Diana *parte. 9. n. 8. resol. 48.* quia, recepta homina, & positiva, non obligant [illegible] jecoanmodo. Hinc nec teste jurandi interrogatus a judice, tunc respondere tenetur: unde ait Bonac. [illegible] privatim novisti aliquod delictum, & dignosces, quod delinquens sciat te scire, non tenetur denunciare, si casinde grave malum tibi times, aut suis, quia omnium nostrorum valde conjunctorum est etiam tuum, cum illud acriter sentias, & forte plus: *n. [illegible]* Hinc fit occultus non tenetur se prodere; [illegible] men debet, ut res restituatur domino per amicum Sacerdotem, aut probum Confessarium: *n. n. 179.*

40 Non tenetur quis ex vi monitorii denunciare conjunctos intra quartum gradum, etiamsi non adhibit alii testes. Tanc. *tom. 3. tract. 4. quæst. 20.* Diana *parte. 3. tract. 13. resol. 67.* qui ex Raynaudo *de monitorii pag. 1. cap. 3. quæst. 20. & 14.* Lopez, Avila, Sylv. Bonacina, & alii apud Diana *parte. 8. tract. 7. resol. 10.* qui cum Escobar id tenet, tam de consanguineis, quam de affinibus usque ad quartum gradum. Quoniam tamen est: quia non debet lex Ecclesiastica cedere in benignitate legi civili, ut velit eos tegere, quos lex civilis non obligat; tum quia si conjunctis agereis ut denunciarent, [illegible] testis contra conjunctum, oriretur inter familias, & [illegible] tollerent domorum pax, quod valde noceret Reipublicæ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

VERSUS.

[illegible]

NOTITIA.

[illegible]

NOTITIA.

Ex injuria, ex fraude.

[illegible]

[illegible]

NOTITIA.

[illegible]

EXCEPTIO.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ium sufficit, si prudens superior, & judex adhibeat ad malum futurum vitandum, aut [illegible] ; insuper ad explicanda indicia, & æmiculata [illegible] habita, tanta denunciatio, & testis sufficit [illegible] constituendum reum, atque ad [illegible]

70 Dem[illegible] si monitorium præcipiat solam testificationem, tunc prædictus, qui solus viderit furem fugientem, cum testis omni exceptione major, simpliciter fac[illegible] probationem [illegible] n. 7. quia non habet duplicitatem officii.

Ar proinde concluditur, quod præsa[illegible], qui solus vidit, teneatur revelare : furgen, sive mo[illegible] nium præcipiat denunciationem, sive testificationem. Bordon. *cit. n.* 43.

71 Ex his colligitur, quod eodem tem[illegible] notitia criminis, quod probari non potest, [illegible] veritas occultus occulti criminis, quod probari [illegible] testis probat, sic juridice denuncianda, si ne[illegible] Reipublicæ, vel innocentis grave damnum, quod aliter vitari non potest.

72 Delictum occultum in jure dic[illegible] quod quatenus sit dubius, vel tribus notum, de [illegible] nullo existit infamia, sed non est sparsus rumor. Melchi. in *præf. crim. over. Inquisitio* ; unde fit, quod delictum possit probari, & quod fit occultum.

4. Testificatio.

73 QUando monitorium non præcipit denunciationem, sed testificationem, tenetur quis revelare indicio delictum, etiam si probari non possit. Bonacin. *cit. n.* 4. Lanatius *de monit. fact.* 2. *qu.* 11. *n.* 12. Bordon. *pars.* 3. *resolut. n.* 49.

In hac re oportet prius videre, quando monitorium [illegible] denunciationem, [illegible] præcipit, ut testem, [illegible] Lanatius, [illegible] Bordon. *cit. n.* 51. vel enim Judex [illegible] *denunciare*, vel verba *testificari*, & in [illegible] est [illegible] vel verbo indifferenter ad utru[illegible] *revelare*, *manifestare*, *propalare*, [illegible] & tunc in [illegible] verba interpretantur pro testificati[illegible] si crimen naturae respectu causæ [illegible] incepta, interpretantur pro denunciatione, quia [illegible] præ accusatione, denunciatione, aut canonica infinuatione, Judex non potest vitare [illegible], & de delicto inquirere : si vero sit cœpta, verba interpretantur pro testificatione, quia supponitur facta accusatio, denunciatio, aut infamatio delicti, ac proinde Judex inq[illegible] et testibus eadem ratione, quando aliquis citatur in individuum ad revelandum, citatur ut testis [illegible] de hoc est præsumendum, quod Judex velit testi[illegible] & universaliter, quando Superior vitar[illegible] procedit ex officio per edictum, vel denunciatorem ; quando vero procedit ex accusatione, aut denunciationis, sive specialis, sive generalis, aut canonicæ infinuationis, seu infamiæ, tunc vult testem : ita ille : hoc præmisso,

74 Probatur resolutio, 1. quia monitor[illegible] non concedunt, nisi confer de corpore delicti, ignoratio auctore, & ut certius concludunt ad infamiam partis ; [illegible] autem partis [illegible] vicem accusationis, & præterea corpus delicti [illegible] gerit vicem accusationis, excitans Judicem, ut procedat ex officio inquirendum de authore occulto delicti. Arct. *in, xal crim. v. hic n.* 76. Cum igitur Judex in his co[illegible] habeat jus ad inquirendum de authore occulto delicti notorii, potest edictum edere, quo sub pœna excommunicationis præcipiat, ut qui scit authorem delicti, v. gr. furem, aut rei detentorem, illum revelet, & consequenter ille, qui scit, etiam si solus sciat, teneatur eum revelare : nam jus Judicis ad inquirendum, & obligatio testis ad revelandum, sunt correlativa. 2. Quia testis non tenetur probare delictum, sed solum revelare, quod ipse scit ; igitur revelare tenetur, etiam si solus sciat, & hac Judex procedat ad infamiam partis, sive per denunciationem factam per [illegible] , sive ex notorietate delicti : *num.* 101. & 102.

Ero cum [illegible] majori dilucidatione, sunt duæ resolvendæ difficultates.

Prima difficultas

74 A N, [illegible] no delictum est notorium, & del[illegible] quæ [illegible] a ut non procedant ex officio cum indicia, aut infamia possit Judex procedere, & delinquentem incutere.

Negat Sotus apud Arct. *in præf. im.* Cajet. Nav. Sylv. & alii apud Bordon. *ref. cit. n.* 46. qui consequenter dicunt, sellem [illegible] rogatum non tenetur respondere, si non præcesserunt infamia, aut indicia, 1. *Cum agricola* 19. *Nisi forte e vestigio famam ipsum, fallicet personæ, laesam esse non* [illegible] *inquisitionem non habita procedente.*

Nullum est pro h[illegible] [illegible] cap. Inquisitioni [illegible] *aliqua non laboras infamia, punendi* [illegible] *Quæstor* 24. *de accusat. Si super excessibus* [illegible] *non fuerit infamatus, nec procedendum ad inquisitionem.*

76 Rei[illegible] tamen, posse jur. judicem procedere ad inquirendum delinquentem occultum procedendo tamen per [illegible] non generalis, & non Ep[illegible] alis inquisitionis : & [illegible] tenere ictum sub mem[illegible] responde[illegible] revelat, Villalobos *sum.* [illegible] 4. *dis.* 7. *n.* 2. Arct. *cit.* [illegible] Miranda *de* [illegible] *judic.* [illegible] *nel.* 3. Amen[illegible] [illegible] Raynald [illegible] *qu.* 7. *de omnis*, & alii [illegible] apud Tabarcol. *infra num.* 81. Ratio est 1. quia ipsa evidentia facti habetur pro accusatione, *x cap. Evidentiæ extr. de accusat. Evidentia patrati* [illegible] *non indiget clamore accusatoris* : Nam ipsa evidentia delicti clamat apud Judicem contra delinquentem occultum ; juxta illud Gen. 4. *Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra*. 2. quia talis inquisitio generalis juridica de n[illegible] authore [illegible] criminis credit in bonum commu[illegible] [illegible] illud intendit ; nam si non posset judex genera[illegible] [illegible] sitione de illo [illegible] tiere, quamplura gravia delicta impunita remanerent ; quod redundat in damnum publicum, & in scandalum aliorum, qui scientes Judicem nullo modo posse contra illos procedere sine infamia, aut indicia, animoficrcs se detinent ad gravia crimina occultum patranda, *vid. n.* 67. ac proinde potest de auctore generaliter inquirere Judex, ut communitas sibi commissa non perturbetur, & securius vivat, *v. n.* 74.

77 Quod dico verum, nedum quando delinquens est occultus, sed potest probari, putat quatenus adsunt alii testes : *v. num.* 72. verum etiam quando est occultissimus, quatenus non adsunt alia indicia, nec est alius, qui eum fugientem, aut occidentem vidit, nisi unus, *ex n.* 66. *ad* 71. contra Arct. *in præf. crim. p.* 101. oppositum tenentem de delinquente occultissimo, [illegible] solus vidit.

78 Facta autem inquisitione generali juridica, & videlicet revelante delinquentem eo solo, qui vidit, sive per diligentiam Judicis [illegible] inquisitis indiciis aliquibus contra ipsum authorem, tunc potest, & tenetur Judex per inquisitionem specialem procedere contra illum, & tunc erunt duæ [illegible] [illegible] specialis una, & specialis alter contra personam. Arct. *cit.* tum quia denunciatio jurata æquivalet infamiæ, Amen[illegible] [illegible] potest Judex ex officio procedere etiam per inquisitionem specialem.

79 Nec obstant relati Canones : quia expressa loquuntur de inquisitione speciali, quoniam signant specialem personam, minime de generali inquisitione : ad specialem autem inquisitionem omnino requiritur, quod præcedant indicia, aut infamia contra auctorem delicti, minime generalem, ad quam sufficit ipsa notorietas delicti.

80 Per specialem inquisitionem Judex procedere dicitur, quando inquirit de speciali persona, & obligat alios ad revelandum illam ; tunc vero dicitur procedere per generalem inquisitionem, quando in monitorio

[illegible] [illegible] [illegible] [

[illegible]

[illegible]

[illegible]

QUÆRES VI.

113 An teneat [illegible] manifestari reddere ... [illegible] ... sibi prudenter [illegible] notabile damnum?

CErtum est, nomine damni hic non venire amissionem litis, & expoliationem bonorum, circa quæ actor habet jus; & pro quibus suam inquirebat scripturam: quia si ex vi scripturæ restitutæ actor obtinet a judice justam sententiam, qua reus aliquibus spolietur bonis, tunc reus non dicitur pati, sed resarcire damnum, quod revera, licet bona fide, inferebat actori, ejus retinendo bona: unde nomine damni hic venit amissio boni, in quod reus habet jus. Diana part. 5. tract. 8. res. 48. in fine.

Bona, in quæ homo pati potest damnum, ex num. 39. sunt quatuor, animæ videlicet, corporis, famæ, & substantiæ corporalis, quæ bona ita se habent, ut unum sit altioris ordinis alio, uti gradatim ponuntur, horum autem altioris ordinis præferri debet bono inferioris ordinis. & sic bonum animæ, & vitæ, seu membrorum, præferri debet bono famæ, & bonum famæ bonis temporalibus.

114 Resp. 1. qui scripturam detinet, si eam possidet mala fide, quatenus eam abstulit, tenetur eam reddere cum æquali suo damno, aut paulo majori, minime cum longe majori, Tambur. lib. 5. Decal. cap. 3. §. 4. n. 19. & apud ipsum Molina, Lessius, Azor. Val. Navar. Bonac. Ratio primæ partis est, quia in æquali damno potior est ratio innocentis; tum quia injusta actio obligat ad movendum damnum ab innocente, & ad ponendam æqualitatem, unde vita, tua vita, fama, tua fama, bona, tuis bonis sunt redimenda; idque etiam, si paulo majus esset damnum, quod timetur; quia parum pro nihilo reputatur.

Nec dicas, longe magis valere propriam vitam, aut famam, quam vitam, aut famam alterius; quoniam hoc est verum, cæteris paribus, quando scilicet uterque est innocens, ut dicam [illegible] quando tu es injustus, tunc [illegible] habenda vita, aut fama innocenti [illegible]

Eadem ratione [illegible] scienda omi [illegible] mna, & interesse, [illegible] etiam ante [illegible]

Ratio secundæ partis est, quia justitia commutativa nil aliud vult, nisi ponere æqualitatem, & tu non teneris, nisi ad æquale, adeoque tunc excusaberis ob impotentiam ponendi æqualitatem: unde si ex traditione scripturæ sequatur infamia, ad eam non teneris, si damnum alterius sit in bonis temporalibus, quia jactura boni superioris ordinis est longe major jactura boni inferioris. Dian. part. 9. tr. 8. res. 49. in fine. Pariter neque teneris, si damnum tuum sit circa bona ejusdem ordinis, sed notabiliter majus: puta si damnum alterius sit triginta aureorum, & tuum quinquaginta.

115 Si autem potes tuum damnum, nempe tuam infamiam evitare, restituendo scripturam medio prudenti Confessario, aut amico occulto, omnino teneris.

116 Resp. 2. qui scripturam detinet, si eam possidet bona fide, non tenetur eam reddere cum suo, aut suorum notabili damno, etiam minori damno alterius. Diana in sum. verb. Testis num. 6. Bosemb. lib. 4. de furtibus cap. 1. dub. 6. num. 1. Tamb. citat. num. 24. & alii apud ipsum. Quia cum læsio non fuit culpabilis, restitutio non debet se obligare cum notabili suo detrimento, quoniam lumen rationis dictat, melius esse aperdum cum lædente sine culpa gravi. Hinc qui ex officio, v. gr. medici dum medetur, vulnerat, tenetur ex justitia damnum reparare; non tamen cum tanto rigore, quanto tenetur ille, qui culpa vulneravit.

117 Si vero possit suum notabile damnum evitare restituendo per se, aut medio amico gravi, & contento, vel medio prudenti Confessario, tenetur id facere, quando advertit, non solum ex charitate, ut vult Bosemb. citat. cum aliis (qui pro nunc, si id non faciat, excusat illum ad compensanda damna inde sequentia) sed etiam ex justitia, Tamb. citat. num. 1. ibid. cap. 1. §. 9. n. 6. c. 2. §. 1. n. 7. cum aliis; quia justitia non solum præcipit, ne quis det causam damni, verum etiam, ut eam tollat, si ab eodem sit posita: ad eamdem namque virtutem spectat, malum sibi oppositum non ponere, & tollere, si illud ab eodem subjecto, in quo est virtus, positum est. Hinc (ait Tamb.) si inculpate dedisti venenum, incerti legerem, sed adhuc vegetum, & interdum vigent, quis te non obligaret ad ea removenda, si potes, etiam cum aliquo tuo, non magno incommodo? Licet enim, si tertius aliquis possit, non teneatur, nisi ex charitate; tu tamen qui in ipsa, esto sine culpa, causam damni dedisti, majorem contrahis obligationem, quæ major obligatio explicari non potest, nisi dicatur esse ex justitia.

118 Ex quo sequitur, quod ille, qui scripturam bona fide detinet, si postea, accedente notitia, damna reparare, & restituere sine suo notabili detrimento, teneatur sub mortali, & ex justitia id facere, etiam cum aliquo suo non magno incommodo: quod si non faciat, tenetur ad omnia damna, quæ sequentur post advertentiam, non vero ad ea quæ antea secuta fuerunt. Tamb. citat. Ratio utriusque est, quia pro primis in nulla fuit culpa, pro secundis vero, dum advertit, quia potuit & noluit damna impedire, graviter culpam commisit contra justitiam ex re accepta; incœpit enim esse injustus detentor.

QUÆRES VII.

119 An sciens furem, aut detinentem scripturam, promulgato jam monitorio, teneatur ad revelandum cum suo notabili damno, vitare damnum alterius, & non revelando teneatur ad compensanda damna alteri inde sequentia, si possit suum damnum vitare?

REspond. Negative quoad utramque partem. Prima pars sequitur a fortiori ex dictis de ipso detinente bona fide, num. 116. quia detinens bona fide scripturam alterius, saltem materialiter læsit, quod non fecit sciens.

120 Secunda pars, videlicet, quod sciens si possit damnum vitare, etiam cum sui non magno incommodo, teneatur sub mortali ad revelandum, non tamen ad restituenda damna inde sequentia, probatur, quia sciens non tenetur ad revelandum ex justitia commutativa, quæ est radix, & origo oneris restituendi; sed solum ex virtute charitatis, & obedientiæ ratione monitorii: Idem dico de teste juridice interrogato, si potens respondere, taceat veritatem, ex qua proximo damna sequantur: quia pariter non tenetur ad veritatem manifestandam ex vi justitiæ commutativæ, nempe ex contractu vel quasi contractu, seu ex officio, sed ex vi charitatis, & justitiæ legalis, quæ onus restitutionis non pariunt. Hanc sententiam tenent Diana part. 4. tract. 5. res. 54. part. 5. tract. 13. res. 68. Raynaudus de monit. part. 1. cap. 3. quæst. 24. Tamb. lib. 8. Decal. tract. 4. cap. 2. §. 6. numer. 11. & alii contra Avi. Aragon. & alios apud Dianam citat. qui vult, tam scientem ex vi monitorii, quam testem legitime interrogatum, teneri ad manifestandam veritatem, si possit sine suo notabili damno, sub onere restituendi damna inde sequentia.

QUÆRES VIII.

121 [illegible] ... Procuratore. An teneatur [illegible]?

RESp. Tanc. tom. 5. tr. 4. quæst. 18. non teneri, non quidem ratione secreti naturalis, ob dicta n. 56. sed ratione infamiæ, quæ ipsi sequeretur, nam haberetur ut infidelis, & infamis, ita ut omnes, qui scirent, ejus amicitiam recusarent. Tunc quia jactura honoris, nedum viro nobili, verum etiam honesto est vita ipsa gravior, & metus honoris amittendi cadit in virum constantem. Ita Barbatius, & Gabr. apud Tancred. citat. Hinc Diana n. 114. cit. excusat a revelatione scripturæ, quando ex ea infamia sequitur.

QUÆRES IX.

122 Petrus anno 1630. dedit in uxorem suam filiam Catharinam Paulo cum dote viginti millium aureorum, in contractu autem fuerunt apposita viginti millia aurea, facto tamen inter ipsos pacto, & conventione verbali, ut viginti millia sint pro reali dote, alia vero decem solum ad pompam, ita exposcente ipso Paulo, ut sic suum matrimonium cuidam suo consanguineo placeret, se obligante ad dictum pactum declarandum capta tempore opportunitate, ut in effectu per publicum instrumentum, & Notarium, declaraverunt post quatuor annos præfati Paulus, & Catharina conjuges. His autem defunctis, hæres Pauli cum annos 40. exposcit in judicio filio hærede Petri alia decem millia aurea ex vi contractus dotalitii de 30. millibus aureis; & quia cum iis, ut prædictam conventionem sciebant, plures sunt defuncti: & alii nolunt sponte testari, hæres Petri obtinuit monitorium sub excommunicatione ab Episcopo, ut qui id sciunt, revelent: at quoniam, qui sciunt, sunt conjuncti in primo, & secundo gradu cum hærede Pauli, idea quæritur. An hi teneantur ad revelandum?

REspond. teneri sub mortali & censura ad revelandum. Ratio est, quia ex una parte adest sententia probabilis obligans hujusmodi personas privilegiatas ad denunciandum, & testificandum in aliorum defectum, de qua n. 42. ex alia parte Doctores sententiæ excusantis, n. 40. relati, expresse loquuntur, quando ex revelatione sequitur notabile damnum, aut infamia ipsi revelando; quod natura non patitur, in quantum commodo sanguinis facit, ut mala sint ipsis conjunctis communia, & unus sine alio lædi non possit. In casu autem nostro, nec damnum, nec infamia sequitur ipsi conjuncto ex revelatione; non damnum, quia ipse hæres actor pro decem millibus aureis nullum in re habet jus ad recensitam summam, ut ipsimet ejus conjuncti sciunt; nec infamia, quia ipse actor, dum in judicio agit pro decem millibus aureis, non præsumitur malus, sed agens ex ignorantia juris patrii, & errore facti, quo putat habere jus ad præfatam summam ex vi primi contractus dotalis; quoniam ex jure delictum non est præsumendum.

Cum igitur in allato casu nullum damnum, aut infamia sequatur ex revelatione, nullo pacto prædicti conjuncti sunt ex ratione consanguinitatis a revelatione excusandi.

124 Confirmatur, quia independenter a monitorio ex communi Theologorum tenetur quis ex charitate sub culpa mortali non manifestantis, ad veritatem revelandam, & ad monendum innocentem de errore, ex quo sequitur læsio innocentis, quando ex tali revelatione non sequitur ipsi notabile damnum; adeoque cum ex exposito casu monitio, & revelatio in nullius damnum cedat, sed in defensionem innocentis, atque ad ejus mala vitanda, tenentur præfati consanguinei sub mortali & censura ad revelandum.

QUÆRES X.

125 [illegible] ... teneatur restituere, aut revelare ex vi monitorii?

REspond. non teneri, si diligatur ab amico stricto amore. Tancred. to. 5. tr. 4. qu. 17. qui n. 7. hæc habet.

Quoties tantus est amor inter amicos, etiamsi sit turpis, ut prudenter attentis omnibus circumstantiis præsumi possit, quod amicus nollet includere alium in edicto; tunc non tenetur revelare ex vi edicti: quia hæc obligatio revelandi aut restituendi non procedit ex eo, quod licite fieri deberet, sed [illegible] petere monitorium, intendit, & vult circa hoc dirigere monitor [illegible], & Judex ad partis requisitionem [illegible] monitorium non intendit alios obligare ultra eos, quos intendit includere pars: ergo [illegible] eum includere, sive hoc faciat ob illicitum amorem, sive ob licitum, ille non obligabitur monitorio, cum tale edictum ad eum non dirigatur.

126 Peccavit igitur mortaliter surripiendo, & pariter retinendo, si amicus rationabiliter præsumatur invitus; at non incurret censuram non restituendo. Imo si circumstantiæ sint tales, & amicitia si tam arcta, ut concubina ob verecundiam non petierit, rationabiliter tamen præsumat, amicum non esse invitum quoad substantiam, sed solum quoad modum, quatenus surripuerit, tunc neque peccaret mortaliter, quia non esset injusta detentrix; nam non commisisset furtum, cum furtum sit ablatio rei invito rationabiliter domino.

127 Idem est dicendum de ipsa sciente in ordine ad revelandum.

128 Suadetur. Monitorium non ligat filium, uxorem, patrem, matrem, aut fratrem surripientis ultra casus licitos, nisi constet de voluntate secentis, seu petentis monitorium. Bonac. tom. 1. pag. 891. disp. 6. de denunc. punct. 1. n. 1. & 2. & non alia ratione, nisi quia cum monitorium concedatur in gratiam petentis, Judex ligare non intendit, nisi quos ipsa pars petens intendit; circumstantiis autem attentis naturæ, & carnis, licet displiceret alicui, quod sit furatus ab uxore, &c. non potest tamen rationabiliter præsumi, quod ille velit, & intendat uxorem, filium, & tam arcte carne conjunctos affici punitione tam gravi, quanta est excommunicatio major, nisi de ejus intentione constet: puta si eos faciat in monitorio exprimere, aut apponatur particula, nullo excepto.

Ita in re nostra præsumi non potest, quod amicus intendat, & velit, tam arcta amicitia conjunctum excommunicatione affici; nam magnus amor idem operatur, quod sanguinis conjunctio. Abbas in cap. Requisivit, de testam. Imo arcta amicitia superat parentum affectionem. Bartol. in leg. alim. 6. 1. ff. de alim. & cibar. legat. apud Tanc. citat. n. 4.

129 In dubio vero de intentione petentis, monitorio teneri, docet Raynaudus apud Tanc. citat. & Bonac. citat. quia constat de præcepto.

QUÆRES XI.

130 An scientes concubinam Clerici possidere ejus bona ab eo donata in remunerationem servitiorum in judicio tamen non probatorum, teneantur revelare ex vi monitorii de revelandis possessoribus bonorum Clerici?

REsp. non teneri, Tanc. cit. quæst. 15. quia concubina retinens bona Clerici sibi donata in remunerationem servitiorum vere præstitorum, etiamsi non sint in judicio probata, ea retinet sine peccato mortali, & justo titulo donationis remuneratoriæ; igitur id sciens non tenetur revelare, quoniam monitorium obligat ad revelandum injustum detentorem. v. n. 32.

112 Dicet: *In leg. de donat. inter vir. & uxor. ex Pand. apud Tanc. citat. sicut, inter Clericos pactum fuit consensum donatio est derivata praeditus, ipse tamen non poterit ex eadem lege, quia consensus derivatus in ratione Fideiussoris; igitur, qui id tenuit, ex eo monumenti consulere videntur.*

Resp. Tanc. *ibi* ex Molina, nonnum longe de donatione mortis causa, quemadmodum, minime de ea, quae fiunt ob remotam causam, praesertim. Ergo quia ex Canonibus, quibus publicatur non esse impositum quo fiant in Clero, ipse poterit contenere, [illegible] quod [illegible] contentione [illegible] ex eo [illegible] ipse ab [illegible] [illegible]

QUÆRES XII.

113 *Petrus deganti Paulo absenti centum, ad quem misit nuncium, sua epistolam, ut eidem donationem insinuaret; antequam autem nuncius, aut epistola perveniret, mortuus est donator: hinc quae haeredes omnia ejusdem bona accultarunt, & quia Petrus donatarius interim nuncium donationis, excepit, monitorium obtinuit ut restituerent, qui bona Pauli detinent: An qui sit haeredes Petri talia bona accultare, tenentur ex eo monumenti ad restituendum?*

T1 Respond. Tanc. qui casum proponit *lib. cit.* non [illegible] tedri: quia licet de probabili sententia, quod pauli acceptationem Pauli factam mortuo Petro, donatio sit perfecta, & transferat jus in donatarium, praesertim si fuit accepta per Notarium nomine Pauli absentis; est etiam satis probabile opinio contraria quod post mortem donantis non possit donatarius ejus acceptare donationem; ac proinde eam, capere non jam perfectam, cedere haeredibus Petri donantis.

113 Suadetur a pari, quia in emptis, & in quantitate, in quibus ad donationem requiritur insinuatio, seu manifestatio facta Judici promulgatio mentionis ad insinuam donatarii, non tenetur quis ad revelandum, si fecit haeredes donantis ejus detinere bona; nam donatio sine insinuatione est nulla, *ex law. pen. §. ubi Cod. de donat.*

114 Et e contra, si donatarius reperiatur talia bona recepisse, teneatur ad restituendum; & qui eum fecit, ad revelandum, promulgare mentionem ad insinuam donationis, aut ejus haeredum; quia licet ex consuetudine non teneatur in conscientia donatarius bona sibi sine insinuatione donata restituere; nisi quando donans, aut ejus haeredes donata reperiere; mentio tamen a judice Ecclesiastico facta ad insinuam partis, valet pro reperiendo. Ita Tanced. *citat. ex Raynaudo.*

115 Eadem ratione, si Petrus fecit mandatum donandi, quatenus dedit famulo certum, ut ea ferret ad Paulum: tunc mortuo donante ante traditionem, si monitorium est ad insinuam donatarii, non teneatur, qui sit famulum detinere revelare; bene vero, si fiat ad insinuam haeredum donantis; quia femina illa ante vita hominem per famulum factam, non est de bonis donatarii, sed haeredum donantis. Quod utrumque est verum, etiam si famulus ob culpam [illegible] negaverit ut traditam tradere [illegible] in eo casu vult Tanced. cum Sanchez, quod teneatur tradere haeredibus donantis relatio summam illam, aut genorum, & simul teneatur satisfacere donatario aequale pretium.

Confirmat Tanc. ex Raynaud. *de venia. part. 1. cap. 2. quaest. 5.* dicens, *Non teneri ad revelandum ad edictum, ut revelentur, sive restituantur res Sempronii, quando ipse fuit facta promissio filiarum rerum, & fuit aliam accepta; quia quantitas promissis accepta obligare ex justitia promittentem, facta jam acceptatione ex parte promissarii, ut tenet communior opinio; adhuc stemmatarius non habet jus in re in bonis promissis, sed tantum ad rem, & promissioni est voluntas dominus res, [illegible] non teneatur nomine latorum Sempronii: ergo multo magis dicendum est, non esse in bonis Titii id, quod ipse debet restituere a Semprio in compensationem doni, quod impedivit, ne ferret ipsius Titii, & ultimo debet dici tale donum esse in bonis Lapi, qui fecit mandatum donandi.*

QUÆRES XIII.

116 *Petrus donavit ab haereditatem donatarii ex se facili, [illegible] Illius a Sempronio, [illegible] ab [illegible] ut revelentur?*

Nicol. Tanc. [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] *ibi*, quod non posit [illegible] [illegible] [illegible]

UNIVERSIDAD DE VALLADOLID
JUNTA DE CONSTITUCIÓN Y VOTÓN
CAPITAL

QUÆSTIO.

118 *An ex ministerio de confitendis, aut revelandis sibi hæresi, veritatem quandam ejus credidum, teneatur fieri relatione?*

SIC dum est, ut ex peccatis hæresis formalis et, et e relationem hæreticis de secundis

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Consequitur. Quia proinde hæc in monitorio non intimabitur ad tempus [illegible] ut [illegible] ex culpam monitorio in totum pertinet, quæ non habent in [illegible] [illegible] [illegible]

fed maltitude subegerint. Villalobos *tom. 1. tract. 16. diff. 16. n. 6.* Diana *part. 1. cit. resol. 34.* Felix. *tom. 2. tract. 9. cit. 3. n. 63.* Pepi & alii innumeri apud ipsos.

213 Rario est, quis Monachus, ubicumque est, semper est sub jurisdictione Abbatis, quem vice Dei supra caput sibi imposuit, *ex cap. Statuimus 19. n. 8. & cap. Si contingat, de elect. in 6.* & licet sit extra claustrum, tamen ipsius, censetur esse semper in claustro, Innoc. & Abbas, apud Pelliz. *cit.* Unde Doctores concludunt, Superiores Regulares nullum habere territorium, seu habere totum mundum, cum ubique in suos subditos [illegible] jurisdictione [illegible] quos fugit vel ubique capere, non implorato judice secular. *n.* 3. aut Episcopi brachio.

216 Hinc Pellizz. *cit. n. 55.* habet, *Magnam esse disparitatem inter Episcopum, & Prælatum Regularem* [*quod spectat ad spiritualem materiam*] *quandoquidem Episcopus habet immediatam jurisdictionem in territorium, & totum hujus in personas, quæ omnino non sunt exsubditæ immediate per se, sed solum mediate dependentes, beneficii, aut officii, quod habent in ipsi diœcesi; quod vel inde constat, quia ei possunt suprædicta relinquere, etiam intuitu Episcopi, sequi transferre ad aliam diœcesim, flatimque ac id fecerint, desinunt subjici illi Episcopo: Præterea vero Regularis immediate habet jurisdictionem in personas Religiosorum subditorum, non prorinde non subitur certis locorum limitibus, ut habitur Episcopalis*] *sed sublum terminetur certis limitibus, quos ubicumque sint, eadem ratione subjicuntur Prælato Regulari, ad eosque possunt castigari, ac punire, sicut & filii a parentibus, aut a marito, &c. Idque varione stachezzi dominatrix, quam habent Prælati Regulares in suos subditos Religiosos, non minus quam parentes in filios, vir in uxorem, &c.*

QUÆRES XXIV.

217 *An subditus Episcopi existens in Monasterio Regularium teneatur sub censura ad revelandum ea ut monitoris a jure Episcopi Loci?*

HAre difficultatem tradant Tanneredi *tom. 5. tract. 4. q. 8. n. 5.* & Diana *part. 1. tract. 5. resol. 17.* sed mirori charitate, ac prudente distinguendum puto.

218 Vel enim est termo de delicto commisso in loco exempto, vel extra eodem exemptum.

Loquendo de delicto commisso in loco exempto, duæ sunt opiniones.

219 Prima affirmat tenetur ex ut monnoziil ipsum favorem ad reflevendum, & scientem ad revelandum. Suarez, Egidius, & Comitach. apud Tanneredi, & Diana *citatos*, quia Monasterium Religiosorum est locus exempto, tel ro: *cit. tertio*, & Hurtado *cent. in tom. disp. 2. n. 32. ait.* nomine loci exempti, ubi delinquentes non possunt ab Episcopo legali censuris, etiam a jure, sive generali, sive speciali ita, vocare Abbatias quasdam, & Prioratus, minime Monasteria Religiosorum, quia tali Religiosi sunt exempti ratione loci, non locus Monasterii.

220 Secunda negat tenetur, & ligati censuris ab Episcopo latis, Henriquez, Raynaud. Sa, Avila, & Præpositus apud Tanneredi, & Diana *cit.* quia non solum personæ, sed etiam ipsa loca Regularium, sui Monasteria, & Ecclesiæ, sunt exempta a jurisdictione Episcopi, præter casus a jure expressos, in quibus possunt Episcopi tamquam Sedis Apostolicæ delegati procedere Bonacin. *part. 1. resolut. 7. n. 4.* ex Nicolao V. *Et sic constatur*, per hæc verba, *Quod licet apsi fratres, ipsorumque domus, & loca pro speciali Sedis Apostolicæ privilegium ab omni jurisdictione & superiorum quorumcumque Ordinariorum sint exempta.* Locus autem a jurisdictione Episcopi exemptus, licet intra territorium Episcopi, est formaliter ab ejus jurisdictione exemptus; unde inferit Tanneredi *n. 6.* eadem modo disputandum esse in prædiis materiis centuria ab Episcopo latis, sive a iure pro delictis futuris vitandis, sive ab homine pro præteritis [illegible] tertis. Qui proinde utumque opinionem probant, quia, sive in termino de subdito Episcopi existat, sive in loco exempto, sive in Monasterio Regularium; adeoque probabile putat, quod non teneatur censura ad revelandum, aut revelandum.

221 Ut utamque opinionem probabilem putat Diana *cit.* quæ est fortius pro delictis futuris statuto geneta, aut specialis latis: n. Diana, & Tanner. *cit.*

Ita quoad 1. partem chari Doctores discurrunt.

222 Quoad 2. vero partem, loquendo videlicet de delicto commisso extra Monasterium exemptum,

Resp. Regulares Episcopi existentes in Monasterio Regularium tenetur ex ut monitoris, & sub censura, si eli nem deinceps, ad restituendum, & si est secreta, ad revelandum.

Ita una pars inquitur ex dictis *qu. 21. & 23.* Eadem namque rationes, quæ probant, subditum Episcopi, si pecunia tantum ibi delictum ad aliud territorium se [illegible] fuerit, etiam animo ibi habitandi, teneri sub [illegible] monnozio parere, a fortiori idem probabit [illegible] indito existere in Monasterio Regularium [illegible] inquam, quia hic est subditus Episcopi, [illegible] de delicti, quum [illegible] sequitur principale.

223 Nemine autem delicti supra, qui extra Monasterium, et monitis, de quo est sermo, non teneat non relitutio, aut non fere atio, ut mirum nolle parare quidem; sed delictum illud, unde oritur omnis satisfactionis, restitutionis videlicet, seu revelationis, ob quod jam patiantur, etiam non subditus si subditus, & ob quod monitorium fertur ad satisfaciendum habendum.

QUÆRES XXV.

224 *An Episcopus existens in Diœcesi alterius possit monitorium sub censura ferre contra suum subditum?*

RSpond. non posse, nec in diœcesi alterius, nec in Monasterio, seu loco exempto, si requiratur causæ cognitio. Diana *citat. resolut. 33.* Tanneredi *citata numer. 2. ex cap. Episcopum 9. quæst. 2. & ex cap. nostri*, de officio delegati, ubi habetur, quod jus delicto contentiosa, quia is est ad excommunicandum, exercari non potest in territorio alieno; & judex extra suum territorium habetur, ut persona privata, & non potest Tribunal ex gere, *ex cap. Nosandum 2. quæst. 1.*

224 Licet dico esse verum, etiam si facit territorium ita publicum, ut non requiratur causæ cognitio. Propositus apud Dianam *citat.* contra Avilam, & Cornejo, quia ipsum fecit contestata est actus jurisdictionis, & contentiosus; inde recusatum multis prioris alterationis.

QUÆRES XXVI.

225 *An, si Episcopus in diœcesi alterius habeat locum exemptum ab eo, & sibi subditum, possit in eo contra suos subditos monitorium ferre?*

RSpond. posse, Tanneredi *cit. cit. 6. n. 1.* quia locus ille, licet sit in diœcesi alterius Episcopi, non est tamen sub jurisdictione illius, sed sui; adeoque non conferat esse in territorio alterius, sed propri Episcopi, Rota Romana *decis. 55. 12.* Mari *inter.* ac proinde possit Episcopus in eo loco in diœcesi alterius fino monitorium ferre, etiam cum causæ cognitione; cui obedire teneatur subditi, tam in d'do loco existentes, quam in propria diœcesi.

PARS SECUNDA.

De Denunciationibus faciendis ad edicta Inquisitorum.

CAPUT I.

Affertur Edictum Universæ Inquisitionis Romanæ.

[illegible] *la Repubblica Cristiana contra i [illegible] vità Generali Inquisitori, dalla Santa Sede Apostolica specialmente deputati.*

ESsendo a Noi per la continua esperienza manifesto, che molti per malizia, altri per [illegible] [illegible] [illegible]

CAPITULO [illegible]

[illegible]

LEYES DE MOISES.

[illegible]

SECTA DE LOS SAGRADOS.

[illegible]

SECTA DE LUTERO.

[illegible]

SECTA DE LOS CALVINISTAS.

[illegible]

232 I Tem se fanno, o hanno inteso dire alcune cose, specialmente che non vi è Paradiso e gloria per li buoni, e Inferno per li mali, che non vi è altro, che nascere, e morire; e che abbiano detto, che l'anima dell'uomo non è altro, che un fiato, e che il sangue è l'anima: dicendo: desidero, che in questo Mondo tu non mi vedi passarla male, che nell'altro non mi vederai penare. E chi ne venne dall'altro Mondo col nato tagliato? Conceda ma. le del Giudicio finale. O che abbiano detto alcune bizzeffemmie crudeli, come sono. Non credo, diferendo, ringio, contra Dio Nostro Signore, e contra la Verginità, purità, e limpidezza di Nostra Donna la Verg. MARIA, o contro li Santi, e Sante del Cielo. O che tengano, ed abbiano tenuto demonj familiari, invocandoli, e fatto circoli, domandandoli alcune cose, ed aspettando risposta da loro. O siano state donne di fora, così maschi, come femmine, o abbiano tenuto patto, o nicio, o espresso con il Demonio, ruffianando in questo cose laite con profane, attribuendo alla creatura quello, che è solo del creatore, e altre magie, e maleficj. O che alcuno essendo Prete, o d'Ordine Sacro, o Frate professo, abbia preso moglie. O che non essendo ordinato legittimamente d'Ordine Sacerdotale, abbia detto Messa, o amministrato alcuno delli Sacramenti di Nostra Santa Madre Chiesa. O se alcuna persona si ha maritato due volte, o più volte, tenendo la sua prima moglie, o marito vivi, o che qualsivoglia Confessore, tanto Secolare, come Regolare di qualsivoglia stato, e condizione, così nell'atto della Confessione, o professionante a quello, come sotto pretesto di Confessione, ancorche non seguita, o senza occasione d'essa, ma nel Confessionario, o in ogni altro luogo eletto per ascoltar la Confessione, simulando di confessarsi, provochi ed induca qualsivoglia persona con fatti, o con parole ad atti rupi, e disonesti, tanto sua di loro, quanto con altri. Per torsi come sopra il conoscimento, e castigo di questi delitti di sollecitazione privatamente a quello Tribunale del Sant' Officio, ed a gli altri dell'Inquisizione delli Regni, e Signorie di Sua Maestà Cattolica, che stanno subordinati all'Illustriss. Sig. Inquisitor generale di Spagna in virtù di nova dichiarazione della Santa Sede Apostolica fatta dopo della confessione del Breve della Santità di Gregorio XV.

233 I Tem se fanno, che alcuno abbia detto, o affermato, che la semplice fornicazione, cioè tener accesso carnale con donne, ancorche siano libere, pubbliche, ed esposte al mirpe guadagno, in qualsivoglia modo, che sia, fuor del Sacramento del Matrimonio, non sia peccato mortale: essendo essa dannata, e contra quello che tiene, ed insegna la nostra Santa Madre Chiesa Cattolica Romana; e che date ad usura, e spergiurate non è peccato, e che è meglio fare ingiurato, che mariato. O che abbiano fatto vituperi, e mali trattamenti all'Immagini de' Santi, o Croci, o che alcuno non abbia creduto negli articoli della Fede, o abbia dubitato d'alcuno di quelli, o abbia stato un'anno, o più tempo scomunicato, ed abbiano disprezzato, e tenuto in poco conto le censure della Santa Madre Chiesa, dicendo, o facendo cosa contro di quelle; e se fanno, o hanno inteso dire, che alcuna, o alcune persone sotto colore d'Astrologia, o per le Sfere, Pianeti, e suoi aspetti, o per li segni, o since della mano, o per altra qualsivoglia arte, scienza, o facoltà dicano, che fanno annunziare le cose da venire, dependenti dalla libertà, e libero arbitrio dell'uomo, o tali casi fortuiti, che hanno da succedere ed hanno successo, e fatto, nelle cose passate, occulte, e libere, dicendo, ed affermando, o dando ad intendere, che vi sono regole, o scienza, per poter sapere simili cose, e che se vanno a dimandare, e consertire, essendo tutto quello per li tali effetti falso, vano, e superstizioso, in gran danno, e perturbazione della nostra Religione Cristiana.

L I B R I

234 I Tem se fanno, o hanno inteso dire, che alcune persone abbiano tenuto, o tengano alcuni Libri della setta, ed opinione del detto Martin Lutero, o altri Eretici, o l'Alcorano, o altri libri della Setta di Mahometto o Bibbie in volgare, Libri di Necromanzia, Astrologia, e Chiromanzia, o altri qualsivoglia delli reprovati, e proibiti per censure, o Cataloghi del Santo Officio dell'Inquisizione.

235 I Tem vi si comanda, che fra termine di giorni quindeci prossimi venturi debbiate portare all'espurgatore de' Libri di quello Santo Offizio, che sarà in quella Città, o altra parte vicina di essa, la lista di tutti li libri, che avetete fin'ora, che non si siano corretti, notando in essa il nome dell'Autore, l'anno, e dove sono stampati, e la materia, che trattano, sottoscrivendo ognuno la sua lista. Dichiarando, che di quelli libri, che una volta avetete data lista a detto espurgatore, o altro qualsivoglia di detto Santo Offizio, e saranno per esso, o qualsivoglia d'essi corretti, non l'avetete da dar di nuovo, se non di quelli, che dopo si sopraverranno, e capitaranno avvertendo, che se non li sarà così, si procederà contro li trasgressori, come sarà di giustizia.

236 I Tem se fanno che alcune persone non compiendo con quello, che sono obbligati, hanno lasciato di dire, e manifestare le cose che hanno, e hanno inteso dire, e detto, e persuaso ad altre persone, che non le manifestassero. O che abbiano subornato testimonj per ripravarsi falsamente quelli, che hanno testificato nel Santo Offizio, o che alcuno persone abbiano giurato, e fatto testimonianza falsamente contro altri, per farli male, e danno nel S. Offizio dell'Inquisizione, e marchiate l'onore di quelli. O che abbiano nascosto, e ricettato alcuni Eretici, e dateli favor, ed ajuto, occultando così le persone, come li loro beni, e robba. O che abbiano posto impedimento per se, o per altri al libero, e retto esercizio del Santo Offizio dell'Inquisizione, e Offiziali, e Ministri di quello. O che quelli, che sono stati riconciliati, e penitenziati dal S. Offizio, non hanno osservato, nè compito le carceri, ne penitenze, che li furono imposte, O se hanno lasciato di portare pubblicamente l'abitello di reconciliazione sopra li suoi vestimenti, e che alcuni reconciliati, e penitenziati hanno detto, che le cose, che confessarono nel S. Offizio, così di se, come d'altre persone, non furono vere, ne l'avevano dette, nè commesse, e che le dissero per timore, e per altri rispetti. O che abbiano rivelato il segreto, che li fu imposto nel S. Offizio. O che alcuno abbia detto, che li relassati per il S. Offizio furono condennati senza colpa, e che morirono martiri, o che alcuni, che sono stati reconciliati, o fatti, o neporti de' condennati per il delitto, e crime d'eresia, abbiano usato, ed usino Offizj pubblici d'amministrazione di giustizia, e d'onore, che li sono proibiti de jure communi, leggi, e Prammatiche di quello Regno, ed Instituzioni del S. Offizio. O che s'abbiano fatto Preti, o che tengano alcuna dignità Ecclesiastica, o Secolare, o sogno di quella, o abbiano portate cose proibite.

237 E tanto per il tenore del presente ammonimo, esortiamo, e richiediamo, ed in virtù di Santa Obbedienza, e sotto pena di scomunica latæ sententiæ, trina canonica monitione premissa, comandiamo a tutti, ed a ciascuno di voi, che se lucer o aveta fatto, visto, o inteso dire, che alcuna persona abbia fatto, detto, scritto, o affermato alcuna delle sopradette cose, o alcuna cosa, o alcuna cosa, che sia contro la nostra Santa Fede Cattolica, o contra la nostra, e della Santa Madre Chiesa Romana, non de' vivi, ma de' morti, e che abbiano dato de' delitti, e crime, e che abbiano, o che abbiano detto alcuna cosa, o compiuto, o fatto di tali per ufficio, e manifestarla fra termine di giorni sei prossimi, dopo che sarà notificato questo Breve, o Editto, o ciascuno, o di quelli avete notizia, in qualsivoglia modo che sia, sia uno di li tanto potrete, o per li migliori modi, che vi parerà, ed sarà ben, che vi siano richiesti, e consegnate al Santo Offizio dell'Inquisizione, e Tribunale, in la cui giurisdizione, sarà, che se tali persone, e sue complici, che sono o erano, o siano, o siano complici tanto di, che sono o erano, o siano, o siano contro quelli, che saranno, o saranno incorsi, e ovvero contro le leggi, che sono, o saranno incorsi, o saranno di fatto, e manifestarsi, e che se non sono di fatto, e manifestarsi, e che se non sono di fatto, e manifestarsi, e che se non sono

CAPUT IV.

[illegible]

QUÆSTIO III.

245 An obligatio denunciandi haereticum formam habeat an mortuum sit pe[illegible]

[illegible]

Resp. Accessorium sequi suum principale, quando non est ratio specialis, quæ hujusmodi sequelam impediat; ita esset in re nostra, quoad damnandam enim memoriam defuncti haeretici habetur causa perpetua, quatenus haeresis tepit ut cancer, quippe quæ pestifera est, *c. ut inquisitionis, de haereticis in 6.* ac proinde semper protogatur contra fidem, & ideo actio ad damnandam memoriam defuncti est perpetua: hæ ratione etiam consequenter perpetua actio confiscandi ejus bona; & quia jus praescriptionis est introductum jure positivo humano, & Doctores commentant, non cum jure relato, *excep. 7. de praescriptionibus, lib. 6.* minutatibus de causis disputerunt, ut bona haeretici defuncti ab haeredibus bona fide spatio 40. annorum possessa praetribantur; ideo non sequitur, quod sicut actio damnandi memoriam defuncti est perpetua, ita actio confiscandi ejus bona, nec e converso; cum Doctores commentantes, & jus recentium praescriptionis disputaverint contra possessorem adhuc non contra principem.

Ut autem filii, seu haeredes hujus haeretici defuncti praetex haeret, ultra pacificorum bonorum bona fide per spatium annorum 40. requisitum, quod non sit defectus iniqua illud tempus haeretici; nam hoc habetur expresse in relato textu.

247 Ex his patet resolutio ad principale quæsitum, minimum obligationem denunciandi haereticum formam cum jure mortuum esse perpetuam; ita DD. *c. 9.* contra Castrop. qui consequenter tenet contra illam praetribi spatio 40. annorum: nostra ratio est; quia talis denunciatio elapso tempore 40. annorum, licet non valeat pro confiscandis bonis defuncti; valet pro ejus memoria damnanda. Pluta *n. 4 n. 642. ad 654.*

QUÆSTIO I.

[illegible]

Resp. [illegible]

[illegible]

QUÆSTIO II.

[illegible]

Resp. [illegible]

[illegible]

aliquem errorem, aut aliquam propositionem proferat ex ignorantia, & simpliciter, & non consulto, cum, qui talem propositionem profert, esse haereticum, non est praemittenda secreta correctio fraterna. *Bonac. tom. 1. de Denunc. disp. 6. §. 9. pag. 896. n. 5.* Albertinus in *Man. qualif. c. 27. n. 10.* Alphonsus *de Castro*, Pegna, Tolosus, & alii apud ipsum. Quia hic non est haereticus, flagit ignorantia. Non haereticus definitur: *Error hominis baptizati in intellectu voluntarium, contra aliquem articulum fidei cum pertinacia.* Pertinaciter autem errare in praesentiarum est asserere & mordicus tuum errorem tenere, sed est errorem tenere, postquam contrarium est sufficienter propositum, seu quando scit contrarium tenet. ab Ecclesia universali Christifidelibus autem ignorantia, non habetur pertinacia, quae est quaedam ratio formalis haereseos. *n. 2. n. 281.* Pertinacia igitur: *Est voluntaria resistentia, seu non submissio suae judicium Ecclesiae, dictum hactenus suspicatis ab Ecclesia definita, & de fide credenda propositae.* Unde omnino ignoratio definitionis, & propositionis Ecclesiae (de cua ignorant agimus *n. n. 374. ad 379.*) tollit pertinaciam, & inde haeresim formalem, excepta ignorantia affectata: haec namque aequivalet scientiae, ut *in n. 392.* ita Valentia, Cano, & alii *ibi n. 379.*

Contra Diana, *pag. 4. tr. 8. resp. 33.* Castrop. Suarez, & alios apud ipsum, qui idem tenent de ignorantia affectata; quatenus cui fit error, caecae culpabiliter ignorans, sed non offendit authoritatem Ecclesiae tacitam pertinax, & incredulus. Et solum habitum lentis Diana, si quis ignorat am affectet, quia parvi momenti esse ex quae in Ecclesia creduntur, & proponuntur; hic enim est haereticus, in quantum ignorant am affectat ex falsa opinione contra Ecclesiam.

270 Hinc subdit Bonac. *cit. Ex quo patet a fortiori de rigore juris non videri denunciandos sententiaeve, qui inter caeteriandum aliquo proferunt ex imprudentia, vel inconsideratione. Ratio est, quia non est profundendum, non plena deliberatione, & advertentia, ita ut ratione errori adhaerere, nisi aliqua cognitione de ipsorum mente. Proinde patet non esse denunciandos, eos qui confusa laxa lingua aliquam errorem pronunciasse: n. n. 8. dej.*

Eadem ratione plures libri prohibiti sunt, utpote continentes haereses, & tamen eorum auctores non sunt condemnati haeretici, in quantum non cognoverunt esse contra propositas ab Ecclesia Catholica credenda de fide. Quomodo fit haeresis, & quae scienta: *n. n. 281. ad 289.*

CAPUT V.

De personis, quae denunciari debent.

260 TEneatur qui denunciare haereticum aut suspectum de haeresi, sive de vehementi, sive de levi, ex Decreto Alexandri VII. *n. 240.* relato per illa verba: *Haereticos, vel de haeresi quomodoremque etiam levioris suspectos, deferant, & judicialiter denuncient;* etiamsi delictum sit occultum, & non possit probari, ex Decret. Alex. VII. 24. Septemb. 1665. *Propos. 1. & n. 396.*

261 Etiamsi illud sciat ex secreto naturali, & sub juramento de non revelando, *n. 397.*

262 Secretum ex consilio prudentis excusat a denunciando suspectum de haeresi, *n. 398.* non excusat autem a denunciando haereticum formalem, Bord. *in Sac. Tribu. c. 31. n. 8.* Unde in casu haeresis formalis solum a renunciando eximit secretum ex Sigillo Sacramentali Confessionis, Sotus *in 4. dist. 21. qu. 2. §. Ad argumentum lit. M. n. n. 397. & n. 30.* unde non excusatur a denunciando haereticum formalem Confessarius scienta delictum ratione consilii, nisi consilium illud det, quod audiendo confessionem.

263 Tenetur denunciare, nedum ille, qui scit, quatenus delictum propriis sensibus percepit, in quantum vidit, aut immediate illud audivit; verum etiam ille, qui habet notitiam delicti ex auditu mediato alterius, qui illud ei retulerunt. Liquet ex tenore edictorum, praesertim ex illo loquit. Siciliae, ubi dicitur: *Si loquens, a aures intesa dira.* Ubi quidem distinguitur scientia ab auditu; & quia auditus immediatus delicti, & authoritas delicti facit scientiam, loquitur, quod ibi de termo de audito mediato.

Hujusmodi autem auditus mediatus, ut pariat onus denunciandi, per Bordon. *in Trib. fidei cap. 31. n. 21.* Carenam, Card. Sanctar. & alios apud ipsum debet esse a personis fide dignis. Bonac. *tom. 1. disp. 6. de denunc. seq. Rol. n. 7.* item Leander *de Sacr. Pontif. tract. 5. disp. 13. qu. 37.* & apud ipsum Navar. Sayrus, & Trullench., qui hac habet; *Denique consultus a denunciando haereticum illa qui tenuit suspicatus aliquem esse haereticum, vel a lectibus, & parum fide dignis accepit, qui se dicunt ab aliis accepisse.*

Puto tamen cum Diana sufficere, si sit a personis fidelibus, ut *in n. 391.*

265 Catholicus non tenetur denunciare haereticum in locis illis, in quibus haeretici cum Catholicis sunt permixti, id sententiam incutiuerientur, & Episcopi, quia nemo obligatur ad eorum inutile. Bonac. *tom. 1. disp. 6. de denunc. pag. 898. num. 9.*

QUÆRES I.

266 An teneatur quis denunciare, si exinde timeat notabile damnum?

NEminem teneri ad denunciandum haereticum aut suspectum de haeresi, cum probabili periculo mortis, infamiae, aut gravis alicujus damni proprii vel matris, maris, uxoris, fratrum aut aliorum coniunctissimorum, tenent Fagnez. Sanctar. & alii apud Diana. *p. 1. tr. 4. de denunc. resp. 7.* cum Pegna, qui excusat uxorem a denunciando maritum haereticum, ob timorem, ne ab eo male tractetur; & Navarrus apud Dian. *cit.* cuandam virginem honestam cujusdam dominae famulam excusavit a denunciando famulum ejusdem dominum, quem frequenter in blasphemias haereticales proruumpentem audiebat; hac ductus ratione, quia illa poterat probabiliter timere grave damnum in fama, quatenus eam videretur ad Tribunal accedere, suspicari poterat eam de aliquo del. Sto inquisitum.

Hanc opinionem limitat Genuensis in praxi *c. 18.* nisi haereticus dogmatizaret in magnum Reipublicae damnum, animas seducendo, & corpora offendendo, ut si occideret pueros, & similia faceret: tunc enim fateret id, quod quilibet pro patria tenetur ejusque ultima.

267 Resp. Ex probabili periculo gravis damni in vita, corpore, fama, & rebus praeptis, aut coniunctorum, non excusatur qui a denunciando haereticum formalem; etiamsi non dogmatizet: excusatur autem a denunciando suspectum de haeresi, quia blasphemum, intelligum, abutentem Sacramentis, Bec. Bord. *in Trib. fidei c. 31. n. 11. & in Man. consult. sect. 25. n. 176. & sect. 18. n. 48.* Bonac. *tom. 1. disp. 6. de Denunc. punct. 2. n. 6.* & apud ipsum Freitas, Carena *part. 2. tit. 9. n. 34.* Diana *part. 1. tr. 4. resol. 7.* Ratio 1. patris est: quia haeresis formalis etiam non dogmatizantis est contra Religionem, & bonum commune totius Reipublicae Catholicae; quoniam haeresis semper in caeteris quippe quae reliquiae est, ex *cap. 11. Inquisitionis, de haereticis, in 6.* bonum autem publicum & commune ex jure praevalet bono privato, & proprio. Imo ex advertio Bordon. Joan. denunciat haereticum, regulariter cuilibet habere potest a metum damni; quia haeresis formalis, cui conteritur, aut perpetuo immutatur.

Dicta a fortiori procedunt de apostata a fide, quia apostasia nec differt specie ab haeresi, & est gravior haeresi, cum sit recessus a tota fide Catholica.

Ratio

Ratio 2. [illegible]

QUÆRES II.

[illegible]

QUÆRES III.

[illegible]

QUÆRES IV.

[illegible]

QUÆRES V.

[illegible]

QUÆRES VI.

[illegible]

[illegible]

QUÆRES VII.

279 *An illi, quos Confessarius delictum fateriatur, sint de Sacramento, Notarii, vel denunciandi?*

RESPOND. affirmantur, [illegible] quia de [illegible] & [illegible] Diana part. 1. tract. 4. res. 11. [illegible]

Etiam, [illegible] & [illegible] quia [illegible] Tamen [illegible] Sanchez [illegible] Tamb. [illegible] Leander [illegible] Bord. [illegible]

QUÆRES VIII.

280 *An qui accessit ad Confessionem aliquos non confitendi peccata, sed inducendi Confessarium ad hæresim, sit a Confessario denunciandus?*

NEGAT Bord. *in Mon. consult. de anno 1694. sect. 25. n. 168.* quia aliqua confessio hæretici objective spectata, & quoad modum, est sacramentalis.

Resp. Esse denunciandum a Confessario, Genuensis, Graffius, Sotus, & Sylvester apud ipsum Bord. Caetana *part. 2. tit. 9. n. 2.* quia ex *n. 262.* solum sigillum sacramentale exeufat a denunciando hæreticum; cæterum factum autem Confessarius non obligatur ad sigillum sacramentale; quia ad hoc obligat sola confessio sacramentalis; qualis non est allata confessio hæretici; tum sacramentalis confessio est illa, qua pœnitens sua peccata Confessario manifestat animo le accusandi, & Sacramentum Pœnitentiæ suscipiendi; confessio autem facta non sic, sed animo inducendi Confessarium ad aliquod crimen, nullo pacto est sacramentalis, nec obligat ad sigillum sacramentale. Tamber. *in meth. conf. de sigilla cap. 1.* & Com. Tom quia illa non est confessio, sed modus occultandi hæresim, & secreto alios perverteudi.

De Lura, Fenech. *de sigillo n. 77.* addit, quendam Confessarium fuisse punitum, quia non manifestavit conspirationem factam, quam aiebat in confessione ipsi aperuerat non animo se accusandi, sed animo illum ad eandem conspirationem trahendi. A fortiori est idem dicendum in casu nostro de hæretico.

Immerito autem Bordon. pro se citat Dianam *part. 1. tract. 4. res. 11.* Bonac. Arcagnam, & alios; quia illi loquuntur de muliere sollicitante Confessarium ad so-

[illegible]

QUÆRES IX.

281 *An de sit denunciandus mulier, quæ semel malefecerit, dum superstitiosus fuit?*

G. [illegible] Diana part. 1. tract. 4. res. 10. [illegible]

QUÆRES X.

283 *An quando præcipitur delictum denunciandum ex præsumptione, quæ sit, forsan in tali casu præsumptionem deficere, omittatur ad denunciandum?*

NEGant apud Diana *part. 1. tract. 4. res. 10.* Hombonus, Riccius, & Valerius, qui hæc habet. *Quinto fallit in his, in quibus edictum fit fundatum in præsumptione, ut in Chyromanticis, Necromanticis, & aliis, qui ex impositione vinculorum, vel linearum manuum aliquid prædicunt; & aliis ergo certe scio non habere satis pectinum illum cum damno, non tenere denunciare, nam mens Sixti V. circa hoc edicti fundatur in præsumptione. In dubio autem videtur quis denunciare.*

Resp. Tenetur denunciare. Freitas apud Dianam *citat.* 1. Quia judicium suspicionis hæretici spectat ad Inquisitores. 2. Quia huiusmodi censentur suspecti suspicione juris de jure, & hac ratione in num. 605. dicimus, mulierem teneri denunciare Confessarium sollicitantem, quem scit ex pura fragilitate solicitasse, non obstante, quod Bulla Gregor. XV. fundetur in præsumptione, ut liquet ex illis verbis: *Nei in animam inducere nequeunt.*

QUÆRES XI.

284 *An omittens denunciationem hæretici, aut suspecti de hæresi, sit suspectus de hæresi, & denunciandus?*

QUoad omittentem denunciationem suspecti de hæresi, non esse suspectum, tenet Caetana *part. 2. tit. 9. n. 4.* & 46. & Lupus apud Bordon. *in mon. consult. sect. 18. n. 72.* ac proinde non esse denunciandum, quia præsumptio non oritur ex præsumptione, nec suspicio ex suspicione, Bord. vero *cit.* vult, esse suspectum de levi, concedit tamen sub *num.* 74. quod non sit denunciandus; illud mihi verum est, quod non sit fautor hæretici, quia suspectus de hæresi non est hæreticus, Leander *de cons. tract. 3. disp. 1. quæst. 27.*

285 Quoad omittentem [illegible] Bordon. [illegible] Leander [illegible] Bord. [illegible] Sanchez [illegible] Tamb. [illegible] Bord. [illegible] Leander [illegible] Bord. [illegible] Leander [illegible] Bord. [illegible] Leander

Deus solus sit auctor utriusque testamenti. 3 Quod Sacra Scriptura ad nos pervenit intacta secundum veritatem a Deo revelatam. Quod verus sensus Sacræ Scripturæ sit in Ecclesia Romana, non extra. 4 Symbolum sacrum Apostolorum sit verum Dei verbum canonicum, & legitimum. 5. Quod parvuli sint baptizandi. 6. Quod baptizati ab hæreticis sub sua legitima forma non sunt rebaptizandi. 7. Quod in Sacramento Baptismi sint exprimendæ tres personæ. 8. Quod Sacramenta sint tantum septem, non plura, nec pauciora. 9. Quod Mater Dei fuerit semper virgo.

193 Traditiones spectantes ad ritus, & mores sunt. 1. De benedictione aquæ. 2. De orando versus Orientem. 3. De trina mersione in baptizando. 4. De miscenda aqua in Calice. 5. De formando signo Crucis in fronte. 6. De sumenda Eucharistia a jejunis. 7. De abstinendo a servilibus diebus Dominicis, & similes, quæ minime in sacris libris scriptæ reperiuntur, sed apud Sanctos Patres acceptæ ab Apostolis edoctis a Christo; nam ex Joan. ult. *Multa alia fecit Jesus, quæ non sunt scripta in libro hoc*; unde Paulus ad Thess. 2. ait: *Tenete traditiones, quas accepistis, sive per sermonem, sive per epistolam.*

194 Præter traditiones divinas dantur traditiones Ecclesiasticæ, quæ post tempora Apostolorum sunt a Prælatis Ecclesiæ introductæ: ut solemnizatio Passionis, Resurrectionis, Ascensionis, & Pentecostes; licet enim Passio, & Resurrectio, &c. prout sunt patratæ non sint traditiones, sed articuli fidei expressi in Sacra Scriptura, prout tamen solemnizantur cum abstinentia a servilibus, &c. sunt traditiones.

195 In dubio, an traditio sit divina habens pro auctore Christum, seu Deum, vel Ecclesiastica habens pro authore Ministros Ecclesiæ; censendam esse Ecclesiasticam, ait Bordon. *cit. n. 6.*

196 Qui opponitur traditioni divinæ quoad propositiones spectantes ad fidem, ut tales ab Ecclesia Catholica receptas, est hæreticus, quia talis traditio innititur testimonio divino: qui vero opponitur traditioni Ecclesiasticæ, est temerarius, & suspectus de hæresi, dicta (ut inquit Bordon.) *Quid enim contra communem usum, quam ista servat Ecclesia, aut Ecclesiam contemnit, aut de ejus potestate dubitat, aut putat eam decipi, & decipere circa morum instructionem, quæ vehementem hæresis suspicionem inducunt*; hinc August. epist. 18. inquit: *Insolentissimæ insaniæ est disputare, an faciendum sit, quod tota per orbem frequentat Ecclesia.* Et Scotus in 1. d. 11. qu. 1. §. *Ad auctoritatem D.* habet: *Ad rationem illam de Evangelio dico, quod, Christum descendisse ad inferna, non docetur in Evangelio, & tamen tenendum est, sicut articulus fidei; quia ponitur in Symbolo Apostolorum: ita multa alia de Sacramentis Ecclesiæ non sunt expressa in Evangeliis, & tamen Ecclesia tenet illa esse tradita certitudinaliter ab Apostolis, & periculosum esse errare circa illa, quæ non tantum ab Apostolis dependent præscriptive, sed etiam, quæ per consuetudinem universalis Ecclesiæ tenenda sunt.*

Denique propositio, contra quam in Sacris Conciliis determinantibus spectantia ad fidem apponitur titulus Anathematis: *Anathema sit*; est hæretica. Sanchez *lib. 2. c. 38. n. 91.*

2. ERRONEA

197 Est illa, quæ directe opponitur veritati Catholicæ [illegible]

198 Propositio, quæ sequitur ex duabus de fide, est de fide [illegible]

199 Propositio theologica est illa, quæ sequitur ex præmissis, quarum una est de fide, altera naturalis; nam conclusio sequitur debiliorem partem: quod si præmissa, quæ non est de fide, sit opinabilis, conclusio dicitur theologica opinabilis; si vero est omnino vera, vel quia evidens, vel quia est veritas Catholica obscura, non tam definita, & sic communiter acceptata, tunc dicitur theologica scientifica, seu ex præmissis ambabus omnino veris. Propositio autem erronea est, quæ opponitur propositioni theologicæ omnino veræ: ut *Christus non est visibilis*, quæ opponitur illi: *Christus est visibilis*, quæ sequitur ex una naturali, altera de fide, ambabus omnino veris. *Omnis homo est visibilis: Christus est homo.*

Pariter hæc propositio: *Maria Virgo peccavit venialiter*, quæ post definitionem factam a Conc. Trid. *sess. 6. can. 23.* est de fide, antea erat erronea, quia propositio negativa opposita: *Non peccavit venialiter*, erat veritas Catholica obscura contenta in illo Cantic. c. 4. *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te*; & in illo Psalm. 9. *Quæretur peccatum illius, & non invenietur*, ut talis postea ab Ecclesia manifestata, ac definita.

Hic facit propositio errori proxima, & est illa, quæ opponitur conclusioni theologicæ, ita tamen, ut una præmissa sit evidens apud omnes, altera vero sit de fide, sed non apud omnes, adeoque sit opinative de fide; vel ita, ut una præmissa sit de fide apud omnes, altera vero sit evidens, sed non apud omnes, adeoque sit opinative evidens.

3. SAPIENS HÆRESIM

200 Est illa, quæ opponitur propositioni sapienti fidem, videlicet non revelatæ, nec deductæ, sed receptæ tantum ex communi sensu Ecclesiæ, ut istæ: *In Quadragesima abstinendum est ab esu carnium, & lacticiniorum: Maria Virgo assumpta est cum corpore in Cœlum.* Quia licet neutra sit de fide, cum non sit hactenus ut talis definita; utraque sapit fidem, quatenus est recepta ut Catholica ex communi sensu Ecclesiæ. Communis etiam consensus Patrum atque fidelium non facit rem de fide, quia non aliis, aut communitati, sed soli Petro, & ejus successoribus, dedit Deus potestatem decidendi controversias in materia fidei.

201 Vel secundum alios est illa, ex qua cum alia præmissa certa sequitur hæresis, ut hæc propositio: *Omnis homo existens Panormi est in peccato mortali*; ex quo, addita hac alia propositione certa: *Infantes Panormi existentes sunt homines*: sequitur hæc propositio hæretica, *Infantes Panormi existentes sunt in peccato mortali*: quæ est hæresis Buceri, qui dicebat multos baptizatos statim morientes damnari, & alios non baptizatos salvari.

4. IMPIA

202 Est illa, quæ opponitur propositioni piæ, quæ scilicet non revelata, non deducta, non solemnizata fovet Religionem, fidem, charitatem, & devotionem, Bord. *cit. n. 82.* Propositiones piæ sunt: Quod Angeli Custodes, & Sancti Advocati nobis assistant in extremo vitæ periculo. Quod Angeli comitentur animas ad Cœlum. Quod Mater Dei viderit in hac vita divinam Essentiam: ita Bord.

203 Qui colligit, propositionem fidei, theologicam, sapientem fidem, & piam, esse quatuor species, & gradus propositionis Catholicæ, gradatim suam certitudinem habentes, primam ex divino testimonio, 2. ex deductis per consequentiam legitimam, 3. ex solemnizatis, ut est Assumptio Virginis cum corpore in Cœlum, quæ est accepta ex communi sensu Ecclesiæ, & solemnizatur ejus festum ab Ecclesia, alter non solemnizatur festum, nisi de Sancto, nec potest recitari Officium de objecto non facto, Bordon. *in man. consult. de anno 1693. sect. 36. n. 18.* quartam demum ex piis orationibus. Descendamus igitur ad alias species, seu alios gradus.

5. TE-

5. TEMERARIA

204 Est, quæ caret authoritate, & ratione: ut *Mundus cessabit intra centum annos. Christus post resurrectionem fuit in terra quadraginta per 40. dies. Discipuli Joannis Baptistæ fuerunt illi, qui clamaverunt: Crucifige, crucifige.* Alphonsus de Castro *l. 2. de justa hæret. cap. 2. n. num. 223.*

6. MALESONANS

205 Est, quæ sensum habet absurdum, aut alienum a communi & usitato modo loquendi Patrum & Doctorum: ut *Plures peculiares salvantur, quam Ecclesiastici, Deus sit mecum.*

206 Huic accedit propositio æquivoca, quæ habere potest sensum Catholicum, & hæreticum, de quo judex fidei eam proferenti credetur, ut se designet, & stari tenet menti proferentis, nisi aliud obstet; nam (ait Bord. *cit. n. 86.*) *verba non sunt intelligenda secundum quod sonant, sed secundum mentem proferentis*, c. *Intelligentia* 6. c. *Propterea* 8. c. *In* [illegible] 13. *de verb. signific.* [illegible] *menti est potentior verbis*, l. *Labeo 9. in fine, §. de suppel. legat. sed mentem, & animum* [illegible] *nisi ipsa loquens* [illegible] *fundum est in interpretatione factam verborum.*

Eo maxime, quia in dubiis favendum est magis reo, quam fisco, verba dubia sunt in benigniorem partem interpretanda, *l. 57. §. de reg. juris.*

Hinc Lazarius apud Bord. *cit. num. 86* ait, in hac blasphemia: *Per il corpo di Dio*, standum esse menti proferentis, an scil. ea verba retulerit de Deo incarnato, vel Deo in se. Similiter hæc verba: *Per la barba, per il sangue di Dio*, non sunt hæreticalia, nisi quando non intelliguntur de Deo incarnato; ac si dicatur: *Per il corpo, per il sangue di Dio Padre*: aliter trahi possunt in bonum sensum, ut intelligantur de Deo incarnato. Bord. *in manual. consult. sect. 43. n. 67.*

207 Dixi, *nisi aliud obstet*; quia ex circumstantia personæ, propositio, quæ in se est æquivoca, & trahi posset in bonum sensum, est male sonans, & piarum aurium offensiva, puta si qui eam protulit, fuerit alias reus in S. Officio, sit malæ famæ, sit de genere infidelium, aut de loco infecto, &c. tunc quidem ex præsumptione juris non censetur habuisse rectam mentem, sed præsumitur suspectus.

7. SCANDALOSA

208 Est, quæ est aliis occasio male sentiendi quoad res fidei, aut quoad mores, ut ex Alphonso de Castro, quod hæretici non sint puniendi, quod jejunium sit impertinens Christianæ perfectioni, quod majoris meriti sit eleemosyna, quam Sacrificium Missæ.

Melius, & benignius, propositio scandalosa dicitur illa: *Quæ docet aliquid, quod præbet aliis occasionem ruinæ.* Hoc pacto, ut laudabilis damnant 41. *Propos. Alexand. VII. & Innocent. XI. in tom. 1.* ut constat ex Decretorum exordio: *Quamplures opiniones Christianæ disciplinæ relaxativas, & animarum perniciem inferentes, &c.*

8. PERICULOSA

209 Est, quæ potest esse occasione periculi [illegible]

11. BLASPHEMA,

210 Quæ est contumeliosa contra Dei laudem, & honorem ei debitum: sub hac definitione comprehenditur blasphemia in Sanctos, & res sacras, quia injuria in Sanctos, aut res sacras, redundat in Deum, ex illo Luc. 10. *Qui vos spernit, me spernit*; & Psalm. 150. *Laudate Dominum in Sanctis ejus.*

211 Blasphemia est duplex, simplex videlicet, quæ nil continet contra fidem, sed tendit in solam Dei vilipensionem, & hæreticalis, de qua in præsenti est sermo, & est illa, in qua quoad verba continetur error contra fidem, intellectus tamen illi errori non assentitur. Et hæc est Inquisitoribus denuncianda. Universaliter illa propositio est hæreticalis, in qua aliquid demitur, quod est de fide: ut *Deus non est justus*; aut aliquid additur, quod est contra fidem: ut *Deus est author peccati.* Sive tamen error in intellectu; nam si ei correspondeat error in intellectu, de ea est discurrendum, ut de propositione hæretica, seu ut de hæresi, nimirum quod non solum sit denuncianda, sed etiam quod non possit absolvi, neque virtute Bullæ, aut Jubilæi, *n. 281. & 289.* Hic de fide dicitur, non solum quod est definitum, sed etiam quod est dogma fidei, aut sapit fidem.

212 Vocare amasiam Deum, aut idolum suum, non est blasphemia, quia hæc verba non accipiuntur in sensu proprio, sed hyperbolico, Diana *part. 5. tract. 13. resol. 20.*

213 Hæc verba: *Oh pater, & diabole*, videtur blasphemia hæreticalis, quia ly, *Pater*, supponitur pro Patre æterno, cui additur esse dæmonis. Tancr. tamen *tom. 2. tr. 2. q. 14.* ait, nullam esse blasphemiam, quia blasphemat is, qui aliquid de Deo enunciat, quod ipsi non convenit, aut aliquid negat, quod ipsi convenit; præfata autem verba non sunt hujusmodi; quia neque affirmant, neque negant: unde particula illa, & est pure materialis conjunctio, non mixtus, ac si diceretur: *Oh pater, & Joannes.* Hinc neque illi, qui ea proferunt, scire solent, quid dicunt; sed ea proferunt ob impatientiam. Quod si quis ea verba intenderet directe eo modo, quo dicitur: *oh pater, & fili*, substinendo loco filii diabolum, utique esset hæreticalis blasphemia. Ita Tancr. qui tamen monet, deterrendos esse ab hoc pravo modo loquendi fideles.

214 Hæc verba *Potta di Dio*, sunt blasphemia hæreticalis, quia non convenit Deo hoc membrum. Bordon. *in man. consult. sect. 43. num. 65.*

215 Hæc alia verba, in quæ solet quis ex ira prorumpere: *Puttana di Dio*; sed paulo post subdit: *Racca*, vel *Santa Dio*, relicto, vel, esse blasphemias hæreticales, tenet Auctor casuum conscientiæ Bononiæ discussorum apud Dianam *part. 6. tract. 8. resolut. 18.* quia licet in utroque casu non sint completa verba, est completus sensus verborum blasphemiam continentium, cum ea proferens, ostendit affectum, & principium facti blasphemandi.

Dico tamen, non esse blasphemias hæreticales, cum Dian. *cit.* & Ricciullo apud ipsum, quia ea non sunt verba perfecta. Tum quia isti requisiti, respondere solent, id se protulisse, ut se cohiberent a dæmonio latrando. Idem dicunt de *Santa Dianum*, nec obstat ratio in oppositum, quia falsum est, quod constet de affectu, hic tamque constare non potest, nisi ex verbis, quæ cum non sint perfecta, non possunt arguere affectum perfectum, quoniam *verborum ratio est signum verbi, quod intus latet.* Tum quia, quando verba possunt accipi pro blasphemia, & non blasphemia, debent accipi pro non blasphemia, Tamb. *l. 2 Dec. cap. 6. §. 4. n. 19.* ex multis; nam verba in dubio non sunt accipienda, ut sonent delictum; quia delictum non est præsumendum, nisi clare constet. Facere dæmonium sanctum est blasphemia hæreticalis: at Joseph. de Augustino *in Eruct. notitia de 3. præc. n. 14.* ait, in Sicilia propter communem usum habere rationem simpli-

[illegible]

QUAESTIO III.

[illegible]

DIVISIO

[illegible]

DIVISIO

[illegible]

[illegible]

QUAESTIO IV.

[illegible]

SUBDIVISIO

[illegible]

MODUS

[illegible]

DIVISIO

[illegible]

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

MALEFICIUM

274 Est vis, ac potestas nocendi aliis ex pacto expresso, vel tacito cum dæmone. A Magia differt per hoc, quod illa intendit facere mina, hoc vero ad nocendum dirigitur.

276 Dividi potest in duas species, scilicet in maleficium amatorium, quo hominum animi ad carcalem amorem flectuntur; sub quo comprehendunt vetti; aut scripta superstitiosa ordinata ad amorem; & in maleficium quod ad noxedium alii dirigitur.

277 Unum maleficium alio maleficio solvere non licet. Potest tamen latum, aut res illa, quæ fuerit [illegible]

QUÆSTIO V.

[illegible]

1 [illegible] *ara, & deserunt* [illegible] *ad* [illegible] *rinus*; & [illegible]

3 *Ut manifestet hæresim internam professum*. Unde non est hæreticus externus, qui per iocum fingit, aut vere dicit, se aliquando tentisse errorem in fide, puta, Deum non esse trinum, nisi id dicat animo eamdem hæresim confitendi, seu in ea complacendi: ita Albertus, *in Mat. cap. 9. num. 5.*

4 *Ut actus, externus sit mortalis, & manifestativus animi hæretici*. Hinc qui suam hæresim internam externis manifestat dentio, aut Confessario, confessionis cupiendi consilium, aut confitendi, non est hæreticus, nec in excommunicationem incidit; quia non manifestat eam actum hæreticali; sed est paratus corrigi.

Item, qui motus hæreti interna, quæ potest licitum esum carnis diebus prohibitis, carnemin parva quantitate edat, nec est hæreticus externus, nec in consultam incidit quia negulitur, ut actus externus sit mortalis, non per solam relationem ad actum internum, *sed etiam secundum aperta extenti quantitatem*. Ita Alberg. *cap. 12. num. 8.* cum Bonac. Diana, & alii. Addit, præfatum actum externum non esse ex se determinatum manifestativum erroris interni.

De Schismate; quod quidem Ecclesiam Christi distinet.

[illegible]

QUÆSTIO VI.

[illegible]

Potest [illegible]

[illegible]

[illegible]

CAPUT VII.

De libris prohibitis.

[illegible] libros prohibere spectat ad Summum Pontificem, quod regulariter facit per C[illegible]

[illegible]

[illegible]

etiro per prohibitionem librorum 1. classis damnatur, quo est pertinax, & dignus pœna; per prohibitionem vero librorum 2. classis mori creatur, quia debebat advertere, & si erat imperitus, non scribere.

117 Ob eamdem rationem non hæretici, nec eorum libri possunt a Catholicis in foro operibus civili ad honorem, eumvis legendum ad Religionis favorem; nec vero ad confusionem, eorum impugnandos errores: nam in Ecclesiastici *cap. 19.* Scriptum est: *Non est speciosa laus in ore peccatoris: quoniam a Deo prosecta est desuper sapientia, sapientia enim Dei abscondit laus, & in ore fidelis abundabit, & dominabitur illis omnes illi.* Catholici quidem, & eorum libri prohibiti eximi possunt eorum ad honorem, quoad eorum doctrinam.

118 Secundum differunt est: quia libri 1. classis sunt prohibiti duplici excommunicatione, prima est excommunicatio Bullæ Cœnæ reservata Sum. Pontifici, cuæ incipit ante Tridenti, a Nicol. III. anno 1280. & maximæ habetur exemplum ex Urb. VIII. anno 1627. *in 1. §.* his verbis:

119 *Excommunicamus, &c. anathematis Haereticos, Pseudoprophetas, Sacrilegos, & a Christiana fide Apostatas, ac omnes, & singulos alios haereticos, quacumque nomine censeantur, & cujuscumque sectae existant, ac eis credentes, eorumque receptatores, fautores, & generaliter quoslibet illorum defensores, ac eorumdem libros haereseos continentes, vel de Religione tractantes, sive authores haeresis, & sedis Apostolicae, scientes legentes, retinentes, imprimentes, seu quamcumque ob causam publice, vel occulte, quovis ingenio, vel colore: necnon Schismaticos, & eos, qui se a nostra, & Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtraxerunt, vel recesserunt.*

120 Sub prohibitione igitur, & excommunicatione Bullæ Cœnæ, non continentur libri haereticorum tractantes de Philosophia, Medicina, Historia, &c. qui quidem haeresim continent, nec librorum 353. referendis; sed soli libri haeretorum, qui haeresim continent, aut de Religione tractant.

121 Secunda est eorum monitatio Indicis, & Pii IV. de qua modo, quæ non est reservata.

122 Libri sicut secunda classis, qui tamen continent Haeresim, aut falsi dogmatis suspicionem, sunt prohibiti sola praefata excommunicatione Indicis, tantum autem, qui sunt prohibiti, non quia continent haeresim, aut falsi dogmatis suspicionem, sed ob alias causas contra bonos mores, puta, quia tractant de rebus inhonestis, de jurisdictione cum praejudicio partis, & infamiis, injuriis, cum sint nere propositiones laxas, &c. non subjacent excommunicationi Indicis, & Pii Quarti, sed peccato mortali, & poenisin sabitatis Episcoporum, aut Inquisitorum *c. 2. §. 3.*

123 Ibo quæ referendum est, Indicem librorum prohibitorum a Deputatione Concil. Trident. confectum, quatenus librorum species prohibent, ut non eas omnes prohibere sub excommunicatione.

124 Quantum ergo ad prohibitionem.

Primo, in 1. Regula dicit: Indices prohibentur omnes prorsus Haereticorum libri, etiam de Philosophia, Medicina, &c. qui eorum haeresim continent, nec de Religione tractant: his verbis:

Haereseiarcharum libri, &c. cujuscumque nominis, tituli, aut argumenti existant, omnino prohibentur.

Quod fit in maximum eorum odium, & ut omnino eorum memoria pereat.

125 Secundo, in eadem Regula, quoad aliorum haereticorum libros sequitur:

Aliorum autem haereticorum libri, qui de Religione quidem ex professo tractant, omnino damnantur. Qui vero de Religione non tractant, a Theologis Catholicis juxta Episcoporum, & Inquisitorum examinati, & approbati permittuntur.

126 Hæc libri haereticorum de Philosophia, Medicina, Historiis, & similibus; qui nullam haeresim continent, non prohibentur, sed permittuntur; sunt tamen prohibiti, antequam examinentur.

126 Par est Regula 5. *Libri illi, qui haereticorum Auctorum opera interdum produnt, in quibus nulla, aut pauca de fide appareant, sed aliorum dicta colligunt, conjungunt; ut dictia, concordantiae, apophthegmata, similitudines, monita, & hujusmodi, haec Catenae adhuc, quae expurgentur ab Ordinario, Illis Episcopis, & Inquisitoribus una cum Theologorum Catholicorum consilio jubentur, aut emendantur, permittuntur.*

127 Tertio, in 4. & 6. Regula prohibentur Biblia vulgaria, & libri controversias inter Catholicos, & haereticos differentes, parte vulgari idiomate conscripti, ita ut, cui eos praesumpserit legere, aut retinere, peccet mortaliter, & absolvi non possint, nisi prius Biblium, aut libros praefatos Ordinario, aut Inquisitori tradiderint.

128 Quarto, in Regula 7. *Libri qui res lascivas, sive sciendas ex professo tractant, narrant, aut docent, &c. omnino prohibentur, & qui ex haereticis, seu ab Episcopis permittuntur. Antiqui vero ab Ethnicis conscripti, propter sermonis elegantiam, & proprietatem, permittuntur; nullo tamen pacto pueris perlegendi erunt.*

129 Quinto, in Regula 9. *Libri omnes, & scripta Geomantiae, Hydromantiae, Aeromantiae, Pyromantiae, Onimantiae, Chyromantiae, Necromantiae, sive in quibus continentur sortilegia, venefica, augoria, auspicia, incantationes, artes magicae, omnino rejicientur.* Ejusdem vero diligentiae praesidium, *ne Astrologia judiciaria libri, tractatus, Indices legantur, qui habentur, qui de futuris contingentibus, fatis, fortuitis, sortilegiis, aut astrologiae, quae ab humana cognitione pendunt, certo aliquid eventurum affirmare audent: permittuntur autem judicia, & naturales observationes, quae navigationi, agriculturae, sive medicae artis juvamen, de gratia concepta sunt.*

Item in observatione circa dictum novum Regulam, exercentes praestiga artes, & legentes, aut retinentes secundum dictos, dantur puniendi ordinem per Ordinarios, verum etiam per Inquisitores locorum, ex Concilio. S. xii V. de anno 1395. unde praefati sunt denuncianda, Lupus *pag. 455.*

130 Sexto denique in observatione circa praeterea Indicem omnes non damnantur, & prohibentur libri Thalmud Hebraeorum, & alii Cabalistici, & aliqui Hebraeorum libri. Item libri Magorum, qui continent officia, & caeremonias Hebraeorum, & Synagogae, solum permittitur in Hebraea lingua, & prohibetur in omni alia lingua.

131 Quantum autem ad excommunicationem a pontifice dictus Index recentius librorum species prohibuit; denique in Regula 10. in fine concludit:

Ad eorum vero omnium Fidelium praecipuum est, qui audent contra haec regularum praescriptum, aut hujus Indicis prohibitionem, libros aliquos legere, aut habere.

Quod si qui libros haereticorum, aut cujusvis Auctoris, scripta ob haeresim, vel falsi dogmatis suspicionem damnata atque prohibita legerit, sive habuerit, eo in excommunicationis sententiam incurrit; qui vero libros alio nomine interdictos legerit, aut habuerit, praeter peccati mortalis reatum, quo afficitur, judicio Episcoporum severe punietur.

Hæc est Indicis Tridentini dispositio.

132 Quia tamen variis rescriptibus Summi Pontifices quoad libros prohibitos varia fecerunt, novissime Alex. VII. voluerit confusionem vitare, & hanc materiam librorum prohibitorum uno lege regulare, die 3. Martii 1661. edidit Bullam, quæ incipit *Speculatores domus Israel*, quam referunt Lantucius *Bullario cum Concil. 147. pag. 226.* & *Reid. in mor. Consulo. sect. 19. num. 8.* est quam Alex. VII. omnes poenas, & censuras contra legentes, & retinentes &c. libros prohibitos habentes latas reduxit ad poenas contentas in con-

[illegible]

Q U Æ R E S I.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ni, juxta illud: *Quidquid dicitur de superiori, dicitur etiam de inferiori.*

[illegible] 2. partis est, quia excommunicatio non incurritur, nisi sit expressa in jure; in Indice autem, & Bulla Pii IV. jam recensitis, nulla alia excommunicatio exprimitur præter relatam contra legentes, aut retinentes [illegible], aut per dogmatis suspicionem [illegible] VII. ut in num. 142 decrevit, quoad hanc materiam standum esse pœnis in Bulla S. Pii V. contentis.

143 Ad adducta in oppositum, Bulla Sixti favet resolutioni, quia per ea verba se refert ad censuras notati Indicis; unde quia in memorato Indice nulla est censura contra legentes, aut retinentes recensitos libros absolute consideratos, ut patet ex Regula 9. hic n. 329. sed solum contra libros ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem prohibitos, ut in reg. 10. hic num. 331. sequitur ex Bulla Sixti, quod legentes, aut retinentes libros, vel scripta Astrologiæ, Geomantiæ, Divinationis, &c. incurrant excommunicationem Indicis, si hi libri hæresim, vel hæresis aut falsi dogmatis suspicionem contineant.

144 Denique excommunicatio Bullæ Urb. VIII. *Inscrutabilis judiciorum*, non est contra legentes, aut retinentes dictos libros, sed contra Astrologos, & Divinatores facientes judicia, aut prædictiones *de statu Reipublicæ Christianæ, vel Sedis Apostolicæ, sive de vita, aut morte Romani Pontificis, ejusque ad tertium gradum inclusive consanguineorum*, & contra eos, qui dictos astrologos, aut vaticinatores consuluerunt, sive eorum judicia, & prædictiones super præmissis retinuerint: *ut videre est in num.* 246.

QUÆRES II.

345 *Legentes, aut retinentes libros prohibitos, quando sunt suspecti de hæresi, & denunciandi?*

RESpond. legentes, aut retinentes libros, aut scripta hæreticorum hæresim continentia, aut de Religione tractantia; item libros, aut scripta Catholicorum propter hæresim, aut falsi dogmatis suspicionem prohibita, esse suspectos de hæresi, & denunciandos Inquisitoribus, aut Episcopis, juxta dicta in num. [illegible] & 626. intra sex, duodecim, aut triginta dies a die scientiæ, juxta formam edictorum: in nostro Regno Siciliæ terminus esse solet sex dierum: *vid. num.* 2. constat ex verbis Bullæ Pii IV. & Indicis relatis *num.* 174. 175. & 332. 333.

DIFFICULTAS

346 PRocedit de libris prohibitis secundæ classis, qui continent doctrinam non sanam secundo modo explicatam sub *num.* 305. & *seq.* qui scilicet sunt prohibiti, non quia contineant hæresim, aut falsi dogmatis suspicionem, sed quia sunt contra bonos mores, pacem, aut charitatem, &c.

347 Negat esse denunciandos Lupus *part.* 4. *lib.* 23. *distinct.* 2. *art.* 3. *diff. unic. pag.* 464. pro quo Diana *part.* 11. *tract.* 8. *resolut.* 62. citat Castrum *part.* 1. *tract.* 10. §. 10. *num.* 62. Bordon. *in Trib. fidei cap.* 14. *quæst.* 38. *num.* 72. Ratio est, quia isti, ut constat ex Pio IV. & Indice adducto *num.* 331. nulla afficiuntur excommunicatione, nec sunt suspecti de hæresi, sed solum peccant mortaliter, & dantur puniendi pœna arbitraria ab Episcopis, & licet ex litteris relatis *num.* 336. tradantur etiam puniendi ab Inquisitoribus, non sequitur, quod sint denunciandi, quia non sunt suspecti.

348 Respond. tamen esse denunciandos Diana *cit.* & Bordon. *ipse in man. Consult. sect.* 48. *num.* 38. & *sect.* 46. *num.* 13. probatur ex Bulla Gregor. XV. & Urb. VIII. tenoris sequentis.

Apostolatus officium, &c. Cum librorum lectio tam quam sinceræ fidei cultoribus detrimento esse noscatur; sicut accepimus, nimis excessiva sit hujusmodi libros legendi licentiarum copia: Nos &c. omnes, & singulas licentias legendi, & habendi libros quoscumque, ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, seu per Constitutiones Apostolicas, etiam Astrologiæ judiciariæ, vel alias quomodolibet prohibitos, quibuscumque personis laicis, & Ecclesiasticis, tam sæcularibus, quam regularibus cujuscumque Ordinis, Societatis, & Instituti existentibus, ac quacumque dignitate etiam Ecclesiastica fulgentibus, &c. etiam speciali nota, & mentione dignis, &c. ex quacumque causa, &c. concessas, &c. revocamus, cassamus, & annullamus, &c. quinimo libros per licentias hujusmodi permissos legentes, aut habentes, pœnas in sacris Canonibus, Constitutionibus Apostolicis, & Indicibus librorum prohibitorum contentas incurrere volumus, & declaramus.

349 *Decernentes, ut præsentes litteræ postquam in valvis, &c. affixæ fuerint, infra duos citra montes, ultra vero montes infra quatuor menses ex tunc proximos, omnes & singulos, ad quos spectant, arctent, & afficiant, perinde ac si unicuique personaliter intimatæ fuissent; quodque dictis duobus, & respective quatuor mensibus durantibus ii, qui libros prohibitos habuerint, eos ad Episcopum, seu Inquisitorem, qui illos quantocius comburere debeat, deferre: quique aliquos similes libros prohibitos habere sciverint, eos denunciare teneantur; neque de cætero similes licentiæ, nisi a Congregat. S. Offic. dum singulis hebdomadis coram nobis habetur, vel ab aliis per Nos etiam in eadem Congregatione specialiter deputandis, concedantur, &c.* Datum sub die 2. Aprilis 1631.

Ubi hæc ultima verba: *Aliquos similes libros prohibitos*, referuntur ad priora: *Libros quoscumque ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, vel alias quomodolibet prohibitos*; ac proinde præfati Pontifices præcipiunt, denunciandos esse a scientibus detinentes libros quomodolibet prohibitos, etiam ob aliam causam, quam non sit hæresis, aut falsi dogmatis suspicio.

Tum quia ex litteris recensitis *sub num.* 336. dantur puniendi ab Inquisitoribus, tamquam eorum Judicibus, & consequenter dantur illis denunciandi.

Verum tamen est, eos non esse excommunicatos, nec suspectos de hæresi, ut probat Lupus *citat.* & concedit Bordon. *in man. Consult. sect.* 49. *num.* 17. & apud ipsum, Castro, Salelles, & Boriatus; quia nec legunt, nec retinent librum contra fidem; unde isti puniendi sunt ab Inquisitoribus simplici punitione arbitraria sine abjuratione; quia non peccant contra fidem, Bordon. *citat. num.* 13. Bonac. *tom.* 1. *disp.* 2. *de excom. punct.* 4. *n.* 4.

350 Certum est autem, 1. Quod qui assereret libros ex præscripto Sanct. Inquisitionis prohibitos, posse in conscientia retineri, si non contineant doctrinam contrariam fidei, aut sacræ doctrinæ, esset denunciandus uti assertor propositionis temerariæ, & scandalosæ, ita Diana *part.* 11. *tr.* 8. *ref.* 63.

351 Certum est, 2. Quod libri, qui non prohibentur perpetuo, sed suspenduntur ad tempus, donec expurgentur, eo quia unam, aut alteram hæresim casu contineant, vel ob aliquem errorem, non possunt legi, aut retineri intra tempus prohibitionis & correctionis, ex Decret. Alexandr. VII. in proposit. damnata 45. unde inde retinentes sunt denunciandi; facta autem correctione per eos, ad quos spectat, haud amplius sunt prohibiti.

352 Certum est etiam, non esse onus denunciandi, nec respective excommunicationem in casibus, in quibus quis a peccato mortali excusatur, juxta dicta n. 288. pro quo se facit sequens Caput.

CA-

CAPUT VIII.

De excommunicatione Bullæ Cœnæ contra legentes, retinentes, &c. libros hæreticorum.

QUÆRES

353 *Quid requiratur ad incurrendam recensitam Bullæ Cœnæ excommunicationem?*

RESpond. requiri quinque simul conditiones, ita ut una deficiente, censura non incurratur.

I. CONDITIO

354 EST, ut Auctor libri sit hæreticus. Nomine h[illegible] est damnatus personaliter, & nominatim, sive generaliter in sua secta, de qua est notus, 2. hic, qui est notus inter Catholicos, & putatus Catholicus, si liber tamen ab eo compositus, ex professo tractat de hæresi, & aperte Catholicas veritates impugnat, hæreses defendendo, Albertinus *capit.* 12. *numer.* 21. & Bordon. *in man. Consult. sect.* 49 *numer.* 48. hic namque, licet non sit personaliter damnatus, nec natus ex hæreticorum secta, est perniciosior fidei hostis, quia est lupus inter agnos. Nec eum juvat protestatio, qua se, & sua opera Ecclesiæ correctioni subjiciat, quoniam hæc est astuta collusio, & factum satis ostendit mendacem, dum contrariatur dicto. Et hic comprehenditur in verbis Bullæ Cœnæ relatis *numer.* 410. *Ac omnes, & singulos alios hæreticos, quocumque nomine censeantur.* Non sic de Auctore Catholico, qui in suo opere unam, aut alteram hæresim per manifestum, seu incidenter protulerit, *vid. num.* 150. 3. Veniunt schismatici; quia communiter sunt hæretici: unde liber Græcorum, & Armenorum Schismaticorum, de eorum ritibus tractans comprehenduntur sub censura Cœnæ, quia de Religione tractat, Tambur. *lib.* 2. *Decal. lib.* 1. §. 7. *num* 8. contra Leandrum *de censur. tract* 3. *disp.* 1. *quæst.* 49. dicit, eorum sectas non esse ab Ecclesia habitas tamquam hæreticas.

355 Hinc ab excommunicatione Bullæ Cœnæ excluduntur, 1. libri Gentilium, infidelium, Judæorum, & Mahometanorum, quamvis contra Religionem, ut liber Thalmud, &c. quia non sunt libri hæreticorum, *vid. num.* 320. 2. libri Origenis, & Tertulliani; quia licet habuerint errores contra fidem, ob specialem tamen utilitatem ab Ecclesia permittuntur, & jam sunt expurgati.

Tertio excluduntur legentes, aut retinentes libros Catholicorum, in quibus referuntur errores hæreticorum, vel in quibus sunt scholia, aut annotationes hæreticorum (nisi scholia essent tam copiosa, ut ex illis potius, quam ex textu, liber constare videretur) etiamsi animo hæresim addiscendi legant; quia non sunt libri hæreticorum: supposito tamen, quod sint prohibiti, incurrunt excommunicationem Indicis non reservatam; quia legunt, aut retinent libros, aut scripta ob hæresim, vel suspicionem falsi dogmatis damnata, Albertinus *cap.* 23. *n.* 4. Bordon. *in Tribun. fidei cap.* 14. *n.* 66. Busem. *lib.* 7. *cap.* 2. *dub.* 3. *a.* 5. *num.* 1. Bonac. *tom.* 1. *disp.* 2. *de excommun. punct.* 3. *numer.* 6. Imo Diana *part.* 1. *tract.* 11. *resolut.* 17. & Leander *de censur. tract.* 3. *disp.* 1. *quæst.* 46. idem tenent, etiamsi scholia sint tam copiosa, ut ex illis potius liber constare videretur: quia adhuc diceretur liber Auctoris Catholici, non hæretici.

2. CONDITIO.

356 UT liber expresse contineat hæresim, vel de Religione tractet.

Unde ad incurrendam excommunicationem Cœnæ non sufficit, quod liber sit hæretici, sed requiritur, quod contineat hæresim, vel de Religione tractet; ac proinde, si sit liber medicinæ, historiarum, &c. nullam continens hæresim, non cadit sub excommunicatione Cœnæ, sed solum sub excommunicatione Indicis non reservata, quæ comprehendit omnes legentes, aut retinentes libros hæreticorum, licet hæresim non contineant, nec de Religione tractent, Leander *de censuris tract.* 3. *disp.* 1. *quæst.* 37. *v. num.* 175.

Continent hæresim.

Filliuc. Sousa, Castro, Grassius, & Sairus apud Bordon. *in Tribun. fidei cap.* 14. *num.* 70. quibus probabiliter adhæret Diana *part.* 1. *tract.* 11. *resol.* 31. volunt non comprehendi sub excommunicatione Bullæ Cœnæ, sed solum sub excommunicatione Indicis, legentes, aut retinentes librum hæretici, licet aliquas contineat hæreses, si non tractet ex professo de hæresi, aut de fide, puta si esset liber Philosophiæ, & Medicinæ. &c. sed requiri, ut ex professo tractet de hæresi, seu de fide, aut Religione; quia particula *hæresim*, licet sit expressa in singulari, accipi debet in plurali, ex usitatori Auctorum acceptione, qui librum tractantem ex professo de hæresi vocant in singulari de hæresi, sicut librum tractantem ex professo de fide vocant in singulari de fide; licet ille innumeras contineat propositiones hæreticas, iste de fide.

Quam opinionem Sanchez apud Busemb. *lib.* 7. *de censur. cap.* 2. *dub.* 2. *art.* 5. *num.* 2. præsertim confirmat pro Germania, ubi Bulla Cœnæ non est cum tanto rigore recepta.

Et Busemb. *citat.* addit: *Legens tamen tales*, (videlicet libros hæreticorum de Philosophia, Medicina, &c. si nullam, si aliquam incidenter hæresim contineant) *incurrit excommunicationem non reservatam Indicis librorum prohibitorum, ubi is est receptus; quod non videtur esse factum in Germania, saltem cum rigore*, ut habet Layman *lib.* 2. *tractat.* 2. *capit.* 15.

357 Dico tamen, comprehendi sub excommunicatione Bullæ Cœnæ, etiamsi non tractet ex professo de fide, aut Religione, & unam contineat hæresim; dummodo sit liber hæretici personaliter, seu nominatim damnati, aut nati ex secta hæreticorum, Sanchez *in sum. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 34. Bonac. *de censuris disput.* 2 *quæst.* 3. *punct.* 4. *num.* 19. Suarez, & Alterius cum Diana *citat.* qui hanc sententiam probabiliorem vocat.

Ratio est, quia Bulla Cœnæ relata *n.* 319. expresse requirit sub disjunctione, quod liber hæretici contineat hæresim, *vel de Religione tractet*, per quam particulam disjunctivam dat clare intelligere, sufficere, quod liber contineat hæresim in singulari, licet de Religione non tractet, sed de Medicina, &c. unde absolute hanc sententiam tenet Diana *part.* 6. *tract.* 6. *resol.* 55. Leander *citat. quæst.* 39. *v. num.* 542.

358 Hinc fit, quod si librum hæretici unam continentem hæresim legas quoad partem notabilem non continentem hæresim, incidas in hanc censuram, Bordon. *ipse in man. Consult. sect.* 49. *numer.* 44. Diana *part.* 6. *tract.* 6. *resol.* 55. quia legis opus prohibitum ratione sui totius, & librum hæretici continentem hæresim: *vid. num.* 441.

359 Quod si opus illud dividatur in plures tomos, tunc legendo tomum non continentem hæresim, nec de Religione tractantem, non incidis in excommunicationem Bullæ Cœnæ, Alberghinus *cap.* 32. *n.* 7. Incidis tamen, si omnes tomi non sint separati, sed coeant in unum librum, quia tunc quilibet tomus est pars totius libri. Diana *part.* 6. *tract.* 6. *res.* 55. *v. n.* 441.

Imo, si a libro hæretici unam continente hæresim, hæresim deleas, adhuc censuram Cœnæ incurris, si eum legas, aut retineas, Leander *citat. quæst.* 47. & Diana *citat.* contra Crousers in Reg. S. Franc. *cap.* 7.

sect. 2.

[illegible] ita detestia haeresis veri debet au[illegible] liber relinquatur libet ad legem[illegible] 441.

360 *Vel de Religione tractat.*

Certum quidem est, quod liber debeat ex professo, & non incidenter de Religione tractare; aliud enim est *Librum continere haeresim*, aliud *de Religione tractare*; nam ly *tractare* significat ex professo agere; ly *continere* vero satis per unicam haeresim in libro repertam verificatur: *c. num. 402.*

De Religione tractare dicitur liber, si agat de Deo, ut theologia metaphysica; ut ita, si agat de institutione politica, praesertim legendo ab institutione morum, Tamb. *lib. 2. Decal. cap. 1. §. 7. num. 7.*

DIFFICULTAS EST,

361 AN liber haeretici de Religione comprehendatur sub excommunicatione Bullae Coenae, si nullam contineat haeresim.

Negat Bland. *in Tribun. fidei cap. 14. n. 20.* quia si liber haeretici de Religione tractans bene tractetur, sola legis prohibitio, qua est periculum haereseos, *&* infidelitatis.

362 Dico tamen comprehendi sub censura Coenae; Rosian. ipse *Lucerna novissime in mon. Consult. fol. 48. num. 10. & 11. & fol. 49 num. 51.* Quia si ratio legis prohibentis lectionem, & retentionem libri, cum haereticorum de Religione tractantium, nutrium est periculum infidelitatis, quod quidem solum habetur, si contineat haeresim; ita ex ratione libri Auctorum, in quorum indignum visum est Ecclesiae, ut fideles de materia Religionis ab haereticis erudiantur: ut innui *num. 204. & 317.* qui fidei permanet, etiam si liber nullum contineat, tamen fanam doctrinam [illegible]

§ CONDITIO

WUT [illegible]

[illegible] *lemb. lib. 7.* [illegible] *cf. 13.* & Leonc. *de cens. tit. 5.* [illegible] *cum tamen regis de pagina* [illegible] *quaest. 2. punct. 4. n. 1.* & Castropal. *tract. 4. disp. 1. punct. 10. num. 4.* [illegible] *Bulemb. cit. cap. 3. de Confessario*, [illegible] *semper damnes pro* [illegible]

Sed [illegible] vero retentio notae fidei, cum si haeresim [illegible] Leander *cit. quaest. 67.* cum Sanchez, & Bajuel. *tract. 2. Bonor.* cuic fidei mitent periculum est [illegible] nam legere unum folium, ita minus delinquere, quam legere unum folium; [illegible] unum folium respectu lectionis et materia notabilis, non sic respectu retentionis: [illegible]

364 Qui propositum multum legere [illegible] nam non excessit aut multum [illegible]

[illegible]

[illegible] Grad. Sabellem, & Delbene: [illegible] *cons. 10. 1. dist. 1. quaest. 68.* Cum Bonacina, Rosian. [illegible]

[illegible]

[illegible] *& Alberghini* [illegible] cum Fidus [illegible]

[illegible] Lectionem [illegible] *Nota* [illegible] *Decal. cap. 1. §. 7. n. 14.* [illegible] *Tamb. lib. 7.* [illegible] *Decal. cap. 1. §. 7. n. 14.* [illegible] *Tamb. lib. 7.* [illegible]

[illegible] *cf. 13.* & Leonc. *de cens. tit. 5.* [illegible] *cum tamen regis de pagina* [illegible] *quaest. 2. punct. 4. n. 1.* [illegible] *& Castropal. tract. 4. disp. 1. punct. 10. num. 4.* [illegible] *Bulemb. cit. cap. 3. de Confessario*, [illegible] *semper damnes pro* [illegible]

[

prohibitos

QUESTIONES X. ESP.

QUESTIONES XI. ESP.

CAPUT IX.

De legatis. Cum hæredibus.

QUÆSTIO I.

QUÆSTIO II.

[illegible]

Q U A E S T. III.

[illegible]

R [illegible]

[illegible]

[illegible] Delbene vulgo [illegible] Monalletti, [illegible] minime Biblioth[illegible]

[illegible]

C A P U T X.

De [illegible] libris [illegible].

R [illegible]

Q U A E S T.

[illegible]

N [illegible]

[illegible]

[illegible]

C A P U T XI.

De [illegible] libris [illegible].

I [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Cornelius [illegible] Lessius [illegible] Tanquerus [illegible] Tamburinus [illegible] Leander [illegible] Bonacina [illegible] Reginaldus [illegible] Sanchez

PARS TERTIA.

De Denunciationibus faciendis pro Confessariis sollicitantibus.

[illegible] *ipsum ipsum, ut ipse* [illegible] *edendum.*

CAPUT I.

De Bullis, & Decretis circa [illegible] Confessarios sollicitantes.

O[illegible] Sacramentum Confessionis, [illegible] Sanctissimi Sacramenti [illegible] Paulo IV. [illegible] Pius IV. [illegible] Clemens VIII. [illegible] Urbanus VIII. [illegible] Benedictus XIV. [illegible] Pontifices, & Apostolicæ Sedis [illegible] Constitutiones [illegible] Sacrosanctum Concilium Tridentinum [illegible] Sacramentum Pœnitentiæ

cœlum claudatur, ne deperditæ Oves ad ovile Dominicum redire properantes eorum manibus ferarum dentibus dilaniandæ tradantur, ne Prodigi Filii egentes, & saucii, ad Cœlestem Patrem revertentes nefaria eorum improbitate gravioribus peccatorum vulneribus, dum adhuc in vita sunt, confodiantur.

Ut autem præsentes Literæ ad omnium notitiam facilius deveniant, & nemo illarum ignorantiam allegare valeat, volumus illas, seu earum exempla ad valvas Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum, necnon Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis in Monte Citatorio, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, ut moris est, affigi, & publicari, sicque publicatas, & affixas omnes, & singulos, quos illæ concernunt, perinde arctare, & afficere, ac si unicuique eorum nominatim, & personaliter intimatæ fuissent: utque ipsarum præsentium Literarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides tam in judicio, quam extra illud, ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nonnulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostræ voluntatis, sanctionis, præcepti, mandati, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo primo Kal. Junii Pontificatus Nostri An. pr.

CAPUT II.

De prima Clausula: *Omnes, & singuli Sacerdotes.*

QUÆRES I.

485 *An Sacerdos jurisdictione carens, fingens eam habere, comprehendatur sub dicta clausula, & sit denunciandus?*

EUm non comprehendi, & non esse exinde denunciandum, tenet Bord. *in Trib. sacri cap.* 24. *numer.* 46. Leander *de Sacram. Pœnit. tract.* 5. *disp.* 23. *quæst.* 30. quia alii Pontifices, & ipse Gregor. in sua narrativa expresse loquuntur de Sacerdotibus deputatis ad confessiones; unde particulæ posteriores, *Omnes, &c.* referuntur ad priores, quia *relatum est in referente*; Barb. *axiom.* 201.

486 Respond. Tamen, omnino comprehendi, & esse denunciandum ex vi Bullæ Gregor. Dian. *part.* 4. *tract.* 5. *resol.* 8. Castropal. quia per particulas *Omnes, & singuli*, comprehendit omnes Sacerdotes tam distributive, quam collective, ut nullus, qui sit Sacerdos, excipiatur; simplex autem Sacerdos non approbatus, fingens esse approbatum, vere, & proprie est Sacerdos, adeoque comprehenditur; nam eo ipso, quod fingit esse approbatum, habetur finis a lege Gregor. expressus: ne pro medicina venenum, pro pane lapidem porrigat, in Ecclesiæ perniciem. Et ita, si pœnitens accedat pro confessione ad simplicem Sacerdotem, quem putat esse Confessarium, ille vero eam linquens in bona fide excipiat; & in confessione, aut immediate post, vel ante, etiam confessione non secuta, aut absolutione non data, sollicitet, est denunciandus. Suam sententiam revocat Bord. *in Manual. consult. de anno* 1693. *sect.* 25. *num.* 5.

487 Ad rationem in oppositum. Gregor. in principio Bullæ loquitur de Sacerdotibus deputatis, non ex propria mente, sed referendo expresse dispositiones suorum antecessorum, qui de deputatis loquuntur, illasque confirmat & post earum confirmationem, in odium tanti sacrilegii, motu proprio dilatat onus denunciandi tam quoad casus, quam quoad personas tam sollicitatas, quam sollicitantes, quod ut vidimus num. 482. alii Pontifices non fecerunt, unde dispositio Gregor. refertur ad Sacerdotem deputatum, non sub restrictione vere deputati, sed sub universalitate veri Sacerdotis: & quia simplex sacerdos fingens se deputatum ad confessiones, est vere Sacerdos, ideo comprehenditur sub lege Gregor. tum quia *leges intelligendæ sunt secundum proprietatem verborum*, *leg. non aliter*, *ff. de legat.* 3. *leg. fin. Cod. de his, qui ven.* Gloss. addit. Clem. II. *de rescript.* Barb. *axiom.* 122. & lex generaliter loquens, generaliter est intelligenda, *leg. de pretio, ff. de publica in rem act.* ex *capit. solitæ de major.*

488 Nec obstat, quod a simplici Sacerdote non fieret Sacramentum, præsertim si non absolveret. 1. Quia accusatio est Sacramentalis, quantum sufficit ad obligationem sigilli Sacramentalis. 2. Quia Gregor. non requirit confessionem, ut patet per illas particulas: *Confessione non secuta*: *v. num.* 536.

QUÆRES II.

489 *An mandans, fingens se Sacerdotem, & interpres, si sollicitent, sint denunciandi?*

MAndante Confessario, ut pro se sollicitet pœnitentem: eum, qui se fingit Sacerdotem, cum non sit; & interpretem confessionis, si sollicitent in actu confessionis, aut immediate, vel post, esse ex vi harum Bullarum denunciandos, asserunt Fleiras, Escobar & Trimarcus quia habetur finis legis, quod porrigatur pro pane lapidem, in Ecclesiæ perniciem. Specialiter de mandante suadetur, quia qui per alium aliquid facit, est perinde ac si per ipsum faciat. Et interpres participat de actu Sacramentali, quatenus ad sigillum tenetur.

Resp. Non esse ex vi harum Bullarum denunciandos, cum Diana *part.* 10. *tract.* 14. *resol.* 42. *part.* 1. *tract.* 4. *resol.* 15. *part.* 4. *tract.* 5. *resol.* 9. Leandro *de Sacr. Pœnitent. tract.* 5. *disp.* 15. *a quæst.* 36. Castrop. *tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 9. *punct.* 9. *n.* 4. & nonnullis apud ipsos. Probatur, nedum quia odia sunt restringenda, sed etiam ex proprietate verborum legis. Nam lex expresse loquitur de Sacerdote, qualis non est Sacerdos fictus. Item de Sacerdote gerente munus Confessarii, cujusmodi non est mandans, aut interpres. Nec obstat, quod mandans, aut interpres sit Sacerdos, Confessarius: quia materialiter se habet, cum possit esse laicus. Tum quia interpres se tenet ex parte pœnitentis, non Confessarii, nam eo pœnitens utitur, quando deficiente copia Confessariorum, Confessarius, qui suppetit, est ejus linguæ ignarus; & cum onus denunciandi sit expresse impositum contra Confessarium sollicitantem, non contra pœnitentem sollicitatum, interpres sollicitans non comprehenditur.

Ratio in contrarium non obstat, quia licet militet idem finis, non militat eadem pœna, quoniam lex eos non expressit, cum noverit, quod indicat eos comprehendere noluisse, juxta illud: *Lex, si aliud voluisset, expressisset*, *l. unic. §. Sin autem, Cod. de cadu. toll. leg. si servum. ff. de acquir. hæred. §. Prætor*, *v. non dubit*, *C. Audientiam* 21. *de decim.* Pelliz. *tract.* 6. *cap.* 2. *num.* 123. *& cap.* 9. *num.* 24. *item ex reg. juris in* 6. *reg.* 15. *In odiosis non valet argumentum de casu expresso ad casum non expressum, de persona ad personam, ex identitate, aut similitudine rationis*: nam expressio rationis non extendit legem, quia lex odiosa non minus pendet a voluntate legislatoris, quam ab ejus ratione, Rodr. *tom.* 1. *quæst.* 11. *art.* 6. §. 14. *& quæst.* 47. *art.* 1. *in fine*, Port. *verb. lex in addit. n.* 13. Bord. *tom.* 4. *part.* 5. *resol.* 140. *n.* 29 & Com.

Ex his sequitur, quod laicus, aut Clericus non Sacerdos fingens se Sacerdotem & Confessarium, si sollicitet, non sit denunciandus; bene vero Sacerdos, si fingat se Confessarium, secus, si non fingat se Confessarium. Tanc. *tom.* 4. *tr.* 1. *de Pænit. quæst.* 21.

490 Dico tamen, eos esse ex alio capite, & ex aliis Bullis denunciandos. Leander *cit.*, & Diana *part.* 9. *tr.* 9. *res.* 12. quia sunt suspecti in fide quatenus abutuntur Sacramentis, non minus, quam qui abutuntur hostia consecrata ad thesaurum inveniendum. Maxime ex Constitut. Gregor. XIII. contra eos, qui se Sacerdotes simulantes confessiones excipiunt. Requiritur autem, ut absolutionem etiam dederint, quia non censentur Sacramentum Pœnitentiæ administrasse, si absolutionem non dederint. Castropal. *cit.*

QUÆRES III.

491 *Confessarius sciens hic mane sibi heri Catharinam ad ipsam accessuram pro confessione, posuit in Confessionario non Sacerdotem, fingentem se Confessarium, qui mulierem accedentem sollicitavit, ut rem haberet cum ipso Confessario, An sit denunciandus?*

REsp. Pœnitentem non teneri denunciare sollicitantem, quia non erat Sacerdos: nec ipsum Confessarium, quia est mandans, juxta dicta *n.* 9. Tanc. *tom.* 4. *de Pænit. tr.* 1. *qu.* 13.

Si vero, quando fuit actus sollicitationis, sive in actu confessionis, sive proxime ad confessionem, sive in Confessionario, Confessarius fuit præsens, tunc est denunciandus, non minus, quam si dedisset mulieri scripturam sollicitationis domi legendam, ex *n.* 567. quia tunc ipse loqueretur inhonesta cum muliere, mediante alio tanquam instrumento sibi conjuncto, plus quam media scriptura. Tanc. *cit.*

QUÆRES IV.

492 *Confessarius casu audivit confessionem cujusdam mulieris, quam ipsa faciebat cum alio Confessario, & cognoscens inde mulierem facilem ad peccata carnis, illam est immediate insecutus post confessionem, & ab ea inhonesta requisivit. An denunciandus?*

REsp. Non esse denunciandum, Tanc. *cit. qu.* 27. quia Bullæ loquuntur de Sacerdote audiente Confessionem, ut Confessario. Hic autem audivit furtim confessionem factam cum alio Confessario, & non ut Confessarius, materialiter enim se habet, quod si Confessarius, quoniam talis auditor poterat esse laicus.

Eadem ratione Diana *part.* 10. *tr.* 14. *res.* 42. *unde*, ait, non esse denunciandum, qui tactibus, aut signis provocat mulierem, dum alteri confitetur, quia licet inferat injuriam Sacramento, non infert ut Confessarius, sed ut extraneus, qui potest esse laicus.

QUÆRES V.

493 *An Confessarius sollicitans teneatur denunciare seipsum?*

REspond. Non teneri, Leander *cit. qu.* 43. Diana *par.* 1. *tr.* 4. *res.* 8. quia nemo tenetur prodere seipsum, ex *cap. Aliquando, de pœnis dist.* 1. *v. n.* 609. & quilibet a denunciando excusatur, quando ex denunciatione probabiliter & prudenter timet periculum propriæ famæ, vitæ, honoris, &c. quia præcepta humana non obligant cum gravi nocumento. Leander *cit. qu.* 44. Peyr. & alii apud ipsum.

QUÆRES VI.

494 *An mulier sollicitans sit denuncianda?*

REsp. Negative, quia lex Confessarium, non pœnitentem sollicitantem exprimit. Hinc roboratur resolutio *n.* 423. Imo mulier denunciando, si ipsa consensit, non tenetur suum manifestare consensum; quia materia denunciationis est sollicitatio, seu actus inhonestus Confessarii, minime mulieris, seu pœnitentis. Constat ex Bulla Greg. *n.* 423. Diana *par.* 1. *tr.* 4. *res.* 23. Bord. *in Man. consultat. sect.* 25. *n.* 168.

CAPUT III.

De secunda Clausula: *Persona quæcumque illa sit.*

495 SUb quibus terminis, ex proprietate verborum, veniunt fœminæ, & mares; puellæ, & pueri rationis inexpertes; solent enim (ut advertit Bordon. *cit. n.* 19.) parentes suos filios quinque aut sex annorum præsentare Confessariis, ut illos ad hoc Sacramentum paulatim alliciant; unde si tunc Confessarius aliquem puerum aut puellam ex illis sollicitet, est omnino denunciandus.

CAPUT IV.

De tertia Clausula: *Ad inhonesta.*

496 NOmine inhonesti veniunt solum actus venerei. Unde Confessarii sollicitantes in confessione pœnitentes ad alia crimina, puta furti, homicidii, non sunt denunciandi. Diana *par.* 1. *tr.* 4. *resol.* 20. *part.* 4. *tr.* 5. *res.* 17. & ex praxi DD. Inquis. idque ex vi Bullæ Gregor. Ex alio autem capite sunt suspecti de hæresi, & cognoscuntur ab Inquisitoribus, ex abusu scilicet Sacramenti. Bordon. *in Man. consult. sect.* 25. *n.* 122.

497 Sollicitatio igitur, quæ onus denunciationis parit, est tentatio a Confessario adversus pœnitentem facta ad inhonesta. Ad inhonesta tentare dicitur provocando, invitando aut alliciendo verbis aut signis de se ordinatis ad actus venereos. Signa sunt oscula, tactus impudici etiam sui ipsius Confessarii, tactus manuum pœnitentis sine causa, missio oculi manibus, studiosa compressio pedis, aut oculi, & similia signa amatoria, quibus amantes uti solent ad invitandum, aut alliciendum aliquam personam ad sui amorem.

498 Quod est verum, etiamsi sollicitatio fiat per signa venialiter inhonesta, utpote leviter indicativa amoris lascivi, quia licet tales actus sint ex se leves, ex circumstantia tamen temporis ministrandi Sacramentum, cum quo sunt conjuncti, sunt graves, & mortales, ac proinde pariunt onus denunciationis. Leander *cit. quæst.* 12. Diana *part.* 10. *tract.* 14. *resolut.* 44. contra Sotum, Castropal. Tanc. *de Pænit. tract.* 10. *qu.* 10. *num.* 4. dicentes, non esse denunciandum Confessarium, si pœnitentem tactibus ex se honestis tangat, solum ex circumstantiis venialibus, & pœnitens cognoscat Confessarium non habere animum ulterius progrediendi, nec ipsum habere periculum consentiendi in grave peccatum: quia excommunicatio major in edicto fulminata non fertur, nec ligat, nisi pro culpa mortali. At hoc fundamentum ruit, quia hujusmodi actus, alias leves, esse graves ex circumstantia ministerii, probatum est *in seq.* 1. *de vita*.

499 Ad onus denunciandi non requiritur, quod sequatur principalis effectus, per sollicitationem intentus, aut quod persona sollicitata consentiat; sed sufficit, quod sit attentatum, ut constat ex verbis sequentibus Bullæ: *Sollicitare, vel provocare tentaverint*: *v. n.* 507.

QUÆRES I.

500 *Confessarius in confessione mulierem, quæ de frigido mariti amore querebatur, docuit artificia pluresque modos inhonestos allectivos, & remedia quædam applicanda vasi, pariter ad alliciendum maritum: An sit reus sollicitationis, & denunciandus?*

REspond. affirmative, Quia docuit meretricia cum alio perpetranda. Item quia locutus est provocativa ad motiones carnales in se ipsis.

CAPUT V.

De quarta Clausula: *Sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetrando.*

501 POrro Confessarius poenitentem sollicitare ad inhonesta, sive secum, sive cum aliis habenda, gerendo munus infame lenonis. Uno autem, aut altero modo sollicitet, est denunciandus, etiamsi poenitentem sollicitet, ut ipse cum alia mediet pro fornicatione. Est com.

CAPUT VI.

De quinta Clausula: *In actu sacramentalis Confessionis, sive ante, vel post immediate.*

502 QUid sit sollicitare in actu sacramentalis confessionis, constat. Quid vero sit ante, vel post immediate, est difficultas, quæ declaratur per sequentes casus.

Ex vi [illegible] Gregor. [illegible] denunciandus Confessarius sollicitans in aliis Sacramentis, nempe in administratione Baptismi, Matrimonii, &c. quia nulla de iis fit mentio. Diana 4. *part. tr. 3. resol. 16.* Leander [illegible] qui adv[illegible]ant, eum esse denunciandum Superiori, ut corrigatur, ut abusus Sacramenti, ob quod est suspectus de hæresi.

QUÆRES I.

503 *Confessarius post auditam confessionem mulieris accedit ad ejus domum, ibique, aut in itinere illam [illegible]: An sit denunciandus?*

AFfirmat Lezana *in summa qu. reso[illegible]. c. 19. n. 34.* Peyt. & Hurtadus de *Matrimon.* qui præterim ait, peccatum raro a Confessario cum pœnitente commisso, intra 24. horas post confessionem, esse satis denunciationis.

Negative respondeo cum Leandro *citato resol. 28.* Diana, Castropal. & aliis. Ratio est, quia non sollicitat in actu, aut in loco confessionis, nec simulat confessionem, ut constat; nec ex præextu confessionis, quia præsens confessio non fuit velata, sed vera, nec occasione confessionis, quia accasio confessionis [illegible] novarat nem, atque aliam provocationem ante actum confessionis, ut *in num. 509.* quæ non habet [illegible] casu. Ac licet ad id incertus sit motus in actu confess[illegible], ex quo mulierem illam audivit, aut vidit, id tamen per nullum signum exterius expressit, quod requiritur, ut pœna humana sublimatur, N[illegible]iniqu quia immediate post, in quo solum est difficultas. Nam per *tit. Doctores*, & per ipsum Hurtadum *de justitia, fol. 209.* illa sollicitatio dicitur facta immediate [illegible] vel post confessionem, quando inter *confessionem* & sollicitationem, nec præterea, ne Co[illegible] divertitur ad aliud inquiendum, vel *facienduma*[illegible] aut pœn[illegible] in actu extraneo actum se diverteret, v. gr. audiendo Missam [illegible] sic diversas feminas sollicitaret, non dicitur sollicitare immediate post confessionem; cum ergo hoc totum eveniat in casu, non erit casus denunciandus[illegible] sac[illegible] Id confirmat *B. [illegible] fidei, cap. 23. n. 35.* cum Corone, & aliis, dicens, *ly immediate ante* incipere, quando pœnitens primo petit confessionem, vel ad cum jam expositum in Confessionali accedit & desinit quando narrare incipit; inde mora illud spatium sollicitans, [illegible] fitur sollicitare immediate ante confessionem: si vero Confessarius videns mulierem in filio genoflexam, sollicitet, non dicitur sollicitare immediate ante, cum non sollicitet intra illud

[illegible] *Quæst. 8. art. 2. fol. 2. edition. Rom.* [illegible] *fol. 19. n. 18.*

QUÆRES II. TRIA.

1. Confessarius [illegible] *Dicit. parte, & Confessionis [illegible] sollicitare.*

2. *Confessarius [illegible] Dicit. parte, & Confessionis [illegible] sollicitare.*

3. *Confessarius [illegible] pœnitentem [illegible] in actu sacramentali: An sit denunciandus?*

504 RESp. Affirmative cum Diana 4. part. tract. 3. resol. 16. Leander [illegible] *tr. 3. disp. 6. qu. 1. n. 17.* & Salmanticenses [illegible] *tr. 3. cap. 4. punct. 1. n. 19.* & [illegible] *tr. 3. cap. 4. punct. 1. n. 19.* & [illegible] *tr. 3. cap. 4. punct. 1. n. 19.*

occasione confessionis faciendæ, minime de occasione confessionis, dum sit, esse quidem per se omnino denunciandi, non minus quam illa, si expressa pri signum sacrum.

QUÆRES III.

512 *Confessarius amore capitis conjugalem mulieris, non expressa, ut invitaret, sed ipse eam pro sequenti die ad confessionem invitavit: accedit ad Ecclesiam mulier, & Confessarius ait de Confessione carnis, nunc ne dea licam mulieri, ut nullum illum de confessione loquatur, illam ante januam Ecclesiæ expectat, & illi sollicitat: An sit denunciandus?*

RESPOND. Affirmative. Roldan *cit. n.* 19. quia est violatur illi ex articulis: *proximo confessionis*: sollicitat enim ex colore Confessionis.

QUÆRES IV.

513 *Mulier facta conventione cum Sacerdote de peccatis carnis, negotiorum difficultatum executionis pro familiaribus domus, egrotam se fingent, cum ab ejusdem præcio consilio vocavit sed pretextu Confessionis, & ita rem habuerunt. An talis Sacerdos sit denunciandus?*

AFFIRMAT Fagundez *lib.* 6. *in Dec. cap.* 12. *n.* 19. cum Sancio, quia sumpsit ad inhonesta opportunitatem ex Confessione.

Negant Diana 4 *p. tract.* 1. *res.* 37. Freitas, & Leander *cit.* q. 24. quia in casu, præterius Confessionis non est per se, & proxime ordinatus ad sollicitationem, seu ad inhonesta, sed remotè, proximè enim, & per se est ordinatus tamquam medium ad avertendos familiares domus a scandalo, & suspicione malæ famæ habita, aut sollicitatio habet ortum ex prætextu, sed ex tractatu previo. Idem tenet Tancred. *tom.* 4. *tract.* 1. *de Pœnit.* qu. 19. si mulier voce in sui decorum Confessarium ex compacto fingere velle confiteri, ut sic decipiat Superiorem ad eandem licentiam exeundi, & tunc rem habeat, *n.* 375.

Omnino autem est denunciandus, si inhonesta insidiosa confessionem simulet ad adhortatus illudendos, etiamsi fraudatio fiat ex conditione mariti, quia sola simulatio confessionis in sollicitatione aut denunciandi pari, *n.* 541.

QUÆRES V.

514 *Mulier non ex compacto, sed vero colore confessionis vocavit in sui domum Confessarium, qui cum accessisset, a matione provocatus, habuit rem cum illa. An denunciandus?*

RESP. esse denunciandum. Tancredi *cit.* q. 19. quia vere habuit inhonesta cum muliere præsertim [illegible]

QUÆRES VI.

515 *Confessarius Regularis ad facilius obtinendum a suo Superiore licentiam exeundi, fingit sibi operiere ire a Monasterio ad audiendam confessionem sua parentis infirmæ, quam tamen non quit audire, sed induceret ad inhonesta, idque in effectu accidit. An denunciandus?*

RESP. Non esse denunciandum, Bend. *n.* 8. quia si esset denunciandus, maxime ex pretextu, vel ex simulatione confessionis. Non ex pretextu: cum pretextus est colore confessionis cum ipsa pœnitente, non cum tertia persona. Nec ex simulatione: quia simulatio accedit respectu loci, non respectu tertiæ personæ; si enim per ipsum falsum confessionis in actu secundo simulatum in loco: in casu autem solum fingitur Superior futura confessio: *n.* 515.

QUÆRES VII.

516 *Mulier [illegible] Confessarium non confessionis, sed solum consilii causa; [illegible] Confessarius [illegible] ad [illegible] Confessionis [illegible] Confessarius [illegible] Confessionis [illegible]*

RESPOND. Non esse denunciandum, Tamen de [illegible] *cit.* part. 1. *dub.* 7. *n.* 14. Bend. *cit.* *n.* 8. Mario *cit.* quia in hoc casu nulla adest [illegible] [illegible] Confessionis [illegible] Confessarius [illegible] Confessionis [illegible] Confessionis [illegible]

QUÆRES VIII.

517 *Mulier accessit ad Confessionarium dicens se velle sequenti die confiteri; Confessarius autem non sequenti die, quando hoc pro confessione accedere debet, sed tunc eam sollicitat extra Confessionarium, non Confessionem simulans. An sit denunciandus?*

NON esse denunciandum, tenent Leander *cit.* q. 20. Castagni. *tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 9. *punct.* 8. *n.* 4. Sanctus, & Trullench. apud Lacretum; quia tunc sollicitatio non est proxima confessioni faciendæ, sed est proxima conventioni de illa agenda. Idem tenet Tancred. *tom.* 4. *tract.* 1. *de Pœnit.* qu. 20. cui tamen dicendum esse denunciandum, si mulier dicat se velle non eras, sed tantum confiteri, & Confessarius dissuadet, & inhonesta tractet, &c. *n.* 507.

519 Ego tamen puto esse denunciandum ratione illius particulæ, *occasione confessionis*: quia ex invitatione ad Confessionem sequeri dicit faciendam sumpsit Confessarius occasionem, & opportunitatem sollicitandi. Unde licet sollicitatio non sit proxima confessioni, est proxima petitioni confessionis. Item quoniam invitatio, & occasio confessionis non sit proxima confessioni physice, & quoad tempus, est illi proxima moraliter, & quoad ordinem ex intentione ipsius mulieris, quæ talem petitionem per se ordinavit ad confessionem sequenti die faciendam: ex quo fit, quod cum petitio hodie facta, certeris moraliter cum confessione eadem conjuncta, non minus quam volitio effectus occidendi eras interitum est moraliter cum realitate homicidio conjuncta; ex quo fit, quod quando in confessione expimitur homicidium, non est tal avolitio expimenda, non alia actione, nisi quia hæc volitio hesterna non est moraliter interrupta ab hodierno homicidio.

[illegible]

QUÆRES IX.

[illegible]

RESP. [illegible]

CAPUT VIII.

De Sigillo Confessionis. Quæ extra confessionem sunt Confessionis.

QUÆRES I.

[illegible]

NON [illegible]

[illegible]

QUÆRES II.

[illegible]

[illegible]

UNIVERSIDAD DE NUEVO LEÓN

pectum, non ad locum, sed ad confessionem, & ad ejus injuriam, & ideo requirit simulationem, ut terminum restrictivum particulæ: *Aut in loco quocumque*. Alioquin omnia peccata carnis a Confessario commissa, aut tentata, essent denuncianda, quia in aliquo loco committuntur, aut attentantur. Et hic est germanus sensus Bullæ Gregor.

QUÆRES II.

524 *Mulier volebat quoddam suum familiare negotium Confessario extra Confessionarium communicare, ille autem pravum habens animum, ut liberius ageret, eam duxit ad Confessionarium, & ibi confessionem non simulans, eam sollicitavit. An sit denunciandus?*

Respond. Affirmative. Constat ex [illegible].

QUÆRES III.

525 *Confessarius, dum audiebat confessionem unius mulieris, ea non advertente, fecit signa inhonesta alteri ante conspectum existenti. An denunciandus?*

Respond. cum distinctione: Si mulier, cui fuerunt facta signa, existebat ante conspectum Confessarii expectans confessionem, uti regulariter mulieres expectantes extare solent, quod faciliter ex circumstantiis dignoscitur, est denunciandus ut sollicitator occasione confessionis, quia illa expectatio est virtualis petitio confessionis.

Si vero non existebat ibi expectans confessionem, sed casu, aut alio fine; tunc, si signa fecit in Confessionario, est denunciandus uti sollicitaret in Confessionario, *juxta dicta a n. 522.*

Si autem non in Confessionario, sed in alio loco, non est denunciandus: quia respectu ad talem mulierem, nullo pacto potest habere locum simulatio, aut respectus confessionis, quæ sunt alia capita denunciationis. Et solum tunc esset denunciandus, si illa una mulier, cujus confessionem audiebat, signa alteri facta percepisset. Tunc quidem esset denunciandus ut violator quartæ Clausulæ: *Sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda.*

CAPUT IX.

De octava Clausula: *Aut in loco quocumque, ubi confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad confessionem audiendam electo, simulantes ibidem confessionem audire.*

526 Recte Bordon. *citat. num. 14.* advertit Bullam Gregor. tria loca distinguere, ubi confessiones audiantur. Primus est Confessionarium ordinarium, quod confici solet ex ligno, habens laminam ferream cum foraminibus parvis, quodque in Ecclesia collocatur. Qui locus est expressus per priorem particulam: *In Confessionario.*

527 Secundus est locus quicumque ab illo distinctus, ubi confessiones audiuntur: tales sunt in domibus Religiosis Cellulæ quædam in primo Claustro, aut in Sacristia; hic secundus locus exprimitur per particulas: *Aut in loco quocumque, ubi confessiones Sacramentales audiuntur.* In aliquibus autem ex præmissis cellulis non sunt nudæ sedes, aut scamna, sed adaptatam video tabulam cum lamina ferrea minutim perforata, ad unum latus cujus est sedes pro Confessario, ad alterum genuflexorium pro pœnitente; tabulam sic aptatam dico spectare ad locum primi generis, ac proinde comprehendi sub particulis prioribus de numer. 522. quia habet formam Tribunalis ordinarii Sacramentalis judicii, & pro tali effectu specialiter, ac præcise constructum; unde Confessarius, qui ibi extra occasionem confessionis, nec confessionem simulans, adolescentem sollicitaret, denunciandus esset juxta ibidem dicta.

528 Tertius locus est ille, quem Confessarius ex sui placito pro eo tempore, quo confessionem excipit, eligit. Hic potest esse in scamno Ecclesiæ, in foro, in domo, in agro, in monte, & ubique genuflexoria in sacristiis pro præparatione Sacerdotum ad Missam, & pro gratiarum actione destinari solita, ad locum secundi, aut tertii generis spectare non dubito, quando in eis confessiones audiuntur. Hic tertius locus exprimitur his particulis: *Seu ad confessionem audiendam electo.* Per has ergo particulas non exprimitur locus primi generis, nempe Confessionarium ordinarium, quia leges non patiuntur clausulam superfluam, aut quæ cum alia confundatur: Gloss. *in leg. Quod meta*, Bordon. *citat. n. 44.*

529 Hic me cohibere non possum, ne acriter reprehendam Confessarios illos, quos, meo justo abominationis odio, tam præexcellens ministerium etiam erga mulieres exercere inspicio in scamnis Ecclesiæ, in Capellarum gradibus sedentes, uti neglectæ mulierculæ, ac indiscriminatim in aliis despectis locis. Erubescant, & vereantur dignitatis, qua insigniuntur, & muneris, quo funguntur, sint memores: sunt sacri animæ judices, judices temporales corporis inducantur. Invigilent Superiores, & hujusmodi contemptibiles haud patiantur; sed a confessionibus, quas imprudenter excipiunt, ut suspendant, moneo.

In locis ergo secundi, & tertii generis, ut in sollicitatione habeatur onus, & casus denunciationis, requiritur confessio, *ut in n. 6.* vel simulatio confessionis; non sic in loco primi generis, *ut in n. 8.*

QUÆRES I.

530 *Confessarius quidam Monialium extra occasionem confessionis, nec confessionem simulans, sedens tamen ad [illegible] Monialium confessiones audiri, sollicitavit Monialem illicitis, ac inhonestis sermones habendo: An sit denunciandus?*

531 Sanctius *dispu. 11.* prope finem apud Bordon. *citat. num. 45.* tenet, non esse denunciandum, quia ille est locus communis, & indifferens: qui tamen definitur pro eo die, quo deputatur pro confessionario, & eo die sollicitationem ab eo factam esse casum denunciationis.

532 Pro resolutione tamen est necessaria distinctio. Crates enim Monialium sunt duplicis modi; primi modi sunt crates per se destinatæ ad loquendum, quæ dicuntur locutoria: & extare solent, nedum extra Ecclesiam in parlatorio communi, verum etiam in ipsa Ecclesia. Secundi modi sunt crates per se, & specialiter deputatæ ad confessiones a cratibus in eadem Ecclesia ad loquendum destinatis distinctæ, quæque in nonnullis Monasteriis solent esse contectæ laminis perforatis minutim, uti confessionariorum laminæ.

533 Resp. Præfatum Confessarium Monialium, si [illegible] hos sermones, aut tractatus habuit cum Moniali in crate primi modi, non esse denunciandum; bene vero, si in crate secundi modi. Ratio primi est, quia crates primi modi est indifferens ad loquendum, vel ad confessionem audiendam: immo est per se ordinata ad loquendum, adeoque spectat ad locum tertii, aut ad summum secundi generis, ubi ad hoc ut sollicitatio onus denunciationis pariat, requiritur confessio, aut simulatio confessionis, quæ non habetur in casu.

534 Ratio secundi est, quia crates secundi modi non est indifferens, sed per se, ac specialiter deputata ad confessiones, & solet esse constructa modo speciali a cæteris distincto, hinc habet rationem veri Tribunalis ordinarii Sacramentalis judicii, & loci primi generis

neris comprehensi sub prioribus particulis Bullæ Greg. *Sive extra occasionem confessionis in Confessionario.* Quod maxime suadetur, quia Abbatissæ, & Superiores reprehendere solent Moniales, quæ in locis illis familiares discursus distinctos ab eis, qui ad confessionem, aut spiritualem animæ instructionem pertinent, cum cæteris audent habere; cum autem sollicitatio in locis primi generis, ut onus denunciationis pariat, non requirat confessionem, aut simulationem confessionis; sequitur, quod præfatus Confessarius sollicitando, seu inhonestos sermones, aut tractatus habendo in cratibus secundi modi, sit denunciandus.

535 Si vero detur casus, quod in aliqua Monialium Ecclesia non sit nisi una crates communis, tam ad confessiones, quam ad loquendum, tunc posset habere locum placitum Patris Sancii, quatenus esset locus indifferens ad utrumlibet.

536 Hic locuti sumus de Confessario Monialium, unde non est sermo de Sacerdote approbato pro sæcularibus, non approbato tamen pro Monialibus, quia hic non est Confessarius pro Monialibus, unde sicut Sacerdos non approbatus pro sæcularibus non comprehenditur in Bulla Gregor. nisi fingat se Confessarium, ita neque Sacerdos approbatus pro sæcularibus, non approbatus pro Monialibus, comprehenditur in Bulla Greg. nisi fingat se confessarium Monialium, *n. 485.* Tamer. *tom. 4. tract. 1. de Pœnit. qu. 18. n. 480.*

QUÆRES II.

537 *Confessarius in scamno sedens excipit plurium confessiones, immediate tamen accessit mulier, non ut confiteretur, sed ut loqueretur cum Confessario, genuflexa igitur est eum allocuta: Confessarius autem non simulans ex parte sui confessionem audire, eam sollicitavit: An sit denunciandus?*

Videtur, quod sit denunciandus, quia ex Bulla Gregor. sive in confessionario, sive in loco quocumque extra confessionem simuletur confessio, habetur casus denunciationis: ita est præsens casus, quia flatus fœminæ genuflexæ in loco, ubi immediate sunt Confessiones exceptæ a Confessario, est simulatio Confessionis.

538 Resp. Tamen non esse denunciandum, sequitur a fortiori ex Leandro *tract. 5. de Pœnit. disp. 4. qu. 31.* cum aliis, qui proponens similem casum in confessionario, ait, non esse casum denunciationis.

Et quamvis *n. 522.* affirmaverim esse casum denunciationis, si contingat in confessionario, nedum genuflexa, [illegible] ita genuflexio fœminæ ante Confessarium post aliorum confessiones immediate exceptas, est signum indifferens, ac proinde non est sufficiens, ut adstantes intelligant confessionem ibi fieri, quoniam solent mulieres cum Confessario, nedum ante scamnum, sed etiam ante confessionarium, & ibi genuflexæ, loqui, & negotia pertractare: igitur cum Confessarius ex parte sua non simulet confessionem, ut si manum ad faciem teneret, ut in auscultando confessiones fieri solet, &c. sed potius per signa faciei & manus oppositum ostenderet, genuflexio illa ex parte mulieris est signum indifferens, & insufficiens confessionis.

539 Imo gratis dato, & non concesso, quod aliqua genuflexio ex parte mulieris sit simulatio confessionis, adhuc non habetur casus denunciationis: quia hoc onus non se extendit ad plus, quam ad verba Bullæ, & legis, quæ comprehendunt præsertim simulationem se tenentem ex parte Confessarii, per illa verba: *Sacerdotes simulantes confessiones audire.*

Confirmatur: potest dari casus, quod Confessarius sollicitans mulierem genuflexam non sit denunciandus, & quod sollicitans mulierem non genuflexam sit denunciandus; igitur genuflexio mulieris est de se indifferens ad onus denunciationis. Assumptum suadetur: nam si Confessarius extra confessionarium, & confessionem, stans, aut sedens sollicitaret fœminam genuflex[illegible] extra confessionarium & confessionem in alio loco, applicatus [illegible] imo sicut ad audiendam confessionem, sollicitaret [illegible] eminam coram ipso sedentem, esset denunciandus: ubi ratio discriminis non est genuflexio, quia non habetur in secundo casu, qui tamen est casus denu[illegible]ationis; igitur est sola simulatio ex parte Confessa[illegible], quæ habetur in secundo, minime in primo, ac [illegible] oinde mulieris genuflexio est de se indifferens ac [illegible]

540 [illegible] volo cum advertentia *in num. 543.* adducenda, nimirum, quod si genuflexio mulieris non sit pura genuflexio, & talis, qualis haberi communiter solet a mulieribus extra confessionem præcise alloquentibus, sed ut circumstantionatis signis, ut adstantes prudenter judicent confessionem audiri, & Confessarius talem genuflexionem permittat; tunc habetur casus simulationis, ac proinde Confessarius sollicitans est denunciandus.

QUÆRES III.

541 *Confessarius, & mulier, ut liberius inhonesta tractarent, convenerunt ambo simulare Confessionem, sic egerunt. An Confessarius sit denunciandus a muliere?*

Negat Castropal. *tract. 4. disput. 9. part. 8.* etiam si id fuerit in confessionario, dicens nemini incumbere obligationem denunciandi, non Sacerdoti, ut constat, neque pœnitenti, alias esset obligatus denunciare seipsum.

Respond. Mulierem omnino teneri denunciare Confessarium, etiam si id contigerit extra confessionarium. Ratio est. 1. Quia talis Confessarius est vere simulans confessionem audire, adeoque comprehensus in Bulla Gregor. 2. Quia si conventio simulationis impediret onus denunciandi, numquam posset dari casus, quod præcisa clausula simulationis pareret onus denunciationis, adeoque esset superflua; nam quando simulatur confessio, certum est, quod id sciat mulier, & consequenter, quod non intendat confessionem. 3. Quia simulatio est ex condicto utriusque, ut modo patebit. 4. Quia mulier non tenetur exprimere suum consensum, & suam conventionem: *n. 178.*

QUÆRES IV.

542 *Quid importet simulatio confessionis, quæ onus denunciationis parit?*

Respond. cum Bordon. *de Inquisit. cap. 23. num. 43.* simulatio confessionis tunc habetur, quando tam Confessarius quam mulier ex condicto, sine intentione confessionis, eam fingunt signis externis sufficientibus, ut adstantes intelligant, ibi hic & nunc confessionem audiri. Unde simulare confessionem est sollicitationem intentam confessione ficta velare.

543 Signa externa simulationis ex parte Confessarii sunt sedere in loco convenienti, benedicere mulierem, manum ante faciem tenere, ut in auscultando confessiones fieri solet, & demum manum supra caput ejus extendere, fingendo illam absolvere. Ex parte autem mulieris signa sunt genuflexio, signum Crucis, percussio pectoris, manuum conjunctio, collocutio humilis cum Confessario, quæ exterius apparet, accusatio peccatorum. Ita Bordon.

544 Dicitur *sub condicto*, quia si unus illorum intendit confessionem, & alter non, & contingat sollicitatio, erit casus denunciationis, non tamen titulo

sima-

CAPUT X.

De [illegible] Clausulis, [illegible] [illegible]

QUÆSTIO I.

QUÆSTIO II.

QUÆSTIO III.

CAPUT XI.

De [illegible] Clausulis, [illegible] [illegible]

QUÆSTIO I.

QUÆSTIO II.

QUÆSTIO III.

QUÆSTIO II.

De [illegible] Clausulis.

QUÆSTIO III.

UNIVERSITÀ PONTIFICIA ROMANA
PONTIFICIA FACOLTÀ DI DIRITTO CANONICO

QUÆRES IV.

Casus Quinque.

Primus, Confessarius dedit mulieri in confessione carmen sollicitationis, jubet eamen legendum.

2. Post auditam confessionem mulieris misit in ejus domum litteras sollicitationis, aut innuens, qui illam indiverat ad inhonesta.

3. Dedit mulieri immediate post confessionem denum infolitum, v. gr. annulum, nullam applicando causam.

4. Consulum mulieri conjugate in confessione homicidium fuit viri.

5. Dat pauperi in confessione pecuniam, ut eam tribuat sua necessitati. Vel ob ea pauperis domum, ut ea adducat suam concubinam. An denunciandi?

162 Ad 1. esse denunciandum, ob dicta in n. 307. ex Decr. Alex. VII. *Propos.* 6. die 24. Septembris 1665. etiamsi Confessarius dixisset, litteram illam ad eam mittere suum consanguineum. Nam in tradictione incipit sollicitatio, & in lectione perficitur. Quod si mulier epistolam non legeret, sed combureret, non esset denunciandus, quia ignorat, quid continetur in ea. Confessarius per verba, aut signa expressisset. Bordon. n. 56.

163 Ad 2. Respond. Non esse denunciandum, Diana *par. 1. tract. 4. resol. 9. in fine*, ob rationem *de n. 104. & 304.* nisi de ea missione monuisset poenitentem, juxta *dicta in n. 168.* Bord. *in Man. consult. sect. 23. num. 38.*

164 Ad 3. Difficultas non procedit de dono spirituali, aut religioso, sed de infolito, quia si donasset annulum mulieri, pugionem, aut quid simile puerum.

Affirmat Trimarchus apud Bordon. n. 60. quia dona magnificientiæ, quam verba, licet mulier, ut supponitur, nec est pauper, nec annulum perdidit: ergo poterit de affectu veneris suspicari, & sic provocari ad libidinem.

Negat Bordon. *cit. n. 61.* quia donum non ordinatur ex natura sua ad venerea, adeoque non est signum sufficiens, ut mulier suspicetur amatorem venereum. Tum quia mulier sic suspicari temere suspicaretur, & peccaret, quoniam posset donantis intentionem in bonam partem sumere, ductæ in gratitudinem, si ipsa beneficium aliquod ei attulerit, vel ex liberali largitione, ex affectu paterno spirituali. Ac præterim, quia qui liberaliter plausumere sibi bonum, nisi certo cognoscat, quod sit malum. Atque ita si Confessarius non est denunciandus, nisi inhonestam intentionem, dum donavit, signis, aut verbis expressisset, & tunc esset denunciandus ob hujusmodi signa. Diana *par. 6. tr. 9. resol. 34.* adhæret Bordono, quando donum est in minimi valoris, v. g. zamufculus, flos, &c. adhæret vero Trimarchi, quando, ut ait ipse, in sufficientis pensionum, est magni valoris.

165 Difficultas de Confessario, qui in actu, aut occasione confessionis dedit donum infolitum mulieri, v. g. annulum, vel digerspugio aliquem, antecedit ad ejus domum, & cum ea inhonesta tractavit.

Non esse denunciandum, tenet Tamburini *tom. 4. tr. 1. de Benis, quæst. 11.* quia illa *contractus rei* est impletus, nec est cum sollicitatio, aut tractatus inhonestus, & prava illa voluntas potuit contingere tempore intermedio.

Dico tamen esse denunciandum, juxta *dicta n. 306. 307. & 159.* quoniam evinus eachat donum fuisse datum animo allicendi ad inhonesta opportuno tempore tractanda. Unde quando fuit datum, incepit sollicitatio, nempe in actu confessionis: quando vero post dictum fuit caetera obtentus animus inhonestus, incipit in mulieris actus denunciari.

Imo, licet donum spirituale, aut temporale solitum, datum mulieri immediate post confessionem non sit ex sollicitatione, sed signum beneveolentiæ, aut gratitudinis, & actus indifferens, magis inclinans ad bonum, quam ad malum affectum; talis tamen esset, si pauper posset sequatur provocatio ad inhonesta, & sure pariter vinus denunciationis, Bordon. *in Man. consultat. sect. 23. num. 40.*

171 Ad 4. Negat Bord. n. 60. cuia homicidium, & consilium ad illud, nec est formaliter, nec virtualiter sollicitatio. Nec officit, quod secum homicidio Confessarius habeat tem cum mulieres, quia talis actus turpis, licet pendeat ex homicidio, quatenus viventes sito dectat opportunitas; non pendet immediate a confessione, cum mediet homicidium.

Cæterum puto, resolutionem perdere debere ab exitu, juxta *dicta n. 305. & 159.* si enim secuta homicidio Confessarius mulierem requisivit de inhonestis, est denunciandus: cuia solum dat intelligere, consilium ex homicidio in confessione datum fuisse ob inhonesta expedite tractanda, & ut se liberaret a difficultate viri; ac proinde actus inhonestus. Licet se physice a confessione remotus, est tamen moraliter proximus illi, utpote conjunctus moraliter cum consilio homicidii in confessione dato. Tum quia homicidium in tali casu est medium assumptum ad finem inhonestum; & quia medium fuerit etiam malitiam a fine, secutum, quod consilium de homicidio, nedum habeat ea tam propinam homicidii, verum etiam inhonestatis, ac proinde cum fuerit in confessione, habitus est tractatus inhonestus in confessione.

172 Ad 5. Non esse denunciandum tenent Sanchez apud Dianam *par. 4. tract. 5. resol. 45.* & Bordon. *num. 62.* quia si dum actus, licet inhonestatem a quam videatur habere, non habent tamen illam ex per se primo obiectum; tum tradito pecuniæ pro mercede non est inductio ad peccandum inhonesta, sed est effectus non inhonesti ipsius corporis traditi: præsumitur enim tradi in mercedem actus pravi habili, quam posset mulier juste exigere; unde traditio illa pecuniæ non est peccaminosa, sed ex pulsitio debita in mercedem prostitutionis propriæ corporis; fere nam quæ fiat, quod causa de mala, & effectus sit bonus: mala ratione est formaliter, at non est mala suscepto proprio inde secuens: traditio ergo pecuniæ meretrici ob usum traditum proprii corporis, cum non sit mala, sed debita, non est inhonesta, nec indicatur ad inhonesta, bene vero ad actum justitiæ exercendum.

Ita petitio domus est actus indifferens. Nec officit, quod sit conditio, sine qua peccatum carnis non firet, quia hoc non sufficit ad sollicitationem, quæ debet prodere a confessione immediate, non ab aliquo tertio medio.

Respond. Tamen, quod liceat opinio Bordoni possit esse probabilis, quando constitutus potest præsumere, quod pecunia detur in pœnam mercedem actus habiti, quando tertiet illi non constat oppositum, & non constat, quod Confessarius sit cum tali muliere habituatus: omnino tamen dico, cum esse denunciandum, quando pecunia tradi sit data mulieri, cum qua prædicta fuit Confessarium esse habituatum, & quia tunc traditio pecuniæ non est pœna mercedis actus inhonesti præteriti, sed timet est allectatio mulieris ad actus inhonestos futuros, quæ tali ejus sit prompitio ad prostituendum illi suum corpus: unde talis traditio pecuniæ ex formalitate inhonestiæ effectus, ac proinde subjacet onori denunciationis.

173 Eadem ratione denunciandus est Confessarius, cuia præmittit certum commum, ut eum adducat suam concubinam; quia talis petitio domus est formaliter inhonesta ex effectu; hic qui accommodat domum pro meretricio, peccat peccato consentiente mali tum inhonestatis ipsius effectus, quoniam est causa participans, cum dat commoditatem ad inhonesta.

174 Item dico, si Confessarius petat domum, ut felius cum sola allequatur cum mulieres tunc fuerit; quia tali petitio judicio paudenti, & ex regulat. ter con-

[illegible]

QUÆRES V.

Quinque Casus.

[illegible]

A Diversis, Diana *p. 4. tr. [illegible]* Sanchez, & Pontas, quod Confessarius [illegible] Confessarius [illegible] Negat [illegible] Ad 2. [illegible] Ad 3. [illegible] Ad 4. [illegible] Ad 5. [illegible] Ita petitio domus est actus indifferens. Nec officit, quod sit conditio, sine qua peccatum carnis non firet, quia hoc non sufficit ad sollicitationem, quæ debet prodere a confessione immediate, non ab aliquo tertio medio.

Respond. Tamen, quod liceat opinio Bordoni possit esse probabilis, quando constitutus potest præsumere, quod pecunia detur in pœnam mercedem actus habiti, quando tertiet illi non constat oppositum, & non constat, quod Confessarius sit cum tali muliere habituatus: omnino tamen dico, cum esse denunciandum, quando pecunia tradi sit data mulieri, cum qua prædicta fuit Confessarium esse habituatum, & quia tunc traditio pecuniæ non est pœna mercedis actus inhonesti præteriti, sed timet est allectatio mulieris ad actus inhonestos futuros, quæ tali ejus sit prompitio ad prostituendum illi suum corpus: unde talis traditio pecuniæ ex formalitate inhonestiæ effectus, ac proinde subjacet onori denunciationis.

[illegible] Item dico, si Confessarius petat domum, ut felius cum sola allequatur cum mulieres tunc fuerit; quia tali petitio judicio paudenti, & ex regulat. ter con-

[illegible]

QUÆRES VI.

[illegible]

QUÆRES IX.

388 *Confessarius mulieri, quæ in Confessione se accusavit de turpi dispaxerit, dixit:* tu non peccasti quod copulabas; sed si quis tibi daret quantitatem pecuniæ, id ageres? *An sit denunciandus?*

Ex Dificultione: vel mulier respondit affirmative, vel negative.

Si respondit affirmative, & Confessarius incuit, & eam non reprehendit, utique est Reus sollicitationis & denunciandus; ut liquet. Si eam reprehendit, tunc solutio pendet ex exitu. Si enim postea accessit ad ejus domum, & pecuniam obtulit pro re turpi, reus est sollicitationis, *juxta dicta n. 381. & 387.*

Si respondit negative, & hic finit absoluta, Bord. *in Trib. fidei c. 15. n. 171.* vult non esse denunciandum, quia talis interrogatio sumi potest in bonum sensum; potest enim dici facta in ordine ad habendam notitiam dispositionis pœnitentis, an sit fit digna absolutione: si autem mulier affirmasset, eam non absolvisset.

At Bord. non potest hujusmodi Confessarium a nota impudentiæ excusare, *juxta dicta n. 368.*

CAPUT XII.

De undecima Clausula.

389 *Audientes omnibus Confessariis, ut suos pœnitentes, quos novarint fuisse ab aliis, ut supra, sollicitatos, monent de obligatione denunciandi sollicitantes, seu, ut præfertur, tractantes, inquisitoribus, seu locorum Ordinariis.*

Pœnitens sub mortali denunciare tenetur Confessarium sui sollicitatorem; quia agitur de re gravi, & de abusu Sacramenti, etiamsi femel eam sollicitaverit; quia femel sollicitans est vere sollicitator, de quo loquitur Bulla. Imo qui semel sollicitavit unam, sit suspectus, quod sollicitaverit plures, n. 282.

390 Denunciare tenetur ille, qui scit sollicitationem, quatenus eam vidit, aut eam audivit prorsus auribus. Etiam ille, qui scit ex auditu immediato, scilicet ex ore ipsius Confessarii sollicitatoris, aut pœnitentis fide digni, seu bonæ famæ. Nisi non bene secordetur verborum, Tanced. *tom. 4. tract. 2. de Pœnit. q. 22.* vel non secordetur, a quo audivit. Aut si quæ audivit, audivit ab ignoto.

391 Difficultas est: An ille denunciare teneatur, si audivit a personis levibus, & non fide dignis?

Negant Bordon. *n. 94.* Leander *cit. qu. 57.* & apud ipsum, Tailleach. Rodr. Pam. Corduba, Navarr. & Bart. nam malevolis & maledicis non est credendum: sed tantum prudentibus & honestis personis, *c. Quando de accusat.* Ratio est, quia denunciatur suos exponeretur periculo gravis damni sibi, & Reo, sibi quia posset noxui levitatis, *juxta dicta.* Qui sic credit levis est *ibidem.* Reo, quia illum exponeret periculo infamiæ, injustæ afflictionis, aut pœnæ. Unde non dicitur scire, qui audivit a persona levi. Hent. & Cord. re nunciat, ut ipsum, a quo audisti, mittas ad Inquisitorem. Negat etiam Bord. si pœnitens, a quo audisti, sit mas, sed non juvenis; quia solicitatio dicta in personam non juvenis, est suspecta de malignitate.

Et universaliter Bord. *n. 382.* ait, in dubio sollicitationis non esse omnis denunciandi; quia in dubio

sect. 25. [illegible]

392 Me tamen magis movet sententia affirmativa, quam tenent Diana *p. 4. tr. 3. resp. 28.* & Spaltatius. [illegible]

locum in abis et minus, [illegible] risus ad Sanctum Officium; [illegible] cedulis, [illegible] quia in hoc Tribunali administrantur rescripta inhabiles excommunicati, occulti, infames, criminosi de crimine exceptis, &c. qui sunt pessimæ famæ, & levissimæ fidei; quod [illegible] est miserum, & pro his delictis denunciantur dicta personarum servum. Pro his ergo non spectat ad te diffamare famæ, & [illegible] fide digna; vel non; sed ad Inquisitores. Cum sit fide digna, vel non; sed ita delicta hæresis, aut suspecta de hæresi, [illegible] est, quia delicta Reipublicæ Christianæ, ut ad ea extirpanda oporteat hujusmodi rescripta admittere.

393 Illum qui id audivit ex auditu mediato, hoc est a tertia persona media, quæ id ab alia audivit, [illegible]

Non sic, qui audivit ex auditu immediato, quia [illegible] non probent, nisi a pluribus auditore, qui [illegible] eum, quando frient sic ex auditu immediato a persona sollicitata, quia tunc ejus denunciatio, cum sit rota fundata in authoritate dicentis, non habet majorem vim, quam denunciatio ipsius personæ sollicitatæ, nec et addit majorem fidem. Minime vero, quando scit ex auditu immediato ipsius confessarii sollicitantis, vel quia alteri confessionarii proximus casu ipsum sollicitationis adum audivit, aut vidit; nam in utroque casu scienciæ denunciatio addit denunciationi personæ sollicitatæ majorem veritatem, & fidem; quoniam in [illegible] casu addit confessionem extrajudicialem ipsius confessarii, in secundo addit novum testem, ita ut sint duo testes de scientia ejusdem singularis delicti; ac proinde in utroque casu scienti denunciare teneatur, etiamsi personæ sollicitatæ denunciaverit.

395 Item addit Bordon. quod scienti non teneatur denunciare, quando persona sollicitata exculatur, quia scienti ut accessorius obligatur eadem lege, qua principalis.

Nec hoc puto absolute verum, quia potest dari causa legitima, pura prudens periculum gravis mali, aut improbitatis in persona sollicitata, quæ non milnet in scienti. Illud est verum, quod mutuo confessario exurat nous denunciationis; quia cessat finis legis, qui est emendatio, & cautio in aliorum exemplum.

Denique subdit Bordon. *in Man. Confess. sect. 25. n. 166.* quod audiens ab ipso sollicitante, aut a persona sollicitata, quæ sit bonæ famæ, non tenetur denunciare, si sollicitator se exculpavit coram Inquisitore.

396 Tam in hoc, quam in aliis delictis ad Sanctum Officium spectantibus, denunciari teneatur, qui probare non potest, ex Decr. Alex. VII *Propos. 5.* die 24. Septembris 1665. & licet delictum sit occultum, & delinquens non sit diffamatus; quod in aliis Tribunalibus non prosit: ratio primi, quia de ratione denunciationis est, ut denunciator non teneatur probare delictum denunciatione, Tribunal habeat jus inquirendi contra Reum, & vocandi ad judicium.

[illegible] quia hæc delicta sunt contra bonum publicum Reipublicæ Christianæ, quod prævalet bono privato, & jure, quod quis habet in propriam famam, quando delictum est occultum, aut probari non potest.

397 Eadem ratione denunciare tenetur, qui ea scit sub secreto naturali, etiamsi secreto tuetur adjunctum juramentum de non manifestando; quia secretum naturale est bonum privatum, illud autem manifestare est bonum publicum, quoniam illud tacere præjudicat bono publico. Bordon. n. 36. Omnino tamen excutat sigillum Sacramentale, quia spectat ad bonum [illegible] cum: & potiori jure nec juramentum tenet, quia est de materia moralitæ mala.

[illegible] ipsum Sanctus, & Trimarchus.

[illegible] audisti alicubi.

Qui denunciant per epistolas sine nomine, non fatisfaciunt, bene vero, si eas proprio nomine, & [illegible]

601 Confessarius sollicitans potest a quolibet simplici Confessario absolvi, quia sollicitatio nullo jure est re[illegible].

In Diœcesi vero Neapolitana sollicitatio a Confessario facta in actu confessionis, aut immediate ante, vel post, est casus reservatus sub excommunicatione. Facta vero occasione confessionis est casus reservatus, sed non sub excommunicatione. Primum habetur in Synodo *pag.* 97. *n.* 7. secundum ibid. *pag.* 99. *n.* 18.

Sollicitans filiam spiritualem confessionis, extra tamen casum confessionis, non est denunciandus; quia hic casus nec sapit suspicionem hæresis, nec in Bullis comprehenditur. Bordon. *n.* 126.

QUÆRES I.

602 *An mulier teneatur denunciare Confessarium sollicitantem, a quo antea plura munera habuit, & sperat habere absque malo fine ratione eleemosynæ?*

NEgat Sancius apud Dianam *part.* 10. *tr.* 12. *res.* 46. quia obligatio gratitudinis circa benefactorem est ex jure naturali, quod prævalet juri humano denunciationis. Tum quia talis mulier se privaret beneficiis futuris, quod est idem, ac in propriis bonis jacturam sentire. Idem tenet, si munera sint in persona matris, filiorum, parentum, & fratrum, quia ratione gratitudinis non solum obligat pro beneficiis in propria persona susceptis, sed etiam in persona matris, filiorum, parentum, & fratrum.

Resp. Omnino teneri ad denunciandum. Diana *cit.* qui refert, allatam opinionem fuisse ex operibus Sancii deletam a S. Congr. Indicis. Ratio est: quia obligatio denunciandi secum est ex jure humano ratione Edicti, & Bullarum, sed etiam ex jure naturali, potiori quam per gratitudinem, quia est ad conservandum bonum Reipublicæ Christianæ. Tum quia longe major est obligatio gratitudinis, quam habemus Creatori Summo Benefactori, quam benefactori creato.

QUÆRES II.

603 *Mulier sollicitata, certo cognoscit Confessarium ad id motum esse, non quia male sentiat de Sacramento, sed ex pura fragilitate. An teneatur eum denunciare.*

VIdetur, quod non, quia Pontifices, ut patet ex *c.* 14. *quæst.* 2. moti sunt ad præcipiendam denunciationem Confessariorum sollicitantium, quatenus præsumunt eos male sentire de fide; hinc eos declarant suspectos de fide; cessante autem præsumptione in lege cessat lex. Et cessante suspicione hæresis, delictum cessat esse Tribunalis fidei.

Resp. Tamen teneri eum denunciare. Præsumptio enim est triplex, hominis scil. & est conjecturatio concepta in animo alicujus ex aliquibus indiciis justis; & est probabilis conjectura ex certo signo a jure præscripto, ita ut eo dato, si non probetur contrarium, habetur pro certo; & denique juris, & de jure; quæ a lege statuitur, tamquam firmum jus, ita ut excludatur omnis probatio in contrarium. Talis in casu sollicitationis est præsumptio est inquam juris de jure, quæ facit legem absolutam, & non admittit probationem in contrarium: Constitutiones enim Pontificiæ relatæ *n.* 485. declarant hujusmodi sollicitantes suspectos de hæresi, eosque abjurare faciunt, non obstante, quod fateantur se motos ad sollicitandum, non quia male senserint, sed libidinis impetu,

QUÆRES III.

604 *Confessarium post sollicitationem in ipsomet actu confessionis pœnituit se sollicitasse. An denunciandus?*

REsp. Affirmative, Diana *part.* 4. *tract.* 3. *res.* 22. Bordon. *n.* 98. cum alias cuilibet Confessarius sollicitans posset denunciationem effugere; nam post sollicitationem, sive pœnitens dissenserit, sive consenserit, posset ostendere signa doloris, & dicere se pœnitere. Tum quia, quod factum jam est, nequit non fieri, *in leg. bello*, §. *fact. ff. de capt. & postlim.* [illegible].

QUÆRES IV.

605 *An pœnitens teneatur denunciare Confessarium si credat eum esse emendatum?*

NEgat Leander *tract.* 3. *de Pœnitent. disp.* 12. *q.* 7. & apud ipsum Sotus, Molphes. Naldus, Acugna, Freitas, Fest. Peyr. Scota, Lezana, Castrop. D. Antonin. & alii nonnulli, quia finis denunciationis est emendatio proximi; unde, hac habita, cessat onus denunciationis; quoniam cessat ejus finis. Qui idem docent quoad alia delicta.

Hanc sententiam limitat Fagundez *part.* 2. *lib.* 6. *c.* 4. *n.* 17. dicens, eam procedere de omnibus delictis suspectis de hæresi, minime vero de hæretico formali, quia hujus emendatio difficulter constare potest. Nec potest abstinere, quin hæresim, quam est amplexatus, alios doceat. Apud Dianam *part.* 1. *tract.* 4. *resol.* 4. probabilem hanc opinionem ait esse Bordon. *in Tribun. fidei cap.* 25. *n.* 58.

606 Signa emendationis, quæ a denunciatione excusant, dicunt esse. 1. Si delinquens est Sacramentaliter confessus. Felinus. 2. Si Jubilæum est consecutus. Gemmensis. 3. Si per triennium bene vixerit. Freitas, Sancius, & alii. 4. Specialiter quoad sollicitationem, si mulier sollicitata ter aut quater ad ipsum Confessarium accedens, in eo amplexum libidinosum, & signa libidinis non reperit; quem modum amplectitur Diana *part.* 4. *tract.* 3. *resol.* 24. data sententia hac negativa. Ita Leander *cit. qu.* 8. & Doctores *cit.* apud ipsum. 5. Alii id remittunt arbitrio [illegible].

Resp. Tamen pœnitentem, aut scientem, teneri eum denunciare, non obstante judicio, quod sit emendatus. Diana *part.* 4. *citat.* & apud ipsum, Bordin. Suarez, & alii; item Del Bene *cum pluribus part.* 2. *disp.* 217. *sect.* 13. *pet.* 1. *& part.* 1. *disp.* 18. ubi loquitur de hæretico formali, quia finis denunciationis in delictis sollicitationis, & aliis hæreticalibus, aut suspectis de hæresi, non est sola emendatio proximi, sed etiam delinquentis punitio publica ad aliorum exemplum, coercitionem, & securitatem; quod magis urget, cum respiciat bonum publicum Reipublicæ Christianæ, quam emendatio fratris, quæ respicit bonum privatum illius: *n. num.* 614.

QUÆRES V.

607 *Confessarius occasione confessionis, & in Confessionario habuit per plures vices, & dicit pollutionem cum muliere, cui, cum deberet ipse Confessarius mutare locum, postea jussit, ut de eo peccato cum nullo alio confiteretur, nisi cum ipso; sic fecit mulier, nam ad eum alia die pro confessione generali reversa, ab eo fuit absoluta. Quo facto mulier per viginti annos fuit in bona fide, deinde audiens Religiosum quemdam loquentem de mora denunciandi sollicitantes in confessione, venit in scrupulum, an teneatur Confessarium denunciare? invenit autem, Confessarium vivere, esse bonæ famæ, & in alia Urbe Regni in dignitate constitutum: Quid dicendum?*

608 SUppono 1. Confessionem ultimam fuisse validam, quia cum imminerет Confessario mutatio loci, confessio cum eo non fuit fomentum ad peccati continuationem; & licet indecenter Confessarius excipiat, & absolvat pœnitentem ab ipso sollicitatam; valide tamen ex jure communi absolvit, si talis confessio non sit causa, & fomentum ad continuationem peccati; Dixi, ex jure communi, quia ex speciali [illegible]

quibusdam Diœcesibus interdicitur Confessariis sub pœna excommunicationis audire Confessionem complicis in peccato carnis.

609 Suppono 2. quod si mulier sollicitata redeat ad ipsum Confessarium, qui sollicitavit, ut cum eo confiteatur, & absolvatur, non tenetur [illegible] ipsum, ut denunciet, Bord. *n.* 86. quia ex jure naturæ nemo tenetur seipsum prodere, *n.* [illegible] verbis his Bullæ, *n.* 481. *Ut fuus* [illegible], quamvis [illegible] non [illegible] consilium est, si Confessarius mulierem inopinata comparitione præveniat. Bord. *n.* 66. His suppositis, [illegible]

per hoc, quod ex lapsu tanti temporis judicio boni viri censeatur emendatus, ut dictum est *n.* 606.

611 Eam tamen ab onere denunciandi liberabunt auctores qui tenent, pœnitentem non teneri de[illegible] Confessarium, si credat eum esse emendatum, *n.* 604. & 605. Immo ita expresse in casu tenet Lupus in *edict. Inquisit. pag.* 19 cum Acugna. [illegible] maxime *lib.* 2. *cap. de Apost.* prohibetur, ne ultra quinquennium quæratur de statu vitæ alicujus; quoniam ex Farinac. & aliis apud Bord. *in Trib. fidei cap.* 30. *n.* 9. post triennium quis præsumitur emendatus: *& n.* 548. At, ut bene advertit Bord. *cit.* hoc non procedit quoad delicta ad inquisitionem spectantia. In edicto enim Patavensi apud ipsum ponitur §. 11. tenoris sequentis.

E quelli, li quali sanno, o hanno avuto, o [illegible] *al Santo Officio,* [illegible] *e massime d'Eresia, jure sapere come di sopra* [illegible] *scusati da* [illegible]

ci, quindeci, e venti anni, non esser più obligati a manifestare i casi al S. Officio: il che però s' intende di quelli, che non hanno mai soddisfatto, e denonziato.

QUÆRES VI.

612 *An præmittenda sit correctio fraterna* [illegible]

A[illegible]

quia [illegible] *sed etiam in alios; oportet statim procedere ad denunciationem, ut hujusmodi nocumentum* [illegible] *forte aliquis firmiter existimaret, quod saltem per secretam admonitionem posset hujusmodi mala impedire.* D. Thomam secuti sunt Sotus, Canus, Sylvester, Lopez, Ledesma, Reginaldus, Pott. Joan. de la Cruz & alii apud Dian. *par.* 1. *tract.* 4 *resol.* 2. qui id tenent de omnibus delictis ad S. Officium spectantibus, etiam sint de hæresi formali. Idem tenent de delicto sollicitationis, & aliis suspectis de hæresi, Fagund. Molfesius, Homobonus, & alii apud Dianam *cit.* cum Leandro *cit. quæst.* 6. & Delrio *in disq. mag. l.* 5. *sect.* 4. *num.* 6. apud quem aliqui idem tenent in dubio, si [illegible] correctio. Quorum ratio est, quia præceptum correctionis est de jure naturali, & divino; præceptum vero denunciationis, humanum, quod illi prævalere non potest; immo Fagundez, & Peyr. apud Dianam *cit.* addunt, quod ut correctio judicetur non profutura, non sufficiat fieri semel, sed fieri debere iterum, atque iterum, quandiu judicio prudenti speretur emenda, & attendi debeat qualitas correcti, & corrigentis.

613 Respond. In delictis ad S. Officium spectantibus, tam si sint de hæresi formali, quam si sint sollicitatio[illegible], & suspecta de hæresi, omnino faciendam esse denunciationem, nulla præmissa correctione fraterna, etiam si firmiter emendatio speretur. Diana *cit.* & apud [illegible] Sancius. Silvius, & alii. Ratio est, quia in denunciatione Evangelica præmittenda est correctio fraterna, *ex Glos. in cap.* 2. *de accusat.* [illegible] *ritative*; minime in denunciatione judiciali, quæ quidem est a lege præcepta in pœnam delicti, qualis est denunciatio quæ [illegible] præcise in gratiam fratris, ejus emendationem intendens; ista si magis principaliter in gratiam legis, quæ [illegible]

614 [illegible] ita vitiosa, & pernici[illegible] non sit faci[illegible] per correctionem fraternam eorum extirpatio ex animo & inclinatione hujusmodi delinquen[illegible] liquet experientia de maleficis, & superstitiosis, qui etiam post punitionem, quæ est plus, denuo solent in eadem delicta recidere, cum hoc solo discrimine, quod accuratius invigilent, & studeant ad se occultandum; quod magis nocet publico bono.

615 Denique a, certa via correctioni, secluderetur via denunciationi; nam illi scientes, quod correctione despecta essent denunciandi, & puniendi; e contra verentes, quod ea recepta eximerentur, fingerent se libenter correctionem acceptare, & ore gratias agerent, se excusando de præterito ex ignorantia, aut inadvertentia [illegible] homines callidi, non hebetes.

616 His accedit Decr. SS. Inquisit. tantum Alexand. VII. die 8. Julii 1660. alias *numer.* 249. relatum, per illa verba: *Etiam si nulla fraterna correctio,* [illegible]

QUÆRES VII.

617 *An si edictum non publicetur, adhuc mulier sollicitata teneatur Confessarium denunciare?*

REspond. Affirmative, Diana *part.* 4 *tract.* 4. *resol.* 41. & quia delictum sollicitationis est suspectum de hæresi, tunc tenetur denunciare sub mortali, & sub excommunicatione latæ sententiæ, vel ex ipso edicto, quatenus est perpetuum, ut in *n.* 240. vel ex Decr. Univers. Inquisit. Romæ, die 3. Januarii 1623. apud Dianam *cit.* præcipiente sub excommunicatione majori latæ sententiæ, denunciandos esse hæreticos, aut de hæresi suspectos, intra duodecim dies a notitia delicti, Inquisitoribus, vel locorum Ordinariis: *v. n.* 641. quod Decretum esse perpetuum, docet Diana *cit.* contra Bordon. *in Tribun. fidei cap.* 30. *n.* 2.

QUÆRES VIII.

618 *Cui facienda sit denunciatio Confessarii sollicitantis, Inquisitoribus, an Episcopo, & an liberetur a denunciatione facienda Inquisitoribus, qui denunciavit Episcopo?*

619 REsp. 1. In Regnis Hispaniarum, tam in causa sollicitationis, quam in cæteris causis fidei, denunciationem faciendam solis Inquisitoribus, ita ut denuncians Episcopo non liberetur ab onere denunciandi Inquisitoribus; licet Episcopus teneatur illum ad Inquisitores pro denunciatione remittere, Diana *p.* 4. *tract.* 3. *resol.* 52. Leander *tract.* 3. *de Pœnit. disp.* 13. *q.* 46. quia licet ex jure Episcopi in causis fidei possint separatim procedere contra hæreticos, aut suspectos, in Regnis tamen Hispaniarum ex consuetudine & privilegio soli Inquisitores, nedum in causa sollicitationis, sed etiam in cæteris causis fidei cognoscunt, & proce-

dunt, Episcopis assistentibus solum per procuratores, qui vocari solent Ordinarii; quibus consuetudinibus non derogat Bulla Gregor. & multo magis non derogat decretis a prioribus Pontificibus concessis, quod soli Inquisitores in crimine sollicitationis cognoscant.

620 Resp. 2. In aliis Regnis, & Inquisitionibus, ubi talis consuetudo, & tale privilegium non adest, denunciationem fieri posse solis Episcopis, ita ut denuncians liberetur ab onere denuntiandi Inquisitoribus. quia per Bullam Gregor. XV. conceditur Episcopis, ut possint simul, aut separatim cognoscere de crimine sollicitationis. Item conceditur Episcopis, ut in causis fidei, tam contra hæreticos, quam contra suspectos, possint procedere separatim ab Inquisitoribus, ex *cap. Per hoc, de hæret. in 6. Ut Inquisitionis, de hæret. in 6.* & in aliis textibus apud Dianam *cit.* unde Episcopi de jure communi in causis fidei procedunt, ac proinde jurisdictio Inquisitorum non præjudicat jurisdictioni Episcopi; quia non est Inquisitoribus data privative, ideò exclusive quoad Episcopos, sed cumulative. Unde ait Diana, Inquisitores esse datos Episcopis tamquam adjutores.

QUÆRES IX.

621 *Episcopus sollicitans, cui sit denunciandus?*

RESpond. Episcopos sollicitantes non esse denunciandos Inquisitoribus, sed Sedi Apostolicæ. Leander *tract. 5. de Pœnit. disp.* 13. *qu.* 30. Thom. Hurt. Castropal. Fagund. & alii apud ipsum. Quia Episcopus etiam in causa hæresis non subditur Inquisitoribus, ex *cap. Inquisitores, de hæresi in 6.* & Trident. *sess.* 24. *cap.* 5. *de reformat.* his verbis:

Causæ criminales graviores contra Episcopos, etiam hæresis (quod absit) quæ depositione, aut privatione dignæ sunt, ab ipso tantum Summo Rom. Pontifice cognoscantur, & terminentur.

622 Nomine Episcopi hic veniunt Episcopi titulares, item Episcopi electi, & a Sede Apostolica approbati, licet non jam consecrati; minime si sint solum electi.

623 Pariter Sedi Apostolicæ sunt denunciandi Nuntii, seu Legati Sedis Apostolicæ, ejusque Officiales, illi autem dicuntur legati, ministri, seu officiales Sedis Apostolicæ, qui ad negotia ejusdem Sedis destinati sunt; minime, qui ad causas particulares quotidie a Sede Apostolica mittuntur. Quia isti non negotia Sedis Apostolicæ, sed personarum particularium tractant, licet auctoritate Sedis.

Nec obstat, quod Inquisitores habeant a Summo Pontifice delegationem specialiter contra omnes; quia sub delegatione procedendi contra qualcumque personas cujuscumque dignitatis, & quibusvis generalibus verbis, non comprehenduntur Episcopi, nisi expresse & specialiter de Episcopis in commissione facta fuerit mentio. Ita Leander *cit.*

QUÆRES X.

624 *Inquisitor sollicitans, cui sit denunciandus?*

PEnna, & Emericus apud Leandrum *cit. q.* 41. qui tenent, Inquisitores numerari inter delegatos Sedis Apostolicæ, & ejus officiales, consequenter docent esse denunciandos Sanctæ Sedi.

Simancha vero, qui tenet, esse subdelegatos, & Commissarios Inquisitoris Generalis, docet esse Inquisitori Generali, seu Supremo Tribunali Inquisitionis denunciandos.

QUÆRES XI.

625 *An Generales Ordinum sint denunciandi Inquisitoribus, & a quo puniendi?*

REspond. esse denunciandos Inquisitoribus, ut patet ex verbis Bullæ Gregor. *Regulares cujuscumque dignitatis, & præeminentiæ, aut quovis privilegio muniti existant.*

626 Quantum ad punitionem vero, Sord. *in Sacro Trib. cap.* 27. *n.* 27. & apud Dianam *part. 4. tract. 2. ref.* 23. uterque Rodr. Pegna, & Navar. volunt, quod denunciatione acceptata, non possint ulterius procedere contra Generales, sed debeant Sedem Apostolicam monere, ut decernat, quid agendum. Id colligunt ex *cap. Inquisitores* 16. *in* 6.

Si tamen Inquisitores ipsi, Episcopos, vel alios Superiores Prælatos sciverint, vel invenerint circa crimen hæresis commisisse, aut eos de hoc diffamatos existere, vel suspectos, id tenebuntur Sedi Apostolicæ denunciare.

627 Resp. posse Inquisitores contra Generales procedere, Diana *cit.* & Freitas, non quia præfatum caput *Inquisitores*, solum excipiat Episcopos, ut dicunt Diana, & Freitas; sed primo, quia Greg. XV. postquam in verbis *n.* 483. relatis comprehendit Genera[illegible] sub eadem generalitate, & specialitate loquendo, con[illegible] *in Officio Sanctissimæ Inquisitionis severissime, ut infra [illegible]*

628 Secundo, quia Urb. VIII. in Bulla: *Cum sicut accepimus*, die 5. Novembris 1631. decrevit, & voluit, ut omnes constitutiones hactenus editæ, & imposterum edendæ in materia Sancti Officii, omnium Religiosorum *Professores omnino comprehendant, perinde ac si præfati, & alii quantumlibet privilegiati in eis nominatim expressi fuissent, &c. nisi in ipsendis constitutionibus hujusmodi specialiter, & expresse excipiantur, etiamsi ipsi privilegiati forent magis speciali nota, & expressione digni.* Ad cujus effectum facit derogationem omnium gratiarum, & privilegiorum in contrarium: *Cum quibuscumque clausulis, & decretis etiam quantumlibet extraordinariis, & conciliis quomodolibet, & ex quacumque causa concessorum, etiam si in corpore juris clausa sint.*

629 Hinc fit, quod Superiores Generales Religionum, nedum non possunt se immiscere in causis suorum Religiosorum circa delicta hæresis, aut suspecta de hæresi, ut habetur in Dec. Pauli V. & Alex. VII. *n.* 249. sed debeant suos Religiosos remittere ad Sanctum Tribunal; verum etiam ipsi quoad præmissa desuper subduntur huic Tribunali.

630 His non obstantibus, ait Diana, non debere Inquisitores procedere contra Generales, sed debere certiorem facere Supremum Tribunal.

CAPUT XII.

[illegible] *terminum faciendo est denunciatio, & danda absolutio?*

TErminus pro denunciatione facienda pendet ab edicto Inquisitorum. In edicto Inquisit. Hispan. apud Leandrum *qu.* 55. solent assignari sex, aut septem dies, *num.* 616. *cr. num.* 26. & 247.

632 Dies autem termini non computatur in termino, Diana *part. 4. tract. 5. ref.* 41. unde si edictum publicetur die Dominica hora 16. quia una dies constat ex 24. horis, incipit die sequenti eadem hora, & terminat sequenti Dominica eadem hora.

633 Quæ ignoravit publicationem edicti, tenetur denunciare non statim, ac sciat, sed intra eumdem terminum computandum post diem notitiæ, quia non debet esse pejoris conditionis, ac illa, quæ habuit notitiam. Leander *tr.* 5. *de Pœnit. disp.* 13. *qu.* 55.

634 Quæ sunt conformia edicto Inquisit. Regni Siciliæ, ubi habentur hæc verba: *Abbiate da venire personalmente, e comparire innanzi di Noi, per dirlo, e manifestarlo, fra termine di giorni sette [illegible] guenti, dopo che queste nostre lettere saranno lette e pubblicate, e di quello averete notizia, in qualsivoglia modo [illegible] e sia.*

635 Idem

635 Idem tenet Leander *cit. quæst.* 56. cum Trullench. de ea, quæ scivit, sed fuit impedita, cessante impedimento.

Probabilius tamen dico; quod teneatur statim, Diana *part. 4. tr. 5. ref.* 26. quia cum sciverit, jam habuit tempus providendi, & consulendi, *v. n.* 48.

636 Imo si intra terminum impedimentum futurum prævideat, puta quia debet iter agere [illegible] eam non libero a mortali si non denunciet, antequam spiret terminus. Sicut non liberatur a mortali, si intra tempus quo obligat præceptum confessionis, & communionis annuæ, prævideat impedimentum futurum, *v. g.* inopiam Confessariorum, & non præveniat. Diana *part. 4. tr. 5. ref.* 29. contra Joannem Sanct[illegible]

637 Termino autem culpabiliter elapso, incidit in excommunicationem majorem latæ sententiæ, a qua a nullo potest absolvi, nisi facta denunciatione; sicut fur absolvi non potest, nisi facta restitutione, & ulterius semper in ea perdurat peccatum mortale, & obligatio denunciandi.

638 Confessarius prudens non debet mulierem absolvere, antequam denunciet, sed debet prius eam remittere ad denunciandum; idem & in aliis delictis dicendum est de viro, præsertim si sit homo ordinarius; quia hujusmodi absoluti, haud amplius curant denunciare, Diana *part. 1. tr. 4. ref.* 27. contra Bord. *n.* 86. qui ait, absolvendam esse, si promittat denunciare; quia sic est satis disposita ad Sacramentum.

639 Hoc autem limitat Diana *p. 1. tr. 4. ref.* 27. cum Zacardo, Rodr. & aliis, nisi urgeat necessitas communionis, & persona sit timoratæ conscientiæ, ac promittat quamprimum denunciare; & universaliter, si adsit causa, ob quam prudens Confessarius judicet, denunciationem esse differendam. Idem ait Navar. apud Dianam *cit.* de hæretico.

QUÆRES XIII.

640 *Mulier incidit in excommunicationem ob denunciationem omissam, [illegible] dis ad Confessarium, promittens se fore denunciaturam; An possit absolvi?*

LUcius apud Dianam *part. 4. tr.* [illegible] [illegible]

Respond. cum Diana [illegible]

QUÆRES XIV.

641 *Mulier illa, quæ incidit in excommunicationem ob omissam denunciationem, an facta denunciatione possit a quolibet Confessario absolvi?*

AFfirmat [illegible]

E dalla detta scomunica, e pene, nelle quali incorrerete [illegible] Santo Officio [illegible]

Resp. non posse a quolibet Confessario absolvi [illegible] gioriim. Bordon *in S. Trib. c.* 30. *n.* 10. Ratio primi, quia talis excommunicatio est reservata Pontifici, & Inquisitoribus, præsertim ex Decr. die 3. Januarii 1625. relato *n.* 617.

Præterea frustranea esset reservatio, si cessante onere denunciandi, censura jam incursa posset a quolibet, etiam non privilegiato, absolvi; nam non haberet effectum ante satisfactionem; quia seclusa reservatione, censura imposita ad satisfactionem, non potest ante satisfactionem partis nolentis absolvi; sicut potens, & nolens restituere, absolvi non potest, quamvis furtum non sit reservatum; nec effectum haberet post, quia tunc cessaret. Verba autem edicti solum dicunt, quod non possit absolvi, nisi prius denunciet; minime quod facta denunciatione, absolvi possit a quolibet Confessa[illegible]

Ratio secundi, quia satisfacta parte, Regulares habent privilegia absolvendi ab omnibus reservatis Pontifici, exceptis contentis in Bulla Cœnæ; & multo magis cæteri Confessarii virtute Bullæ Cruciatæ.

642 Hinc recte advertit Diana *cit. ref.* 29. tam in hoc, quam in cæteris casibus Inquisitionis, eos, qui neglexerunt denunciare, quando postea denunciant, non teneri Inquisitoribus negligentiam fateri, nec eum eis pro absolutione confiteri; quia jam possunt a Regularibus, & a cæteris virtute Bullæ absolvi. Quod valde facilitat negligentes ad denunciandum: & debent ad hoc Confessarii attendere, ne pœnitentes hujusmodi deterreant, & a denunciando impediant.

Ex his colliges, mulierem sollicitatam, extincto onere denunciationis, quatenus *v. gr.* Confessarius est mortuus, aut ex alio capite, posse ut supra absolvi. Leander *tr.* 5. *de Pœnit. disp.* 13. *qu.* 59.

QUÆRES XV.

643 *Mulier incidit in excommunicationem ob omissam denunciationem, modo ei superveniat legitimum impedimentum; An [illegible]*

REsp. [illegible]

[illegible]

644 Prudens autem Confessarius non debet [illegible]

CAPUT XIII.

De 12. & ultima Clausula.

645 QUod si hoc officium prætermiserint, vel pœnitentes docuerint non teneri ad denunciandum Con-

[illegible]

Q U Æ R E S.

648 Confessarius, postquam sollicitavit mulierem, sciens eam denunciaturam, ut id evaderet, fecit, ut coniveretur cum alio Confessario, fingens eum habere authoritatem ex S. Officio, sicque haud amplius obligavit hinc ille alius Confessarius ex conclio idem fingens, excepis mulieris confessionem. Quæritur, quomodo se gerere debeat servius Confessarius cum hac muliere?

REspond. Debere eam monere ad denunciandum Confessarium sollicitantem, manifestando Tribunali utriusque Confessarii dolum. Sequitur ex Decreto de n. 249.

C A P U T XIV.

De qualitate delicti sollicitationis.

Q U Æ R E S.

649 An Confessarius sollicitans sit suspectus de hæresi?

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Q U Æ R E S.

648 *Confessarius, postquam sollicitavit mulierem, sciens eam denunciaturam, ut id evaderet, fecit, ut existeretur cum alio Confessario, fingens eum [illegible] theriziasem ex S. Officio, sicque haud amplius sollicitavit hinc ille alius Confessarius ex conflicto idem fingens, excepit mulieris confessionem. Quæritur, quomodo se gerere debeat servius Confessarius cum hac muliere?*

REspond. Debere eam monere ad denunciandum Confessarium sollicitantem, manifestando Tribunali urbiuque Confessarii dolum. Sequitur ex Decreto de n. 249.

C A P U T XIV.

De qualitate delicti sollicitationis.

Q U Æ R E S.

649 *An Confessarius sollicitans sit suspectus de hæresi?*

[illegible]

E X A M E N
ORDINANDORUM, PRÆDICATORUM, ET MISSIONARIORUM.
TOMUS TERTIUS,
COMPLECTENS

SACRAMENTUM ORDINIS, ET SACROSANCTUM SACRIFICIUM MISSÆ, insuper aptas, atque expeditas regulas ad Apostolicum Sacræ Concionis & Missionis ministerium rite exercendum.

ACCESSIT NOVISSIME

EXAMEN CONCILIORUM, & EXAMEN RITUUM.

P A R S P R I M A.

Examen Ordinandorum.

C A P U T I.

DE SACRAMENTO ORDINIS.

Quid & quotuplex sit Ordo.

RÃo, *est signum quoddam, in quo spiritualis potestas traditur ordinanda ad sacrosanctum Missæ Sacrificium, & Eucharistiam perficiendam.*

2 Ordines sunt septem: *Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, Acolythatus, Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus.*

3 Omnes Ordines sunt res sacræ; primi tamen quatuor dicuntur minores, & non sacri; ultimi vero tres dicuntur majores, & sacri. Ratio differentiæ est multiplex, 1. quia ultimi tres immediatus ordinant hominem ad sacrificium Missæ, & Eucharistiam conficiendam, 2. quia in Ecclesia Latina habent annexum votum solemne castitatis, ita ut impediant, & dirimant matrimonium, 3. quia obligant ad divinum Officium recitandum, 4. quia majores non possunt suscipi plures eodem die, sed unus, nec subdiaconatus simul cum minoribus; neque suscipi possunt, nisi sex Sabbatis, videlicet, quatuor anni temporum, Sabbato ante Dominicam Passionis, quod dicitur Sitientes, & Sabbato Sancto, nisi adsit dispensatio Papæ; minores vero suscipi possunt omnes quatuor eodem die, & non tantum in recensita sex Sabbatis, sed etiam quolibet die Dominico, vel festo de præcepto, imo ex consuetudine in die Veneris ante dictas sex Sabbata, vel in feria quarta quatuor temporum, n. 26, 5. demum, quia majoribus initiati possunt solemniter, & ex officio sacra vasa nuda manu tangere, non ita minoribus initiati, nisi ex commissione, & necessitate.

Non peccant autem aliqui Ordine minori, aut prima tonsura initiati, nuda manu tangentes sacra vasa, in quibus non sit Eucharistia. Item nec laici, aut fœminæ, peccant mortaliter, nisi adsit contemptus; sed venialiter, imo neque venialiter, si adsit justa causa, aut necessitas. Vasa autem sacra, quæ Eucharistiam continent, tangi non possunt sine peccato mortali, nisi a Sacerdotibus, & Sacerdote deficiente, a Diacono.

4 Episcopatus est Ordo. Nam est spiritualis potestas ordinandi Sacerdotes, & Episcopos; conficiendi Sacramentum Confirmationis; Chrisma, Oleum sanctum, &c. Non est autem Ordo diversus a Sacerdotio, sed est quidam gradus, & extensio Sacerdotii ad præmissa munera; unde novum characterem non imprimit, sed Sacerdotalem præexistentem amplior; idem die de Archiepiscopatu, & Papatu.

5 Hinc invalide, qui Sacerdos non est, ordinaretur in Episcopum, quia Episcopatus essentialiter Sacerdotium præsupponit: non sic in aliis Ordinibus; licentiatiliter ordinaretur Sacerdos, qui aliis Ordinibus non esset initiatus, valide tamen ordinaretur, quia Sacerdotium non essentialiter, sed tantum ex præcepto aliis Ordines præsupponit.

Episcopus, si non consecretur a tribus Episcopis, sed ab uno solo ex dispensatione Pontificis, valide consecratur, quia adest praxis Pontificum, S. Gregor. & Gregor. XIII. qui dispensarunt, ut refert Cardenas n. 2. 501.

Cardinalatus non est Ordo.

7 Omnes septem Ordines constituunt unum Sacramentum Ordinis unitate aggregationis, & ordinationis ad unum finem, qui est, sacrificium Missæ, & & Eucharistia conficienda.

8 Hinc tam Episcopus Ordines conferens, quam Clericus recipiens debet esse in gratia, alias peccabit m[illegible]

9 Omnes Ordines imprimunt characterem, ac profunde non possunt sine sacrilegio tentari.

10 Character, qui ab Ordine imprimitur, est quædam qualitas spiritualis animæ inhærens; & definitur, quod sit signum quoddam spirituale impressum in anima, per quod distinguitur homo ab signo signatus ab aliis, & dignoscitur Deo consecratus, & ab eo deputatus ad gratias, & dona Christi dispensanda, & ad eiusdem munera exercenda. Character imprimitur, quando tangitur instrumentum porrectum ab Episcopo proferendo verba.

Character enim imprimitur eo tempore, quo producitur gratia; quia character est effectus secundarius, gratia primarius. Gratia autem producitur in eo infanti, qui Sacramentum est completum; quia Sacramentum est signum practicum; unde gratiam causat in eo infanti, quo habet perfectam significationem, ad quam est institutum: n. nam. 13.

Si ponatur ibere peccati mortalis, gratia non causatur; causatur vero character, & gratia illa ex opere operato causatur solum ablato obice.

11 Materia remota Sacramenti Ordinis in generali est ipsum instrumentum; materia proxima est traditio, & acceptatio ipsius instrumenti; forma vero sunt verba prolata ab Episcopo in traditione instrumenti.

Materia, & forma debent esse simul moraliter, requisi-

[illegible]

EX PARTE SUBJECTI

11 Regulariter virum duxerit uxorem. Subdit, si [illegible] Ecclesiae [illegible] Ecclesiae [illegible] Ecclesiae

tam de prædictis testimonialibus litteris, quam de sede seu beneficii hujusmodi assecutione in confecta collatorum Ordinum attestatione mentionem facere debebit.

41 Cæterum subditus ratione originis is tantum sit, ac esse intelligatur, qui naturaliter ortus est in ea Diœcesi, in qua ad Ordines promoveri desiderat, dummodo tamen ibi natus non fuerit ex accidenti, occasione nimirum itineris, officii, legationis, mercaturæ, vel cujusvis alterius temporalis moræ seu permanentiæ ejus patris in illo loco; quo enim casu hujusmodi fortuita nativitas, sed vera tantum & naturalis patris origo erit attendenda. Quod si quis modo temporis spatio in eo loco, in quo ex accidenti, sicut præmittitur, natus est, moram traxerit, ut potuerit ibidem canonicum aliquod impedimentum contrahere, tunc etiam ab Ordinario ejus loci litteras testimoniales, ut supra, obtinere, illasque Episcopo ordinaturo per eum in collatorum Ordinum testimonio similiter recensendas præsentare teneatur.

42 At si pater in alieno loco, ubi ejus filius natus est, tamdiu, ac eo animo permanserit, ut inibi vere domicilium sibi constituerit; tunc non origo patris, sed domicilium per patrem legitime, ut præfertur, contractum, pro Ordinatione ejusdem filii attendi debeat.

43 Subditus autem ratione domicilii ad effectum suscipiendi Ordines, is dumtaxat censeatur, qui licet alibi natus fuerit, illud tamen adeo stabiliter constituerit in aliquo loco, ut vel per decennium saltem in eo habitando, vel majorem rerum, ac bonorum suorum partem cum instructis ædibus in locum hujusmodi transferendo, ibique insuper per aliquod considerabile tempus commorando, satis superque suum perpetuo ibidem permanendi animum demonstraverit, & nihilominus utroque casu se vere, & realiter animum hujusmodi habere, jurejurando affirmet. Si quis tamen a propriæ originis loco in ea ætate discesserit, qua potuerit alicui canonico impedimento obnoxius effici, etiam Ordinarii suæ originis testimoniales litteras, ut supra, afferre debebit, ac de illis expressa similiter mentio in susceptorum Ordinum litteris facienda erit.

44 Ad hæc nullus Episcopus alienæ Diœcesis subditum familiarem suum ad aliquos sacros, seu minores Ordines, vel etiam primam tonsuram promovere, seu ordinare præsumat absque ejus proprii, originis seu domicilii, Ordinarii testimonialibus litteris, ut supra, & nisi ad præscriptum Concilii Trident. præfati sess. 23. cap. 9. de reform. familiarem prædictum per integrum triennium in suo actuali servitio secum retinuerit, ac suis sumptibus aluerit, Beneficium integre, quod ei ad vitam sustentandam, juxta morum superius præscriptum, sufficiat, quacumque fraude cessante, statim, hoc est saltem intra terminum unius mensis a die factæ Ordinationis, re ipsa illi conferat, ac in Ordinationis hujusmodi testimonio expressam iisdem familiaritatis, ac litterarum prædictarum mentionem facere teneatur.

45 Porro, ut quibuscumque fraudibus aditus omnino præcludatur, volumus, & Apostolica auctoritate statuimus, atque decernimus, ut Episcopus quilibet suos ratione originis, sive domicilii subditos Clericos quoscumque ab alienis Episcopis etiam auctoritate, etiam cum suis commendatitiis litteris promotos, non solum ad formam Concilii Trident. supradicti sess. 14. de reform. quoad scientiam examinare valeat, verum etiam Ordinum eis collatorum testimoniales litteras, prius tamen, recognoscere, ac diligenter perquirere, an quoad illos præsentis Constitutionis forma & dispositio adimpleta fuerit, assignato sibi pro meritis termino competenti ei magis bene viso ad docendum de ejusmodi adimplemento, ita ut quos eo termino elapso id minime præstitisse comperierit, a susceptorum Ordinum executione, si ita, & quamdiu ei expedire videbitur, suspendere, illisque, ne in Altaris, aut in aliquo Ordine ministrent, interdicere possit.

46 Ita vero præmissa omnia, & singula perpetuo ac inviolabiliter observari, atque adimpleri volumus, ut si quid in iisdem præmissis, seu eorum aliquo secus fiat, Ordinans quidem a collatione Ordinum per annum, Ordinatus vero a susceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, eo ipso suspensus sit, aliisque insuper gravioribus pœnis pro modo culpæ, nostro, & pro tempore existentis Romani Pontificis arbitrio infligendis utrque subjaceat, &c.

47 Decernentes pariter easdem præsentes litteras semper firmas, & validas, & efficaces existere, & fore, &c. Ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, &c. cæterisque contrariis quibuscumque &c. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, Anno Incarnat. Domini 1694. Pridie Nonas Novembris.

DE BENEFICIO, ET PATRIMONIO.

Decretum Trid. sess. 21. de reform. cap. 2.

48 Cum non deceat eos, qui divino ministerio adscripti sunt, cum Ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem quæstum exercere: compertumque sit, complures plerisque in locis ad sacros Ordines nullo fere delectu admitti, qui variis artibus ac fallaciis confingunt, se beneficium Ecclesiasticum, aut etiam idoneas facultates obtinere, statuit S. Synodus, ne quis deinceps Clericus sæcularis, quamvis alias sit idoneus moribus, scientia, & ætate, ad sacros Ordines promoveatur, nisi prius legitime constet, eum beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victum honeste sufficiat, pacifice possidere. Id vero beneficium resignare non possit, nisi facta mentione, quod ad illius beneficii titulum sit promotus; neque ea resignatio admittatur, nisi constituto, quod aliunde vivere commode possit, & aliter facta resignatio nulla sit. Patrimonium vero, vel pensionem obtinentes ordinari posthac non possint, nisi illi, quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum, eo quoque prius perspecto, patrimonium illud, vel pensionem vere ab eis obtineri, taliaque esse, quæ eis ad vitam sustentandam satis sint, atque illa deinceps sine licentia Episcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus posse, donec beneficium Ecclesiasticum sufficiens sint adepti, vel aliunde habeant, unde vivere possint, antiquorum canonum pœnas super his innovando.

49 Nullus igitur sæcularis potest licite Ordines sacros suscipere, nisi ad titulum beneficii, ad titulum vero patrimonii, vel pensionis ex necessitate, aut commoditate Ecclesiæ, judicio Episcopi.

Beneficium, patrimonium, vel pensio, tres conditiones expostulat.

50 Prima, *quod sit sufficiens ad honestam sustentationem Sacerdotis, juxta judicium, & præscriptionem Episcopi loci.* In Synodo Panorm. sana dispositum est, debere esse Panormi scutorum 60. & insuper quod possit quis ordinari ad titulum Mensæ in Cathedrali Ecclesia in Diœcesi 40.

51 Si patrimonium non sufficit, satis est, ut junctum beneficio tenui sufficiat, & e converso. Ita Com-

An

[illegible]

QUÆRES I.

[illegible]

[illegible]

Hinc [illegible] Pelagius.

[illegible] Innocent. III. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[

QUÆRES III.

[illegible]

QUÆRES IV.

101 *An ordinatus ante eximam bona fide, cum ignorantia, aut inadvertentia defectus, sit suspensus?*

[illegible]

Hinc ille accedente notitia defectus tenetur ab Ordine susceptio ministerio desistere, uti qui reliquiis tenetur ex re accepta. Accedente autem legitima ætate, potest in eo ministrare.

102 Ad differentiam ejus, qui mala fide, cum dolo, & temeritate suscepit; hic namque est ab eo Ordine, non quidem ab aliis suspensus. Ant. a Spiritu Sanct. cit. n. 18. Diana part. 3. tract. 4. resol. 180. Et ætate accedente, non licet in eo ministrare, nisi prius a cruciata Papæ relevatus absolvatur.

103 Quæ cruciata potest tolli ab Episcopo, si fuerit occulta, aut per Bullam Cruciatæ, ut in num. 1. de Censur. & pœnit. & de reservatis.

De Præcis ad aliqua dignitates.

104 Ad Papatum nullus in jure præcisibiliter ætatem tamen potest eligi infans, qui usum rationis non habet; nam est Pastor, & Summus. Requiritur ex jure, quod eligatur per duas partes Cardinalium.

105 Ad Episcopatum requiritur annus trigesimus completus: *ex cap. Cum contingat de Decim.* & Bulla Gregor. XIV. Eadem ætas requiritur pro Cardinalibus etiam Diaconis, ex Trid. *sess. 25. de reform. c. 1.* Ex concordiae tamen Sixti V. Cardinalis Diaconus creari potest ætatis annorum 22. In Gallia sufficit, quod Episcopus accipere annum 27. ex speciali indult.

106 Ad Canonicatum in Ecclesia Cathedrali Beneficium curatum, & quamlibet dignitatem Ecclesiasticam, cui subest cura animarum, requiritur annus 25. inchoatus. Trid. *sess. 24. de reform. cap. 12.* Quæ dispositio extenditur ad dignitates Regulares, quamvis sint beneficia manualia, & annua bina.

107 Ad dignitates, aut personatus, quibus cura animarum non subest, sufficit annus 22. inchoatus, ex textu Trid. *cit. Annus 22. non minores efficiantur*, Gibat. *com. in tract. B. n. 317.* cum multis idem tenet de Collegialibus.

108 Ad beneficia simplicia sufficit annus 14. inchoatus, Trid. *sess. 23. cap. 6. n. 277.*

PRIMA TONSURA

[illegible]

OSTIARIATUS

[illegible]

LECTORATUS

[illegible]

EXORCISTATUS

[illegible]

ACOLYTATUS

[illegible]

SUBDIACONATUS

[illegible]

DUBIA RESOLUTURA.

[illegible]

UNIVERSIDAD DE NUEVO LEON
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

DUBIA RESOLVUNTUR.

175 Valida est ordinatio, 1. Si Ordinandus tangat Calicem, & patenam, vel est hostia, non vero immediate ipsam hostiam; satis namque dicitur tangere, & accepisse hostiam, dum tangit, & accepit ea, in qua est hostia; hinc non tangitur virum, sed calix, in quo est vinum.

176 2. Si tradatur hostia immediate in manus Sacerdotis, vel si tradatur hostia & vinum simul immixta in Calice, quia de essentia Ordinis Sacerdotii est Usnum sublationis traditio, & solum per congruentiam, & ex praecepto traduntur in Calice, & patena num. 155.

177 3. Valida est ordinatio, si tangatur Calix, in quo est vinum, cui sic superimposita patena cum hostia, absque eo quod immediate tangatur ipsa patena; quia calix, & patena et superimposita videntur facere unum, non minus ac vinum cum calice; ex praecepto tamen, tam calix, quam patena sunt tangenda.

178 4. Valida est ordinatio, si tradatur simul fiscula, quae aqua solum ex praecepto requiritur.

179 Item si aqua de tanta quantitate vino immixta, ut remaneat denominatio vini, valida est ordinatio; secus si sit tanta, ut non remaneat denominatio vini in qua re attendenda est non tantum quantitas aquae, sed etiam qualitas, & generositas vini.

180 Demum invalida est ordinatio, si tradatur solus calix cum vino, vel sola patena cum hostia; sed tradi debet utraque species.

181 Sacerdos antecedentem manuum impositionem, per quam accipitur potestas absolvendi, fit post calicis, & patenae traditionem, ejusque formam prolatam. Si consecrat, valide consecrabit Corpus, & Sanguinem Christi, quia per hujusmodi traditionem jam est vere Sacerdos, & complete ei communicata potestas conficiendi Corpus, & Sanguinem Christi; & de facto in Missa ordinationis, quam cum Episcopo concelebrat ante dictam manuum impositionem, valide consecrat, sive solus, sive actione communi cum aliis, juxta opinionem varietatem.

182 Hae autem duae potestates, conficiendi scilicet Corpus, ac Sanguinem Christi, & absolvendi a peccatis, sunt distinctae, ita prima non dependeat a secunda, licet secunda necessario ad sui valorem supponat primam.

Hinc licet quis per secundam ordinationem, & formam, rempe per manuum impositionem, & verba, potestatem in Corpus Christi mysticum non reciperet, si non simultanea prima adhibita prima materia, & forma, & recepta prima potestas in Corpus Christi physicum, valide quis primam potestatem recipiet in Corpus Christi physicum per primam materiam, & formam, etiam si postea non adhiberetur secunda materia, & forma, nec reciperetur secunda potestas in Corpus Christi mysticum.

Ratio est, quia per primam materiam & formam complete conferitur ordinem prima potestas in Corpus Christi physicum; unde ante manuum impositionem est vere Sacerdos, & valide in ipsa ordinatione consecrat. Tunc autem per potestatem Ordinis in Corpus Christi mysticum esset in alia ordinat ante manuum impositionem secunda materia, & forma.

Non ita in aliis Ordinibus, in aliis namque ordinationibus & formis degenerat ab alia, ut non ipsa Ordo valide sine altera materia & forma conficiere.

184 Et propterea in Presbyteratu per primam materiam & formam character impositionis; per secundam vero velut novus character imprimitur, vel prius extenditur, & amplificatur: ut in n. 2. quae duae potestates Ordinis distinctae, & complete requisitae ad valorem ordinatio sub conditione; posset recursus fieri quasi hoc anno remotae a quocumque ut Episcopo in Oratorio privato, & aliquae caeteris caeremoniis, supplendo tantum id, in quo est dubium.

185 Sacerdotes ordinandi debent sub mensali communicare; quia participare debet de hac sacrificio; hujusmodi autem praecepta de communicandi non est pro integritate alias Ordinibus, sive minoribus, sive majoribus, sed solum coadjuvan hinc minores conferri solent post meridiem.

186 De Ordine agunt *Scotus in 4. dist. 24. qu. un. §. De tonsura ann. Mallaire disp. 10. qu. 1. n. 2. Leandro de Sacr. tr. 6. Tamb. tom. 2. pag. 72. Joann. la Cruz pag. 448. Sagnatus lib. 1. & 4. Gobat tom. 1. tract. 8. Anton. a Spirit. Sanct. de Sacr. tract. 9. Mendo, & Alliaga 4. ordo, 4. tom. Lede Sacr. tract. Hamgiar.*

CAPUT II.

De Sacrosancto Sacrificio Missae.

Quid sit Missa, & Eucharistia.

MISSA

187 *Et Sacrificium incruentum confessione in consecratione panis, & vini, ac confractione*: dicitur incruentum, quia in eo non effunditur sanguis, sicut in ara Crucis, sed significatur sacrificium cruentum Crucis.

188 Sacrificium Missae tres actiones principales imperat, *Consecrationem, oblationem, & Consumptionem*, licet essentialiter in consecratione, & consumptione consistat. Nomine oblationis venit ante, quam fit post consecrationem, quae est oblatio sacrificii; minister, quae fit ante, quamque dicitur oblatio materiae, & quae

217 Unde si ullatenus scrupulos est attendere de dificili intentione actualis directa, & reflexa: multi namque scrupulosi forte existimant intentionem actualem non habuisse, cum non habuerint actualem reflexam, cum vero actualem directam habuerint, cum quidem (ut dixi) communiter in omnis operationibus Theologis habemus: dum enim liber legit, habet intentionem, & voluntatem legendi, ello alio actu reflexo hujusmodi intentionem, & voluntatem non agnoscam.

Hinc Tamburinus inquit, vix moraliter fieri posse, ut si quando non adsit intentio actualis conferendi, quando enim Sacerdos in domo facit Missam celebrare, quando in Missa dicit: *Hoc sacrificium nostrum: in placatio tibi*: item: *Ut nobis corpus, & sanguis fiat dilectissimi Filii tui*: imo & quando actu conferat, verba conferent, actionesque factas exhibere, quid aliud fecit, nisi faltem in actu exercito conficiendi intendere? Hæc ille.

DE MATERIA, SUPRA QUAM CADERE DEBET INTENTIO.

214 Si Accedos, si accepit plurimos hostias conferandas, quando venit ad actum conficationis, non adverti, nisi ad unam, quam habet in manu, & supra eam verba pronuntiavit, omnes conficiat ratione intentionis virtualis.

215 Si habens intentionem limitatam conferandi decem hostias, nec plures, nec pauciores, posit conficationem vero inventas fuisse undecim, aut novem, nullam conficiavit, cuia intentio fuit exaustus, & excludens numeri majoris & minoris numerum determinatum.

216 Si habuit intentionem limitatam conferandi decem, sed non excludentem numeri minoris; ut si invenerit fuerit undecim, nulla erit conficiata; si vero novem, omnes eiusmodi conficiata: nisi est, quia numerus novem includitur in numero decimo; non ita numerus undecimus.

217 Intendens unam partem, v. gr. medium partem hostiæ non deficiatam conferare, nil conficiat, quia in nil determinate fertur intentio. Si vero determinate, v. gr. medium partem dictam hostiæ conficiat intendat, fortasse, sed valde eam solam partem conficiat, quia est pars determinata.

218 Intentio autem prudentis & docti Sacerdotis non debet esse limitata, sed esse debet ad omnem materiam sibi præsentem.

219 Hinc Sacerdos nescens numerum hostiarum, imo putans esse decem, ello posita invenerit undecim, aut novem, omnes conficiasse, si habuit intentionem omnia præsentes conferendi, ut de gaudere Sacerdote præfuncto: quia (ait Tamb.) ignorantia, aut error gerunt ius non obstat intentioni prædicte velenti omnes præsentes, & sibi in confuso cogitat, conficiatur.

220 Hæc ratione, quando Sacerdos unam hostiam paravit, a Sacrista vero, Sacerdote inferio, mortuus illa, & non tot alia; aut quando putant se conficiam hostiam, poti conficiationem inventi fuisse duas simul hostias; v. g. de valide eas conficiasti, cum in his casibus ab hostia est in confuso cognita, & plenide casis sub prudenti intentione conficiendi totam materiam præsentem.

221 Secus autem est, si particulæ essent prorsus ignotæ, nil esset, si Sacrista, inferio Sacerdote, notuisset supra corporale se aliquot particulas particulam, & Sacerdos non advertit, cum non remanie conficiasem, deret probabilior sententia contra Dianam, quia voluntas non ferur in prorsus incognitum: unde intentio quantumvis prudens non extendunt ad fortuitam prorsus rem.

222 Si per alienjus irruptiam mitrarum formæ conficiatur cum non conficiatis; conficiatur totus cumulus; cum intentione conferendi illas, cum conficiatur non sunt; utenimtimentia determinate ferunt in materiam; non requiritur difficilia ejusdem materiæ cognitio, sed sufficit certitudo; alioquin in prudente plena formulis, cum non omnes cognoscantur distincte, vana esset conficiatio; quod est contra partem fidelium.

DE PARTICULIS EXTRA CORPORALE.

223 Si Accedos celebraturus habuit in facrista integra intentionem conferandi particulas, sed miniter eas in pyxide posuit supra altare, mitione supra aram conficiatam: Sacerdos autem conferavit hostiam majorem, absque ut ta particularum memoriam quærunt, an fuerint conficiatæ?

Respondetur triplicem dilinguendo casum: vel enim pyxis fuit posita supra aram - & supra corporale; vel demum extra aram, & corporale inceritus; vel demum terrio supra corporale, sed extra aram, quamque corporale latet plus le extendere, quam ara.

In primo casu, ello conficiatæ, certum est ex magisque verum, eiusmodi Sacerdos conspectuli pyxidem, quando vera primitus, quoniam non est opus ut videatur materia, sed sufficit, quod sit præsens, & determinabilis per pronomen *hæc*, uti est materia, & cuia in pyxide. & qualis non est, si in cuia in tabernaculo, vel poli pateram; & hæc ratione a Sacerdote præferendo verba non est necesse, ut videatur vinum.

In secundo casu dubio, eas particulas non esse conficiatas, cuia conficiatæ extra aram, & corporale, est peccatum, ello valida sit conficiatio, adeoque cum omni a Sacerdos præsumendus in habente integrum ius, & sine peccato conferendi, præsumitur voluisse in necessitate sibi conferente.

In tertio casu difficilius est, an conficiatæ hostias supra corporale, sed extra aram conficiatam, vel conficiatio, in tentatum, & quia communiter sentent a casu, ello peccatum, idem dicendum est hujusmodi particulas non esse conficiatas.

Quia autem in secundo, & tertio casu, ita est dubia, idem hujusmodi particulas non fuit abjicienda, sed ab eodem Sacerdote poti sumptum aliquem immendæ; vel ab alio in alia Missa conficiatur.

Si hujusmodi autem Sacerdos fuerit solitus particulas extra aram & corporale positas conferare, potest ex inscribili ignorantia id tiledere, nunc esset conficiatæ; nam existimi advertisse, conficiatæ; & cum ex hoc ede non adesset peccatum, non habet locum recordis præsumptio.

225 Quia vero ara lapidea *forte* est ligno circumdata, cuiare debet Sacerdos, ut manus pars calicis & patena sit supra lapidem; id tamen non est scrupulose cotandum. Simili res pyxis particulas continens debet esse supra aram a latere, vel poti calicem, non tamen tempore conficiationis, verum etiam usque ad Sacerdotis communionem inclusive, quoniam particulæ sed licem fortiticum penicent, & pro nde figura, & cautiones supra eas, non debent ogitari. Quod si dicam poti conficiationem Sacerdos, reserva hostia gratiosi, pyxidem intra tabernaculum includat, aut alio Sacerdoti in alia Altari communicanto configet, cum non peccare mortaliter dicet Tamburi. imo nec venialiter, si actis necessitas communicandi populum, quia per hostiam grandem perfide sacrificium confirmatur.

227 Demum si particulæ pro communicando populo Sacerdoti dentur poti oblationem, imo ante prælationem, licite eas conficiari posit suppleta oblatione mentali, dicet Dian.

IN DUBIO HOSTIÆ CONSECRATÆ.

228 G Avantus in Epitome habet: *In casu dubio hostiæ consecratæ, quæ reperitur apud mer-*

[illegible]

DE GUTTIS VINI DISCORTIN.

[illegible] P Rohemus est [illegible]

[illegible]

DE PARTIBUS SACRIFICII MISSÆ.

[illegible] Ille distinguit [illegible] tres partes. Prima pertinentem ad [illegible] & dispositionem ad sacrificium. Secunda ad materia oblationem, & ad specialem ipsius Sacerdotis, & populi pugnant [illegible] ad sacrificium. Tertia ad conficiationem, & consummationem, in qua parte sacrificium perficitur, offertur, & consummatur. Quarta ad gratiarum actionem. Tertia pars incipit ab Introitu usque ad Offertorium: Secunda ab Offertorio ac Canonem: tertia a Canone usque ad Communionem: Canon autem incipit a *Te igitur* usque ad Communionem inclusive; quarta demum pars a post communione usque ad finem.

DE EFFECTIBUS SACRIFICII MISSÆ.

230 E Fectus sacrificii triplex est: videlicet meritorius, impetratorius, & satisfactorius. Meritorius, quia illi, qui affuerunt, & quæ quibus affuerunt, meruerunt gratiæ augmentum, aut auxilia ad actus virtutum. Impetratorius, quia idem per Missam impetrata a Deo bona spiritualia, & temporalia. Satisfactorius, quia satisfaciunt pro pœna temporali, in hac, aut in alia vita ipsorum peccatis debita.

Et quamvis dignitas operantis sit de conferat ad hujusmodi fructus, hi tamen principaliter conferantur ex opere operato, quatenus habentur ex virtute Christi, cui est principalis in hoc sacrificio.

231 Certum tamen est, ex dicem Missæ non esse infinitum respectu omnis personæ, ita ut una Missa uni applicata valeat omnem peccatum; hinc alie plures applicantur pro eodem.

232 Difficultas autem est, an valeat, ita fructus satisfactorius Missæ, qui haberi [illegible] ut infinitus respectu plurium?

233 Prima sententia dicet, esse infinitum, extensive, ita ut una Missa applicata pluribus vanimis mortuorum prosit, ac si nulli alteri applicaretur. Cujus ratio est desumpta, primo, ex parte rei obtatæ, quæ est infinita, nempe Christus. Secundo ex parte principalis [illegible] qui est ipsemet Christus. Tertio, ex præsentia [illegible] Ecclesiæ, quo fructuosi in Missarum [illegible] Quarto, & [illegible] Sacerdotis, Patroni, Justitia, & alii principalis.

Hanc Romæ hac [illegible] de valore ille [illegible] Sacra Congregatione [illegible] Missa [illegible] [illegible] Ordinarii [illegible] [illegible] Sacerdotes [illegible] [illegible] Sacrificium [illegible] [illegible] Sacrificium [illegible] [illegible] Sacrificium

[illegible]

Ratio, quæ eos movet, est, quia si illis consuetudo, & intentio Ecclesiæ non esset obligatoria, Sacerdos os die necessitatem stipendium manuale a petente Missam pro particulari defuncto, non posset ex sua libertate applicare pro omnibus, sed peccaret mortaliter sic applicando; quod opinio opposita non concedit, cum dicat Sacerdotem non obligari, sed posse applicare pro omnibus: particularibus obligationibus postpositis, sequela probatur, quia non posset excusari ex præsumpta mente pauperis, sicut excusatur Capellanus ex præsumpta mente fundatoris, cum qui dedit stipendium manuale, expressit petit Missam pro particulari defuncto, ut supponitur: ac proinde si eo die non esset prohibita, sed permissa applicatio pro particulari defuncto, non satisfaceret applicando pro omnibus, sicut non satisfacit suæ obligationi Sacerdos, si die semidupli, quo est permissa Missa de Requiem, dicat Missam de festo expulsorii Missam de Requiem.

Dici ergo debet, quod in tantum satisfaciat applicando Missam pro omnibus, in quantum eo die habetur præceptum in ipsa continuitate & intentione Ecclesiæ funditus, prohibens applicationem pro uno & obligans ad applicandum pro omnibus; quandoquidem prævalet intentioni particulari potentia pro una.

Sicut pari ratione obligatus ad dicendum Missam de Requiem, satisfacit in festo duplici, dicendo Missam de festo, quia adest præceptum Alexandri VII. prohibens die duplici Missam de Requiem, & obligans ad satisfaciendum eo die per Missam de Festo; quod non esset verum, si die duplici esset permissa, & non prohibita Missa de Requiem.

Quæ opinio est magis pia; non enim videtur denegandum hoc uno dicanti cunctis Animabus suum Convivium.

Caterum Innocent. XI. favere videtur opinioni affirmativæ.

Nam ad petitionem Regis Catholici pro Regnis eidem Regi Catholicis subjectis, omnibus Christi fidelibus confessis, & sacra Eucharistia refectis, qui a primis Vesperis Commemorationis omnium Defunctorum usque ad occasum solis diei sequentis, propriam Parochialem Ecclesiam visitaverint, ibique, ut moris est, oraverint, concessit perpetuo Indulgentiam plenariam, & remissionem omnium peccatorum, quam indulgentiam applicare possint pro defunctis per modum suffragii.

Item idem Innocent. XI. concessit omnibus Sacerdotibus, tam secularibus, quam Regularibus cujuscumque Ordinis, &c. eodem die Commemorationis, ut supra, in quorumque Altari celebrantibus, liberationem animæ, pro qua sacrificium offerent, ac si in Altari privilegiato celebrassent. Et hoc ex Diplomate Apostol. die 30. Septembris 1679. exemplariato in hoc Regno die 26. Octobris ejusdem anni.

Ubi Pontifex supponit, Missam applicari posse pro particulari defuncto.

DE QUALITATE MISSÆ.

244 IN festis duplicibus, & diebus Dominicis non possunt celebrari Missæ privatæ de Requiem, & Sacerdos obligatus ad dicendam Missam de Requiem, occurrente festo duplici, aut Dominico, non debet Missam differre, ne sic differat animæ suffragium; sed dicere debet de festo, applicando sacrificium animæ, ex Decret. præceptoro Alexandri VII. die 5. Augusti 1661. Ratio ex Scoto quolib. 20. §. De restito S. ch, quia Sacerdos non obligatur ad inconvenientia; sed ejus obligatio debet intelligi secundum rationabilem consuetudinem Ecclesiarum, & secundum Rubricas generales: Non prohibentur autem Missæ solemnes aut anniversaria de Requiem cum canti, et tamen dies anniversaria incidat in festum ritus duplicis, de Decr. Alexand. VII. 22. Januarii 1667. & Clem. IX. [illegible]

CLEMENS PAPA NONUS.

[illegible]

Missas votivas, aut de Requiem, incidatur tacita conditio: *Salva Ritus, & Rubricis.*

245 Sacerdos Ritus non Romani, si transeat per territorium, seu locum Ritus Romani, potest, tam quoad Missam, quam quoad Officium, et se conformare: nisi posset peregrinus se accommodare legibus, & consuetudinibus loci; ad id tamen non tenetur, quia potest sui loci consuetudinem sequi.

Idem dicitur de Sacerdote Ritus Romani, si transeat per territorium Ritus non Romani. Qui tamen, si in eo loco sit Ecclesia Ritus Romani, & in ea celebret, debet celebrare cum Missali Romano, quia est membrum talis Ritus.

Si vero Sacerdos transeat per territorium Ritus Romani, aut ibi commoretur, tunc si reperiatur in Ecclesia non Ritus Romani, v. gr. in Ecclesia Carmelitana, & ibi non de Missale Romanum, & aliqua necessitas [illegible] abstinere. Si autem [illegible] ad vitandam addantium admiratione[illegible] expedit, [illegible] perpetuatur cum Missali non Romano. Tamburin. *lib. 2. cap. 3. §. 2. a numer. 14. in tractat. celebrat. Missæ.*

QUÆRES I.

246 *An obligatus celebrare Missas D. Gregorii mortis, accurrente festo duplici, ne illas intermittat, dicere Missam de Requiem?*

SECUNDUM est, D. Gregor. *lib. 4. Dial. cap. 55.* præcepisse Abbati Petrodio, ut pro quodam defuncto Monacho curaret celebrari Missas triginta, ut sequitur: *Pade ab hodierna die diebus triginta continuis, offerre pro eo sacrificium: fiat, ut nullus omnino pretermittatur dies, quo, pro absolutione illius, hostia salutaris non offeratur.* Hinc fideles solent pro suis defunctis similes Missas curare. Quo præmisso.

Respond. Non posse dicere Missam de Requiem, satisfacere tamen celebrando, & applicando Missam currentem pro defuncto. Rodriguez *tom. 2. tract. 4. cap. 10.* Probatur ex Decret. adductis Alexand. VII. & Clement. IX. 2. Ex verbis Div. Gregor. quibus præcipit, ut offeratur pro defuncto sacrificium, minime ut dicatur Missa de Requiem. Tamburin. *citat. lib. 2. cap. 6. §. 7.* quia advertit hos Missas non esse pro [illegible] solum quasdam alias pro vivis, & defunctis, quæ facto D. Greg. imponunt.

Ex eisdem verbis liquet non requiri, quod dicantur [illegible] Missæ per eumdem Sacerdotem, quia [illegible] *offerre per te.*

Imo per [illegible] unaquis hebdomadæ non dicendum [illegible] Missæ, quia ex pia consuetudine [illegible] dies non sunt dies Missarum. Imo [illegible] ingressumdi continuationem non adeo [illegible] decorunt, honestatem, & reverentiam [illegible] aliquando pretermitti possit.

QUÆRES II.

247 *Quando liceat dici posse Missa votiva?*

RESPONDEO, prohibitum esse regulariter Missas votivas dicere, sed pro defunctis, in diebus Dominicis, festis duplicibus, & infra octavas privilegiatas Epiphaniæ, Paschatis, Pentecostes, Corporis Christi, feria quarta Cineres, in Maiori Hebdomada, & in Vigilia Natalis Domini, ac Pentecostes; imo pro ista octavam Corporis Christi adest Speciale Decr. Sacr. C. R. 21. Iunii 1670.

Dixi, regulariter, quia ob graves causas licet celebrare Missas votivas in diebus Dominicis, & festis duplicibus, exceptis festis majorum Patronis, Ascensionis, & similibus. Graves causæ sunt necessitas pluviæ, belli,

QUÆSTIO III.

[illegible]

QUÆSTIO IV.

[illegible]

QUÆSTIO V.

[illegible]

[illegible] Missæ de Requiem, Alexand. VII. [illegible] 214 dissolvit præcipit dictum Rubricam servari, [illegible] loquens non secularis quam Regularis ab Ordinario pro modo culpæ punitur.

Dici, regulariter, nam ex circumstantia gravi potest esse mortale; tale erit, si id fiat ex contemptu Rubricarum, ex animo inducendi novum Ritum: si enim semper; totus enim præsumeretur contemptus, aut [illegible]

QUÆSTIO VI.

[illegible]

DE STIPENDIO.

212 Stipendium non accipitur ut pretium fructu [illegible] Missæ, nec ut pretium laboris intrinseci, quatenus est ille, sine cum Missa nihil dici non potest, ut est labor in indumentis facile vestibus, aut in recitanda Missa longiori; quia sic commercetur simonia: sed iure accipitur, vel ut pretium sustentationis ipsius Sacerdotis, iuxta illud: *Qui Altari servit, de Altari debet vivere*, [illegible] *de altare*, [illegible], *varias promissionis*; vel ut pretium laboris extrinseci, qui sic pivot praeter circumstantias extrinsecas, in eis obligatio celebrandi in loco distante, [illegible] semper, &c. vel dicendi Missam solemnem, seu can-

[illegible] hac posteriori, & similibus circumstantiis iuste exigi potest stipendium maius taxato.

Iustum stipendium dicitur, quod est a lege vel consuetudine in singulis respective Diœcesibus taxatum. Pannum est trium generum.

213 Tamburi. [illegible] *se posse accipere duplex stipendium*. 1. Cum de Lugo, *unum pro præsentia*, *alterum*

[illegible]

[illegible]

[illegible]

dam, &c. Et hac ratio Donati pro primo casu. Item falsa hac alia petitione: *Tertio: An cum ordinarius præscripserit diem eleemosynam congruam juxta qualitatem loci, personarum, & temporis, Sacerdotes accipientes stipendium minus congruum, teneantur Missas ob officium præscriptas celebrare?* Relp. eadem Sacr. Congr. *Ad tertium teneri.*

Bonacin. *resol.* 25. *quæst.* 26. *num.* 37. Avell. Franc. Lugo, & Thomas Hurt. affirmant, posse in utroque casu. 2. Ratione Donati, quæ utuntur pro utroque casu. Quia sicut se habet totum ad totum, ita pars ad partem: adeoque si percunte toto cessat cellar obligatio in totum; ita cessat in parte, si fiat diminutio.

2. Quia contractus inter testatorem, & Monasterium, est contractus jubilitus, quo; de venetur ad stipendium, hoc ad Missas; unde secutis aliis contractibus debitus servetur indemnis. ut patet in contractibus emptionis, in quo non teneatur conductor ad integram pensionem ego, quando ob grandines, allluvionem, aut similes casus fortuitos prædia conducta remanent sterilia: ita nec in casu Sacerdotes ad omnes Missas; sed possit minuere pro rata.

Ad Decretum Sacr. Congr. respondent, ea locuti de stipendio tenui scienter acceptato, & patiter de stipendio incongruo scienter acceptato posse congruam tamen ab Ordinario fieri, quo sacerdotis expresso consensu, nulla et si injuria; maxime de stipendio ab invito nullo & coactus, sed ita prefixa incongruo imminere, aut extinguere, ut supra. Ita discursum prasai [illegible] quos sufficiat retulisse.

Sacerdotes non præscripsit numerum, haeres non potest illum ad sui liberatem præscribere, sed juxta tebitum tenam, ex Dec. 3. C. *Ad quintum.*

ADDITIO

Hic animadvertas velim, errare Bullam Benedi. 21. XIV. qua vetant laicis sub pena excommunicationis, cleris vero sub pena suspentionis ipso facto incurrendaenum, ne accipiat pro Missarum celebratione pinguiribus eleemosynis, alteri tradan- [illegible] eleemosynarum parte. Bulla autem est hujusmodi.

Quanto cura adhibenda sit, ut sacrosanctum Missæ Sacrificium non solum omni Religionis cultu veneratione celebretur; verum etiam ut a cantu Sacrificii dignitate cujusvis generis mercedum pacta, importunæ atque illiberales eleemosynarum exactiones, quam pestiferæ quæstiones, aliique hujusmodi, quæ a simoniaca labe, vel saltem a turpi quæstu non longe absunt, e medio tollantur; nemo est ex Catholicæ Fidei cultoribus, qui ignoret. *Verum tantum eundem progressa est, tantum ad ingens cordis nostri mœrore undique accepimus nonnullorum sive Ecclesiasticorum sive Laicorum Virorum Avaritia, quæ idolorum servitus, ut eleemosynas quidem seu stipendia propter Missarum celebrationem juxta Sacrorum canonum leges, vel Diœcesanorum Synodorum Se Hæc ei ita subjiciam alioquin non manifestatione Sacerdotis dumtaxat pro regimum opportunitatibus prescriptæ colligatur, Missas vero celebrari curant alibi, ubi eas omnino jam stipendia vel conservatione, vel Synodali lege pro modo, Missis tribuita, sunt minoris venali, quam illi [illegible] ita quam absumam sit atque alienum ab ipsa fide expressa, sive sacrilegia pie effundere voluntate, omnes plane intelligunt; nec aliter [illegible] eleemosynarum ei; in illis enim partis Missas ejusmodi [illegible] liberantur; quisque [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]

DUBIA SUPER PRÆMISSIS DECRETIS SACRÆ CONGREGATIONI PROPOSITA.

DECLARATIONES, SEU RESPONSIONES AD SUPRADICTA DUBIA.

Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, auctoritate sibi a Sanctissimo Domino Nostro attributa, ad singula dubia in eius proposita, ad hunc modum respondit, videlicet:

Ad primum, esse legatum et adeo tenue, nihilominus pro reductione onerum, ut supra impositis, abiit, ad quas petendas, Sedem Apostolicam esse adeundam; quæ autem alia impensa id statuet, quod magis in Domino et re esse iudicaverit. Verumtamen, si in ipsa beneficii erectione expresse cautum fuerit, ut liceat Episcopo impositum onus reducere, a moderare, legem hanc fundationis, quam dederit hac de re edita non fuisse esse validam, & observandam.

Ad secundum, esse intelligenda de praescriptione facta ab eo, qui eleemosynam tribuit, non autem ab Ordinario. Quod si tributus eleemosynam numerum Missarum celebrandarum non praescripserit, tunc tot Missas celebrari debere, quot praescripserit Ordinarius, secundum morem Civitatis, vel Provinciæ.

Ad tertium, ceteri.

Ad quartum, Sacerdotes, quibus debitus tenetur Missas celebrare tenore beneficii, seu Capellæ, Legati, aut alterius, si eleemosynas pro aliis etiam Missis celebrandis susceperint, non posse eadem Missa utrique obligationi satisfacere.

Ad quintum, certum, ubi nullam certam eleemosynam testator reliquit esse ab Episcopo praescribendam eleemosynam consuetam, quæ respondeat oneribus Missarum celebrandarum, secundum morem Civitatis, vel Provinciæ.

Ad sextum, ita esse intelligendum:

Ad septimum, respondit, petentibus non esse, ut Ecclesiæ, ac loco pio, seu illorum Administratori ex eleemosynis Missarum celebrandarum, ullam, aliumque minimam portionem retinant ratione expensarum, quas subeunt in Missarum celebratione, nisi cum Ecclesia, & loca pia alias non habeant redditus, quos in usum eorumdem expensarum erogare licite possint; & tunc quam parte eorum retinebunt, nullatenus debent excedere valorem expensarum, quæ pro ipsomet tantum Missæ Sacrificio necessario tunc subeunt; & nihilominus in etiam casu curandum esse, ut ex pecuniis, quas supersunt, expensis ut supra deductis, absolute tot Missæ celebrentur, quot praecipiet piae fuerint ab offerentibus eleemosynas.

Ad octavum, non habere locum, sed fieri esse, ut Rector beneficii, qui potest Missam per alium celebrare, tribuat Sacerdoti celebranti eleemosynam congruam, secundum morem Civitatis, vel Provinciæ, nisi in fundatione ipsius beneficii; aliud cautum fuerit.

Ad decimum, debere absolute integram eleemosynam tribuere Sacerdoti celebranti, nec utiam illinc quidem sibi retinere posse.

Ad undecimum, respondit, non prohibet absolute. Ac propterea, esse enchiridia iam suscepti non satisfecerit, posse tamen nova etiam onera suscipere Missarum celebrandarum, dummodo infra modicum tempus possint omnibus satisfacere.

Ad duodecimum, quamvis onera suscepta, infra modicum tempus adimpleti negaverit; si tamen ita sicut eleemosynam per aliorum Missarum celebrationem fiat, & coetentur, ut illæ vere demum celebrentur, cum suscepta onerum satisfactum fuerit, decretum non prohibere, quo minus eo casu eleemosynas acciptant pro iisdem Missis iuxta beneficiorum eorumdem celebrandis.

Ad decimumtertium, hi poenas non habere locum, nisi in suscepitis onera serpetua Missarum celebrandarum sine licentia Episcopi, vel eius Generalis Vicarii, aut Generalis, vel Provincialis.

Ad decimumquartum, comprehendi.

Ad decimumquintum, non posse; nisi de consensu eorum, qui eleemosynas tribuunt, ut supra in responsione ad duodecimum.

Ad decimumsextum, comprehendi etiam privatos Sacerdotes.

Ad decimumseptimum, numeri praefinitos esse eorum faciendam, ferunt formam alicuius decreti hac de re editi.

Ad decimumoctavum, esse adscribendos ad provisionem, si alias habiles existant, ac deinde in aliquo alio Monasterio ejusdem Religionis esse collocandos, ubi commode ali possint.

Ad decimumnonum, confusi comprehendere.

Ad vicesimum, habere locum extra Italiam.

Cosmus Card. de Torres.

Fr. Jacobus Fabronius Sacr. Congreg. Secretarius.

Quæ Decreta possitime confirmata fuere per eandem Sacram Congregationem 23. Novembris 1697. Et roborata per Bullam Innoc. XII. incip. *Nuper* 12. Decembris 1697.

ADDITIO.

Juvat hic etiam integram referre Constitutionem Benedicti XIV. super Missis Parochiali, & Conventuali, qua hujusmodi Missarum applicatio definitur, & praxis prius. Constitutionis autem tenor est, & sequitur.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Missam pro Agonizante, pro [illegible]

[illegible]

[illegible] dator in illo par[illegible] [illegible] urius Psalmi, at [illegible] alis est omnibus [illegible] [illegible] rarius Missæ; nisi [illegible] hic patit stipendium [illegible] omnibus Psalmi [illegible]

[illegible] dos non obligatus ex stipendio, peccat [illegible] si legitime non impediens, quater, aut [illegible] ter in anno in festis solemnioribus non celebrat, Leand. *trad.* 8 *de Sacrific. Miss. disp.* 3. *q.* 1. contra Diciam *part.* 2. *trad.* 4. *resol.* 19. quia regulariter scandalum adest; quia enim fideles, Sacerdotem non legitime impeditum, nunquam celebrare, non parae suspicionem cui perversæ consuetudine, cum periculo in juvenibus labendi ad ejus exemplum?

Sacerdos etiam Parochus die Natalitatis Domini non tenetur omnes tres Missas celebrare, sicut nec Parochiani tenentur omnes tres audire; quia celebratio trium Missarum est privilegium, non præceptum.

DE OBLIGATIONE QUOAD LOCUM.

270 Sacerdos, cui ex fundatione, aut alio titulo incumbit in aliqua Ecclesia, aut Altari determinato celebrare; si fedator Ecclesiam, aut Altare determinavit exornare, id velle ob peculiarem sui devotionem ad locum illum, seu imaginem, indeterm., & splendorem suæ domus, cujus est Capella, sed ita commodum populi, ut ibi Missam possit audire; peccat rationabiliter alibi celebrando, nisi raro id faciat, puta ter, aut quater, ob privitatem ætatis; nec tunc peccabit venialiter, si ex rationabili causa facim ex præsumpta fedatoris voluntate. Quod fiet nil eorum respexit fedator, cum designavit Altare; tunc non erit mortale in aliis Altaribus, ejusdem tamen Ecclesiæ, celebrare. In aliis autem Ecclesiis celebrare cederet in præjudicium prioris Ecclesiæ, quæ jus acquisivit, & esset mortale, nisi raro fieret; aut nisi ob Sacerdotum multiplicitatem pannus unius Missæ celebratio ibi repararetur.

271 Si fedator in determinando Altari non respexit ad causas prædictas, potest in alio Altari ejusdem Ecclesiæ, quod sit privilegiatum celebrare; Leander cum Lugo *de Sacrific. Miss. tract.* 8. *disp.* 4. *qu.* 7. quia geris nullus eum fedatoris, qui præsumitur rationabiliter inertius. Quod potiori jure dico, si fedator Altaris privilegiati in Ecclesia illa facta esset post fedatoris mortem; tunc enim Sacerdos ibi celebraret ex voluntate rationabiliter, & prudenter, imo moraliter certo præsumpta fedatoris; quibus namque

[illegible] *idem & con-* [illegible] ad Divinum Judicium fraudi sit, si in hujusmodi re, quæ tanti est momenti, utpote quæ ad ipsum Dei cultum proxime tendat, abusus & corruptelas, & quas ar- [illegible] increpando evellere debemus, culmulatione ac flemin nostro fovisse & confirmasse invenimur. Interea Fratres charissimi vestris, cujus intimo cordis affectu complectimur, Apostolicam benedictionem awantissime impertimus.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die xxiv. Augusti MDCCXLIV. Pontificatus Nostri Anno Quarto.

DE TEMPORE OBLIGATIONIS.

276 Sacerdos, qui plura onera Missarum suscepit, debet eas celebrare intra modicum tempus, nisi conferens eleemosynam fecit & contentat, ut celebratio differatur, donec alius satisfacat. Sacr. Congr. *ad mediolanum*.

Modicum tempus judicandum esse considerantis Missarum numero, necessitate petentium & similibus circumstantiis, volunt nonnulli. Alii excendunt ad tres menses, & alii ad duos, moti ex Tridenti. *sess.* 23. *de reformat. cap.* 1. *& sess.* 24. *cap.* 12. ubi Episcopis per tres menses, canonicis vero, & similibus per duos conceditur posse a suis Ecclesiis abesse.

Aliquando dilatio unius diei potest esse notabilis, [illegible]

[illegible]

DE FACULTATE.

[illegible]

[illegible] , fine plaguier est damni.

276 In legatis vero non est concedenda vacatio, neque ratione infirmitatis, sicut in Cappellaniis; sed ab Missa per alium Sacerdotem supplenda. Huiusmodi solent esse Missæ perpetuæ in Monasteriis abipsis Monialibus celebræ; sunt enim propriæ legata, minime Cappellaniæ, nisi improprie, & vulgo sic dictæ; quia Monialis non fundat Ecclesiam, aut Altare, cum deputatione Clerici, ut ei inserviat, assistat, &c. in n. 248. sed solum legat Monasterio Missam pro sua anima in ea Ecclesia celebrandam. Et ita servatur Panormi in Ecclesia Patrum Oratorij, ubi assignatur Sacerdoti legatario; sed eo vacante etiam per unum diem, & ob infirmitatem, supplentur Missæ per alium, ut in Missis manualibus.

Aliqua tamen epiclesis sit poliumus in legato personali, relicto scilicet tali Sacerdoti individuo, cum respectu ad Sacerdotis personam, quam legatis intendit juxta dicta n. 249.

277 Cappellanus tenetur celebrare per se ipsum, si id fuerit in fundatione Cappellaniæ expressum. Sed tunc potest eligi Cappellanus non Sacerdos, qui intra annum possit ordinari in Sacerdotem, hoc namque etiam in beneficiis Parochialibus indulgetur. Si vero non exprimatur, quod debeat esse Sacerdos, tunc per se ipsum Missas celebret, tunc poterit celebrare per alium et intra potestis Cappellaniæ emolumentum, decimumquartum annum agit, Mendo. *tom. Cappellanis n. 9. v. n. 108.*

DE DISPOSITIONE SPIRITUALI SACERDOTIS.

278 NOn peccat mortaliter sacerdos celebrans, non recitato Matutino, Donatus *t. 4. tract. 7.* [illegible]

[illegible]

DEEST COPIA CONFESSARII

[illegible]

[illegible]

DE INFANTIA.

[illegible]

DE DISPOSITIONE CORPORALI.

[illegible]

DE DEFECTU PRIMO.

[illegible]

DE DEFECTU SECUNDO.

[illegible]

[illegible]

[illegible] & reinde minutes, statim ac [illegible] horæ sequentis, fiunt certi, [illegible] duderi hæc; posteriores vero [illegible]. Quæ præmissa,

Probatur affectio: hic nam [illegible] potest esse ferme de hora completa mathematice, [illegible] est nobis signum sufficiens, [illegible] potest de integra Sanctæ Matris [illegible] velle fideles fiare horæ mathematicæ [illegible] affingere scrupulos, ea manifestum [illegible]

DE SACERDOTE NON JEJUNO.

[illegible]

DE SACERDOTE NON JEJUNO.

[illegible]

[illegible] majori distinctione; quia illa habet rationem imaginis. Nerat Tambur.

[illegible] Ex quibus necessitate licere sine lumine in Altaris pedibus, & a lampadibus extra Altare appensis distincto celebrare, & etiamsi Missa sit inceptæ, sed antequam consecrationem, continuare, tenent Bellar. Bossemb. & Tambur. *in meth. Celebr. Miss. lib. 1. c. 3. §. 4. n. 6.* quia gravem parit irreverentiam.

Sed probabilius puto licere. 1. Ad satisfaciendum divino præcepto aliquoties sacrificandi, *ut in num. 339.* 2. Ad dandum Viaticum. 3. Ad vitandam mœrorem, non intuitum in contemptum fidei, Marchesius *n. 67.* cum Pasqual Tonellio, & plurimis; quia jus divinum, & naturale prævalet legi humanæ.

[illegible] Non sufficit necessitas celebrandi ob diem festum, Marchesius *n. 70.* quia licet præceptum aliquoties celebrandi sit naturale, & divinum, *ut n. 339.* præceptum tamen celebrandi, & audiendi Missam, quoad determinationem temporis, pura est de festo, et Ecclesiasticum, quod redit præcepto celebrandi cum lumine, & quatenus hujus omissio gravem continet irreverentiam, quæ non potest vitari, nisi ad satisfaciendum præcepto majori, quod negat.

[illegible] Si incepta Missa extinguatur lumen, quatenus decet, & expedit, jaculipes, ut accendatur, si breviter fieri potest; secus si contingat post consecrationem, continuari debet Missa usque ad finem. Si ante consecrationem post Offertorium, continuari posse docet Marchesius *n. 71.* cum Avilesio *parte 3. tract. d. quæst. 8.* & Leandro contra Mendo *in appendice ad epit. de immunitat. num. 3.* qui vult, esse abeundum sacrum, si non sit ipsa biennes habendi lumen.

[illegible] Celebrare voluntarie cum unico lumine, in nostris regionibus, ubi est consuetudo celebrandi tum duplici; non cum lumine nisi, aut fieri, est peccatum veniale; quia non est gravis irreverentia, nec præceptum Rubricarum quoad hoc gravem obligationem tandem. Imo nullum est peccatum, si fiat ex necessitate, & causa. Non requiritur causa gravis. Pasqual. vult sufficere defectum cerei. Et si prævideatur candelam, poterit non esse populus super defectu, Marchesius *n. 74.* ex plur.

[illegible] Celebrare sine Cruce, secluso contemptu, est veniale, Mendo *ut n. 6.*

[illegible] In villa, si candelabra non extent, licitum est sine illis celebrare, quia Rubrica de candelabris est directiva, nam prohibitum non ratione sui, sed luminis. Tunc Sacerdos pro candelarum sufficientia uti poterit pineis, aut aliis instrumentis de cetibus, qui ad illum non provocent. Ita Marchesius, qui super hac suo Sacerdoti in villa docte, & plene scribit.

DE VASIBUS, ET VESTIBUS.

[illegible]

autem tierum consecrandus, si sit materiae inepta, quae per desuetudinem fit apta. Ita Marchesius n. 203.

133 Vestes Sacerdotis sunt amictus, & alba, stola, cingulum, manipulus, stola, & planeta festiva, vel laneae, quae sive coloris correspondentis efficio.

134 Alba, stola, & planeta dicuntur paramenta majora; quorum aliquod voluntarie omittere est mortale. Am Qus, cingulum, & manipulus dicuntur paramenta minora, quorum aliquod omittere probabile est non esse mortale, sed veniale, ob parvitatem materiae, Marchesius 84. Sed profecto ius quod cum Gerhard tom. 1. tr. 3. n. 347. 348. esse mortale, excepto cingulo; quia convivium sine notabilem parte deformitatem.

135 Sine aliqua veste ex minoribus potest celebrare Sacerdos necessitate cantis, puta ob necessitatem audiendi factum die festo, acquisitionis stipendii, si Sacerdos sit pauper, &c.

136 Ad celebrandum sine aliqua ex majoribus, requiritur major necessitas, videlicet 1. Ad audiendum viaticum. 2. Ad implendum praeceptum naturale divinum de Sacrificio perficendi. 3. Ad vitandam mortem, nisi haec incurreretur in fidei contemptum, quoniam legem humanae non obligant cum tanto periculo.

137 Sine omnibus autem non licet, nisi ex maxima necessitate, puta ad vitandam mortem, non irrisam tamen in fidei contemptum: ut si feror dux Sacerdotis vestes comparare non valenti mirentur mortem, nisi pro anima sua uxor celebrat, Gob. tom. 1. tract. 3. n. 332.

Ad celebrandum vero cum vestibus minoribus benedictis minor necessitas sufficit, puta ad audiendum factum die festo, &c.

138 Licitum est, aliquot cerae Altari lapideo consecrari celebrare ad impletendum praeceptum naturale divinum de Sacrificio offerendo aliquantes, contentum ich primo Prae. Dec. *Dum cole Deum*. Quod concipit in Regionibus haereticorum, ubi non est liberum Religionis Catholicae; quia praeceptum non tale dicunt aliquantes celebrandi praevalet juri positivo celebrandi supra Altare lapideum consecratum.

139 Immo Marchesius n. 16. id pluries in praefatis Regionibus concelli, ex iacto Ecclesiae consentit, ad favorem fervorem fidelium Sacrificium expectantium.

140 Rite autem [illegible] negat licere ter omnibus vestibus celebrare ad satisfaciendum praecepto naturali divino aliquantes celebrandi, quia omnium vestium omissio mas mam affert deformitatem, & inde irreverentiam ipsi Sacrificio: non sic omissio Altaris lapidei consecrati, cui irreverentia cedit praecentum aliquantes sensibiendi.

141 Capellani in Ecclesiis Monialium non modo possunt, verum etiam teneantur in Missis se conformare Monialium officio; utantur tamen Missali Romano, Cavan. Lezana, & Tanber.

142 Requiritur unus saltem minister, qui Sacerdoti circa Altare inservat, qui sub mortali debet esse vir, non femina, ita ut in casu necessitatis possint celebrandum sit sine ministro. Dixi, circa Altare; nam si respondeant in Choro Moniales, non est inconveniens, nec prohibitum.

DE INTERRUPTIONE.

143 Missa quoad partes essentiales, quae sunt consecratio panis & vini, & continuatio, non potest fine tacitegin interrumpi, nisi infes gerendum in Sacrificatione, aut ipsum Sacerdotis, ex incursione hostium, haereticorum, ex tentamento, incendio &c. tunc enim potest Sacerdos hostiam consecratam funere, vel locum deferre, si ad vini consecrationem sine dicto periculo pervenire non potest.

144 Quoad partes vero accidentales, & Missam, Missam interrumpere licet ex gravi, & justa causa. 1. Ob concionem, ordinationem, communionem populi, & edictorum publicationem, pro quibus extant Rubricae, & consuetudines. 2. Si ante Canonem Sacerdos accidentur aliquius impedimenti: prius non esse signum, esse in mortali, excommunicatum, &c. & non sit infamia, aut scandalum ex interruptione n. 205. 6. post Canonem, & praesertim ex consecrationem, consecratur, & perficit. 4. Si excommunicatus non tolerantur, seu denunciatus, aut publicus peccatorum Clerici intelle praesumat, monetur, ut discedat.

146 Quod si discedere renuat, & rectumode expelli non possit, incidit ille in novam excommunicationem reservatam Papae, & Sacerdos, si incoepta non sit Canon, ab illo turbetur; si vero sit incoeptus, & praesertim si [illegible] consecratio, recordentur a [illegible] praeter minimum, Sacerdos facium perficit, usque ad sumptionem; & tunc si excommunicatus iterum manus non accedat, etiam ipse abeat. & in Sacrificio extra geragat. Ita Layman, qui addit, hac intelligi debere de facrificio Missae comparatione cius tantum Altaris cui excommunicatus praesumit afficere; unde nihil obstat, quod Missa in aliis Altaribus, praesentibus eis sine fidelibus, peragatur, n. 320.

147 4. Ob superveniens gravem necessitatem principis corporis, aut spiritualem proximi, ut si ministrans sit haereticus, vel abjiciendus, tunc Sacerdos ad facrificium reseruens, & consecratio eius facta, incipiat, ubi deliceat; omittes, si non erat facta, sed parva mota intercesserit; minor quam unius horae, si vero longior, vel incipiat ab initio, vel accelerando desistat, si obligationem celebrandi non habeat.

148 Demum ob adventum Principis, Praelati, aut populi Missam audiunt, & alius non sit Sacerdos. & con ni facta oblatio, Sacerdotem posse de novo incipere, plus Laym. cum Navar. sed rectius negat Tamburr, quia talis adventus non affert tantam necessitatem, quae inveniendum inserpitionis superet; nam illum non [illegible] a Missa, non teneatur ad audiendam omeniam. Eadem ratione non potest Sacerdos ob superiorem adventum his eadem die celebrare, n. 316.

DE DEFECTIBUS IN SACRIFICIO MISSÆ OCCURRENTIBUS.

149 Sacerdos ante sumptionem adverteris aquam aut aretum consecrasse, debet ex mitere in facrarium, aut altari fumensa tradere, & virum cum aqua imporere, ac consecrare.

150 Si id adverti post calicis, aut hostiae sumptionem, D. Thomas vult, Sacerdotem debere consecrare non tantum virum, sed etiam novam hostiam, ac si nullam materiam consecrasset, hac pacto, ut novam hostiam, & virum offerat oblationem idem mente concepta, & dictum post oblationem incipiat ab illis verbis: *Qui pridie quam pateretur*: & prosequatur solita signa, ac usque ad communionem. Cujus ratio est, quia si non esset ibi hostia consecrata, non verificaretur repetitio verborum, & signorum, quorum quaedam sunt non solum circa sanguinem, sed etiam circa corpus.

151 Secus vero *in n. dict. l. 4. c. 3. Lit. H.* docet, in altaro esse sufficere consecrare solum vinum cum aqua sine nova hostia, reliquos ante illus omissis, quae ante sumptionem dic, & agi solent; quod ita fieri potest, ut celebrans, cuasi accurrens ab minorem, accedat ad cornu Altaris, virum, & parum aquae taliqui imporat, ad medium tedens, & offerat, oblationem faciens mentali, immediate consecrat, incipiens a *Simili modo*, usque ad *hoc quotiescumque*. Hoc [illegible] ablutionem accipiat, & finem Missae prosequatur: qui modus praefertur in praefatis populi est evredilier, & [illegible] in Rubricis Missalis Clemen. VIII. de defectu vini, n. 1.

152 Utique modus est agitus. Primus D. Thomas, si Missa celebretur in loco privato. Secundus Sacri. si celebretur in loco publico, ubi adsunt assistantes, ad vitandum scandalum, & conturbationem.

[illegible]

SANGUIS

153 Si sanguinem in calice, relinquatur et [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] lignum, & [illegible] aliquid simile solidum, accipiatur, locus abluatur cum spongia mundetur, aliquamdiu abradatur, & lotio, & abstersio de sacrarium mittatur.

174 Si cadat in marpam, quodlibet linteum, panniculus, &c. illud laveur, & lotio in sacrarium mittatur.

175 Lotio ex casu facta bestiæ fieri pateat a Clerico, vel Sacrista. Lotio vero ex effusione languinis nonnisi a Sacerdote, & in ejus defectu a Diacono.

176 Si fragmentum cadat in partes interiores vestis mulieris, mulier ipsa modesta cures invenire, & supra eandem vestem Sacerdoti portigat, vel ipse prontus digitis accipiat, in pyxidem mittat, dictos laver, & lotionem in sacrarium projiciat. Quod si non invenianur, Sacerdos fragmentum Deo commendet, & sacrum prosequatur. Si vero cadat supra vestus mulieris, mulier ipsa modesse laver. In quibus, & similibus casibus prudentes Tamtus adverti, melius vivare turbationem fidelium, quam rubricarum apicem eujusmodi causeas praeclaricam abluvare; casis namque, in quo adest fidelium turbatio, est a rubricis exceptus.

177 Hinc (ait idem) si solus Sacerdos parvi fragmenti casum advertit, & probabiliter praevidet retaliem mulieris turbationem, aut adstantum offensionem (quod quidem largiter ad S.) si de fragmenti casu mulier adverantur, nil dicat Sacerdos, sed id Deo commendet.

178 Si Sacerdos hostiam evomat, & species integræ apparent, si non de nausea, tunsitatis secus, in locoducto conservetur, donec fierentur, & corrumpantur, & tunc corruptæ sunt comburendæ, & cineres in sacrarium mittendi. Si vero species non apparent, & corruptæ judicentur, totus vomitus comburatur, & cineres in sacrarium projiciantur.

179 Deinem si Sacerdos post sumptionem adverat, species a se sumptas fuisse infectas veneno, tunc solum potest licite vomitum provocare, & ut supra se gerere.

180 Quod si Sacerdos deficiat, dum sacrificat, tunc si id ante consecrationem contingat, relinquendum est sacrificium, quia non est sufficientialiter inchoatum; si vero post consecrationem, etiam solius panis, quæ vel eodem die, etiam post sex, aut septem horas, vel sequenti die debet sacrificium perfici ab aliquo Sacerdote, qui hostiam dividat, & Sacerdoti deficienti, si non obierit, sed infirmus factus, & communicare potest, unam partem sumendam tradat.

CASUS.

Dum Sacra Moniales communicant sacerdotes, subitaneus ventus plures particulas sacra pyxida rapuit, & per aliquam intus Capellam innumeram sparsit. Quid agendum?

RESPOND. Tunc Sacerdos, animo subidato, pyxidem claudat, & flavim eunet, ut particulæ ab ipsis sanctis Virginibus, etiam propriis digitis, accipiantur, & intra pyxidem repeniantur. Vel ut servantur propria linteo ab aliis, & alia de [illegible]

PARS SECUNDA

Examen Prædicatorum.

CAPUT I.

De Causa efficiente Sacræ Concionis.

Quis Prædicare debeat.

184 AD Apostolicum sacræ prædicationis munus rite exercendum, tria necessario requiruntur, quorum altero deficiente, nemo prædicare debet.

Primum est irreprehensibilis vita; quia (teste Tullio) *Caput est artis, dicere, quod facis*. Hinc D. Hier. ad Nepotianum scribens, ait; *Non confundens opere sermonem tuum, ne cum in Ecclesia loquaris, audiens quilibet respondeat: Cur hæc, quæ dicis, ipse non facis?*

185 Secundum est solida scientia: ut saltem omnia, quæ pertinent ad mysteria fidei, mandata Dei, & Ecclesiæ, vitia, & virtutes, hæreses, atque erroneas opiniones, dignoscere, ac enucleate calleat; quod satis apte præstabis, si priores tomos hujus operis familiares habebis.

Tertium est legitima missio: nimirum ut a Prælato, ad quem spectat, ut tibi commissus, vel saltem concessus; nam, ut inquit Apostolus ad Romanos. 10. *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* Vide Bullam Clementis. X. *Inscrutabilis* 1670. in rom. 1. ver. De approbatione Confessarii.

CAPUT II.

DE CAUSA FINALI.

Prædicatoris finis.

186 ESt debet, ut peccatores peccata mortui ad vitam per pœnitentiam revocentur, & ut justi, qui charitate vivunt, abundantius vita fruantur, juxta illud Joan. 10. *Ego venio, ut vitam habeant, & abundantius habeant.*

CAPUT III.

DE CAUSA MATERIALI.

Quid prædicari debeat.

187 PRædicationis materia est verbum Dei *Prædica verbum*, dixit Apostolus, 2. ad Tim. 4. Confirmat autem hæc verba Dei prædicatio (ut inos tantum moneri Seraphicus P. S. Franciscus) *in admonendis vitiis & virtutibus, pœnam & gloriam.*

QUIBUS REBUS FULCIRI DEBEAT VERBUM DEI, ET QUO ORDINE.

188 CUm Verbum Dei prædicamus, firmis doctrinis fulcire dicta nostra debemus, ut auditorum corda movere possimus. Primum fulcimentum est *Auctoritas Sacræ Scripturæ*, in aliquo ex quatuor sensibus interpretatæ (ut infra) pro cujus interpretatione Sanctorum Patrum instrumentis uti necesse est, ne in errorem incidamus. Unde secundum fulcimentum esse debent *Sententiæ Sanctorum Patrum*, & *Conciliorum*. Tertium *Rationes*. Quartum *similitudines*. Quintum *Exemplum*.

DE SACRA SCRIPTURA.

189 SAcra Scripturæ, cujus author est Spiritus Sanctus, duas habet partes, Vetus scilicet, & Novum Testamentum. Utrumque subdividitur in quinque partes, in libros nempe legales, historiales, sapientiales, & Prophetales. In veteri testamento *Legales* sunt quinque libri Moysis, videlicet, Genesis, Exodus, Levitius, Numeri, Deuteronomium. *Historiales* sunt decem in veteri testamento disperti. *Sapientiales* sunt quinque, Proverbia, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Sapientia, & Ecclesiasticus. *Prophetales* sunt sex, quatuor Prophetæ majores, Isaiæ, Jeremiæ, Ezechiel, & Daniel, liber duodecim Prophetarum, & liber Psalmorum.

190 In novo Testamento libri *Legales* sunt quatuor Evangelia. *Historiales* sunt Actus Apostolorum. *Sapientiales* Epistolæ Apostolorum; & tandem *Prophetales* Apocalypsis B. Joan. Apostoli. Qui omnes libri numeratur a Conc. Trident. *sess.* 4. & secundum vulgatam Divi Hieronymi sunt de fide tenendi; translatio vero septuaginta interpretum non est de fide; est tamen majoris auctoritatis, quam aliorum translatio.

191 Libri Sacræ Scripturæ dicuntur Canonici; quia continent regulam, quam sequi debemus in materia fidei, & morum, & quia sunt relati, & a Sancta Ecclesia recepti inter Catalogum librorum divinorum, seu a Deo inspiratorum; Canon enim regulam significat, & Catalogum. Libri autem Canonici ex Decret. Trident. *sess.* 4. sunt *Genesis*, *Exodus*, *Levitiens*, *Numeri*, *Deuteronomium*, *Josue*, *Judices*, *Ruth*, *quatuor libri Regum*, *duo Paralipomenon*, *duo Esdræ*, *Tobias*, *Judith*, *Esther*, *Job*, *Psalterium*, *Proverbia*, *Ecclesiastes*, *Canticum*, *Sapientiæ*, *Ecclesiasticus*, *quatuor majores Prophetæ*, *duodecim minores*, *duo libri Machabæorum*. Hi ex veteri Testamento. Ex Novo vero *quatuor Evangelia*, *Actus Apostolorum*, *quatuordecim Epistolæ Pauli*, *tres Joannis*, *duæ Petri*, *una Jacobi*, *una Judæ*, *Apocalypsis Joannis*. Adeoque qui præfatos libros pro sacris, & Canonicis, seu a Deo inspiratis non susceperis, aut qui aliquem verbatim in illis contenatum verbi gratia, *In principio creavit Deus Cœlum*, *& terram*, negaverit, ceu hæreticus. Alii duo libri, nempe tertium, & quartus Esdræ, non sunt ab Ecclesia recepti pro Canonicis, sunt tamen magnæ auctoritatis, quoniam a nonnullis Sanctis Patribus citantur. & a Sixto V. in sacris Biblijs post libros Canonicos, una cum oratione Manasse fuerunt appositi.

DEFINITIO.

192 SAcra Scriptura *est liber vitæ scripturæ latus, & foris*. In Lyranus notat in Prologo; quæ definitio est desumpta ex libro Apocalypsis, c. 5. *Et vidi in dextera sedentis super thronum librum scriptum intus, & foris.*

Dicitur *Liber Vitæ*, quia vitam tribuit cum bene exponentibus, & operibus caeconcitibus; juxta illud Ecclesiastici, cap. 24. *Qui elucidant me, vitam æternam habebunt*. Dicitur *scriptus intus*, & *foris*, ut per ly *intus* significetur sensus spiritualis, & per ly *foris* sensus literalis.

191 Sensus sacræ Scripturæ est ille, qui est inventus a Spiritus Sancto, qui est author, & causa principalis Sacræ Scripturæ; quidcirca mamus sacros concitiles Sacræ Scripturæ; qui sunt causa minus principales.

DIVISIO.

191 UNde sensus Sacræ Scripturæ in primis sui divisione est duplex, *Literalis*, & *Spiritualis*, seu mysticus: *Literalis* est illa significatio primo, quæ voces significant res, ad quas significandas sunt impositæ, ut Deuteronom. cap. 6. *Audi, Israel; Dominus Deus noster, Dominus unus est*: *Spiritualis*, seu mysticus, & metaphoricus est illa significatio, qua res per voces significatas rursus significat per similitudinem, & signum, ut Matth. 5. *Si manus tua scandalizat te, abscinde eam, & projica abs te*. Ubi per manum abscindendam intelligitur amicus, qui scandalum affert, & est causa ruinæ, cujus familiaritatem homo debet abscindere a se; unde sensus literalis a mystico differt per hoc, quod in literali significatio attribuitur voci, in mystico vero a re.

192 Sensus *literalis*, est duplex, historicus, & parabolicus: *Historicus* est ille, quo aliqua significatur historia, ut præsertim in libris Regum, & Machabæorum continetur: *Parabolicus* est ille, quo aliqua significatur parabola, seu comparatio, ut patet in Evang. de Parvulis. Sensus *Mysticus* est triplex, Allegoricus, Tropologicus, seu Moralis, & Anagogicus.

SUMMA DIVISIONIS.

193 HIc summatim sensus Sacræ Scripturæ sunt quatuor, nempe Literalis, Allegoricus, Tropologicus, & Anagogicus, qui sensus explicantur his versibus:

Littera gesta docet, quid credas Allegoria,
Moralis quid agas, quo tendas Anagogia.

Sensus igitur *literalis* res accipit, prout verba ipsa significant. Sensus *Allegoricus*, ostendit nobis, quid sit credendum, quia tendit circa credibilia: dicitur *Allegoricus* a nomine Græco *Alleon*, quod est *Alienum*; & a *Legei*, quod est *sermo*, quasi sit alienus sermo ab eo, quem vocis sonant. *Tropologicus*, seu moralis quid agendum, quia tendit circa moralia agenda: dicitur *Tropologicus* a nomine Græco *Tropos*, quod est *Conversio*, & a *Logos*, quod est *Sermo*, quasi sit sermo conversus ad animæ ædificationem, & morum informationem.

Anagogicus demum, quid sit sperandum, quia tendit circa sperandam æternæ beatitudinem. Dicitur *Anagogicus* a nomine Græco *Ana*, quod est *Sursum*, & *Agage*, quod est *ductus*, quasi quod sit sursum ductio, seu locutio de rebus cælestibus, quibus significantur cœlestia.

EXEMPLUM.

Hierusalem;

197 IN sensu literali significat Civitatem Judæa. In Allegorico Sanctam Ecclesiam militantem a nobis credendam, juxta illud Apocal. 21. *Vidi Civitatem sanctam Hierusalem novam descendentem de Cœlo a Deo*, *sicut sponsam ornatam viro suo*. In Tropologico significat animam nostram sæpe diis operibus & virtutibus ornandam, juxta illud Jeremiæ cap. 1. *Hierusalem, Hierusalem convertere ad Dominum Deum tuum*. In sensu denique Anagogico significat Ecclesiam triumphantem, nempe Patriam cœlestem a nobis speranda, juxta illud Paulini Galatas 4. *Illa, quæ sursum est Hierusalem, est libera, quæ est mater nostra*.

SENSUS ACCOMMODATITIUS

198 SI, *quo quis Sacram Scripturam propria manu ad sensum accommodat*.

Sic Orator in nota electione Ducis cujusdam Reipublicæ, cui nomen erat *Prosper*, usus est verbis Psalm. [illegible]

QUÆRES.

[illegible]

DE QUATUOR CONCILIIS.

[illegible]

DE SS. PATRIBUS.

[illegible]

DE SS. PATRIBUS.

[illegible]

[illegible]

DE SIMILITUDINIBUS.

[illegible]

DE EXEMPLIS.

[illegible]

CAPUT IV.

De Concione.

Quomodo Concionandum primum?

414 Omnis concionatio [illegible]

GENUS DEMONSTRATIVUM

416 Quum contingit in rarioribus unde concio in genere demonstrativo tunc fit, quando enarrantur mysteria fidei, vel vitæ Sanctorum, aut Tyrannorum, atque hominum impiorum factorum. In quo

Examen Ecclesiast.

[illegible]

GENUS JUDICIALE

[illegible]

GENUS DELIBERATIVUM

[illegible]

MODUS DOCTRINALIS

[illegible]

DE PARTIBUS ORATIONIS ECCLESIASTICÆ.

[illegible]

[illegible] *quæ sint Propositio*, seu propositum; & *Partitio*: quorum ab vero regulariter accidunt facere Oratori, aliqua etiam de causis tangere.

EXORDIUM

421 SEu Proœmium est institutum, ut auditores dociles, attenti, ac benevoli reddantur. *Dociles* auditores reddere Orator, si recto ordine se dictum, & argumentum quæstionis constituunt, interdum solliciterur. *Attentos*, si fiat, & si de salute animarum, ac morum habituum, & quod ipse Deus docuerit, aut Sancti Patres scripserint, enucleaturum. *Benevolos* vendem, si neque inanis gloriæ cupiditate, nec avaritiæ, sed zelo Dei, & animarum salutis, dicendi munus assumpsisse professabitur.

Debent tamen exordia modesta esse, seu verecunda, gravia, & brevia: *modesta quidem seu verecunda*, quatenus scilicet nunquam Prædicatore, aut saltem, si necessitas cogat, se ipsum laudet, vel de se ipso loquatur, sed humilitatem ex orationis principio præferat: *Gravem* item esse debet *Exordium*, aliqua videlicet præclara sententia illustratum, eruditis verbis, & minime serioso, quod dicendum est exprimens. Et *Breve*, ut ab omni vanitatis suspicione alienus esse judicetur.

Quinnamo ad loca Exordiorum, Exordia duxi possunt vel a re ipsa, de qua agitur, tum ex ipsa orationis officiis; vel ab Auditoribus; vel a loco; vel a persona ipsius oratoris; vel a similitudine; vel ab exemplo; vel a sententia sacræ Scripturæ. Majorem etiam vimbabent, si acumine, aut novitate auditorum mulceant aures. Nonnunquam etiam ex abrupto ordiendum. Ad hoc Ecclesiastici Oratores monent, ut capiant ab Exordiorum, & Epilogorum e Sanctis Patribus colligant, ut facilius, atque utilius ea tempore dicant.

PROPOSITIO.

430 TOti Exordium ortum Ecclesiasticus Orator propositione illius rei, quam demonstrare intendit: ad quam propositionem tria necessario exigunur, 1. Quod sit una, ita ut omnia, quæ in Concione dicentur, sive probando, sive amplificando, sive confutando, &c. ad unam conclusionem principalem reducantur: aliquin si propositio non esset una, nec quidem concio una esset, sed multiplex, verbi grat. de jejunio fieri possunt quamplures propositiones, ut *quod jejunium sit munitorium: quod sit satisfactorium: quod sit exaltatorium*, &c. quæ sunt plures propositiones. Dicitur autem propositio una, quando unum habet subjectum, & unam rationem. 2. Quod sit *Catholica*, videlicet consona fidei, & Sanctæ Matris Ecclesiæ locutioni. 3. Quod sit *popularis*, quæ scilicet populorum institutioni, aut moribus sit accommodata.

Ad orationem disponendam fuerevit propositionis divisio; sed cavendum est, ne ita infinemerito dividendi delectent Oratores, ut confusionem potius pariat, quam memoriæ consulat. In eia igitur, vel ad summum quatuor capita, seu puncta, est propositio dividenda.

Exemplum sit propositio: *Jejunium est alta animæ*: hæc propositio potest dividi in illa quatuor ab ipsa Ecclesia enumerata, nempe quod *jejunium vitia compescit, mentem elevat, virtutem tonitur, & confert premia*. Ex quo patet, quod patres in quas propositiones dividitur, habere debeant inter se aliquem nexum, ita ut omnes ad illam unam propositionem reducantur.

DE ARTE INVENIENDI PROPOSITIONEM.

431 A Ut inveniendi propositionem est, Sacram Scripturam diligenter perlegere, & ponderare, germanumque illius sensum, & non extorium inquirere, ac juxta illum fideles & æternæ veritatis Magistrum obtemperare, cujus omnia non temerarie operantur, sed ex certa & [illegible] ratione. Et ut [illegible] Scripturæ, & Concordantiæ [illegible] ad propositionem [illegible] ut [illegible] ad [illegible] ad [illegible] ad

est, prædicare debet, ut majorem, atque uberiorem fructum ex sua prædicatione auditorum animæ percipiant; omnino in propria Religione, non ai enim lingua non ab omnibus universaliter percipitur: caveat tamen vocabula nimis rudia, & aspera, quibus fuliter genus infimæ plebis, & mulierculæ uti solent: sed nobiliora eligat, & perpolita, quæ videlicet a viris doctis, & civilibus communiter adhibentur.

Dixi: *Reg. Lariter loquendo*; quia si in aliena Regione prædicet, & præterium ubi narrum idioma minime percipiunt, vel pro vili habetur, tunc studere debet in idiomate communiori, & magis accepto prædicare, quod est v. gr. in Italia idioma Etruscum cum pronunciatione Romæ.

DE MODERATIONE VOCIS.

[illegible]

[illegible] tur ad exprimendum zelum Dei: aliud, scilicet humile, & demissum, ad consolandum peccatores timore propriæ conscientiæ perterritos. Ad exprimendum gaudium, vox esse debet lenis, & remissa. Ad dolorem animi manifestandum, vehiment quidem, & gravis sonus vocis requiritur.

Itaque non debet Orator immoderatis vociferationibus uti, ubi remissa vox requiritur, & lenis, neque uti lenji, & remissa voce, ubi aliqua facetia asperitas, ne frigida evadat ratio; similiter quomodo vocis mollitiem, vel magnitudinem non affectet: nimiam in dicendo tardiratem, & celeritatem effugiat: Et tandem omnem captelenom vitare studeat, sed solum familiarem, liberam & naturalem dicendi formam affabat; cavatque ne uno semper vocis toro tota conflet oratio.

DE ACTIONE.

435 A tio Oratoris, non est individua pronunciationis comes, & complementum, in motu & gestu corporis fit: est debetque Ecclesiastica Oratio eo modo, quo vocem, gestum rebus accommodare, de quibus tractat: oculi sunt præcipui pronunciationis comites, quorum intentione, & remissione, conjectu, & hilaritate, affectiones exprimuntur.

In gestu itaque & motu corporis hæc Concionator cavere debet: Iniices, ne eodem semper gestu, neque manu eodem modo composita, neque semper eadem vultus moderatione oratur. Ne pulpitum manibus perquiat, nisi quando vel magnitudo potest. Ne per pulpitum cadant, vel saltet. Ne in pulpito unquam cubitos innitatur, vel medium corpus demittat; sed rectus stet, aut sedeat. Ne, quando maxime commovere studet, oris speciem immuter, quod risum potius, quam commotionem excitat, nec labia lambat vel mordat. Ne caput in latus inclinet. Ne superciliis contrahat, deducat, vel remittat. Ne humeros attollat, nec rursus contrahat. Ne brachium tanquam gladiator immoderate proijiat, quinovis moderate proiectum sit telum orationis, quo interdum feriuntur animi. Ne finistrum tudet, nisi in maximo sermonis calore. Ne manum inpectoris, vel oculos immediate ponat, nec demittat infra pectus. Ne manus ad femur apponat in ratio, cum ad indignationem movere voluerit. Ne pede supplodat, nisi cum de rebus maximis agit. Ne digitorum gestum indecorum adhibeat nec ipsorum argutis utatur. Ne crebro expuat, vel tussiat, nisi necessitate coactus.

[illegible]

fa, & spiritu plena, sancta, continens, & sine præcipitatione: quod rotum facillime consequetur, si in principio sine excretationis in hac arte concionandi peritos Magistros consulat, a quibus studiatur, & corrigatur.

PARS TERTIA.

Exame

436 Quoniam ipsum Missionar nomen aperte satis admoneo, eum, qui iam præcipuum Apostolicum opus assumit, debere esse Missum; dicente Apostolo ad Rom. 10. *Quomodo [illegible] nisi mittantur?* Ideo primo adver[illegible] quisque, qui talentum verbum Dei annuntiandi obtinuit, ne temere ad hoc munus obeundum [illegible] ingerat, sed solum, si Deo inveniat inspira[illegible] ratus tanquam Aaron; quod facile [illegible] potuerit, si pro unico & principali fine [illegible] nin [illegible] pomale aliquod emolumentum, sed Dei *Gloriam*, & Animarum profectum. Et tunc [illegible] enim gratia Ordinarii facultate, eorumque Superiorum benedictione, opus tam Deo charum aggrediatur.

437 Secundo: Hor peccato, cum uno, vel duobus socis [illegible] ratio (vacuerit) omni cum devotione ac modestia d [illegible]

[illegible] conducent.

438 Tertio. Civitatem, locumve ingrediens unus imaginem Crucifixi anteferat, alter vero campanulam, qua dato tripici ligno, alta voce laudabit Sanctissimum Tri[illegible] Sacramentum, & Immaculatæ Virginis Mariæ sine macula originali concepta.

439 Quarto. Magis elevando vocem, dicat: *Venite filii, audite me, timorem Domini docebo vos*: vel alium consimilem textum, aut aliquam orationem incunaturing lingua vulgari, quæ sibi ad commovendum populum; ipsumque ad Ecclesiam convocandum, magis apta videbitur.

Hinc quasi processionaliter incedentes, Litanias B. M. V. cancte poterunt, vel eorumque recitare; & pr[illegible] eat, aliaque loca populo magis frequentia [illegible] undo, aliquantulum flo[illegible], & verba aliqua exhortationis faciat ad [illegible] oriosos: *Quid hic statis tota die otiosi? Quæ[illegible]* [illegible] vel aliud simile; & sic omnes post se conabitur trahere.

440 Quarto. Cum in Ecclesia [illegible] gregatus, pulpi[illegible] ut [illegible] & primum [illegible] de ipsa Missione sermonem habebit, pro quo assumere poterit thema illud. *Fundi* [illegible] *Deo omnibus ad vos* [illegible] ofendens se tanquam [illegible] Ægypto, & a [illegible] rabili servitute diabolii. Sermonem [illegible] item in re [illegible] da dividere poterit, differendo videlicet: [illegible] de Dei gloria. Secundo, de Animarum [illegible] Tertio, de Emendatione [illegible] omnes ad [illegible] ad compunctionis lacrymas, & ad peccatorum suorum integram, atque lacrymabilem confessionem, pro [illegible] excipienda, fele, ac sectum exhibeat, si is quoque Confessarius fuerit; nec non alios probos adeundos Confessarios pro facili [illegible] expeditione.

Denique: Si Indulgentiarum plenarium remissa (ut Missionarii mei Ordinis gaudent, ex mos. [illegible]) habita prius Ordinarii benedictione, & in Regnis [illegible] Commissarii Cruciatæ [illegible] Indulgentiam publicet, & ad [illegible] deligenta d [illegible] (qui poterit esse ultima, & Dominica) intendam inveniet.

441 Sexto. Quoliber mane Missam celebrabit, in cuius due (si circumstantiæ loci, & personarum aut[illegible] rentur, judicaverit expedire) haud rarum utile erit, verba ejusdem [illegible] sol [illegible]

[illegible] Deo actas-rel [illegible] matutini temporis [illegible] audiendis Confessionibus [illegible] met, vel in aliquod aliud pierarum officium [illegible] in fodandis infirmorum odii, affidendo moribundis. in [illegible] associando [illegible] animarum [illegible] Deique cultum, & familiarum quærere.

442 Septimo. Actum Missionis perficiet hoc pacto.

Pœnitentiam [illegible]

[illegible] Vos [illegible] Ecclesiastica [illegible] Ordinarii [illegible] Ecclesiastica [illegible] Ordinarii [illegible] Ecclesiastica [illegible] Ordinarii

APPENDIX

Variarum Propositionum ab aliquibus Summis Pontificibus damnatarum.

CAPUT PRIMUM

Referuntur Propositiones Damnatæ Anno 411. & item Anno 416.

S. Innocentius Papa hujus nominis primus damnavit hasce Pelagii, ac Cælestii propositiones, respondens Concilio Carthaginensi & Concilio Milevitano. Sunt ergo Propositiones Doctrinæ Pelagianæ, ut hic jacet damnatæ annis 411. & 416. Primæ tres spectant ad Concilium Carthaginense, aliæ ad Milevitanum.

1 NAturaliter potest implere legem qui vult, & Deus legem ad adjutorium dedit.

2 Ad perficiendam justitiam, & Dei mandata complenda, sola humana sufficere potest natura.

3 Parvuli propter salutem, quæ per Salvatorem Christum datur, Baptizandi non sunt.

4 Potest homo in hac vita, præceptis Dei cognitis, ad tantam perfectionem justitiæ, sine adjutorio gratiæ Salvatoris, per solum liberæ voluntatis arbitrium pervenire, ut etiam non sit necessarium dicere. *Dimitte nobis debita nostra.*

5 *Illud, ne nos inferas in tentationem*, non ita intelligendum, tamquam divinum adjutorium poscere debeamus, ne in peccatum tentati decidamus, quoniam hoc in nostra positum est potestate, & ad hoc implendum, sola sufficit hominis voluntas.

6 Non est orandus Deus ut contra peccati malum & ad operandum justitiam sit noster adjutor.

7 Non opitulatur Parvulis ad consequendam vitam æternam Christianæ gratiæ Sacramentum.

CAPUT II.

Refertur Propositio Abbatis Joachim de unitate Divinæ Trinitatis in Natura, damnata in Concilio Lateranensi 4. anno 1215.

UNitas divinarum Personarum in Natura non est vera & propria, sed quasi collectiva, & similitudinaria, quemadmodum dicuntur multi Homines unus Populus, & multi Fideles una Ecclesia.

CAPUT III.

Referuntur Propositiones anno 1276. a Joanne XXII. contra Doctrinas D. Jo: de Poliaco Doctoris Parisiensis, damnatæ in extravaganti Cum inter nonnullos de verb. Signific. *ea item aliæ propositio ab eodem damnata in Concilio Lugdunensi.*

1 COnfessi Fratribus habentibus licentiam generalem audiendi confessiones, tenentur eadem peccata quæ confessi fuerant, iterum confiteri proprio Sacerdoti.

2 Stante (omnis utriusque sexus) edicto in Concilio Generali, Romanus Pontifex non potest facere, quod parochiani non teneantur omnia peccata sua semel in anno proprio Sacerdoti confiteri (quem dicit esse parochianum curatum) immo nec Deus posset hoc facere, quia (ut dicebat) implicat contradictionem.

3 Papa non potest dare potestatem generalem audiendi confessionem, immo nec Deus, quin confessus habenti licentiam teneatur eadem confiteri proprio Sacerdoti, quem dicit esse (ut præmittitur) proprium curatum.

Ab eodem Papa hæc in Concilio Lugdunensi damnata est ut hæretica hæc propositio: Christus & ejus Discipuli nihil habuerunt, & in his quæ habuerunt, nullum jus eis fuit.

CAPUT IV.

Referuntur Propositiones damnatæ anno 1311. in Concilio generali Viennensi sub Clemente Pontifice Maximo hujus nominis V. & sunt errores Mulierculorum quarundam quæ Beguinæ vocabantur, & in illusionibus vitæ spiritualis miserrime jacebant. Referuntur deinde aliæ propositiones in eodem Concilio damnatæ. Porro Propositiones Beguardorum, & Beguinarum sunt istæ.

1 HOmo in vita præsenti tantum & talem perfectionis gradum potest acquirere quod reddatur penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere non valebit. Nam (ut dicunt) si quis semper posset proficere, posset aliquis Christo perfectior inveniri.

2 Jejunare non oportet hominem, nec orare, postquam gradum perfectionis hujusmodi fuerit assecutus, quia tunc sensualitas est ita perfecte Spiritui & rationi subjecta, quod homo potest libere corpori concedere quicquid placet.

3 Illi, qui sunt in prædicto gradu perfectionis, & Spiritus libertatis, non sunt humanæ subjecti obedientiæ, nec ad aliqua præcepta Ecclesiæ obligantur. Quia (ut asserunt) ubi Spiritus Domini, ibi libertas.

4 Homo potest ita finalem Beatitudinem secundum omnem gradum perfectionis in præsenti assequi, sicut eam in vita obtinebit beata.

5 Qualibet intellectualis creatura in se ipsa naturaliter est Beata, & anima non indiget Lumine gloriæ ipsam elevante ad Deum videndum, & eo beate fruendum.

6 Se in actibus exercere virtutum est hominis imperfecti, & perfecta Anima licentiat a se virtutes.

7 Mulieris osculum (cum ad hoc natura non inclinet) est mortale peccatum, actus autem carnalis (cum ad hoc natura inclinet) peccatum non est, maxime cum tentatur exercens.

8 In Elevatione corporis Christi Jesu non debent assurgere, nec eidem reverentiam exhibere: asserentes, quod esset imperfectionis eisdem si a puritate, & altitudine suæ contemplationis tantum descenderent, quod circa Mysterium, seu Sacramentum Eucharistiæ, aut circa passionem humanitatis Christi aliqua cogitarent.

9 In hoc Concilio damnata pariter fuit tamquam hæretica ista propositio sub eodem Pontifice: *Exercere usuras non est peccatum.*

10 Damnata fuit insuper ut hæretica hæc propositio: Anima rationalis non est vere & proprie forma Corporis humani.

CAPUT V.

Refertur Propositio damnata anno 1418. in Concilio Constantiensi Oecumenico sub Jo: 23. tempore Schismatis ante creationem Martini V. qui deinde hujus Propositionis damnationem approbavit. Est autem propositio circa occisionem Tyrannorum, & est hujusmodi.

1 QUilibet Tyrannus potest, & debet licite & meritorie occidi per quemcumque Vasallum suum, vel subditum, etiam per clanculares insidias, & subtiles blanditias vel adulationes, non obstante quocumque præstito juramento, seu confœderatione factis cum eo, non expectata sententia vel mandato Judicis cujuscumque.

CAPUT VI.

APPENDIX

De Schismate hujus temporis.

CUm Urbanus VI. severioribus fortasse gubernationis habenis urbi dominaretur, & Cardinales nonnullos ambitione damnaret, ac in pluribus corrigeret, factum est, ut hi novum Pontificem sub prætextu quod electio Urbani VI. minime canonica habenda esset, quia non libere facta, deligerent. Hæc electio Cardinalium prope Romam habita extulit ad Pontificatum Robertum comitem Gebennensem, qui dictus est Clemens VII. Hinc atrox nimis schisma inconsutilem Christi vestem, Ecclesiam scilicet dividebat. Postbæc convocatum est, non tamen convocante Pontifice, Pisanum Concilium, quo Pontifices ambo depositi & [illegible] essent, ita ut jam Schisma tres divisiones subiret, Cardinalis Petrus Philarètes Vir Dei assumptus fuit ad Pontificatum Pisis. Quare Principibus ipsis, ac Orbe Catholico, in tres partes diviso, Schisma magis ac magis invalescebat in dies, præsertim ex eo quod defuncto Clemente qui ei adhærebant Cardinales novum illi Pontificem subrogarunt Petrum de Luna, qui Benedicti Decimi tertii nomen assumpsit, & ad plurimos annos Ecclesiam Christi turbavit. Tandem adhibito efficaci remedio & convocato Constantiæ de consensu partium Concilio Oecumenico, tres Pontifices dignitate Pontificia privati sunt, ac Electus Cardinalis Columna Romanus qui Martinus V. voluit nuncupari. Porro Martinus Quæcumque omnia deinde acta in Concil. Const. tendentia ad fidem spectantia approbavit auctoritate Apostolica, & deinde reddita Ecclesiæ pace singulis Patribus facultatem fecit ad propria remeandi. Nec brevius hic attingi sufficiat quæ in Historiis Conciliorum fuse exponuntur.

CAPUT VII.

Referuntur Propositiones Damnatæ anno 1418. sub Joanne XXIV ante Creationem Martini V. in Concilio Constantiensi, sessione 45. contra Joannem Wiclefum.

1 SUbstantia panis materialis, & similiter substantia vini materialis remanent in Sacramento Altaris.

2 Accidentia panis non manent sine subjecto in eodem Sacramento.

3 Christus non est in eodem Sacramento identice, & realiter propria præsentia corporali.

4 Si Episcopus, vel Sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat.

5 Non est fundatum in Evangelio, quod Christus Missam ordinaverit.

6 Deus debet obedire Diabolo.

7 Si homo fuerit debite contritus, omnis Confessio exterior est sibi superflua, & inutilis.

8 Si Papa sit præscitus, & malus & per consequens membrum Diaboli, non habet potestatem super fideles sibi ab aliquo datam, nisi forte a Cæsare.

9 Post Urbanum VI. non est aliquis recipiendus in Papam, sed vivendum est more Græcorum sub legibus propriis.

10 Contra Scripturam Sacram est, quod viri Ecclesiastici habeant possessiones.

11 Nullus Prælatus debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat eum excommunicatum a Deo, & qui sic excommunicat, fit ex hoc hæreticus, vel excommunicatus.

12 Prælatus excommunicans Clericum, qui appellavit ad Regem, vel ad Concilium Regni, eo ipso traditor est Regis, & Regni.

13 Illi qui dimittunt prædicare, sive audire verbum Dei propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in Dei judicio traditores Christi habebuntur.

14 Licet alicui Diacono, vel Presbytero prædicare Verbum Dei absque auctoritate Sedis Apostolicæ, sive Episcopi Catholici.

15 Nullus est Dominus Civilis, nullus est Prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.

16 Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab Ecclesia, possessionatis habitualiter delinquentibus, idest ex habitu, non solum actu delinquentibus.

17 Populares possunt ad suum arbitrium dominos delinquentes corrigere.

18 Decimæ sunt puræ Eleemosynæ, & possunt Parochiani propter peccata suorum Prælatorum ad libitum suum eas auferre.

19 Speciales orationes applicatæ uni personæ per Prælatos, vel Religiosos, non plus prosunt eidem, quam generales cæteris paribus.

20 Conferens Eleemosynam Fratribus est excommunicatus eo facto.

21 Si aliquis ingreditur Religionem privatam qualemcumque, tam possessionatorum, quam mendicantium, redditur ineptior, & inhabilior ad observationem mandatorum Dei.

22 Sancti instituentes Religiones privatas, sic instituendo peccaverunt.

23 Religiosi viventes in Religionibus privatis non sunt de Religione Christiana.

24 Fratres tenentur per laborem manuum victum acquirere, & non per mendicitatem.

25 Omnes sunt simoniaci, qui se obligant orare pro aliis eis in temporalibus subvenientibus.

26 Oratio præsciti nulli valet.

27 Omnia de necessitate absoluta eveniunt.

28 Confirmatio juvenum, Clericorum Ordinatio, locorum consecratio, reservantur Papæ, & Episcopis propter cupiditatem lucri temporalis, & honoris.

29 Universitates, studia, Collegia, Graduationes, & magisteria in eisdem sunt vana Gentilitate introducta, tantum prosunt Ecclesiæ, sicut Diabolus.

30 Excommunicatio Papæ, vel cujuscumque Prælati non est timenda, quia est censura Antichristi.

31 Peccant fundantes Claustra; & ingredientes sunt viri Diabolici.

32 Ditare Clerum est contra Regulam Christi.

33 Sylvester Papa, & Constantinus Imperator erraverunt Ecclesiam dotando.

34 Omnes de ordine mendicantium sunt hæretici, & dantes eis Eleemosynas sunt excommunicati.

35 Ingredientes Religionem, aut aliquem Ordinem, eo ipso inhabiles sunt ad observanda Divina præcepta, & per consequens ad perveniendum ad Regnum Cælorum, nisi apostataverint ab eisdem.

36 Papa cum omnibus Clericis suis possessionem habentibus sunt Hæretici eo quod possessiones habeant. & consentientes eis, omnes videlicet domini sæculares, & cæteri Laici.

37 Ecclesia Romana est synagoga Satanæ, nec Papa est proximus, & immediatus Vicarius Christi, & Apostolorum.

38 Decretales Epistolæ sunt apocryphæ & seducunt a fide Christi, & Clerici sunt stulti, qui student eas.

39 Imperator, & Domini sæculares sunt seducti a Diabolo, ut Ecclesiam dotarent bonis temporalibus.

40 Electio Papæ a Cardinalibus a Diabolo est introducta.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

CAPUT XII.

[illegible]

NE Angeli, [illegible]

[illegible]

[illegible]

[

[illegible]

CAPUT XIV.

APPENDIX

De cavillatione quadam Rajanorum circa Damnatarum Variarum Propositionum.

SCrudum, S. Pontifexque Pius quintus Bullam damnationis in concludere. Quas quidem sententias sit dio eorum nobis examine ponderasse, quarum nonnullæ aliquo pacto sustinari possent, in rigore, & propriis verborum sensu ab assertoribus intento, [illegible] damnamus: commendabant ea tamen sic quod posse ei poterant, non haberetur, [illegible] pertinuit in originali Bullæ: ex qua interpunctione referebam, nul am determinate dici posse damnatam, sed tantum aliquas indeterminate, idcoque posse [illegible] defendi in sensu ab assertoribus intentorum. Lib. VIII. in generali Congr. die 26. 1644. prodiisse ex archivio Bullam *in eminenti*, in qua repetit verba S. Pii V. & tamen pontifex posse ei posteri, eamque interpunctionem ut primo recitamus. Postmodum Rajani dicunt Bullam illam *in eminenti* esse interpretatam quod eversam damnavit Alex. VIII. die 7. Decembre 1690. in Prae. [illegible]

CAPUT XV.

APPENDIX

De Sententiis diversis Novorum Scriptorum, [illegible] Christum, [illegible] Christi [illegible] & Sacramentum [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

nostris gratiæ suæ proventum ut sustinere possimus; & hoc est quod innuit Apostolus ad Rom. 5. dicens *quod ubi abundavit delictum, super abundavit gratia*, & Jo. 10. dicitur, *Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant*. Et hæc adnotasse sit satis.

CAPUT XVI.

Refertur Propositio damnata anno 1602. a Clemente VIII. speciali Bulla, circa Confessionem, & absolutionem per Epistolam, aut per internuntium. Propositio est hæc:

Licet per litteras, seu internuntium Confessario absenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eo absente absolutionem obtinere.

Damnatur ad minus ut falsa, temeraria, & scandalosa: & sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, ac Pontifici Romano reservatæ, illius praxis, aut defensio omnino interdicitur.

Notandum autem est hic, quod per hujus Propositionis damnationem non interdicitur Confessio facta per Scripturam Sacerdoti præsenti, quæ utique valida est si Pœnitens tradat cartam continentem peccata sua Confessario legendam, ac deinde addat *me accuso de his omnibus quæ scripta sunt in hac pagina, & a te lecta sunt, & peto de omnibus absolutionem*: imo secundum Sotum, Lugo, Martinum Perez & alios, licita est in casu quo aliquis præ maxima verecundia non audet [illegible] paginam Confessario, aut in casu quo Confessarius surditate laboraret.

CAPUT XVII.

Refertur Propositio circa S. Petrum & S. Paulum damnata ab Innocentio [illegible] *Congregatione Generali Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis.*

Sanctus Petrus, & S. Paulus sunt duo Ecclesiæ Principes, qui unicum efficiunt; vel sunt duo Ecclesiæ Catholicæ coryphæi ac Supremi Duces, summa inter se unitate conjuncti; Vel sunt gemini universalis Ecclesiæ vertex, qui in unum divinissime coaluerunt: vel sunt duo Ecclesiæ summi Pastores ac Præsides qui unicum caput constituunt.

Damnatur hæc Propositio ut hæretica, si taliter explicetur, ut ponat omnimodam æqualitatem inter S. Petrum & S. Paulum, sine subordinatione & subjectione Sancti Pauli ad Sanctum Petrum, in potestate suprema, & regimine universalis Ecclesiæ.

CAPUT XVIII.

Referuntur quinque famosæ Jansenii Propositiones ab Innocentio X. damnatæ anno 1653. & deinde ab Alexandro VII. anno 1656. & novissime a Clemente XI. anno 1705. & singulis apponitur sua condemnatio.

1 Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus, secundum præsentes, quas habent, vires, sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant. *Temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.*

2 Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur. *Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.*

3 Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione: *Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.*

4 Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei: & in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare: *Falsam, & Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.*

5 Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus [illegible] fudisse. *Falsam, temerariam, scandalosam, & intellectam eo sensu, ut Christus pro salute dumtaxat prædestinatorum mortuus sit, impiam, blasphemam, contumeliosam, Divinæ pietati derogantem, & Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.*

CAPUT XIX.

APPENDIX

De nonnullis Cavillationibus Jansenistarum ad illam Pontificiæ damnationi eludendam.

Jansenistæ dolose ad fulmen Sedis Apostolicæ declinandum cœperunt distinguere sensum obvium dictarum Propositionum a sensu ab Authore intento: & item sensum obvium earum estatione prout in libro contentæ jacent, ac sensum obvium quem ostenderunt, prout a Janseniano libro sejunctæ. Item confugerunt ad hanc novitatem, nempe contendunt Jansenistici Sectæ hanc vulgare doctrinam, videlicet sufficientem præstari obedientiam Sedi Apostolicæ, obsequiosi silentii tributum illi modeste, ac humiliter persolvendo; nec requiri (cum Ecclesia non judicat de internis) ut interna fides Bullis Pontificum habeatur. Sed ad hæc omnia subterfugia Clemens XI. anno 1705. speciali sua Bulla definit Propositiones quinque Jansenisticas, tum in sensu, quem præferunt verba, tum in sensu ab Auctore intento, manere damnatas; & insuper damnat obsequiosum silentium Jansenistarum tanquam dolosum, & insufficiens ad debitam Ecclesiæ subjectionem præstandam; declarans veram obedientiam Orthodoxi erga Ecclesiam consistere in hoc, ut Ecclesiam ipsam audiat non tacendo solum, sed & interius obsequendo. Etenim etiam impii in tenebris conticescunt: ac proinde ea non ore solum, sed & corde rejici debere ac damnari quod rejicit ac damnat Ecclesia.

Alio subterfugio conantur eludere has omnes Pontificum definitiones asserendo nempe quod dictæ Propositiones non asseruntur veræ a Cornelio Jansenio, sed tantum asseruntur veræ in operibus Divi Augustini sæpius reperiri; & item quod Papa est infallibilis quidem in decidendo circa quæstiones juris, non autem circa Quæstiones facti, qualis est ista, *an illæ Propositiones extent in libro Jansenii: & an in eo libro sensum talem potius quam alium efficiant?* Resp. asseri quod veræ sint illæ Propositiones a Jansenio, ut patet ex toto libro.

Et deinde Jansenius asserit sæpe doctrinam Divi Augustini esse irrefragabiliter probatam, ac certo veram, exceptis illis Propositionibus quas ipse retractavit: ergo simul & semel asserit quod illæ Propositiones, quas asserit sæpe reperiri a Divo Augustino, sint probatæ ac certo veræ. Ad id quod dicitur de quæstionibus facti jam dictum est alias, Papam esse infallibilem in quæstionibus facti quando connectuntur cum quæstionibus juris. Videantur ibi dicta quæ locum hic habent: nam hæc duo quæram si, & qualis sit hæc Propositio, ut patet ex terminis, connectuntur.

CA-

CAPUT XX.

Referuntur duæ Propositiones de Omnipotentia donata, & subjecta Creaturæ, ab Innocentio XI. anno 1679. in Congregatione Generali Sanctæ Romanæ Inquisitionis damnatæ.

1 Deus donat nobis Omnipotentiam suam, ut ea utamur, sicut aliquis donat alteri Villam, aut Librum.

2 Deus subjicit nobis suam Omnipotentiam.

Damnantur hæ duæ Propositiones ut temerariæ ad minimum, & novæ.

CAPUT XXI.

Refertur Propositio de usu scientiæ ex Confessione acquisitæ damnata in Generali Congr. S. Rom. Inquis. anno 1682. sub Innocentio XI.

Propositio est hæc. Scientia ex Confessione acquisita uti licet; modo fiat sine directa, aut indirecta revelatione, & gravamine pœnitentis: nisi aliud multo majus ex non usu sequatur, in cujus comparatione prius merito contemnatur.

Nulla censura afficitur, sed omnibus Sacramenti Pœnitentiæ Ministris mandatur, ut ab ea docenda, aut defendenda, aut in praxim deducenda prorsus abstineant.

CAPUT XXII.

Referuntur Propositiones 68. Michaelis de Molinos ab Innocentio XI. damnatæ anno 1687.

1 Necessarium est annihilari potentias; & hæc est via interna.

2 Velle operari active, est offendere Deum, qui vult solus Agens esse; & ideo necesse est derelinquere se in illo, & deinde se habere corporis mortui instar.

3 Vota faciendi aliquam rem, sunt impeditiva perfectionis.

4 Activitas naturalis est inimica gratiæ, & impedit operationem Dei, & veram perfectionem, quia Deus vult operari in nobis, sine nobis.

5 Anima nihil operando annihilat se, & redit ad suum principium, ad suam originem, quæ est essentia Dei, ubi manet transformata, & divinizata; & tunc Deus manet in se ipso, quia tunc non sunt amplius duæ res unitæ, sed una sola, & sic vivit & regnat Deus in nobis, & anima se annihilat in esse operativo.

6 Interna via est illa, in qua non cognoscitur aut lumen, aut amor, aut resignatio, neque necessarium est cognoscere Deum; & sic bene proceditur.

7 Non debet anima cogitare aut præmium, aut pœnam, aut Paradisum, aut Infernum, aut mortem, aut æternitatem.

8 Non debet velle scire, an ambulet cum voluntate Dei, an sit resignata illi, vel non; nec est necesse, ut velit cognoscere suum statum, nec proprium nihilum; sed sese habeat quasi corpus mortuum.

9 Non debet anima memor esse, vel sui ipsius, vel Dei, vel ullius rei; & in via interna omnis reflexio est nociva, & etiam reflexio supra suas actiones humanas ac proprios defectus.

10 Si propriis defectibus aliquis scandalizat alterum, non est necesse ad id facere reflexionem, dummodo non sit voluntas scandalizandi, & non posse reflectere ad proprios defectus, est donum Dei.

11 Ad dubia, quæ accidunt, recte ne procedamus, an non; non est necessarium reflectere.

12 Qui dedit liberum arbitrium Deo, non debet curam de nulla re, nec de Inferno, nec de Paradiso, nec de habendo desiderio suæ propriæ perfectionis, nec virtutum, nec propriæ sanctitatis, nec propriæ salutis, a cujus etiam spe se purgare debet.

13 Dum consignatum fuerit liberum Arbitrium Deo, illi debet relinqui cura, & cogitatio omnium rerum nostrarum, & permitti, ut in nobis sine nobis suam divinam faciat velle.

14 Qui resignatus est Divinæ voluntati, non debet a Deo quidquam petere, quia petere est imperfectio, cum sit actus propriæ voluntatis & electionis; & est quodammodo velle, ut Divina voluntas nostræ se conformet, & non nostra voluntati divinæ: & illud, *Petite, & accipietis*, ex Evangelio, non fuit dictum a Christo pro animabus internis, quæ nolunt habere voluntatem, quin & illæ eo deveniunt, ut non possint Deo quidquam petere.

15 Unde sicuti nihil debent a Deo rogare, ita non debent reddere illi gratias pro ulla re, quia utrumque est æqualiter actus propriæ voluntatis.

16 Non oportet quærere indulgentias pro pœna debita peccatis propriis; quia melius est satisfacere Divinæ justitiæ, quam quærere misericordiam; nam illud procedit ex puro Dei amore, & hoc ex amore interessato, idest, personalis commodi nostri, & non est res grata Deo, nec meritoria, quia est velle subterfugere crucem.

17 Ex quo traditum est Deo liberum arbitrium, cura etiam ac cogitatio animæ nostræ, non debent ulterius æstimari tentationes, nec alia fieri illis resistentia, nisi negativa, non utendo industria; & si natura inde patitur, necesse est illam sinere pati, quia natura est.

18 Qui in oratione utitur imaginibus, figuris, speciebus, & propriis conceptibus, non adorat Deum *in spiritu, & veritate.*

19 Qui amat Deum, prout illum Ratio argumentando repræsentat, aut intellectus comprehendit, non amat Deum verum.

20 Dicere, in Oratione utendum discursu, & cogitationibus, tunc, cum Deus non loquitur animæ, est ignorantia: Deus non loquitur unquam; illius loqui, est operari; semperque animæ operatur, dum ista suis discursibus, cogitationibus, & operationibus eum non impedit.

21 In Oratione manendum est in fide obscura, & universali cum quiete, & oblivione omnis alterius cogitationis particularis, & distinctæ attributorum Dei, & Trinitatis; atque standum in præsentia Dei ad eum adorandum, amandum, eique serviendum, verum sine productione ullorum actuum; Deus enimque id genus rebus non delectatur.

22 Non est cognitio Fidei actus quispiam productus a creatura, sed cognitio quædam illi a Deo data, quam creatura non novit se habere, neque adeo postea scit se habuisse; idemque dicendum de amore.

23 Mystici cum S. Bernardo *in Scala Claustralium*, distinguunt quatuor gradus, Lectionem, Meditationem, Orationem, & Contemplationem infusam. Qui semper est in primo, nunquam transit ad secundum. Qui semper est in secundo, nunquam ad tertium pertingit, quæ est contemplatio nostra acquisita, ubi consistendum est tota vita, dummodo Deus non trahat animam, nihil tale expectantem, ad contemplationem infusam: & hac cessante, redeundum est animæ ad gradum tertium, & in eo consistendum, non amplius revertendo ad secundum, aut primum.

24 Quantumcumque cogitationes inter Orandum accidant, etiam impuræ, quin & contra Deum, & Sanctos, contra fidem & Sacramenta; si non voluntarie foveantur, neque actu aliquo voluntatis rejiciantur, sed cum indifferentia, & resignatione tolerentur, non impediunt Orationem Fidei: imo illam reddunt perfectiorem; quia anima magis est resignata voluntati Divinæ.

25 Tametsi superveniat somnus, & dormiatur, nihilo-

nihilo

nullo lumen oriatur, & contemplatio fit actualiter; cuia oratio, & relignatio, relignatio, & oratio, unum est idem; & quantiu continuatur relignatio, unque eriam oratio continuatur.

26 Tres hæ viæ, Purgativa, Illuminativa, & Unitiva, inepta est mamina, quæ unquam prolata fi in ipsa Mystica; cum nor fit, nisi vna unica, deff sa in regna.

27 Qui desiderat, & amplectitur devotionem sensibilem, is nec desiderat nec quærit Deum, sed signum; quique per viam interiorem incedit, omne facit eam desiderando se habere cognoscendo, sive in locis Sacris, sive diebus solemnibus.

28 Bonum est rectum rerum spiritualium; quia fit ab amore proprio expurgatur.

29 Cum anima intrinsa fastidit desiderio de Deo, & virtutibus, manique frigida, non feminendo se ad fervorem accendi, tenum signum est.

30 Quidquid sensibile in vita spirituali percipitur, illud omne abominabile est, fastidium, & nonnudum.

31 Nemo meditativus exercet veras virtutes interiores, quatenus non possunt cognosci a sensibus. Perdere oportet virtutes.

32 Nec arte, nec post Communionem alia opus est plantatione, aut gratiarum actione [pro animabus bibite imagine] quam ut se teneant in tolita Resignatione passive; quia in hac interiori amor, qui simplex modo professioni, quam omnes alii virtutum actus, qui sæpi possunt, & fiunt in via ordinaria. Ita in hac occasione Communionis accidens motus humiliationis, petitionis, aut gratiarum actionis, sæpiuti debent, quoties non cognoscuntur esse speciales Dei impulsus; alias enim tunc impulsus naturæ, nondum mortuæ.

33 Male facit anima, cuæ via illa interna gradiuntur, si diebus solemnibus facere velit conatum aliquem particularem ad habendum sensum aliquem devotionis; quia animabus interiis omnes dies sunt pares, omnes festi: idemque est de locis Sacris, cum omnibus loci res animabus sint pari.

34 Deo gratias agere lingua, & verbis non est animarum interiarum, quarum est in silentio se tenere, non pocheries Deo impedimentum, cuionimus in his operatur & quanto amplius se Deo relignant, tanto magis experiuntur impotentiam dicendi, *Pater nostrum*.

35 Animatus hujus viæ interiæ non convertit, ut faciant operationes eriam virtutes ex propria electione, & activitate; aliquin moriuæ non forent. Nec debent facere actus amoris erga B. Virginem, Sanctos, Humanitatem Christi, quia cum hæc sint obiecta sensitiva, tales est amor ergo illa.

36 Nulla creatura, neque B. Virgo, nec Sancti, sedem habere debent in corde nostro; quia Deus solus vult occupare illud, & possidere.

37 In occasione tentationum eriam vehementium, non debet anima facere actus explicitos virtutum supernaturarum, sed tenere se in superaddito amore, & resignatione.

38 Cum tolerantia mortificationum gratia est, & non contra, [illegible]

39 Dicere tentationem, & nolle tacere, quod Sancti Doctores, non tentationi obtemperant, vel ab eo effugiunt [illegible]

40 B. Virgo [illegible] opus est [illegible] & omnium Sanctorum [illegible] gratiam [illegible]

41 Deus, ut non [illegible] & ut [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible]

APPENDIX

Quæstionum Theses a SS. D. N. CLEMENTE XI. proscriptarum, quibus ita sententiæ novæ explantatæ, & oppugnatæ, perniciosæque plures, quæ novo, & vindicatore in ea Virtute Antoniano-Jesuita, P. DOMINICUS VIVA Societatis JESU adversus Jansenianos dogmatum Catholicorum,

Q[illegible] [illegible] ad illud conatum libera nostra cooperatio quam quod semper nobis detur gratia efficax, ut putatur, quod Deus petit a nobis; quinimo fere ex nostra culpa, non ex defectu gratiæ sufficientis, illud non ponimus, nec Deus nobis dat quod petit a nobis.

8 Nos non pertinemus ad novum fœdus, nisi in quantum participes sumus ipsius novæ gratiæ, quæ operatur in nobis id, quod Deus nobis præcipit.

Novum fœdus non reddit nos participes gratiæ per Christum collatæ; sed hoc, quod Deus semper sua gratia operetur in nobis id quod præcipit, quasi vero ulla alia gratia Christi fidelibus detur præter efficacem; cum fere detur gratia sufficiens ad ponendum, quod præcipitur, quia tamen illud nobis reluctantibus ponatur.

9 Gratia Christi est gratia suprema, sine qua confiteri [illegible] nunquam possumus, & cum ea nunquam illam abnegamus.

Gratia Christi est quidem suprema, quatenus sine illa salutariter Christum confiteri non possumus: sed falsum est, quod cum ea gratia ad Christum confitendum sufficiens, nunquam illum abnegemus.

10 *Gratia est opera ex manu Omnipotentis Dei, quam nihil temperare potest, nec retardare.*

Everteret libertatem, atque adeo meriti nos redderet incapaces Gratiæ, si illi non possemus obluctari, ejusque effectum imperite, aut retardare.

11 *Gratia non est aliud, quam voluntas Omnipotentis Dei jubentis, & facientis, quod jubet.*

Neque est verum, quod Gratia sit Dei voluntas nobis extrinseca; neque est verum, quod vi gratiæ semper fiat quod Deus jubet, quin unquam gratiæ cultabiliter resistamus.

12 *Quando Deus vult salvare animam, quocumque tempore, quocumque loco, effectus indubitabilis sequitur voluntatem Dei.*

Cum Deus velit omnes homines salvos fieri, nec tamen omnes salventur, confitendum est, quod sæpe [illegible]

13 *Quando Deus vult animam salvam facere, & eam tangit interiori gratia sua manu, [illegible] humana ei resistit.*

Si res ita se haberet, cum quam gratiæ voluntas humana culpabiliter refragaretur, in vacuum illam reciperetur, nec relinquerit Deus Judæos in potentia ad bene operandum. Consequentium pariter est, quod firmes Deus in Christiano fœdere sua gratia det quod jubet; quia enim quod jubet non ponitur, non quidem ex defectu gratiæ, sed ex nostra culpa. Denique falsum est, peccatorem gratia divina semper [illegible]

Qu[illegible] [illegible] nomine in [illegible] in quo Deus illum [illegible]

[illegible] quærit in veteri fœdere Judæos [illegible] destitutos gratia sufficienti [illegible] potuisse.

Erroneum pariter est, tam quod in Christiano fœdere Deus ita donet quod petit a nobis, ut non requiratur ad illud conatum libera nostra cooperatio, quam quod semper nobis detur gratia efficax, ut putatur, quod Deus petit a nobis; quinimo fere ex nostra culpa, non ex defectu gratiæ sufficientis, illud non ponimus, nec Deus nobis dat quod petit a nobis.

8 Nos non pertinemus ad novum fœdus, nisi in quantum participes sumus ipsius novæ gratiæ, quæ operatur in nobis id, quod Deus nobis præcipit.

Novum fœdus non reddit nos participes gratiæ per Christum collatæ; sed hoc, quod Deus semper sua gratia operetur in nobis id quod præcipit, quasi vero ulla alia gratia Christi fidelibus detur præter efficacem; cum fere detur gratia sufficiens ad ponendum, quod præcipitur, quia tamen illud nobis reluctantibus ponatur.

9 Gratia Christi est gratia suprema, sine qua confiteri [illegible] nunquam possumus, & cum ea nunquam illam abnegamus.

Gratia Christi est quidem suprema, quatenus sine illa salutariter Christum confiteri non possumus: sed falsum est, quod cum ea gratia ad Christum confitendum sufficiens, nunquam illum abnegemus.

10 *Gratia est opera ex manu Omnipotentis Dei, quam nihil temperare potest, nec retardare.*

Everteret libertatem, atque adeo meriti nos redderet incapaces Gratiæ, si illi non possemus obluctari, ejusque effectum imperite, aut retardare.

11 *Gratia non est aliud, quam voluntas Omnipotentis Dei jubentis, & facientis, quod jubet.*

Neque est verum, quod Gratia sit Dei voluntas nobis extrinseca; neque est verum, quod vi gratiæ semper fiat quod Deus jubet, quin unquam gratiæ cultabiliter resistamus.

12 *Quando Deus vult salvare animam, quocumque tempore, quocumque loco, effectus indubitabilis sequitur voluntatem Dei.*

Cum Deus velit omnes homines salvos fieri, nec tamen omnes salventur, confitendum est, quod sæpe [illegible]

13 *Quando Deus vult animam salvam facere, & eam tangit interiori gratia sua manu, [illegible] humana ei resistit.*

Si res ita se haberet, cum quam gratiæ voluntas humana culpabiliter refragaretur, in vacuum illam reciperet, nec relinquerit Deus Judæos in potentia ad bene operandum. Consequentium pariter est, quod firmes Deus in Christiano fœdere sua gratia det quod jubet; quia enim quod jubet non ponitur, non quidem ex defectu gratiæ, sed ex nostra culpa. Denique falsum est, peccatorem gratia divina semper [illegible]

Qu[illegible] [illegible] nomine in [illegible] in quo Deus illum [illegible]

[illegible] quærit in veteri fœdere Judæos [illegible] destitutos gratia sufficienti [illegible] potuisse.

Erroneum pariter est, tam quod in Christiano fœdere Deus ita donet quod petit a nobis, ut non requiratur

[illegible]

[illegible]

[illegible]

bita; sed utique producit merita indebita naturæ humanæ ac supernaturalia: Aliter gratia, ut loquitur Apostolus, non esset gratia.

Gratia Adami est sequela creationis, & erat debita naturæ sanæ, & integræ.

Si gratia Adamo collata in statu naturæ sanæ, & integræ, esset sequela creationis, & tali naturæ debitæ sequeretur, quod Gloria & Dei visio non esset bonum humanæ atque Angelicæ naturæ omnino indebitum, & supernaturale.

36 *Differentia essentialis inter gratiam Adami, & status innocentiæ, ac gratiam Christianam est, quod primam unusquisque in propria persona receperit: ista vero non recipitur, nisi in persona Jesu Christi redempti, cui nos uniti sumus.*

Gratia Adamica, quæ dicitur sanitatis, collata Adamo in statu naturæ integræ, & Gratia medicinalis, quæ hominibus conferetur in statu naturæ lapsæ, non differunt essentialiter, sed ut illa cum libertate absolutè cohæreat, ista non item, sed ut inseparabilis: Sicut necesse est verum, quod Gratia sive adjuvans, sive habitualis in persona Christi recipiatur; cum nobis ex Tridentino inhæreat.

37 *Gratia Adami, sanctificando illum in semetipso, ut illi propitiaretur: Gratia Christiana nos sanctificando in Jesu Christo, est compositus, & dignus Filius Dei.*

Gratia Adamica in statu naturæ innocentis non fuit illi propitiatoria, hoc est debita; neque Gratia Christiana est omnipotens, ita ut nunquam illi in statu naturæ lapsæ redimus.

Prædestinatio est libera, nisi ad malum, sine gratia Liberatoria.

Peccatum non adimit liberum arbitrium, ita ut sine Gratia Liberatoria nequeat homo, dum peccat, a culpa abstinere, aut bonum prosequi: Quomodo enim peccare posset, qui destituitur ea libertate ad non peccandum?

39 *Pelagius, quam gratia cum præveniens, nihil habet Pelagius, nisi ad abstinendum, ordatis, nisi ad se præcipitandum, sicutum, nisi ad se subtrahendum: est caput omnis mali, & incepit ad omne bonum.*

Sine gratia superna voluntas libera est ad abstinendum, ad non se præcipitandum, & subtrahendum, & capax est ad prosequendum bonum ordinis naturalis.

40 *Sine gratia nihil amare possumus, nisi ad naturam accommodatam.*

Etiam sine gratia supernaturali possumus bonum profecto: immo Deum ipsum amare amore naturali; qui certe non est ad mortem condemnationem, quamvis non sit ipsa virtus, ac sufficiens.

Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in Philosophis Ethnicis, non potest venire nisi a Deo, & sine gratia non prodeat, nisi præjuvante, & appetitionem ad ipsum Deum, affectu adorationis, gratitudinis, & amoris.

Cognitio Dei naturalis tantum abest, ut sine gratia supernaturali producat vanitatem, præsumptionem, & ingratitudinem ad Deum, ut potius [illegible] ad actus virtutis adorationis, gratitudinis, & amoris erga illum.

42 *Solo gratia Christi reddit hominem aptum ad Sacrificium fidei, sine hac nihil, nisi imperitias, nisi, nisi insipientias.*

Erroneum est, quod sine fidei superna sacrificio dil in nobis sit, nisi imperitia, & ignorantia; cum possit velutius mundus dumtaxat cognitione [illegible] bonitate, non solum a culpis abstinere sed [illegible] tam ad Dei dilectionem naturalem, & ad virtutis perfectionem incendi.

43 *Primus affectus gratiæ baptismalis est facere, ut moriamur peccato: aliud est spiritus, cui [illegible] tantum habuerunt gloriosi viri pro peccato, quam homo mortuus habet pro vobis Mundi.*

Jovinianis haereticis fuit, quod gratia baptismalis reddat [illegible] impeccabilem, ea quippe peccatum abnitus deleuit, non tamen potest ne ad peccandum, neque concupiscentiam, quæ, ut habet Tridentinum, ex peccato est, & ad peccatum inclinat.

44 *Non sunt, nisi duæ amoris, unde malitiosæ, & actiones omnes nostræ nascuntur: Amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remunerat; [illegible] ac Mundum diligimus, quæ quod ad Deum referendum est, non refert, & omnes hoc ipsum sit malus.*

E choro virtutum virtutes Morales excludit Quesnellus. Nonne amor sui, amor proximi, & amor creaturarum poterunt vacare culpa, imo esse laudabiles, quamvis non sint amor Dei, nec ad Deum ordinatæ, & formaliter refertantur? Quis non videt actus Religionis, patientiæ, pietatis, nechon Sicei supernaturalis esse laudabiles, quamvis ad actus Charitatis sublimitatem non pertingant?

45 *Amore et in corde Peccatorum non amplius regnante, necesse est, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque actiones ejus corrumpat.*

Quasi ceo in corde peccatoris, ubi non amplius regnat charitas, debeat ubi cupiditas regnare, ut omnes ejus actus sint peccaminosi, nec potit peccator quicquam boni facere, ac fere ad reliquet dum disponere per actus fidei, ac spei supernaturalis.

46 *[illegible] ait, quæ Charitas, [illegible] vel malum facit.*

Concupiscentia charitatem, adhuc ulus sensuum posset esse bonus per actus ac alius virtutibus imperatos, puta misericordiæ, justitiæ, mortificationis, patientiæ, & similes; aliti peccator jejunando, eleemosynas tribuendo, alium [illegible] peccatorem; quid quid abhinc [illegible] *legis prefinere debet ex fonte: & hoc [illegible] 5. Quamvis Dei amor est ablis principalis [illegible] Dei [illegible] finis purum est, quia apparet [illegible] non est, nisi hypocrisis, aut falsa ja[illegible]*

[illegible] ipsa etiam fuit [illegible] hesis illa Baji 16. dicentis: *Non est una levis abstinentia, quæ fit sine charitate.* Ea inclusa in hac thesi [illegible] ex Ecclesia emergit.

48 *Quia aliud esse possumus, nisi tenebræ, nisi a vitio, & nisi peccatum, sint fides hominis, sine charitate, & sine charitate.*

Bajus pariter in trigesima quarta et [illegible] tenebrosus ipsem efficiebat, dicendo: *Omne [illegible] est, vel servus peccati, peccatum est.*

49 *[illegible] dominari cupiditati.*

50 *Ut nullum peccatum est sine ac ore nostri, ita nullum est opus bonum sine amore Dei.*

Ex Trid. Sess. 6. can. 21. constat, non solum non peccare, sed etiam bene operari, qui propter mercedem aeternam [illegible] bene operari, quæ [illegible] Sacrum, [illegible] opus bonum sine amore Dei.

50 *Fragilis [illegible] ad Deum Pater mi: si [illegible] ad Charitatem [illegible] ille, qui [illegible]*

Dei plenitudinem invocatio, fiducia in ejus amore paternum, gemitus, suspiria, quamvis ex fonte charitatis non promaneant, adhuc conferunt ad charitatem, [illegible] ac de congruo promerendam, si procedant ab auxilio superno: non fuit reque justitia.

51 *Fides justificat, quando operatur; sed ipsa non operatur, nisi per charitatem.*

Neque verum est, quod fides ultaetus justificet, nisi tantum dispositive: neque verum est, quod fides solum per charitatem operetur; peccator fiduciem charitate destituitur, adhuc potest actus fidei exercere.

52 *Omnia alia foliatis media temporum in fine gemitus, & fremitus; sed hæc fides non ad absque amore, & fiducia.*

Esto.

[illegible] est, quod [illegible] Dei [illegible] Charitatem [illegible] Ecclesia [illegible] Dei [illegible] Charitate [illegible] Ecclesia [illegible] Dei [illegible] Charitate [illegible] Ecclesia [illegible] Dei [illegible] Charitate

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ultima plerumque probatio est. Ex maximis meritorum, nempe quæ facit hominem magis conformem Jesu Christo.

Nec potest Ecclesia quemquam habere hæreticum, & non sit talis, nec est meritorium velle hanc calumniam pati.

99 *Pertinacia, præsumptio, obstinatio in malendo, aut aliquid examinare, ac anteponere se falsis deceptum, mavare, quæ sibi mutata in odorem mortis id, quod Deus in sua Ecclesia posuit, ut in ea esset odor vitæ, v. g. bonus libros, instructiones, sancta exempla, &c.*

Porta inferi adversus Ecclesiam prævalerent, si talis pertinacia, nemo prævertito, & obstinatio polleret in illam calcitrare, ac mutare in odorem mortis, quæ Deus posuit in odorem vitæ, videlicet damnando hæreticos lanienjonas, quæ revera non sunt in odorem vitæ, sed Mephitim infernam exhalantes.

100 *Temere deplorabile, quæ creditur Innocentii D. ut persequenda veritatem, ejusque discipulos. Tempus hoc adventus. . . . . Habere, & reclamare Religiosis Ministris, tamquam impium, & indignum cum excommunicatione, in dubia pabulum occurrendi.*

quodam Religiosus, persequente flamma, fervoque novos

probat, si propria passione est excecatus, aut abreptus altiora, prospexerit quæ nihil vulgo examinare. Ecce . . . . . ut ne sit ipse in Deo impium, & sacrificamus Diabolo D. i Servum.

Fieri ne potest, quod Ecclesia Dei veritatem persequatur, & quod a Religiosis Ministris vitæ probitatem quam membra putrida habentur? Pariter Porta inferi adversus Ecclesiam prævalerent, si Pontifex Clarissimus loquens adversus Jansenistas, propria passione obcæcatus, aut aliena abreptus nihil vellet examinare, ac quamquam Thesis damnatæ tamquam erroneæ, vellet nec cum Auctoritate tamquam impium per errorem habere, ac anathematizare.

101 *Nihil spirituale Dei, & doctrina Jesu Christi magis opponitur, quam communia facere juramenta in Ecclesia, quia hoc est multiplicare occasiones scandali . . . . . vendere infirmis, & idiotis, & efficere, ut nemo, qui novisset Dei alignatio deserviam consilia Innocentii.*

Intra veritatem, quæ ab Ecclesia existentiam, dum Jansenianæ præscripto formulæ . . . . . neque doctrinæ Christi Dominadversa sunt. Juramentum . . . . . deo, utare, *insolentissima insanæ est.*

nous flarum reperit, subjiciuntur hic earum Indiculi. Primus laconice recenset Thesis Quesnellianas; Secundus, Tertius, & Quartus, quæ a laudatis Pontificibus nigrum theta prefixum habuerunt.

INDICULUS PRIMUS
THESIUM QUESNELLIANARUM.

1 De peccatore post graviam amissam.
2 De gratiæ necessitate ad omne opus bonum.
3 Ir vanum a Deo præcipi, quod ipse non dat.
4 Fides non posse, quod Deus non operetur in nobis.
5 Gratiæ esse quasi libre inter eri obedient.
6 De Discrimine inter Fœdus Judaicum, & Christianum.
7 Deus in nono fœdere denar, quod petit; servus in cetera.
8 Gratia novi fœderis operatur, quod Deus exercipe
9 adsi gratia, nunquam Christum abnegamus.
10 Effectus gratiæ impediri, non revertadari non potest.
11 Gratia facit, quod Deus jubet.
12 Indubitabiliter salvatur, quem Deus vult salvare.
13 Ignorantia gratiæ voluntas nunquam resistit.
14 Cœlestis operatur, cuicumque gratia illuminatur.
15 Gratia operatur quodcumque Deus præcipit.
16 Gratiæ illecebris nemo est qui resistat.
17 Nolentem est deductus a Patre, qui non venit ad Christum.
18 Divinum semen semper affert fructum suum.
19 Gratia est omnipotens Dei voluntas.
20 De vera Idea Gratiæ.
21 Gratiæ operatio imitatur operationem Incarnationis.
22 De concordia Gratiæ cum libero arbitrio.
23 Gratiæ operationem exprimit Creatio.
24 Sicut sanantur corpora, ita Gratia sanat animas.
25 Animam Deus sanat solo suo voluntare.
26 Nulla datur Gratia, nisi per Fidem.
27 Fides est prima omnium gratiarum.
28 Prima peccatoris Gratia est peccatorum remissio.
29 Nulla datur Gratia extra Ecclesiam.
30 Infallibiliter salvantur, quos Deus vult salvare.
31 Christi desideria fortiuntur semper effectum suum.
32 Christus se nemi tradidit propter Ecclesiam.
33 Omnia renuntianda sunt, ut Christum nobis appropriemus.
34 Gratia Adami producebat solum mortis humana.
35 Delinta erat natura Gratia Adami.
Gratia Adamica, & Christiana, essentialiter differunt.
37 Gratia Christiana est omnipotens, non Gratia Adami.
38 Peccatori sine Gratia est solum liberum ad malum.
39 Sine Gratia voluntas est incapax ad omne bonum.
40 Quicquid amatur sine Gratia, damnabiliter amatur.
41 Dei cognitio sine Gratia gravem effectum producit.
Nonnisi inigenus sine Christi Gratia.
41 Baptismatis Gratia reddit nos peccato mortuos.
44 Inter Charitatem, & Cupiditatem nihil medium.
carnalis cupiditas, ubi non regnat Dei amor.
46 Usus sensuum sit bonus, vel malus, a Charitate, aut a Cupiditate.
47 Omnia, & non profunat ab amore Dei, est hypocrisis.
48 Sine Charitate omnis abstinentia, & peccatum.
49 Nullum est opus bonum sine amore Dei.
50 Frustra est Dei innocentia, quæ non est Charitate.
51 Fidei operatio justificat, & unice habetur per Charitatem.
52 Fides non est absque amore, & fiducia.
53 Christianæ operationes duplice habentur a Charitate.
54 Sola Charites Deo loquitur, & ab eo auditur.
55 Solus Charitatem dumtaxat coronat.
56 Sola Charitas Deum honorat, & ab eo remuneratur.
57 Totum deest, ubi spes desit, nec datur spes sine amore Dei.
58 Ubi non est Charitas, nec est Religio.
59 Oratio peccatoris est potyum peccatum.

60 Pœ-

60 Pœnitentia orta ex solo metu ducit ad desperatio-
61 Timor sine amore justitiæ manum cohibet, non cu-
62 Peccat, qui amato non abstinet, nisi timore pœnæ.
Qui licentiam adimplet ex solo timore, sub lege est, c u r e
64 Sub male dico legis peccat, etiam qui ob timorem pecco
65 Moyses, Prophetæ, ac ejus legis Doctores nonnisi mancipia per timbrem efferebant.
66 Non appropinquamus Deo per timetem, ut bestiæ i ted per amorem, ut filii.
67 Timor servilis Deum repræsentat ut inæpriatum,
68 Claudunt omnia in *Fide*, & precibus.
69 Fides, eutique usus, ac pretium est donum puræ liberalitatis Dei.
70 Deus numquam afflicit innocentes.
71 Ob sui conservationem dispensat se homo a legendita in sui utilitatem.
72 De Ecclesia Christiana notis.
73 Quid sit Ecclesia?
74 Habet Ecclesia Christum ut caput, nomen Sanctorum
75 Ecclesia est ipse Christus compositus ex pluribus Sanctis, quos sanctificat.
76 Comprehendit Ecclesia omnes Electos, & Justos.
77 Peccator non habet Deum pro Patre, & pro capi-
78 Peccator, non secus ac Infidelis, a populo Electo
79 Sacræ Scripturæ studium utile ac necessarium est
80 Lectio Sacræ Scripturæ est pro omnibus.
81 Obscuritas Divini Verbi ab ejus lectione non excusat.
82 Dies festus hac lectione sanctificandus. Dominicum est eam impedire.

83 Etiam a fœminis Sacra Biblia sunt evolvenda.
84 Claudere Christianis novum Testamentum, est illis os Christi obturare.
85 Vetare hanc lectionem est vetare usum luminis filiis lucis.
86 Vox populi jungenda voci Ecclesiæ, si gravium Apostolorum secui velimus.
87 Sapientia, & Charitas postulant, ut ad tempus poenitet status peccati.
88 Ex ignorantia peccatis provenit, quod velimus itaque illud evenire.
89 Peccator potest reconciliationem jus habet abstinendi
90 De *consensu* saltem præsumpto Ecclesia excommunicatio ferendæ est.
91 Excommunicatio injusta contemnenda. Non separat ab Ecclesia Dei conjunctos.
92 Imitatur Apostolum, qui patitur potius anathema injustum, quam prodat veritatem.
93 Jesus sanat vulnera a Latronibus inflicta zelo in-
94 Mala opinio de Ecclesia instituit, dum foventur divisiones, &c.
95 Modus prædicandi veritates est unum ex fugis tenebrosis Ecclesiæ.
96 Omnes Potestates sunt contrariæ Prædicatoribus
97 Nemo sapere renuntiet, membra unita Ecclesiæ indari tamquam indigni.
98 Ultimum plenumque probatio est, habeti tamquam hæreticum.
99 Pertinacia quotidie fere, ut in eodem mortis monetur, quæ sunt odor vitæ.
100 Frequenter excidimus sacrificare Deo impium, dum Dei servum diabolo sacrificamus.
101 Vindicæ Christi adversatur communis faciejuramenta in Ecclesia.

INDICULUS SECUNDUS
THESIUM CONFIXARUM
AB ALEXANDRO VII.

1 De actibus Theologalibus iterandis.
De provocatio ad Concilium.
3 De casibus Bullæ Cœnæ.
4 De Prælatis Regularibus.
5 De Hæretico denuncianda.
6 De sollicitante per charitam.
7 De modo declinandi Denunciationem.
8 De fructu Missæ specialissimo.
9 De pingui stipendio Missæ.
10 De multiplici Missæ stipendio.
11 De peccatis oblitis.
12 De casibus Episcopo reservatis.
13 De Regulari injuste restituto.
14 De confessione invalida.
15 De Pœnitentia per alium impleta.
16 De Confessario Curati.
17 & 18 De occisione Calumniatoris, &c.
19 De occisione Adulteræ.
20 De restitutione fructuum Beneficii.
21 De Horis per alium recitatis.
22 De Pecunia pro Beneficio collata.
23 De fractione jejunii citra contemptum.
24 De peccatis luxuriæ specie diversis.
25 De copula cum soluta.
26 De Judice vendente arbitria.
27 De probabilitate ex uno auctore.
28 De populis legem non acceptante.
29 De modiis consuetudinalis.
30 & 31 De jejunio quoad Opifices, & Itinerantes
32 De Ovis in Quadragesima.
33 De Restitutione ob omissionem Horarum.
34 De officio Vatcha dle Palmarum.
35 De unico Officio pro duplici die.
36 & 37 De Regularium Privilegiis, ac Indulgentiis.
38 De Obligatione confitendi quamprimum.
39 De particula illa *Quamprimum*.
40 De Osculis ob delectationem carnalem.
41 De Contubiis ejicienda.
42 De lucro ob dilationem mutui.
43 De annuo legato pro anima.
44 De Confraratum cessatione.
45 De Libris vetitis.

INDICULUS TERTIUS
THESIUM CONFIXARUM
AB INNOCENTIO XI.

1 De Probabilitate in Sacramentis.
2 De Probabilitate in Judice.
3 De tenui Probabilitate.
4 De Probabilitate in Infidelli.
5 De Dei dilectione semel in vita.
6 De eodem singulis quinquennijs.
7 De Praecepto charitatis solum obligante, dum tamen ut justificet.
8 De contendente ad fidelitatem.
9 De agere cor pulli ob voluptatem.
10 De dilectione Dei per actus internos.
11 De eadem, per solos actus externos.
12 De Eleemosyna ex superfluis.
13 De cupiente mortem peccatori.
14 De cupiente mortem Patris.
15 De gaudio ex Parricidio in christiano.
16 De praecepto spei Fidei.
17 De actu Fidei semel in vita.
18 De publica confessione Fidei.
19 De voluntate credendi Fidem Haereticorum.
20 De Fidei repudio.
21 De assensu Fidei formidoloso.
22 De Fide Dei remuneratori.
23 De Fide lata dicta.
24 De Periurio in re levi.
25 De Juramento sine animo jurandi.
26 De restitutione mentali.
27 De edulio ucundi Angelo bolognino.
28 De restitutione ob crimen occultum.
29 De simulatione ob metum in Sacramentis.
30 De accusione Calumniatoria.
31 De occisione Furis.
32 & 33 De defectione actiua.
34 De procurante Abortum.
35 De Foetus animatione.
36 De furto in gravi necessitate.
37 De occulta compensatione Famulorum.
38 De restitutione ab furtiva.
39 De indurente ad misericordiam.
40 De Non nullo Mobetta.
41 De lucro ob pecuniam numeratam pro commendata.
42 De pacto ex gratitudine in mutuo.
43 & 44 De imponente falsum crimen.
45 & 46 De Simonia.
47 De Oblationibus ad Beneficia eliendis.
48 De Poenitentione irridifere mala.
49 De Mollitie jure naturae interdicta.
50 De Adulterio cum Mariti consensu.
51 De Gemitis cooperantibus ad turpia.
52 De Praecepto servandi Festa.
53 De plurimis Missis paribus simul.
54 De majori parte Horarum.
55 De communione sacrilega.
56 De frequentia Confessionis, & Communionis.
57 De Attritione mutuatis.
58 De fatenda confessione de peccatis.
59 De confessione diminuta.
60 De Confessione mutua.
61 De dicente proximam occasionem peccandi.
62 De illam non fugiente.
63 De quaerente illam ob bonum spirituale.
64 De ignorantia culpabili mysteriorum fidei.
65 De eadem non semel tantum in vita credendis.

INDICULUS QUARTUS
THESIUM CONFIXARUM
AB ALEXANDRO VIII.

Prior ex duabus prima proscriptis, De contemptu Deum amandi.
Altera de pecatis Philosophicis.
Prima ex nona & triginta deinde proscriptis.
1 De libertate in cauta.
2 De ignorantia juris naturae.
3 De opinione probabilissima.
4 & 5 De Christo pro solis Electis mortuo.
6 De Gratia sufficienti, perniciosa.
7 De Humana actione de virtute.
8 De Infidelis peccatis in quovis agere.
9 De odio peccati ob ejus vitiositatem.
10 De operatione propter Coelestem Gloriam.
11 De Operibus, quae non sunt ex Fide.
12 De Fide absque Dei dilectione.
13 De intuente Deo ob beatitudinem.
14 De timente gehennae.
15 De Attritione sine dilectione Dei.
16 & 17 De Absolutione ante Satisfactionem.
18 De modesta prava in Sacramento Poenitentiae.
19 De Poenitentia pro Peccato Originali.
20 & 21 De Confessionibus apud Regulares.
22 De Communione ante Poenitentiam expletam.
23 De Amore purissimo ante Communionem.
24 De oblatione B. V. in Templo.
25 De Circulatore Dei Patris secentis.
26 De laude Mariae ut Mariae.
27 De formae Baptismi.
28 De intentione requisita in Baptismate.
29 De Poenitentia Authoritate, & Infallibilitate.
30 De Doctrina D. Augustini.
31 De Bulla Urbani VIII. ob Eminentiam.

SS. D. N. D. INNOCENTII
DIVINA PROVIDENTIA PAPÆ XII.

Damnatio, & prohibitio Libri Parisiis Anno MDCXCVII. impressi, cui titulus:

Explication des Maximes des Saints sur la vie interieure, &c.

INNOCENTIUS PAPA XII.

Ad perpetuam rei memoriam.

CUM alias ad Apostolicam Nostri notitiam pervenerit in lucem prodiisse librum quemdam Gallico idiomate editum, cui titulus: *Explication des Maximes de Saints sur la Vie interieure, par Messire François de Salignac Fenelon, Archevêque de Cambrai. Precedeen des Mediteations des Saints*

1 Il arg. *Pierre Ancheron, Pierre Emery, Carels Claufier tom. Jugens vero hujusmodi libros non sana libri hujusmodi doctrina excitari in Gallis sumor adeo perniciosum, ut opportunum Pastoralis vigilantiae nostrae opem effiagitaverit; hinc eumdem librum nonnullis ex Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, aliisque in Sacra Theologia Magistris, mature, ut ei gravitas nobilitae videbatur, examinandam commisimus. Porro ab mandatis nostris obsequentes, postquam in quamplurimis Congregationibus varias propositiones ex eodem libro excerptas diuturno accurate examine discutiebant, quid super earum singulis sibi videretur, tum voce, tum scripto, nobis exposuerunt. Audivit jeitur in plurimis iidem eorum Nobis defuncti ab Congregationibus memoratorum Cardinalium, & in Sacra Theologia Magistrorum Consultantium, & in Sacra Theologia Magistrorum Pastorum, Dominici Gregis Nobis ab Aeterno Pastoris, periculis, quarum Nobis ex alto concedere [illegible] necessitate cupientes, motu proprio, ac ex certa scientia, & matura deliberatione Nostri, deque Apostolicae potestatis plenitudine, librum praedictum ubilibet, & quemcumque alio idiomate, seu quavis editione, aut versione hucusque impressum, aut in posterum imprimendum, quippe ex cujus lectione & usu fideles scaefim in errores ab Ecclesia Catholica jam damnatos induci possent, ac insuper tamquam continentem propositiones, sive in obvio earum verborum sensu, sive oblata sententiarum connexione, temerarias, scandalosas, male sonantes, piarum aurium offensivas, in praxi perniciosas, ac etiam erroneas respective, tenore presentium damnamus, & reprobamus, ipsumque libri impressionem, deprimptionem, lectionem, retentionem, & usum omnibus, & singulis Christifidelibus etiam specifica, & individua mentione, & expressione dignis, sub poena excommunicationis per contrafacientes ipso facto, absque alia declaratione incurrenda, interdicimus, & prohibemus. Volentes, & Apostolica authoritate mandantes, quatenus supradictum librum penes se habentes, illum statim atque presentes litteras ei innotuerint, Locorum Ordinariis, vel haereticae pravitatis Inquisitoribus tradere, ac consignare omnino teneantur: In contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Caeterum Propositiones in dicto libro contentae, quas Apostolici censura judicii, sicut examinatur, consignendas duximus, ex Gallico idiomate in latinum versae, hujus tenoris, qui sequitur, videlicet:*

I. Datur habitualis status amoris Dei, qui est Charitas pura, & sine ulla mixtione motivi proprii interesse. Neque timore generatur, neque desiderium remunerationum habens amplius in eo partem. Non amatur amplius Deus propter merenum, neque propter perfectionem, neque propter felicitatem in eo

II. In statu vitae contemplativae, seu unitivae, amittunt omne motivum interessatum timoris, & spei.

III. Id quod est essentiale in directione animae, est non aliud facere, quam sequi perfectam gratiam cum infinita patientia, praeaquiescere, & fidelitate. Oportet se intra hos limites continere, ut finatur Deus agere, & nunquam ad quidam amicum ducere, nisi quando Deus per unctionem interiorem incipit aperire cor huic verbo, quod adeo durum est animabus adhuc illumet affixis, & adeo potest illas scandalizare, aut in perturbationem conjicere.

IV. In statu sanctae indifferentiae anima non habet amplius delicta seluntaria, & deliberata propter tutum interesse, excepta iis occasionibus, in quibus tota sua gratia fideliter non cooperatur.

V. In eodem statu sanctae indifferentiae nihil nobis, omnia Deo volumus. Nihil volumus, ut simus perfecti, & beati propter interesse proprium; sed omnem perfectionem, ac beatitudinem volumus, in quantum Deo placet efficere, ut velimus res illas impressione lucis gratiae.

VI. In hoc sanctae indifferentiae statu nolumus amplius salutem, ut salutem propriam, ut liberationem aeternam, ut mercedem nostrorum meritorum, ut nostrum interesse omnium maximum, sed eam volumus voluntate pieta, ut gloriam, & beneplacitum Dei, ut rem quam ipse vult, quam nos vult velle pro nos ipsum.

VII. Perfectio non est abnegatio, seu sui ipsius renunciatio, quam Jesus Christus a nobis in Evangelio requirit, postquam externa omnia reliquimus. Ista nostri ipsorum abnegatio non est, nisi quoad interesse proprium. Extremae probationes, in quibus haec abnegatio, seu sui ipsius derelictio exercari debet, sunt tentationes, quibus Deus aemulator vult purgare amorem, nullum ei offendendo perfugium, neque ullam spem quoad suum interesse proprium etiam aeternum.

VIII. Omnia Sacrificia, quae fieri solent ab animabus quam maxime disinteressatis circa earum aeternam beatitudinem, sunt conditionalia. Sed hoc Sacrificium non potest esse absolutum in statu ordinario. In una extremarum probationum casu hoc Sacrificium fit aliquo modo absolutum.

IX. In extremis probationibus potest animae invincibiliter persuasum esse persuasione inflexa, quae non est multum conciliatae fundus, se juste reprobatam esse a Deo.

X. Tuc

X. Tale autem Ilitia [illegible] Christi in Cœlo Beatus Deus, Deus [illegible] et quæ [illegible] Sacrificium [illegible] propitiationis [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

Cambium, quid, & quotuplex sit, num. 2446 ad 2452. Cum revambio, n. 2452.
Canonici quando distributiones lucrentur c. V. Distributiones.
Cappella in collativa, n. 104.
Cardinalis tenetur ad horas Rasim, ac scit se esse nominatum a Papa, n. 510.
Castitas quid sit, de ejus voto, n. 1935.
Casus fortuitus quid sit, n. 2672. Nullus regulariter teneatur ad casum, quod per ipsum intervenit, & in quibus casibus, n. 2673.
Casus, in quibus reservatio facienda est, num. 3300. Eruditurio, num. 3303. Irregularitas ex excessu, num. 3309. Decretum Clem. VIII. pro Regularibus, n. 3301. Quinam casus ab ipsis reservari possint, ibi. Puer ante annum 14. puberta: si non exhibuerit a reservatione, n. 3309. Vagi accedentes ad locum, ubi peccatum est reservatum, non possunt ab eo absolvi, n. 3307. Absolutio, n. 3308. In casibus soli Pontifici reservatis impeditus personaliter adire Pontificem pro absolutione, quid agere debeat, n. 3344. In articulo mortis, seu in periculo probabili, potest cuilibet Sacerdos ab omnibus casibus reservatis, et am ob haeresim, directe absolvere, n. 3334. Si ibi annexa cum sint, ad quid teneatur poenitens, num. 3335. In urgenti necessitate Confessarius inferior potest ab omnibus casibus reservatis, etiam haeresi, indirecte absolvere, n. 3338. Concursus adducuntur, ut quis absolvatur pro censuris reservatis in casu impedimenti legitimi, n. 3382. Quotiam ad potestatem Regularium in reservata: V. Regulares.
Casus septem reservati, pro quibus suspensio incurritur, n. 3548. Sexdecim reservati Papae extra Bullam Coenae, num. 3440. Viginti reservati in Bulla Coenae Domini, n. 3550. Sex extra Urbem, & in [illegible]

[illegible] tium etiam peri[illegible] propria vita, si sit certa spes illum juvandi, & non sit periculum damni proprii spiritualis, n. 294.
Chiromanti generis sint, & quae licita, n. 190. ad 193.
Circumcisio differta Sacramentis novae legis, n. 2497. Non causabat gratiam ex vi, & efficacia sua: ibid.
Circumstantia in confessione sigillatae, numer. 662. n. 1853. n. 3127. ad 3137. Notabiliter aggravantes, n. 3141. In iniuriam, n. 3136.
Clerici teneantur servare leges civiles, quae non sunt contrariae juri Canonico, n. 165. Quantum ab eorum immunitatem: V. Immunitas realis, & personalis. An Laicus factus Clericus judicari, & omni poenae obligat omnibus commissis, aut delictis commissis ante Clericatum, n. 734. & 735. Alii duo casus resolvuntur circa immunitatem personalem Clerici, n. 736. ad 763. Quid agendum in dubio, an gaudere debeat, n. 762. ad 780. Quando, & quomodo Clericus tradi possit puniendus curiae saeculari, n. 781. ad 790. Quantum ad eorum confugium: V. Pacifico. Percussio Clerici: Vid. Excommunicatio. Clericus non potest esse accusator in causis sanguinis, nec testis, & quando, n. 2448.
Coadjutor cum furore faciendione, eriam si gaudeat stipendio sui laboris, non teneatur ad horas, n. 523.
Codicillus quid sit, n. 2356.
Coemeterium si violetur, non violatur Ecclesia, n. 355.
Columbaria est licita, n. 2301.
Commendatarius teneatur ad horas, n. 504.
Commodatum quid sit, & quamdiu ab eo potest iterum quis accipere, n. 2376.
Compertorum est licita, si sit cum interessentes conditiones, n. 2641. Quando fama ut compertum interest, n. 2643. ad 2648. Expendunturi plura quaesita, num. 2650. ad 2668.
Concedere ab eliam voluptatem est peccatum, n. 2778. In moderare etiam est peccatum, n. 2780.

Concordatum Regum et Sacerdotum [illegible]
[illegible]
Concubina quando [illegible]
Concubina [illegible]
Concubina quando [illegible]
Confessio quid sit, n. 1844. Qualiter, [illegible]
[illegible]
Confessio in [illegible]
Confessio [illegible]
Confessio [illegible]
Confessio

[illegible]

Delectatio venerea, in ipsa non datur parvitas materiæ, n. 2240. An plene advertens in se cogitatione [illegible] cum delectatione sensuali, & [illegible]

[illegible]

D

Diversis [illegible]

[illegible]

E

[illegible]

Fides quid sit, n. 274. Ad nostram justificationem, & ad Gloriam supernaturalem requiritur fides fiducialis, & non sufficit fides ex testimonio humano, n. 279. Præceptum confessionis externa fidei, aliud negativum obligans semper, & pro semper, aliud affirmat vim non obligans pro semper, & quomodo est intelligendum, n. 280. ad 284.

Fide utili quid sit, & quando per ipsam tentatus & delusus in conscientia solvere, n. 2491.

Fidei commissum quantum ad restitutionem hæredi facere possit retinere quantum patrem, & quomodo, [illegible]

Fideles posteriora ad usum rationis pervenerint sub mortali, & necessitate medii tenentur explicite credere quinque, & quæ, n. 271. Necessitate tamen præcepti quæ tenentur credere, n. 277.

Filii præstare tenentur parentibus, amorem, reverentiam, & obedientiam, & quando contra omnia illa peccent, n. 2036. ad 2040.

Finis quinquies sit, n. 1217.

Forma Sacramentorum in genere: v. Sacramentum. Forma Baptismi: v. Baptismus. Confirmationis: v. Confirmatio. Sacramenti Pœnitentiæ, v. Pœnitentia. Extremæ unctionis: v. Extrema unctio. Matrimonii: Matrimonium.

Fornicatio simplex quid sit, n. 2119. Quomodo in confessione aperienda, n. 2141. Cum infideli addit malitiam specie difficilem in confessione aperiendam, n. 2142.

Fratri dives tenetur alere fratres aut sorores pauperes, n. 2016.

Fratri minor quantum ad ejus paupertatem, & legata ipsi relicta: v. Paupertas. Minorum Privilegia quoad legata, n. 2396. Teneatur ad jejunium sex feriarum, eriam contingat festum Natalis Domini, n. 2820. ad 2824. An teneantur Fratres Minores in jejunii ex præcepto extra Quadragesimam, Adventus, & festis feriis, sub mortali abstinere ab ovis, & lacticiniis, n. 2824. ad 2834.

Fructus quantum ad jejunii omen: v. Restitutio, & n. 2300.

Frumenti vendito ad pretium mensis Maji, mense Januarii, in quo casu sit licita, n. 2488.

Furtum quid sit, n. 2614. Quantus sit inter carnis, ad hoc ut furtum sit mortale, quanta debeat esse, n. 2618. Furta minuta sæpe committens, quan-

[illegible]

E

[illegible]

Festo die prohibentur omnia opera servilia, & quæ, n. 2619. Opus servile quid sit, n. 2620. Prohibentur eidem actus forenses, n. 2621. Quinam a peccato excusentur, n. 2627. ad 2634.

Fundum quid sit, n. 2380. Ab emphyteusi differit, ibidem.

Fides quid sit, n. 274. Ad nostram justificationem, & ad Gloriam supernaturalem requiritur fides fiducialis, & non sufficit fides ex testimonio humano, n. 279. Præceptum confessionis externa fidei, aliud negativum obligans semper, & pro semper, aliud affirmat vim non obligans pro semper, & quomodo est intelligendum, n. 280. ad 284.

Fide utili quid sit, & quando per ipsam tentatus & delusus in conscientia solvere, n. 2491.

Fidei commissum quantum ad restitutionem hæredi facere possit retinere quantum patrem, & quomodo, [illegible]

Fideles posteriora ad usum rationis pervenerint sub mortali, & necessitate medii tenentur explicite credere quinque, & quæ, n. 271. Necessitate tamen præcepti quæ tenentur credere, n. 277.

Filii præstare tenentur parentibus, amorem, reverentiam, & obedientiam, & quando contra omnia illa peccent, n. 2036. ad 2040.

Finis quinquies sit, n. 1217.

Forma Sacramentorum in genere: v. Sacramentum. Forma Baptismi: v. Baptismus. Confirmationis: v. Confirmatio. Sacramenti Pœnitentiæ, v. Pœnitentia. Extremæ unctionis: v. Extrema unctio. Matrimonii: Matrimonium.

Fornicatio simplex quid sit, n. 2119. Quomodo in confessione aperienda, n. 2141. Cum infideli addit malitiam specie difficilem in confessione aperiendam, n. 2142.

Fratri dives tenetur alere fratres aut sorores pauperes, n. 2016.

Fratri minor quantum ad ejus paupertatem, & legata ipsi relicta: v. Paupertas. Minorum Privilegia quoad legata, n. 2396. Teneatur ad jejunium sex feriarum, etiamsi contingat festum Natalis Domini, n. 2820. ad 2824. An teneantur Fratres Minores in jejunii ex præcepto extra Quadragesimam, Adventus, & festis feriis, sub mortali abstinere ab ovis, & lacticiniis, n. 2824. ad 2834.

Fructus quantum ad jejunii omen: v. Restitutio, & n. 2300.

Frumenti vendito ad pretium mensis Maji, mense Januarii, in quo casu sit licita, n. 2488.

Furtum quid sit, n. 2614. Quantus sit inter carnis, ad hoc ut furtum sit mortale, quanta debeat esse, n. 2618. Furta minuta sæpe committens, quan-

UNIVERSIDAD DE NAVARRA
FUNDACIÓN INTERNACIONAL DE INVESTIGACIÓN

[illegible]

G

[illegible]

H

[illegible]

Hypotheca differt a pignore, n. 2316.
Hypotecra quinam sit, n. 2706. An restituere teneatur beneficia per hypothecam accepta, n. 2705.

I

Jactantia est venialis, vel venialis, juxta qualitatem rei, de qua quis se jactat, n. 3768. Jactantia non est narrare peccatum commissum ratione simplicis narrationis, n. 3769.

[illegible]

Indulgentia quid, & quotuplex, n. 2[illegible]

[illegible]

Jubilæum quid, & quotuplex, n. 2[illegible]

[illegible]

Jubilæum Romanum, & quotuplex, n. 2[illegible]

[illegible]

Jubilæum Romanum, & quotuplex, n. 2[illegible]

[illegible]

Jubilæum quid

[illegible]

M

[illegible]

4032. Naturale, n. 33. Crimen, n. 4046. Quidam casus practici resolvuntur circa crimen, num. 4048. ad 4050. Cultus disparitas, n. 4051. Vis, & metus, n. 4053. Ordo, n. 4062. Quidam casus practici resolvuntur circa Ordinem, n. 4077. ad 4099. Ligamen, n. 4107. Honestas, n. 4113. Affinitas, n. 4120. Resolvuntur quidam casus practici circa affinitatem, num. 4125. ad 4134. Impotentia, n. 4132. Matrimonium eunuchorum ob Impotentiam, n. 4134. Matrimonium impuberis, n. 4143. Hermaphroditus, n. 4148. Parochus, & testes, n. 4150. Quidam casus practici resolvuntur quantum ad Parochum, n. 4169 ad 4172. Qualitas necessaria in testibus, num. 4174. & 4175. Raptus mulieris, n. 4177. Dispensatio in matrimonio, n. 4178. v. Dispensatio: Quis dispensare potest in impedimentis: v. Summus Pontifex, Episcopus, Commissarius Bullæ.

Mandans fieri homicidium: v. Homicidium.

Massarius quantum ad emptionem, & venditionem, n. 2470. Plures casus practici de ipso resolvuntur, ib. 2490. Qui massarius non est, n. 2487.

Medicus tenetur tutiorem adhibere medicinam, si possibilitas adsit, & quando, n. 101.

Mendacium quid sit, & quotuplex, n. 2782. Conficiens instrumentum simile, n. 2785.

Metus gravis cadens in virum constantem excusat a praecepto positivo, sive humano, sive divino, num. 221. Non excusat autem, si id cedat in majus Reipublicæ damnum, vel si adsit contemptus Legislatoris, num. 223. Nec a praecepto positivo divino respiciente bonum commune status Ecclesiæ, n. 224. Nec a praecepto naturali negativo prohibente rem ab intrinseco malam, num. 225. Nec etiam excusat a culpa committentem, & proxime cooperantem ad actiones intrinsece malas, & quæ nulla valeant ratione cohonestari, num. 227. Metus in votis, vid. Votum.

Miles, nisi ei de injustitia constet, potest præsumere bellum esse justum, n. 207.

Minister laicus, in quibus casibus Clericum capere potest: vide Immunitas personalis. Minister Sacramentorum: v. Sacramentum. Minister Baptismi: vid. Baptismus. Confirmationis: v. Confirmatio. Sacramenti Pœnitentiæ: vide Pœnitentia. Extremæ unctionis: vide Extrema unctio. Matrimonii, vide Matrimonium.

Missa, qui obligentur ad ejus auditionem ad satisfactionem præcepti, n. 2789. Quænam requirantur ad satisfaciendum præcepto, n. 2790. ad 2804. Causæ excusantes ab auditione ipsius, n. 2805. ad 2812.

Monasterium an teneatur solvere debita a suo Religioso contracta, vide Religiosus. Monasterium virorum quoad legem clausuræ, quænam personæ prohibeantur ingredi, & quænam sint exceptæ, n. 148. ad 1490. Monasterium Monialium, quænam personæ prohibentur ingredi sub censuris, & quibus potest Ordinarius licentiam concedere, nu. 1491. ad 1507. Conditiones præscribuntur pro monasteriis, in quibus ex consuetudine solent admitti educandæ, n. 1507. ad 1512. E Monasteriis non possunt Moniales professæ egredi, & in quibus casibus a jure permittitur egressio, n. 1514. & 1518. Quibus censuris incurratur ob violationem clausuræ, tam quoad ingressum, quam quoad egressum, n. 3482. ad 3508. A quibus absolvi possunt, ibid.

Monopolium quid sit, & an licitum, n. 2504.

Moniales Sanctæ Claræ an teneantur ad Officium Defunctorum: vide Officium Defunctorum. An teneantur sub mortali ad jejunia regulæ, n. 2835. ad 2838. Moniales S. P. Dominici an teneantur ad Officium Defunctorum: vide Officium Defunctorum. An Moniales omnes teneantur extra Chorum recitare Officium Defunctorum, ad quod tenentur titulo justitiæ in Choro: v. ibid. Quantum ad paupertatem earum: v. Pau-

[illegible]

N

[illegible]

Nuptæ quando prohibentur fieri, n. 2937. Benedictio ipsarum, n. 3977.

O

[illegible]

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

2735 ad 2746. Restitutio pro homicidio, vid. Homicidium. Pro stupro, v. Stuprum. Pro adulterio, v. Adulterium. Pro bello, vide Bellum. Restitutio famæ, n. 2747. Ad restitutionem famæ quis teneatur, n. 2750. ad 2775. Ab ipsa quis excusetur, n. 2776. ad 2780.
Restrictio mentalis quotuplex, & quando illicita, n. 2728. ad 2729.
Reus circa fugam, n. 117. Plura de ipso circa restrictionem mentalem, & juramentum, n. 1748. ad 1784.
Rex non potest bellum alteri indicere ad invadendum Regnum ob jus tantum probabile, n. 107. Si injuste invadatur, & alia media non sufficiant, potest indicere bellum, n. 104.
Rixa differt a duello, quia fit ex subitocasu, n. 2131.

S

SAcramentum in genere quid sit, n. 2946. Quoad valorem Sacramentorum in dubio an tutior pars sit eligenda, vide Conscientia dubia. Quantum ad ea, quæ pertinent ad jurisdictionem ministri, v. Opinio probabilis. In Sacramentis administrandis, & recipiendis, an liceat sequi op[illegible] probabilem, relicta tutiori, v. Conscientia probabil[illegible] forma, & intentio in Sacramentis, n. 2947. Si fiat [illegible]tatio, quando invalidum Sacramentum, n. 2951. [illegible]terruptio, n. 2952. Minister Sacramentorum debet [illegible] in gratia, n. 2955. Si ex pravo fine conficiat, n. 2956. Si simulet, n. 2957. Effectus Sacramentorum est causare gratiam, & quamnam, n. 2962. Ultra ipsam quid causare debeant Sacramenta, n. 2963 ad 2996. Sacramenta vivorum, & mortuorum, n. 2962. Numerus, & subjectum Sacramentorum, n. 2967. Sacramentum Baptismi, v. Baptismus. Confirmationis, vid. Confirmatio. Eucharistiæ, vid. Eucharistia. Pœnitentiæ, vid. Pœnitentia. Extremæ unctionis, v. Extrema unctio.
Sacramentalia quid sint, n. 2945. A Sacramentis differunt, ibid.
Sacrilegium quid sit, & quotuplex, n. 550. Sacrilegium personale, vide Persona sacra. Locale, vide Locus sacer. Reale, vide Res sacra. Ut est species luxuriæ, quid sit, n. 2162. Si ambæ personæ, quæ peccant, sunt sacræ, est duplex sacrilegium in confessione exprimendum, ibid.
Sa[illegible] Sacramentalis quid sit, n. 3173. In vero [illegible] imponi applicanda pro Animabus Purgatorii, n. 195.
Scandalum quid sit, & quotuplex, n. 321. & [illegible] Activum quotuplex, n. 323. & 324. Passivum quid sit, & quotuplex, n. 29. Peccare coram aliis, quando sit scandalum, n. 27. Scandalum activum, nedum directum, sed etiam indirectum, continet malitiam scandali specie distinctam contra charita[illegible] est species peccati, ad quam proximus inducitur, ibidem. Numerus vero inductorum explicari non debet, ibidem. Permittens peccatum alterius, potens ipsum impedire, quando non peccet, n. 312. ad 336. Quis affirmative præcepti [illegible] ad vitandum scandalum alterius, n. 338. ad 342. Non te[illegible] omittere opera consilii ob scandalum pha[illegible]
Scrupulus quid sit, n. [illegible]. Causa ipsius quæ sit, n. 129.
Se[illegible]ariu[illegible] si juramentum violet, & in quibus aliis casibus, n. 126.
S[illegible], n. 2786. Obligat sub mortali, & quando, n. 2787.
Ser[illegible] quid sit, n. 2020. Est prohibitum die festo, n. 2019.
Sigillum sacramentale quid sit, n. 3206. Notitia con[fess]ioni n. 321. Si Confessarius errorem commisit in confessione [illegible], n. [illegible]. Ad ipsam quinam teneantur, [illegible] 317. [illegible] quotuplex, n. 1207. In ipsa non datur parvitas materiæ, n. 1210. In o[illegible] mittunt, & quando n. 1236. Pœnæ subornatorum, [illegible] Vendere officia Ordinum Militarium, & Academiarum, an sit simonia, n. 1261. Pœnæ simoniacorum, n. 1263. Simonia confidentialis quando sit, & pœnæ ipsam committentium, n. 1261.
Simulatio in Sacramentis est sacrilegium, n. 2957. Accepta per simulationem paupertatis sunt restituenda, n. 2704.
S[illegible] cum tribus contractibus, vide Contractus societatis.
Sodomia perfecta quid sit, quid requiratur ad ipsam, & quomodo in confessione aperienda, n. 2171. ad 2174. Ad reservationem ipsius quid requiratur, n. 2176. & 2177. Probabilius est, etiam patientem sub reservatione comprehendi, nisi sit impubes, n. 2178. & 2179. Si copula sodomitica sit cum conjunctis, debet explicari circumstantia incestus, n. 2181. An debeat exprimi qualitas conjunctionis, consanguinitatis scilicet, affinitatis, & graduum, ibid. & n. 2153. & 2154.
Spes quid sit, n. 834.
Sponsa, si sponsalibus initis, & Matrimonio celebrato, rem habet cum alio, tenetur aperire se esse Matrimonio promissam, non sic sponsus, n. 2149.
Sponsalia quid sint, n. 3925. Valida obligant sub mortali [illegible] Dissolutio in ipsis per octo causas evenire potest, n. 3930.
Sponsio quid sit, n. 2606. Ut licite fiat, quatuor conditiones requirit, ibid.
Stipendium [illegible] ipere ob Missam, Concionem, &c. non est simonia, & quando, n. 1227.
Stuprum quid sit, & quomodo in confessione aperiendum, n. 2143. Ad quid teneatur stuprator, n. 2144. [illegible]
Subjectum Baptismi, vide Baptismus. Confirmationis, [illegible] Extremæ unctionis, vide Extrema unctio. Censuræ, vide Censura. Excommunicationis, vide Excommunicatio.
Summus Pontifex dispensare potest in impedimentis [illegible] juri solum Ecclesiastico dirimentibus, n. 4227.
Superbia quid sit, & quot ejus species, n. 3767. Ejus filiæ, n. 3770. ad 3771.
Suspensio quid, & quotuplex, n. 4393. Violatio ipsius, n. 4395. Causæ excusantes ab ipsa, n. 4400. Quinam ab ipsa absolvere possunt, & n. 4371.
S[illegible], n. 128. A scrupulo non differt, ibidem.
Susurratio quid sit, n. 2788. [illegible] restituere tenetur, amicitiam reconciliando, [illegible]
Sy[illegible]esis quid sit, n. 6. A conscientia differt, ibidem.
Synodo diœcesanæ non tenentur interesse mendicantes, nisi sint Curati, seu Parochi, n. 167. Nec ejus statutis ligantur, ibid. Superiores, & Religiosi parvorum Conventuum vocati tenentur synodo diœcesanæ interesse, n. 168. Synodus Provincialis nihil potest statuere contra Concilium generale, & Regularium privilegia, n. 170.

T

TActus impudici quinam sint, & quam speciem malitiæ contrahant, numero 2188. Quando a peccato excusantur, numero 2199. Tactus, & aspectus, qui causant commotionem spirituum vitalium, quando sint peccatum mortale, num. 2190. ad 2194.
Tentatio Dei quid sit, & quotuplex, n. 2336.
Thesaurus quid sit, numer. 2504. Si inveniatur casu in fundo proprio, est inventoris, ibidem. Si in alieno dimidium est inventoris, & dimidium domini fundi, ibidem. Si inveniatur arte magica, totus est fisci Regis, & quando, ibid. Si in loco publico vel sacro, dividi debet cum fisco vel Prælato, cujus est locus, ibidem. Si non casu, sed data opera quis sine licentia domini effodiens eum inveniat in fundo alieno, tenetur totum reddere domino, & quomodo, ibid. Pro foro externo attendendæ sunt pragmaticæ, ibid. Sciens in alieno fundo esse thesaurum, potest fundum communi pretio sine ullo onere emere, n. 2505.
Terragium quid sit, & a quonam attendi debeat quantitas ipsius solvenda, numero 2506. ad 2508. Titium quænam expenduntur circa ipsum, num. 2509. ad 2513.
Testamentum quid sit, & quando revocari potest, num. 2518. & 2519. Quinam testari possint, & debeant, num. 2520. Codicillus quid sit, & quinam possint testamenta & codicillos revocare, nu. 2599. & 2602. Substitutio fideicommissaria, numer. 2603. [illegible]
Testis falsus ad quid teneatur, n. [illegible]
Tributa [illegible]
T[illegible]
Tutor tene[illegible] usque ad annum quartumdecimum completum, n. 1652.
Tyrannum privata auctoritate occidere quando liceat, n. [illegible]

V

VAgi tenentur legibus specialibus loci, ubi sunt, n. 162. Quantum ad præceptum communionis, vid. Communio. Absolutio a reservatis, v. Casus reservati.
Vanagloria quid sit, n. 3771. Ex genere suo est venialis, & potest fieri per accidens mortalis, ibid.
Venditio, vid. Contractus emptionis, & venditionis. Quænam officia sæcularia vendi possint, num. 2515. Venditio electionis ad officium vel legatum, n. 2517.
Verba turpia curiositatis, aut diversionis causa, sunt venialia, si non adsit periculum delectationis venereæ, aut scandalum aliorum, n. 2164.
Vicarius beneficii non tenetur ad horas, n. 363.
Virginitas quid sit, n. 1890. Non distinguitur a castitate quoad absolutum, ibid. Qui emisit votum ca[illegible] integritatem partis voluntarie [illegible], tenetur ad votum, ibid.
Virtutes Theologicæ, quantum ad præceptum negativum, obligant semper, & pro semper, non sic quoad affirmativum, n. [illegible]
Vita [illegible]
Voluntarium habens [illegible] per mensem, aut annum, vel jejunium per totam Quadragesimam non committit tot numero peccata, quot sunt dies, sed unum, n. 3750.
Votum quid sit, numer. 1785. Ejus divisio, numer. 1791. Conditio in votis apponi solita, quænam reddat votum absolutum, aut nullum, numer. 1792. ad 1796. In voto pœnali, num. 1797. Assignatur regula, num. 1799. Metus in votis, quando reddat votum invalidum, num. 1800. & 1801. Materia ad hoc, ut votum sit validum, quænam debet esse, num. 1802. ad 1818. Obligatio voti a quonam pendeat, & a quanam materia cadat obligatio sub mortali, num. 1819. ad 1864. Religiosus creatus Episcopus, quatenus ad vota, vid. Religiosus. Interpretatio voti est stricte facienda, pro cujus intelligentia plura quæsita resolvuntur, n. 1881. ad 1900. Dubium in votis, numer. 1902. Obligatio voti cessat ex natura rei, & quando, num. 1906. ad 1914. Auctoritate humana cessat votum, & per quid, numer. 1915. Commutatio voti quid sit, & quænam vota possint commutari, & a quibus, num. 1916. ad 1926. Causa commutationis, numer. 1927. ad 1930. Praxis commutationis in omnibus votis, numer. 1931. ad 1936. Dispensatio voti quænam sit, & quænam causæ ad ipsam requirantur, numer. 1937. & 1938. Quinam possint vota dispensare, & quæ, numer. 1961. ad 1971. Irritatio voti quid sit, & quotuplex, numer. 1972. & 1973. Ad indirecte, & directe irritandum, quid requiratur, num. 1975. Quinam possint irritare vota, & quæ, numer. 1976. ad 1997. Ratificatio voti ut habeatur, & novam obligationem inducat, tria requiruntur, numer. 1984. Vota reservata Pontifici, quænam sint, & quando reservata, numer. 1965. ad 2018.
Usuarius habet jus utendi, & si ab ipso impediatur, potest illud ex justitia exigere, n. 2292.
Usura quid sit, n. 2392. Assignantur justi tituli, quibus accipi potest lucrum in mutuo sine usura, n. 2393. ad 2418. Quinam sint, vide Mutuum.
Usus facti quid importet, num. 2292. Differt ab usuario, ibid. Ipsum habent Religiosi omnes in particulari; Franciscani vero, tam in particulari, quam in communi, ibid.
Ususfructus quid sit, n. 2290.
Usufructuarius quando potest usumfructum sine consensu proprietarii alienare, & quinam fructus ad proprietarium spectent, n. 2295. ad 2290.

ALERE FLAMMAM VERITATIS
UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

I N D E X
RERUM, & VERBORUM NOTABILIUM,

Quæ in Secundo Tomo de Denunciatione ad Monitoria Papæ, & Episc. ad edicta Inquis. & pro Confessariis Sollicitantibus continentur.

Littera N. numerum marginalem designat.

A

Absolutio pro apostasia a fide, potest a quolibet confessario dari, si fidem tantum exterius negaverit, n. 230. Confessarii sollicitantis potest a quolibet simplici confessario dari, n. 601. In Diœcesi Neapolitana est casus reservatus, ibidem. Data mulieri ab ipso sollicitante, n. 607. ad 611. E ipso termino, n. 637. Non debet dari a Confessariis mulieri, antequam ipsa denunciet, n. 638. Qui omisit denunciationem, sed pœnitens accedit modo ad Confessarium promittens denunciare, non potest absolvi, nisi denunciet, n. 640. Qui incidit in excommunicationem ob omissam denunciationem, non potest a quolibet Confessario absolvi, bene vero virtute Bullæ, aut a Regularibus virtute privilegiorum, n. 641. Qui denunciare neglexerunt, in omnibus casibus Inquisitionis, quando postea denunciant, non tenentur Inquisitoribus negligentiam fateri, nec cum eis pro absolutione confiteri, n. 642. Mulier sollicitata, quamvis incidat in excommunicationem ob omissam denunciationem, extincto onere denunciationis potest absolvi virtute Bullæ, aut a Regularibus, n. 642. Superveniente legitimo impedimento, potest pariter ab iisdem absolvi, vel virtute Bullæ, sed cum reincidentia, n. 643. Absolutio sola tollit censuram, n. 52.

Actio Inquisitorum procedendi contra hæreticum defunctum quoad ejus memoriam damnandum, & statuam comburendam, nullo temporis spatio præscribi potest, n. 244. Quoad bona confiscanda præscribi potest spatio 40. annorum, ibid.

Adjudicatarius quando teneatur ex vi monitorii ad restituendum, revelandum, n. 138. ad 137. Adjudicatarii interesse rationari solet ad septem pro centum, dummodo sit verum, & reale, n. 140.

Adjudicatio facta virtute pacti ad discursum quotuplex sit, n. 138. Ut sit facta cum læsione enormissima, sufficit, ut excessus dimidii justi pretii sit unius nummi, ibid.

Advenæ in aliquo loco per modum transitus commorantes non ligantur censuris per modum legis, n. 206. Ligantur tamen censuris latis per monitorium, n. 207. Post commissum delictum si e loco discedant ante publicationem monitorii, & redeant ad propriam diœcesim, Episcopus proprius tenetur citare, & quando, n. 208.

Ægyptianæ malam vel bonam divinantes fortunam, possunt ab Inquisitoribus puniri, n. 251.

Angelorum nomina ignota præsumuntur pro tacita dæmonis invocatione, n. 256.

A[illegible] latæ a fide, si tantum exterius fidem negaverint absque errore in intellectu, in foro conscientiæ non incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ, n. 230. Possunt absolvi a quolibet Confessario, ibid.

Appellatio a decreto de Matrimonio, n. 25.

Appellatione pendente testes non tenentur revelare, n. 26.

Astrologia judiciaria quid sit, n. 244. 7. Est prohibita, n. 245.

Augurium quid sit, n. 244. 8.

B

Beatificatio differt a canonizatione, & per quid, n. 312. Per ipsam fit absolutum, & completum judicium, quod vir Dei sit in gloria, ibidem. De fide est, in ea Romanum Pontificem errare non posse, n. 309.

Blasphemia quid, & quotuplex sit, n. 210. & 211.

Blasphemia non est vocare amasiam Deum aut Idolum suum, n. 212.

Blasphemæ non sunt istæ locutiones, scilicet *Puttana di Dio*, subdendo pollex, *Bacco*, *santo Dia*, zelito *volo*, n. 213.

Blasphemiæ sunt dicere *Potta di Dio*, num. 214. *Per l'anima di Dio*, intelligendo de Deo, ut in se est, n. 215. *Renego S. Petrum*, n. 216. Proferre verbum destructivum Virginitatis Matris Dei, aut alterius Sanctæ, est blasphemia hæreticalis, n. 217.

Blasphemia quæcumque, etiam ex joco prolata, est mortalis, n. 219.

Blasphemi hæreticales in Inquisitione Romana censentur suspecti de vehementi, n. 220. In Inquisitione Hispaniæ regulariter habentur suspecti de levi, & quando de vehementi, ibid.

Bona, in quibus homo pati potest damnum, quot sint, n. 115.

Bona [illegible] ordinis præferri debet bono Inferioris [illegible]

Bona Castrensia, quasi Castrensia, Adventitia, & Profectitia, quænam sint, n. 168.

Bona Paraphernalia uxoris scienter cum hæretico contrahentis non cedunt fisco, n. 169.

Bona hæretici confiscata, quænam debeant esse, n. 161. ad 171. Quænam bona Clericorum subjiciantur fisco, n. 170.

Bona Religiosi hæretici non subjiciuntur fisco, n. 171.

Bonorum confiscatio est una ex pœnis hæresis formalis, n. 158.

Bullæ, & decreta circa sollicitationem, n. 482. ad 484.

Bulla Gregorii XV. est norma, & regula in hac materia, n. 484. Bullarum finis, n. 486.

C

Canonizatio differt a Beatificatione, & per quid n. 312. In ea Romanus Pontifex errare non potest, n. 309.

Casus reservati Pontifici differunt a reservatis Episcopo, & per quid, n. 292. In casibus reservatis Pontifici, culpa non est reservata, nisi cum excommunicatione conjuncta, ibid.

Censura non tollitur, nisi per absolutionem, n. [illegible] Lata per modum legis non incurritur in aliena Diœcesi, n. 201.

Confessarius sollicitans potest a quolibet simplici confessario absolvi, n. 601. Non tenetur monere pœnitentem a se sollicitatam, ut denunciet, n. 600. Tenetur monere denunciationem aliorum, n. 580. & n. 645. & 648. Quando denunciandus sit Confessarius, vid. Denunciatio. Denunciare debet Confessarius illum, qui ad confessionem accessit cum animo non confitendi peccata, sed inducendi ipsum ad hæresim, n. 280.

Confessionis locus triplex, n. 326. ad 328. Ut onus denunciationis habeatur, in quonam ipsorum requiratur confessio, n. 529.

Confiscatio bonorum est una ex pœnis hæresis formalis, num. 158. Est pœna latæ sententiæ, num. 159. Super quibus bonis fieri debet confiscatio, nu. 161. ad 171.

Contractus est conventio ultro citroque obligatoria, n. 141. In eo possunt apponi pœnæ, n. 151.

Correctio fraterna, quando præmittenda sit, num. 89. ad 97. In delictis ad Sanctum Officium spectantibus, tam si sint de hæresi formali, quam sollicitationis, & suspecta de hæresi, non est præmittenda, n. 613. ad 616.

Crates monialium, quando confessionaria dicantur, n. 332.

Creditum quando cedit fisco, n. 173.

Crimina publica, seu exceptuata, & privata, numer. 62. ad 65. Crimen occultum in jure quodnam sit, num. 72. Crimina immania quænam sint, numer. 62. Crimina difficilis probationis quænam sint, num. 87.

Culpam sequitur pœna, n. 288. Qui excusatur a culpa mortali, excusatur a pœnis, ibid.

D

Decretum Alexandri VII. ad Sanctum Officium, [illegible]

Delicta ad S. Officium spectantia quænam sint, num. 226. & n. 229. ad 235. In ipsis an sit præmittenda correctio, v. Correctio.

Denunciatio paterna in ulitationibus non est facienda, si speretur emendatio, n. 40. Denunciatio quoad monitoria, vid. Revelatio. Capita denunciationis in sollicitatione sunt septem, num. 517. In Regnis Hispaniarum, tam in causa sollicitationis, quam in cæteris causis fidei, denunciatio fieri debet solis Inquisitoribus, n. 619. In aliis regnis, ubi consuetudo, & tale privilegium non adest, fieri potest solis Episcopis, num. 620. Terminus pro denunciatione facienda pendet ab edicto Inquisitorum, numer. 631. Dies termini non computantur in termino, num 632. Qui ignoravit publicationem edicti, quando teneatur denunciare, numer. 633. Mulier quæ scivit edictum, sed fuit impedita, probabilius est, quod teneatur statim denunciare, num. 635. Idem dicendum venit, si prævideat impedimentum futurum, numer. 636. Termino culpabiliter elapso incidit in excommunicationem latæ sententiæ, numero 637. Quando postea denunciat, non tenetur [illegible] negligentiam fateri, cum. 642. Quinam sint [illegible] andi, & qui denunciare teneantur, v. Ut [illegible].

DENUNCIANDUS EST

Confessarius sollicitans, numer. 480. [illegible] num. 496. [illegible] [illegible] ante, [illegible] 509. [illegible] post, ibidem. [illegible] 509. [illegible] n. 520. [illegible] n. 577. [illegible] 592. [illegible] n. 594. Qui mulierem ante Crucis signum prævenit, n. 505. Qui statim duxit ad cubiculum puerum, & sollicitavit, n. 507. Qui pœnitenti imposuit, ut domi nuda ab ipso disciplina afficeretur, ibidem. Qui statim post confessionem dixit puero? *Veni hodie ad meam domum, & tradam tibi chirographum tuæ confessionis*, & tum sollicitavit, ibid.

Qui dixit, ut veretenda infirma domi ipsi offerret, ibidem. Qui immediate post confessionem dedit mulieri schedulam sollicitationis domi legendam, ibid. & n. 507. Minime si mulier non legeret, sed combureret, ib. Qui accedentem pro confessione prævenit sollicitando, n. 507. Qui confessionem per iterum differret, & sollicitat, ibid. & n. 518. Etiamsi ficte petierit, n. 522. Qui vocatus hodie pro confessione, sequenti die accedit, & ea postposita sollicitavit, n. 510. Qui invitavit mulierem ad confessionem, & eam venientem prævenit, & sollicitavit, n. 512. Qui non ex compacto, sed vere colore confessionis vocatus a muliere accessit, & provocatam habuit rem, n. 514. Qui mulierem pro sequenti die confessionem petentem statim sollicitavit, n. 518. Qui sollicitat in confessionario non simulans, & num. 522. & 524. Qui dixit verba inhonesta pœnitenti, quæ non audivit, sed alia mulier, num. 547. Qui fœminam, quæ confessionem petiit, cognovit sopitam morbo, aut arte, n. 551. Qui [illegible] fitenti laudat pulchritudinem dominæ suæ, ut referat, n. 556.

Qui dixit: *Si essem sæcularis, tecum nuberem*, num. 558. *Mereor esse mei, quia te ex corde diligo*, ibidem. *Hæc tua peccata cadere me fecerunt in pollutionem voluntariam*, num. 560. *Nolo te audire in confessione, quia amore tui captus sum, ne tibi, & mihi aliquid mali contingat*, num. 561. *Cur etiam mecum non es humana?* num. 565. *Veniam in domum tuam, & promitte mihi facere, quod volueris*. Ibidem. Qui mulieri sollicitanti dixit: *Dabis ne locus aut tempus de hac materia loquendi?* numer. 563. Qui confitenti desiderium libidinosum dixit: *De hoc ages mecum post confessionem*, numero 465. Qui petit donum, ut adducat suam concubinam, numer. 573. Aut si solus cum sola alloquatur cum muliere honesta, numero 574. Mulier denuncians non tenetur suum manifestare consensum, num. 578.

Est denunciandus, si sollicitatus consentiat, n. 576. [illegible] it, nullum dando reprobationis signum [illegible] mutuo se sollicitent, n. 581. Si sollicitatus ad unam speciem, sollicitet ad aliam, ibidem. Si sollicitatus ad tactum, tenuat, dicens se velle tantum tactibus oblectare, n. 582. Qui audiens in confessione repulsam sibi factam, dixit mulieri: *Et si ille vim tibi intulisset, quid fecisses?* cui illa respondit: *In tali casu cessissem*: tunc Confessarius eam reprehendit, sed postea accessit ad domum, & datis manibus cognovit, n. 587. Etiamsi statim pœniteat, n. 604.

Inquisitor sollicitans est denunciandus S. Sedi, aut Supremo Tribunali Inquisit. n. 624. Episcopi, Legati, & Officiales Sedis Apostolicæ, Sedi Apostolicæ, n. 621. ad 623. Generales Ordinum, Inquisitoribus, n. 625.

Denunciatus ab uno est denunciandus ab alio, n. 251.

Denunciandus est ille, quem post delictum statim pœnitet, nisi adsit indeliberatio, n. 604. & n. 279.

Qui accessit ad Confessarium non animo confitendi, sed inducendi ad hæresim, num. 280. Qui semel superstitionem fecit, n. 282. Etiamsi non adsit præsumptio, n. 281.

DENUNCIANDUS NON EST

Mandans sollicitationem, n. 489. Interpres, ibid.

Non

Non Sacerdos fingens se Sacerdotem, & Confessarium, ibidem. Mulier sollicitans, n. 494. Confessarius, qui ex casuali confessione mulieris cum alio Confessario ed eam insultans, &c. n. 492. Qui provocat eam ad stultitias, dum alteri confitetur, ibid. Qui sollicitat ob alia crimina, n. 496. Si sollicitantia alia Sacramenta, n. 502.

Qui ad obtinendam licentiam eundi e conventu finxerit filio opponere confessionem infamis audere, numero 115. Qui mulieri ob verecundiam tetefuni dixit se ejus confessionem exceptuum, n. 516. Qui fecunda federa post plurimum confessiones mulierem genuflexam logui volentem sollicitavit, n. 517. Qui mulieri sollicitanti dixit *Eji ne hic locus familia loquendi*? n. 562. Qui mulieri de suspibus thi ab alio dictis prosiliet conquerenti dixit: *Quid corpus chiamitis si alius charnes ubi dicessit, non quaeta esse*, n. 566. Quando leges sunt dubia, n. 575. Si Confessarius confessiat ob minas, n. 582. Si sollicitat filiam confessionis extra casum confessionis, n. 621.

Non est denunciandus Confessarius, si puella simplex non percepit sunc, *sed post multum tempus*, vim verborum, n. 548. Qui gemiteri de suspi desideria se accusanti dixit: *Si quis tibi daret pecuniam, parvere ne quid cupiebat*? & ipsa respondit negative, n. 588.

Denunciandus non est Confessor aut primo malam propositionem ex inconsiderantia proferens, n. 249. Nec qui excusatur a culpa mortali, n. 288. Nec Superior, qui consilia regere decreta ad S. Offic. spectantia, nisi prius monitus, n. 237.

DENUNCIANDUS AN SIT

Confessarius, qui dum audiebat confessionem urtus fecit signa inhonesta alteri, n. 325. Qui potuit in confessionem a non Sacerdote, ut per se sollicitare, n. 490. Qui simoned ate post dixit: *Exposita me ambiliser*, interim se diverti, reliit, & sollicitavit, n. 506. Qui dixit puero: *Vent hodie ad meum domum, & tradam tibi chirographum confessionis*, n. 507. Qui nihil illi dixit, sed postea tulit chirographum, & sollicitavit, n. 508.

Confessarius Monialium, si tradat inhonesta in carte, n. 530. Confessarius, qui laudat de pulchritudine, n. 534. Qui suam concubinam chiugavit, n. 564. Qui dixit, *capella me hodie dimisit suae, quia habui secum legal*, n. 557. Si confentiat sollicitationi ambigis arte dæmonis, n. 186. Qui post audiam confessionem accedit ad domum, & inlitiat, n. 55. & n. 511. Qui vocatus a muliere aegrotam se fingente, ex compactio ad confessionem accessit, & rem habuit, n. 513. Si mulier non ex compacto vocet Confessarium fingens velle confiteri, &c. n. 514. Qui post confessionem missa in domum mulieris lenonem, aut litteras sollicitationis, n. 568. Qui dedit domum iniquitum, n. 569. Qui consulit homicidium exci, n. 571. Qui dedit pecuniam pecuniam, ut tribuat ius matrimoni, n. 572. Qui confessionem petentem dissuasit ex malo fine, & postea accedit ad ejus domum, n. 570.

DENUNCIARE NON TENETUR.

Confessarius sollicitans non tenetur denunciare se ipsum, n. 493. Non tenetur scienti, & Confessarius est mortuus, n. 493. Quando principalis excutatur, ibid. Si timet grave malum filii aut suis, n. 599. Pater, Mater, Filius, Frater excepto crimine haeresis formalis, ibid. & n. 276. Si Confessarius confessus est ari conscius, n. 600. Si se exculpavit coram inquisitore, n. 503.

DENUNCIARE TENETUR

Tenetur, etiamsi Confessarius semel sollicitaverit, n. 389. Qui vidit, aut audivit, ibidem. Qui scit ex auditu immediate, ibid. Qui audivit a fide levibus, n. 561. Ex auditu mediato, n. 563. Qui probatur non posse, n. 598. Etiamsi le or sub secreto naturali, aut juramento, minime sub sigillo sacramentali, n. 597. aut consilio, n. 598.

Tenetur personaliter, n. 599. Etiam amicum, n. 599. Etiamsi Confessarius sit motus ex fragilitate, n. 603. Etiamsi credat esse emendatum, n. 303. Etiamsi sit elapsum tempus, & mulier fuerit ab ipso sollicitatae absolutae, n. 607. Etiamsi edictum non publicetur, n. 617. Nulla praemissa correctione fraterna, n. 612. Monialis, & quae venetur, n. 599. Quando principalis denunciavit, aut denunciare non vult, n. 554.

IN DELICTIS S. OFFICII

Denunciate tenentur omnes etiam Regulares, & suos subditos, n. 248. Reges, n. 252. Viatur, & advocata, n. 311. Si delictum sit occultum, & probari non possit, n. 260. Si scire ex secreto naturali sub juramento, n. 261. Excepto secreto sacramentali, n. 262. Qui se ex aliis, n. 263. Etiam ex fide levibus, n. 264. Non venetur quis denunciare haereticum in locis, ubi sunt permisti cum Catholicis, n. 265. Nec haereticum se ipsum, n. 271.

Tenetur cum cum gravi periculo vitae, &c. denunciare haereticum, minime suspectos, n. 266. & 267. Si ius patrem haereticum, n. 268. Sic conjuncti, n. 270. Minime extra haeresim formalem, n. 271. Complex complicem in casu haeresis, minime in aliis delictis, n. 275. Haereticum emendatum, n. 278. Minime qui cum audit sacramentaliter, n. 281. Impedimento durante, non tenetur quis denunciare per alium, n. 643.

Divinatio quid sit, n. 244. Divinationis species decem, n. 244.

Dos unqua mutatur cum haeretico contrahens est illa, n. 109.

Dotalia [illegible]

Omnium bonorum est invalida, n. 141. Excedens valorem quinquagenarum nummorum sunctum sine infirmatione facta est nulla, ibid. Facta ab haeretico a die commissi delicti ante diem finiendi se pabere, at non fuit firmae, n. 160. Renovantur ob fragrantiam contrahendi, n. 146.

Injuriae in crimine haeresis orta ex tentatione, quando non sit peccatum mortale, v. Haeresis.

B

Bibliotheca Inquisitorum in civitate Romae, n. [illegible]. Bibliotheca Sacra, n. 227. Edictum Inquisitoris ex temporaneum, n. [illegible]. Indendit emendationem, & [illegible], n. [illegible]. Differunt ab Edictis Inquisitorum, n. [illegible].

Excommunicatio [illegible] denunciandus [illegible], n. [illegible].

Excommunicatio Bullae Coenae, [illegible] Imperialis, & libros haereticorum, n. [illegible]. [illegible] Indicis, & Pii Quinti, n. [illegible]. Non deterret pio venialis, n. 13.

F

Fautores haereticorum [illegible] in excommunicationem Bullae Coenae, & [illegible], n. [illegible]. Filii non haeretici, ex hoc haeretici defendi, [illegible] haeretici, n. [illegible]. Filius non tenetur denunciare patrem, n. [illegible]. Tantum denunciare non potest, n. [illegible].

Fides contrahens a Conjuge [illegible], [illegible] cohaere contrahendi, non [illegible] Confessarius denunciandus, n. [illegible].

Filius [illegible] haereticorum, v. Haeresis haereticorum.

Filius [illegible] pro crimine, & [illegible], n. [illegible].

Fratres non [illegible] denunciare fratrem, v. Denunciatio. Tenetur tamen in casibus [illegible] Sanctae, n. [illegible].

Fructus [illegible] quae cedunt filio, percepti tempore [illegible] patris [illegible], n. 163. Data sententia, fructus, [illegible] consumpti, sunt filii, ib.

Furtum concubinae quae [illegible] obligationem restituendi rei ablatae [illegible] eo, & revelationis, si monitorium sit editum, n. 123. ad 128. Quantum ad mortale, n. 10.

G

Germani [illegible] Catholicis, n. [illegible]. Fit pro [illegible], & [illegible], n. [illegible].

Gesta S. Sedis non [illegible] Sacrorum Bonorum ex [illegible] Papae, & [illegible], n. [illegible]. Consultatio [illegible] non [illegible], ibidem.

Generalis Quisquis sollicitantis est [illegible] denunciandi, v. Denunciatio.

H

Haeresis quid sit, n. 216. & 1. Odium [illegible], n. [illegible]. Haeresis quae, [illegible], n. [illegible]. Haeresis quae, n. [illegible]. Haeresis formalis, [illegible], n. [illegible]. Haeresis [illegible] Bullae, n. [illegible]. Haeresis quae, n. [illegible]. Haeresis [illegible], n. [illegible]. Haeresis [illegible], n. [illegible]. Haeresis [illegible],

Cœnæ locutis, si eum legat, aut retineat, ib. Qui legit vel retinet librum hæretici de Religione tractantem, etiamsi nullam contineat hæresim, incidit in censuram Cœnæ, num. 361. & 362. Tertia, ut legatur materia notabilis, num. 363. Lectio unius paginæ quando sit materia notabilis, ibidem. Retentio unius folii, etiamsi hæresim contineat, excusat ab excommunicatione Bullæ Cœnæ, non sic lectio, ibidem. Qui proposuit multum legere, sed paginam non excessit, vel multum retinere, sed mutata voluntate librum consignavit, excusatur ab excommunicatione, num. 364. Retinens per duos dies, aut diu, si expectet opportunitatem consignandi, excusatur, num. 365. Venditores, qui retinent massam foliorum, an excusentur, numer. 372. Nomine libri quid veniat, n. 368. & 371.

Quarta, ut sciatur legatur, &c. num. 374. Ignorantia excusans, num. 375. ad 382. Ignorans censuram, ipsam non incurrit, num. 383. Quinta, ut legatur, &c. sine licentia, num. 384. Urbanus VIII. revocavit licentias, num. 385. & n. 338. Quis concedere possit licentiam, n. 368. & num. 392. & num. 300. Ante legere, num. 391. An qui eam habet, possit ubique retinere, n. 395.

Legentes libros hæreticorum quinam dicantur, n. 401. Lectio quid dicit num. 425. Legens, & non intelligens, a censura excusatur, ibidem. Legentes curiositatis gratia, aut ob sermonis elegantiam, non excusantur, n. 415. In locis hæreticorum non licet legere libros illis, ad quos non spectat tueri fidem in dictis Provinciis publica disputatione, aut scripto, quamvis sit cum animo errores confutandi; sed solum illis, quibus incumbit &c. num. 427. A censura excusatur, qui librum hæreticalem sæpe lectum, & memoria retentum, memoria recitet, num. 416. Non excusatur famulus, si legat de mandato domini, si famulus, quod legit, intelligat, num. 417. Excusatur, si legat de mandato alterius, a quo prudenter grave damnum timet, ibidem. Non excusatur ipse hæreticus, si suum librum hæresim continentem, aut de Religione tractantem legat, num. 418. Si quis consulto legat paucas lineas, ubi est error, ob quem liber fuit prohibitus, censuram incurrit, num. 419. Audiens alium legentem, an mortaliter peccet, & censuram incurrat, num. 421. ad 423. Legens, ubi Bulla non est recepta, quando incidat in censuram, n. 426. & 427.

Retinentes libros qui dicantur, num. 428. Retinens ad consignandum non excusatur a censura, numer. 429. Si nullum cognoscat esse periculum subversionis, non excusatur, num. 430. Non excusantur asportantes de uno in alium locum, vel vendentes scienter, secus si nesciant, numer. 431. Etiam non excusantur retinentes in Bibliothecis ad ornatum sine animo legendi, num. 432. Pro libris prohibitis, qui in Bibliothecis Regularium sæpe continentur, quinam incurrant, ib. Neque excusatur Religiosus, qui librum a Bibliotheca extractum etiam cum licentia Superioris in camera retinet, num. 434. Inventus in domo cum libris ex hæreditate relictis, suspectus non est, & quando, num. 435. Dans librum habenti facultatem legendi, non incurrit censuram, & quando, num. 436. Qui donavit amico, qui eum non habet, non incurrit, sed peccat mortaliter, num. 440. Libri prohibiti sunt fieri quoad combustionem, num. 438. Liberat aut emens pro eo, qui habet licentiam, vel servus ei præstans famulatum, quando excusentur, num. 439. Si liber hæretici de medicina aliquas hæreses continens dividatur in duas partes, retinens an incurrat censuram Bullæ Cœnæ, n. 441. ad 447.

Imprimentium nomine quinam veniant, nu. 448. Defendentes libros hæreticorum subduntur tantum Bullæ Cœnæ, non Bullæ Pii IV. aut Indicis, numero 454. Defendentes ingenii gratia, incurrunt censuram, numero 459. & 460. Laudans, quando in excommunicationem incidat, numer. 455. Qui fictis in sola voluntate defendendi, quando incidat, numer. 461. & 462.

Libri prohibiti aut expurgandi cui consignandi, numer. 463. Inquisitores, & Episcopi debent illos comburere, num. 465. Propria auctoritate expurgari non possunt sine mortali, numero 469. Qui propria auctoritate comburit, & non consignat Inquisitori an sit suspectus de hæresi, & quam censuram incurrat, n. 470. & n. 475. & n. 476. & 481.

Locus Confessionis quotuplex: v. Confessio. Locus exemptus quinam sit, n. 219.

M

Magia duplex, & quæ, n. 242. Differt a maleficio, n. 243.

Matrimonium quid sit, num. 275. Dividitur in duas species, num. 276. [illegible]

Mater non tenetur denunciare filium, v. Denunciatio. [illegible]

Materia, de qua Libri prohiberi solent, vid. Libri prohibiti.

Mandare [illegible] non est denunciandum, vid. Denunciatio.

Moniales [illegible], n. 332. Moniales denunciare tenentur, n. 335.

MONITORII.

A quo possint concedi, n. 1. ad 3. Quando, n. 4. Pro quibus causis, n. 5. & 9. Quando obligant ad revelandum [illegible] [illegible]

Quanto tempore durent, num. 24. & num. 25. & 30. [illegible]

[illegible]

Minor [illegible] [illegible] Denunciatio. [illegible] de hæresi, n. 636.

N

Necromantia quid sit, n. 244.

O

Obligatio denunciandi hæreticum [illegible], n. 247.

Officiales Sedis Apostolicæ [illegible] v. Denunciatio.

Omittens denunciationem hæretici, aut sciens [illegible] n. 283.

P

Pactum implicitum, & explicitum, quando adsint, n. 253. Sola protestatio, qua nolit effectum expectare a Dæmone, quando adest pactum, non sufficit ad excusandum a superstitione, & peccato, n. 260. Pactum ad discursum est licitum, si excludat læsionem enormissimam; secus autem, si supponatur eam comprehendere, n. 141. De non petendo remedio gratioso pro læsione enormissima est invalidum, ibid.

Pater non tenetur denunciare filium, n. 159. Tenetur tamen, si filius sit hæreticus, n. 160.

Peccatum mortale potest haberi etiam in re levi & quando, n. 13. Ab ipso excusat ignorantia, n. 287. Quantitas ad mortale requisita in materia paupertatis, quanta debet esse, n. 7. & n. 10.

Pœna sequitur culpam, n. 288. Pœna possunt apponi in contractu, vid. Contractus. Pœna contra regulares, non eligentes suos subditos ad denunciandum, n. 150. Contra Confessarios retardantes pœnitentes, n. 483. & 484.

Pertinacia ad errorem requisita in crimine hæresis, quomodo intelligenda, n. 258.

Pollutio in somnis post datam causam, si retractetur prava voluntas per pœnitentiam, non est culpabilis, n. 168.

Pontificem tam in canonizatione quam in beatificatione errare non posse, est de fide, n. 309. In materia fidei, aut morum, ibid. In casibus ipsis reservatis [illegible]

Possessor malæ fidei nunquam præscribit, n. 154.

Præstigium quando sit, n. 244. 6.

Præsumptio, quæ & quotuplex sit, n. 603.

Promissarius ante traditionem habet jus ad rem, n. 135.

Propositiones pravæ ad S. Officium spectantes, quales sint, n. 289. Hæretica, quæ sit, n. 290. Propositio revelata, quæ sit, ibid. Erronea, quæ sit, n. 297. Propositio, quæ sequitur ex duabus de fide, est de fide, n. 298. Theologica, quæ sit, n. 299. Errori proxima, ibid. Sapiens hæresim, & fidem, quæ sit, n. 300. Impia, & pia, n. 302. Temeraria, quæ sit, n. 304. Male sonans, & æquivoca, n. 205. & 206. Scandalosa, n. 208. Periculosa, arrogans, seditiosa, & schismatica, n. 209. Blasphema, n. 210. Maledica, n. 222. Improbabilis, n. 223. Eadem propositio potest habere plures gradus, n. 225. Potest quis errare in propositionis censura [illegible] Propositiones damnatæ sunt improbabiles [illegible]

Pyromantia quomodo fit, n. 244. [illegible]

Q

Quarta conditio, ut quis incurrat excommunicationem Bullæ Cœnæ ob lectionem librorum prohibitorum, [illegible]

Quinta conditio, ut quis incurrat in eandem excommunicationem, n. 384.

R

Rei in delictis S. Officii denunciare tenentur, n. [illegible]

Regulares denunciare tenentur, v. Denunciatio. Nullum habent territorium, n. 215.

Religiosorum hæreticorum bona non subjiciuntur fisco, n. 171. Religiosi peccant mortaliter, si suos prælatos, aut consilium petentes, non monent de onere denunciationis, & incurrunt pœnas ab Alex. VII. & Paulo V. sanctitas, n. 647. Religiosus, qui librum e bibliotheca extractum hæresim continentem in camera retinet, an excusetur a censura, v. Libri prohibiti.

Remedium gratiosum quando petendum, n. 140.

Restitutio in solidum quando habeatur, n. 15. Fur [illegible] curare debet, ut restituatur per amicum fidelem, aut probum Confessarium, n. 18. Qui pro se retinuit, quomodo se gerere debeat, n. 176. Non obligat cum majori damno, n. 114. Quomodo facienda, quando imminet infamia, n. 180. Restitui non debet ei, qui dominus est certe usurus in damnum tertii, n. 111. Possessor bonæ fidei, si possit in restitutione suum damnum vitare, tenetur id facere ex justitia alioquin tenetur ad omnium, n. 118. An teneatur quis revelare conspiratorem in Cardinalem, n. [illegible]

Retentio unius folii librorum prohibitorum an excuset a censura: v. Libri prohibiti.

Retinentes libros prohibitos, quando excommunicentur excommunicatione Bullæ Cœnæ: v. Libri prohibiti.

Reus in causa hæresis puniri potest de novo, & quando: v. Hæresis.

Rustici in locis hæreticorum, an possint ab hæresi absolvi, & a quibus: v. Hæresis.

REVELATIO, ET RESTITUTIO EX VI MONITORII.

Revelatio cui facienda, num. 29. Qui non revelando excusatur a culpa, excusatur a censura, n. 33. Excusat compensatio, n. 34. Impotentia, aut justa causa ad testificandum, an excuset a revelatione, numero 35. Non tenetur quis revelare in causa propria, aut in delicto commisso in sui damnum, n. 37. Non tenetur quis revelare, si ex revelatione prudenter timeat sibi, aut suis usque ad quartum gradum aliquod grave damnum, n. 39. In dubio de justitia compensationis quid agendum, nu. 38. An teneatur quis revelare conjunctos ex vi monitorii, n. 40. Amicum, num. 41. An teneantur familiares, num. 42. Non tenetur uxor maritum, n. 41. An teneantur conjuncti in defectu aliorum, n. 123. Quando quis teneatur revelare se ipsum, & complices, n. 43. Filius spiritualis tenetur patrem spiritualem revelare, num. 46. Qui non revelat elapso termino, peccat mortaliter, & incurrit excommunicationem, & quando excusetur, n. 47. Et ab ipsa non potest absolvi, nisi satisfacta parte, n. 84. Nemo tenetur revelare ea, quæ certe non scit a fide dignis, num. 53. Nec tenetur revelare, qui audivit ab eo, qui revelavit, aut vult; vel si credat revelationem non profuturam, num. 54. Nec qui scivit per injuriam, ratione secreti, consilii, auxilii, n. 55. 56. 57. & 58. Non tenetur quis revelare, quod in judicio probari non potest, nu. 60. Excipiuntur crimina in bonum publicum, n. 62.

Revelare tenetur quis sub mortali impedimenta Matrimonii, n. 61. Etiam crimina, quæ sunt in damnum tertii, n. 66. Quando monitorium non præcipit denunciationem, sed testificationem, tenetur quis revelare juridice delictum, etiamsi probari non posse, n. 79. [illegible]

vel innocentis [illegible], [illegible] sed etiam [illegible] est [illegible], n. 31. [illegible] n. 30. [illegible] n. 32. [illegible] quando [illegible], n. 33.

[illegible] [illegible] [illegible], num. 109. [illegible] [illegible] n. 112. [illegible] [illegible] num. 134. [illegible] n. 135. [illegible] n. 139. [illegible] num. 154. [illegible] num. 156. [illegible] n. 158. [illegible] [illegible] n. 175. [illegible] [illegible] censuram [illegible] num. 217.

Berengarii: V. Apostatæ a fide.

S

SAcerdos [illegible] [illegible], n. 487.

Sacramentorum, & [illegible], n. 279.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in articulo mortis, & [illegible], n. 280.

[illegible] quid sit, n. 53.

Sermones, & [illegible] in [illegible] [illegible], n. 378.

Sigillum Sacramentale omnino est servandum, etiamsi [illegible] [illegible] salus totius mundi pende[illegible] [illegible] [illegible]

Signo [illegible] [illegible] onus denunciationis: V. Denunciatio.

Signa [illegible] a Confessario facta non [illegible] [illegible] confessionem excepit, sed alter, [illegible] [illegible] denunciationis: V. ibid.

Signa [illegible] denunciationis an a denunciatione excusent, [illegible] 606.

Si[illegible] in confessionis quid impertiet, ut onus denunciationis pariat, n. 542.

Sollicitans quando sit denunciand[illegible], V. Denunciatio.

Sortilegium quid sit, n. 243. [illegible]

Subditus Episcopi existens in [illegible] [illegible] censura ad [illegible] [illegible] nitorii a suo Episcopo lati, n. [illegible]

Superiores regulares eminentes legere decreta ad S. Officium spectantia, quando sint denunciandi: Vid. Denunciatio.

Superstitio quid sit, nu. 242. Quinque sunt ejus species, ibid.

Suspicione hæresis cessante, cessat delictum esse Tribunalis fidei, n. 603.

Confessarius sollicitans, an & quando sit suspectus de hæresi, n. 649.

T

TEmpus [illegible] denunciationis faciendæ [illegible] [illegible], n. 611. [illegible] [illegible], n. 612. [illegible] [illegible], n. 617.

Tom[illegible] [illegible] de Religione [illegible], vel de [illegible]: V. Libri prohibiti.

Traditiones Apostolicæ, quænam sint, n. 291. Traditiones [illegible] ad fidem, quot sint, n. 292. Spectantes ad [illegible], & mores, n. 293.

Testamentum [illegible] quænam sit, n. 294. [illegible] [illegible], [illegible] Ecclesiastica, [illegible] n. 295. Qui [illegible] [illegible] [illegible] ad fidem, est hæreticus, n. 296.

V

VAna observantia quid sit, n. 245. Differt a divinatione, ibidem.

[illegible], ibidem.

[illegible] quid sit, n. 246.

Votum [illegible] [illegible], [illegible] in [illegible], est hæreticum, & [illegible], n. 316.

Uxor [illegible] [illegible] [illegible], si est hæretica [illegible], n. 379.

INDEX
RERUM, ET VERBORUM NOTABILIUM,

Quæ in Tertio Tomo de Examine Ordinandorum continentur.

Littera N. numerum marginalem designat.

A

ABbates possunt ex privilegio Ordines minores conferre, num. 16. Possunt dimissorias concedere: V. Dimissoriæ.

Acolythatus quid sit, n. 125. Materia remota, & proxima ipsius, n. 126. Munus Acolythi, n. 127. Quando fuit institutus a Christo, n. 128. Ad ipsum suscipiendum requiritur annus duodecimus completus, n. 21.

Altare esse debet triplici mappa, vel saltem duplici coopertum, nu. 321. In eo fieri debet sacrificium, ibid. In Altari Crucifixi Crux debet esse a Cruce majori distincta, n. 322. An liceat celebrare sine lumine in eo posito. n. 323.

Angelus nec licite nec valide ordinari potest, nu. 19.

Applicatio Missæ: V. Missa.

Aqua si sit in tanta quantitate vino immixta, ut remaneat denominatio vini, valida est consecratio, n. 179. Congelata non est materia apta Baptismi, n. 107. Quanta debet esse miscenda vino pro valida consecratione: V. Consecratio.

Aranea si ceciderit in calicem, quid faciendum, numer. 363. & 364.

Archiepiscopatus an sit ordo: V. Ordo.

Assistens Altari quisnam debet esse, n. 341.

B

BAptizatus baptismo sanguinis, aut flaminis, non potest valide ordinari, n. 19.

Beneficium, patrimonium, vel pensio, tres possunt conditiones, & quæ, n. 49. ad 53. Qui beneficium possidet, potest ad sacros Ordines promoveri, etiamsi fructus illius non statim sit percepturus, sed certo post sacerdotium, n. 60. Sine justo titulo beneficii, vel patrimonii, an possit quis ordinari, n. [illegible] Ordinatus Ordinibus Sacris, an possit licite & valide quodlibet beneficium resignare, & in quo casu, n. 62. Ordinatus cum beneficio falso: V. Ordinatus. Ad beneficia quænam ætas requiratur: V. Ætas.

C

CAlix, & patena non consecrata sufficiunt ad valorem Ordinis, n. 113. Si traderetur sine patena, vel e converso, invalida est ordinatio, n. 112. In Altari collocandus, major pars ipsius & patenæ debet esse supra [illegible], n. [illegible] [illegible] tangere a [illegible], [illegible] [illegible], n. 357.

Canonicatus quam ætatem requirat: V. Ætas.

Capellanus quando [illegible] [illegible] [illegible], n. 52.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Cens[illegible] quid sit, [illegible] [illegible], quando [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], n. 183.

Clericus [illegible] [illegible], [illegible] Quænam ætas requiratur: V. Ætas.

[illegible] [illegible]

Clericus recipiens Ordines debet esse in gratia, n. 8. Sufficit in ipso ad recipiendum Ordines attritio habitualis, n. 11. Violans censuram exercendo actus proprios Ordinum majorum, an sit irregularis, n. 130. ad 135. Si sub irregularitate prædicta actus Ordinum majorum exerceat, novam irregularitatem non incurrit, n. 136. & 137. In missali ministrans, moraliter non peccat, n. 147.

Confessio præmittenda communioni, n. 259. Necessitas non præmittendi, ex triplici capite potest oriri, n. 280. Si deest copia Confessarii, ibidem. Ex infamia, n. 284. Ex damno, n. 285.

Consecratio sub utraque specie est de jure divino, n. 193. Pro valida consecratione panis, qualis debet esse, n. 196. Hostia, cui est admixtum hordeum, quando sit valida materia consecrationis, n. 197. Ad valorem Sacramenti sufficit si sit panis triticeus, azymus, vel fermentatus, n. 180. In suis Ecclesiis Latini in azymo, & Græci in fermentato, ex præcepto tenentur consecrare, ibid. Vinum pro valida sanguinis consecratione debet esse solius vitis, n. 198. In musto valida est consecratio, sed illicita, ib. Vino consecrando est parum aquæ miscendum, non ex necessitate Sacramenti, sed præcepti, n. 200. Aqua miscenda vino pro valida consecratione, quanta debet esse, ibid. Forma consecrationis panis, n. 201. Quænam sint essentialia, & quænam de præcepto, ib. Verba consecrationis vini, ibid. Qui mutaret verba essentialia, quando conficeret Sacramentum, n. 202. Dubiæ sunt hæ formæ: *Hic est corpus meum. Ecce corpus meum. Hoc est corpus meum. Meum est hoc corpus. Hoc corpus est meum*, n. 203. Verba in ipsa proferri debent significative, n. 204. Si quis non recordetur se dixisse ea quæ in consecratione communiter dicimus, quid agere debeat, n. 205. Si constet, quod omiserit aliquid eorum, quæ sunt de necessitate Sacramenti, n. 205. Si probabiliter dubitet se aliquid essentiale omisisse, ib. Intentio ad consecrationem requisita: V. Intentio.

Constitutio Innocentii XII. qua plura declarantur, ac præscribuntur pro tollendis abusibus & fraudibus circa Ordinationes alienorum subditorum, n. 38. ad 47.

Contractus moralis materiæ non sufficit ad valorem Ordinis, sed requiritur physicus, n. 115. Non est necesse, quod sit magnus, aut diuturnus, ibid. Nec etiam quod sit immediatus, ib. Non est necesse, quod fiat simul physice cum prolatione formæ, n. 136.

D

DEcretum Concilii Trid. de beneficio & patrimonio, n. 43. [illegible] Missæ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], n. 392. Defectus [illegible] [illegible] [illegible] Missarum. V. Missa.

Defectus in celebratione Missæ, n. 390. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ib. [illegible] [illegible] [illegible], n. 392. Si [illegible] [illegible], n. 393. [illegible] [illegible] [illegible] n. 395. & [illegible] [illegible] [illegible], n. 396. & 397. [illegible], n. 398. [illegible] [illegible] [illegible], num. 399. In [illegible] [illegible], n. 399. [illegible]

dum,

datur, n. 314. In dubio an sit vinum, n. 317. Vinum si venenatum, n. 344. Si Sacerdos id ex ea confecione, n. 364. Sanguis si congelatus, n. 368. Si calsar, n. 371.
Diaceonis potest deferre pyxidem, in qua sunt parvenæ, de usu in aliud Altare, n. 182. Tangere vas, in quo est Corpus Christi consecratum, ibid. Convenientes est, ut ab ipso pontificaterio & similia in prima tonsione laverur, n. 163.
Diaconatus quid sit, n. 259. Materia, & forma ipsius, n. 260. Ad ipsum suscipiendum requiritur annus vigesimus revisus inchoatus, n. 261. Quando fuit a Christo institutus, n. 304. Ito materia si tradatur libri, in quo ceu sunt Evangelia. Ordinatio est sacralis, n. 165. & 166. Materia ipsius quot sint, n. 167.
Dimissoria quinam concedere possint, n. 83. ad 86. Dimissoria non expirant ibiere concedentis, velum ab officio cessante, nisi dur revocata per successorem, n. 87. Per dimissoria datos ordinati, an suscendi: V. Subdiaus. Qui ea obtinuit dolo & fictione, proprium Episcopum deciplendo, ac sit suspensus, n. 90. Formula ipsarum pro regularibus, n. 182.
Dispensare super interstitiis quinam possint: V. Interstitia. Dispensatus a Summo Pontifice super defectu ætatis, adhuc indiget, ut super interstitiis dispensetur, si opus fuerit, n. 33. Quinam dispensare potest cum eo, qui est ordinatus per laicum: V. Episcopus.
Dispositio interstitialis Accedoris, n. 278.
Dubia pro Subdiaconatu expendunter, n. 222, ad 257.
Pro Presbyteratu: V. Presbyteratus.

E

Ecclesia Sancta: Vide Missa: V. Missa.
[illegible]
Ecclesiastes, [illegible] Ordinandorum, n. 3. Quinam non requiruntur: V. Aetas.
Ecclesiastes [illegible] Ordinandorum: V. Acolythatus. Pro Ordinandis, Diaconatus & Sacerdotium: V. Ordinatio. Quo tempore ad ea ordinandi est [illegible] Ordinandorum, n. [illegible] Ordinatus a Episcopo [illegible] Ordinandorum, n. 90. Quinam [illegible] ad [illegible] Ordinandi est [illegible] Ordinandorum, n. 95. Quinam [illegible] ad [illegible] Ordinandorum, n. 96. Quinam [illegible] ad [illegible] Ordinandorum, n. 97. Quinam [illegible] ad [illegible] Ordinandorum, n. 98.
Episcopus [illegible] Ordinandorum: V. Ordo, Sacerdotium [illegible] Ordinandorum, n. 3. Quinam non requiruntur: V. Aetas.
[illegible] Ordinandorum: V. Acolythatus. Pro Ordinandis, Diaconatus & Sacerdotium: V. Ordinatio. Quo tempore ad ea ordinandi est [illegible] Ordinandorum, n. [illegible] Ordinatus a Episcopo [illegible] Ordinandorum, n. 90. Quinam [illegible] ad [illegible] Ordinandorum, n. 95. Quinam [illegible] ad [illegible] Ordinandorum, n. 96. Quinam [illegible] ad [illegible] Ordinandorum, n. 97. Quinam [illegible] ad [illegible] Ordinandorum, n. 98.
[

conditione, quando & a quo possit fieri, num. 184.
Ordinatus an possit beneficium resignare, vel patrimonium alienare: V. Beneficium, Patrimonium. Ordinatus in facris cum beneficio, aut cum monito sibi, an suspensionem incurrat, n. 64. ad 69. Ordinati per dimissorias Capitulii Sede vacante qualnam poenas incurrant, n. 36. Absque dimissoriis propriis Praelati, vel Superioris regularis: V. Poenae. Ordinatus per dimissorias falsas: V. Subditus.
Ordinatus quid sit, n. 119. Materia remota huius clavis, proxima eiusdem, & accepratio ipsarum, n. 114. Forma huic verba proferre ab Episcopo, ibid. Munus ipsius, n. 115. Quando fuit institutus a Christo, n. 116.

P

PAnis pro valida consecratione: V. Consecratio. Forma consecrationis ejus: V. Ibid.
Pagnus an sit Ordo, n. 4. Quinam aetas requiritur: Vide Aetas.
Parvus Sacrificii Missae: V. Missa. Parvus fructus, seu valoris: V. Missa.
Parvitas quomodo consecrandae: V. Hora verb. Intentio. Si legenda, an consecratae, num. 220. & 221. Si miscentur cum non consecratis, quid agendum, num. 222. Si extra Corporale, & Altare, n. 223. Si supra Corporale, sed extra orum, ibid. Si detrunt Sacerdoti pro communicando pauciores hostiae, an licite eas an sit consecrare, & quomodo, n. 22. In dubio hostiae consecratae quid agendum, n. 226.
Patrimonium quae conditiones exposcat: V. Beneficium. Si non sufficit, an sit conjunctum beneficio tenui, & quando, n. 51. & 52. Illis sufficiens. Patrimonii debet esse iuxtorum 60. n. 51. Patrimonium, ad cujus titulum quis ordinatur, gaudet privilegiis bonorum Ecclesiae, & ad quid sit largitum, n. 54. In collatione cum aliis fratribus tenetur quis patrimonium computare secundum legitimae, & quando non, n. 55.
Sufficit ad patrimonium census redibilis, & quando, n. 57. Requisitur ad ipsum pacifica possessio, num. 59. Sine sufficienti patrimonio an possit quis ordinari: V. Beneficium, Ordinatus in facris non potest per Ecclesiae vel valide patrimonium alienare, & in cuio casu possit, n. 62. Ordinatus cum patrimonio filio: V. Ordinatus. Promotus ad sacros Ordines cum patrimonio filii donatum cum conditione, ut post Ordines suscepto illud restituat, an suspensionem incurrat, n. 74. ad 76. An si absque ullo pacto illud renuncier post Subdiaconatum, & Diaconatum, & absque alio ad sustentationem sufficiente Sacerdotium suscipiat, suspensionem incurrit, n. 77. ad 79. Quis patrimonium amisit, quid dicendum? n. 79. ad 82.
Pensio quae conditiones exposcat: V. Beneficium.
Pensae eorum, qui ordinantur per dimissorias Capituli, Sede vacante, durante anno viduitatis, n. 56. Eorum, qui ordinantur sine dimissoris proprii Praelati, vel proprii Superioris, n. 58.
Pyxis pateralis continet, quo loco in Altari reponenda est, & quanto tempore, n. 224.
Paschae confitendi tempus & sanguinem Christi, & abstinendi a peccatis, sub diffidia, n. 182.
Presbyteratus quid sit, n. 167. Materia, & forma ipsius, n. 168. & 169. Ordinatus in ipsum, quae accipiat potestates, num. 170. Utraque detinet potestas Ordinis, ibid. Quando fuit institutus, n. 171. Dubia ad ipsum spectantia resolvuntur, n. 173. ad 185. Qui presbyteratum Ordinem suscipit in peccato mortali, peccat mortaliter, & quando, n. 16. Quaeto in ipso imprimatur character: V. Character.
Praelati Regulares qui concedere possunt dimissorias, qui sint: V. Dimissoriae.
Palma Tonsura quid sit, n. 109. Nam est Ordo, ibidem. Quare fit tonsura per radionem capilletum, & in cruce, n. 110. Per ipsam quis fit Clericus, capax beneficii Ecclesiastici, & exemptionum Clericorum, num. 111. In ipsa abscidio capillorum fiat loco moreniae; haec formae sunt verba ab Episcopo, & ab Ordinando proferenda, n. 112.
Palmi Presbyterales impositi ab Episcopo in ordinatione, an obligent sub mortali, n. 143.

R

REgulares baccarum dimissorias a suis Praelatis, a quibus Episcopus eximitur, possunt, n. [illegible] Quae [illegible] Superiorum, quibus dimittuntur [illegible] aliquam causam, si ordinentur ad titulum paupertatis, duplicitur peccant, fiunt suspendi, & evadunt irregulares, si in Ordine ministrent, n. 124. An renuantur ad Missam Conventualem, & postea eam applicare pro particulari, accepto stipendio: V. Stipendium. Formula dimissoriarum pro ipsis: V. Dimissoriae.
Religiosus, qui ordinatur titulo paupertatis, si sit Clericus, tenetur patrimonium assignare, num. 25. Qui fraenter emisit professionem invalidam, peccat suscipiendo Ordinem factum, n. 24.
Rubricae Missalis quae nam sint directiva, & quae praeceptiva, n. [illegible]

S

SAcerdotem probabilius est non peccare mortaliter; si in mora id Eucharistiae ut gat, n. 148. Excommunicatus an possit litigare coram judice, num. 152. Mulieres ipsum, num. 170. & 171. Non omnis potest a peccatis absolvere, ibid. Simpl ex Sacerdos non potest absolvere, nisi a mortalibus, sed neque a venialibus, nisi in articulo mortis, in quo potest omnis etiam excommunicatus, suspensus, irregularis, degradatus, imo haereticus, n. 172. Fraeqnte Sacerdote approbato, probabilius est non posse, num. 173. Similiter non potest Haereticus patiente Catholico, nec excommunicatus praesente non excommunicato, ibid. Valide ordinatur, si sangue Caliceum, & Patenam, ubi est hostia, non vero immediate in manu ipsius, vel si tradantur hostia & vinum simul immixta in calice, num. 176. Si sangue calicem, in quo est vinum, cui sit superimposita patena cum hostia, n. 177. Si tradatur ipsi vinum sine aqua, num. 178. Si tradatur aqua in tanta quantitate vino immixta, ut remaneat denominatio vini, num. 179. Invalide ordinatur, si tradaretur ipsi tonsa cum vino, vel sola patena cum hostia, n. 180. Si confecerit ante ultimam manuum impositionem potest calicis & patenae traditionem, valide confecerit, n. 181. Quantum ad intentionem pro valida consecratione: V. Intentio. Quantum ad applicationem, & celebrationem Missae: Vide Missa. Sacerdos cum non Romani, si transeat per territorium [illegible] quomodo se gerere debet circa Missa [illegible] n. 245. Non peccat mortaliter, [illegible] Matutino, n. 258. Quantum ad Stipendium [illegible] Stipendium. De Natale Domini etiam [illegible] tenetur ter Missa.
Sacerdotium suscipiens [illegible] Canonum vigesimum quintum incohatum [illegible] sacerdotium suscipit cum aliquo impedimento [illegible] suspensus ab Ordinibus, non fit [illegible] consecrare in Missa, in [illegible] n. 287. Sacerdotio insignitus debet [illegible] n. 345

Sacerdotium [illegible] debet habere [illegible] n. 12. Qui [illegible] Ordinandi, non sit [illegible] Ordinandus, [illegible] Episcopi [illegible] in Missa, in [illegible] n. 16. Sacerdotes [illegible] n. 18. Sacramentum quando [illegible] n. 22. Sacramentum [illegible] Vide Ordo.
Sacrificii [illegible] n. 310. Lavatio [illegible] n. 310. Vetus [illegible] n. 310. Vetus [illegible] n. 312. Sacrificii res [illegible] n. 314.
Sacrum [illegible] & [illegible] & [illegible] V. Defectus.
Sacrum [illegible] potest. Ordinatus [illegible] Ordine [illegible] ad titulum beneficii. Si quando ad titulum patrimonii, vel paupertatis, n. 49.
Sagittarium [illegible] n. 49. Simplex ex parte [illegible] n. 50. Sacrificio per [illegible] n. 50. Qui [illegible] n. 50. Qui [illegible] n. 50. Qui [illegible] n. 50. Si [illegible] n. 50. Si [illegible] n. 50. Si

INDEX EXAMINIS PRÆDICATORUM, ET MISSIONARIORUM.

Littera N. numerum marginalem designat.

A

ACtio Oratoris, qualis esse debeat, n. 435.

B

BEnedictio in Missionibus peragendis petenda est ab Ordinario, n. 440.

C

COncilia Oecumenica quot sint, n. 408.
Concio quomodo efformanda, numer. 434. Quo ordine disponenda, n. 434.
Commotionis Christiana species quot sint, n. 424.

D

DEcor servandus in oratore, n. 429.

E

EPilogus oratorius quomodo fieri debet, n. 434.
Exempla plurimum valent ad movendum auditorum animos, n. 432.
Exordium ad quid sit inducendum, & quomodo efformari debet, n. 431.

F

FInis Prædicatoris: Vide Prædicator.

G

GEnus demonstrativum in quo consistat, n. 436. In ipso quid observari debeat, ibid. Genus judiciale propriè dictum, ad Ecclesiasticum oratorem pertinere non potest, n. 437. Genus deliberativum exercet orator, & quando, n. 438. Genus deliberandi quarde adhibeatur ab oratore, n. 439.
Genus quomodo efformari debeat, n. 434.

H

HIstoriæ apochryphæ narrari non debent a Prædicatoribus, n. 432. d.

I

IDiomata, in quo prædicare debet orator, n. 415.
Imploratio divini auxilii est principium Ecclesiasticæ eloquentiæ, n. 428.
Indulgentia Plenaria concessa Missionariis Ordinis Minorum, n. 445.
Judicium Prædicatoris in dicendo, in quo consistat, num. 430.

L

LOci communes, a quibus deducenda sunt rationes, n. 410. A definitione, n. 2. A partium enumeratione, n. 3. Ab etymologia, n. 4. A conjugatis, n. 4. A genere, & specie, n. 5. A simili, n. 6. A dissimili, n. 7. A contrario, n. 8. Ab adversis, n. 9. A privatibus, n. 10. A relativis, n. 11. A concludentibus, n. 12. Ab adjunctis, n. 13. Ab antecedentibus, n. 14. A consequentibus, n. 15. A repugnantibus, n. 16. A causis, n. 17. Materiali, n. 18. A causis formali, n. 19. Ab efficiente, n. 20. A causa finali, n. 21. Ab effectibus, n. 22. A comparatione, n. 23. A majori ad minus, n. 24. A minori ad majus, n. 25. A pari, n. 26.
Locutio emendata Ecclesiastici Oratoris quid requirat, n. 433.

M

MIssionarius quid agere debeat ante prædicationem, & de ejus dispositione, nu. 446. ad 448. In viis punctis dividere debet sermonem, num. 440. Quomodo perficere debet actus missionis, nu. 442. Quei, & quomodo precationes facere debet, n. 444.
Munus facere Prædicatoris ad hoc ut exercatur, tria necessaria requirit, & quæ, n. 384.

O

ORationis perfectiones, in quorum consistat, numer. 426.

P

PRædicatoris finis, quinam esse debeat, n. 384. Prædicare quis debeat, n. 384. Prædicari quid debeat, num. 387. Quibus rebus fundati debeat Verbum Dei, & quo ordine, n. 388. Prædicari quomodo debeat, num. 427.
Pronunciatio in quorum consistat, n. 432.
Propositio ut a exigit, & quæ, n. 422.

Q

QUomodo prædicari debeat: Vide Prædicatoris finis.

R

RAtiones a quibusdam deducendæ veniunt, numero 410.

S

SAcra Scriptura, quas partes habet, n. 389. Ipsius libri, quare dicuntur Canonici, n. 391. Definitio ipsius, n. 392. Sensus, n. 393. Divisio ipsius, num. 394. Summa certitudo sensus, numero 396. Exemplum adducitur, n. 397. An in omnibus locis reperiri possint quatuor sensus, n. 399. Sensus accommodatius quid sit, n. 398.
Sancti Patres, n. 406.
Similitudines a quibus cui possunt, n. 412.

T

[illegible] perpetuo fieri, n. 434.

V

Utia a [illegible] umeli [illegible]
Vocis modi [illegible] Divorum n. 434.

INDEX LOCORUM I. II. & III. TOMI.

Ubi Propositiones Damnatæ enucleantur.

PROPOSITIONES 41. AB ALEX. VII. DAMNATÆ.

PRopos. 1. tom. 1. n. 277. & n. 287
2. tom. 2. num. 2177.
3 tom. 2. n. 287. & tom. 3. n. 187.
4. tom. 2. num. 281.
5 tom. 2. num. 280.
6 tom. 2. num. 507.
7 tom. 2. num. 610.
8 tom. 3. num. 236.
9 tom. 3. num. 254.
10 tom. 4. num. 254.
11 tom. 1. num. 1609.
12 tom. 1. num. 1806.
13 tom. 2. num. 1280.
14 tom. 3. num. 187.
15 tom. 1 num. 1196.
16 tom. 1. num. 1324.
17 tom. 2. num. 2089.
18 tom. 1. num. 2099.
19 tom. 1. num. 2091.
20 tom. 3. num. 492.
21 tom. 1. num. 400.
22 tom. 3. num. 2662.
23 tom. 3. num. 2811.
24 tom. 1. num. 2166.
25 tom. 3. num. 2141.
26 tom. 3. num. 110.
27 tom. 1. num. 68.
28 tom. 1. num. 196.
29 tom. 1. num. 2841.
30 tom. 1. num. 2898.
31 tom. 3. num. 2508.
32 tom. 1. num. 2845.
33 tom. 3. num. 487.
34 tom. 1. num. 452.
35 tom. 1. num. 455.
36 tom. 1. num. 1785.
37 tom. 3. num. 1795.
38 tom. 4. num. 286.
39 tom. 1. num. 286.
40 tom. 1. num. 2188.
41 tom. 1. num. 3658.
42 tom. 3. num. 2405.
43 tom. 1. num. 2366
44 tom. 1. num. 4340.
45 tom. 1. num. 331.

PROPOSITIONES 65. AB INNOCENTIO XI. DAMNATÆ.

PRopos. 1. tom. 1. n. 1852. & n. 81.
2 tom. 1. num. 1691.
3 tom. 1. num. 43.
4. tom. 1. num. 279.
5 tom. 1. num. 288.
6 tom. 1. num. 288.
7 tom. 1. num. 288.
8 tom. 1. num. 1778.
9 tom. 3. num. 2220.
10 tom. 1. num. 289.
11 tom. 1. num. 289.
12 tom. 1. num. 414.
13 tom. 1. num. 301.
14 tom. 1. num. 301.
15 tom. 1. num. 301.
16 tom. 1. num. 291.
17 tom. 1. num. 288.
18 tom. 1. num. 282.
19 tom. 1. num. 279.
20 tom. 1. num. 279.
21 tom. 1. num. 290.
22 tom. 1. num. 276.
23 tom. 3. num. 279.
24 tom. 1. num. 1918.
25 tom. 1. num. 1360
26 tom. 1. num. 1910.
27 tom. 1. num. 1710.
28 tom. 1. num. 1710.
29 tom. 1. num. 1960.
30 tom. 1. num. 2088. & num. 2083
31 tom. 1. num. 2088.
32 tom. 1. num. 2089.
33 tom. 1. num. 2089.
34 tom. 1. num. 2129.
35 tom. 1. num. 2129.
36 tom. 1. num. 2617.
37 tom. 1. num. 2618.
38 tom. 1. num. 2624.
39 tom. 3. num. 2679
40 tom. 3. num. 2505.
41 tom. 1. num. 2392.
42 tom. 1. num. 1222. & nu. 2091
43 tom. 1. num. 2762.
44 tom. 1. num. 2762.
45 tom. 1. num. 1220.
46 tom. 1. num. 1226.
47 tom. 1. num. 2661.
48 tom. 1. num. 2139.
49 tom. 1. num. 2164.
50 tom. 1. num. 2147.
51 tom. 1. num. 2237.
52 tom. 1. num. 2010.
53 tom. 1. num. 2708.
54 tom. 1. num. 415
55 tom. 1. num. 187.
56 tom. 1. num. 2092.
57 tom. 1. num. 3062.
58 tom. 1. num. 3052.
59 tom. 1. num. 3120.
60 tom. 1. num. 3493.
61 tom. 1. num. 3142.
62 tom. 1. num. 3658.
63 tom. 1. num. 3641.
64 tom. 1. num. 275.
65 tom. 1. num. 288.

PROPOSITIONES AB ALEX. VIII. DAMNATÆ.

PRopos. 1. tom. 1. num. 3726.
2 tom. 1. num. 3726.
1 tom. 1. num. 122.
2 tom. 1. num. 1726.
3 tom. 1. num. 297. & nu. 3067.
14 tom. 1. num. 3064.
15 tom. 1. num. 3064.
16 tom. 1. num. 3158.
17 tom. 1. num. 3158.
18 tom. 1. num. 3015.
19 tom. 1. num. 4062.
21. tom. 1. num. 3117.
22 tom. 1. num. 3077.
23 tom. 1. num. 3037.
24 tom. 1. num. 3949.
30 tom. 3. num. 407.

Aliæ passim

PRopos. Damn. ab A ex. VIII. decreto philosophico, tom. 1. n. 1688.

FINIS.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ®
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

UANL
IDAD AUTÓNOMA DE NUEV
CCIÓN GENERAL DE BIBLIOTEC